

Psikoloji alışmaları aşağıdaki indeksde yer almaktadır;
Web of Science Core Collection, Emerging Sources Citation Index (ESCI),
TÜBİTAK-ULAKBİM TR Dizin, Türk Psikiyatri Dizini

Studies in Pscyhology is covered in;
Web of Science Core Collection, Emerging Sources Citation Index (ESCI),
TÜBİTAK-ULAKBİM TR Index, Turkish Psychiatry Index

EDİTÖRYAL KURUL / EDITORIAL BOARD

Tevfik ALICI	Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Bursa, Türkiye
Gökçe BAŞBUĞ	Sungkyunkwan University, SKK Graduate School of Business, Seoul, Korea
Mahmut BAYAZIT	Sabancı Üniversitesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Charissa CHEAH	The University of Maryland, College of Arts, Humanities, and Social Sciences, Department of Psychology, Baltimore, USA, ccheah@umbc.edu
Sevim CESUR	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Anastasia EFKLİDES	Aristotle University of Thessaloniki Faculty of Philosophy School of Psychology, Thessaloniki, Greece
Ulaş Başar GEZGİN	Duy Tan University, Faculty of Arts and Humanities, Danang, Vietnam
Sema KARAKELLE	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Aylin KÜNTAY	Koç Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Gökhan MALKOÇ	İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Ian PARKER	University of Leicester, School of Business, Leicester, UK
Özlem SERTEL BERK	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Emma SORBRING	Psikoloji, Pedagoji ve Sosyoloji Bölümü, Högskolan Väst / West University Trollhättan, İsveç
Diane SUNAR	İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Göklem TEKDEMİR	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Şeyda TÜRK SMITH	Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Pınar ÜNSAL	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Orkun YETKİLİ	University of Westminster, Department of Psychology, London, UK

DERGİ YAZI KURULU / EDITORIAL MANAGEMENT

Baş Editör / Editor in Chief

İlknur ÖZALP TÜRETGEN İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

Alan Editörleri / Associate Editors

Özlem SERTEL BERK Klinik Psikoloji - İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Sema KARAKELLE Gelişim Psikolojisi - İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Sevim CESUR Sosyal Psikoloji - İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Nuran AYDEMİR Sağlık Psikolojisi - İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

Yönetici Editörler / Production Editors

Esin TEMELOĞLU ŞEN İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
Gül Deniz DERİN İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

İstatistik Editörü / Statistics Editor

Nermin TAŞKALE İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Elizabeth Mary EARL İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye
Alan James NEWSON İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye

Dergide yer alan yazılardan ve aktarılan görüşlerden yazarlar sorumludur.
Papers and the opinions in the Journal are the responsibility of the authors.

Haziran ve Aralık aylarında, yılda iki sayı olarak yayınlanan hakemli, açık erişimli ve uluslararası bilimsel bir dergidir.
This is an international, scholarly, peer-reviewed, open-access journal published biannually in June and December.

Sahibi / Owner

İstanbul Üniversitesi / Istanbul University

Yayın Sahibi Temsilcisi / Representative of Owner

Psikoloji Çalışmaları dergisinin sahibi adına temsilcisi:
Prof. Dr. Hayati DEVELİ (İstanbul, Türkiye)

Representative of Studies in Psychology on behalf of owner is
Prof. Dr. Hayati DEVELİ (İstanbul, Turkey)

Sorumlu Müdür / Director

Doç. Dr. / Assoc. Prof. Dr. Özlem SERTEL BERK

Yazışma Adresi / Correspondence Address:

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
Ordu Cad. No. 196, 34459 Laleli, İstanbul - Türkiye
Tel: + 90 (212) 455 57 00
e-mail: sp@istanbul.edu.tr
http://sp.istanbul.edu.tr

Yayıncı / Publisher

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü,
34452 Beyazıt, Fatih / İstanbul - Türkiye
Phone / Telefon: +90 (212) 440 00 00

Baskı / Printed by

İlbey Matbaa Kağıt Reklam Org. Müc. San. Tic. Ltd. Şti.
2. Matbaacılık Sitesi 3NB 3 Topkapı / Zeytinburnu,
İstanbul - Turkey
www.ilbeymatbaa.com.tr
Sertifika No: 17845

Yayın Türü / Publication Type: Yaygın Süreli / Periodical

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Derleme Makalesi / Review Article

- Bilişsel Psikoloji Bakış Açısından Sosyal Etkileşimin Toplumsal Bellek Üzerindeki Rolü
Role of Social Interaction in Collective Memory from the Perspective of Cognitive Psychology
Aysu Mutlutürk 285
- Freud ve Lacan'ın Psikanalitik Kuramlarında Yastan Ayrışan Melankolik Özne
The Melancholic Subject Differentiated from Mourning in the Psychoanalytic Theories of Freud and Lacan
Aylin Özkan, Sinem Baltacı 317

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- Yaratıcılık ve Yaratıcı Olma Kavramlarının Günlük Dilde Anlamları
The Meanings of the Concepts of Creativity and Being Creative in Everyday Language
Engin Arık, Beril T. Arık 335
- Psychometric Properties of Turkish Compass of Shame Scale
Ut aç Pusulası Ölçeği Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri
İrem Akıncı, Merve Cesur Atınış 361
- Türk Kültüründe Yüksek Ahlaki İkilem Yaratan Psikoterapist Senaryoları ile Klasik Senaryolar:
Duyguların Faydacı/Deontolojik Kararlar ile İlişkisi
Psychotherapist and Classical High Conflict Moral Dilemmas in Turkish Culture: The Relationship between Emotions and Utilitarian/ Deontological Decisions
Filiz Kumova, Hasan G. Bahçekapılı 385
- Developing a Cultural Competency Scale for Primary Health Care Professionals
Birinci Basamak Sağlık Çalışanlarına Yönelik Kültürel Yeterlilik Ölçeği Geliştirme
Sebahat Gözüm, Ayla Tuzcu, Seher Yurt 429
- İş Stresi ve Güvenlik Performansı Arasındaki İlişkide Güvenlik İkliminin Düzenleyici Rolü: Sağlık Sektöründe Bir İnceleme
The Moderator Role of Safety Climate in the Relationship between Job Stress and Safety Performance: An Investigation in the Health Sector
Ferhat Ayyıldız, Duygu İrem Çam 451
- Understanding the Mental Health Implications of Emotion Regulation: A Journey Through Authenticity
Duygu Düzenlenmenin Psikolojik Sağlık Üzerindeki Etkilerini Anlamak: Özgünlüğün Aracı Rolü
Emine Yücel, Derya Karanfil, Emine İnan 477
- Resilience as the Mediator of the Relationship between Emotional Availability of Fathers and Subjective Well-Being of Emerging Adults
Babaların Duygusal Erişilebilirliği ile Beliren Yetişkinlerin Öznel İyi Oluşu Arasındaki İlişkide Aracı Olarak Psikolojik Dayanıklılık
Şerife Özbiler 513

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- Kişilik Özellikleri, Mizah Tarzları ve Üniversiteye Uyum Arasındaki Doğrudan ve Dolaylı İlişkiler:
Mizah Tarzlarının Aracı Rolü
*Direct and Indirect Relationships Between Personality Characteristics, Humor Styles and University
Adjustment: The Mediating Role of Humor Styles*
Ömer Taha Sözer, Sinem Öztürk Dursun, Neslihan Yortan, Ülkü Güreşen, Mehmet Şakiroğlu 533
- Depression and Repetitive Negative Thinking among Older Adults: The Specific Role of
Executive Dysfunction
Yaşlılarda Depresyon ve Tekrarlayan Olumsuz Düşünce: Yürütücü İşlev Bozukluğunun Özgün Rolü
Yasemin Sohtorik İlkmen, Ayşe Altan-Atalay 561
- Socioeconomic Conflict between Host Community and Syrian Refugees in Urban Turkey:
The Mediating Role of Political Trust
*Türkiye’de Kentsel Alanda Ev Sahibi Topuluklar ve Suriyeli Mülteciler Arasında Yaşanan
Sosyoekonomik Uyuşmazlıkta Siyasal Güvenin Rolü*
Halil Pak, Zeliha Aslı Elitsoy 579
- Olumlu/Olumsuz Duygulanım ve Özgün Kişilik: Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Aracı Rolü
*Positive/ Negative Affectivity and Authentic Personality: The Mediator Role of Emotion Regulation
Difficulties*
Ferzan Curun, Başak Beydoğan Tangör, Elif Çolakoğlu Kaya 599
- Identity Positionings in Squatters’ Framings of Don Quijote Social Centre
Don Kişot Sosyal Merkezi İşgalcilerinin Mekan Çerçevesindeki Kimlik Konumlandırmaları
İdil Atabinen, Göklem Tekdemir 625

Bilişsel Psikoloji Bakış Açısından Sosyal Etkileşimin Toplumsal Bellek Üzerindeki Rolü

Role of Social Interaction in Collective Memory from the Perspective of Cognitive Psychology

Aysu Mutlutürk¹

Yazar notu: Bu makalenin ilk versiyonu üzerindeki yorum ve önerileri için Ali İ. Tekcan, Hasan G. Bahçekapılı ve Hande Gündoğan'a teşekkürler.

¹Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: A.M. 0000-0002-5217-3021

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Aysu Mutlutürk,
İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta/E-mail: amutlurk@medipol.edu.tr

Başvuru/Submitted: 29.08.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested: 03.09.2019

Son Revizyon/Last Revision Received: 02.12.2019

Kabul/Accepted: 13.01.2020

Online Yayın/Published Online: 16.11.2020

Atıf/Citation: Mutlutürk, A. (2020). Bilişsel psikoloji bakış açısından sosyal etkileşimin toplumsal bellek üzerindeki rolü. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 285–316.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0063>

Öz

Toplumsal bellek, sosyal bilimlerin sosyoloji, tarih, antropoloji ve siyaset bilimi gibi çeşitli disiplinlerinde kapsamlı biçimde çalışılmıştır. Bu durum, terim hakkında çok çeşitli tanımlamaların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Toplumsal belleğin disiplinler arasında kabul gören bir tanımlama olmasa da terimin tüm kullanımlarını bağlayan ortak zemin, toplumsal belleğin bir grup tarafından paylaşılan, sosyal bağlam ya da kültürel ürünler tarafından yeniden şekillendirilen ve grup üyelerinin sosyal kimliği üzerinde önemli rolü olan bir bellek formu olmasıdır. Bellek süreçleri, psikologların temel ilgi alanlarından biridir. Ancak ilginç bir biçimde, toplumsal belleğin sorularının psikoloji alanında sistematik olarak araştırılmasına henüz yeni başlanmıştır. Bu derlemenin amacı, bilişsel psikoloji alanındaki deneysel çalışmalardan elde edilen bulguların toplumsal belleğin sorularına uygulanmasıdır. Bu derleme özellikle sosyal etkileşimin belleğin yeniden yapılandırılmasındaki ve farklı bireylerin bellek temsillerinin birbirine yakınsayarak ortak bir geçmiş temsiline dönüşmesindeki rolüne yönelik deneysel çalışmalara odaklanmaktadır. Deneysel ortamda gerçek yaşamın basitleştirilmiş simülasyonlarını oluşturan bu çalışmalar, belleğin sosyal bulaşıcılığı, ortaklaşa hatırlama, sosyal bağlamda seçici hatırlama ve hatırlamaya bağlı unutma gibi paradigmanın toplumun ortak anılarının oluşumu ve hatırlanmasının altında yatan bilişsel mekanizmaların bir temsili olabileceğini ileri sürer. Derleme, bu çalışmaları inceledikten sonra, toplumsal bellek üzerine gerçekleştirilen deneysel ve betimleyici çalışmaların bulguları arasındaki paralelliklere odaklanacaktır. Derleme, son olarak, laboratuvar ortamındaki deneysel çalışmaların, toplumsal olaylara ilişkin anıların oluşumu ve hatırlanmasına yönelik genel prensipler sunarak, toplumsal belleğin altında yatan bilişsel mekanizmaların anlaşılmasına ilişkin katkı sunabileceği görüşüyle sonlanacaktır. Bu derleme, bilişsel psikoloji bakış açısını benimsemekle birlikte, çeşitli disiplinlerin farklı anlayışlarını harmanlayarak toplumsal bellek çalışmalarında disiplinler arası bir yaklaşımı teşvik etmeyi ve toplumsal belleğin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacak yeni araştırma sorularına yön vermeyi ümit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal bellek, bilişsel psikoloji, toplumsal olay, deneysel psikoloji, sosyal etkileşim, yapılandırıcı bellek

ABSTRACT

Collective memory has been studied extensively in various disciplines of the social sciences, such as sociology, history, anthropology, and political science, resulting in various definitions for the term. Although there is not a well-accepted conceptualization for collective memory across disciplines, the common ground that binds all uses of the term is that collective memory is a form of memory shared by a group, reshaped by social artifacts, and that has an important role in the social identity of the group's members. Memory processes have been of central interest to psychologists. However, systematic investigation of the issues in collective memory from a psychological perspective has just begun. The review aims to apply the findings obtained from experimental studies in cognitive psychology to the issues in collective memory. This review focuses on the experimental studies on the role of social interaction in the reconstruction of memories and convergence among individuals on a shared representation of the past. The studies in experimental settings have generated simplified simulations of real life and suggest that social contagion of memory, collaborative recall, selective retrieval, and retrieval-induced forgetting in social contexts may represent cognitive mechanisms underlying the formation and retrieval of collective memories. After exploring these studies, the review focuses on the parallels between the experimental and exploratory studies on collective memory. Finally, the conclusion proposes that studies in the lab setting can contribute to understanding cognitive mechanisms underlying collective memories in real life, providing general principles to predict collective memories' formation and maintenance. Although this review adopts a cognitive psychological perspective, it attempts to blend insights from various approaches, to encourage an interdisciplinary approach to studying collective memory and devise new research questions to improve the understanding of collective memory.

Keywords: Collective memory, cognitive psychology, public event, experimental psychology, social interaction, reconstructive memory

EXTENDED ABSTRACT

Collective memory is widely discussed but poorly understood. This notion has been studied in various social sciences, such as sociology, history, anthropology, and political science, and recently embraced by psychology, which is surprising because memory is one of the central concerns in the field of psychology (Coman, Brown, Koppel, & Hirst, 2009a; Hirst & Echterhoff, 2008; Hirst & Manier, 2008). In this review, the study of collective memory is discussed from a psychological perspective. The aim is to apply the findings obtained from experimental studies in cognitive psychology to the issues of collective memory. In particular, this review explores the experimental studies on the role of social interaction in the reconstruction of memories and convergence among individuals on a shared representation of the past.

The review has four major parts. The first part discusses the conceptual oppositions in the field of collective memory research. One reason for the scarcity of collective memory studies within the discipline of psychology may be absence of a commonly accepted definition of the term across the fields of the social sciences. Until recently, social scientists have tended to treat collective memory as social representations not in the mind but in the world, such as cultural symbols, practices, archival records, and commemorations (Harris, Paterson, & Kemp, 2008; Hirst & Manier, 2008; Wertsch, 2002). Notably, from the psychological perspective, the agent of remembering is the individual and collective memory is represented in individuals'

minds (See Hirst & Manier, 2008). A reconciling view is that collective memory is a form of memory shared by a group, reshaped by social artifacts, and that has an important role in the social identity of the group's members (Coman et al., 2009a; Roediger & Abel, 2015).

The second part reviews the research on the reconstructive nature of human memory. Evidence has demonstrated that individuals may remember a story by reorganizing it based on existing schema (Bartlett, 1932/1995) and then mistakenly recall words that were highly typical category members but that did not exist in the given word list (Roediger & McDermott, 1995) and modify their memories of an event when post-event misleading information is provided (Chrobak & Zaragoza, 2008; Loftus, Miller, & Burns, 1978; Loftus & Palmer, 1974; Loftus & Zanni, 1975; Zaragoza & Mitchell, 1996).

After reviewing the research suggesting that individuals remember past events by reconstructing them rather than copying them in an accurate form, the third part explores how individuals reconstruct their memories through social interaction and come to share similar renderings of the past. Research on the reconstructive nature of collective memories employs various paradigms to understand how individual memories are transformed into shared memories (Barnier, Sutton, Harris, & Wilson, 2008; Hirst & Echterhoff, 2012; Stone, Coman, Brown, Koppel, & Hirst, 2012). For instance, some studies have demonstrated how one individual implants misleading memories into others' minds in a conversational setting by using the social contagion paradigm (e.g., Meade & Roediger, 2002; Roediger, Meade, & Bergman, 2001). Employing a socially shared retrieval-induced paradigm, some studies have demonstrated how selective retrieval of memories by a speaker lead both the speaker and the listener to forget unmentioned memories (e.g., Coman & Hirst, 2011; Coman, Manier, & Hirst, 2009b; Cuc, Ozuru, Manier, & Hirst, 2006; Cuc, Koppel, & Hirst, 2007). Other studies, using collaborative recall and inhibition paradigm, have presented evidence on how individuals remember more in a group than they might when remembering alone, but less than the sum of the potential of all individuals in the group (e.g., Congleton & Rajaram, 2011; Rajaram & Pereira-Pasarin, 2007; Yaron-Antar & Nachson, 2006). These studies suggest that social contagion, selective retrieval, and retrieval-induced inhibition in social contexts may represent cognitive mechanisms underlying the formation and maintenance of collective memories.

Based on this idea, the fourth part reviews studies on how individuals remember public events; hence, it explores the relation of the laboratory studies to the studies that have investigated changes in the content of collective memories (e.g., Coman, Stone, Castano, & Hirst, 2014; Coman & Hirst, 2015; Hirst et al., 2009) and the retrieval patterns of collective memories within and across groups (e.g., Corning, Gaidys, & Schuman, 2013; Schuman & Rodgers, 2004; Tekcan, Ece, Gülgöz, & Er, 2003).

Discussion

Overall, this paper reviews the parallels between experimental and exploratory studies on collective memory and concludes that understanding cognitive mechanisms of how individual memories are transformed into shared memories in the lab setting would provide general principles to predict the formation and maintenance of collective memories in real life. Although the review adopts a cognitive psychological perspective, it attempts to blend insights from different approaches, to encourage an interdisciplinary approach to studying collective memory and devise new research questions to improve the understanding of collective memory.

Toplumsal bellek kavramı, Halbwachs'ın (1950/1980) 20. yüzyılın başlarındaki çalışmalarından bugüne sosyoloji, tarih, siyaset bilimi ve antropoloji gibi disiplinlerin ilgisini çekmiştir. Buna karşılık, temel ilgi alanlarından biri bellek süreçleri olan psikoloji disiplininde toplumsal bellek konulu sistematik çalışmalar son 20 yıllık dönemde yoğunlaşmıştır. Çeşitli disiplinlerin toplumsal belleğin nasıl tanımlanacağı ve inceleneceğine ilişkin farklı bakış açıları benimsemeleri, psikolojinin bireysel bellek süreçlerine ilişkin yerleşik kavram, yöntem ve bulgularının toplumsal belleğin altında yatan mekanizmaları anlamak için kullanılmasını geciktirmiş olabilir (Coman, Brown, Koppel ve Hirst, 2009a). Toplumsal belleğin tanımına yönelik disiplinler arası tartışma konularından biri, toplumsal bellek ve tarihin birbirinden nasıl ayrıştırılacağıdır (Hirst ve Manier, 2008; Olick, 1999; Wertsch ve Roediger, 2008). Tarih ve toplumsal bellek ayrımına değinen kuramsal çalışmalar, geçmişe ilişkin bu iki temsil biçiminin farklı amaçları olduğunu vurgulamaktadır (Bilgin, 2013; Halbwachs, 1950/1980; Novick, 1999; Páez, Bellelli ve Rimé, 2009; Páez ve Liu, 2010; Wertsch ve Roediger, 2008). Buna göre, tarih disiplininin topluluğun ortak değerlerini yansıtan bir toplumsal kimlik inşasına ve bunun tutarlılığını korumaya yönelik bir amacının olmadığı, tarihsel bilgi ve bulgulara bağlı kaldığı ve elde ettiği yeni bulguların izinde var olan anlatıyı güncellediği belirtilmektedir. Toplumsal belleğin ise öncelikli olarak toplumsal kimliğin inşası ve tutarlılığını koruma amacına hizmet ettiği ve bu amaca uygun biçimde tarihsel bilgiyi de yeniden yapılandırabildiği vurgulanmaktadır. Toplumsal belleğin tanımına ilişkin bir diğer tartışma konusu ise toplumun ortak geçmişinin nerede temsil edildiği ve toplumsal belleği ele alırken kişisel bellek temsillerinin hesaba katılıp katılmayacağıdır. Sosyoloji ve siyaset bilimi gibi toplumsal belleği kültürel çerçevede ele alan disiplinler, toplumun ortak geçmişinin bireyin zihninin dışında, örneğin gelenek ve mitler, anma törenleri, müzeler ve anıtlar gibi kültürel ürünlerde temsil edildiğini ileri sürer (Assmann, 1995; Irwin-Zarecka, 1994; Olick, 1999; Olick ve Robbins, 1998). Öte yandan, toplumsal belleği psikoloji perspektifinden ele alan araştırmacılar, toplumsal geçmişe ilişkin bilgilerin işlenmesi, amaca uygun şekilde yapılandırılarak depolanması ve geri çağrılması gibi süreçlerin bireyin zihninde gerçekleştiğini vurgularlar (Hirst ve Manier, 2008; Wertsch ve Roediger, 2008). Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar, bireyin zihnindeki temsilleri hesaba katmadan bireysel ya da toplumsal herhangi bir bellek sürecinin anlaşılmasının mümkün olamayacağını belirtmektedirler (Hirst ve Manier, 2008; Wertsch ve Roediger, 2008).

Son yıllarda bu farklı bakış açılarının ortak bir zeminde buluşmaya yöneldiği ve özellikle bilişsel psikoloji alanı içinde, toplumsal belleğin ‘bireysel anıların ve bilgilerin paylaşılan bir özeti’ şeklinde tanımlanması üzerinde fikir birliğine yaklaşıldığı söylenebilir (Harris ve ark., 2008; Hirst, Manier ve Cuc, 2003; Mutlutürk, Boduroğlu ve Tekcan, 2018). Bu ortak kavramsal zeminde, toplumsal bellek toplumu oluşturan bireylerin ve bireylerle kültürel ürünlerin arasında kurulan bir ağa benzetilir (Hirst ve Manier, 2008; Olick, 1999; Wertsch, 2002; Wertsch ve Roediger, 2008). Bilişsel bilimler ve psikolojide yaygın olarak incelenen Ağ Kuramı (*Network Theory*), dağılımlı işlem (*distributed processing*) ve dağılımlı bellek (*distributed memory*) modellerine dayanan bu benzetmeye göre, toplumsal belleğin oluşabilmesi için bir olay hakkında hatırlanan bilgi ve deneyimlerin bireyler arasında aktarılması ve topluluk içinde dağılıp yayılması gerekir (Hirst ve Manier, 2008; Mutlutürk ve ark., 2018; Olick, 1999; Páez ve Liu, 2010; Wertsch, 2002). Bu bireysel bilgi ve deneyimler birbirinden bağımsız biçimlerde kodlanıp temsil ediliyor olabilir, fakat topluluk üyeleri arasındaki aktarım sırasında bu farklı anılar birbirleriyle ve diğer kültürel ürünlerle etkileşime girer ve yeniden yapılandırılır. Bu etkileşim sonucunda, paylaşılan anılar (shared memories), farklı bireysel anıların toplamının ötesinde, toplumsal bellek olarak nitelediğimiz bir bellek formu haline gelir (Hirst ve Manier, 2008; Stone ve Jay, 2019; Wertsch ve Roediger, 2008).

Toplumsal belleğin bireysel anıların paylaşılan bir özeti olduğu tanımından yola çıkan araştırmacılar, psikolojinin kişisel belleğe ilişkin kuram ve yöntemlerinin toplumsal belleği anlamak için kullanılabileceği görüşündedirler (bkz. Hirst ve Manier, 2008). Özellikle, bireysel ve grup halinde hatırlamanın hatırlanan bilgilerde farklılık yaratıp yaratmadığı ve sosyal etkileşim durumunda (örn., bir sohbet ortamında ya da geleneksel ve yeni medya yoluyla) bireyler tarafından geri getirilen farklı bilgilerin zaman içinde birbirine yakınsayarak (mnemonic convergence) ortak bir belleğe dönüşüp dönüşmediği yönündeki sorulara yanıt aramaktadırlar. Elde edilen bulgular, toplumsal belleğin oluşumunun ve toplumsal bellek temsillerinin altında yatan bilişsel mekanizmaların anlaşılmasına ve bu mekanizmaların toplum içindeki diğer sosyal ve kültürel süreçlerle ilişkisinin ortaya konmasına katkı sağlamaktadır (örn., Coman ve Hirst, 2015; Coman, Stone, Castano ve Hirst, 2014; Yaron-Antar ve Nachson, 2006).

Bu derlemenin amacı, sosyal etkileşimin bellek süreçlerindeki rolünü inceleyen deneysel çalışmaları özetlemek ve bu çalışmaların toplumun geçmişine ilişkin ortak bir bellek oluşmasının altında yatan mekanizmaları anlamamıza yönelik katkılarını değer-

lendirmektir. Bu amaçla, ilk olarak yeniden yapılandırıcı bellek (reconstructive memory) süreçlerine değinilecektir. Ardından bireylerin sosyal etkileşim yoluyla aynı olaya ilişkin farklı detaylar içeren bireysel anılarını yeniden yapılandırabildiklerini ve böylece bu bireysel anıların birbirine benzeşip yakınsayarak bir ortak belleğe dönüşebildiğini ortaya koyan deneysel paradigmalardan elde edilen bulgular özetlenecektir. Bu aşamada, belleğin sosyal etkileşim yoluyla yeniden yapılandırılarak bir ortak belleğe dönüşmesi sürecini etkileyen çeşitli faktörler de ele alınacaktır. Son olarak, deneysel ve betimleyici araştırma bulguları arasındaki paralellikler ortaya konularak, deneysel bulguların toplumsal belleğin altında yatan bilişsel mekanizmaların anlaşılmasına katkıları değerlendirilecektir.

Yapılandırıcı Bellek

Bir topluluğu oluşturan bireyler tarafından geri getirilen farklı bilgilerin, zaman içinde birbirlerine benzeşip yakınsayarak topluluğun ortak belleğine dönüşmesi olasılığından söz edebilmek için öncelikle belleğin olayları olduğu gibi kaydeden bir sistem mi yoksa yapılandırılan bir sistem mi olduğunu anlamak gerekir. İnsanların geçmişi birebir kopyalayarak değil, gerek içsel bilgi ve deneyimler gerekse çevresel/dışsal faktörlerle yeniden yapılandırılarak hatırlıyor olabileceğini gösteren bulgular vardır. Bu derlemenin asıl konusu olan toplumsal belleğin sosyal bağlamda yapılandırılmasına ilişkin çalışmalar için bir arka plan oluşturmak bakımından bu bulgulara kısaca değinmek anlamlı olacaktır.

Belleği anlam, önceki bilgiler, deneyimler ya da sosyal etkileşim gibi faktörlerden bağımsız ve geçmişi birebir kaydeden bir kayıt cihazı gibi ele alan bakış açısı 20. yüzyılın ortalarında değişmeye başlamıştır (Koriat, Goldsmith ve Pansky, 2000; Surprenant ve Neath, 2009). İnsanların geçmişteki bilgileri hatırlarken bunları yeniden yapılandırdıklarını öne süren ilk araştırmacılardan biri olan Bartlett (1932/1995), İngiliz katılımcılardan Kızılderili kültürüne özgü konular ve tabirler içeren bir hikayeyi (Hayaletlerin Savaşı/The War of Ghosts) daha sonra hatırlamak üzere okumalarını istemiş ve hikayeyi nasıl hatırladıklarını incelemiştir. Katılımcılar, genellikle hikayeyi basitleştirmiş, bazı detayları hikayenin orijinal haline kıyasla daha fazla vurgulamış ve bazı kısımları değiştirerek kendi kültürleriyle uyumlu hale getirmişlerdir. Örneğin hikayede geçen ve kendi kültürlerinde aşına olmadıkları “fok balığı avlama” aktivitesini, hikayeyi anlatırken “balık tutma” gibi aşına oldukları bir aktivite ile değiştirmişler, doğa üstü olayları rasyonalize etmişler ya da anlatılarına dahil etmemişler ve yine kendi kültürlerinde karşıla-

madıkları isimlere (örn., Egulac) anlatılarında yer vermemişlerdir. Bir başka deyişle, katılımcılar hikayeyi orijinalinin birebir kopyası olarak değil, zihinsel şemalarına ve kültürel normlara göre yeniden yapılandırarak hatırlamışlardır (Bartlett, 1932/1995).

Bellek temsillerinin yeniden yapılandırılan bir sürecin sonucu olabileceği konusu 1970’li yıllar itibariyle yeniden gündeme gelmiştir. Bu alanda yapılan deneysel çalışmaların bir kolu, belleğin önceki bilgiler, şemalar, deneyimler, beklentiler ve çıkarımlar gibi faktörlerle yönlendirilen yapılandırıcı bir sürecin sonucu olabileceğine odaklanmıştır (bkz. Brewer ve Treyens, 1981; Marsh, Cook ve Hicks, 2006; Roediger ve McDermott, 1995). Örneğin, insanlar kısa bir süre buldukları bir ofiste hangi eşyaları gördüklerini hatırlarken bir ofis ortamı hakkında var olan bilgileri doğrultusunda çıkarımlar yapmışlar ve farkında olmadan bellek yanılmasına düşerek, aslında ofiste görmemiş oldukları eşyaları da gördüklerini belirtmişlerdir (Brewer ve Treyens, 1981). Benzer şekilde, örneğin, *yastık, yatak, çarşaf, yorgan, rüya* gibi kelimeler içeren bir kelime listesi üzerinde çalıştıktan sonra, listede olmayan ama listedeki kelimeleri içeren kategorinin güçlü bir temsilcisi olan *uyku* kelimesinin listede yer aldığını hatırlama eğilimi göstermişlerdir (Roediger ve McDermott, 1995).

Yapılandırıcı bellek üzerine yürütülen araştırmalar, insanların sadece içsel bilgi ve deneyimleri ile değil, bazı çevresel/dışsal faktörlerle de belleği yeniden yapılandırabildiklerini göstermiştir. Örneğin “olay sonrası yanlış bilgi paradigması” adlı bir yöntemle gerçekleştirilen bir dizi araştırma, yanlış yönlendirmeler ve çarpıtmalar içeren soruların görgü tanığı belleğinde yanılmalara neden olabileceğini göstermiştir (Loftus ve Palmer, 1974; Loftus ve Zanni, 1975; Loftus ve ark., 1978). Pek çok araştırmacı tarafından tekrarlanan bu bulgular, geçmişte deneyimlenen olaylar hakkındaki yeni veya çarpıtılmış bir bilginin insanların o olayı nasıl hatırladığını değiştirip dönüştürebildiğini göstermektedir (örn., Alpar, Er ve Uçar Boyraz, 2007; Belli, Lindsay, Gales ve McCarthy, 1994; Chrobak ve Zaragoza, 2008; Drivdahl ve Zaragoza, 2001; Er, Alpar ve Uçar, 2005; Mitchell ve Zaragoza, 1996; 2001).

Özetle, günümüz bellek araştırmaları bilişsel şemalar, önceki bilgiler gibi içsel faktörlerin veya olay sonrası maruz kalınan yeni bilgiler gibi çevresel faktörlerin etkisiyle olaylar hakkındaki bilgi ve deneyimlerimizi yeniden yapılandırarak hatırladığımızla ilişkin güçlü bulgular sunmaktadır (bkz. Mısırlısoy ve Ceylan, 2014). Yukarıda değinilen çalışmalarda kişilerin maruz kaldığı yönlendirici bilgilerin kaynağı çoğunlukla bilgisa-

yar aracılığıyla ya da kağıt üzerinde sunulan uyaranlardır (örn., filmler, fotoğraflar, kelime listeleri). Belleğin yeniden yapılandırılmasına yönelik araştırmaların bir başka kolu ise bu yaklaşımın ötesine geçerek, bir diğer katılımcı ya da araştırmadaki işbirliğinin (confederate) hatırladığı bilgileri de işin içine katmıştır (örn., Congleton ve Rajaram, 2011; Cuc, Koppel ve Hirst, 2007; Roediger, Meade ve Bergman, 2001). Böylece belleğin toplumsal bağlamdaki sosyal etkileşim yoluyla yeniden yapılandırılma süreçlerini deneysel yöntemlerle inceleme olanağı bulunmuştur.

Sosyal Etkileşimin Belleğin Yeniden Yapılandırılması Üzerindeki Rolü

Belleğin yapılandırılmasında sosyal etkileşimin rolüne odaklanan deneysel çalışmalar (örn., Coman ve Hirst, 2012; 2015; Congleton ve Rajaram, 2011; Cuc ve ark., 2007; Roediger ve ark., 2001), bu sürecin altında yatan mekanizmaları bireylerin bir grup içinde birbirleriyle iletişim halinde oldukları bir tür sohbet ortamı simülasyonu içinde inceleme yoluna gitmişlerdir. Bu sayede, bireylerin bellekten geri getirdikleri bilgilerle birbirlerinin belleğini karşılıklı olarak nasıl şekillendirdiklerini anlamayı amaçlamışlardır. Belleğin sosyal etkileşim sürecinde yeniden yapılandırıldığı ve bunun bir sonucu olarak farklı bellek temsillerinin birbirine yakınsayıp ortak bir geçmiş temsiline dönüştüğü varsayımından hareket eden bu çalışmalar, kullandıkları deneysel paradigmlar bazında ayrı başlıklar altında incelenecektir.

Belleğin Sosyal Bulaşıcılığı. Belleğin sosyal bulaşıcılığı (social contagion of memory), kişilerin geçmişe ilişkin kendi hatırladıklarıyla başkalarının hatırladıklarını birleştirerek belleklerini yeniden yapılandırmaları ve böylece bilgi ile deneyimlerin kişiler arasında yayılması anlamına gelir (Hirst ve Echterhoff, 2012; Meade ve Roediger, 2002; Roediger ve ark., 2001). Loftus ve arkadaşlarının (örn., Loftus ve Palmer, 1974; Loftus ve Zanni, 1975) olay sonrası yanlış bilgi paradigması ile Asch'in (1956) sosyal uyum çalışmalarından ilham alan belleğin sosyal bulaşıcılığı paradigması genellikle üç aşamadan oluşur. İlk aşamada, katılımcı uyaranları (örn., bir dizi fotoğrafı) araştırmacının işbirlikçisiyle birlikte öğrenir. İkinci aşamada, bu uyaranları bazen yanlış detaylar bildiren işbirlikçiyle birlikte hatırlar. Üçüncü aşamada ise katılımcı uyaranları tek başına hatırlar (Roediger ve ark., 2001). Böylece katılımcının işbirlikçi tarafından bildirilen yanlış detayları bireysel hatırlama testi sırasında belirtip belirtmediği, bir başka deyişle, katılımcının sosyal bulaşma yoluyla bellek yanılması sergileyip sergilemediği incelenir. Bu paradigmayı kullanarak gerçekleştirdikleri bir çalışmada, Roediger ve arkadaşları (2001), katılımcıları ikişerli gruplar halinde laboratuvara aldılar ve onlara bir evin

mutfak, banyo gibi bölümlerini gösteren fotoğraflar sundular. Ardından katılımcılara her bir fotoğrafın ismi bellek ipucu olarak verildi (örn., banyo) ve katılımcılar sırayla bu fotoğraflardaki çeşitli nesnelere hatırlamaya çalıştılar. Aslında iki katılımcıdan biri araştırmacının işbirlikçisiydi ve ortaklaşa hatırlama prosedürü sırasında çoğunlukla fotoğraflarda sunulan bir nesneyi, bazen de hiç sunulmamış bir nesneyi hatırladığını bildirdi. Üçüncü aşamada, katılımcı tek başına tamamlaması gereken bir hatırlama testine alındı ve fotoğraflardaki nesnelere mümkün olduğunca doğru bir biçimde hatırlaması istendi. Yönergelerde hatırlanan nesnelere doğru olmasının önemi vurgulanmış olmasına rağmen, işbirlikçi katılımcının yanıltıcı yönlendirmeleri doğrultusunda katılımcıların bellek hatalarını sürdürdükleri gözlemlendi.

Gabbert, Memon ve Allan (2003), belleğin sosyal bulaşıcılığı paradigmasını gündelik yaşama daha benzer kılmak için bir suç filmi farklı görüş açılarından izleyen katılımcıların birbiriyle tartışabildikleri bellek uyumu (memory conformity) paradigmasını tasarladılar. Bellek uyumu paradigmasında, katılımcılar deneye ikerli gruplar halinde alındılar. Ancak belleğin sosyal bulaşıcılığı paradigmasından farklı olarak, bu paradigmadaki katılımcıların hiçbiri hatırlama aşamasında planlı olarak yanlış bilgiler bildiren işbirlikçiler değildi. İlk aşamada, katılımcılar grupça aynı bilgileri öğreniyormuş gibi görünse de, özel bir ekran yardımıyla her bir katılımcı bazı farklı bilgiler öğrendi. Örneğin, ekranın sağında oturan katılımcı, filmdeki kızın kolyesini görebilirken elindeki kitabın adını göremiyordu. Ekranın solunda oturan katılımcı ise kızın kolyesini göremiyor ama kitabın adını görebiliyordu. Böylece katılımcılar, ikinci aşamada suç filmi detaylarını grupça hatırlarken, her biri farklı bilgiler geri getirdiler. Son aşamada ise her bir katılımcı detayları tek başına hatırladı. Sonuç olarak, son aşamada katılımcıların %71'i orijinal filmde görmedikleri ama grup tartışmasında diğer katılımcı tarafından değinilen detayları hatırladıklarını belirttiler. Ayrıca katılımcıların tümü kendilerine eşlik eden katılımcıyla aynı filmi izlediklerinden emin olduklarını ifade ettiler. Bir başka deyişle, katılımcılar hatalı biçimde hatırladıklarını belirttikleri detayları gördüklerine inanıyorlardı (Gabbert, Memon ve Allan, 2003). Katılımcıların bellek hatalarını diğer katılımcılarla bir aradayken değil de bireysel hatırlama testinde yapmaları ve aslında öğrenmedikleri bilgileri öğrendiklerinden emin olmaları, diğer insanların hatırladıklarına uyum göstermeyi planlı olarak seçmediklerini, diğer insanların hatırladıkları bilgileri farkında olmadan benimseyip kendi belleklerini yeniden yapılandırdıklarını göstermektedir (Gabbert ve ark., 2000; Roediger ve ark., 2001). Katılımcıların kendilerine eşlik

eden kişinin ikinci aşamada bazı hatalar yapabileceğine ilişkin bir uyarı aldıkları durumda bile, bireysel test aşamasında diğer kişinin daha önceki yönlendirmeleri doğrultusunda bellek hataları yapmaları da bu bulguları destekler niteliktedir (Meade ve Roediger, 2002). İnsanlar başkalarının hatırladıklarını, kendilerinin hatırlamadıkları bilgilerle ilgili tamamlayıcı bir geri bildirim olarak alırlar. Bu bilgilerin hatalı olduğundan habersiz biçimde, örtük (örn., düşünerek) ya da açık (örn., başkalarıyla konuşarak) tekrarlı hatırlamalar eşliğinde bunları içselleştirirler (Meade ve Roediger, 2002; Roediger ve ark., 2001; Roediger, Zaromb ve Butler, 2009). Bunun sonucunda, kaynak izleme hatası yaparak, bu bilgileri kendi deneyimleriymiş gibi hatırlarlar. Bir başka deyişle, bilginin kaynağı başkasının deneyimi de olsa, bunun kendi deneyimleri olduğunu düşünürler (Roediger ve ark., 2001).

Bellekte sosyal bulaşıcılık etkisi, sunulan yanıltıcı bilginin bağlam ve zihinsel şemalarla ne kadar uyumlu olduğuyula da ilişkilidir (Roediger ve ark., 2001). Örneğin, bu etki hatırlama aşamasında verilen bellek ipucu (örn., banyo) ile telkin edilen yanlış bilginin birbirine uyumsuz olduğu koşulda (örn., lens solüsyonu), bunların birbirine uyumlu olduğu koşula kıyasla (örn., sabun) daha az görülür. Ayrıca duygusal bakımdan nötr olan bilgilere kıyasla, duygusal uyarımı yüksek bilgiler için de sosyal bulaşma etkisinin daha zayıf olduğu gösterilmiştir (Kensinger, Choi, Murray ve Rajaram, 2016).¹ Bu bulgu, bireylerin geçmişteki duygusal olayların detaylarını hatırlarken başkalarının hatırladıklarından daha az etkileniyor olabileceklerine işaret etmektedir. Öte yandan, yanıltıcı bilginin sosyal olmayan bir kaynak (örn., bilgisayar ya da kağıt üzerindeki bir metin) yerine sosyal bir kaynaktan (örn., iletişim kurulan bir kişiden) alınması (Meade ve Roediger, 2002; Gabbert, Memon, Allan ve Wright, 2004), iletişim kurulan kişinin bir yabancı yerine arkadaş (Peker ve Tekcan, 2009), romantik partner (French, Garry ve Mori, 2008) ya da söz konusu bilgi hakkında bir uzman olması (Koppel, Wohl, Meksin ve Hirst, 2014) ve ikiden fazla kişinin bulunduğu bir grupta muhalif kimse olmaması (Walther ve ark., 2002) bellekte sosyal bulaşıcılık etkisinin ortaya çıkma olasılığını arttırmaktadır.

Belleğin sosyal bulaşıcılığı ve bellek uyumunun, bellek içeriğinin doğruluğunu dikkate almaksızın, topluluğun ortak bir bellek oluşturmasına katkıda bulunabilecek bir mekanizmayı ortaya koyduğu düşünülmektedir (Hirst ve Echterhoff, 2012; Roediger ve ark., 2009; Wertsch, 2002). Ayrıca belleğin sosyal bulaşıcılığının bazı durumlarda daha olası

1 Duygusal uyarımı yüksek bilgilerin duygusal değerliğine göre (olumlu ve olumsuz) bir fark gözlemlenmemiştir.

olduğunu gösteren çalışmalar, topluluktaki bireylerin birbirleriyle ne kadar yakın ya da birbirlerine ne kadar benzer olduklarına dikkat çeker. Buna ek olarak, etkileşim içinde olunan kişilerin bilgi ve uzmanlığına duyulan güvenin topluluğun ortak bir bellek oluşmasıyla ilişkili olabileceğine işaret eder.

Ortaklaşa Hatırlama. Sosyal bulaşıcılık paradigmasının kullanıldığı araştırmalar, sosyal etkileşim sonucu *hatırlanan yanlış bilgilere* odaklanır.² Öte yandan sosyal etkileşimin bellek süreçleri üzerindeki rolü söz konusu olduğunda akla gelen bir diğer soru *doğru bilgilerin nasıl unutulduğudur*. Bu soruya odaklanan araştırmacıların yaygın olarak kullandıkları deneysel paradigmalardan biri ortaklaşa hatırlama paradigmasıdır (collaborative recall paradigm; Weldon ve Bellinger, 1997). Ortaklaşa hatırlama paradigmasının ilk aşamasında, katılımcılardan birtakım uyarıları (örn., kelime listesi) öğrenmeleri ve bunları yalnız ya da grupça hatırlamaları istenir. Daha sonra, tüm katılımcılar aynı uyarıları yalnız hatırlarlar. Tipik olarak, grupça hatırlamanın bellek üzerinde hem ortaklaşa kolaylaştırma (collaborative facilitation) hem de ortaklaşa ketleme (collaborative inhibition) etkisi olduğu gözlemlenir (Harris, Barnier ve Sutton, 2013; Congleton ve Rajaram, 2011; Rajaram ve Pereira-Pasaran, 2007). Ortaklaşa kolaylaştırma, birden fazla kişinin işbirliği ile hatırlanan bilgi miktarının yalnız başına hatırlanan bilgi miktarından daha fazla olmasıdır. Bu kolaylaştırma etkisine ilişkin yaygın olarak kabul gören açıklama, çapraz ipucu (cross-cuing) açıklamasıdır (Hirst ve Echterhoff, 2012). Çapraz ipucu açıklamasına göre, grup üyeleri hatırlama sırasında birbirlerine bellek ipuçları sağlarlar. Birinin hatırladığı bilgi, diğer grup üyelerine henüz hatırlanmamış bir başka bilgi için hatırlamaya dair ipucu olur. Böylece grup, bir üyenin tek başına geri getirebileceğinden daha fazla bilgiyi geri getirebilir (Hirst ve Echterhoff, 2012).

Grup halinde hatırlama bellek performansına bir maliyet de getirebilir; grubun hatırladığı toplam bilgi miktarı (ortaklaşa hatırlama/collaborative recall), grup üyelerinin bireysel olarak hatırladıkları örtüşmeyen³ bilgilerin toplamından (nominal hatırlama/no-

2 Belleğin sosyal bulaşıcılığı paradigmasının odak noktası hatırlanan yanlış bilgiler olsa da, işbirlikçi katılımcının doğru hatırladığı bilgilerin diğer katılımcıların doğru hatırladığı bilgi miktarını da arttırdığına ilişkin gözlemler yapılmıştır (bkz. Roediger ve ark., 2001). Ancak bunlar, uygun dengeleme koşulları ile incelenmediğinden kesin olmayan gözlemlerdir. Öte yandan, bu kesin olmayan gözlemler, olay sonrası yanlış bilgi paradigmasının kullanıldığı deneyler tarafından desteklenmektedir. Bu deneylerde olay sonrası doğru yönlendiren sorular alan katılımcıların daha sonraki testlerde doğru bildirim yüzdelерinin arttığı görülmektedir (örn., Er, Alpar ve Uçar, 2005; Loftus, Miller ve Burns, 1978).

3 A, B, C, D, E, F, G şeklindeki bir çalışma listesinden 1. katılımcı A, B ve C'yi, 2. katılımcı A ve C'yi, 3. katılımcı A, D ve G'yi hatırlıyorsa, bu üç katılımcı tarafından hatırlanan tüm bilgilerin içinden örtüşenler çıkarılarak nominal hatırlama grubu oluşturulur. Böylece nominal hatırlama A, B, C, D, G şeklinde olur.

minal recall) az olabilir (örn., Congleton ve Rajaram, 2011; Pereira-Pasarin ve Rajaram, 2011; Weldon ve Bellinger, 1997). Bu etkiye ortaklaşa ketleme adı verilir. Bu etki için yaygın olarak kabul edilen açıklama ise hatırlama bozulması hipotezidir (retrieval disruption hypothesis). Bu hipoteze göre, bir bilgiyi grup ortamında hatırlamaya çalışmak bireysel bellek organizasyonunu ve hatırlama stratejilerini bozar. Grup üyeleri kendileri için verimli olan stratejiyi kullanamadıklarında hatırlama performansları düşer (Basden, Basden, Bryber ve Thomas, 1997; Rajaram ve Pereira-Pasarin, 2010). Böylece ortaklaşa hatırlama aşamasında, grup üyelerinin yalnız oldukları koşula kıyasla hatırladıkları bilgi miktarında azalma olur. Bu da grubun hatırladığı toplam bilgi miktarının, grup üyelerinin bireysel olarak hatırlayabildikleri bilgilerin toplamından az olmasıyla sonuçlanır.

Bilginin tekrarlı biçimde çalışılması ve geri getirilmesi yoluyla bellek organizasyonunun sağlamaştırılması (Congleton ve Rajaram, 2011; Pereira-Pasarin ve Rajaram, 2011), çalışma ve test aşamaları arasında geçen sürenin görece uzun olması (Congleton ve Rajaram, 2011) ya da ortaklaşa hatırlamanın gerçekleştiği gruptaki kişilerin öğrenilecek materyal konusunda uzman olmaları (örn., uzman pilot; Meade, Nokes ve Morrow, 2009) gibi faktörler, kontrol koşullarına kıyasla ortaklaşa hatırlama düzeyinin artmasına ve ortaklaşa ketleme düzeyinin azalmasına neden olur. Öte yandan dikkatin bölünmesi (Pereira-Pasarin ve Rajaram, 2011) ve gruptaki kişi sayısının artmasının (Basden, Basden ve Henry, 2000) ortaklaşa ketleme düzeyini arttıran faktörler olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular, bellek organizasyonunun ve bireysel bellek stratejilerinin bozulmaya daha yatkın olduğu durumlarda ortaklaşa ketleme olasılığının arttığını göstermekte ve bellek organizasyonu açıklamasını desteklemektedir.

Grup çalışması sonrası gerçekleştirilen bireysel hatırlama testlerinde, katılımcıların hatırladıkları bilgilerin dahil oldukları gruptaki diğer grup üyelerinin hatırladıklarıyla dikkat çekici bir örtüşme gösterdiği de gözlemlenmektedir (Blumen ve Rajaram, 2008). Bu örtüşmenin ortaklaşa hatırlama ve ketlemenin bir sonucu olduğu düşünülür (Blumen ve Rajaram, 2008; Pereira-Pasarin ve Rajaram, 2011). Bu da ortaklaşa hatırlama ve ketlemenin bireylerin geçmişe ilişkin ortak bir bellek oluşturma sürecine yön veren mekanizmalardan biri olabileceğine işaret eder (Rajaram ve Pereira-Pasarin, 2010).

Sosyal Paylaşımli Hatırlama Yoluyla Unutma. Sosyal ortamda bilgi aktarımı yoluyla bellekte temsil edilen ve hatırlanan bilgilerin grup tarafından nasıl şekillendirildiğini gösteren bir başka deneysel paradigma sosyal paylaşımli hatırlamaya bağlı unutma-

dır (socially-shared retrieval induced forgetting/SS-RIF). Bu yöntem, hatırlamaya bağlı unutma (retrieval-induced forgetting/RIF; Anderson, Bjork ve Bjork, 1994) paradigmasından esinlenilerek tasarlanmıştır. Orijinal paradigmada, katılımcılar meyve-çilek, meyve-kiraz, sebze-brokoli, sebze-lahana gibi kategori-hedef kelime çiftlerini öğrenirler. Ardından kelime kökü tamamlama görevi ile hatırlama pratiği yaparlar (örn., meyve-çi ____). Hatırlama pratiği, bazı kategorilerdeki kelimelerin bir kısmıyla (örn., meyve-çilek) seçici olarak yapılır; diğer çiftlerle (örn., meyve-kiraz, sebze-brokoli, sebze-lahana) pratik yapılmaz. Son aşamada, katılımcılardan serbest hatırlama yoluyla olabildiğince çok sayıda kelimeyi hatırlamaları istenir. Bu paradigmanın kullanıldığı deneylerde tipik olarak iki bulgu elde edilir. Bunlardan ilki pratik etkidir. Pratik etkiye göre, öğrenme aşamasından sonra seçici hatırlama pratiğine maruz kalan uyarılar (örn., meyve-çilek) diğer tüm uyarılardan daha iyi hatırlanır. Bu durum, hatırlama pratiğine maruz kalan uyarıların bellekte güçlenerek kolaylıkla erişilebilir hale gelmeleri ve daha iyi hatırlanmalarıyla açıklanır. İkinci bulgu hatırlamaya bağlı unutmadır. Hatırlama pratiğine maruz kalan uyarılarla ilişkili fakat hatırlama pratiğine hiç maruz kalmayan uyarılar (örn., meyve-kiraz), hatırlama pratiğine hiç maruz kalmamış kategorilerdeki uyarılar da dahil olmak üzere (örn., sebze-brokoli, sebze-lahana) diğer tüm uyarılardan daha az hatırlanır. Bir başka deyişle, en düşük bellek performansı, hatırlama pratiğine dahil olan kategorideki hatırlanmayan uyarılar (örn., kiraz) için gösterilir. Bu durum için yaygın olarak kabul edilen açıklama *ketleme* açıklamasıdır (Anderson ve ark., 1994; Anderson, Bjork ve Bjork, 2000). Buna göre, insanlar belirli bir bilgiyi hatırlamaya çalışırken bu bilgiyle ilişkili diğer bilgiler (örn., aynı kategorideki diğer kelimeler) etkin hale gelmek için yarışır. İstenen bilgiye erişip hatırlayabilmek için etkin hale gelmeye çalışan ilişkili diğer bilgilerin ketlenmesi gerekir. Özetle, hatırlamaya bağlı unutma paradigması, hatırlama pratiğine maruz kalan uyarıların bellekte güçlenerek kolaylıkla erişilebilir hale geldiğini ve daha iyi hatırlandığını, bu uyarılarla ilişkili ama hatırlama pratiğine maruz kalmamış diğer uyarıların ise ketlenerek unutulduğunu gösterir.

Cuc, Ozuru, Manier ve Hirst (2006), bir konu üzerine konuşulurken konuyla ilgili bazı bilgilere değinildiğini, bazılarının ise değinilmediğini ve bu durumun konuşmanın tarafları için sosyal paylaşımlı hatırlamaya bağlı unutma ile sonuçlanabileceğini düşünmüşlerdir. Bu düşünceden yola çıkarak, hatırlamaya bağlı unutma paradigmasına sosyal bir boyut eklemişler, paradigmayı anlatıcı(lar) ve dinleyici(ler) içerecek şekilde yeniden

tasarlamışlardır. Böylece anlatıcının başta çalışılan bir dizi bilgi arasından seçici biçimde bazı bilgileri hatırlayıp, diğer bilgilerden hiç söz etmemeye yönlendirilmesi halinde, söz edilmeyen bilgilerin hem anlatıcı hem de dinleyici tarafından unutulduğunu göstermişlerdir. Sosyal paylaşımlı hatırlamaya bağlı unutma etkisi, çeşitli büyüklükteki gruplarda hatırlama pratiklerinin farklı sıklıktaki tekrarlarıyla (Coman, Kolling, Lewis ve Hirst, 2012; Coman, Momennejad, Drach ve Geana, 2016), hikayeler ve kelime listeleri gibi basit uyarılar (Cuc ve ark., 2006; 2007) ya da kürtaj ve ötanazi gibi tartışmalı konularla (Coman ve Hirst, 2012) test edildiğinde de tutarlı bir biçimde gözlemlenmektedir.

Belleğin grup düzeyinde hatırlama/unutma yoluyla şekillenmesinde, etkileşime giren tarafların sosyal kimliğinin de önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Örneğin, anlatıcı ile dinleyicinin ortak bir sosyal kimliğe sahip olduğu koşulda (örn., her ikisi de Princeton Üniversitesi öğrencisi ise) sosyal paylaşımlı hatırlamaya bağlı unutma gözlemlenirken, anlatıcı ve dinleyicinin ortak bir sosyal kimliği paylaşmadığı koşulda (örn., anlatıcı Yale Üniversitesi, dinleyici Princeton Üniversitesi öğrencisi ise) sosyal paylaşımlı hatırlamaya bağlı unutma gözlemlenmemiştir (Coman ve Hirst, 2015). Benzer şekilde, bir gruba hitap eden tek bir konuşmacının gruba aynı sosyal kimliği paylaştığı durumda (örn., New Yorklu bir gruba konuşan New Yorklu konuşmacı) grup üyelerinde hatırlamaya bağlı unutma gözlemlenirken, konuşmacının gruba aynı sosyal kimliği paylaşmadığı durumda (örn., New Yorklu bir gruba konuşan Utahlı bir konuşmacı) bu etkinin gözlemlenmemesi de belleğin grup düzeyinde hatırlama/unutma yoluyla şekillenmesinde sosyal kimliğin rolünü destekler niteliktedir (Yamashiro, 2017).

DeneySEL Paradigmaların Toplumsal Bellek Araştırmalarına Katkısı

Önceki bölümlerde özetlendiği gibi, bireyler hatırlar ama bunu kendi deneyimlerinin ötesinde başka kaynaklardan gelen bilgileri de (bu bilgiler yanlış bile olsa) benimseyerek, toplumsal ve kültürel bir yapı içinde belleği yeniden yapılandırarak gerçekleştirirler. Belleğin sosyal bulaşıcılığı, ortaklaşa ya da seçici hatırlama ve unutma, sadece bireylerin belleğini yeniden şekillendirmekle kalmayıp, farklı bireysel bellek temsillerinin birbirine yakınsayarak ortak bir bellek temsiline dönüşmesini de yönlendirebilir. Bu anlamda, yukarıda değindiğimiz deneysel paradigmalar, bir topluluğun ortak belleğinin oluşma sürecinin altında yatan bilişsel mekanizmaların temsilleri olarak düşünülebilmektedir (Hirst ve Coman, 2018; Hirst ve Echterhoff, 2012; Pereira-Pasarin ve Rajaram, 2011; Roediger ve ark., 2009). Laboratuvar ortamında kelime listeleri ya da kısa

hikayeler gibi basit uyaranlarla gerçekleştirilen çalışmalar, toplumsal olayların nasıl hatırlandığını doğrudan inceleyen başka deneysel çalışmalara yön vermeleri ve betimleyici çalışmaların anlamlandırılmasına katkı sunmaları bakımından önemlidir. Derlemenin bu bölümünde, yukarıda değinilen deneysel çalışmalarla toplumsal bellekteki olayların hatırlanmasına ilişkin bulgular arasındaki bağlantıların ortaya konması hedeflenmektedir.

Toplumsal Belleğin Sosyal Bağlamda Yapılandırılması. Toplumsal belleğin sosyal bağlamda başkalarının bellek ve anlatılarıyla beslenerek yeniden yapılandırılan bir bellek türü olmasına ilişkin çalışmalar gitgide artmaktadır (Stone ve Jay, 2019). Bu çalışmalar, genellikle medya ve benzeri harici kaynaklarda paylaşılan bilgilerin insanların bir toplumsal olay hakkında hatırladıkları bilgileri miktar ve içerik yönünden nasıl şekillendirdiğini ele almaktadır. Aktarım ve etkileşim odaklı bu araştırmaları özetlemeden önce, insanların toplumsal olaylar hakkında hatırladıkları bilgilerin doğruluğunu inceleyen çalışmalara değinmek toplumsal olaylara ilişkin belleğin zaman içinde değişime ve bozulmaya açık olduğunu ortaya koymak bakımından faydalı olacaktır. Bu konuya ilişkin bazı çalışmalarda, katılımcılara bir toplumsal olayla ilgili aslında hiçbir zaman yayınlanmamış bir video kaydını izleyip izlemedikleri sorulmuştur. Sonuç olarak, katılımcıların %73'ü 2001'deki 11 Eylül saldırılarında Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpan ilk uçağın (Pezdek, 2003), %66'sı 1992'deki Amsterdam uçak kazasının (Crombag, Wagenaar ve Van Koppen, 1996) ve %45'i 1997'de Prenses Diana'nın hayatını kaybettiği Paris'teki araba kazasının (Ost, Vrij, Costall ve Bull, 2002) aslında hiçbir zaman yayınlanmamış görüntülerini izlediklerini belirtmişlerdir. Bazı çalışmalarda ise duygusal uyarımın yüksek olduğu bir olayın öğrenildiği ana ilişkin otobiyografik anılar olarak tanımlanan flaş anıların (Brown ve Kulik, 1977) ve olayın kendisine ilişkin hatırlanan bilgilerin zaman içindeki değişimi karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır (örn., Hirst ve ark., 2009; Pezdek, 2003; Tekcan, Ece, Gülgöz ve Er, 2003). Örneğin, Tekcan ve meslektaşları (2003) 11 Eylül saldırılarından üç gün, altı hafta ve bir yıl sonra hem flaş anıların hem de olay hakkında hatırlanan bilgilerin⁴ tutarlılığını incelemişlerdir. Zaman içinde otobiyografik anıların (örn., katılımcıların olay anında nerede oldukları bilgisi-

4 Çalışmada ele alınan olay bir toplumsal olay olmakla beraber, olay belleği (event memory) ve toplumsal belleğin birebir aynı anlama geldiği düşünülmemelidir. Olay belleği, bireylerin deneyimledikleri bir olaya ilişkin hatırladıkları detayları (örn., 11 Eylül saldırılarında kaçırılan uçak sayısı) içermektedir (Tekcan ve ark., 2003). Toplumsal bellek ise toplumdaki kültürel ürünlerle ve grup kimliğiyle etkileşime giren, bireyler arasında aktarılan ve topluluk içinde dağılıp yayılan bireysel anıların ve bilgilerin paylaşılan bir özeti olarak tanımlanmaktadır (Hirst ve Manier, 2008).

nin) tutarlılık düzeyinde kayda değer bir değişiklik gözlemlenmezken, olay hakkında hatırlanan bilgilerin (örn., kaçırılan uçak sayısının) tutarlılık düzeyinin azaldığını ortaya koymuşlardır. Bu bulgular, toplumsal olaylara ilişkin belleğin zayıflayıp bozulmaya yatkın olduğunu göstermektedir.

İnsanların toplumsal olayları ne şekilde hatırladıkları, sosyal etkileşimin bir parçası olarak ele alınabilecek kitle iletişim araçlarında olayların nasıl aktarıldığının da bir yansımasıdır (Hirst ve ark., 2009; Lewandowsky, Ecker, Seifert, Schwarz ve Cook, 2012; Lewandowsky, Stritzke, Freund, Oberauer ve Krueger, 2013; Marsh ve Rajaram, 2019; Páez ve ark., 2009; Wang, 2019; Wang ve Aydın, 2009). Örneğin, Hirst ve meslektaşları (2009), 11 Eylül saldırıları hakkında hatırlanan bilgilerin doğruluk düzeyinin olaydan sonraki birinci haftadan başlayarak bir düşüş gösterdiğini ve 11. ayda doğruluk düzeyindeki bu düşüşün daha da belirgin hale geldiğini ortaya koydular. Katılımcılar 11 Eylül saldırılarından bir hafta sonra olayla ilgili soruların %88'ine, 11 ay sonra ise %77'sine doğru yanıt verebildiler. Olaydan sonraki 11. aydan 35. aya kadar geçen sürede ise hatırlanan bilgilerin doğruluk düzeylerinde bir düşüş gözlemlenmedi. Ancak bu hatırlama örüntüsü, bir başka çalışmada ortaya konan Challenger patlamasına ilişkin hatırlama örüntüsüyle karşılaştırıldığında bulguların birbiriyle örtüşmediği görüldü. Challenger patlaması hakkında hatırlanan bilgilerin doğruluk düzeyi 36 ay boyunca tekrarlanan ölçümlerde süreklilik arz eden bir düşüş göstermişti (Bohannon ve Symons, 1992). Hirst ve meslektaşları (2009), 11 Eylül saldırıları ve Challenger patlamasının hatırlanma örüntülerindeki bu farklılaşmanın gerek kişiler arası iletişim gerekse medya aracılığıyla bu iki olay üzerine yapılan hatırlama pratiğiyle ilgili olabileceğini düşündüler. Böylece, bu toplumsal olayların hatırlanma (unutulma) eğrileriyle olayların basında yer alma sıklığının zaman içindeki değişimini karşılaştırdılar. Challenger patlamasının hatırlanma eğrisi, olayın basında yer alma sıklığıyla birlikte süreklilik arz eden bir düşüş göstermekteydi. 11 Eylül saldırılarının hatırlanma eğrisi ve olayın basında yer alma sıklığı ise olaydan sonraki birinci haftadan 11. aya kadar birlikte düşüş gösterirken, olaydan sonraki 11. aydan 35. aya kadar birlikte yatay bir seyir izlemekteydi. Bir başka deyişle, olayların basında yer alma sıklığında zaman içinde görülen değişimin olayların hatırlanma düzeyindeki değişimi kestirdiğini buldular. Aynı çalışmadaki bir diğer dikkat çekici bulgu, 11 Eylül saldırıları sırasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başkanı olan George W. Bush'un olay anında nerede olduğuyla ilgili sorulara verilen cevaplarda ortaya çıktı. Michael Moore'un Fahrenheit 9/11 adlı belgeseline göre (2004), Bush olay

anında (saldırı haberi kendisine ulaşmış olmasına rağmen) bir anaokulundaki öğrencilere Benim Evcil Keçim (My Pet Goat) adlı kitabı okumaktaydı. Hirst ve meslektaşları, bu belgeseli izleyen katılımcıların ‘Bush’un olay anında nerede olduğu’ sorusuna verdikleri yanıtları ayrıca incelediler ve Michael Moore etkisi adını verdikleri bir bulguya ulaştılar. Buna göre, Fahrenheit 9/11 belgeseli yayımlanmadan önce (olayın 11. ayında) bu katılımcıların sadece %60’ı soruya doğru yanıt verirken, belgesel yayımlandıktan sonra (olayın 35. ayında) katılımcıların %91’i bu soruya doğru yanıt verdiler. Hirst ve arkadaşları (2009) bu bulguları, bireylerin topluluktaki diğer bireyler ve/veya medya ile girdikleri iletişim ve etkileşim sonucunda toplumsal olaylar üzerine hatırlama pratiği yapmaları ve olaylar hakkında hatırladıklarını yeniden yapılandırılmalarıyla ilişkilendirmektedir.

Toplumsal olayların nasıl hatırlandığı, olayların internet ve sosyal medyada (Facebook ve Twitter gibi platformlarda) nasıl ele alındığının da bir yansıması olabilir. Görece yakın tarihli çalışmalar, bireylerin bilgileri hatırlamak için biyolojik belleğin yanı sıra internet ve sosyal medya gibi dışsal bilgi depolama sistemlerini de kullandıklarını göstermektedir (örn., Henkel, 2014; Sparrow, Liu ve Wegner, 2011). Belleğin internet ve sosyal medya üzerinden sürdürülen bir sosyal etkileşim yoluyla yapılandırılmasına yönelik çalışmalar henüz sınırlı sayıdadır (Stone ve Wang, 2019). Ancak elde edilen bulgular, sosyal medya ortamında karşılaşılan yanıltıcı bir bilginin, bireyin halihazırda ki inançları ve grup kimliğiyle örtüşmesi (Yardi ve Boyd, 2010), kalabalık bir grup tarafından olumlu karşılık bulması (örn., beğenme/like veya paylaşma/retweet; Li ve Sakamoto, 2014) veya kaynağının güvenilir kabul edilmesi (Fenn, Griffin, Uitvlugt ve Ravizza, 2014) gibi durumlarda bireyi bellek yanılışmasına yönlendirebileceğini ortaya koymaktadır. İlerleyen dönemlerde, sosyal medya aracılığıyla ortaklaşa hatırlama ve unutmanın toplumsal belleğin şekillenmesi üzerindeki rolünü doğrudan incelemeyi amaçlayan çalışmalar yapılması bu konuda daha kapsamlı bilgi edinmemizi sağlayacaktır.

Bir toplumsal olay hakkında hatırlananların yeniden yapılandırılmasında ortaklaşa hatırlama ve sosyal paylaşımli hatırlamaya bağlı unutmanın rolünü doğrudan inceleyen deneysel çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Yaron-Antar ve Nachson (2006), İsraili katılımcılardan Itzhak Rabin suikastını ortaklaşa hatırlama paradigması içinde hatırlamalarını istemişlerdir. Katılımcılar, olaya ilişkin bilgileri üçerli gruplar halinde ya da bireysel çalışarak hatırlamışlardır. Ayrıca gruptaki kişi sayısı kadar bireysel çalışan

katılımcı tarafından hatırlanan bilgilerin, örtüşen bilgi olmayacak şekilde, bir karması oluşturulmuş böylece nominal hatırlama miktarı hesaplanmıştır. “Suikast ne zaman oldu?”, “Başbakan kaç kurşunla vuruldu?” gibi sorulara verilen yanıtlara göre, bireysel çalışan katılımcılara kıyasla, grup halinde çalışan katılımcıların hatırladıkları bilgi miktarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, ortaklaşa kolaylaştırma etkisini göstermektedir. Öte yandan grup halinde çalışan katılımcıların hatırladıkları bilgi miktarına kıyasla, nominal hatırlama miktarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu bulgu ise ortaklaşa ketleme etkisini göstermektedir. Bir başka deyişle, standart ortaklaşa kolaylaştırma ve ortaklaşa ketleme etkileri sadece basit uyaranlar için değil, toplumsal olaylar için de gözlemlenmektedir (Yaron-Antar ve Nachson, 2006).

Önceki bölümlerde, sosyal paylaşımlı hatırlamaya bağlı unutma paradigmasının kullanıldığı deneylerde anlatıcı ile dinleyicinin farklı sosyal kimliklere sahip olduğu durumda seçici hatırlamaya bağlı unutmanın ortaya çıkma olasılığının daha düşük olduğu çalışmalara değinilmişti (örn., Coman ve Hirst, 2015). Bu çalışmalarla tutarlı biçimde, bir toplumsal olay hakkında paylaşılan bilginin sosyal kimliği tehdit ettiği durumlarda da hatırlamaya bağlı unutmanın görülmeyebileceği ortaya konmuştur. Örneğin, Castano ve Giner-Sorolla (2006), olumsuz bir olayın başrolündeki kişiyle aynı gruba dahil olan insanların, grubun olaydaki sorumluluğunu azaltmaya yönelik gerekçeleri hatırlamaya güdülendiklerini ileri sürmüşlerdir. Coman ve arkadaşları (2014), bu görüşü sınamak için Irak Savaşı’nda Afganistanlı ya da Amerikalı askerlerin başrolde olduğu bazı vahşet olayları hakkındaki metinleri ve bu olaylarla ilgili gerekçeleri Amerikalı katılımcılara okuttular. Seçici hatırlama pratiği aşamasında, katılımcılar verilen olaylardan rastgele ikisini hatırlaması istenen birinin video kaydını izlediler. Videodaki kişi olaylara ilişkin detaylardan söz etti, fakat olayların gerekçelerinden hiç söz etmedi. Sonuç olarak, hikayelerdeki askerlerin Afganistanlı olduğu durumda hatırlamaya bağlı unutma gözlemlendi. Amerikalı katılımcılar Afganistanlı askerlerin başrolde olduğu olumsuz olayların gerekçelerini hatırlamadılar. Ancak askerlerin Amerika uyruklu olduğu durumda hatırlamaya bağlı unutma görülmedi ve katılımcılar bu kez olayların gerekçelerini de hatırladılar. Bu bulgular, insanların kendileri için kişisel anlamı olan bir olayı hatırlarken grup kimliğini ve benlik algısını destekleyen detayları seçici olarak hatırladıkları görüşüyle uyumludur (örn., Alea ve Bluck, 2003; Páez ve ark., 2009; Páez ve Liu, 2010). Özetle, belleğin sosyal bağlamdaki hatırlama pratiklerinden ne ölçüde etkileneceği, bir olay hakkında hangi detayların hatırlanıp hangi detayların hatırlanmayacağı

grup kimliği ve benlik algısına bağlı olabilir. İnsanların grup kimliği ve benlik algısı üzerinde bir tehdit algıladıklarında bu tehdidi ortadan kaldıracak bilgileri hatırlama eğiliminde olmaları dikkat çekicidir.

Bir olayın diğer kaynaklardan alınan bilgilerle yapılandırılarak hatırlanması, olayın bellekteki temsiliyle birlikte olaya ilişkin tutum ve inançları şekillendirme potansiyeline de sahiptir (Echterhoff, Higgins ve Levine, 2009). Örneğin Harris, Barnier, Sutton ve Keil (2010), katılımcıların Avustralyalı vahşi yaşam belgeselcisi Steve Irwin'in belgesel çekimi sırasında bir vatoz balığı tarafından zehirlenerek öldürülmesi olayını duydukları ana ilişkin flaş anılarını ve olay hakkındaki tutumlarını ortaklaşa hatırlama paradigması içinde incelediler. Bu çalışmada, ortaklaşa hatırlama grubundaki katılımcıların hem olaya ilişkin hatırladıkları flaş anıların hem de olaya karşı tutumlarının grup tartışmaları yönünde yeniden şekillendiği ve birbirine yakınsadığı gözlemlendi. Örneğin, deneyin üç aşamasını da bireysel olarak tamamlayan katılımcıların Steve Irwin'in ölüm haberiyle yaşadıkları şok, üzüntü ve Irwin'in ölümünün Avustralya için ne denli büyük bir kayıp olduğuna ilişkin değerlendirmeleri ilk aşamadan son aşamaya kadar bir değişim göstermezken, grup sürecine dahil olan katılımcıların değerlendirmeleri ilk aşamaya kıyasla sonraki aşamalarda bir ile 10 arasında puanlanan ölçeğin orta noktalarına doğru kayma gösterdi. Bireyler grup tartışmaları sırasında olay hakkındaki bireysel değerlendirmelerini yeniden yapılandırarak bir orta noktada birbirlerine yakınsama eğilimi gösterdiler. Bu bulgular, insanların bir olaya ilişkin tutumlarını sosyal etkileşim yoluyla yeniden yapılandırabileceklerine ve grup içinde ortak tutum geliştirebileceklerine işaret etmektedir (Harris ve ark., 2010).

Özetle, toplumsal olaylara ilişkin belleğin nasıl yapılandırıldığını doğrudan inceleyen çalışmalarla laboratuvar ortamında basit uyaranlar kullanılarak gerçekleştirilen deneysel çalışmalar birbiriyle örtüşen bulgular ortaya koymaktadır. Bu da bilişsel psikolojinin kavram ve yöntemlerinin, toplumsal belleğin oluşumu ve şekillenmesinin altında yatan mekanizmaları anlamak için araştırmacılara elverişli bir yol sunabileceğini göstermektedir.

Toplumsal Olayların Hatırlanma Örüntüleri

Toplumsal olayların hatırlanma örüntülerine odaklanan araştırmalarda, katılımcılardan belirli bir dönemde (örn., son 70 yılda) hatırladıkları en önemli toplumsal olayın ne olduğunu belirtmeleri ve yaş, eğitim gibi demografik bilgiler ile olaya ilişkin değeren-

dirmelerini içeren (örn., olayın duygusal değeri) bazı anket sorularını yanıtlamaları istenmektedir. Bu betimleyici çalışmalar, insanların en sık hatırladıkları toplumsal olayların bir dökümünü sunarak bir toplumun belleğinde hangi olayların yer aldığını ortaya koyar. Bunu yaparken, farklı zamanlarda ya da farklı ülkelerden elde edilen verileri karşılaştırarak toplumun belleğinin zaman içinde ya da bir topluluktan diğerine nasıl değiştiğini ve bu değişimlerin olası nedenlerini de inceler (örn., Corning, Gaidys ve Schuman, 2013; Schuman, Akiyama ve Knauper, 1998; Schuman ve Rodgers, 2004; Schuman ve Scott, 1989; Tekcan, Boduroglu, Mutlutürk ve Erciyes, 2017; Wertsch, 2002). Öte yandan, bu çalışmalar, sosyal etkileşimin toplumsal belleği nasıl şekillendirdiğini incelemeyi amaçlamamaktadır. Yine de farklı araştırma eksenleri arasındaki bağlantılar, gelecekteki araştırmalara ilham verebilecek potansiyele sahip olabilir. Dolayısıyla bu bölümde, betimleyici çalışmaların ortaya koyduğu hatırlama örüntüleri ile sosyal etkileşimin bellek üzerindeki rolünü inceleyen deneysel çalışmaların sonuçları arasındaki bağlantılar incelenecektir.

Gerek kişiler arası iletişim gerekse tarih kitapları, anmalar, kutlamalar veya ulusal bayramlar gibi kültürel ürünler, toplumsal geçmişe ilişkin bazı bilgilere dikkat çekerek bu bilgileri tekrar tekrar hatırlatırlar (Blatz ve Ross, 2009; Páez ve ark., 2009; Roediger ve ark., 2009; Wertsch, 2002; Wertsch ve Roediger, 2008). Örneğin, Amerikalı öğrencilerin tarih kitaplarında Almanya'nın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne (SSCB) saldırması yerine Pearl Harbor Saldırısı'na geniş yer verilmesi ve sınavlarda tekrar tekrar bununla ilgili sorular sorulmasının etkisiyle, bir Amerikalı öğrenci örneğinde bu konudaki bilgilerin bellekten geri getirilmesi daha olasıdır (Roediger ve ark., 2009; Stone ve Jay, 2019). Wertsch'ün (2002) Amerikalı ve Rus öğrencilerle gerçekleştirdiği ve II. Dünya Savaşı hakkında hatırladıkları en önemli olayları listelemelerini istediği çalışmada elde ettiği hatırlama örüntüleri de bu görüşü destekler niteliktedir. Bu çalışmada, Amerikalı öğrencilerin II. Dünya Savaşı'nın en önemli olayları listesindeki ilk üç olay Pearl Harbor Saldırısı, Midway Muharebesi ve Normandiya Muharebesi iken Rus öğrencilerin listesindeki ilk üç olay Almanya'nın SSCB'ye saldırması, Moskova Muharebesi ve Stalingrad Muharebesi olmuştur. İki grubun listelerinde yer alan ilk altı olay arasında hiçbir örtüşme görülmemiştir. Benzer şekilde, çeşitli ülkelerdeki katılımcılar son elli yılda dünyada en önemli gördükleri toplumsal olayın ne olduğu sorulduğunda, Amerika ve Japonya'da en sık belirtilen olay II. Dünya Savaşı (Schuman ve ark., 1998; Schuman ve Rodgers, 2004) iken Almanya'da en sık belirtilen olay Almanya'nın Birleş-

mesi (Schuman ve ark., 1998) olmuştur. Corning ve arkadaşları (2013) ise Litvanya’da yaşayan Litvanya ve Rusya kökenli bireylerin hatırladıkları en önemli toplumsal olaylar bazında bu iki grubun toplumsal belleğinde hangi olayların daha erişilebilir olduğunu 1989, 1993 ve 2009’da topladıkları verilerle karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Litvanya kökenli bireylerin en sık hatırladıkları olaylar Litvanya’nın Yeniden Doğuşu (1989: %49.7) ve Litvanya’nın Bağımsızlığı (1993: %38.3; 2009: %58.2) iken Rusya kökenli bireylerin en sık hatırladıkları olayların Perestroika (1989: %43.1), II. Dünya Savaşı (1993: %35.8) ve Litvanya’nın Bağımsızlığı (2009: %45.2) olduğu bulunmuştur. Corning ve arkadaşlarının bu çalışması, aynı ülkede yaşayan farklı etnik gruplara mensup bireylerin toplumsal bellek örüntülerinin son derece farklı olabileceğini ortaya koyması bakımından dikkate değerdir. Hatırlama örüntülerindeki bu tür farklılıkların, bireylerin belirtilen diğer olaylardan haberdar olmaması nedeniyle değil, bu olayların üyesi oldukları grubun “şematik anlatı kalıplarında” daha az yer alması, günlük yaşamda bu olaylara daha az değinilmesi ve dolayısıyla bu olayların bellekte kolayca erişilebilir olmaması nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir (Wertsch, 2002, s. 57; Wertsch ve Roodiger, 2008).

Bir toplumdaki önemli olayların nasıl hatırlandığı içerik bazında incelendiğinde, kültürel ürünlerin bu süreçteki etkisinin olayın bizzat deneyimlenmiş olup olmamasına göre değişebildiği görülmektedir (Muller, Bermejo ve Hirst, 2016; 2018). Toplumsal olaylar, tarih kitapları ve anmalar gibi kültürel ürünlerde genellikle tarihsel, sosyal ve politik bağlam içinde ele alınırlar (Muller ve ark., 2016; 2018; Stone ve Jay, 2019). Dolayısıyla bir olayı deneyimlememiş genç bireylerin olaya ilişkin anlatıları kültürel ürünlerde sunulan tarihsel, sosyal ve politik bağlamı yansıtırken, aynı olayı bizzat deneyimlemiş ileri yaştaki bireylerin anlatıları daha çok kişisel anılara ya da başkalarının (örn., aile bireyleri ve arkadaşlar) kişisel anılarına dayanmaktadır (Muller ve ark., 2018). Öte yandan, insanların bir toplumsal olaya ilişkin anlatılarının kültürel ürünlerdeki anlatıları ne kadar yansıttığı ile olayın bizzat deneyimlenmiş olup olmaması arasındaki ilişki uzak geçmişteki olaylar (örn., 1976 Arjantin darbesi) için gözlemlenirken, görece yakın geçmişteki olaylar (örn., 2001 Ekonomik krizi) için gözlemlenmemektedir (Muller ve ark., 2018). Bu durumun yakın geçmişteki olayların henüz kültürel ürünlerde yeterince yer bulmaması ve olay hakkındaki bilgilerin daha çok kişisel iletişim yoluyla edinilmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Muller ve ark., 2016; 2018). Bir başka deyişle, toplumsal olayların sosyal etkileşim yoluyla ne ölçüde şekilleneceği ya da etkileşimin kaynağı-

nın ne olacağı (örn., kişisel anılar, başkalarının anıları ve/veya kültürel ürünler) olayın bizzat deneyimlenip deneyimlenmediğiyle ve olayın ne kadar yakın geçmişte gerçekleştiğiyle ilişkili olabilir (Muller ve ark., 2016; 2018).

Toplumsal olayların hatırlanma örüntülerini inceleyen çalışmalar, gruplar arası farklılıkların ötesinde grup içi benzerlikleri sergilemeleri bakımından da önemlidir. Aslında bu çalışmaların temel amaçlarından biri, bir toplumun ortak belleğini hangi olayların oluşturduğunu keşfetmektir. Bu açıdan bakıldığında dikkat çekici noktalardan biri, hemen her toplumun son 50-70 yıllık tarihinde deneyimlediği sayısız önemli olay olmasına rağmen, bir toplumu oluşturan bireylerin hatırladıkları en önemli olaylar konusunda belli başlı 10-15 olay üzerinde bir konsensüs oluşmuş olmasıdır. Örneğin, Schuman ve Rodgers'ın (2004) 1985 ve 2000'de ABD'de topladıkları ve karşılaştırmalı olarak inceledikleri verilerde katılımcıların en az yarısı (1985: %58.8; 2000: %50) II. Dünya Savaşı, Vietnam Savaşı, Büyük Buhran ve Kennedy suikastı gibi belli başlı olayları son 50 yılın en önemli olayları olarak belirtmekte ve 11 olaydan oluşan bir önemli olaylar listesi üzerinde konsensüse varmaktadır.⁵ Türkiye'nin toplumsal belleğinde yer alan en önemli olayların hatırlanma örüntülerini inceleyen ve 2013 yılında Türkiye temsili bir örnekleme gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre, 12 Eylül Askeri Darbesi (%25.3) ve 1999 Marmara Depremi (%18.1) Türkiye'de en sık hatırlanan ilk iki olay olarak öne çıkarken, toplamda katılımcıların %71.2'si 10 olaydan oluşan bir önemli olaylar listesi üzerinde konsensüs oluşturmaktadır (Olay listesinin tamamı için bkz. Tekcan ve ark., 2017). Başta da belirtildiği gibi toplumsal bellekteki olayların hatırlanma örüntülerine ilişkin çalışmaların sosyal etkileşimin toplumsal belleğin yapılandırılmasındaki rolünü incelemek gibi bir amacı yoktur ve bu konuya yönelik çalışmalarla hatırlama örüntüleri arasında kurulan bağlantılar spekülasyon düzeyindedir. Öte yandan, bir toplumdaki bireylerin belleğinde çok sayıda olay arasında neden bazı olayların daha erişilebilir, bazılarının ise (olay anında yarattıkları etki şiddeti benzer olsa bile) daha az erişilebilir olduğu sorusu önceki bölümlerde özetlenen deneysel bulguların ışığında değerlendirilmeye açıktır.

5 Schuman ve Rodgers'ın (2004) 11 Eylül saldırılarından kısa bir süre sonra, 2002 yılında topladıkları verilerde katılımcıların %31.2'si 11 Eylül saldırılarını, %41.2'si ise listedeki diğer 11 olayı son 50 yıldaki en önemli tarihsel olay olarak belirtmişlerdir. Böylece katılımcıların toplamda %72.4'ü 12 olay üzerinde bir konsensüse varmış görünmektedir. Ancak verilerin 11 Eylül saldırılarından çok kısa bir süre sonra toplanması ve veri toplama sürecinde 11 Eylül saldırılarının henüz belleğin pekiştirme (*consolidation*) süreçlerinden geçmemiş olma olasılığı nedeniyle bu veri seti diğer iki veri setinden ayrı tutulmuştur.

Özetle, toplumsal olayların hatırlanma örüntülerini inceleyen çalışmalar toplumsal belleğin sosyal bağlamda yapılandırılmasına ilişkin süreçleri doğrudan inceleme amacı gütmeler de, hatırlanma örüntülerinin ortaya koydukları benzerlikler ve farklılıklar, deneysel bulgularla tutarlılık göstermektedir. Belirli bir grupta, o grup için önemli olan, üzerine sıkça düşünülen ve tartışılan olaylara ilişkin güçlü bir bellek izi oluşabilir ve bu olaylar grubun ortak belleğini oluşturabilir. Bir başka deyişle, en sık hatırlanan toplumsal olaylar, gerçekleştikleri dönemde toplumda yaşayan insanların günlük yaşam örüntüsünü (*fabric of daily life*; Brown ve ark., 2009; Svob, Brown, Reddon, Uzer ve Lee, 2014) hem fiziksel hem de psikolojik anlamda doğrudan etkilemeleri (Er, 2003), sonrasında ise sosyal bağlamda düzenli olarak anılan ve hatırlanan, zaman içinde bellekte pekiştirilmiş olaylar olmaları nedeniyle toplumun belleğinde güçlü bir yer edinmiş ve kolaylıkla erişilebilir hale gelmiş olabilirler (Mutlutürk ve ark., 2018; Tekcan ve ark., 2017).

TARTIŞMA

Birey, toplum ve bellek arasındaki çok yönlü bir ilişkiler ağını kapsayan toplumsal bellek kavramı, tarih, sosyoloji, antropoloji ve siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerin ilgisini çekmiş, çeşitli kuramsal ve ampirik çalışmalara konu olmuştur. Bellek süreçleri psikoloji disiplininin temel ilgi alanlarından biri olmasına karşın toplumsal bellekle ilgili soruların psikolojinin kavram ve yöntemleriyle ele alınmaya başlanması oldukça yenidir. Yine de günümüzde psikoloji, özellikle de bilişsel psikoloji, hem betimleme hem de çıkarsamaya yönelik araştırma yöntemlerini kullanarak toplumsal bellek literatürüne önemli katkılar sağlamaktadır. Bu derlemede bir özeti sunulan ve toplumsal belleği bilişsel psikoloji bakış açısından ele alan deneysel çalışmalar, toplumsal belleğin oluşumu ve toplumsal olayların hatırlanmasının altında yatan mekanizmaları anlayabilmek için gerçek dünyadaki sosyal ortamların simülasyonlarını yaratmışlardır. Şimdiye kadar elde edilen bulgular, bireysel bilgi ve deneyimlerin başkalarının bellek ve anlatılarıyla beslenerek şekillendirilebildiğine, bazı bireysel bilgi ve deneyimlerin topluluk içinde sıklıkla hatırlanmaları sonucu bellekte güçlendiğine ve daha iyi hatırlandığına, buna bağlı olarak diğer bazı bilgilerin unutulduğuna işaret etmektedir (bkz. Coman ve Hirst, 2012; 2015; Cuc ve ark., 2006; 2007). Böylelikle topluluğu oluşturan farklı bireysel anıların gitgide birbiriyle örtüştüğü ve topluluğun ortak bir geçmiş temsilinin oluştuğu ileri sürülmektedir. Ayrıca sosyal etkileşim sürecinde gerek bilgi kaynağının gerekse bilginin alıcısı olan tarafın önceki bilgileri, zihinsel şemaları, etnik ya da ulusal kimliği, taraflar arasındaki uzmanlık ya da güç ilişkileri gibi sosyokültürel faktörlerin belleğin yeniden

yapılandırılması ve ortak bir geçmiş temsilinin oluşması sürecini etkilediği ortaya konmaktadır (Bkz. Coman ve ark., 2014; Coman ve Hirst, 2015; Meade ve ark., 2009; Yamashiro, 2017).

Toplumsal olaylara ilişkin betimleyici çalışmalardaki hatırlama örüntüleri ulusal ve etnik kimlik, kuşaklar ya da takip edilen medyaya dayalı gruplar bağlamında incelendiğinde, grup içi benzerlikler ve gruplar arası farklılıklar gözlemlenmektedir (örn., Corning ve ark., 2013; Hirst ve ark., 2009; Schuman ve ark., 1998; Wertsch, 2002). Bu betimleyici bulgular, deneysel bulguların ışığında değerlendirildiğinde, grup kimliği için önemli, sosyal etkileşim ya da kültürel ürünler yoluyla hakkında sıkça düşünülen ve tartışılan, dolayısıyla sıkça hatırlama pratiği yapılarak pekiştirilen toplumsal olayların bellekte güçlü bir yer edindikleri ve kolaylıkla erişilebilir hale geldikleri düşünülebilir (Hirst ve ark., 2009; Mutlutürk ve ark., 2018; Tekcan ve ark., 2017). Bir toplumun anlatı kalıplarında bazı olaylara daha az değinilmesi, günlük yaşamda bu olaylar üzerine daha az düşünülmesi ve tartışılması ise bu olayların toplumun belleğinde daha az erişilebilir olmasıyla sonuçlanabilir (Hirst ve ark., 2009; Wertsch, 2002; Wertsch ve Roediger, 2008).

Toplumsal belleği psikoloji perspektifinden ele alan çalışmalara olan ilgi henüz yakın dönemde yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla farklı duygusal değerlikteki (olumlu ve olumsuz) olaylar (Tekcan ve ark., 2017) ya da toplumsal olay sıklığı ve sosyal dinamikler bakımından farklılaşan ülkeler (örn., Schuman ve ark., 1998) bazında toplumsal olayların hatırlanma örüntülerine ilişkin bazı bulgular elde edilmiş olsa da bu tür durumlarda sosyal etkileşimin toplumsal bellek üzerinde nasıl bir rolü olduğu belirsizdir. Benzer şekilde, sosyal medya yoluyla etkileşimin toplumsal bellek temsillerini ne yönde etkileyeceği gibi sorular da henüz cevaplanmamıştır. Bu soruların toplumsal bellek süreçlerine ilgi duyan araştırmacıların gündemine girmesi konuya ilişkin literatürün zenginleşmesini sağlayacaktır.

Bu derlemede, bilişsel psikoloji bakış açısıyla gerçekleştirilen deneysel çalışmalardan elde edilen bulguların toplumsal belleğin altında yatan mekanizmaların anlaşılması bakımından sunduğu katkılara işaret edilmiştir. Bu çalışmaların farklı disiplinlerin yöntem ve bulgularıyla ilişkilendirilerek disiplinler üstü bir anlayışla ele alınması, toplumsal bellek çalışmalarının verimliliğinin artması ve konuyla ilgili yeni araştırma sorularına alan yaratması bakımından önemlidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Alpar, G., Er, N. ve Uçar Boyraz, F. U. (2007). Görgü tanıklığında bellek hataları: Olay sonrası bilginin ve tuzak soruların hatırlama ve kaynak izleme üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 1-17.
- Anderson, M. C., Bjork, E. L. ve Bjork, R. A. (2000). Retrieval-induced forgetting: Evidence for a recall-specific mechanism. *Psychonomic Bulletin & Review*, 7(3), 522-530. <https://doi.org/10.3758/bf03214366>
- Anderson, M. C., Bjork, R. A. ve Bjork, E. L. (1994). Remembering can cause forgetting: retrieval dynamics in long-term memory. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 20(5), 1063-1087. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.20.5.1063>
- Asch, S. E. (1956). Studies of independence and conformity: I. A minority of one against a unanimous majority. *Psychological Monographs: General and Applied*, 70, 1-70. <https://doi.org/10.1037/h0093718>
- Assmann, J. (1995). Collective memory and cultural identity. *New German Critique*, 65, 125-133.
- Barnier, A. J., Sutton, J., Harris, C. B. ve Wilson, R. A. (2008). A conceptual and empirical framework for the social distribution of cognition: The case of memory. *Cognitive Systems Research*, 9(1-2), 33-51. <https://doi.org/10.1016/j.cogsys.2007.07.002>
- Bartlett, F. C. (1932/1995). *Remembering: A study in experimental and social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Basden, B. H., Basden, D. R., Bryner, S. ve Thomas III, R. L. (1997). A comparison of group and individual remembering: Does collaboration disrupt retrieval strategies? *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 23(5), 1176-1189. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.23.5.1176>
- Basden, B. H., Basden, D. R. ve Henry, S. (2000). Costs and benefits of collaborative remembering. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 14(6), 497-507. [https://doi.org/10.1002/1099-0720\(200011/12\)14:6<497::aid-acp665>3.0.co;2-4](https://doi.org/10.1002/1099-0720(200011/12)14:6<497::aid-acp665>3.0.co;2-4)
- Belli, R. F., Lindsay, D. S., Gales, M. S. ve McCarthy, T. T. (1994). Memory impairment and source misattribution in postevent misinformation experiments with short retention intervals. *Memory & Cognition*, 22(1), 40-54. <https://doi.org/10.3758/bf03202760>
- Bilgin, N. (2013). *Tarih ve kolektif bellek*. İstanbul: Bağlam.
- Blatz, C. W. ve Ross, M. (2009). Historical memories. P. Boyer ve J. Wertsch (Ed.). *Memory in mind and culture* içinde (s. 223-237.). New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511626999.013>
- Blumen, H. M. ve Rajaram, S. (2008). Influence of re-exposure and retrieval disruption during group collaboration on later individual recall. *Memory*, 16(3), 231-244. <https://doi.org/10.1080/09658210701804495>

- Bohannon III, J. N. ve Symons, V. L. (1992). Flashbulb memories: Confidence, consistency, and quantity. E. Winograd ve U. Neisser (Ed.), *Emory symposia in cognition, 4. Affect and accuracy in recall: Studies of "flashbulb" memories* içinde (s. 65-91). New York, NY, US: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511664069.005>
- Brewer, W. F. ve Treyens, J. C. (1981). Role of schemata in memory for places. *Cognitive Psychology, 13*(2), 207-230. [https://doi.org/10.1016/0010-0285\(81\)90008-6](https://doi.org/10.1016/0010-0285(81)90008-6)
- Brown, R. ve Kulik, J. (1977). Flashbulb memories. *Cognition, 5*(1), 73-99. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(77\)90018-x](https://doi.org/10.1016/0010-0277(77)90018-x)
- Brown, N. R., Lee, P. J., Krslak, M., Conrad, F. G., GB Hansen, T., Havelka, J. ve Reddon, J. R. (2009). Living in history: How war, terrorism, and natural disaster affect the organization of autobiographical memory. *Psychological Science, 20*, 399-405. <https://doi.org/10.1037/e527352012-062>
- Castano, E. ve Giner-Sorolla, R. (2006). Not quite human: Infrahumanization in response to collective responsibility for intergroup killing. *Journal of Personality and Social Psychology, 90*, 804-818. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.804>
- Chrobak, Q. M. ve Zaragoza, M. S. (2008). Inventing stories: Forcing witnesses to fabricate entire fictitious events leads to freely reported false memories. *Psychonomic Bulletin ve Review, 15*(6), 1190-1195. <https://doi.org/10.3758/pbr.15.6.1190>
- Coman, A., Brown, A. D., Koppel, J. ve Hirst, W. (2009a). Collective memory from a psychological perspective. *International Journal of Politics, Culture, and Society, 22*(2), 125-141. <https://doi.org/10.1007/s10767-009-9057-9>
- Coman, A., Manier, D. ve Hirst, W. (2009b) Forgetting the unforgettable through conversation: Socially shared retrieval-induced forgetting of September 11 memories. *Psychological Science, 20*(5), 627-633. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02343.x>
- Coman A ve Hirst W. (2012). Cognition through a social network: The propagation of socially shared retrieval induced forgetting in social networks. *Journal of Experimental Psychology: General, 141*, 321-336. <https://doi.org/10.1037/a0025247>
- Coman, A. ve Hirst, W. (2015). Social identity and socially shared retrieval-induced forgetting: The effects of group membership. *Journal of Experimental Psychology: General, 144*, 717-722. <https://doi.org/10.1037/xge0000077>
- Coman, A., Kolling, A., Lewis, M. ve Hirst, W. (2012). Mnemonic convergence: From empirical data to large-scale dynamics. S.J. Yang, A.M. Greenberg ve M. Endsley (Ed.) *International Conference on Social Computing, Behavioral-Cultural Modeling, and Prediction* içinde (s. 256-265). Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-29047-3_31
- Coman, A., Momennejad, I., Drach, R. D. ve Geana, A. (2016). Mnemonic convergence in social networks: The emergent properties of cognition at a collective level. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 113*(29), 8171-8176. <https://doi.org/10.1073/pnas.1525569113>
- Coman, A., Stone, C. B., Castano, E. ve Hirst, W. (2014). Justifying atrocities: The effect of moral-disengagement strategies on socially shared retrieval-induced forgetting. *Psychological Science, 25*(6), 1281-1285. <https://doi.org/10.1177/0956797614531024>
- Congleton, A ve Rajaram S. (2011). The influence of learning methods on collaboration: Prior repeated retrieval enhances retrieval organization, abolishes collaborative inhibition, and promotes post-collaborative memory. *Journal of Experimental Psychology: General, 140*(4), 535-551. <https://doi.org/10.1037/a0024308>
- Corning, A., Gaidys, V. ve Schuman, H. (2013). Transformative events and generational memory: A case study over time in Lithuania. *Sociological Forum, 28*(2), 373-394. <https://doi.org/10.1111/socf.12023>

- Crombag, H. F., Wagenaar, W. A. ve Van Koppen, P. J. (1996). Crashing memories and the problem of 'source monitoring'. *Applied Cognitive Psychology*, 10(2), 95-104.
- Cuc, A., Koppel, J. ve Hirst, W. (2007). Silence is not golden: A case for socially shared retrieval-induced forgetting. *Psychological Science*, 18(8), 727-737. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2007.01967.x>
- Cuc, A., Ozuru, Y., Manier, D. ve Hirst, W. (2006). On the formation of collective memories: The role of a dominant narrator. *Memory & Cognition*, 34(4), 752-762. <https://doi.org/10.3758/bf03193423>
- Drivdahl, S. B. ve Zaragoza, M. S. (2001). The role of perceptual elaboration and individual differences in the creation of false memories for suggested events. *Applied Cognitive Psychology*, 15(3), 265-281. <https://doi.org/10.1002/acp.701>
- Echterhoff, G., Higgins, E. T. ve Levine, J. M. (2009). Shared reality: Experiencing commonality with others' inner states about the world. *Perspectives on Psychological Science*, 4(5), 496-521. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2009.01161.x>
- Er, N. (2003). A new flashbulb memory model applied to the Marmara earthquake. *Applied Cognitive Psychology*, 17, 503-517. <https://doi.org/10.1002/acp.870>
- Er, N., Alpar, G. ve Uçar, F. (2005). Görgü tanığının bellek yanılısamları ve güven kararları: Bağımsız bellek bildirimlerinden sonraki test ve soru turu değişkenlerinin etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 45-60.
- Fenn, K. M., Griffin, N. R., Uitvlugt, M. G. ve Ravizza, S. M. (2014). The effect of Twitter exposure on false memory formation. *Psychonomic Bulletin & Review*, 21(6), 1551-1556. <https://doi.org/10.3758/s13423-014-0639-9>
- French, L., Garry, M. ve Mori, K. (2008). You say tomato? Collaborative remembering leads to more false memories for intimate couples than for strangers. *Memory*, 16(3), 262-273. <https://doi.org/10.1080/09658210701801491>
- Gabbert, F., Memon, A. ve Allan, K. (2003). Memory conformity: Can eyewitnesses influence each other's memories for an event?. *Applied Cognitive Psychology*, 17(5), 533-543. <https://doi.org/10.1002/acp.885>
- Gabbert, F., Memon, A., Allan, K. ve Wright, D. B. (2004). Say it to my face: Examining the effects of socially encountered misinformation. *Legal and Criminological Psychology*, 9(2), 215-227. <https://doi.org/10.1348/1355325041719428>
- Halbwachs, M. (1950/1980). *The collective memory*. New York: Harper Colophon Books.
- Harris, C.B., Paterson, H.M. ve Kemp, R.I. (2008). Collaborative recall and collective memory: What happens when we remember together? *Memory*, 16(3), 213-230. <https://doi.org/10.1080/09658210701811862>
- Harris, C. B., Barnier, A. J., Sutton, J. ve Keil, P. G. (2010). How did you feel when "The Crocodile Hunter" died? Voicing and silencing in conversation influences memory for an autobiographical event. *Memory*, 18(2), 185-197. <https://doi.org/10.1080/09658210903153915>
- Harris, C. B., Barnier, A. J. ve Sutton, J. (2013). Shared encoding and the costs and benefits of collaborative recall. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 39(1), 183-195. <https://doi.org/10.1037/a0028906>
- Henkel, L. A. (2014). Point-and-shoot memories the influence of taking photos on memory for a museum tour. *Psychological Science*, 25(2), 396-402. <https://doi.org/10.1177/0956797613504438>
- Hirst, W. ve Coman, A. (2018). Building a collective memory: The case for collective forgetting. *Current Opinion in Psychology*, 23, 88-92. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.02.002>
- Hirst, W. ve Echterhoff, G. (2008). Creating shared memories in conversation: Toward a psychology of collective memory. *Social Research*, 75(1), 183-216.

- Hirst, W. ve Echterhoff, G. (2012). Remembering in conversations: The social sharing and reshaping of memories. *Annual Review of Psychology*, 63, 55-79. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100340>
- Hirst, W. ve Manier, D. (2008). Towards a psychology of collective memory. *Memory*, 16(3), 183–200. <https://doi.org/10.1080/09658210701811912>
- Hirst, W., Manier, D. ve Cuc, A. (2003). The construction of a collective memory. B. Kokinov ve W. Hirst (Ed.), *Constructive memory* içinde (s. 111-116). Sofya: New Bulgarian University.
- Hirst, W., Phelps, E. A., Buckner, R. L., Budson, A. E., Cuc, A., Gabrieli, J. D., ... ve Meksin, R. (2009). Long-term memory for the terrorist attack of September 11: Flashbulb memories, event memories, and the factors that influence their retention. *Journal of Experimental Psychology: General*, 138, 161-176. <https://doi.org/10.1037/a0015527>
- Irwin-Zarecka, I. (1994). *Frames of remembrance: The dynamics of collective memory*. New Brunswick: Transaction. <https://doi.org/10.4324/9780203791592>
- Kensinger, E. A., Choi, H. Y., Murray, B. D. ve Rajaram, S. (2016). How social interactions affect emotional memory accuracy: Evidence from collaborative retrieval and social contagion paradigms. *Memory & Cognition*, 44(5), 706-716. <https://doi.org/10.3758/s13421-016-0597-8>
- Koppel, J., Wohl, D., Meksin, R. ve Hirst, W. (2014). The effect of listening to others remember on subsequent memory: The roles of expertise and trust in socially shared retrieval-induced forgetting and social contagion. *Social Cognition*, 32(2), 148-180. <https://doi.org/10.1521/soco.2014.32.2.148>
- Koriat, A., Goldsmith, M. ve Pansky, A. (2000). Toward a psychology of memory accuracy. *Annual Review of Psychology*, 51(1), 481-537. 1. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.481>
- Lewandowsky, S., Ecker, U. K., Seifert, C. M., Schwarz, N. ve Cook, J. (2012). Misinformation and its correction: Continued influence and successful debiasing. *Psychological Science in the Public Interest*, 13(3), 106-131. <https://doi.org/10.1177/1529100612451018>
- Lewandowsky, S., Stritzke, W. G., Freund, A. M., Oberauer, K. ve Krueger, J. I. (2013). Misinformation, disinformation, and violent conflict: From Iraq and the “War on Terror” to future threats to peace. *American Psychologist*, 68(7), 487-501. <https://doi.org/10.1037/a0034515>
- Li, H. ve Sakamoto, Y. (2014). Social impacts in social media: An examination of perceived truthfulness and sharing of information. *Computers in Human Behavior*, 41, 278–287. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-9518-4.les2>
- Loftus, E. F., Miller, D. G. ve Burns, H. J. (1978). Semantic integration of verbal information into a visual memory. *Journal of Experimental Psychology: Human Learning and Memory*, 4(1), 19-31. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.4.1.19>
- Loftus, E. F. ve Palmer, J. C. (1974). Reconstruction of automobile destruction: An example of the interaction between language and memory. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 13, 585-589. [https://doi.org/10.1016/s0022-5371\(74\)80011-3](https://doi.org/10.1016/s0022-5371(74)80011-3)
- Loftus, E. F. ve Zanni, G. (1975). Eyewitness testimony: The influence of the wording of a question. *Bulletin of the Psychonomic Society*, 5, 86-88. <https://doi.org/10.3758/bf03336715>
- Marsh, R., Cook, G. ve Hicks, J. (2006). Gender and orientation stereotypes bias source-monitoring attributions. *Memory*, 14(2), 148-160. <https://doi.org/10.1080/09658210544000015>
- Marsh, E. J. ve Rajaram, S. (2019). The digital expansion of the mind: Implications of Internet usage for memory and cognition. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 8(1), 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2018.11.001>
- Meade, M. L., Nokes, T. J. ve Morrow, D. G. (2009). Expertise promotes facilitation on a collaborative memory task. *Memory*, 17(1), 39-48. <https://doi.org/10.1080/09658210802524240>

- Meade, M. L. ve Roediger, H. L. (2002). Explorations in the social contagion of memory. *Memory & Cognition*, 30, 995-1009. <https://doi.org/10.3758/bf03194318>
- Mısırlısoy, M. ve Ceylan, S. (2014). Olay sonrası yanlış bilgi paradigması: Yaşlanma ve stresin etkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 60-73.
- Mitchell, K. J. ve Zaragoza, M. S. (1996). Repeated exposure to suggestion and false memory: The role of contextual variability. *Journal of Memory and Language*, 35(2), 246-260. <https://doi.org/10.1006/jmla.1996.0014>
- Mitchell, K. J. ve Zaragoza, M. S. (2001). Contextual overlap and eyewitness suggestibility. *Memory & Cognition*, 29(4), 616-626. <https://doi.org/10.3758/bf03200462>
- Muller, F., Bermejo, F. ve Hirst, W. (2016). Argentines' collective memories of the military Junta of 1976: Differences and similarities across generations and ideology. *Memory*, 24(7), 990-1006. <https://doi.org/10.1080/09658211.2015.1061013>
- Muller, F., Bermejo, F. ve Hirst, W. (2018). Cultural and communicative memories: Contrasting Argentina's 1976 coup d'état and the 2001 economic-political-social crisis. *Memory*, 26(7), 974-984. <https://doi.org/10.1080/09658211.2018.1431283>
- Mutlutürk, A., Boduroğlu, A. ve Tekcan, A. İ. (2018). Kişisel ve toplumsal bellek. S. Gülgöz, S. Öner ve B. Ece Uslu (Ed.), *Hayatı hatırlamak: Otobiyografik belleğe bilimsel yaklaşımlar* (s. 111-116). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Novick, P. (1999). *The Holocaust in American life*. Boston: Houghton Mifflin Company. <https://doi.org/10.1086/ahr/106.2.534>
- Olick, J. K. (1999). Collective memory: The two cultures. *Sociological Theory*, 17, 333-348. <https://doi.org/10.1111/0735-2751.00083>
- Olick, J. K. ve Robbins, J. (1998). Social memory studies: From "collective memory" to the historical sociology of mnemonic practices. *Annual Review of Sociology*, 24(1), 105-140. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.105>
- Ost, J., Vrij, A., Costall, A. ve Bull, R. (2002). Crashing memories and reality monitoring: Distinguishing between perceptions, imaginations and 'false memories'. *Applied Cognitive Psychology*, 16(2), 125-134. <https://doi.org/10.1002/acp.779>
- Páez, D., Bellelli, G. ve Rimé, B. (2009). Flashbulb Memories, Culture and Collective Memories: Psychosocial processes related to rituals, emotions, and memories. O. Luminet ve A. Curci (Ed.). *Flashbulb Memories: New Issues and New Perspectives* içinde (s. 227-246). Hove and New York: Psychology Press.
- Páez, D. ve Liu, J. (2010). Collective memory of conflicts. D. Bar-Tal (Ed.) *Intergroup conflicts and their resolution: Social psychological perspective* içinde (s. 105-124). Hove and New York: Psychology Press.
- Peker, M. ve Tekcan, A. İ. (2009). The role of familiarity among group members in collaborative inhibition and social contagion. *Social Psychology*, 40, 111-118. <https://doi.org/10.1027/1864-9335.40.3.111>
- Pereira-Pasarin, L. P. ve Rajaram, S. (2011). Study repetition and divided attention: Effects of encoding manipulations on collaborative inhibition in group recall. *Memory & Cognition*, 39(6), 968-976. <https://doi.org/10.3758/s13421-011-0087-y>
- Pezdek, K. (2003). Event memory and autobiographical memory for the events of September 11, 2001. *Applied Cognitive Psychology*, 17, 1033-1045. <https://doi.org/10.1002/acp.984>
- Rajaram, S. ve Pereira-Pasarin, L. P. (2007). Collaboration can improve individual recognition memory: Evidence from immediate and delayed tests. *Psychonomic Bulletin & Review*, 14(1), 95-100. <https://doi.org/10.3758/bf03194034>

- Roediger III, H. L. ve Abel, M. (2015). Collective memory: A new arena of cognitive study. *Trends in Cognitive Sciences*, 19(7), 359-361. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2015.04.003>
- Roediger III, H. L. ve McDermott, K. B. (1995). Creating false memories: Remembering words not presented in lists. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 21(4), 803-814. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.21.4.803>
- Roediger III, H. L., Meade, M. L. ve Bergman, E. (2001). Social contagion of memory. *Psychonomic Bulletin and Review*, 8, 365-71. <https://doi.org/10.3758/bf03196174>
- Roediger III, H. L., Zaromb, F. M. ve Butler, A. C. (2009). The role of repeated retrieval in shaping collective memory. P. Boyer ve J. Wertsch (Ed.). *Memory in mind and culture* içinde (s. 29-58.). New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511626999.009>
- Schuman, H., Akiyama, H. ve Knauper, B. (1998). Collective memories of Germans and Japanese about the past half-century. *Memory*, 6(4), 427-454. <https://doi.org/10.1080/741942611>
- Schuman, H. ve Rodgers, W. L. (2004). Cohorts, chronology, and collective memories. *Public Opinion Quarterly*, 68(2), 217-254. <https://doi.org/10.1093/poq/nfh012>
- Schuman, H. ve Scott, J. (1989). Generations and collective memories. *American Sociological Review*, 54(3), 359-381. <https://doi.org/10.2307/2095611>
- Sparrow, B., Liu, J. ve Wegner, D. M. (2011). Google effects on memory: Cognitive consequences of having information at our fingertips. *Science*, 333(6043), 776-778. <https://doi.org/10.1126/science.1207745>
- Stone, C. B., Coman, A., Brown, A. D., Koppel, J. ve Hirst, W. (2012). Toward a science of silence: The consequences of leaving a memory unsaid. *Perspectives on Psychological Science*, 7(1), 39-53. <https://doi.org/10.1177/1745691611427303>
- Stone, C. B. ve Jay, A. C. (2019). From the individual to the collective: The emergence of a psychological approach to collective memory. *Applied Cognitive Psychology*, 33(4), 504-515. <https://doi.org/10.1002/acp.3564>
- Surprenant, A. M. ve Neath, I. (2009). Principles of memory. New York: Psychology Press. <https://doi.org/10.1177/1750698010392131>
- Svob, C., Brown, N. R., Reddon, J. R., Uzer, T. ve Lee, P. J. (2014). The transitional impact scale: Assessing the material and psychological impact of life transitions. *Behavior Research Methods*, 46(2), 448-455. <https://doi.org/10.3758/s13428-013-0378-2>
- Tekcan, A. İ., Boduroglu, A., Mutlutürk, A. ve Erciyes, A. A. (2017). Life-span retrieval of public events: Reminiscence bump for high-impact events, recency for others. *Memory & Cognition*, 45(7), 1095-1112. <https://doi.org/10.3758/s13421-017-0724-1>
- Tekcan, A. I., Ece, B., Gülgöz, S. ve Er, N. (2003). Autobiographical and event memory for 9/11: Changes across one year. *Applied Cognitive Psychology*, 17, 1057-1066. <https://doi.org/10.1002/acp.985>
- Walther E, Bless H, Strack F, Rackstraw P, Wagner D ve Werth L. (2002). Conformity effects in memory as a function of group size, dissenters and uncertainty. *Applied Cognitive Psychology*, 16, 793-810. <https://doi.org/10.1002/acp.828>
- Wang, Q. (2019). The individual mind in the active construction of its digital niche. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 8(1), 25-28. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2018.12.005>
- Wang, Q. ve Aydin, Ç. (2009). Cultural issues in flashbulb memory. O. Luminet ve A. Curci (Ed.), *Flashbulb memories* içinde (s. 247-268). New York: Psychology Press.
- Weldon, M. S. ve Bellinger, K. D. (1997). Collective memory: Collaborative and individual processes in remembering. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition*, 23, 1160-1175. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.23.5.1160>

- Wertsch, J. V. (2002). *Voices of collective remembering*. New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511613715>
- Wertsch, J. V. ve Roediger, H. L. (2008). Collective memory: Conceptual foundations and theoretical approaches. *Memory*, 16(3), 318-326. <https://doi.org/10.1080/09658210701801434>
- Yamashiro, J. (2017). *Convergence on collective memories: Central speakers and distributed remembering* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). The New School for Social Research of The New School University, New York.
- Yardi, S. ve Boyd, D. (2010). Dynamic debates: An analysis of group polarization over time on twitter. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 30(5), 316-327. <https://doi.org/10.1177/0270467610380011>
- Yaron-Antar, A. ve Nachson, I. (2006). Collaborative remembering of emotional events: The case of Rabin's assassination. *Memory*, 14(1), 46-56. <https://doi.org/10.1080/09658210444000502>
- Zaragoza, M. S. ve Mitchell, K. J. (1996). Repeated exposure to suggestion and the creation of false memories. *Psychological Science*, 7(5), 294-300. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1996.tb00377.x>

Freud ve Lacan'ın Psikanalitik Kuramlarında Yastan Ayırışan Melankolik Özne

The Melancholic Subject Differentiated from Mourning in the Psychoanalytic Theories of Freud and Lacan

Aylin Özkan¹ , Sinem Baltacı²

¹Ar. Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Zonguldak, Türkiye
²Ar. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Eskişehir, Türkiye

ORCID: A.Ö. 0000-0001-9365-4334;
S.B. 0000-0002-0037-9909

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Aylin Özkan,
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
Zonguldak, Türkiye
E-posta/E-mail: ozkan.aylinn@gmail.com

Başvuru/Submitted: 01.08.2019
Revizyon Talebi/Revision Requested:
07.08.2020
Son Revizyon/Last Revision Received:
02.04.2020
Kabul/Accepted: 26.05.2020
Online Yayın/Published Online: 02.11.2020

Atıf/Citation: Ozkan, A. ve Baltacı, S. Freud ve Lacan'ın psikanalitik kuramlarında yastan ayırışan melankolik özne. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 317-333.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0056>

Öz

Freud'un Yas ve Melankoli isimli yazısı ile ortaya çıkan iki kavramdan biri olarak yas (mourning) sıklıkla araştırmalara konu olmuşken melankoli (melancholia) kavramı pek çalışılmamıştır. Alan yazında bu konuya az değinilmesinin yanı sıra melankoli kimi zaman bir kişilik örüntüsü, kimi zaman depresif bir duygu durumu, kimi zaman ise psikotik bir yapı olarak belirsiz bir tanımlamada kalmıştır. Buradan yola çıkılarak bu çalışmada Freud'un ve onun yazını üzerine yeniden çalışılan Lacan'ın yas ve melankoli hakkındaki çalışmaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Buna göre, Freud yas ve melankoliyi yatırım yapılan nesnenin kaybı üzerinden benzeştirmekte iken; yastan kayba verilen olağan bir tepki, melankolinin ise olağandışı bir pozisyon olduğundan söz etmektedir. Freud'un yas ve melankolinin kayıp nesne açısından benzer ancak işleyiş süreçleri açısından farklılaştığı görüşünün üzerine Lacan bu iki kavramı Sembolik, İmgesel ve Gerçek'i içeren üçlü model kapsamında ele almaktadır. Lacan'ın bu kavramsallaştırmasında yas bir süreç olarak ritüeller ya da merasimler aracılığıyla özneyi simgesel düzene bağlamaktadır. Bu simgeselleştirme sürecinden geç(e)meyen özne ise Gerçek ile baş başa kalarak jouissance içinde kalan bir melankoli halindedir. Bu yazıda, bahsedilen teorik incelemenin ardından bazı klinik uygulama ve araştırma örneklerine yer verilmiştir. Buradan yola çıkarak melankoli halinde kişinin kastrasyondan kaçışa doğru hamle olarak aldığı bir konumu sürdürürken acı içinde olduğu ve bu acıdan çıkmanın yolunun ise ancak simgesel bir çalışma ile mümkün olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber, melankolinin farklı özne yapılanmalarındaki görünümünün günümüz değişen kültürel yapısı ile beraber çalışılması önemlidir. Sonuç olarak, melankolinin dil aracılığı ile nasıl ifade edildiğinin ve kişinin özne yapılanmasındaki temel defans mekanizması ile ilişkisinin analitik bir çalışma içinde merkezi noktayı belirlediği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Melankoli, yas, melankolik özne, kayıp, arzu, Lacan

ABSTRACT

Mourning is one of the two concepts that emerged from Freud's article Mourning and Melancholia and is frequently subjected to research. However the concept of melancholia is studied less. Furthermore, melancholia remains in an ambiguous position: sometimes it is attributed to a person's personality pattern and sometimes to a depressive mood or even sometimes to a psychotic structure. From this point of view, in this article, the work of Freud and Lacan (who recontextualized Freud's literature), on mourning and melancholia are examined comparatively. Accordingly, Freud expressed that mourning and melancholia are similar in the loss of a loved object and while mourning is an ordinary response to loss melancholia is an extraordinary position. Faced with Freud's view that mourning and melancholia are similar in terms of lost object, but differ in terms of their functioning, Lacan reconsidered these two concepts through the topological structure of Symbolic, Imaginary and Real. In Lacan's conceptualization, mourning as a process connects the subject to the symbolic order through rituals or ceremonies. The subject who does not/cannot pass beyond this process is stuck in jouissance staying alone with Real in melancholia. In this recent article, several clinical practice and research examples are included following the theoretical examination. Based on this, it is thought that in a state of melancholia, the person is in pain while maintaining a position that one takes as a move from castration to escape and that the way out of this pain is only possible with a symbolic study. However, it is important to study the appearance of melancholia in different subject formations together with today's changing cultural background. As a result, it is thought that how melancholia is expressed in language and its relationship with the defense mechanism related to subject formation of the individual determines the central point in an analytical study.

Keywords: Melancholia, mourning, melancholic subject, loss, desire, Lacan

EXTENDED ABSTRACT

In this recent article, the history of the concept of melancholia is reviewed comparatively with the concept of mourning. Afterwards, the difference of melancholia from mourning was examined within Freud's and Lacan's theoretical framework. Moreover, the psychic structure of the melancholic subject was evaluated through the concepts of lost object and anxiety in Lacanian theory. In this regard, this article incorporates a theoretical comparison in a psychoanalytical context. Furthermore, examples of clinical practice and research are given. Therefore, the study aims to contribute to the determination of significant points on the topics of mourning, melancholia, depression, mood and personality patterns in clinical practice and psychotherapy processes.

Melancholia was associated with physiological states of human beings and its cause was attributed to an increase in black bile (Ergür, 2017). After the physiological explanations, Karl Abraham (1988) examined melancholia within a psychotic framework by separating melancholia in manic-depressive disorder from depression in neurosis. Following Abraham, in Freud's description, both mourning and melancholia have similar psychic mechanisms which could be associated with loss (Freud, 1917). While mourning is a process in which libido is separated from the lost object and from the whole experience in the process after loss, melancholia is the state where one experiences the loss of object as a loss in self (Freud,

1917). He argues that in melancholia, the subject, who insists on not separating from the lost object, directs the negative feelings towards the self. Unlike Freud explaining melancholia with a sense of loss directed to self, Lacan says that melancholia occurs as a result of the *confusion of loss and lack* (Salecl, 2004, p. 19). Lacan examined the melancholic subject in relation to the object of desire (Lacan, 1962/2014).

In Lacanian theory, desire is the desire of the Other, and the subject is always in pursuit of the desire of Other (and knowledge of what Other wants from me; Lacan, 1964/2004). In this case, the *object an* emerges as the object of desire (Lacan, 1964/2004). Although the objects that are thought to complete this lack will never complete it (Fink, 1996; Lacan 1956/1957), the subject will still continue to be associated with the lack in Other, which is the basis of his own subjective formation (Fink, 1997). Within the framework of Lacan's theory of desire, melancholic subject is confronted with this lack, which also functions in his/her own formation. But the melancholic subject, rather than considering it as a constitutive lack, is mistaken that s/he has found this lacking object once and then lost it. In other words, the melancholic subject, experiences *this loss as a loss at Real*. In this context, according to Lacan, while mourning is a situation of *encountering a part of the Real* and carrying it to symbolic after a while, in melancholia, *whole of the Real* of the object is there (Grigg, 2016).

According to Lacan, anxiety is a stimulating function for the subject to maintain an inevitable relationship with Real to prevent 'lack of lack' (Melman, 2009). In other words, melancholia appears to be one of the situations that can occur if the object is placed to eliminate lack and does not allow for desirability. The neurotic subject manages the experience of an inevitable closeness with the Real through fantasy, while melancholia happens to be another form of solution to this inevitability. In other words, in case of anxiety, the subject escapes from pain either by the aid of phantasy (Fink, 1997), or melancholia appears to be a solution by identifying with the object a. Although melancholia, which is used to eliminate anxiety that occurs at the time of confrontation with Real, may seem protective for the subject, it can eventually reach to a point which leads to the opposite of protection: *jouissance* (enjoyment beyond the pleasure principle) and death.

Moreover, the similarity between melancholia and *foreclosure of the Name-of-the-Father in psychotic structure* (Lacan, 2006, p. 465) takes place in psychoanalytical literature (Redmond, 2013). Cultural changes in today's reality, social life and differences in intersubjective relations which bring about changes in the formation of the subject (Gürsel, 2017) and perversion has an ordinary form (Lebrun, 2015) should also be taken into consideration.

Discussion

As a clinical conclusion, although it is possible to establish a direct relationship between melancholia and the psychotic structure of the subject, the fact that melancholia might also be seen in other structures should be taken into consideration. Therefore, paying attention to how the symptom is expressed in the discourse of the subject and its association to the main defense mechanisms (repression for neurotic, disavowal for perversion and foreclosure for psychosis; Fink, 1997) should be considered within the clinical practice.

Freud'un 1917'de *Yas ve Melankoli* isimli makalesini sunmasıyla birlikte bahsi geçmeye başlayan iki kavram olarak yas ve melankoli, o dönem itibariyle insan ruhsallığı üzerine yürütülen çalışmaların temel konularını oluşturmuştur. Bu iki kavramdan ilki olan yas (mourning) bugüne kadar birçok çalışmada travma, kayıp, hastalık, depresyon gibi çeşitli değişkenlerle birlikte incelenmiş (örn., Boelen ve Van den Bout, 2010; Klein, 1940), süreçleri ve aşamaları teorisyenler tarafından farklı modellerle açıklanmış (Kübler-Ross, 1969; Parkes, 1998) ve son tartışmalarda komplike yas (Maraş, 2014; Mathew ve Marwit, 2004) ve öncül yas (Evans, 1994; Ünal, 2019) gibi yeni kavramların ileri sürülmesine değin gelmiştir. Yasın bu denli çalışılmış olmasının aksine, melankoli (melancholia) kavram olarak ruh sağlığı alanında pek yer edinememiş, daha ziyade depresyon ya da depresif duygulanım olarak evrilmiştir. Bugün Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nda da (DSM-V) yas kavramı sıklıkla geçerken, melankoli kavramına kitabın en sonundaki terimler bölümünde bir cümle içerisinde "ciddi düzeyde depresyon ile ilişkili bir mental durum" olarak yer verilmiştir (APA, 2013, s. 824). Öte yandan, melankoli kavramının insan ruhsallığını betimleyen bir kavram olduğu kavramın tarihçesinin eskiye dayanmasından anlaşılmaktadır¹. Antik Yunan sonrasında mercek altına alınarak 1900'lü yıllara dek hüznün (sadness), korku (fear) hali ve delüzyonları (delusion) kapsayan anormal düşünceler (abnormal thoughts) ile ilişkilendirilerek tanımlanan melankoli (Telles-Correia ve Marques, 2015) bugün ruh sağlığı alanında, özellikle psikiyatride, depresif bir duygudurumu ifade etmektedir (Ban, 2014). Diğer yandan halk arasında melankolik sıfatı sıklıkla hüzünlü hal sebebiyle içe dönen bireyin tasvirini içeren edebi eserlerde görülmektedir (örn., malihülya ve karasevda kavramları üzerinden ele alınmış melankolik karakterler; Örgen, 2010, s. 81). Öyleyse, dilimizde eskiden beri var olan ve Freud'un da temel bir eserinde işaret ettiği melankoli kavramı yas ve depresyonla ilişkili olarak insan ruhsallığında nerede konumlanmaktadır? Melankoli bir duygudurum hali olarak mı yoksa kişilik örüntüsü olarak mı ele alınmalı? Bu iki durumu ayırt edici yerler nereler olmalıdır? Bu sorgulamalardan yola çıkılarak bu yazıda, eski dönemlerden beri toplumsal söylemde sıklıkla kullanılmış ancak günümüz psikoloji yazınında ve mental duruma ilişkin çalışmalarda pek yer bulamamış olan melankoli kavramının tarihçesine değinilecek, ardından melankolinin Freud ve Lacan'a göre yas ile ayrılan noktaları incelenecek ve melankolik öznenin yapılanışı Lacanyen kuram-

1 Melankoli, Antik Yunan'da vücudun dört temel maddesinden biri olduğuna inanılan melanchole (melas: kara, chole: safra) kavramından türetilmiş ve Fransızcada kara sevda anlamına gelen mélancholie kelimesinden dilimize geçmiştir (Ergür, 2017).

daki kayıp nesne ve kaygı kavramları üzerinden değerlendirilecektir. Bu çalışmanın Freud ve Lacan'ın görüşleri üzerinden ilerletilmesi tesadüfi değildir. Psikanalist Jacques Lacan, Freud'a dönüş hareketi olarak tanımladığı çalışmalarında, Freud'un sonrasında sunulan çalışmaların onun kökeninden oldukça farklı bir zeminde konumlandığına (ego ve nesne psikolojisi) dair bir eleştiri getirmiş ve Freud'un çalışmaları üzerine yeniden çalışmaya başladığını vurgulamıştır (Lacan, 1964/2004). Bu yapılanışı itibarıyla Lacan, Freud'un yas ve melankoli isimli çalışması üzerine de odaklanmış ve kendi kuramı içerisinde melankoliyi incelemiştir. Bu bağlamda bu yazı, psikanalitik kökende kuramsal bir karşılaştırma ile kaleme alınacaktır. Bu kuramsal inceleme klinik uygulama ve araştırmalar ile örneklendirilecek ve akla gelen sorular tartışma kısmında ele alınacaktır. Böylece araştırma klinik uygulama ve psikoterapi süreçlerinde yas, melankoli, depresyon, duygudurum ve kişilik örüntüleri hakkında önemli bir değerlendirme sunacaktır.

Melankolinin Ruhsallığı

Modern tıp öncesi dönemde insan sağlığına dair saptamalar vücutta bulunan dört temel sıvının (kan, balgam, sarı safra, kara safra) oranlarının değişmesi üzerinden yapıldığından bu sıvıların birbirleri ile dengeleri karakter belirleniminde ve hastalıkların ortaya çıkışında önemli bir role sahip olarak kabul edilmiştir. Melankolinin Antik Yunan'da vücudun dört temel maddesinden biri olduğuna inanılan melanchole (melas: kara, chole: safra) kavramından geldiği görülmektedir (Ergür, 2017). Bu nedenle bahsedilen dönemde melankoli vücutta bulunan kara safra miktarının artışına bağlı gelişen bir hastalık olarak ele alınmıştır.

Fizyolojik açıklamaların sonrasındaki dönemde melankoli kavramı, mental durumlar içinde ilk olarak Alman bir psikanalist olan Karl Abraham'ın (1988) psikanalitik tedavi uyguladığı altı vaka üzerine yazdığı çalışmalarında görülmüştür. Abraham kendi yaşadığı dönemde bir duygudurum bozukluğu olarak nitelendirdiği manik-depresif bozuklukta, melankoliyi yas süreci ile kıyaslayarak anlamlandırma yoluna gitmiştir. Ona göre melankoli, kaybedilen bir nesnenin ardından ortaya çıkan duyguların üst benliğin (süperego) gücü karşısında benliğe yöneltilmesinden dolayı yaşanan bir durumdur (Abraham, 1988).

Abraham'ı takiben Freud (1917), yaşamının son yıllarında kaleme aldığı Yas ve Melankoli (Mourning and Melancholia) isimli makalesinde bu iki durumun nerelerde benzeştiğini ve ayrıştığını irdelemiştir. Onun bu yazısından sonra yas ve melankoli psikoloji alanında farklı terimlerle de olsa dikkat çekmiştir.

Freud'da Yas ve Melankoli

Freud'a göre (1917) yas ve melankoli kavramları arasında temel olarak merkezi bir benzerlik söz konusudur: *Kayıp*. Sevilen bir kişinin kaybı ya da ülke, özgürlük, idealler gibi soyut bir kavramın kaybedilişi kişide yas ya da melankoli durumu yaratmaktadır. Bir diğer ifadeyle iki durum da “*Sevilen bir kişi ya da kaybedilen bir kişinin yerine konulan soyut bir kavramın yitirilmesine verilen tepkilerdir*” (s. 243). Freud'a göre, benzer olaylar kimi insanlarda olağan olarak beklenen bir yas sürecini gösterirken (ki bu nedenle bir dönem süren yas sürecinin olması gerektiği vurgulanmaktadır), kimilerinde *patolojik bir konum* olarak melankolinin varlığını akla getirmektedir:

“*Klinik tablolar, yas ve melankoli arasındaki bağı doğrular gözükmemektedir ve dahası çevresel etkilerden kaynaklanan nedenler; her iki durum için ayırdı mümkün olmayacak derecede benzerlik sergilemektedir. Yas, sevilen bir yakının veya ülke, özgürlük, bir ideal gibi düşünsel-soyut bazı değerlerin kaybına karşı gelişen bir reaksiyondur. Yasa neden olan olayların benzerleri, bazı insanlarda, bizde patolojik bir dispozisyon şüphesi doğuracak şekilde melankoliye neden olurlar*” (Freud, 1917; akt., Uslu ve Berksun, 1993, s. 1)².

Freud'a göre bu iki kavramın çıkış noktaları aynı olsa da işleyiş süreçleri farklı klinik tablolar ortaya koymaktadır. Bir diğer ifadeyle yas ve melankoli, kaybedilen bir nesnenin kaybına verilen bir tepki olarak aynı durumda ortaya çıksa da işleyiş süreçleri açısından farklılaşmaktadır.

Freud, yas sürecini libido tarafından yatırım yapılan *nesnenin kaybı* ile ilişkilendirmektedir. Bu, serbest kalan libidonun kayıp nesneden ayrışabilmesi için gerekli olan zaman olarak da nitelendirilebilir. Bu zaman diliminde, yeni bir sevgi nesnesine yatırım yapılabilmesi için, libidonun özgürleşmesi gerekliliği yalnızca yas sürecindeki *gerçeklik sınaması* sonucu ulaşılabilecek bir nokta olarak ele alınmaktadır. Gerçeklik sınaması burada kaybın olduğu gerçekliğinin kabulünü mümkün kılmaktadır. Yatırım yapılan nesnenin kaybı sonucu yas sürecindeki özne için dünya anlamsız ve boş bir hale gelmiş olabilir. Fakat özne, kaybın gerçekliğini kabullendikten sonra, bu durumun geçiciliğini fark edebilecek, yeni sevgi nesnelere bulmaya ve onlara yatırım yapmaya olan arzusu ile hayatına devam edecektir. Bu bağlamda aslında yas sürecinin belirli bir düzeyde yaşanması beklenmektedir.

2 Freud'un ifadeleri R. Uslu ve O. E. Berksun'un Türkçe çevirisi ile verilmiştir. Erişim adresi: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/64/608.pdf>

“Yas içinde her ne kadar yaşama karşı takınılan tutumda büyük bir değişiklik ortaya çıksa da bu değişikliğin bize hiçbir zaman patolojik ve tıbbi tedavilik bir durummuş gibi gözükmemesi çok önemli bir izlenimdir. Biz belirli bir zaman içinde bu durumun üstesinden gelineceğine inanır ve herhangi bir müdahaleyi faydasız hatta zararlı görürüz” (Freud, 1917; akt., Uslu ve Berksun, 1993, s. 1).

Ancak tüm bunlara rağmen yasın acı vericiliği yadsınamaz bir gerçektir. Freud (1917) makalesinde bu acı vericiliği, insanın libidinal konumundan hiçbir zaman gönüllü olarak feragat etmek istememesi, buna direnmesi (libidinal economy) ile ilişkilendirmektedir. Bir diğer ifadeyle, bugün kullanılan uzamış yas ya da travmatik kaybın sonrasında uzun süreli olarak devam eden yas hali bu ilişkilenenin sürdürülmesi ile ilgili görünmektedir. Bu durum, melankolik bir haldeki öznenin yaşanan kaybı egoya yöneltmesi ve bu kaybı benlikten bir kaybediş olarak tanımlanması ile ilgilidir. Buna göre Freud (1917) melankolinin ayırıcı özelliklerini şu şekilde tanımlar: “*derin acılı bir yeis hali, dış dünyaya ilginin kesilmesi, sevme kapasitesinin kaybı, aktivitelerin inhibisyonu ve kendini kınamaya, yermeye varan ve sanrısız cezalandırılma beklentisinde sonuçlanacak şekilde, kendine saygıda azalma hali*” (Akt., Uslu ve Berksun, 1993, s. 1).

Özet bir ifadeyle Freud’un tanımlamasında yas, kaybedilen nesnenin ardından geçen zamanda, libidonun kayıp nesneden ayrışmasının yaşandığı bir süreç ve bu süreçteki deneyimler bütünü iken; melankoli libidonun bu kayıp nesne ile bağlarını kopar(a)madığı durumda, kişinin o nesnenin kaybını *kendinde bir kayıp olarak* özümsemesi durumudur (Freud, 1917, s. 248).

Harekete geçirici mekanizmasının yastaki mekanizma ile benzer olduğundan yola çıkarak Freud (1917), melankolide kaybedilen nesne ile ayrışmama konusunda ısrarcı olan öznenin, onunla özdeşleşme süreci sonucu, kaybedilen nesneye dair bilgiyi yok sayarak kötü duyguların nesneye değil de ‘Ben’e’ yöneltildiğini ileri sürmektedir (s. 248). Buna göre, melankolide ruhsal işleyiş göz önünde bulundurulduğunda, yasta *nesneye dair bir kayıp* algılanırken, melankolide *özne için ben’e dair bir kayıp* söz konusudur (s. 248). Boş ve anlamsız olan, hayattan ziyade *benin* kendisidir (Özmen, 2013). Bu nedenle melankolik özne, kendini değersizleştirerek cezalandırılmayı hak eden ve hatta bekleyen/arzulayan bir konuma oturur.

Freud'un Çalışmaları Üzerinden Lacan'ın Yas ve Melankoli İncelemesi

Lacan, Freud'a dönüş hareketi isimli çağrısıyla başlattığı çalışmalarında Freud'un vaka ve örneklerindeki teorik zemini yeniden değerlendirmiştir (Fink, 1996; Lacan, 1964/2004). Freud'un melankolide bene yöneltilen kayıp hissi açıklamasının aksine, Lacan melankoli durumunun *kayıp ve eksiğin birbirine karışması* sonucu ortaya çıktığını söylemektedir (Salecl, 2004, s. 19). Bu görüşünü Lacan en temel itibariyle kuramının temel taşlarından biri olan *öznenin (Subject)*³ *arzu nesnesi*⁴ ile ilişkisi bağlamında ele almaktadır.

Arzu, Başka'nın (The Big Other)⁵ arzusudur ve özne daima Başka'nın arzusunun (bizden ne istediğinin bilgisinin) peşinde koşmaktadır (Lacan, 1964/2004). Bu durum içinde arzu nesnesi olarak ortaya çıkan *nesne a*, daima arzulanan şeyle, eksikle ilgilidir (Lacan, 1964/2004). Bu nedenle nesne a tam da Başka'nın eksikliğinde konumlanmıştır. Ancak eksiği dolduracağını zannettiğimiz nesnelere hiçbir zaman o boşluğu tamamlamayacaktır (Fink, 1996; Lacan, 1956/1957). Buna rağmen özne, kendi kurulumunun temelindeki bu Başka'daki eksiklik ile ilişkilenişini sürdürecektir, bu gaye çerçevesinde arzu ile bir ilişki kuracaktır (Fink, 1997). Lacan'ın arzu konusundaki bu yaklaşımı çerçevesinde, melankoli durumundaki Özne, kendi kurulumunda da fonksiyonu olan bu eksiklik ile karşı karşıya gelmektedir. Ancak melankolik özne, bunu o kurucu eksiklik (arzuyu ve yaşamı sürdürmesi nedeniyle böyle tanımlanabilir) olarak almaktan ziyade, eksik olan bu nesneyi bir zamanlar bulmuş da sonradan kaybetmiş olduğu yanılığın içindedir. Diğer bir ifadeyle melankolik özne, kaybın acısı içinde, bu kaybı Gerçek'te (Real) bir kayıp olarak deneyimlemektedir. Bu bağlamda Lacan'a göre, yasta Gerçek'in bir kısmı ile karşılaşma ve onu bir süre sonra simgesel taşıma durumu söz konusuysen, melankolide nesnenin gerçekliğinin olduğu gibi öznenin karşısında bulunması hali söz konusudur (Grigg, 2016).

Lacan'ın bu imgesel, simgesel ve gerçeği içeren topolojik kuramı içerisinde kayıp sonrasında yaşanan yas ve melankoli durumlarının süreci şöyle ele alınabilir. Yas süreci

-
- 3 Lacanyen kuramın ele alındığı bölümlerde *özne* terimi *bilinçdışının öznesi* anlamında kullanılmıştır. Lacanyen Özne (Subject) ile kişi/birey kavramları eşdeğer değildir.
 - 4 Arzu nesnesi, nesne a/object petit a, Başka'nın arzusunun nedenine işaret eden fakat ifade edilemeyen, Özne'yi tamamlanmışlığa götüreceği misyonu yüklenen şeydir. Lacan'ın arzu teorisinin temelinde olan nesne a, insanın varoluşunda bulunan *eksiklik* ile ilişkilidir. Aynı zamanda tamamlama misyonundaki bu nesne oturabileceği bir boşluğa da (temel eksiklik) işaret eder (daha ileri okuma için bkz. Evans, 2006; Fink, 1996).
 - 5 Başka, Lacan'ın kuramında simgesel düzeni ifade etmekte ve *sözün inşa edildiği yer* olarak tanımlanmaktadır (daha ileri okuma için bkz. Evans, 2006).

bir kayıp durumu ile başlamaktadır. Bu kayıp sonrasında, özne Gerçek'in (Real) bir kısmı ile yüzleşmek durumunda kalır. Gerçek olan yokluktur. Kayıp durumunda ise öznenin bu Gerçek ile bir anlık karşılaşması söz konusudur (Grigg, 2016). Ancak Lacan'a göre Gerçek tam da kapatılmak istenen, yok olması için savunmaların kurulduğu şeydir (Evans, 2006). Örneğin yaşam olaylarının kendisi (kaza, afet, olay vb.) ya da vücudun kendisi gerçek olandır. Gerçek, yakıcı ve tutulamayan haldedir. Bu biçimde konumlanmış olan ve öznenin günlük yaşamında savunmaları ile kapatmaya çalıştığı Gerçek ile bir kayıp sonucunda bir anlık karşılaşması, öznenin yeniden konumlanma anına geçip geçmeyeceği ile ilişkilidir. Yas içerisindeki özne, bir müddet sonra bu kaybı simgesel alana doğru taşımaktadır. Bir diğer ifadeyle, özne bu kaybedilenin etrafında yeniden konumlanmaya geçmektedir. Kayıp nesne ile ilintili olan tüm anı ve beklentiler yeniden işlenerek (simgeselde) konumlandırılır ve özne yeniden 'özgür ve ketlenmemiş' bir hale bürünür (Freud, 1917, s. 245; Grigg, 2016). Lacanyen yorumda, öznenin Freudyen anlamda özgürleşmesi ancak bu yolla (kaybın simgesel alanda işlenmesiyle) mümkündür. Ölüm sonrasında kişilerin gerçekleştirdiği (her inanışa ve kültüre göre farklılaşmış çeşitlenebilen) ritüeller, bu kaybolan nesneye simgesel alanda bir yer açmayı sağlama işlevini yerine getirmektedir. Merasim ya da ritüel, kaybı yaşanan nesne ile ilgili bütün anı ve beklentilerin simgesel alanda bir zincire (gösterenler ağına) oturtulması, bir diğer anlamıyla anlaşdırılması, onlarla ilgili kayıtların bırakılması, simgeselde yeni bir çentiğin atılması anlamına gelmektedir (Grigg, 2016). Burada anlaşdırmanın çentik metaforuyla ilişkilendirilmesi boşuna değildir; bir nevi Freud'un kaybolan nesne ile tüm bağların koparılması ve sonunda nesnenin unutulması ile yasin sonlandığı savına karşı bir duruş olarak, kaybolan nesnenin asla unutulmayacağı ve öznedeki bir iz bırakacağından can acıtıcı olabileceğine vurgu yapılmaktadır. Fakat bu acı ilk andaki gibi değildir ve gösterenler ağındaki yeni örgüsü içinde hatırlanacaktır. Öznenin kayıp sonrasında bu yeniden örgülenişi, farklı teorik yaklaşımların terminolojisinde başa çıkma olarak da ifade edilebilir. Buna klinikten bir örnek olarak Maraş'ın (2016) baba kaybı yaşayan genç yetişkinlerdeki kayıp ve yas deneyimleri üzerine yaptığı çalışması verilebilir. Kayıp yaşayan kişilerin ifadeleri üzerinden yapılan analiz sonuçlarına göre çalışmada "baba kaybı ile başa çıkma ve kayba uyum sağlama" üst teması ortaya çıkmış, bu üst temanın altında "duygusal olarak hazırlık, kaçınma, duygularla başa çıkmak için ifade yolları bulma, anlamlandırma, destek alma, babanın yerine romantik partneri koyma, hedefler ve idealler koyma" alt temaları not edilmiştir. Buna göre, baba kaybı yaşayan kişilerin bu kayıpla başa çıkma yolları yukarıda söz edildiği biçimlerde görülmüştür. Bu bulguların yas sürecindeki kişilerin kayıp

sonrasında yeniden düzenlenme süreciyle ilişkili bir çalışma içerisinde olduğuna işaret ettiği söylenebilir. Bir diğer ifadeyle, kayıp yaşayan kişiler kaybedilen nesneyle ölüm öncesindeki bağlarını yeniden düzenlemeye yönelik çeşitli çabalar göstermektedirler ki bu da yas sürecini olağan akışında yaşamaları olarak yorumlanabilir.

Yukarıda ele alındığı üzere Lacanyen yaklaşımda melankoli durumundaki öznenin kayıp ile gerçekte bir karşılaşma halinde olduğu, bu yeniden örgülenme sürecine geç(e)mediği bir durum söz konusudur. İşte bu yüzden, melankolinin yakıcılığının yastan çok daha fazla olduğu ve öznenin karşı karşıya kaldığı nesne a ile ne yapacağını bilemez konumda olduğu düşünülebilir. Ancak melankoli durumu, Gerçek ile karşı karşıya gelen öznenin, kastrasyondan kaçış için çözüm olarak başvurduğu bir yol olarak ele alınmalıdır. Diğer bir deyişle, melankolik özne tam da kendini değersiz hissettiğini, hiçbir şeye ilgisinin kalmadığını söylerken, yani arzusu olmayan bir özne iması içerisindeyken, kayıpla (kaybettiğini düşündüğü şeyle) özdeşleşmeyi sürdürerek kendine has bir jouissance⁶ deneyimlemektedir. Burada *eksikliği ve kaybı karıştırılan nesneden ayrışmaya karşı olan direnç*, öznenin yaşadığı o acı verici jouissance'ın kendisinden gelmektedir.

Gerçek, özne için sembolik alanda temsil edilemeyen temeldeki eksiklikle ilişkili olduğu için simgeselleştirmenin eksikliği, özne için acı verici ve kimi zaman da yok edici olabilmektedir. Öznenin kendisini ölüm itkisine götüren jouissance'ı aşması, kendi içine kapalı ve simgesel alandan uzak bir zevkin içinde kaybolup gitmemesi, haz ilkesinin (pleasure principle/unpleasure principle) sağladığı denge durumunu koruması ile mümkündür. Dolayısı ile bu acının üstesinden gelmek ancak simgeselin aracılığı ile mümkündür denilebilir. Bu bağlamda kişinin dile giriş/eklemlenme sürecinde ilk bastırma (primary repression) deneyimleyerek jouissance'ın bir kısmının kaybolmasına göz yumması aslında ilk eksiği oluşturacaktır. Kişi artık dile girecek, bir diğer ifade ile özne bir *eksik* ile hep iç içe olacak ve bu eksiğin etrafında imgesel ve simgesel alanın yardımı ile çevrelenecektir. Bu mekanizma ile kurulan öznenin melankoli durumunda bu kurucu/temel eksiklik ile yine karşı karşıya gelmesi söz konusudur. Dolayısıyla melankoliğin mustarip olduğu şey *bitmeyecek bir yas yaşayacak olmak değil; Gerçek'teki nesneye olan kaçınılmaz yakınlıktır* denilebilir. (Gherovici ve Steinkoler, 2015; akt., Worthington, 2016, s. 555).

6 Jouissance, Lacan'ın kullandığı bir terim olarak, acı ve zevki içinde barındıran, ölüm itkisine götüren yoldur (Evans, 2006). Terimin dilimizdeki karşılığı olarak alan yazında *zevk* kavramı kullanılmakla beraber tam karşılığı olmaması sebebi ile yazının devamında Fransızca orijinal hali "jouissance" olarak kullanılmaya devam edilmiştir.

Bir kliniğe depresyon ve tekrarlayan mutsuzluk şikayetleri ile başvuruda bulunmuş bir vakanın⁷ aşağıdaki söylemleri, melankolik öznenin bu jouissance içinde kalışına dair bir örnek oluşturabilir:

“uzaklaşmak istiyorum etrafımdaki herkesten, insanlardan, kendi içime kapanmak istiyorum. Hissetmek istiyorum, hislerimi abartmak. Durmak bilmeyen bir trene binmiş gibi hissediyorum ve hiç bilmediğim bir yere ilerlerken buluyorum kendimi. ... Yolda çekeceğim acıları mı arıyorum ... ya da durak ararken yolda olmaktan mı zevk alıyorum. Herkese kin nefret duymak istiyorum. Sanki artık etrafımdakiler kabul edilecek biri olmadığımı fark etmişler gibi hissediyorum, sanki bana ayrılan sürenin sonuna gelmişim gibi, onlar için küçük bir araydım ama bitti. Sanki başta çocuktum sevdim her şeyi şimdi büyüdüm. Sevdiğimi sandığım insanların sevgi anlayışı hiç beklediğim gibi olmadı. Niye sevgi aradım neden bekledim ki... Evet kendimi bir yere kapatmak istiyorum. Üzülme daha da mutsuz olmak. Sanki özüm bu ... Cenin pozisyonuna girip yalnız kalmak istiyorum. Mutsuz şarkılar dinleyip daha da mutsuz olmak sonuna kadar bunu hissetmek istiyorum...”

TARTIŞMA

Bu yazıda eski dönemlerden beri toplumsal söylemde sıklıkla kullanılmış ancak günümüz psikoloji ve psikiyatri çalışmalarında pek yer bulamamış olan melankoli kavramının tarihçesi verilmiş, ardından melankolinin Freud ve Lacan'a göre yas ile ayrışan noktaları incelenmiş ve melankolik öznenin yapılanışı Lacanyen kuramdaki kayıp nesne ve kaygı (anxiety) kavramları üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre, Karl Abraham'ın (1988) manik-depresif bozukluktaki melankoliyi nevrozdaki depresyondan ayırarak melankoliyi psikotik bir çerçeve içerisinde incelediği görülmüştür. Ardından Freud melankoliyi yasla karşılaştırmış, günlük yaşantımızın işleyişine ket vuracak (patolojik) davranışlar sergilememize sebep olabilen yasin iyileşmeye ulaşabilmek için geçilen bir yol olduğunu, dolayısıyla hastalıklı bir durum olarak değerlendirilmemesi gerektiğini not etmiştir. Ayrıca bu süreci sekteye uğratabilecek klinik müdahalelerden (örneğin günümüzde yaygın olarak antidepresan vb. ilaç kullanımı) uzak durmamız gerektiğini vurgulamıştır. Bununla beraber Freud'un (1917) yasa sebep olan durumların bazı insanlarda melankoli ile sonuçlanmasını ise *patolojik bir dizpozisyon* olarak ele aldığı görül-

7 Terapi görüşmelerine başlandığında sürecin/ya da bir kısmının tüm kimlik bilgilerinin gizli tutulması yoluyla bilimsel çalışmalarda kullanılabilmesine dair terapist tarafından vakanın yazılı onayı alınmıştır.

müştür. Freud'dan farklı olarak Lacan ise melankolik özneyi arzu nesnesiyle ilişkisi bağlamında ele almıştır (Lacan, 1962/2014). Ona göre, melankolik özne nesne a ile öyle bir ilişki içerisindedir ki Başka'ya ve onun arzusunda olan bilinmez nesneye dair ilgi tamamen kaybolmuştur; çünkü nesne a bütün boşluğu ile oradaki eksikliği kapatmaktadır. Eksik olan aslında kayıpmış gibi bir yas görünümünde olan melankolik özne, tam da Gerçeklik ile bağıni koparmış bir yerde bulunmaktadır. Lacan'a göre, olağan bir süreç ile yas durumundaki özne yaşadığı kaybı simgesel alana aktararak bu kayıp hissi ile baş ederken, melankoli durumundaki özne kayıp ile gerçekte bir karşılaşma halinde durmaya devam etmekte ve yeniden örgülenme sürecine geç(e)memektedir.

Freud ve Lacan'ın yas ve melankoli üzerine olan kuramlarının mevcut çalışmadaki incelemesi birtakım tartışma konularını akla getirmiştir. İlk olarak melankoli ile kaygının ilişkililişinin nasıl olabileceğine dair bir sorgulama akla gelebilir, çünkü Lacan'a (1962/2014) göre kaygı kaybolan nesnenin yerinin doldurulabileceği bir durum hissedildiğinde [‘eksikliğin eksikliğinin’⁸ (lack of lack) olmadığı ana yaklaşıldığında] özneyi uyarmakla (anxiety as a signal) yükümlü olan şeydir. Bir diğer ifadeyle kaygı, Gerçek (Real) ile kaçınılmaz bir yakınlığı korumayı önler biçimde özne için uyarıcı bir işlevdedir (Melman, 2009). Benzer biçimde melankoli de nesne a'nın oturabileceği konuma yerleşmesine ve arzulamaya imkan vermemesi durumunda (eksikliği kapatma hali şeklinde) ortaya çıkabilecek durumlardan biri olarak görünmektedir. Bu durumda kaygı, Gerçek ile kaçınılmaz bir yakınlık durumunda özne için *uyarıcı* bir konumdayken (ki nevrotik öznenin bunu kendinden düşlem aracılığıyla uzaklaştırdığı bilinmektedir; Fink, 1997), melankolinin bu kaçınılmazlığa bir *çözüm* biçimi olduğu söylenebilir. Bir diğer ifadeyle kaygı durumunda özne Gerçek ile doğrudan bir karşılaşma yerine düşlem yardımı ile Gerçek'in yakıcılığından kaçış yoluna gitmektedir. (Fink, 1997). Melankolik özne ise, düşleme benzer şekilde bir diğer çıkış yolu olarak nesne a ile özdeşleşerek bu duruma bir çözüm getiriyor gibi görünmektedir. Gerçek ile karşılaşma anında (kaygıdan alınan sinyalle) özne düşlem ya da melankoli ile acı vericilikten kaçışını sürdürebilir. Bu durumda düşlem ve melankoli gerçek ile mesafelenmenin yolları işlevini taşıyor gibi görünmektedir.

İkinci bir tartışma ve değerlendirme konusu olarak, yukarıda söz edildiği üzere nevrotik pozisyonlanmada nesne a'nın benzerleri (semblant) yerine geçebilecek ikame nes-

8 Eksikliğin eksikliği, nesne a'nın arzulamaya imkan vermeyecek şekilde, nesnelerin oturabileceği konumu kendi boş varlığı ile doldurması durumunda deneyimlenmektedir.

nelerle düşlem aracılığıyla ilişki kurulurken; melankolide kişinin nesne a'nın Gerçek hali ile ilişkilendiği düşünülmüştür. Nesne a kişi için bir nesneden ziyade o nesnelerin konumlanabileceği bir yer olarak hizmet ettiğinden bu yer kişinin ikame nesnelere içi doluymuş gibi kullanılacaktır. Fakat hiçbir zaman ikameler Gerçek'in yerini alamayacağından eksiklik daimi olacak ve kişi daima arzulamaya devam edecektir. Bu yorum, nevrotik pozisyonlanma için Freud'un yaşam itkisi olarak bahsettiği mekanizmanın ne şekilde olduğunu da Lacanyen anlamda bize açıklayan bir yorum olarak düşünülebilir. Ancak melankolide kişinin nesne a'nın Gerçek haliyle (boşluğun kendisini gösterenle) özdeşleşmesi sonucu eksikliğin olmadığı bir alan oluşmakta ve Başka'ya yer kalmamaktadır. Kişi *eksik* ile *kayıp* arasında gel-git yaşamaktadır. Aslında kaybettiğini zannettiği nesne ile psişik dünyada girdiği ilişkide özne kendi Gerçek'i ile karşı karşıya kalmakta ve bundan kaçış için başvurduğu melankoli sayesinde kaygıdan uzaklaşma çabası içine girmektedir. Gerçek ile karşı karşıya kalma anında ortaya çıkan kaygının uzaklaştırılması için başvuru melankoli, Özne için koruyucu gibi görünse de nihai olarak koruyuculuğun zıttı bir noktaya, jouissance ve ölüme götüren bir noktaya ulaşabilir.

Melankolik öznenin dürtüsel bir şekilde ölümü arzuları eyleme geçişi (passage to the act)⁹ üzerine Lacan (1962/2014) pencereden atlayarak intihar edenlerin örneğini vermektedir. Pencereden atlama, melankolik öznenin kendi düşleminin çöküşü ile düşlem penceresinden atlanmışçasına sahneden kendini dışarı atması gibi metaforlaştırılmış bir eylem olarak düşünülebilir (Lacan, 1962/2014, s. 110). Bu eyleme geçiş'in bu şekilde metaforlaştırılmasının ardında, özünde Başka'dan bir yanıt beklememe üzerine kurulmuş olması yer almaktadır. Özne, Başka'dan bir yanıt almak yerine, kendi içinde yaşadığı jouissance'ın onu ölüme götürüşüne kendini bırakmış, ölüm itkisinin kollarında yok olup gitmiştir. En nihayetinde melankolik özne, kayıp nesne ile narsistik bir özdeşleşme yaşamaya başlayarak bu kaybolan nesne ile olan özdeşleşmesini sürdüren bir konumda durmakta, düşlem ve dolayısıyla gerçekliğe yer bırakmamaktadır (Salecl, 2004).

Mevcut çalışmada örnek olarak verilen vaka alıntısı değerlendirilecek olursa, kişinin “*Sanki başta çocuktum sevdim her şeyi şimdi büyüdüm. Sevdiğimi sandığım insanların sevgi anlayışı hiç beklediğim gibi olmadı*” ifadeleri nevrotik öznenin düşleminin bir çökme anına ilişkin ifadeler olarak görülebilir. Gerçek ile yani kurulumunda var olan eksiklik ile karşı karşıya kalmış olan vakanın bununla baş edebilmek için bu eksikliğe

9 Eyleme dökme (acting out) eyleme geçişten (passage to the act) farklıdır. Eyleme dökme, Başka'ya bir mesaj niteliğinde eylemleri barındırırken, eyleme geçişte Başka'ya hitaben bir durum söz konusu değildir.

oturan boşluğun ifadesi olan nesne a ile özdeşleştiği düşünülmüştür. Yaşadığı mutsuzluk anlarını anlamlandıramamakta olduğunu ifade eden vaka yaşadığı melankolik durum içinde sıklıkla sonsuzluk, zevk, acı, mutsuzluk kelimelerini tekrar etmekte, bu tekrar bir trene benzeterek o anın yolculuğunu betimlemektedir. Vakanın deneyimleri, özüne işaret edişi ve cenin pozisyonuna dönme isteğine dair ifadeleri melankolideki zevk ile ilişkili olarak yorumlanmıştır.

Nevrotik bir yapıda olduğu düşünülen vakanın deneyiminin dışında, melankolinin mekanizması ile *psikotik yapılanmadaki Babanın Adı'nın olmaması/düşmesi (foreclosure)* (Lacan, 2006, s. 465) arasındaki benzerlik de bir diğer dikkat çekici noktadır. Bu bağlamda, melankoli psikanaliz yazınında sıklıkla psikotik pozisyonlanma ile benzerlik açısından baskın olarak tanımlanmakta ve hatta psikotik yapının alt kategorilerinden biri olarak adlandırılabilir (Redmond, 2013).

Diğer yandan günümüz gerçekliğindeki kültürel değişimler, toplumsal yaşayış ve bireylerin birbirleriyle ilişkilenmelerindeki farklılıkların öznenin ruhsallığında değişimler getirdiği de göz önünde bulundurulmalıdır (Gürsel, 2017). Günümüz toplumsal bağları içerisinde hakim olan söylem yasağa, eksiğe ve dolayısıyla arzuya gönderimde bulunmak yerine, *her şeyden her an ve her şekilde zevklenmenin* övgüsünü yapmaktadır (Melman, 2010). Bu değişim, Lebrun (2015) tarafından perversiyonun banalleştiği vurgusu yapılarak yorumlanırken; Melman (2010) tarafından da günümüzde bu banalleşen perversiyonun eskiden nevrotik olanın yerine geçtiğine ve psikotik bir kültür içinde psikotik olmayan öznelere varlığına vurgu yapılarak yorumlanmıştır.

Klinik bir son çıkarım olarak, her ne kadar melankoli Abraham'ın ele alışından itibaren sıklıkla psikotik yapılanma ile beraber ele alınmış olsa da, hem diğer yapılarda da görülebilmesi hem de değişmekte olan kültürün yapılanmalara etkisi düşünüldüğünde melankoli durumu ile öznenin yapılanmasının psikotik olduğuna dair doğrudan bir ilişki kurulmasının yanıltıcı olabileceği akılda tutulmalıdır. Dolayısı ile her semptom ya da semptom grubunun analitik olarak ele alınışında olduğu gibi semptomdan gelen bilginin yapıya dair verdiği ipuçlarının dikkatle incelenmesi, semptomun dil içinde ne şekilde ifade edildiğine önem verilmesi ve öznenin ruhsallığında yapılanmayı belirleyen temel defans mekanizması (nevroz için bastırma-repression, perversiyon için tanımama-disavoval ve psikoz için hesaptan düşme-foreclosure; Fink, 1997) ile ilişkisinin ön planda olması gerekliliği klinik uygulamanın içinde değerlendirilmelidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Abraham, K. (1988). Notes on the psycho-analytical investigation and treatment of manic – depressive insanity and allied conditions. D. Bryan ve A. Strachey (Ed.), *Selected papers on psychoanalysis* içinde (s. 137-156). London: Manesfield Library.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. baskı). Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- Ban, T. A. (2014). From melancholia to depression a history of diagnosis and treatment. *International Network for the History of Neuropsychopharmacology*. Erişim adresi: <http://inhn.org/ebooks/thomas-a-ban-from-melancholia-to-depression-a-history-of-diagnosis-and-treatment.html>
- Boelen, P. A. ve Van den Bout, J. (2010). Anxious and depressive avoidance and symptoms of prolonged grief, depression, and post-traumatic stress disorder. *Psychologica Belgica*, 50(1), 49-67.
- Ergür, G. (2017). Hipokrat ve İbn Sina'da melankoli. *Lacivert*, 32. Erişim adresi: <http://www.lacivertdergi.com/dosya/2017/02/09/hipokrat-ve-ibn-sinada-melankoli>
- Evans, A. J. (1994). Anticipatory grief: a theoretical challenge. *Palliative Medicine*, 8(2), 159-165.
- Evans, D. (2006). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis*. London: Routledge.
- Fink, B. (1996). *The Lacanian subject: Between language and jouissance*. Princeton, New Jersey.
- Fink, B. (1997). *A clinical introduction to Lacanian psychoanalysis: Theory and technique*. Cambridge: Harvard University Press.
- Freud, S. (1917). *Mourning and melancholia*. (J. Strachey, Ed. ve Çev.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* içinde (Vol. 14; s 243-258). London, England: Hogarth Press.
- Grigg, R. (2016). Remembering and forgetting. *Lacanian Compass Express*, 3(2), 1-8. Erişim adresi: https://static1.squarespace.com/static/53080463e4b0e23db627855b/t/5741dd8922482e19cfd92774/1463934346176/LCE_V3.2.pdf
- Gürsel, D. (2017). Yeni ruhsal yapılanmalar ve klinik etkileri. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi* 4(3), 1-6.
- Klein, M. (1940/2012). *Sevgi, suçluluk ve onarım*. (Z. Koçak, Çev.). İstanbul: Kanat.
- Kübler-Ross (1969). *On death and dying*. MacMillan: New York.
- Lacan, J. (1956/1957). *Object relation*. (L. V. Roche, Çev.). Erişim adresi: <https://www.freud2lacan.com/docs/Seminar-4-corrected.pdf>
- Lacan, J. (1962/2014). *Anxiety: The seminar of Jacques Lacan, Book X, 1962-1963*. (J. A. Miller, Ed.) ve (A. R. Price, Çev.). Cambridge: Polity Press.
- Lacan, J. (1964/2004). *The four fundamental concepts of psychoanalysis: The seminar of Jacques Lacan, Book XI*. (J. A. Miller, Ed.) ve (A. Sheridan, Çev.). London: Routledge.
- Lacan, J. (2006). *Ecrits: The first complete edition in English*. (B. Fink, Çev.). New York: Norton

- Lebrun, J. (2015). La perversion ordinaria... ¡aún! *Desde el Jardín de Freud*, 15, 37-47. doi:10.15446/dfj.n15.50485
- Maraş, A. (2014). Komplike yas: Derleme ve vaka çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(1), 41-59.
- Maraş, M. (2016). *An interpretative phenomenological analysis of parental bereavement in young adults* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Mathew, L. T. ve Marwit, S. J. (2004). Complicated grief and the trend toward cognitive behavioral therapy. *Death Studies*, 28, 849-863.
- Melman, C. (2009). Schreber's lack of lack. *The Letter*, 40, 83-91. Erişim adresi: <http://theletter.ie/charles-melman-schreibers-lack-of-lack/>
- Melman, C. (2010). The new psychic economy. L. Bailly, D. Lichtenstein ve S. Bailly (Ed.), *The Lacan Tradition* içinde (s. 227-234). New York, Routledge.
- Örgen, E. (2010). Sait Faik Abasıyanık'ın öykülerinde melankoli. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2(4), 79-91.
- Özmen, E. (2013). İnsan Varlığının Temel Kurucu Zemini Olarak Melankoli ve Özdeşleşme. *Birikim Dergisi*. Erişim Adresi: <https://www.birikimdergisi.com/guncel/925/insan-varliginin-temel-kurucu-zemini-olarak-melankoli-ve-ozdeslesme>
- Parkes, C. M. (1998). Traditional models and theories of grief. *Bereavement Care*, 17(2), 21-23.
- Redmond, J. D. (2013). Contemporary perspectives on Lacanian theories of psychosis. *Front Psychology*, 4(350), 1-15. doi: 10.3389/fpsyg.2013.00350
- Salecl, R. (2004). *On anxiety*. London; New York: Routledge.
- Telles-Correia, D. ve Marques, J. G. (2015). Melancholia before the twentieth century: Fear and sorrow or partial insanity? *Frontiers in Psychology*, 6(81), 1-4. doi:10.3389/fpsyg.2015.00081
- Ünal, E. (2019). *An interpretative phenomenological analysis of anticipatory grief: Getting stuck between the problems of the present and the future* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Worthington, A. (2016). [*Lacan on madness: Madness, yes you can't* kitabının değerlendirmesi, P. Gherovici ve M. Steinkoler]. *British Journal of Psychotherapy*, 32(4), 554-556. doi:10.1111/bjp.12254

Yaratıcılık ve Yaratıcı Olma Kavramlarının Günlük Dilde Anlamları

The Meanings of the Concepts of Creativity and Being Creative in Everyday Language

Engin Arık¹, Beril T. Arık²

¹Doç. Dr., Nuh Naci Yazgan Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
Kayseri, Türkiye

²Dr. Öğrt. Üyesi, Nuh Naci Yazgan
Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
Bölümü, Kocasinan, Kayseri, Türkiye

ORCID: E.A. 0000-0002-0981-257X;
B.T.A. 0000-0002-9894-547X

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Engin Arık,
Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Kayseri, Türkiye
E-posta/E-mail: enginarik@enginarik.com

Submitted/Başvuru: 07.09.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested:
11.09.2020

Son Revizyon/Last Revision Received:
18.12.2019

Kabul/Accepted: 31.01.2020

Online Yayın/Published Online: 16.11.2020

Atf/Citation: Arık, E. ve Arık, B. T. (2020).
Yaratıcılık ve yaratıcı olma kavramlarının
günlük dilde anlamları. *Psikoloji Çalışmaları*
- *Studies in Psychology*, 40(2): 335–359.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0066>

Öz

Yaratıcı ve yaratıcılık soyut kavramlar olduğu için tanımlanması güçtür ve bilimsel çalışmalarla günlük dilde çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada Türkçede yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarının günlük dilde ne anlamlara geldiği sosyal medyadan elde edilen veriler analiz edilerek araştırılmıştır. Çalışmada, Büyük Veri yöntemleri ve derlem dilbilim ile ilkörnekle kuramları kullanılarak yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarının anlamlarının ortaya çıkartılması hedeflenmiştir. Bu çalışma için Twitterdan Şubat 2018-Mart 2019 tarihleri arasında Rich Site Summary (RSS) ve Twitter beslemeleri (API) yardımıyla, Türkçe filtresiyle, içinde “yaratıcı” ve “yaratıcılık” geçen, birbirinin kopyası olmayan, bir twiti RT ibaresiyle aynen tekrarlamayan ve bir twite cevap niteliğinde olmayanlar toplanmıştır. Bu şekilde toplam 40.382 adet yaratıcı içeren ve 13.007 adet içinde yaratıcılık geçen twit otomatik olarak elde edilmiştir. Yaratıcı verisi 124.028’ü farklı sözcük olmak üzere toplam 828.661 sözcükten, yaratıcılık verisi ise 57.448’i farklı sözcük olmak üzere toplam 268.886 sözcükten oluşmaktadır. Bu verilerin analizinde Antconc ve Lanbox programlarından ve sıklık, logaritmik sıklık, MI, DeltaP ve G gibi çeşitli istatistiksel analizlerden yararlanılmıştır. Sonuçlar günlük dilde yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarının kullanımı ile bu kavramların sözlüklerdeki ve bilim alanlarındaki karşılıklarının birbiriyle örtüşmediğini göstermektedir. Örneğin, sözlüklerde kullanılan zeka, düşünce, düşünme, hayal gücü gibi kavramlar güncel dilde de anlamlı bir şekilde sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak sözlüklerde yaratıcı tanımları için kullanılan “kreatif” sözcüğü günlük dilde sıklıkla kullanılmamakla birlikte yaratıcılık sözcüğünün İngilizce karşılığı olan *creativity* hashtag (#) işaretiyle birlikte sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca, bilim alanlarında kullanılan farklı yollar kullanma, farklı düşünme gibi ifadelerle günlük dilde sıklıkla karşılaşılan problem çözme ve motivasyon gibi kavramlar nadir kullanılmaktadır. Dolayısıyla, sözlüklerde tanımlar güncellenirken bu yeni bulgulardan yani kavramların günlük dilde kullanımlarından yararlanılmalıdır. Bilimsel tanımlarda ve araştırmalarda ise, bu kavramların bilimsel tanımlarıyla, sözlüklerdeki tanımlardan ve günlük dilde kullanımlarından farklılıklarının altı çizilmeli ve bu farklılıklar dikkate alınarak araştırmalar yürütülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, anlam, dil, derlem, büyük veri

ABSTRACT

Creative and *creativity* as abstract concepts are hard to define and they have different meanings in scientific studies and everyday language. This study investigated the meanings of the Turkish terms “yaratıcı” (creative) and “yaratıcılık” (creativity) in everyday language by using the data from social media. The study aims to reveal the meanings of the terms *creative* and *creativity* by using Big Data methods, corpus linguistic approaches, and prototype theories. The Turkish data were collected from Twitter between February 2018 and March 2019 using Rich Site Summary (RSS) and Application Programming Interface (API) without duplicates, retweets, or replies. In this way, 40,382 tweets containing *yaratıcı* and 13,007 tweets containing *yaratıcılık* were obtained. The *yaratıcı* data consisted of 124,028 types and 828,661 tokens whereas the *yaratıcılık* data consisted of 57,448 types and 268,886 tokens. With the help of Antconc and Lanbox software and statistical analyses such as frequency, log frequency, MI, DeltaP and G, the results showed that the meanings of *yaratıcı* and *yaratıcılık* in everyday Turkish and in dictionaries and scientific texts did not overlap. For example, the words such as *intelligence*, *thinking*, *thoughts*, and *imagination* could all be seen in the dictionaries and significantly in the data. But the word “kreatif,” which is used in the dictionary entries for *yaratıcı*, was not significantly used in the data. Instead, *#creativity* was used significantly frequently for *yaratıcılık* in the data. Moreover, phrases such as *using various solutions* and *divergent thinking* could be both seen in the scientific definitions and significantly frequently in the data. But phrases such as *solving problems* and *motivation*, which are used in the scientific definitions, were used rarely in the data. Therefore, when updated, the dictionaries should benefit from the uses of these terms in everyday life, the scientific texts should underline to what extent the definitions differ from everyday language, and research should be conducted by taking into account these differences.

Keywords: Creativity, meaning, language, corpus, big data

EXTENDED ABSTRACT

The meanings of words can differ from each other depending on the context, for example, in scientific texts, dictionaries, and everyday usage. When it comes to the meanings of abstract concepts, which are not easy to define, these differences grow further. This study investigated the meanings of the two abstract terms, *yaratıcı* (creative) and *yaratıcılık* (creativity) in everyday Turkish, focusing on their usages in social media, especially in Twitter. In doing so, it benefited from Big Data methods and followed corpus linguistic approaches. These methods help researchers to tackle the variety of usages in the huge and observable data. Corpus linguistic approaches have already been used in creating English dictionaries, e.g., Collins COBUILD, and expanding the definitions of words according to the usages of the words in real life. This study also followed the prototype theory, which creates categories according to similarities of the concepts and in relation to prototypes as well as levels of concepts such as basic, subordinate, and superordinate.

Method

Twitter is one of the most widely used social media platforms in Turkey, which is the number five country in terms of the number of users in the world. The data were collected from Twitter between February 2018 and March 2019 using Rich Site Summary (RSS) and

Application Programming Interface (API) protocols. The data were filtered according to language (Turkish), and the duplicates, the tweets with RT (retweets), and the conversations (replies) were removed from the data so that each tweet/usage had an equal opportunity to contribute to the meanings of the targeted words. The data were then converted into xlxs and txt formats for analysis. To analyze this data, Antconc and Lancbox corpus linguistics softwares were used. With the help of these softwares and other statistical tools such as Excel, type/token frequencies, logged frequencies, Mutual Information (MI), entropy and relative entropy, lexical gravity (G), probabilistic uncertainty (Δp), and Log-Likelihood (LL or G2) were computed for further analysis.

Results

The data consisted of 40,382 tweets containing yaratıcı and 13,007 tweets containing yaratıcılık after duplicates, retweets, or replies were removed. The yaratıcı data consisted of 124,028 types and 828,661 tokens whereas the yaratıcılık data consisted of 57,448 types and 268,886 tokens. Excluding the frequently observed functional words such as “bir” (a), “ve” (and), “bu” (this), “çok” (many), among others in all types of Turkish corpora, both sets of the data included nouns such as “yaratıcı” (creative), “yaratıcılık” (creativity), “adam” (man), “çocuk” (child), “insan” (person), “sanat” (art), and “şey” (thing) in the first 100 most frequent words in the corpus. Moreover, the yaratıcı data included “Allah” (God), “fikir” (idea), “hayat” (life), “reklam” (advertisement), and “yazarlık” (writing/authorship) while the yaratıcılık data had “düşünme” (thinking), “eğitim” (education), “hayal gücü” (imagination), “sıfır” (zero), and “zeka” (intelligence) in the first 100 most frequent words in the corpus.

Discussion

The results showed that the meanings of yaratıcı and yaratıcılık in everyday Turkish and in dictionaries and scientific texts did not overlap. For example, the words such as “zeka” (intelligence), “düşünme” (thinking), “fikirler” (thoughts), and “hayalgücü” (imagination) could be both seen in the dictionaries and significantly in the data obtained from Twitter. But the word “kreatif,” which is used in the dictionary entries for yaratıcı, was not significantly used in the data. Instead, #creativity was used significantly frequently for yaratıcılık in the data. Moreover, phrases such as using various solutions and divergent thinking could be seen in the scientific definitions and observed significantly frequently in the data. But phrases such as solving problems and motivation, which are used in the scientific definitions, were used rarely in the data.

These results indicated that when updated, the dictionaries should benefit from the uses of the terms such as yaratıcı (creative) and yaratıcılık (creativity) in everyday life. Moreover,

the scientific texts should underline to what extent the definitions differ from everyday language because there could be major differences in the uses of the terms in texts and in everyday life. Research should be conducted by taking into account these differences especially when it comes to developing tests and scales to measure creativity.

Bir kavramın anlamı üzerine çalışmalar o kavramın bilimsel disiplinlerde kullanımı ve tanımları, sözlüksel anlamları ve dilde kullanımını üzerine yürütülebilmektedir. Soyut bir kavram olan yaratıcılık genelde somut ürünlere bakılarak anlaşılma ile birlikte, bu kavramın tek ve herkesçe kabul edilen bir tanımını yapmak ve yaratıcılığı ölçmek oldukça güçtür (Mayer, 1999; Parkhurst, 1999; Runco ve Jeager, 2012; Sternberg ve Kaufman, 2018). Yaratıcı olma eğitimde, sanatta, bilimde, işyeri ortamında, kısacası hayatın her alanında karşılaşılan bir durum olmakla birlikte neyin yaratıcı olduğu biraz da (eğitim, sanat, bilim, vb.) bağlama ve bu bağlamlarla ilgili araştırma alanlarına bağlıdır. Bu kavramın kullanım bağlamlarından birisi dildir; her ne kadar kavram tanımları sözlüklerde yapılsa da bu tanımlar genelde resmi ve formel dil kullanımlarına dayalıdır. Ancak, kavramların zihinde oluşumu ve belli bir dili kullanan insanlarca anlam(lar)ı günlük dile özgüdür. Günlük dilde anlamı ortaya çıkartmak içinse Büyük Veriden yararlanmak gerekmektedir ve bu yöntemi kullanan sözlükler de mevcuttur. Örneğin, Sinclair editörlüğünde Collins COBUILD İngilizce sözlükleri hazırlanmıştır (Sinclair, 1987).

Bu çalışmanın amacı genel hatlarıyla takip ettiğimiz Büyük Veri ve derlem dilbilim yöntemleriyle sosyal medyadan elde edilen verilerle yaratıcılık ve yaratıcı olma kavramlarının Türkçe günlük dilde nasıl oluştuğunu ortaya çıkartmak ve bulguları ilkörnekle ve derlem anlambilim kuramlarıyla açıklamaktır. Bu anlamda çalışmanın bilindiği kadarıyla kuramsal ve yöntemsel olarak benzersiz olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın yaratıcılık gibi soyut kavramların zihinde oluşumu ve dilde kullanımına kuramsal katkıyla birlikte uygulama alanlarıyla ilgili katkıları da vardır. Genel ve bilimsel alanlar için geliştirilen kavram listeleri ve sözlüklerde, bu sözcüklerin sadece formel veya işlevsel/operasyonel tanımları değil günlük dildeki karşılıkları ve benzer kavramlar ve dil yapılarıyla ilişkileri de bu katkıları arasındadır. Bu kavramlarla ilgili ölçüm araçlarının geliştirilmesinde ve kullanımında özellikle soyut kavramların anlam yapılarına dikkat edilmelidir.

Anlam Ne Demektir?

Kavramların zihinde tek anlamının olması (*idea*), kavram ve söz arasındaki ilişki ve sözde birden çok anlamın (*sense*) yer alması Saussure gibi 19. yy dilbilim kuramcıları (*langue-parole*) ve Wittgenstein gibi 20. yy'ın ilk yarısındaki dil felsefecileri tarafından kuramsal olarak tartışılmıştır. 1950'lerde Chomsky ile başlayan Bilişsel Devrim dili bir davranış olarak değil bağımsız bir bilişsel yapı olarak tanımlamıştır. 1960-1970'lerde Chomsky, Ross, Lakoff gibi Evrensel Dilbilgisi kuramcıları arasındaki Dilbilim Savaş-

ları olarak adlandırılan dönemde kuramsal olarak gramer/sözdiziminin (Bkz. Chomsky) veya anlambilgisinin (Bkz. Ross, Lakoff, vb.) evrensel dilin temelini oluşturduğu tartışılmıştır (Harris, 1993). Bu tartışma grupları kuramsal olarak ayırtmış ve ikinci grup daha çok anlam çalışmalarına odaklanmış ve psikodilbilim ve bilişsel dilbilim gibi alanlar ortaya çıkmıştır. Klasik dilbilim çalışmalarında anlam, sözcüksel anlam ve tümce düzeyinde anlam olarak ikiye ayrılmakla birlikte (Bkz. Lyons, 1995), bu çalışmada anlam ikinci grubun bakış açısına yakın bir biçimde ele alınmıştır.

Kuramsal çerçeve bölümünde görülebileceği gibi, bu çalışmada anlam bilişsel olarak İlk Örnek Kuramına (Rosch, 1978, 1999; Rosch ve Mervis, 1975) ve dil kullanımı açısından Derlem Dilbilim Kuramına göre (Sinclair, 1991, 2004; ve buna bağlı Derlem Anlambilim Kuramı: Stubbs, 2001, 2009) tanımlanmıştır. İlk Örnek Kuramında, bir şeyin (ya da sözcüğün) anlamı o şeyin ilk örneğine benzerliğine ve ilk örnekle ilgili diğer şeylere ve bu şeylerin hiyerarşik olarak daha üst kategorilerde yer alan şeylerle ilişkisine bağlıdır. İlk Örnek Kuramından da yararlanan Derlem Anlabilim Kuramında ise bir sözcüğün anlamı başsözcüğe, eşdizimli sözcüklere, dilbilgisel yapılara, söylem ezgisine bağlıdır ve metin/konuşma türüne dayanmaktadır. Bu çalışma empirik bir çalışma olup, soyut bir kavram olması nedeniyle tanımlanması oldukça güç olan yaratıcılık sözcüğünün 1990'lardan günümüze gelişen derlem dilbilim yöntemleri ve günümüzde Büyük Veri kullanımı yardımıyla ve bu yöntemlerin dayandığı kuramlarla açıklamaktadır.

Yaratıcılık Ne Demektir?

Soyut bir kavram olan yaratıcılık kavramının tanımları tarihsel olarak Guilford'un (1956) çalışmalarıyla verilmeye başlanmıştır. Bir kişinin ne kadar yaratıcı olduğu Guilford ve Torrance gibi araştırmacıların geliştirdiği ölçüm araçlarıyla ölçülmektedir (örn. Torrance Yaratıcı Düşünce Testi). Ancak bu ölçüm araçları yaratıcı olma durumundan ziyade yaratıcılık potansiyelini ölçmektedir (Cropley, 2000). Torrance'a göre yaratıcılık düşüncelerde/işlemlerde boşlukları bulma kapasitesi, problemlere karşı çeşitli çözümler üretebilme, yeni fikirler geliştirebilme ve fikirler arasında yeni bağlantılar kurabilme gibi süreçlerden oluşmaktadır (Torrance, 1966). Yaratıcılığın üç temel taşı olduğu düşünülmektedir (Torrance, 1972). Bunlar, bir nesnenin birden fazla farklı kullanım alanlarını sıralayabilme olarak tanımlanan *akıcılık*, farklı ve değişken durumlar arasında kolaylıkla geçiş yapabilme olarak tanımlanan *esneklik* ve rutinin dışına çıkabilmek, yeni/farklı fikirler olarak tanımlanan *özgünlüktür*.

Yaratıcılık hem bilişsel hem de davranışsal bir süreç olup yaratıcılığın evrensel olduğu düşünülmektedir (Guilford, 1975). Bununla birlikte, yaratıcılık ve yaratıcı olma durumu kültürler arası farklılıklar gösterebilmektedir (Aslan ve Puccio, 2006; Niu ve Sternberg, 2002; Oral, Kaufman ve Agars, 2007; Rudowicz ve Yue, 2000). Yaratıcılığın statik sonuç/ürün odaklı bir durum olmasından ziyade dinamik ve sürekli değişken bir süreç olduğu öne sürülmektedir (Corazza, 2016; Mullen, 2019). Ayrıca, yaratıcılığın sadece yaratıcı kişinin bilişsel sürecini veya davranışını/ürününü değil, ürünü değerlendiren kişileri de içeren sosyal bir süreç olduğu tartışılmaktadır (Runco ve Beghetto, 2019). Bilim alanlarında, yaratıcılık problem çözme becerisi, bir probleme farklı yollarla yaklaşabilme yeteneği ve farklı düşüncelere sahip olma olarak belirtilmekle birlikte, yaratıcılığın tanımında süreç sonunda ortaya çıkan ürünler, yapılan işlemler, çözüm üretmek için yüksek motivasyon ve yetenekli olma gibi kavramlar kullanılmaktadır (Chavez-Eakle, 2010; Cropley, 1999; Erdoğan, 2006). Bu durum, soyut bir kavram olup somut bir şekilde potansiyelin ölçülmeye çalışıldığı yaratıcılık kavramının operasyonel tanımlarını yapmayı zorlaştırdığı gibi tek ve herkesçe kabul edilen genel bir yaratıcılık tanımını yapmayı da güçleştirmektedir (Aslan, 2001; Parkhurst, 1999; Runco ve Jeager, 2012; Sternberg ve Kaufman, 2018).

Bilimsel disiplinlerde yaratıcılık tanımlarına odaklanan ve mevcut çalışma ile benzer yöntemlerin kullanıldığı birkaç araştırma mevcuttur (Jordanous, 2010; Jordanous ve Keller, 2016). Bunların birisinde, Jordanous (2010) yaratıcılık konusunda yazılmış ve farklı disiplinlerde oldukça yoğun bir şekilde atıfta bulunulan 30 makaleyi seçmiştir. İngilizce dili üzerine yazılmış bu makaleler, Ulusal İngilizce Derlemi (British National Corpus) ve derlem ve doğal dil işleme analiz yöntemlerini kullanarak yaratıcılık kavramının nasıl tanımlandığını ortaya çıkartmaya çalışmıştır. Bulgulara göre, yaratıcılık makalelerinde bazı sözcükler derlemden anlamlı bir şekilde farklı sıklıklarda kullanılmıştır. Bunlar arasında bilişsel süreçlerle, orjinallikle, yaratıcı bireylerle, yetenekle, etkilenmeyle, farklılıklarla ve keşifle ilgili sözcükler yer almaktadır.

Benzer diğer bir çalışmada (Jordanous ve Keller, 2016) Scopus veritabanı kullanılarak farklı disiplinlerde yaratıcılık kavramına atıfta bulunan 30 makale seçilmiştir. Bu 30 makale ile farklı konularda yazılmış 60 makale karşılaştırılmıştır. Derlem ve doğal dil işleme analiz yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada, yaratıcılık kavramının 14 bileşeni olduğunu bulunmuştur. Bunlar aktif ilgi ve devamlılık, belirsizlikle baş etme, alan yetkinliği, genel zeka ve yetenek, sonuca erişme/ürün verme, bağımsızlık ve özgürlük,

niyet ve ilgi, orjinallik, ilerleme ve gelişim, sosyal ilişki ve iletişim, doğaçlama, düşünme ve değerlendirme, değer, çeşitlilik, farklılık/ayrılık ve deneyleme olarak belirtilmiştir (Jordanous ve Keller, 2016).

Türkçede Yaratıcılık Ne Demektir?

Yaratıcılık kavramı Türkçe dilinde günlük hayatta kullanılmaktadır ve sözlüklerde tanımlanmaktadır. Örneğin, TDK Güncel Türkçe Sözlüğe göre yaratıcı “yaratma yeteneği olan, kreatif” ve “zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak görülmeyen yeni bir şey ortaya koyan, yapan, kreatif” olarak tanımlanmıştır. Yaratıcılık ise “yaratıcı olma durumu,” “yaratma yeteneği” ve “her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık” olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de yapılan önceki çalışmalar incelendiğinde yaratıcılığın anlamını sorgulayan çalışmalardan ziyade, önsel (a priori) tanımlanmış yaratıcılık kavramı kullanılarak oluşturulan ölçeklerle yaratıcılık ölçülmüştür. Örneğin bir çalışmada yaratıcılığın mesleki anlamıyla öğretmen adaylarının yaratıcılık üzerine düşünceleri arasındaki örtüşme Yaratıcı İnanç Ölçeği kullanılarak ölçülmüştür (Aktamış ve Can, 2007). Başka bir çalışmada Yaratıcılık Hakkında Ne Düşünüyorsunuz Ölçeğinin Türkçeye adaptasyonun sonuçları incelenmiştir (Dikici, 2011). Anaokulu çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada ise Torrance Yaratıcı Düşünme Testi kullanılmıştır (Gönen, Çiçekler, Akyüz, Arslan ve Baydemir, 2011). Benzer bir çalışmada anaokulu öğretmenlerinin çocukların yaratıcılıkları ile ilgili fikirleri listelenmiş (Kerem, Kamaraj ve Yelland, 2001), yine başka bir çalışmada Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği kullanılarak sınıf öğretmenlerinin yaratıcılıkları ölçülmüştür (Polat ve Konaş, 2018). Bunların yanı sıra psikoloji alan yazınında yaratıcılık çalışmaları ise yaratıcılık kavramından ziyade beyinyazımı ve yakınsak-ıraksak düşünme (Coşkun, 2005), mizah ve yaratıcılık (Akben ve Coşkun, 2018) ve şahsiyet (Karakelle, 1986) gibi konuları incelemiştir.

Yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarıyla ilgili önceki çalışmalarda bu iki kavramın Türkçede de yer aldığı ve bu kavramların anlamlarında evrensel tanımlara yakın gönderimlerin olduğu bulunmuştur. Ancak, bu kavramların anlamlarında Türkiye kültürüne özel gönderimlerin olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların birisinde (Arık ve Öztöp, 2016) bir anket yardımıyla farklı eğitim gruplarından 17-56 yaş arası katılımcılara ($N = 103$), yaratıcı ve yaratıcılık sözcüklerinin isim ve sıfat olarak kullanımları sorulmuştur. Bulgular yaratıcı kişiler olarak (*insan* ilkörneği) en çok Einstein, Steve Jobs, Leonardo Da Vinci, Atatürk ve Mozart’ın, yaratıcı şeyler için ise (*şey* ilkörneği) Allah/tanrı, zeka,

farklı, sanat ve hayalgücü'nün belirtildiğini ve yaratıcılık ile en çok farklı, yeni, fikir, hayal ve düşünce/düşünmek sözcüklerinin kullanıldığını göstermiştir. Bu bulgular, aynı kökten türemelerine rağmen yaratıcı ve yaratıcılık sözcüklerinin farklı gönderimlere sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, farklı, eğlenceli gibi kavramlarla ilgili olan yaratıcılığın ressam ve müzisyenlerin yanısıra siyasetçi, girişimci ve mucit kişiler ile tanrı gibi kavramları kapsarken, pratik/kullanışlı şeyleri de içerdiği bulunmuştur (Arık ve Öztop, 2016).

Bu çalışmayla bağlantılı olarak başka bir çalışmada ise (Arık, Öztop ve Ateşyakar, 2016) 2013-2016 yılları arası tirajı en yüksek ulusal beş gazetenin internette yer alan haberleri Rich Site Summary (RSS) aracılığıyla alınmış ve bu haberlerde *yaratıcı* sözcüğü taranmıştır. 167 haberde bu sözcüğün 85'i farklı olmak üzere toplam 165 sözcükle birlikte 146 kez sıfat, 19 kez isim olarak kullanıldığı bulunmuştur. Beraber en sık kullanılan sözcükler sırasıyla *insan* (13 kez), *fikir* (dokuz), *tanrı/Allah* (altı), *çocuk* (altı), *düşünce* (beş), (futbol) *oyuncu* (beş), *zeka* (beş) ve *şey*'dir (beş). Dolayısıyla, yaratıcı *insan*, *zihin*, *özellik* ve *şey* ilkörnekleleriyle bağlantılıdır. Ayrıca, daha az sıklıkla *davranış* (yalan, intikam) ve *aktivite* (reklam, marka, ürün, protesto, kampanya, eylem) ile de bağlantılı bulunmuştur. *insan* ve *şey* ilkörneğinde nadiren de olsa *müzisyen*, *yazar* ve *video* sözcükleri yer almıştır.

Bu çalışmada iki genel kuramdan yararlanılmıştır. Bunlar İlkörnek Kuramı (Prototype Theory) ile Derlem Anlambilim (Corpus Semantics) şeklindedir. İlkörnek Kuramına göre (Rosch, 1978, 1999; Rosch ve Mervis, 1975; daha güncel çalışmalar için bkz. Goldstone, Kersten ve Carvalho, 2017) kavramların temelini oluşturan ilkörnek bir sınıfın belli başlı özelliklerini taşımaktadır. Bu kurama göre bir nesnenin sınıflandırılması o nesnenin benzer özelliklerini taşıyan ilkörneğe bağlıdır. Kuramsal olarak beyinde kategorizasyonun da böyle olduğu varsayılmaktadır. Örneğin, araba kategorisinde gündelik hayatta karşılaşılan dört tekerlekli binek arabalar daha belirginken, yarış arabaları ve üç tekerlekli arabalar daha az belirgindir.

Çalışmada İlkörnek Kuramına ek olarak, Derlem Anlambilim Kuramı da kullanılmıştır. Derlem Anlambilimde veriler çeşitli kaynaklardan elde edilen dil derlemelerinden elde edilmektedir. Dolayısıyla, herkese açık, gözlemlenebilir ve mümkün olduğunca çok doğal veriden yararlanılmaktadır. Son yıllarda yazılım ve donanım araçlarının da hızlı gelişimiyle beraber bilgisayar bilimleri ve dilbilim alanlarının etkileşimi artmakta-

dır ve bu etkileşimden her iki alan da etkilenmektedir. Derlem Anlambilim Kuramına göre anlam sadece sözcüklerin sözlüksel anlamlarından, kişisel tanımlardan veya uzmanların tanımlarından ibaret değildir (Sinclair, 1991, 2004; Stubbs, 2001, 2009; ayrıca bkz. Glynn ve Robinson, 2014). Aksine, anlam sözcüklerin kullanımından, dil bağlamından, dilin ve dil kullanıcılarının kültürel özelliklerden etkilenmektedir.

Bu kurama göre, bir sözcüğün anlamı başsözcük, eşdizimli sözcükler, dilbilgisel yapılar, söylem ezgisine bağlı ve metin/konuşma türüne dayanmaktadır. Başsözcük (lemma) bir sözcüğün yalın hali olup o sözcüğün çekimli hallerini de kapsamaktadır. Eşdizimli sözcükler (collocations) ise anlamı ortaya çıkartılmaya çalışılan sözcükle beraber kullanılan sözcüklerin hepsidir. Dilbilgisel yapılar (colligations) sözcüğün dilbilgisel sınıfı ve kullanıldığı sözdizimsel yapılara işaret ederken, söylem ezgisi ise dil kullanıcılarının bilgi, tavır ve tutumları ile dış dünya bilgisine işaret etmektedir. Metin/konuşma türü (genre) sözcüğün kullanıldığı metnin/konuşmanın formelliği, grup önu konuşma, öykü, roman, şiir, gazete yazısı vb. etkenlerin sözcüğün anlamını etkilediğini belirtmektedir. Bunların yanı sıra, derlem anlambilimde bir sözcüğün anlamını ortaya çıkartmak için klasik anlambilim kuramlarında olduğu gibi sözcüğün nesnel düz anlamı (denotation), öznel yan anlam(lar)ı (connotation) ve olası çok anlamlı kullanımları (polysemy) da kullanılmaktadır (Sinclair, 1991, 2004; Stubbs, 2001, 2009).

Bu kurama göre anlamın nasıl oluştuğu şu şekilde örneklendirilebilir. Aşağıdaki (1-5) cümlelerine bakıldığında, araba sözcüğünün özünün araba olduğu, alınıp satılan bir mal olduğu, ulaşımda kullanıldığı, binek olarak kullanımının yanında çocuk oyuncacı olarak da kullanılabilceği, bir statü belirtisi olabileceği, eğlence ve rekabet amaçlı kullanılabilceği, dilbilgisel olarak isim kategorisinde ve sayılabilir olduğu gibi çıkarımlar rahatlıkla yapılabilir. Derlem Anlambilim Kuramı'na göre (Sinclair, 1991, 2004; Stubbs, 2001, 2009), bu cümleler ve metin/konuşma parçaları sayısal ve çeşit olarak arttıkça arabanın anlamı daha da belirginleşecektir.

- (1) Yeni bir araba alacağım.
- (2) Dün arabamla kaza yaptım.
- (3) Araba yarışlarını hiç sevmezdi.
- (4) Onun arabası var!
- (5) Çocukken çok arabam varmış.

Her iki kuram kullanılarak çeşitli kavramların anlamlarını ortaya çıkartan çalışmalar Türkçede de başarıyla gerçekleştirilmiştir (Arık ve Arık, 2019a; 2019b). Önceki çalışmalarda açık uçlu sorularla oluşturulan anketler yardımıyla ve ulusal gazetelerde yaratıcılık kavramları araştırılmıştır. Bu tür araştırmaların devamı olan bu çalışmanın amacı yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarının günlük dilde anlamlarını ortaya koymaktır. Bunun için sosyal medya verisi Büyük Veri ve Derlem Dilbilim yöntemleri ile analiz edilmiştir. Çalışmada, yaratıcı ve yaratıcılık sözcüklerinin resmi sözlüklerdeki tanımları olan çıkış noktası ile Twitter’da bu sözcüklerin geçtiği twitlerdeki bağlamını ve ne tür sözcüklerle beraber kullanıldığını yapısal ve anlamsal olarak çözümlenmek hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Veri

Bu çalışmada Büyük Veri analizlerinden yararlanabilmek amacıyla Twitter kullanılarak veri toplanmıştır. Büyük Veri, büyük/geniş hacimli, düzenli veya düzensiz, oldukça çeşitli, kendi içinde çok değişken ve çeşitli kaynaklarda hızla elde edilebilen ve değişen geniş/büyük veri kümeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu veri kümeleri etkin bir şekilde depolanabilmeli, işlemeye ve analize yatkın olmalı ve mümkünse herkese açık olmalıdır [(National Institute of Standards and Technology (NIST) Big Data Interoperability Framework, 2015, s. 5)]. Büyük Veri ile hem hesaplamalı/bilgisayarlı alanlarda hem de sosyal bilimlerde çalışmalar giderek hızlanmaktadır (örn., Cheung ve Jak, 2016; Eichstaedt ve ark., 2015; Foster, Ghani, Jarmin, Kreuter ve Lane, 2017). Twitter internet bağlantısı olan bütün kullanıcılara açık, anında paylaşım yapılabilinen bir mikroblog ortamıdır. Kasım 2017’den bu yana bir twit (mesaj) azami 280 karakterden oluşmaktadır. Twitter’da kişisel fikirler paylaşılmaktadır, ancak bu platformda bireysel gazetecilik hesapları da yer almakta; ayrıca afet, salgın, çatışma gibi durumlarda haberleşme amacıyla ve siyasi olaylara aktif katılım gibi durumlarda da sıklıkla kullanılmaktadır (Murty, 2018). Türkiye örneklemelerinde ve Türkçe üzerine araştırmalarda Twitter verisinden yararlanmak oldukça anlamlıdır çünkü statista.com, statcounter.com gibi websitelerine göre, Türkiye dokuz milyon civarı Twitter hesabıyla aktif Twitter kullanıcı sayısı açısından dünyada 5. sıradadır.

Bu çalışma için Şubat 2018-Mart 2019 tarihleri arasında Twitterdan veri toplanmıştır. Bunun için, Rich Site Summary (RSS) ve Twitter beslemeleri (API) kullanılmıştır. İçinde ‘yaratıcı’ ve/ya ‘yaratıcılık’ sözcükleri geçen twitlere odaklanılmıştır ve bu twit-

ler etik kurallara uyularak toplanmıştır (Bkz. British Psychological Society, 2017; Williams, Burnap ve Sloan, 2017). Bu kurallara göre, yalnızca herkesin erişebileceği twitler veri olarak kullanılmıştır. Twiti gönderen kişiyi ortaya çıkartabilecek şekilde kullanıcı adı, yer bilgisi, twit numarası, kişinin açık ismi, kullandığı fotoğraf ve görüntüler, twitin tamamı gibi bilgiler analizde yer almamıştır. Ayrıca (devlet başkanı, tanınmış kişi gibi halka mal olmamış) özel isimler, telefon numaraları, fotoğraflar, kayda alınmış görüntüler analize dahil edilmemiştir. Twitlerden ayrımcılığa yol açan, alt kültür ve grupları rencide edici bilgiler analizden çıkarılmıştır. Toplanan twitler araştırmacılar dışında başka kişilerle paylaşılmamıştır.

İşlem

Toplanan veriler önce .xlsx ve .txt dosyalarına kaydedilmiştir. Bu verilerden tekrar gönderilen twitler (RT'ler), orjinal twite verilen cevaplar/diyaloglar ve birbirinin aynısı olan twitler çıkartılmıştır. Twitlerdeki yazım hatalarına veya Türkçenin yanı sıra başka dillerden gelen sözcüklere dokunulmamıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmada veri analizi için Büyük Veri ve Hesaplamalı Dilbilim alanlarında kullanılan çeşitli formüller ve derlem-bazlı çalışmalar için geliştirilmiş olan AntConc (Anthony, 2018) ve Lanesbox (Brezina, McEnery ve Wattam, 2015) yazılımları kullanıldı. AntConc ve Lanesbox yardımıyla sözcük, eşdizim ve çok sözcüklü birimlerin ham sıklık, sözcük ve farklı sözcük sıklık (type/token frequency, FS/S), Birliktelik Bilgisi (Mutual Information, MI) hesapları, Log-Likelihood (LL veya G^2), Hardie's Log Ratio (HLR) analizleri yapıldı. Excel ile ise log(aritmik) sıklık analizleri, entropi ve görel entropi (H_{rel}), sözcüksel çekim (lexical gravity, G), olasılık değişimi (Δp) analizleri yapıldı. Bu analizlerin amaçları ve yorumlanışları şu şekildedir (genel bilgi için bkz. Gries, 2010, 2013, 2015; Stubbs, 1995; Oakes, 1998):

Ham sıklık: Betimleyici bir hesap olup sözcüklerin kullanım sıklığı arttıkça hedeflenen sözcüklerin anlamına katkısı artmaktadır.

FS/S: Herhangi bir dil verisinin ne kadar farklı sözcükten oluştuğunu ortaya çıkartmak için hesaplanmaktadır. Farklı sözcük kullanımı arttıkça anlam da genişlemektedir.

Log sıklık: Bir veri setinde belli bir sözcüğün görel tanınma (recognition) hızını ortaya çıkartmak amacıyla kullanılmaktadır. Log sıklık değeri yükseldikçe sözcüğün tanınma

hızı artmaktadır ve hedeflenen sözcüğe anlamsal katkısı büyükmektedir (Bkz. Howes ve Solomon, 1951; güncel bir çalışma için bkz. White, Drieghe, Liversedge ve Staub, 2016).

MI: Belli bir aralıkta/yakınlıkta sözcüklerin Birliktelik Bilgisi değeridir. Hedeflenen sözcüğe yakın kullanılan sözcüklerin MI değeri 3.0'dan büyük olduğunda hedeflenen sözcükle bulunma olasılığı bulunmama olasılığından anlamlı olarak yüksek olmaktadır. Dolayısıyla, hedeflenen sözcüğün anlamına ne ölçüde katkısı olduğu belirlenmektedir.

H_{rel} : Bir veri setinde üyelerin dağılımının ne kadar homojen olduğunu hesaplamak amacıyla kullanılmaktadır. H_{rel} değeri 0.0'a yaklaştıkça sözcüklerin bütün veri içerisinde heterojen dağılımı olduğu, 1.0'a yaklaştıkça ise sözcüklerin dağılımının homojen olduğu anlaşılmaktadır. Hedeflenen sözcüğün yer aldığı veri setinde sözcük dağılımı homojense sözcüklerin anlama katkısı denk, heterojense sık kullanılan sözcüklerin anlama katkısı daha belirgindir.

Δp : Bağlantısal/çağrışımsal öğrenme alan yazınından uyarlanan olasılık değişimi hesaplamasıdır. -1.0 ve +1.0 arasında değişen bu değere göre, ipucu olan sözcük +1.0'a yaklaştıkça hedeflenen sözcükle bağlantısı artmakta, 0'a yaklaştıkça bağlantı azalmakta, -1.0'a yaklaştıkça bağlantısızlık artmaktadır.

G: Belli bir sırada kullanılan sözcüklerin birbirlerini çekme ve itme değerleridir. G değeri pozitif olduğunda çekim artmakta, negatif olduğunda itim artmaktadır. 0.0'a yaklaştıkça sözcükler arası çekim azalmaktadır. Bu analiz, hedeflenen sözcüğe anlamsal katkısı olan sözcüklerin bir arada kullanım sırasını belirlemede kullanılmaktadır.

LL: İki veri setindeki sözcük dağılımlarını birbirleriyle karşılaştırmak amacıyla kullanılmaktadır. İki veri setinde karşılaştırılan bir sözcüğün LL değeri 6.63'ten büyükse bu sözcük açısından iki veri seti birbirinden anlamlı bir şekilde farklı olmaktadır ($p < 0.01$).

HLR: LL analizine etki büyüklüğünü ölçmek amacıyla kullanılan yöntemlerden bir tanesidir.

BULGULAR

Genel bulgulara göre, Twitter'da yaratıcılığa göre ($twit_{yaratıcılık} = 13,007$, $sözcük_{yaratıcılık} = 268,886$) yaratıcı üzerine ($twit_{yaratıcı} = 40,382$, $sözcük_{yaratıcı} = 828,661$) daha çok mesaj gönderilmiştir. Ancak, bu mesajların uzunluğu birbirine denktir ($sözcük/twit_{yaratıcı} = 20.52$ ve $sözcük/twit_{yaratıcılık} = 20.67$).

Yaratıcı verisinde kullanılan farklı sözcük sayısı yaratıcılık verisinde kullanılan farklı sözcük sayısından daha fazladır (Farklı Sözcük_{yaratıcı} = 124,028 ve Farklı Sözcük_{yaratıcılık} = 57,448). Fakat her iki verideki sözcüklerin dağılımı birbirine denktir ($H_{rel\ yaratıcı} = 0.5336$ ve $H_{rel\ yaratıcılık} = 0.5518$). İlk 100 sözcüğün kendi içinde dağılımına bakıldığında entropi değerlerinin birbirine denk olduğu görülmektedir ($H_{rel\ yaratıcı} = 0.5884$ ve $H_{rel\ yaratıcılık} = 0.5832$; Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Toplam Veri

	Twit	Sözcük	Sözcük/Twit	Farklı Sözcük
yaratıcı	40,382	828,661	20.52	124,028
yaratıcılık	13,007	268,886	20.67	57,448

Sık Kullanılan Sözcükler

En sık kullanılan sözcüklere bakıldığında ilk 100 sözcük arasında çeşitli benzerlik ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu sözcüklerin Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki (Aksan, Aksan, Mersinli ve Demirhan, 2017) sıklık sıraları (FDT sırası) da Tablo 2'de verilmiştir. Beklenildiği gibi, bu işlevsel sözcükler FDT'de de ilk sıralarda yer almaktadır, dolayısıyla herhangi bir Türkçe derlemede sıklıkla karşılaşılan sözcükler bu çalışma için oluşturulan özel derlemlerde de benzer sıklıklarda kullanılmaktadır. Her Türkçe dil verisinde gözlemlenen *bir*, *ve*, *bu*, *çok* gibi işlevsel sözcükler çıkartıldığında, her iki veride de *yaratıcı*, *yaratıcılık*, *adam*, *çocuk*, *insan*, *sanat* ve *şey* isimleri en sık kullanılan isimler arasındadır. Bunun yanı sıra, yaratıcı verisinde *Allah*, *fikir*, *hayat*, *reklam* ve *yazarlık* sözcükleri en sık kullanılan 100 isim arasındayken, yaratıcılık verisinde *düşünme*, *eğitim*, *hayal gücü*, *sıfır* ve *zeka* yer almaktadır. Bu sözcüklerle FTD'de en sık kullanılan sözcükler karşılaştırıldığında *insan*, *şey* ve *çocuk* hariç diğer isimler FTD'de en sık gözlemlenen isimler arasında yoktur. Örneğin, *yaratıcı* sözcüğü Yaratıcı derleminde 1., Yaratıcılık derleminde ise 2. sırada yer alırken FDT'de 1879. sırada yer almaktadır. Bunun nedeni bu çalışma için oluşturulan derlemlerin özel amaçlı derlemler olmasıdır, dolayısıyla genel derlemlerden farklı sonuçlar vermektedir. Aynı zamanda, bulgular kullanılan diğer isimlerin yaratıcı ve yaratıcılık sözcüklerinin anlamına katkısının belirgin olduğunu göstermektedir, çünkü bunlar herhangi bir derlemede en sık karşılaşılan sözcükler değildir. Yaratıcı verisinde yaratıcı yaratıcılıktan 1.26 kez ($= 4.58/3.63$) daha hızlı tanınırken, yaratıcılık verisinde yaratıcılık yaratıcıdan 1.46 kez ($= 4.13/2.82$) daha hızlı tanınmaktadır. Bu iki sözcüğün kendi içinde dağılımına bakıldığında entropi değerlerinin farklı olduğu görülmektedir ($H_{rel\ yaratıcı} = 0.2324$ ve $H_{rel\ yaratıcılık} = 0.1427$). Dolayısıyla,

yaratıcı twitlerinde yaratıcılık sözcüğünün kullanımı ve yaratıcı ile birlikte tanınması ve veri içinde dağılımı, yaratıcı sözcüğünün kullanımı ve yaratıcılık ile birlikte tanınması durumundan daha yüksektir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. En Sık Kullanılan İlk 100 Sözcük Arasında Yer Alan İsimler

Yaratıcı	FDT sırası	Sıklık	Log Sıklık	Yaratıcılık	FDT sırası	Sıklık	Log Sıklık
yaratıcı	1,879	37,608	4.58	yaratıcılık	2446	13,465	4.13
yaratıcılık	2,446	4,255	3.63	yaratıcı	1879	657	2.82
allah	n/a	1,221	3.09	sanat	484	622	2.79
insan	45	1,158	3.06	sıfır	n/a	475	2.68
şeyler	32 (şey)	905	2.96	zeka	3231	390	2.59
insanlar	45 (insan)	802	2.90	hayal	654	383	2.58
sanat	484	789	2.90	insan	45	295	2.47
yazarlık	4409	711	2.85	eğitim	201	262	2.42
hayat	133	653	2.81	çocuk	70	247	2.39
adam	130	604	2.78	düşünme	81 (düşün)	241	2.38
çocuk	70	601	2.78	gücü	180 (güç)	203	2.31
fikirler	481 (fikir)	599	2.78	adam	130	199	2.30
reklam	1281	594	2.77	şeyler	32 (şey)	196	2.29
fikir	481	577	2.76				

Eşdizimli Sözcükler

Yaratıcı ve yaratıcılık sözcükleri ile beraber kullanılan eşdizimli sözcüklere bakılmıştır. Yaratıcıdan bir önce ve bir sonra ($N \pm 1$) sıklıkla ve anlamlı bir şekilde kullanılan sözcükler Tablo 3'te verilmektedir. Buna göre *daha*, *çok*, *en*, *biraz*, *baya*, *yüce* ve *aşırı* sözcükleri yaratıcıdan önce; *ol/olun/olmuş*, *drama*, *yazarlık*, *fikirler*, *şeyler*, *küfür*, *küfürler*, *düşünme* ve *oyuncu* sözcükleri yaratıcıdan sonra sıklıkla ve anlamlı bir şekilde kullanılmaktadır. Örneğin, *drama* sözcüğü bütün veride 1,274 kez, *yaratıcı drama* ifadesi ise 993 kez bulunmaktadır ($MI = 4.11663$). Ancak, doğal olarak bu sözcükler diğer sözcüklerle de birlikte kullanılmakta, yaratıcı ile bağlantılı ($\Delta P > 0$) olsa da bağlantı güçleri farklılıklar göstermektedir. Örneğin, *yaratıcı* ile *yazarlık* arasındaki bağ *yaratıcı* ile *olmuş* arasındaki bağdan daha güçlüdür (*yaratıcı* \pm *yazarlık*: $MI = 4.37598$, $\Delta P = 0.89$; *yaratıcı* \pm *olmuş*: $MI = 4.37598$, $\Delta P = 0.32$). Ayrıca, G değerleri G_{ters} değerlerinden yüksektir. Dolayısıyla önce/sonra sıralamalarına bağlı olarak sözcükler arası çekim beklendiği gibidir, ancak sözcükler arası farklılıklar mevcuttur. Örneğin, veride *yaratıcı fikirler* anlamlı bir şekilde çok kullanılmaktadır ($MI = 4.11484$) ve aralarındaki bağ oldukça güçlüdür (*yaratıcı* \pm *fikirler* $\Delta P = 0.86$). Ayrıca *fikirler*, *yaratıcı* ifadesinden daha çok yer almaktadır ($G = 3.81 > G_{ters} = 1.65$). Dolayısıyla, yaratıcı sözcüğü öbek ve tümce içinde ad (*daha/çok/en yaratıcı*), sıfat (*yaratıcı drama/yazarlık*) ve yüklem olarak/yüklemcil (*yaratıcı ol*) sözcük türü ve görevlerinde kullanılmaktadır (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Yaratıcı Sözcüğünden Önce ve Sonra Kullanılan İstatistiksel Olarak Anlamli Sözcükler

Pozisyon	Sözcük	Sıklık	Pozisyon Sıklığı	Log Sıklık	MI	ΔP	G	G_{ters}
Önce	daha	5,569	3,053	3.48	3.62209	0.51	5.52	2.52
Önce	çok	6,803	3,038	3.48	3.34993	0.40	5.65	3.09
Önce	en	4,542	1,812	3.26	3.19825	0.36	4.99	2.78
Sonra	olun	1,601	1,409	3.15	4.30073	0.84	4.38	1.73
Sonra	drama	1,274	993	3.00	4.11663	0.74	4.41	0.88
Önce	biraz	1,853	784	2.89	3.2372	0.38	4.58	0.96
Sonra	yazarlık	711	668	2.82	4.37598	0.89	3.61	-0.56
Sonra	fikirler	500	454	2.66	4.11484	0.86	3.81	1.65
Sonra	ol	546	391	2.59	4.03069	0.67	3.76	1.47
Sonra	şeyler	905	378	2.58	3.24352	0.37	3.67	1.19
Sonra	küfürler	420	365	2.56	4.27099	0.82	3.46	0.13
Sonra	olmuş	907	329	2.52	3.11245	0.32	3.89	1.95
Önce	baya	482	296	2.47	3.82024	0.57	3.60	1.38
Önce	yüce	416	267	2.43	3.89051	0.60	3.45	1.41
Sonra	düşünme	558	266	2.42	3.46683	0.43	3.39	1.26
Önce	aşırı	385	221	2.34	3.71845	0.53	3.56	1.13
Sonra	oyuncu	461	218	2.34	3.40746	0.43	3.46	0.32
Sonra	küfür	462	174	2.24	3.10977	0.33	3.39	0.88

Not. $n > 300$, $MI > 3.00$

Yaratıcılıktan bir önce ve bir sonra ($N \pm 1$) sıklıkla ve anlamlı bir şekilde kullanılan sözcükler Tablo 4'te verilmektedir. Buna göre *biraz*, *hayalgücü*, *müthiş* ve *inovasyon* sözcükleri yaratıcılıktan önce; *sıfır*, *konusunda*, *lütfen*, *budur*, *gerekiren*, *icat*, *katıyor*, *creativity* ve *ister* sözcükleri yaratıcıdan sonra sıklıkla ve anlamlı bir şekilde kullanılmaktadır. Veri dikkatle incelendiğinde *hayalgücü*, *inovasyon*, *icat* ve *creativity* sözcükleri kullanıldığında hem bu sözcüklerin hem de yaratıcılık sözcüğünün # işareti ile etiketlendiği görülmektedir. Diğer sözcüklere odaklanıldığında, örneğin *sıfır* sözcüğü bütün veride 512 kez, *yaratıcı drama* ifadesi ise 275 kez bulunmaktadır ($MI = 3.94362$). Ancak, doğal olarak, bu sözcükler diğer sözcüklerle de birlikte kullanılmakta, yaratıcılık ile bağlantılı ($\Delta P > 0$) olsa da bağlantı güçleri farklılıklar göstermektedir. Örneğin, *yaratıcılık* ile *katıyor* arasındaki bağ *yaratıcı* ile *olmuş* arasındaki bağdan daha güçlüdür (*yaratıcı* \pm *yazarlık*: $MI = 4.26526$, $\Delta P = 0.86$; *yaratıcılık* \pm *ister*: $MI = 3.16499$, $\Delta P = 0.16$). Ayrıca, G değerleri G_{ters} değerlerinden yüksektir, dolayısıyla önce/sonra sıralamalarına bağlı olarak sözcükler arası çekim beklenildiği gibidir, ancak sözcükler arası farklılıklar mevcuttur. Örneğin, veride *yaratıcılık sıfır* anlamlı bir şekilde çok kullanılmaktadır ($MI = 3.94362$) ve aralarındaki bağ görece güçlüdür (*yaratıcılık* \pm *sıfır* $\Delta P = 0.49$). Ancak, *sıfır yaratıcılık* ifadesi de *yaratıcılık sıfır*'a yakın kullanılmaktadır ($G = 3.87 > G_{ters} = 3.24$). Bu durum örneğin *yaratıcılık* \pm *lütfen*'de gözlemlenmemektedir ($G = 3.07 > G_{ters} = 0.80$).

Dolayısıyla, yaratıcılık sözcüğü öbek ve tümce içinde ad (*biraz/müthiş yaratıcılık*), sıfat (*yaratıcı drama/yazarlık*), özne yerine (*yaratıcılık sıfır/budur*) ve nesne yerine ([o] *yaratıcılık ister*) sözcük türü ve görevlerinde kullanılmaktadır (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Yaratıcılık Sözcüğünden Önce ve Sonra Kullanılan İstatistiksel Olarak Anlamlı Sözcükler

Pozisyon	Sözcük	Sıklık	Pozisyon Sıklığı	Log Sıklık	MI	DeltaP	G	G _{ters}
Önce	biraz	500	312	2.49	3.39222	0.57	4.46	2.21
Sonra	sıfır	512	275	2.44	3.94362	0.49	3.87	3.24
Sonra	konusunda	232	133	2.12	3.72817	0.52	3.28	1.65
Sonra	lütfen	189	100	2.00	3.47937	0.48	3.07	0.80
Sonra	üzerine	215	94	1.97	3.16996	0.39	3.14	-0.03
Sonra	budur	125	81	1.91	3.85737	0.60	2.68	1.22
Önce	hayalgücü	118	78	1.89	3.94486	0.61	2.80	1.24
Sonra	gerektiren	94	70	1.85	3.90983	0.69	2.58	-0.74
Sonra	icat	110	57	1.76	3.7683	0.47	2.54	-0.80
Önce	müthiş	172	57	1.76	3.17885	0.28	2.90	1.72
Sonra	katıyor	57	52	1.72	4.26526	0.86	1.78	-0.98
Sonra	creativity	146	48	1.68	3.17805	0.28	2.57	1.64
Önce	inovasyon	216	47	1.67	3.23225	0.17	2.58	2.50
Sonra	ister	183	38	1.58	3.16499	0.16	2.42	1.82

Not. $N > 100$, $MI > 3.00$

Çok Sözcüklü Yapılar (n-grams)

Çok sözcüklü yapılara bakılarak sık kullanılan sözdizimsel yapılar ve donmuş ifadeler ortaya çıkartılmıştır. Her iki veride bir eşdizim yapısı olan X ve Y sözdizimsel yapısı gözlemlenmiştir. *Yaratıcı ve .../...ve yaratıcı* eşdizimsel yapısında sıklıkla *güzel* (55), *yenilikçi* (47), *eğlenceli* (43) ve *özgün* (40) kullanılırken; *yaratıcılık ve .../...ve yaratıcılık* eşdizimsel yapısında *keşif* (38), *hayal* (31), *sanat* (20) kullanılmaktadır. Dolayısıyla eşdizim yapısında yaratıcının çeşitli sıfatlarla, yaratıcılığın ise çeşitli isimlerle beraber kullanıldığı; böylelikle yaratıcının sıfat, yaratıcılığın ise ad görevinde kullanıldığı bulunmuştur. Yaratıcı verisinde ayrıca bir tanımlama yapısı olan X bir Y sözdizimsel yapısında ad olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. *Yaratıcı bir...* tanımlama yapısında *isim* (131), *fikir* (123) ve *şey* (109); *...bir yaratıcı* tanımlama yapısında ise *rızık veren* (54)/ *verecek* (15) bir çok sözcüklü yapısı sıklıkla gözlemlenmektedir.

Donmuş ifade olarak yaratıcı verisinde *biraz (daha) yaratıcı olun* (447), *bu kadar yaratıcı* (335), *gördüğüm en yaratıcı* (242) ve *gerçekten çok yaratıcı* (154) gibi çok sözcüklü yapılar sıklıkla kullanılmaktadır. Yaratıcılık verisinde ise *yaratıcılık yok* (285), *(bu) nasıl bir yaratıcılık* (98), *biraz daha yaratıcılık (lütfen)* (76) ve *bu kadar yaratıcılık* (62) gibi çok sözcüklü yapılar sıklıkla yer almaktadır. Bu bulgular ise hem yaratıcının

hem yaratıcılığın aşamalandırılabilir (örn., aşamalı sıfat) olduğunu, ama sadece yaratıcılığın mutlak varlığının (var/yok) olabileceğini göstermektedir.

Sözcük Karşılaştırması

Yaratıcı ve yaratıcılık sözcükleri ile birlikte kullanılan sözcükler arasında fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla iki veri seti birbirleriyle karşılaştırılmıştır (Bkz. Tablo 5). Buna göre, beklenildiği üzere yaratıcı sözcüğü yaratıcı verisinde yaratıcılık verisinden anlamlı bir şekilde ($LL = 16,726.97, p < .001$) 18.57 kez ($= 2^{4.2152}$) daha fazla kullanılmakta; aynı şekilde, yaratıcılık sözcüğü yaratıcılık verisinde yaratıcı verisinden anlamlı bir şekilde ($LL = 21,154.5, p < .001$) 9.75 kez ($= 2^{3.2858}$) daha fazla kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, yaratıcı verisinde *ol/olun, drama, yazarlık, küfürler* ve *intikam* sözcükleri yaratıcılık verisinden anlamlı bir şekilde daha fazla kullanılmaktadır. Yaratıcılık verisinde ise *sıfır, hayalgücü, creativity, yetenek* ve *budur* sözcükleri yaratıcı verisinden anlamlı bir şekilde daha fazla kullanılmaktadır. Dolayısıyla, her iki sözcüğün ad görevlerinde kullanılması anlamlı bir şekilde farklı değilken, yaratıcının sıfat görevinde kullanılması *drama, yazarlık, küfürler* ve *intikam* sözcükleri gibi adlarla birlikte kullanılmasına göre yaratıcılıktan farklılaşmaktadır. Ayrıca, yaratıcının yüklem yerine/yüklemcil (*yaratıcı ol*) kullanılması ile yaratıcılığın özne yerine (*yaratıcılık sıfır/budur*) kullanılması birbirinden anlamlı olarak farklıdır. *Hayalgücü, creativity, yetenek* gibi sözcükler ise yaratıcılığı yaratıcıdan bağlamsal olarak ayırt etmektedir.

Tablo 5. Yaratıcı ve Yaratıcılık Sözcüklerinin Yer Aldığı Metinlerde Anlamlı Olarak Birbirinden Farklı Kullanılan Sözcükler

yaratıcı X yaratıcılık	Sıklık	LL	LHR
yaratıcı	37,608	16,726.97	4.2152
olun	1,601	588.76	3.3485
drama	1,274	363.31	2.5621
yazarlık	711	229.37	2.8957
ol	546	149.55	2.469
küfürler	420	169.24	3.7685
yüce	416	141.99	3.0767
intikam	347	195.06	7.815
yaratıcılık X yaratıcı	Sıklık	MI	LHR
yaratıcılık	13,465	21,154.5	3.2858
sıfır	475	698.89	3.1492
hayalgücü	118	146.53	2.7251
creativity	139	140.08	2.3165
yetenek	150	145.57	2.2527
budur	124	107.03	2.0702

Not. $n_{yaratıcı} > 300, n_{yaratıcılık} > 100, p < .001$

İlkörnekler

Bulgular dikkate alınarak yaratıcı ve yaratıcılık sözcüklerinin ilk örnekleri Şekil 1 ve 2’de şematik olarak verilmiştir. Buna göre ve sıklık sıraları göz önüne alınarak, yaratıcı sözcüğü *nitelik*, *nicelik*, *inanç*, *kişi*, *şey*, *sanat*, *zaman*, *meslek*, *zihin*, *dil* üst kategorileri ile bağlantılıyken; yaratıcılık sözcüğü *nitelik*, *nicelik*, *sanat*, *zihin*, *kişi*, *eğitim*, *şey* üst kategorileri ile bağlantılıdır. Burada *nitelik*, *nicelik*, *sanat*, *zihin*, *kişi*, *şey* üst kategorilerinin her iki sözcük için kullanıldığı; ancak *inanç* (Allah, yüce, vb.), *zaman* (yaratıcı hayat, vb.), *meslek* (yaratıcı yazarlık, vb.), *dil* (yaratıcı küfürler, vb.) üst kategorilerinin yaratıcı için, *eğitim* (yaratıcılık eğitimi, vb.) üst kategorisinin ise yaratıcılık için daha sık kullanıldığı dikkat çekici bir bulgudur (Bkz. Şekil 1 ve Şekil 2).

NİTELİK	NİCELİK	İNANÇ	KİŞİ	ŞEY	SANAT	ZAMAN	MESLEK	ZİHİN	DİL	...
					↓					
			<daha, çok, en, biraz, yüce, aşırı,...>		yaratıcı	<olun, drama, yazarlık, fikir, küfür, düşünme, oyuncu...>				
						ve <güzel, yenilikçi, eğlenceli, özgün,...>				
						bir <isim, fikir, şey...>				
			<rızık veren/verecek,...> bir							
			biraz (daha)			olun!				
			<bu kadar			...>				
			<gördüğüm en			...>				
			<gerçekten çok			!/>				

Şekil 1. *Yaratıcı* Sözcüğünün İlk Örneğinin Şematik Gösterimi

NİTELİK	NİCELİK	SANAT	ZİHİN	KİŞİ	EĞİTİM	ŞEY	...
				↓			
			<biraz, müthiş, hayalgücü, inovasyon,...>	yaratıcılık	<sıfır, konusunda, lütfen, üzerine, budur, icat, creativity,...>		
					ve <keşif, hayal, sanat,...>		
					yok!		
			bu nasıl bir		!		
			biraz daha		(lütfen)!		
			<bu kadar		>		

Şekil 2. *Yaratıcılık* Sözcüğünün İlk Örneğinin Şematik Gösterimi

Bu üst kategorilerin yanı sıra hem yaratıcı hem de yaratıcılık ile eşyım (*yaratıcı/ yaratıcılık ve X*) kalıbı anlamlı bir şekilde kullanılırken, yaratıcı ile ayrıca tanımlama (*X bir Y*) kalıpları kullanılmaktadır. Ayrıca, her iki sözcük de *biraz daha yaratıcı olun*, *biraz daha yaratıcılık lütfen* gibi çeşitli çok sözcüklü birimlerde anlamlı bir şekilde sıklıkla gözlemlenmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarının günlük dilde ne anlamlara geldiği ve nasıl kullanıldığı sosyal medyadan elde edilen verilerle, Büyük Veri yöntemleri, derlem dilbilim ve ilkörnek kuramlarıyla ortaya çıkartılmıştır. Bulgulara göre, günlük dilde yaratıcı ve yaratıcılık kavramları sözlüksel ve bilimsel tanımlarla kimi noktalarda örtüşmekte kimi noktalarda ayrışmaktadır. Sözcük düzeyinde, sözlüklerde kullanılan zeka, düşünce, düşünme, hayal gücü gibi kavramlar günlük dilde de sıklıkla kullanılmaktadır, dolayısıyla örtüşmektedir. Ancak sözlüklerde yaratıcı tanımı için kullanılan “kreatif” sözcüğü günlük dilde sıklıkla kullanılmamakla birlikte yaratıcılık sözcüğünün İngilizce karşılığı olan *creativity* hashtag (#) işaretiyle birlikte sıklıkla kullanılmaktadır, dolayısıyla ayrışmaktadır. Bununla birlikte bilim alanlarında kullanılan farklı yolları kullanma, farklı düşünme gibi ifadeler günlük dilde sıklıkla karşımıza çıkarken ve örtüşürken; problem çözme ve motivasyon gibi kavramlar nadir kullanılmaktadır ve dolayısıyla ayrışmaktadır. Bu nedenlerle, sözlüklerde ve bilimsel tanımlarda zeka, düşünce, düşünme, hayal gücü, kreatif (*creativity*), farklı yolları kullanma, farklı düşünme, problem çözme ve motivasyon gibi sözcüklerden yararlanılmalı, ancak özellikle işevuruk/operasyonel tanımlarda problem çözme ve motivasyon gibi günlük dilde pek karşılaşılmayan kavramlar kullanıldığında kastedilen şeyler belirtilmelidir.

Çalışmanın bulgularına göre, sözlük ve bilimsel tanımlarla günlük dildeki kullanımlar arasındaki sözcük düzeyindeki örtüşme ve ayrışmalara ilaveten, günlük dilde yaratıcı ve yaratıcılık ile ilgili kullanılan kalıplar sözlük ve bilimsel tanımlara eklendiğinde bu soyut kavramların anlaşılması daha da kolaylaşacaktır. Bunlar arasında *rızık veren yaratıcı* ve *biraz daha yaratıcılık lütfen* gibi kalıplar sayılabilir.

Sosyal medya verileriyle yapılan bu çalışmanın bulguları, Türkçe konuşan kişilerin cevapladığı açık uçlu sorularla ve gazete haberlerinde yaratıcı/lık sözcüklerinin kullanımlarıyla ilgili daha önce yapılan çalışmaların (Arık ve Öztop, 2016; Arık ve ark., 2016) bulgularıyla kimi noktalarda örtüşmekte kimi noktalarda ayrışmaktadır. Bu çalışmada gözlemlendiği gibi kreatif sözcüğü ne açık uçlu soruların cevaplarında (Arık ve Öztop, 2016) ne de gazetelerde kullanılmamıştır (Arık ve ark., 2016). Yine hem bu çalışmada hem de bahsi geçen önceki çalışmalarda farklı, eğlenceli, sanat, Allah/Tanrı, pratik gibi kavramlar sıklıkla kullanılmıştır. Ancak, belli başlı siyasetçi, girişimci, mucit kişiler açık uçlu sorularla yapılan çalışmadaki cevaplarda kullanılırken, bu çalışmada sıklıkla kullanılmamaktadır.

Ayrıca, bu çalışmanın ortaya koyduğu ilkörneklerin üst kategorileri ile önceki çalışmaların ortaya koyduğu üst kategoriler arasında da benzerlikler ve farklılıklar mevcuttur. Bu çalışmada yaratıcı sözcüğünün *nitelik, nicelik, inanç, kişi, şey, sanat, zaman, meslek, zihin, dil* üst kategorileri ile bağlantılı olduğu; yaratıcılık sözcüğünün ise *nitelik, nicelik, sanat, zihin, kişi, eğitim, şey* üst kategorileri ile bağlantılı olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada sıklıkla gözlemlenen *zaman* (yaratıcı hayat vb.) ve *eğitim* (yaratıcılık eğitimi vb.) üst kategorileri önceki çalışmalarda sıklıkla gözlemlenmemiştir (Arık ve Öztop, 2016; Arık ve ark., 2016). Mevcut çalışmada sosyal medyada KİŞİ kategorisi çocuk, insan, adam vb. sözcüklerle daha sık kullanılırken, önceki çalışmalarda açık uçlu sorulara verilen cevaplarda ve gazetelerde müzisyen, Atatürk, Steve Jobs gibi sözcüklerle kullanılmaktadır. Ayrıca, yine söz konusu çalışmalarda gazetelerde *davranış* (intikam vb.) ve *aktivite* (reklam, marka, protesto, kampanya, eylem vb.) kategorileri sıklıkla yer alırken, bu çalışmanın bulguları arasında sıklıkla gözlemlenmemiştir. Bu benzerlikler ve farklılıklar sözlük tanımlarındaki yenilemeleri ve bilimsel tanımlarda farklılıkların belirtilmesini işaret ettiği gibi Derlem Anlambilim Kuramında anlamın bağlam ve türden (genre) bağımsız düşünülmemesi gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, yaratıcı ve yaratıcılık kavramlarını ortaya çıkartmak için farklı bağlam ve türde yapılan çalışmalara daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaratıcılık üzerine yazılan iki ayrı çalışmada toplam 90 makaleden elde edilen derlemler kullanılarak yapılan İngilizce dili üzerine çalışmalar (Jordanous, 2010; Jordanous ve Keller, 2016) ile bu çalışmanın bulguları kısmen karşılaştırılabilir. İngilizce üzerine yapılan çalışmalarda ve bu çalışmada yaratıcılığın yaratıcı bireylerle ve yetenekle ilgili olduğu gözlemlenmektedir. Ancak İngilizcede karşılaşılan bilişsel süreçler, orjinallik, keşif, özgürlük, çeşitlilik gibi kavramlar Türkçe üzerine yaptığımız çalışmada bulunmamıştır (Jordanous, 2010; Jordanous ve Keller, 2016). Benzer şekilde, Türkçede yaratıcı ve yaratıcılık EĞİTİM ve İNANÇ üst kategorileriyle birlikte kullanılırken İngilizcede kullanılmamaktadır. Bunun iki nedeni olabilir. Birincisi, bu iki dilde yaratıcı ve yaratıcılık kavramları anlamsal olarak yukarıda bahsettiğimiz gibi tamamen örtüşmemektedir. İkincisi, Derlem Dilbilim Kuramının da altını çizdiği gibi anlam, bağlam ve dil kullanım türünden bağımsız değildir. Önceki çalışmaların (Arık ve Öztop, 2016; Arık ve ark., 2016) ve bu çalışmanın bulguları arasındaki farklılıklar bunu desteklemektedir. Ayrıca, İngilizce dili üzerine yapılan çalışmalardaki bulgular bilimsel metinlerden elde edilirken, Türkçe üzerine yaptığımız bu çalışma sosyal medyadan alınan verilerde-

ki günlük dilden elde edilmiştir. Dolayısıyla, bilişsel süreçler, orjinallik, keşif, özgürlük, çeşitlilik gibi sözcüklerin günlük dil bağlamında kullanılmaması Türkçede yaratıcılık ile kullanılmıyor anlamına gelmemektedir. Gelecek çalışmada yaratıcılık konusunda Türkçe yazılan makaleler aynı yöntemlerle incelenip bu hipotezin test edilmesi planlanmaktadır.

Bu çalışmanın çeşitli sınırlılıkları vardır. Birincisi, bu çalışmada sadece yaratıcı ve yaratıcılık sözcüklerine odaklanılmıştır, ancak bu sözcüklerle ilgili olan aynı kökten türemiş yarat ve yaratmak gibi sözcükler ve yaratıcım ve yaratıcılığı gibi bu sözcüklerin türetilmiş halleri dikkate alınmamıştır. Oysa Derlem Anlambilim Kuramına göre lemma ve çekimli haller de bir kavramın anlamına katkıda bulunmaktadır. İkincisi, bu çalışmada yaratıcı ve yaratıcılık sözcükleri araştırılırken bu sözcüklerle ilgili olabilecek yetenekli, mucit vb. gibi yakın anlamlı sözcükler araştırılmamıştır. Bu sözcükler de incelendiğinde yaratıcı ve yaratıcılığın yakın anlamlı sözcüklerle ne ölçüde örtüştüğü ve ne ölçüde ayrıştığı da ortaya çıkarılabilir. Gelecek araştırmalar bu tip sınırlılıkları dikkate alarak yürütülmelidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akben, C. ve Coşkun, H. (2018). A pilot study: Humor and creativity. *The International Journal of Indian Psychology*, 6(3), 15-19. doi: 10.25215/0603.82
- Aktamış, H. ve Can, B. T. (2007). Fen öğretmen adaylarının yaratıcılık inançları. *E-journal of New World Sciences Academy*, 2(4), 484-499.
- Anthony, L. (2018). AntConc (Version 3.5.7) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. Erişim adresi: <http://www.laurenceanthony.net/software>
- Arık, E. ve Arık, B. T. (2019a). Büyük Veri ve Derlem Anlam Bilim açısından psikolog ve psikoloji. *İnsan & Toplum*, 9(4), 87-114. doi: 10.12658/M0324
- Arık, E. ve Arık, B. T. (2019b). Büyük Veri ve Derlem Anlam Bilim açısından psikolog ve psikoloji. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(1), 151-178. doi: 10.26650/SP2019-0011
- Arık, E. ve Öztop, P. (2016). Yaratıcı ve yaratıcılık: Anlam, gönderim ve kavramsallaştırma. B. Savaş, D. Yüksel, D. Fidan, B. Öztürk ve B. İnan Karagül (Ed.), 29. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*

- İNİNDE (S. 68-76). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Arık, E., ÖZTOP, P. ve ATEŞYAKAR, N. (2016, Eylül). "Yaratıcı" kavramı. 19. Ulusal Psikoloji Kongresinde sözel bildiri. 5-7 Eylül 2016, İzmir.
- Aslan, A. E. (2001). Kavram boyutunda yaratıcılık. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(16), 15-21.
- Aslan, A. E. ve Puccio, G. J. (2006). Developing and testing a Turkish version of Torrance's Tests of Creative Thinking: A study of adults. *Journal of Creative Behavior*, 40(3), 163-176. doi: 10.1002/j.2162-6057.2006.tb01271.x
- Brezina, V., McEnery, T. ve Wattam, S. (2015). Collocations in context: A new perspective on collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics*, 20(2), 139-173. doi: 10.1075/ijcl.20.2.01bre
- British Psychological Society (2017). Ethics Guidelines for Internet-mediated Research. INF206/04.2017. Leicester: Author. Erişim adresi: <https://www.bps.org.uk/news-and-policy/ethics-guidelines-internet-mediated-research-2017>
- Chávez-Eakle, R. A. (2010). Creativity and personality. E. Villalba (Ed.), *Measuring Creativity* içinde (s. 245-255). Luxembourg: Publications Office of European Union.
- Cheung, M. W. L. ve Jak, S. (2016). Analyzing Big Data in psychology: A split/analyze/meta-analyze approach. *Frontiers in Psychology*, 7, 738. doi: 10.3389/fpsyg.2016.00738
- Corazza, G. E. (2016). Potential originality and effectiveness: The dynamic definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 28(3), 258-267. doi: 10.1080/10400419.2016.1195627
- Coşkun, H. (2005). Cognitive stimulation with convergent and divergent thinking exercises in brainwriting: Incubation, sequence Priming, and group Context. *Small Group Research*, 36(4), 466-498. doi: 10.1177/1046496405276475
- Cropley, A. J. (1999). Definitions of creativity. M. A. Runco ve S. R. Pritzker (Ed.), *Encyclopedia of creativity 1. Cilt* içinde (s. 511-525). San Diego, CA: Academic Press.
- Cropley, A. J. (2000). Defining and measuring creativity: Are creativity tests worth using? *Roeper Review*, 23(2), 72-79. doi: 10.1080/02783190009554069
- Dikici, A. (2011). Yaratıcılığın örtük kuramları: Yaratıcılık hakkında ne düşünüyorsunuz ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *E-journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 589-604.
- Eichstaedt, J. C., Schwartz, H. A., Kern, M. L., Park, G., Jha, S., Agrawal, M., ..., Seligman, M. E. P. (2015). Psychological language on Twitter predicts county-level heart disease mortality. *Psychological Science*, 26(2), 159-169. doi: 10.1177/0956797614557867
- Erdogdu, M. Y. (2006). Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 61-79.
- Foster, I., Ghani, R., Jarmin, R. S., Kreuter, F. ve Lane, J. (2017). *Big Data in social science: A practical guide to methods and tools*. New York, NY: CRC Press.
- Glynn, D. ve Robinson, J. A. (Ed.) (2014). *Corpus methods for semantics: Quantitative studies in polysemy and synonymy*. Amsterdam: John Benjamins.
- Goldstone, R. L., Kersten, A. ve Carvalho, P. (2017). Categorization and concepts. J. T. Wixted ve S. Thompson-Schill (Ed.), *The Stevens' handbook of experimental psychology and cognitive neuroscience 4. baskı, 3. cilt: Language and Thought* içinde (s. 275-318). New York: Wiley.
- Gönen, M., Çiçekler, C. Y., Akyüz, E., Arslan, A. Ç. ve Baydemir, G. (2011). 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *E-journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 1185-1195.
- Gries, S. Th. (2010). Useful statistics for corpus linguistics. Aquilino Sánchez ve Moisés Almela (Ed.), *A mosaic of corpus linguistics: selected approaches* içinde (s. 269-291). Frankfurt am Main: Peter Lang.

- Gries, S. Th. (2013). 50-something years of work on collocations. *International Journal of Corpus Linguistics*, 18(1), 137-165. doi: 10.1075/ijcl.18.1.09gri
- Gries, S. Th. (2015). Quantitative designs and statistical techniques. D. Biber ve R. Reppen (Ed.), *The Cambridge Handbook of English Corpus Linguistics* içinde (s. 50-71). Cambridge: Cambridge University Press.
- Guilford, J. P. (1956). The structure of intellect. *Psychological Bulletin*, 53(4), 267-293. doi: 10.1037/h0040755
- Guilford, J. P. (1975). Varieties of creative giftedness, their measurement and development. *Gifted Child Quarterly*, 19, 107-121. doi: 10.1177/001698627501900216
- Harris, R. A. (1993). *The Linguistics wars*. New York, NY: Oxford University Press.
- Howes, D. H. ve Solomon, R. L. (1951). Visual duration threshold as a function of word-probability. *Journal of Experimental Psychology*, 41(6), 401-410. doi: 10.1037/h0056020
- Jordanous, A. (2010). *Defining creativity: Finding keywords for creativity using corpus linguistics techniques*. Proceedings of the International Conference on Computational Creativity (ICCC-X), 278-287.
- Jordanous, A. ve Keller, B. (2016). Modelling creativity: Identifying key components through a corpus-based approach. *PLoS ONE*, 11(10), e0162959. doi:10.1371/journal.pone.0162959
- Karakelle, Ş. S. (1986). Diverjant düşünme ve şahsiyet. *Türk Psikoloji Dergisi*, 6, 25-27.
- Kerem, E. A., Kamaraj, I ve Yelland, N. (2001). An analysis of Turkish pre-school teachers' ideas about the concept of creativity and the activities that can foster creativity in young children. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2(2), 248-252. doi: 10.2304/ciec.2001.2.2.10
- Lyons, J. (1995). *Linguistic semantics: An introduction*. Cambridge University Press: New York.
- Mayer, R. E. (1999). Fifty years of creativity research. Robert J. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity* içinde (s. 449-460). New York, NY: Macmillan.
- Mullen, C. A. (2019). Dynamic creativity: Influential theory, public discourse, and generative possibility. R. A. Beghetto ve G. E. Corazza (Ed.), *Dynamic perspectives on creativity: New directions for theory, research, and practice in education* içinde (s. 137-164). Springer.
- Murty, D. (2018). *Twitter: Social communication in the twitter age*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Niu, W. ve Sternberg, R. (2002). Contemporary studies on the concept of creativity: the East and the West. *Journal of Creative Behavior*, 36(4), 269-288. doi: 10.1002/j.2162-6057.2002.tb01069.x
- Oakes, M. (1998). *Statistics for corpus linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Oral, G., Kaufman, J. C. ve Agars, M. D. (2007). Examining creativity in Turkey: Do Western findings apply. *High Ability Studies*, 18(2), 235-246. doi: 10.1080/13598130701709590
- Parkhurst, H. B. (1999). Confusion, lack of consensus, and the definition of creativity as a construct. *Journal of Creative Behavior*, 33(1), 1-21. doi: 10.1002/j.2162-6057.1999.tb01035.x
- Polat, M. ve Konaş, H. (2018). Sınıf öğretmenlerinin yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1702-1721. doi: 10.17240/aibuefd.2018.18.39790-471181
- Rosch, E. (1978). Principles of categorization. E. Rosch ve B. B. Floyd (Ed.), *Cognition and categorization* içinde (s. 27-48). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc.
- Rosch, E. (1999). Reclaiming concepts. *The Journal of Consciousness Studies*, 6(11-12), 61-77.
- Rosch, E. ve Mervis, C. B. (1975). Family resemblances: Studies in the internal structure of categories. *Cognitive Psychology*, 7(4), 573-605. doi: 10.1016/0010-0285(75)90024-9
- Rudowicz, E. ve Yue, X. (2000). Concepts of creativity: Similarities and differences among Mainland, Hong Kong and Taiwanese Chinese. *Journal of Creative Behavior*, 34(3), 175-192. doi: 10.1002/j.2162-6057.2000.tb01210.x

- Runco, M. A. ve Beghetto, R. A. (2019). Primary and secondary creativity. *Current Directions in Behavioral Sciences*, 27, 7-10. doi: 10.1016/j.cobeha.2018.08.011
- Runco, M. A. ve Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96. doi: 10.1080/10400419.2012.650092
- Sinclair, J. H. (Der., 1987). *Collins COBUILD English language dictionary*. London: William Collins Sons & Co. Ltd.
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. New York, NY: Oxford University Press.
- Sinclair, J. (2004). *Trust the text: Language, corpus, and discourse*. London: Routledge.
- Sternberg, R. J. ve Kaufman, J. C. (2018). Afterword: The big questions in the field of creativity. R. J. Sternberg ve J. C. Kaufman (Ed.), *The nature of human creativity* içinde (s. 374-380). New York, NY: Cambridge University Press.
- Stubbs, M. (1995). Collocations and semantic profiles: On the cause of the trouble with quantitative studies. *Functions of Language*, 2(1), 23-55. doi: 10.1075/fo1.2.1.03st
- Stubbs, M. (2001). *Words and phrases: Corpus studies of lexical semantics*. Oxford: Blackwell.
- Stubbs, M. (2009). The search for units of meaning: Sinclair on empirical semantics. *Applied Linguistics* 30(1), 115-137. doi: 10.1093/applin/amn052
- Torrance, E. P. (1966). *The Torrance tests of creative thinking- Norms: Technical manual research edition-Verbal tests, Forms A and B- Figural tests, Forms A and B*. Princeton, NJ: Personnel Press.
- Torrance, E. P. (1972). Can we teach children to think creatively? *The Journal of Creative Behavior*, 6(2), 114-143. doi: 10.1002/j.2162-6057.1972.tb00923.x
- Türk Dil Kurumu Sözlükler (Aralık, 2017) Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=645
- White, S. J., Drieghe, D., Liversedge, S. P. ve Staub, A. (2016). The word frequency effect during sentence reading: A linear or nonlinear effect of log frequency? *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 71(1), 46-55. doi: 10.1080/17470218.2016.1240813
- Williams, M. L., Burnap, P. ve Sloan, L. (2017). Towards an ethical framework for publishing Twitter data in social research: Taking into account users' views, online context and algorithmic estimation. *Sociology*, 51(6), 1149-1168. doi: 10.1177/0038038517708140

Psychometric Properties of Turkish Compass of Shame Scale

Utanc Pusulası Ölçeği Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri

İrem Akıncı¹ , Merve Cesur Atintaş¹

¹Res. Assist. Dr., Ankara University, Faculty of Language, History and Geography, Department of Psychology, Ankara, Turkey

ORCID: İ.A. 0000-0002-3093-9591;
M.C.A. 0000-0002-0275-0097

Corresponding author/Sorumlu yazar:
Merve Cesur Atintaş,
Ankara University, Faculty of Language,
History and Geography, Department of
Psychology, Ankara, Turkey
E-mail/E-posta: cesurmerve2@gmail.com

Submitted/Başvuru: 22.07.2019

Revision Requested/Revizyon Talebi:
14.11.2019

Last Revision Received/Son Revizyon:
31.01.2020

Accepted/Kabul: 07.02.2020

Published Online/Online Yayın: 13.11.2020

Citation/Atıf: Akıncı, İ. & Cesur Atintas, M. (2020). Psychometric properties of Turkish compass of Shame scale. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 361–383. <https://doi.org/10.26650/SP2019-0053>

ABSTRACT

The Compass of Shame Scale (CoSS) was developed to measure the ways individuals deal with shame. The scale consists of 48 items and four factors (withdrawal, attack other, attack-self, avoidance). This study aimed to investigate the psychometric properties of the Compass of Shame Scale (CoSS) in a Turkish sample. The sample consisted of 496 adults (137 male, 359 female) aged between 18 and 66 years. The data for test-retest analysis were collected from 76 participants two weeks after the first measurement. Participants were asked to complete the Compass of Shame Scale, Trait Shame and Guilt Scale, Trait Anger and Anger Expressions Inventory, Difficulties in Emotion Regulation Scale, Beck Depression Inventory, and a Demographic Form. In order to test the construct validity of CoSS an exploratory factor analysis (EFA) with varimax rotation was conducted and its correlations with theoretically similar constructs were tested. The results of the factor analysis were compatible with the four-factor structure of the original scale. Regarding correlations, withdrawal, attack self, and attack other showed significant correlations with trait shame, anger, anger expressions, difficulties in emotion regulation, and depressive symptoms. Avoidance, however, had small but significant correlations with pride, anger, and internalized anger. These findings support the construct validity of the scale. The Cronbach's alpha values for the internal consistency reliabilities of the factors were estimated and ranged between .71 and .89. The values calculated for test-retest reliability ranged from .71 to .80. In addition, significant gender differences were found for the withdrawal and attack self factors such that women scored significantly higher than men in these factors. These findings provided strong evidence for the reliability and validity of the Turkish CoSS.

Keywords: Shame, coping, validity, reliability, Compass of Shame Scale

ÖZ

Utancı Pusulası ÖLçeği (UPÖ), bireylerin utançla baş etme biçimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek 48 madde ile dört faktörden (geri çekilme, başkalarına saldırma, kendine saldırma, kaçınma) oluşmaktadır. Bu çalışmada UPÖ'nün psikometrik özelliklerinin Türkiye örnekleminde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma örneklemini, yaşları 18 ile 66 arasında değişen 496 yetişkinden (137 erkek, 359 kadın) oluşmaktadır. Test-tekrar test güvenilirliği için ilk ölçümden iki hafta sonra 76 katılımcıdan tekrar ölçüm alınmıştır. Katılımcılardan Utancı Pusulası ÖLçeği, Sürekli Utancı ve Suçluluk ÖLçeği, Sürekli Öfke ve Öfke İfadeleri Envanteri, Duygu Düzenleme Güçlüğü ÖLçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Demografik Form doldurmaları istenmiştir. UPÖ'nün yapı geçerliğini incelemek için varimax rotasyonlu açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve teorik olarak ilişkili diğer yapılarla olan korelasyonları test edilmiştir. Faktör analizi sonuçları, orijinal ölçeğe benzer şekilde dört faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Korelasyon analizi sonuçlarına göre ise, UPÖ'nün kendine saldırma, başkalarına saldırma ve geri çekilme faktörleri sürekli utanç ve öfke, öfke ifade tarzları, duygu düzenleme güçlükleri ve depresif belirtiler ile anlamlı korelasyonlar göstermiştir. Kaçınma faktörü ise gurur, öfke ve bastırılmış öfke ile düşük ancak anlamlı düzeyde ilişki göstermiştir. Bu bulgular ölçeğin yapı geçerliğini destekler niteliktedir. Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğini test etmek amacıyla faktörlere ait Cronbach alpha katsayıları hesaplanmış ve katsayıların .71 ile .89 arasında değiştii görülmüştür. Test-tekrar test güvenilirliği için hesaplanan değerler .71 ile .80 arasında değişkenlik göstermektedir. Ayrıca, geri çekilme ve kendine saldırma faktörleri için anlamlı cinsiyet farklılıkları tespit edilmiş, bu faktörlerde kadınların erkeklerden anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Tüm bu bulgular, Utancı Pusulası ÖLçeği'nin Türkçe versiyonunun, geçerlik ve güvenilirliğine dair güçlü kanıtlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Utancı, başa çıkma, geçerlik, güvenilirlik, Utancı Pusulası ÖLçeği

Shame is one of the self-conscious emotions, emerging around two years of age and requiring an awareness of self, others, and societal norms as well as an evaluation of one's own behavior according to these norms (Lewis, 1995). As with the other self-conscious emotions, shame organizes our interpersonal relations and helps us to detect socially inappropriate behaviors (Tangney & Tracy, 2012). Turkish culture has a collectivistic structure in which the social image, represented mostly through the honor concept, is at the forefront for individuals (Uskul et al., 2014). In honor cultures, shame has an important function in protecting one's honor (Boiger, Güngör, Karasawa, & Mesquita, 2014). For instance, it was found that in an honor culture, shame motivated individuals to verbally defend themselves against the one who had insulted them, while in non-honor cultures shame triggered individuals to withdraw in the face of the same act (Mosquera, Fischer, Manstead, & Zaalberg, 2008). A recent review indicated that shame and guilt are culturally sensitive emotions and need to be studied culture specifically (Sylemez, Koyuncu, & Amado, 2018). Thus, understanding responses to shame in a collectivistic context is important in order to examine the behaviors it motivates. Gender also makes a difference in shame coping styles of individuals (Elison, Pulos, & Lennon, 2006). Considering culture specific gender socialization practices, it would be important to investigate shame coping styles of men and women in a collectivistic context. In addition to the culture and gender specific aspects, shame, as an intense emotion, is related to diverse psychopathologies and the type of psychological symptoms can change depending on how individuals cope with shame (Elison, Pulos & Lennon, 2006). Shame coping styles of individuals are also influential in psychotherapeutic contexts (i.e., supervision and psychotherapy) (Black, Curran, & Dyer, 2013; Hahn, 2001). It is important for clinicians to detect the characteristic ways that individuals cope with shame in order to conduct their therapeutic work effectively. The concept of shame coping thus must be taken into consideration in both research and clinical practice. However, individuals may not be aware of their own ways of coping with shame or may not be able to express it in words. Psychometrically sound measures may be more effective in assessing individuals' shame coping styles on some occasions. However, tools measuring shame and shame related concepts are still limited in Turkish culture. In fact, as yet no measure has been used in Turkey to assess shame focused coping. The Compass of Shame Scale that was developed by Elison and his colleagues (2006) measures different shame coping styles of individuals. This scale has a scenario-based nature. It was argued that scenario based scales have some advantages in measuring self-conscious emotions since these emotions occur in response to certain stimuli rather than being

a generalized state, and scenarios ease the respondents' evaluation of their own feeling (Tangney, 1996). Thus, the purpose of the current study is to investigate the psychometric properties of the Compass of Shame Scale with the aim of measuring different ways of coping with shame.

Coping with Shame

In the case of shame, the whole self is held responsible for the occurrence of an aversive event (Tangney, 1995). Since the negative situation is attributed to the entire self, shame is regarded as an intense feeling, which impels individuals to disappear. In line with its overwhelming nature, shame is found to be related to various psychopathological symptoms. Regarding internalizing disturbances, the experience of shame shows a consistent relationship with depressive symptoms (Cândeia, Matu, & Szentágotai, 2014) and anxiety related symptomatology (Fergus, Valentiner, Mcgrath, & Jencius, 2010). The feeling of shame was also associated with externalizing problems including intimate partner violence (Hundt & Holohan, 2012), eating problems (Iannaccone, D'Olimpio, Cella, & Cotrufo, 2016), and substance use (Dearing, Stuewig, & Tangney, 2005). This divergent relation of shame with psychological problems may be explained by the ways that individuals cope with this intense emotion.

It is argued that maladaptive ways of coping with shame produce negative outcomes while effective coping contributes to more positive outcomes (Tangney, 1995). For instance, accepting one's feeling of shame was associated with decreased levels of bullying in school-aged children (Ahmed & Braithwaite, 2004). However, sustaining constructive coping is difficult in the face of frequent and internalized cases of shame (Harper, 2011). As the feeling of shame becomes intense and frequent, individuals try to detach themselves from this feeling by using different strategies (Harper, 2011). Anger is one of the common responses that individuals show when they encounter shame (Elison, Garofalo, & Velotti, 2014). Studies indicated that shame was associated with aggressive acts through other oriented anger (Stuewig, Tangney, Heigel, Harty, & McCloskey, 2010; Tangney, Stuewig, & Matinez, 2014). A retrospective study conducted with incarcerated youths revealed that detainees who do not acknowledge shame and prefer to blame others display more violent acts than those who face up to their shame (Gold, Sullivan, & Lewis, 2011). Moreover, shame-prone criminals were more likely to commit a crime within a year of release due to their tendency to blame others (Tangney et al., 2014). From this perspective, violence may function as a protector against shame

pervasive to and discomforting for the self (Elison et al., 2014). Moreover, the self itself may become the target of anger in people who deeply experience shame. Self-oriented anger emerges through self-critical and/or self-defeating ways in those individuals, which links shame with different kinds of psychopathologies (Gilbert et al., 2010). Shahaar, Doron, and Szepsenwol (2015) found a sequential association between early memories of emotionally harsh parenting, shame, self-criticism, and social anxiety symptoms in a community sample. In fact, it was argued that self-critical responses to shame may be a defense against the flawed self which may be the reason underlying socially anxious behaviors (Shahaar et al., 2015). Similarly, body shame was associated with cruel elements of self-criticism such as self-disgust and wishing to damage the self, which links the contempt of the body with binge eating problems in women (Duarte, Pinto-Gouveia, & Ferreira, 2014). It seems that self-criticism may have a short-term relieving function in response to the more painful emotion of shame, though it initiates a shame cycle by impelling individuals to maladaptive behaviors in the long run.

There are also other responses to shame different from anger related strategies. In extreme situations such as trauma or abuse, individuals may detach away from the self as well as their emotions, which are the inseparable units of the self. For instance, shame was found to be related to dissociative behaviors in traumatized individuals and individuals having an abuse history (Platt, Luoma, & Freyd, 2017; Talbot, Talbot, & Tu, 2004). Otis, Marchand and Courtois (2012) even showed that dissociation occurring as a response to emotional difficulties including shame after a traumatic event predicted symptoms of posttraumatic stress disorder. How individuals deal with shame may also play a role in their characteristic way of behaving. For instance, people having narcissistic personality disorder symptoms were more likely to report shame as an aversive and unbearable emotion (Schoenleber & Berenbaum, 2012). Thus, the motive behind their arrogant and grandiose behaviors may be to keep shame out of the self.

As the above mentioned studies indicated, coping regarding shame is important in the psychological functioning of individuals in a wide range of areas including diverse psychopathologies and dysfunctional personality traits. However, there is a scarcity of models which include shame related reactions in the literature. One of the influential models in this area was proposed by Nathanson (1992) who named the Compass of Shame. Based on his clinical work, Nathanson (1992) defined four responses given to shame which correspond to the four poles of a compass. These responses were per-

ceived as maladaptive ways of coping with shame and are called withdrawal, attack self, attack other, and avoidance. Withdrawal and attack self are usually described as the internalizing strategies while attack other and avoidance fall into externalizing pole of the compass. In the case of withdrawal, individuals are aware of shame and try to minimize it by psychologically or physically withdrawing the self from the situation (Elison, Lennon, & Pulos, 2006). Attack self also includes the recognition of shame but it intensifies the shameful state by directing anger toward the self (Brown, 2004). According to Elison and his colleagues (2006) the awareness of shame and self as a responsible agent of the feeling are the common grounds between withdrawal and attack self. Individuals are less likely to recognize and feel shame in the attack other condition in which one relieves the uncomfortable state by accusing others and making them feel bad about themselves. In a similar vein, individuals do not usually feel shame in avoidance but neither do they feel comfortable with the situation. They are mostly indifferent to the situation or trivialize it through jokes. As compared to other responses, avoidance is the one that mostly processes unconsciously (Elison, Lennon, & Pulos, 2006).

Based on the model suggested by Nathanson (1992), Elison, Lennon and Pulos (2006) developed the Compass of Shame Scale (CoSS). This scale included 12 shame-inducing situations. Each situation has four responses representing four shame coping styles namely withdrawal, attack self, attack other, and avoidance. The reliability and the validity of the CoSS were tested in a variety of studies and across cultures (Elison, Pulos, & Lennon, 2006; Schalkwijk, Stams, Dekker, Peen, & Elison, 2016). These studies showed that the CoSS can be used as a reliable and valid measure in different contexts such as clinical and incarcerated populations. Shame coping styles showed divergent associations with many psychological outcomes in different magnitudes. In fact, withdrawal and attack self had a positive and stronger relationship with concerns of being perfect and flawless in athletes (Elison & Partridge, 2012), and with depressive symptoms and distress (Elison, Lennon, & Pulos, 2006) while the externalization part of shame coping styles (i.e., attack other and avoidance) were mostly related to anger and psychopathic traits such as self-indulgence, self-seeking, and disregarding characteristics (Campbell & Elison, 2005; Elison, Pulos, & Lennon, 2006). Coping with shame through attacking self and withdrawal also predicted poor interpersonal ties and poor rapport in therapeutic relationship, which may hinder the benefits of psychotherapy and progress of the patient in the process (Black et al., 2013).

Socialization of gender regarding self-conscious emotions results in differences in the frequency and intensity of these emotions between men and women (Alessandri & Lewis, 1993). For instance, even though girls and boys showed similar performance in a puzzle task, parents used more positive and specific feedback for the achievements of boys and more negative specific evaluative feedback for the failures of girls, which increased girls' propensity to experience shame (Alessandri & Lewis, 1993). Such parental practices may result in the internalization of shame by girls and affect their stance in response to the shame. Else-Quest, Higgins, Allison and Morton (2012) found that the largest gender difference occurred in shame among self-conscious emotions and in scenario-based scales. Thus, it is important to take into consideration gender in constructs related to shame. Elison, Lennon and Pulos (2006) found that men and women differed from each other in their use of shame coping styles. That is, women got higher scores in attacking self and withdrawing while men tended to cope with shame via avoidance. However, since these differences may be sensitive to culture, it is essential to examine gender differences in different cultural contexts (Fischer, Manstead, Mosquera, & Van Vianen, 2004).

As mentioned above, while studies on shame coping styles are abundant in international literature (e.g., Reid, Harper, & Anderson, 2009), there have not been many studies on shame coping in Turkish literature (Cirhinlioğlu & Güvenç, 2011). In the light of this, the first aim of this study is to adapt CoSS, which is a measurement tool that measures the ways of coping with shame, into Turkish and to test its psychometric properties. Since the CoSS factors measure maladaptive regulation of shame, its factors would associate with constructs indicating maladjustment (Elison, Lennon, & Pulos, 2006). It is expected that withdrawal, attack self, and attack other would show significant positive correlations with the indicators of trait shame, trait anger, internalized and externalized anger, emotion regulation difficulties and depressive symptoms. These factors would negatively relate with measures of trait pride and anger control. Since pride, anger, and externalized anger are self-enhancing and self-protective emotions (Tracy & Robins, 2004), it is expected that avoidance would have positive correlations with these constructs. The second aim of the study is to examine gender differences on the factors of CoSS. Since women were more likely to use internalizing shame coping styles (Elison, Lennon, & Pulos, 2006), it is expected that women will use more withdrawal and attack self strategies as compared to men.

METHOD

Participants

Data were collected from 496 participants living in different cities of Turkey (i.e., Ankara, İzmir, İstanbul). The ages of participants ranged between 18-66 ($M = 32.80$, $SD = 11.67$). The majority was female ($N = 359$, 72.4%) and the others were male ($N = 137$, 27.6%). Of the participants, 0.4% had a primary school certificate, 29.6% were high school graduates, 50.4% had a university degree, and 19.5% had a postgraduate degree. Among the participants, 56% ($N = 201$) of women and 81% ($N = 111$) of men reported to have a job. Participation was on a voluntary basis and all participants signed the informed consent form. Convenience sampling was used to access participants.

Measures

Demographic Form. This form was prepared by the researchers to get information about the age, gender, education and socioeconomic level of the participants.

Compass of Shame Scale (CoSS). The scale was developed to measure the forms of coping with shame by Elison, Lennon and Pulos (2006). It has a scenario-based nature. The CoSS consists of 12 situations which may arouse shame and participants are asked to rate four responses, placed under each situation on a 5-point Likert-type scale ranging from 1 = Never to 5 = Almost always (see Appendix A for the sample item). Thus, the scale consists of 48 items. These four responses represent four maladaptive coping styles of shame namely, *avoidance*, *withdrawal*, *attack self*, and *attack other*. Higher scores taken from the scale indicate higher use of maladaptive coping with shame (Elison, Lennon, & Pulos, 2006).

For the original scale, internal consistency reliability coefficients of the factors were .89 for withdrawal, .85 for attack other, .91 for attack self, and .74 for avoidance. Test-retest reliability of the factors ranged between .75 and .85. The scale correlated with variables measuring internalized shame, self-esteem, anger, coping and psychological symptoms (Elison, Lennon, & Pulos, 2006).

Beck Depression Inventory (BDI). The BDI was developed by Beck et al. (1961; 1988). The instrument aims to assess depressive symptoms and contains 21 items. The scores of each item range from zero to three. Higher scores indicate higher levels of depressive symptoms. The scale was adapted to Turkish culture by Hisli (1988; 1989). The

internal consistency coefficient of the scale was .80 and the split-half reliability was .74 (Hisli, 1989). It was used as a reliable and valid instrument. The Cronbach's alpha of BDI found in the current study was .86 (See Table 2).

Trait Shame and Guilt Scale (TSGS). The State Shame and Guilt Scale was adapted to trait scale by Rohleder et al. (2008). The TSGS consists of 15 items and three factors measuring the level of trait shame, guilt, and feelings of pride felt by the participants in the last month. Items are rated on a 5-point Likert type scale and higher scores on each factor reflect a higher level of shame, guilt, and pride. Bugay and Demir (2011) adapted the scale to Turkish and confirmed the three-factor structure of the original form. The internal consistency coefficient was .83 for shame, .81 for guilt, .87 for pride factors. The criterion validity of the scale was also tested and found to be adequate. The Cronbach's alpha values of TSGS found in the current study were .82 for trait shame and .85 for trait pride (See Table 2).

Trait Anger and Anger Expressions Inventory (TAXI). The original scale was developed by Spielberger et al. (1983; 1985) in order to measure the state-trait anger and different anger expression styles. The scale consists of 34 items rated on a 4-point Likert type scale (1 = Not at all, 4 = Defining at all). Ten items measure trait anger and 24 items measure anger expression styles. The anger expression styles include three factors namely, *anger in*, *anger out* and *anger control*. Higher scores on each factor reflect higher levels of frequent anger, repressed anger, externalized anger and anger control. Internal consistency coefficients of the factors were .79 for trait anger, .62 for anger in, .78 for anger out and .84 for anger control. The scale was adapted to Turkish by Ozer (1994). The Turkish form of the scale had satisfactory reliability and validity scores. The Cronbach's alpha values of TAXI found in the current study were .85 for trait anger, .74 for anger in, .82 for anger out and .85 for anger control (See Table 2).

Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16). The scale was developed by Bjureberg et al. (2016). It is a self-report measure assessing the aspects of emotion regulation difficulties. It consists of 16 items rated on a 5-point Likert type scale (1 = Almost never, 5 = Almost always). DERS-16 has five factors, namely *clarity*, *goals*, *strategies*, *non-acceptance*, and *impulse*. The scale was adapted to Turkish culture by Yigit and Guzey Yigit (2017). The factor structure of the original form was confirmed in the Turkish culture. Higher scores elicited from the scale indicate higher lev-

els of difficulty in regulating emotions. The internal consistency coefficients ranged between .78 - .87 for the factors. The Turkish version of the scale was found to be a valid and reliable measure to assess emotion regulation difficulties. The Cronbach's alpha of DERS-16 found in the current study was .90 (See Table 2).

Procedure

After obtaining permission from the authors of the CoSS, items of the scale were translated into Turkish by following a translation/back-translation procedure. The translations and back translations were made by researchers who are proficient in both languages. The ethical approval was obtained from the Review Board of the University. After that, data were collected through the online software program Qualtrics. Moreover, 78 participants filled out the questionnaires via paper-and-pencil method to assess test-retest reliability procedure with a two-week interval. For online participation, multiple responses from the same IP address was prevented. Questionnaires were completed in approximately 25 minutes. Statistical analyses were carried out via SPSS 22.0.

RESULTS

Construct Validity of CoSS

An exploratory factor analysis (EFA) was conducted to assess the structural validity of the scale. The suitability of the data for factor analysis was examined by the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient and the Barlett Sphericity test. A KMO value was .91 and the Barlett's Sphericity test was significant ($\chi^2 (1128) = 8991,38, p < .001$). Firstly, principal component analysis was conducted without using any rotation. Results indicated 11 factors with eigenvalues greater than one. Of these 11 factors, the first four had substantially higher eigenvalues as compared to others and the scree plot test also suggested meaningful four factors. Based on the four-factor structure of the original scale, eigenvalues, and suggestion of scree plot test, principal component analysis with varimax rotation was run, forcing factors to four.

Table 1. The Factor Structure of the Turkish Form of the CoSS

Items	Factor Loadings				Item-Factor Correlations	Communality Values
	1.	2.	3.	4.		
Withdrawal						
22) I pull away from others.	.75				.69	.62
41) I isolate myself from other people.	.73				.68	.60
25) I feel like being by myself.	.73				.69	.60
48) I want to be alone.	.69				.60	.50
19) I wish I could avoid being noticed.	.63				.57	.45
16) I keep away from other people.	.57				.56	.45
9) I shrink away from others.	.56				.58	.41
6) I try not to be noticed.	.47				.50	.31
38) I feel like I'm shrinking.	.47				.53	.48
3) I withdraw from the activity.	.39				.37	.20
35) I withdraw from the situation.	.37				.34	.25
32*) I remove myself from the situation.	.22			.45	.24	.26
Attack Other						
26) I want to point out their faults.		.67			.56	.46
39) I point out their faults.		.67			.55	.46
45) I push the feeling back on those who make me feel this way.		.64			.58	.45
10) I blame other people for the situation.		.61			.49	.39
4) I get irritated with other people.		.61			.51	.41
23) I blame other people for excluding me.		.58			.59	.45
13) I take it out on other people.		.56			.46	.36
36) I get angry with them.		.56			.54	.35
42) I get mad at people for making me feel this way.		.56			.57	.41
7) I feel ill will toward the others.		.55			.54	.41
20) I get mad at whoever embarrassed me.		.54			.53	.37
29) I get mad at them for expecting so much.		.46			.39	.23
Attack Self						
28) I am aggravated by my mistakes.			.75		.68	.62
12) I feel irritated with myself.			.71		.63	.57
37) I get frustrated with myself for having them.			.66		.65	.56
44) I get angry with myself.			.65		.66	.58
21) I put myself down.			.63		.64	.50
34) I repeatedly think about my imperfections.			.59		.45	.40
5) I criticize myself.			.58		.46	.40
2) I get mad at myself for not being good enough.			.55		.59	.43
31) I get down on myself.			.52		.65	.53
18) I blame myself for not being more careful.			.47		.50	.33
47) I feel unworthy of being around other people.			.46		.64	.56
15) I feel annoyed at myself.			.39		.56	.46
Avoidance						
43) I cover up the humiliation by keeping busy.				.60	.45	.43
33) I soothe myself with distractions.				.60	.41	.39

14) I pretend I don't care.				.56	.41	.32
40) I try not to feel bad.				.55	.34	.35
17) I hide my embarrassment with a joke.				.55	.45	.34
46) I disown the feeling.				.51	.39	.31
30) I cover my feelings with a joke.				.49	.37	.32
24) I don't let it show.				.42	.31	.23
11) I act more confident than I am.				.38	.29	.33
27) I deny there is any reason for me to feel bad.				.37	.30	.26
1) I don't let it bother me.				.32	.22	.11
8*) I ignore my mistakes.		.33		.17	.20	.18
Variance (%)	11.83	11.18	10.57	6.78		
Eigenvalues	10.66	3.65	3.15	1.92		

Note. * represents the items excluded from further analyses. 1 = Withdrawal, 2 = Attack Other, 3 = Attack Self, 4 = Avoidance.

As seen in Table 1, the distribution of items to the factors was mostly consistent with the original scale. In the original study, item 8 was loaded to avoidance while item 32 was loaded to withdrawal. However, these two items were not loaded to their original factors in our study. Moreover, these items had the lowest correlations with their own factors in item-factor correlation analyses. Their removal improved the reliability of these particular factors. Thus, it was decided to exclude these items from further analyses. Factor loadings of the items ranged between .32 - .77. The Withdrawal factor explained 11.83% of the total variance, attack other factor accounted for 11.18%, attack self factor accounted for 10.57%, and avoidance factor explained 6.78% of the total variance. These four factors explained 40.37% of the total variance.

Means, standard deviations, minimum-maximum scores, and internal consistency coefficients regarding the TSGS, TAXI, DERS-16, and BDI were estimated and represented in Table 2. In order to assess the construct validity of CoSS factors, their correlations with the TSGS, TAXI, Ders-16, and BDI were examined and the results were also presented in Table 2.

As seen in Table 2, there were significant correlations between the factors of the CoSS and these scales. These correlations varied between -.30 (pride; $p < .01$) and .49 (anger in, $p < .01$) for withdrawal; -.31 (anger control, $p < .01$) and .46 (trait anger, $p < .01$) for attack other; -.32 (pride, $p < .01$) and .51 (trait shame, $p < .01$) for attack self; .09 (anger control, $p < .05$) and .18 (anger in, $p < .01$) for avoidance. Pride and anger control had significant negative correlations with withdrawal, attack self, and attack other. Only avoidance showed a statistically significant and positive relationship with

pride and anger control. The correlation coefficients between the CoSS factors and these scales were mostly significant in the expected direction supporting the validity of the CoSS. Correlation coefficients between the factors of the CoSS were also calculated (See Table 2.). These findings are largely similar to the findings in the original study and provided support for the construct validity of the Turkish form. In contrast to the findings of the original study, the correlation between avoidance and attack self was not significant (Elison et al., 2006).

Table 2. Descriptive Statistics and Pearson Correlation Coefficients of Study Measures and CoSS Factors

	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min-Max	Cronbach's Alpha	Withdrawal	Attack Self	Attack Other	Avoidance
Withdrawal	30.44	8.32	13-52	.86	-			
Attack Self	32.07	9.10	12-60	.89	.67**	-		
Attack Other	24.16	7.31	12-46	.85	.42**	.47**	-	
Avoidance	29.31	6.30	13-49	.71	.14**	.02	.20**	-
Trait Shame	8.53	4.20	5-25	.82	.44**	.51**	.29**	-.04
Trait Pride	16.85	4.77	5-25	.85	-.30**	-.32**	-.20**	.16**
Trait Anger	21.21	5.55	10-40	.85	.25**	.30**	.46**	.11*
Anger In	18.15	4.22	8-32	.74	.49**	.39**	.34**	.18**
Anger Out	16.05	4.19	8-32	.82	.13**	.22**	.37**	.09
Anger Control	21.90	4.60	8-32	.85	-.16**	-.18*	-.31**	.09*
DERS-16	35.78	10.77	16-73	.90	.37**	.26**	.16**	.07
BDI	31.73	7.89	21-65	.86	.42**	.47**	.32**	-.05

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$. DERS-16 = Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form, BDI = Beck Depression Inventory

Reliability

Cronbach's alpha values were calculated for the internal consistency reliability of the CoSS factors. Reliability coefficients were found as .86 for withdrawal, .85 for attack other, .89 for attack self, and .71 for avoidance. Two-week test-retest reliabilities of 76 participants were .80 for withdrawal, .71 for attack other, .78 for attack self, and .75 for avoidance. Item factor correlations ranged between .24 and .69 for withdrawal, .39 and .59 for attack other, .45 and .68 for attack self, and .20 and .45 for avoidance.

Gender Differences

In order to test gender differences on the factors of the CoSS, an independent *t*-test analysis was conducted. As seen in Table 3, male/female differences were statistically significant in two DERS factors of the CoSS. Specifically, women exhibited more attack self ($t(494) = 3.12, p < .01, d = .32$) and withdrawal ($t(494) = 2.46, p < .05, d = .25$) as com-

pared to the men. The effect sizes (Cohen's-*d*; Cohen, 1988) for the significant differences were calculated and found to be small.

Table 3. Gender Differences for CoSS Factors

	Female (<i>N</i> = 359)		Male (<i>N</i> = 137)		<i>t</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Withdrawal	31.01	8.35	28.96	8.10	2.46*
Attack Self	32.86	9.31	30.03	8.27	3.12**
Attack Other	24.23	7.43	23.96	7.04	.38
Avoidance	29.49	6.05	28.85	6.91	.96

* $p < .05$, ** $p < .01$

DISCUSSION

The current study aimed to investigate the psychometric properties of the Compass of Shame Scale (CoSS; Elison et al., 2006) in Turkish culture. Results supported the reliability and validity of the Turkish CoSS in assessing shame related coping mechanisms of individuals. The factors of the CoSS showed moderate to good internal consistency reliability scores. Two-week test-retest reliabilities indicated that individuals were mostly consistent in their ways of coping with shame. These results were also congruent with the findings found in the studies of the original scale (Elison, Lennon, & Pulos, 2006) and Dutch study of the CoSS (Schalkwijk et al., 2016).

In order to test the construct validity of the Turkish CoSS, an exploratory factor analysis with varimax rotation was conducted. Based on the suggestion of the scree plot, the scale was forced to four factors. Items were mostly loaded to the factor specified in the original scale. However, one item from the avoidance factor was loaded on attack other and one from the withdrawal factor was loaded on the avoidance factor. The message that these items are supposed to convey were not congruent with the factors to which they were loaded and keeping these items under the factor to which they were loaded would damage the integrity and reliability of the scale. Thus, they were excluded in the current study. However, it can be related to a sample specific problem. Therefore, it is suggested that these two items must be analyzed in further studies.

The correlations between the factors of the Turkish CoSS, TSGS, TAXI, DERS-16, and BDI also supported the construct validity of the CoSS. The withdrawal and attack self factors mostly showed a similar pattern of correlations with these variables. Indi-

viduals who cope with shame by escaping from the situation and/or people and by criticizing themselves were more likely to have enduring feelings of shame and anger. They also showed a tendency to suppress their anger and had difficulty in controlling it. In a similar vein, they were less likely to feel content with their being and their achievements (i.e., pride). These findings confirmed the internalizing nature of withdrawal and attack self factors. Recently, it was found that coping with shame through attacking self inclined individuals to experience frequent states of shame in both psychologically healthy and unhealthy groups (Dyer et al., 2017). In the current study, individuals using withdrawal and attacking self as ways of coping with shame also reported having difficulty in regulating their emotions. However, withdrawal shame coping had a stronger correlation with emotion regulation difficulties as compared to attack self, which may indicate that individuals using the withdrawal strategy may feel more overwhelmed in relation to their emotions. They may have more difficulty in regulating their emotions since the withdrawal strategy keeps individuals away from people who may be the sources of social support and effective solutions. The attack self coping strategy, on the other hand, may provide individuals with greater capacity to approach and handle their emotions since people can gain deference of others and hold others close to themselves through this way. Thus, despite their similarity, coping with shame via withdrawal and attacking self may be differentiated from each other regarding the psychological burden they create.

The rationale behind the attack other and avoidance coping styles is to keep shame away from the self. That is, the intensity of the shame feeling does not much diffuse to the self in these two coping strategies (Elison et al., 2006). The correlations of attack other and avoidance with the measures were mostly in line with this motive. Among four coping styles, attack other was the one showing the strongest correlation with anger and externalized anger. Surprisingly, it was also highly correlated with suppressed anger. In the attack other coping strategy, individuals may be aware of the negativity of the situation to some extent but they do not take the responsibility for the situation and thus, they keep the negativity away from the self. It may help them to reduce the intensity of shame as was suggested by its mild correlation with shame; however, they seem to have difficulty in dissolving the intense anger. This finding may suggest that people deal with their shame by converting it to anger in the attack other coping style, which may help to sustain a relatively powerful image in the eyes of others. A previous study conducted

with athletes also revealed that athletes who are highly sensitive to making mistakes were more likely to cope with shame by attacking others (Elison & Partridge, 2012). This finding also indicates the importance of the other's gaze in attack other coping. Avoidance of attempts to cope with shame drew a rather different portrait as compared to other coping styles. It did not have significant correlations with trait shame indicating its detachment from shame and shame related psychological states (Schalkwijk et al., 2016). Moreover, its slight but positive correlation with trait pride indicated that individuals using avoidance as a way of coping with shame had more room for positive emotionality. Elison et al. (2006) argued that the psychologically healthy outlook of the avoidance coping style found in this study and in previous studies may be misleading due to the denial inherent in this strategy. For instance, it was found that individuals having dissociative identity disorder had significantly higher levels of avoidance shame focused coping as compared the other psychological disorder groups (Dyer et al., 2017). Moreover, in contrast to previous studies (See. Elison, Lennon, & Pulos, 2006; Schalkwijk et al., 2016) the avoidance coping style was found to be associated with anger and internalized anger in this study. This finding may indicate a cultural difference regarding anger. For instance, narcissistic power (i.e., the adaptive side of narcissism) was represented through anger and its substitutes in Turkish culture while the same construct was associated with more adaptive factors in individualistic cultures (Öngen, 2010). Thus, anger may be perceived more favorably and less problematically in Turkey.

The correlations between the CoSS factors and the BDI also provided evidence for the construct validity of the scale. According to the results, with the exception of avoidance, all factors of the CoSS were significantly associated with BDI scores of participants. That is, the more participants use coping through attacking themselves and others, as well as withdrawing themselves from the situation, the more they experience depressive states. The use of avoidant coping, on the other hand, was unrelated to depressive symptoms. This finding was consistent with the previous studies indicating that withdrawal and attack self shame focused coping were related to psychological distress in intra and interpersonal levels (Black et al., 2013; Strömsten, 2011). Attack self and withdrawal coping styles represent the internalization pole of the compass (Elison, Pulos, & Lennon, 2006). In a similar vein, they were mostly associated with internalized outputs like depressive symptoms or low self-esteem (Yelsma, Brown, & Elison, 2002). Attack other and avoidance coping styles are the externalization side of shame focused

coping. Despite its externalizing nature, the attack other factor was positively related with depressive symptoms. This result was in accordance with previous studies indicating maladaptive outcomes that the aggressive coping style of shame produces (Elison, Pulos, & Lennon, 2006; Reid et al. 2009). Avoidance, on the other hand, was not related with BDI scores. It does not eliminate the maladaptive nature avoidant coping style. It was argued that individuals who are unaware of the shame feeling or who derogate this feeling are more likely to endorse avoidance (Reid et al., 2009). Thus, the avoidance coping mechanism can be considered as a defense against negative emotionality. Thus, it may be related to psychological outcomes in which shame is processed more unconsciously such as narcissistic personality traits, addictive behaviors or psychopathic tendencies (e.g., Nyström & Mikkelsen, 2013). In fact, a recent study indicated that the avoidance pole of shame coping was associated with fear of intimate relationships (Dorahy et al., 2013).

In terms of coping with shame, gender seems to be an important factor. The literature indicates that men are less skillful in processing shame due to several factors such as gender socialization or developmental trajectories (Wright, 1994). The current study also showed that male participants were less likely to use attack self and withdrawal strategies in which shame is accepted and sensed to some extent. It was argued that men show more counteractive reactions to shame in which they intend to structure and interpret the event differently through projection, denial or reaction formation (Wright, 1994). However, in the current study the propensity of men to avoidance coping was not confirmed which was found in previous findings. It may be largely due to the unequal distribution of gender in the current sample. Women's tendency to use internalizing shame coping methods, on the other hand, was in line with the literature findings (Elison et al., 2006; Elison & Partridge, 2012). In Turkish women, blaming and criticizing oneself for feelings of inadequacy was one of the underlying reasons of depression (Sarı & Gençöz, 2016). Future studies can reach more detailed findings by focusing on the effect of gender on coping with shame since it seems that women and men tend to favor different ways of shame-coping.

The current study is the first to investigate the ways of shame coping in a collectivistic culture. Findings were mostly consistent with previous studies of the CoSS supporting its cross-cultural validation. The factorial structure of CoSS was similar to the original scale which was developed in a Western culture. This similarity may be related to

the universality of situations that are supposed to arouse shame in the CoSS. The situations were expressed with general terms without including cultural features so that individuals can easily attribute personal meaning to them. Moreover, scenarios generated in Western cultures may be more likely to represent prototypical experiences of shame. For instance, Uskul et al. (2014) revealed that Turkish participants perceived scenarios composed by Northern American participants as prototypical of honor attacking situations while the scenarios formed by Turkish participants did not conform the prototypical image of honor attacking situations for American participants. Further research may also compare individualistic and collectivist cultures in terms of shame-coping styles.

This study has certain limitations which must be considered while evaluating the results. Firstly, the sample of the study was not equally distributed in terms of gender, as mentioned above. Future research is required to investigate the factor structure of CoSS in an equally distributed sample in order to extend the generalizability of the findings. Another limitation of the study is that variables which were chosen for the validity of the avoidance scale of the CoSS did not provide rich information about the nature and content of this coping style. Thus, associations of avoidance with different outcome variables such as narcissism, dissociation or addiction may be examined in further studies. Furthermore, the data collection tools used in the study were self-report questionnaires and this may create a limitation. Considering the unconscious processing underlying avoidance coping, implicit techniques may be used to assess its structure in future studies. Future studies that test the factor structure of the CoSS through confirmatory factor analyses would promote the reliability of these findings. Also further studies examining the psychometric properties of the CoSS in clinical populations would provide information for the clinical use of the scale. All in all, this study largely supports the CoSS as a valid and reliable measurement tool which can be used by studies conducted in Turkey.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Ahmed, E., & Braithwaite, V. (2004). "What, me ashamed?": Shame management and school bullying. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41(3), 269-294. DOI: 10.1177/0022427804266547
- Alessandri, S. M., & Lewis, M. (1993). Parental evaluation and its relation to shame and pride in young children. *Sex Roles*, 29(5-6), 335-343. <https://doi.org/10.1007/BF00289427>
- Beck, A. T., Steer, R. A., & Carbin, M.G. (1988). Psychometric properties of the Beck Depression Inventory: Twenty-five years of evaluation. *Clinical Psychology Review*, 8(1), 77-100. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(88\)90050-5](https://doi.org/10.1016/0272-7358(88)90050-5)
- Beck, A.T., Ward, C.H., Mendelson, M., Mock, J., & Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4(6), 561-571. doi:10.1001/archpsyc.1961.01710120031004
- Bjureberg, J., Ljótsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H., Lundh, L. G., ... Gratz, K.L. (2016). Development and validation of a brief version of the difficulties in emotion regulation scale: the DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 38(2), 284-296. <https://doi.org/10.1007/s10862-015-9514-x>
- Black, R. S. A., Curran, D., & Dyer, K. F. W. (2013). The impact of shame on the therapeutic alliance and intimate relationships. *Journal of Clinical Psychology*, 69(6), 646-654. <https://doi.org/10.1002/jclp.21959>
- Boiger, M., Güngör, D., Karasawa, M., & Mesquita, B. (2014). Defending honour, keeping face: Interpersonal affordances of anger and shame in Turkey and Japan. *Cognition & Emotion*, 28(7), 1255-1269. <https://doi.org/10.1080/02699931.2014.881324>
- Brown, J. (2004). Shame and domestic violence: Treatment perspectives for perpetrators from self-psychology and affect theory. *Sexual and Relationship Therapy*, 19(1), 39-56. <https://doi.org/10.1080/14681990410001640826>
- Bugay, A., & Demir, A. (2011). Psychometric properties of the Turkish version of trait shame and guilt scale. *Eurasian Journal of Educational Research*, 45, 17-30. <http://ejer.com.tr/public/assets/catalogs/0277663001562749551.pdf>
- Campbell, J.S., & Elison, J. (2005). Shame coping styles and psychopathic personality traits. *Journal of Personality Assessment*, 84(1), 96-104. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8401_16
- Cândeia, D. M., Matu, S. A., & Szentágotai, A. (2014). Individual differences in shame proneness and trait rumination as predictors of depressive symptoms. *Procedia-Social Behavioural Sciences*, 127, 277-281. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.03.255
- Cirhinlioğlu, F. G., & Güvenç, G. (2011). Shame proneness, guilt proneness and psychopathology. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 248-267. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/1467/654>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Routledge.
- Dearing, R. L., Stuewig, J., & Tangney J. P. (2005). On the importance of distinguishing shame from guilt: Relations to problematic alcohol and drug use. *Addictive Behaviors*, 30(7), 1392-1404. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2005.02.002>
- Dorahy, M. J., Corry, M., Shannon, M., Webb, K., McDermott, B., Ryan, M., & Dyer, K. F. (2013). Complex trauma and intimate relationships: The impact of shame, guilt and dissociation. *Journal of Affective Disorders*, 147(1-3), 72-79. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.10.010>
- Duarte, C., Pinto-Gouveia, J., & Ferreira, C. (2014). Escaping from body image shame and harsh self-criticism: Exploration of underlying mechanisms of binge eating. *Eating Behaviors*, 15(4), 638-643. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2014.08.025>

- Dyer, K. F., Dorahty, M. J., Corry, M., Black, R., Matheson, L., Coles, H., ... Middleton, W. (2017). Comparing shame in clinical and nonclinical populations: Preliminary findings. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 9(2), 173-180. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/tra0000158>
- Elison, J., Garofalo, C., & Velotti, P. (2014). Shame and aggression: Theoretical considerations. *Aggression and Violent Behaviors*, 19(4), 447-453. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.05.002>
- Elison, J., Lennon, R., & Pulos, S. (2006). Investigating the compass of shame: The development of the Compass of Shame Scale. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 34(3), 221-238. <https://doi.org/10.2224/sbp.2006.34.3.221>
- Elison, J., & Partridge, J. A. (2012). Relationships between shame-coping, fear of failure, and perfectionism in college athletes. *Journal of Sport Behavior*, 35(1), 19-39. https://www.researchgate.net/profile/Julie_Partridge/publication/258244675_Shame_coping_fear_of_failure_and_perfectionism_in_college_athletes/links/00b7d52b1c54be0532000000.pdf
- Elison, J., Pulos, S., & Lennon, R. (2006). Shame-focused coping: An empirical study of the compass of shame. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 34(2), 161-168. <https://doi.org/10.2224/sbp.2006.34.2.161>
- Else-Quest, N. M., Higgins, A., Allison, C., & Morton, L. C. (2012). Gender differences in self-conscious emotional experience: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 138(5), 947-981. <https://doi.org/10.1037/a0027930>
- Fergus, T. A., Valentiner, D. P., McGrath, P. B. & Jencius, S. (2010). Shame-and guilt-proneness: Relationships with anxiety disorder symptoms in a clinical sample. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(8), 811-815. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2010.06.002>
- Fischer, A. H., Rodriguez Mosquera, P. M., Van Vianen, A. E., & Manstead, A. S. (2004). Gender and culture differences in emotion. *Emotion*, 4(1), 87-94. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.4.1.87>
- Gilbert, P., McEwan, K., Irons, C., Bhundia, R., Christie, R., Broomhead, C., & Rockliff, H. (2010). Self-harm in a mixed clinical population: The roles of self-criticism, shame, and social rank. *British Journal of Clinical Psychology*, 49(4), 563-576. <https://doi.org/10.1348/014466509X479771>
- Gold, J., Sullivan, M. W., & Lewis, M. (2011). The relation between abuse and violent delinquency: The conversion of shame to blame in juvenile offenders. *Child Abuse & Neglect*, 35(7), 459-467. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.02.007>
- Hahn, W. K. (2001). The experience of shame in psychotherapy supervision. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38(3), 272-282. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.38.3.272>
- Harper, J.M. (2011). Regulating and coping with shame. In R. Trnka, K. Balcar & M. Kuška (Eds.), *Re-constructing emotional spaces: From experience to regulation*, (pp. 189-206). Prague: Prague Psychosocial Press.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanterinin gecerlilik uzerine bir calisma (A study on the validity of Beck Depression Inventory.). *Psikoloji Dergisi*, 6, 118-122.
- Hisli, N. (1989). The validity and reliability of the Beck Depression Inventory among university students. *Turkish Journal of Psychology*, 7(23), 3-13.
- Hundt, N. E., & Holohan, D. R. (2012). The role of shame in distinguishing perpetrators of intimate partner violence in US veterans. *Journal of Traumatic Stress*, 25(2), 191-197. <https://doi.org/10.1002/jts.21688>
- Iannaccone, M., D'Olimpio, F., Cella, S., & Cotrufo, P. (2016). Self-esteem, body shame and eating disorder risk in obese and normal weight adolescents: A mediation model. *Eating Behaviors*, 21, 80-83. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2015.12.010>

- Lewis, M. (1995). *Shame: The exposed self*. New York, NY, US: Free Press.
- Mosquera, R. P. M., Fischer, A. H., Manstead, A. S., & Zaalberg, R. (2008). Attack, disapproval, or withdrawal? The role of honour in anger and shame responses to being insulted. *Cognition and Emotion*, 22(8), 1471-1498. <https://doi.org/10.1080/02699930701822272>
- Nathanson, D.L. (1992). *Shame and pride*. New York: Norton.
- Nyström, M. B. T., & Mikkelsen, F. (2013). Psychopathy-related personality traits and shame management strategies in adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(3), 519-537. <https://doi.org/10.1177/0886260512455512>
- Otis, C., Marchand, A. & Courtois, F. (2012). Peritraumatic dissociation as a mediator of peritraumatic distress and PTSD: a retrospective, cross-sectional study. *Journal of Trauma & Dissociation*, 13(4), 469-477. <https://doi.org/10.1080/15299732.2012.670870>
- Ozer, A. K. (1994). Sürekli öfke (SL-ÖFKE) ve öfke ifade tarzı (OFKE-TARZ) Ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(9), 26-35.
- Öngen, D.E. (2010). Relationships between narcissism and aggression among non-referred Turkish university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 410-415. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.114>
- Platt, M.G., Luoma, J.B. & Freyd, J. J. (2017). Shame and dissociation in survivors of high and low betrayal trauma. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 26(1), 34-49. <https://doi.org/10.1080/10926771.2016.1228020>
- Reid, R. C., Harper, J. M., & Anderson, E. H. (2009). Coping strategies used by hypersexual patients to defend against the painful effects of shame. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 16(2), 125-138. <https://doi.org/10.1002/cpp.609>
- Rohleder, N., Chen, E., Wolf, J. M., & Miller, G. E. (2008). The psychobiology of trait shame in young women: Extending the social self preservation theory. *Health Psychology*, 27(5), 523-532. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0278-6133.27.5.523>
- Sarı, S., & Gençöz, F. (2016). Shame experiences underlying depression of adult Turkish women. *Qualitative Health Research*, 26(8), 1102-1113. <https://doi.org/10.1177/1049732315579177>
- Schalkwijk, F., Stams, G.J., Dekker, J., Peen, J., & Elison, J. (2016). Measuring shame regulation: Validation of the compass of shame scale. *Social behavior and personality*, 2016, 44(11), 1775–1792. <https://doi.org/10.2224/sbp.2016.44.11.1775>
- Schoenleber, M., & Berenbaum, H. (2012). Aversion and proneness to shame in self-and informant-reported personality disorder symptoms. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 3(3), 294-304. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0025654>
- Shahar, B., Doron, G., & Szepeswol, O. (2015). Childhood maltreatment, shame-proneness and self-criticism in social anxiety disorder: A sequential mediational model. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 22(6), 570-579. <https://doi.org/10.1002/cpp.1918>
- Söylemez, S., Koyuncu, M., & Amado, S. (2018). Utanç ve suçluluk duygularının bilişsel psikoloji kapsamında değerlendirilmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 38(2), 259-288. DOI: 10.26650/SP2018-0021
- Spielberger, C. D. (1985). The experience and expression of anger: Construction and validation of an anger expression scale. *Anger and hostility in cardiovascular and behavioral disorders*, 5-30.
- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S. & Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. *Advances in Personality Assessment*, 2, 159-187.
- Strömsten, L. (2011). *More or less than human: the influence of shame on psychological distress*. (Doctoral Dissertation). Umeå Universitet, Umeå.

- Stuewig, J., Tangney, J. P., Heigel, C., Harty, L., & McCloskey, L. (2010). Shaming, blaming, and maiming: Functional links among the moral emotions, externalization of blame, and aggression. *Journal of Research in Personality, 44*(1), 91-102. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.12.005>
- Talbot, J. A., Talbot, N. L., & Tu, X. (2004). Shame proneness as a diathesis for dissociation in women with histories of childhood sexual abuse. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies, 17*(5), 445-448. <https://doi.org/10.1023/B:JOTS.0000048959.29766.ae>
- Tangney, J. P. (1995). Guilt and shame in interpersonal relationships, In J. P. Tangney & W. Fischer (Eds.), *Self-conscious emotions: the psychology of shame, guilt, embarrassment and pride* (pp. 114–139). New York, Guilford Publications.
- Tangney, J. P. (1996). Conceptual and methodological issues in the assessment of shame and guilt. *Behaviour Research and Therapy, 34*, 741-754. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(96\)00034-4](https://doi.org/10.1016/0005-7967(96)00034-4)
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Martinez, A. G. (2014). Two faces of shame: The roles of shame and guilt in predicting recidivism. *Psychological Science, 25*(3), 799-805. <https://doi.org/10.1177%2F0956797613508790>
- Tangney, J. P., & Tracy, J. L. (2012). Self-conscious emotions. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity* (pp. 446–478). New York, Guilford Press.
- Tracy, J. L., & Robins, R. W. (2004). Putting the Self Into Self-Conscious Emotions: A Theoretical Model. *Psychological Inquiry, 15*(2), 103-125. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1502_01
- Uskul, A. K., Cross, S. E., Alozkan, C., Gercek-Swing, B., Ataca, B., Gunsoy, C., & Sunbay, Z. (2014). Emotional responses to honour situations in Turkey and northern USA. *Cognition and Emotion, 28*(6), 1057-1075. <https://doi.org/10.1080/02699931.2013.870133>
- Wright, F. (1994). Men, shame, and group psychotherapy. *Group, 18*(4), 212-224. <https://doi.org/10.1007/BF01458098>
- Yelsma, P., Brown, N. M., & Elison, J. (2002). Shame-focused coping styles and their associations with self-esteem." *Psychological Reports, 90*(3), 1179-1189. <https://doi.org/10.1177%2F003329410209000320.2>
- Yigit, İ., & Guzey Yigit, M. (2017). Psychometric properties of Turkish version of difficulties in emotion regulation scale-Brief form (DERS-16). *Current Psychology, 38*(6), 1503-1511. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9712-7>

APPENDIX A

Sample Item

E. Toplum içinde beni utandıran bir hata yaptığımda:

1 2 3 4 5 17. Utancımı şaka ile saklarım. (Kaçınma)

1 2 3 4 5 18. Daha dikkatli olmadığım için kendimi suçlarım. (Kendine saldırma)

1 2 3 4 5 19. Keşke fark edilmekten kaçınabilsem. (Geri çekilme)

1 2 3 4 5 20. Beni utandıran her kimse ona kızarım. (Başkalarına saldırma)

Türk Kültüründe Yüksek Ahlaki İkilem Yaratan Psikoterapist Senaryoları ile Klasik Senaryolar: Duyguların Faydacı/Deontolojik Kararlar ile İlişkisi

Psychotherapist and Classical High Conflict Moral Dilemmas in Turkish Culture: The Relationship between Emotions and Utilitarian/ Deontological Decisions

Filiz Kumova¹ , Hasan G. Bahçekapılı²

Yazar notu: Makalenin bir önceki hali üzerinde yaptığı düzeltmeler için Onurcan Yılmaz'a teşekkür ediyoruz.

¹Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: F.K. 0000-0001-8420-629X;
H.G.B. 0000-0002-2056-9718

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Filiz Kumova,

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
Psikoloji Bölümü, Üsküdar Yerleşkesi, Validei
Atik, Eski Toptaşı Cd. No:91, 34664 Üsküdar/
İstanbul, Türkiye

E-posta/E-mail: filizaykan@yahoo.com

Başvuru/Submitted: 15.09.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested:
18.09.2019

Son Revizyon/Last Revision Received:
10.02.2020

Kabul/Accepted: 10.02.2020

Online Yayın/Published Online: 30.09.2020

Atf/Citation: Kumova, F. ve Bahçekapılı, H. G. (2020). Türk kültüründe yüksek ahlaki ikilem yaratan psikoterapist senaryoları ile klasik senaryolar: Duyguların faydacı/deontolojik kararlar ile ilişkisi. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 385-427.

<https://doi.org/10.26650/SP2019-0068>

ÖZ

Ahlaki yargıların incelenmesinde kişinin faydacı ve deontolojik seçenekleri arasında sıkışıp kaldığı durumlar içeren kısa senaryolar olarak tanımlanabilecek olan ahlaki ikilemler sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak, psikoterapistlerin karşılaşabileceği ve alınan kararların faydacı/deontolojik olarak ayrıştırılabileceği yüksek ahlaki ikilemlerin neler olabileceğine ilişkin olarak gerçekleştirilmiş yurt içi ve yurt dışı herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Ahlaki ikilemlerin yer verildiği ve Türk katılımcı grupları ile gerçekleştirilen araştırma sayısı ise oldukça azdır. Bunun yanı sıra, psikoloji alanındaki araştırma sonuçları kültürlerarası farklılıklar gösterebilmektedir. Bu kapsamda, bir ahlaki ikilem senaryosunun düşük veya yüksek ikilem yaratmasının, kısmen kültür ile bağlantılı olma ihtimali vardır. Bu çalışmada Türk kültüründe yüksek ikilem yaratan klasik ahlaki senaryolar ile psikoterapist ahlaki senaryolarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların ruh halleri ile faydacı/deontolojik karar alma eğilimleri arasındaki ilişki de ayrıca incelenmiştir. Araştırmaya 42 psikoterapist ve alan dışı gruptan (ön lisans öğrencileri ve minimum üniversite mezunu yetişkinler) 108 kişi katılmıştır. Alan dışı grup klasik ahlaki ikilem senaryolarını, psikoterapist grubu ise psikoterapist senaryolarını yanıtlamıştır. Alan dışı gruba verilen 20 klasik ahlaki ikilem senaryosundan dördü, psikoterapistlere verilen 10 senaryodan ise beşi yüksek ikilem yaratan senaryolar olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların ruh halleri Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PNDÖ) üzerinden, senaryoları okumadan önce ve sonra olmak üzere iki kez ölçümlenmiş ve senaryolardan kaynaklanan olası ruh hali değişimleri analiz edilmiştir. Klasik ahlaki ikilemlerde, ilgili senaryoları okuduktan sonra katılımcıların negatif duygu durumları artmış, pozitif duygu durumları ise azalmıştır. Psikoterapist ahlaki ikilem senaryoları ise katılımcıların negatif ruh hallerini arttırmıştır. Klasik ahlaki ikilem senaryolarında alınan deontolojik kararlar katılımcıların negatif duygu durumları ile pozitif ilişki göstermiştir. Psikoterapist grubunda ise ruh hali ve deontolojik/faydacı kararlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmada ayrıca bulgular İkili İşlem Teorisi çerçevesinde alan yazına katkısı açısından tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yüksek ikilem ahlaki senaryolar, psikoterapist ahlaki ikilemleri, faydacı ve deontolojik yargılar, duygu durum

ABSTRACT

Moral dilemmas, defined as scenarios describing situations where the person has to make a moral choice between a utilitarian and a deontological option are frequently used in the study of the moral judgments of lay people. There are not any national or international studies investigating the moral judgments of psychotherapists in occupational situations based on deontological/ utilitarian classification. In addition, there are only a few moral dilemma studies using Turkish samples. Furthermore, it is a well-known phenomenon that research in the field of psychology would yield different results due to the effects of cultural differences. This points to the possibility that whether a moral dilemma scenario creates high or low conflict is partly dependent on culture. Accordingly, the aim of the present study was to determine both classical and psychotherapist high conflict moral dilemmas in Turkish culture. The relationship between the participants' mood and their moral judgments was also explored. Forty-two psychotherapists and 108 lay people (undergraduate students and university graduate adults) participated in the current study. While psychotherapists answered the psychotherapist dilemmas, lay people answered the classical dilemmas. Four out of 20 classical moral dilemmas and five out of 10 psychotherapist scenarios were identified as high conflict moral dilemmas. The mood of the participants was measured by the Positive-Negative Affect Scale (PANAS) both before and after reading the related moral dilemmas. The possible mood changes of the participants with respect to the related scenarios were analysed. Regarding the classical moral dilemmas, participants' negative mood increased and positive mood decreased after reading the related scenarios. With respect to the psychotherapist scenarios, the negative mood of the participants increased. The results indicated a positive relationship between negative mood and the deontological judgments in lay people. No significant association between mood and deontological/utilitarian decisions was found in the psychotherapist group. These results and their implications were also discussed within the framework of the Dual-Process Theory.

Keywords: High conflict moral dilemmas, psychotherapists' moral dilemmas, utilitarian and deontological judgments, mood

EXTENDED ABSTRACT

Moral psychology has long been dominated by behaviourist theories, which emphasize the role of reinforcement in the acquisition of morally relevant behaviours, and rationalist theories, which emphasize the role of reasoning in making moral decisions. Only in the last couple of decades has the importance of emotions in morality been widely recognized. One of the most prominent theories of morality where emotional processes play a major role is Greene's (2007) dual-process model where a more primitive cognitive process (System 1) produces an automatic, emotional reaction to a morally relevant situation which may then be overridden by a more complex process (System 2) based on effortful and analytic reasoning.

Two bases on which moral judgments might be made are utilitarianism and deontology. In normative ethics, utilitarianism is the view that morally appropriate action is the one that maximizes the well-being of the maximum number of people, even if it means harming a minority. Deontology, on the other hand, is the view that morally appropriate action is the one that is consistent with universal rules and prohibitions; an action is morally impermissible, even when it maximizes well-being, if it violates a universal rule. In the psychological literature, the interplay of utilitarian and deontological tendencies has been

mostly investigated with the use of sacrificial dilemmas where the participants are asked whether it is morally appropriate to sacrifice a small number of people so that a larger number can survive. Condoning such a sacrifice is classified as a utilitarian response to the dilemma whereas refusing to sacrifice is classified as a deontological response. In the dual-process model, deontological responses are assumed to stem from System 1 (emotional reactions against deliberate harm) whereas utilitarian responses are assumed to stem from System 2 (reasoned judgments towards accepting the small harm in order to avoid the bigger harm).

The present study was a preliminary study for a future experimental investigation of the effect of emotions on moral judgments and had two aims. One was to determine the moral dilemmas that created the highest conflict in Turkish participants. A high-conflict dilemma is one where a similar number of individuals choose the utilitarian and the deontological options. High-conflict dilemmas are intended to be used in a future study where the manipulation of emotions has the potential to either increase or decrease utilitarian response tendencies. A second aim of the study was to identify the emotions that were produced by the moral dilemmas and to test the hypothesis that more deontological responses are associated with more negative emotions. For this purpose, two kinds of dilemmas were used: Classical dilemmas where lay people decide whether to sacrifice one person for the general good, and psychotherapeutic dilemmas where therapists decide whether to violate an ethical rule of psychotherapy for the supposedly higher benefit of the others.

Method

Both the lay group and the psychotherapist group filled the Turkish version of the Positive and Negative Affect Scale (PANAS) both before and after answering the dilemmas. There were 20 classical dilemmas for the lay group and 10 psychotherapy dilemmas for the psychotherapist group. Finally, both groups filled a questionnaire asking demographic questions.

Results

On the basis of the responses given to the moral dilemmas, four classical dilemmas and four psychotherapy dilemmas were identified as high-conflict. In the selected classical dilemmas, the rate of utilitarian responding varied between 32% and 66%. In the selected psychotherapy dilemmas, the rate of utilitarian responding varied between 24% and 64%. Sadness, guilt, anger and hope were the most frequently reported emotions produced by the selected classical dilemmas. Sadness, annoyance and anger were the most frequently reported emotions produced by the selected psychotherapy dilemmas. A comparison

of PANAS scores before and after the classical dilemmas revealed that the rating of most of the positive emotions had decreased and the rating of most of the negative emotions had increased after responding to the dilemmas. In addition, pre-dilemma negative affect was positively associated with deontological responding in the classical dilemmas. In the psychotherapist group, the dilemmas increased negative affect but did not influence positive affect. Deontological response tendency in this group was not significantly correlated with negative affect.

Discussion

On the basis of the results, the classical and psychotherapy dilemmas that created the highest conflict were selected to be used in a future study. In line with expectations, the dilemmas increased negative affect in both groups. The finding that negative affect was correlated with deontological responding in the lay group but not in the psychotherapy group may be due to the fact that psychotherapists are better able to resist their emotional state to influence their moral decisions because of their professional training. On the whole, our results are consistent with the dual-process model of moral judgment. One important limitation of the study is the small sample size of the psychotherapy group. Future studies are recommended to use larger samples with more experienced psychotherapists.

Gerek Amerikan Psikologlar Birliği (APA), gerekse Türk Psikologlar Derneği'nin (TPD) oluşturduğu etik yönetmelikler psikoterapistler için temel bir kılavuzdur. Bununla birlikte, danışanlara ilişkin konularda alınması gereken etik kararların (gizlilik ilkesi, rol çatışması vb.) çok geniş bir yelpaze içerisinde yer aldığı ve salt ilgili etik yönetmelikler ile çözülemeyecek karmaşıklıkta çok sayıda ahlaki ikilem ile yüzleşilebildiği de açıktır. Bu kapsamda, psikoterapistlerin etik karar süreçleri ile ilişkili, özellikle de duygusal etmenlerin tespitine dair araştırmalar açısından klinik psikoloji alan yazınının halen çok bakir bir alan olduğu söylenebilir. Ahlaki yargıların incelenmesinde, kişinin farklı ahlaki kurallar nedeniyle iki seçenek arasında sıkışıp kaldığı durumlar içeren kısa senaryolar olarak tanımlanabilecek olan ahlaki ikilemler sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak, psikoterapistlerin karşılaşılabileceği ve alınan kararların faydacı/deontolojik olarak ayrıştırılabileceği yüksek ikilem yaratan ahlaki senaryoların neler olabileceğine ilişkin olarak gerçekleştirilmiş yurt içi ve yurt dışı herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Batıda sıklıkla kullanılan klasik ahlaki ikilemlerin yer verildiği araştırma sayısı ise Türkiye'de oldukça azdır. Türkiye'de söz konusu etik ikilem senaryolarının kullanıldığı ender çalışmalardan birini yapan Aktaş, Yılmaz ve Bahçekapılı (2017), Batı kültüründe yüksek ikilem senaryosu olarak kabul edilen iki kişisel senaryonun Türk kültüründe beklenen yüksek ikilemi yaratmadığını, Türk katılımcıların çok büyük bir çoğunluğunun ilgili senaryolarda deontolojik kararlar aldığını bulmuşlardır.

Bu araştırma, Türk kültüründe yüksek ikilem yaratan (deontolojik veya faydacı yönde karar veren grupların cevaplarının birbirinden farklılaştığı) hem klasik ahlaki ikilem senaryolarının hem de psikoterapistlerin karşılaşılabileceği ahlaki ikilemlerin tespit edilmesini ve alan yazındaki ilgili boşluğun doldurulmasını amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra duygu durum ile deontolojik/faydacı karar alma eğilimleri arasındaki ilişki de incelenerek, alan yazındaki bahse konu ilişkiye dair çelişkili bulguları netleştirme açısından katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Ahlaki Yargılar ve İkilem Senaryoları

Ahlak psikolojisi, uzun yıllar boyunca bilişsel süreçleri ve mantığı ön plana çıkaran teorilerin hakimiyetinde kalmıştır. Söz konusu dönemin iki ünlü teorisi ahlaki değerlerin pekiştirme yolu ile öğrenildiğini savunan Ahlaki Davranışçılık (Skinner, 1953) ile çocukların, sosyal deneyimler sayesinde uygun bir adalet anlayışı geliştirebileceğini öne süren Kohlberg'in Bilişsel Gelişim Teorisidir (Kohlberg ve Kramer, 1969). Davranışçılık, akımın etkisinin azalması ile birlikte geri plana itilmiştir. Kohlberg'in bilinçli ve sözcüklere

dökülebilen mantık yürütme süreçlerine dayalı teorisi ise 1990'lara kadar alandaki haki-miyetini sürdürmüştür (Haidt, 2007). İlk kez 1890'larda Wilhelm Wundt tarafından dile getirilen ve Zajonc (1980) tarafından detaylandırılan ve kısaca, duyguların davranışları bilişsel değerlendirme süreçleri olmadan da etkileyebileceği şeklinde tanımlanabilecek olan *duygu önceliği* prensibi, psikoloji alanında duygu devrimini başlatmış ve duyguların insan davranışları üzerindeki etkisi giderek artan sayıda araştırmaya konu olmuştur. Özellikle Damasio'nun (1995) duygu süreçlerinin karar alma dinamikleri içerisinde yer aldığına ilişkin sunduğu, beyin görüntüleme tekniği ile elde edilen kanıtlardan sonra, sezgisel ve duygusal faktörlerin ahlaki kararlar üzerindeki etkileri tartışılmaya başlanmıştır (Bkz. Greene, Sommerville, Nystrom, Darley ve Cohen, 2001; Haidt, 2001).

Duyguların ahlaki kararlara etkisine ilişkin psikoloji çalışmaları içerisinde en ünlü modellerden ikisi Greene ve arkadaşlarının (2001) İkili İşlem Kuramı (Dual-Process Theory) ile Haidt'ın (2001) Sosyal Sezgi Modelidir (Social Intuitionist Model). İkili İşlem Kuramı, normatif ahlak alan yazınına şekillendiren ve ayrıntıları aşağıda açıklanan faydacı veya deontolojik kararların iki farklı zihinsel süreç ile açıklanabildiğini ileri sürmektedir. Faydacılık, eylemleri sonuçlarına göre değerlendirerek, azınlığın zararına olacak olsa da tarafsız bir şekilde çoğunluğun menfaatini maksimize etmek olarak tanımlanabilir (Mill, 1861/1998). Deontoloji ise, eylemlerin evrensel haklar, görevler ve kurallar ile uyumlu olması gerektiğini savunur (Kant, 1785/1964). Kant'ın deontoloji görüşü, akılcılık ve nesnellikten hareket ederek her durumda uygulanabilecek evrensel ilkeler arar (Kant, 1785/1964). Ancak İkili İşlem Kuramı (Greene ve ark., 2001) ile birlikte, ahlak psikolojisi alanında, deontolojik kararlar Kant'ın kuramından farklı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. İkili İşlem Kuramına göre, deontolojik kararlar otomatik, sezgisel ve duygu ağırlıklı 1. tip zihinsel süreç tarafından yürütülürken faydacı kararlar analitik, mantık temelli ve kontrollü 2. tip zihinsel sürecin ürünüdür (Greene ve ark., 2001). Sosyal Sezgi Model ise, sosyal ve kültürel etkilerin önemini ön plana çıkararak ahlaki kararların hızlı, otomatik ve sezgisel değerlendirmeler sonucunda alındığını, rasyonel düşüncenin daha sonra, alınan kararı gerekçelendirmek gerektiği zaman devreye girdiğini savunmaktadır. Her iki modelde de duygular ahlaki yargıyı etkileyen bir faktör olarak ele alınmaktadır.

Alan yazında, ahlaki kararların duygularla ilişkisi üzerine üç temel görüş bulunmaktadır. İlk görüş, duyguların ahlaki yargıda bulunurken aktive olan bilişsel süreçlere eşlik ettiğini savunur (örn., Chapman, Kim, Susskind ve Anderson, 2009; Royzman, Leeman ve Sabini, 2008). İkinci görüş, duyguların bilişsel süreçlerden bağımsız olarak ahlak

dışı davranışlara ilişkin tepkiyi arttırarak ahlaki kararlara etki ettiğini savunmaktadır (örn., Goldberg, Lerner ve Tetlock, 1999; Valdesolo ve DeSteno, 2006; Schnall, Haidt, Clore ve Jordon, 2008). Üçüncü görüş ise duyguların, ahlak ile ilgisi olmayan kararların da ahlaki kararlar olarak algılanabilmesini sağladığını iddia etmektedir (örn., Prinz, 2006). Avramova ve Inbar'ın (2013) belirttiği üzere bunların içinde ampirik çalışmalar ile en çok desteklenen ikinci görüş olmuştur. Ancak, alan yazında hangi duygunun faydacı veya deontolojik karar alma eğilimini ne şekilde etkilediğine ilişkin bir netlik bulunmamaktadır. Örneğin, Valdesolo ve DeSteno'nun (2006) yaptığı çalışma komedi videosu seyrettirilen katılımcıların, kontrol grubuna göre daha yüksek oranda faydacı kararlar aldıklarını göstermiştir. Öte yandan, Strohminger, Lewis ve Meyer'in (2011) çalışmasında, her ikisi de pozitif duygular olmasına rağmen, sevincin faydacı karar alma eğilimini arttırmasına karşın yücelmenin (*elevation*) ahlaki karar alma üzerinde tersine bir etki gösterdiği ve faydacı karar alma eğilimini azalttığı bulunmuştur.

Ahlaki yargıların incelenmesinde, kişinin farklı ahlaki kurallar nedeniyle iki seçenek arasında sıkışıp kaldığı durumlar içeren kısa senaryolar olarak tanımlanabilecek olan ahlaki ikilemler sıklıkla kullanılmaktadır. Christensen ve Gomila'nın da (2012) aktardığı üzere, ahlaki ikilemler ilk kez, bir seçeneği diğerine tercih etmeye dair ahlaki gerekçelendirmenin yaş ve ahlaki gelişim seviyesine göre ne şekilde değiştiğini araştıran Kohlberg (1964) tarafından kullanılmıştır. Nöroetik alanında ise ahlaki ikilemler ilk kez Greene ve arkadaşları (2001) tarafından kullanılmıştır. Ahlaki bilişin beyin görüntüleme teknikleri ile araştırılmasını içeren ve alanda oldukça ilgi çeken söz konusu çalışmadan sonra ahlaki ikilemler hemen hemen tüm normatif etik çalışmalarında kullanılabilir hale gelmiştir (Kahane, 2015).

Normatif ahlak alanındaki araştırmalarda ağırlıklı olarak kullanılan ahlaki ikilemlerin ilham kaynağı “vagon ikilemi” (*Trolley dilemma*: Beş kişiyi kurtarmak için bir kişiyi öldürmek üzere rayların yönünü değiştiren kolu çekip çekmeme kararı; Foot, 1967) ile “üst geçit ikilemi” (*Footbridge dilemma*: Vagon ikilemindeki senaryonun bahse konu kolu çekip çekmemek yerine iri yarı bir adamı üst geçitten aşağıya, rayların üzerine itip itmeme olarak değiştirilmiş hali; Thomson, 1976) olmuştur (akt. Christensen ve Gomila, 2012). Greene ve arkadaşları (2001), vagon ve üst geçit ikilemlerinden ilham alarak oluşturdukları senaryoları, *kişisel* (senaryoda feda edilen kişinin, üst geçit ikileminde olduğu gibi kişisel temas ile öldürülmesi) ve *kişisel olmayan* (senaryoda feda edilen kişinin, vagon ikileminde olduğu gibi, doğrudan temas gerektirmeyen, teknolojik olanak-

lardan da yararlanılan yöntemler ile öldürülmesi) olarak iki kategoride ele almışlardır. Söz konusu ikilemlerde, bir kişiyi öldürmek pahasına beş kişinin kurtarılmasının tercih edilmesi faydacı karar vermenin, ilgili tercihin reddedilmesi ise deontolojik karar almanın göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Söz konusu ahlaki ikilemler, son 15 yıldır alan yazında çok sayıda araştırmada kullanılmış ve faydacı/deontolojik kararların ayrıştırılmasında neredeyse tek ölçüt haline gelmiştir (Kahane, 2015). Ancak, Koenigs ve arkadaşlarının (2007) ilgili ahlaki ikilem senaryolarını kullanarak yaptıkları araştırmada, prefrontal korteksi zarar görmüş hastaların, beyin hasarı bulunmayan normal katılımcı grubuna göre daha yüksek oranda faydacı karar verme eğiliminde olduğunu bulmaları, söz konusu senaryolara ilişkin soru işaretleri oluşturmuştur. Özellikle de faydacı kararlar ile anti-sosyal davranış eğilimleri (psikopati) arasında pozitif ilişki bulan (örn., Bartels ve Pizarro, 2011; Glenn, Koleva, Iyer, Graham ve Ditto, 2010; Koenigs, Kruepke, Zeier ve Newman, 2011; Wiech ve ark., 2013) ve faydacı karar alma eğilimi ile empatik ilginin azlığı arasında ilişki bulan (Choe ve Min, 2011; Crockett, Clark, Hauser ve Robbins, 2010) araştırma sayısı arttıkça, ahlaki ikilemlerin işlevselliği tartışılmaya başlanmıştır. Söz konusu tartışmaların bir kısmı, ilgili ahlaki ikilem senaryolarının içerik açısından faydacı/deontolojik kararları ayrıştırmada yeterli olup olmadığı üzerinedir (örn., Koenigs ve ark. 2007; Moore, Clark ve Kane, 2008). Diğer bir kısım tartışma ise, içerikten bağımsız olarak bahse konu senaryoların faydacı/deontolojik kararları bir araç olarak ayrıştırma gücü üzerinden şekillenmiştir (örn., Conway ve Gawronsky, 2013; Kahane, 2015).

Koenigs ve arkadaşları (2007), *kişisel* kategorisindeki senaryoları, beyin hasarı olan hastalar ile normal denek grubu arasındaki uzlaşma oranını dikkate alarak *düşük ikilem* (her iki grubun da büyük ölçüde aynı kararı verdiği) ve *yüksek ikilem* (her bir grubun faydacı veya deontolojik karar verme eğilimlerinin birbirinden farklılaştığı) olarak iki alt kategoriye ayırtmış ve araştırmalarda *yüksek ikilem* senaryolarının kullanılmasını önermişlerdir. Moore ve arkadaşları (2008) ise ahlaki ikilem senaryoları üzerinde yaptıkları araştırmada katılımcıların kişisel olan, şahsi menfaat içermeyen (katılımcının kendi hayatının tehdit altında olmadığı ve sadece diğerlerinin hayatlarını kurtardığı) ve feda edilen kişinin müdahale edilmezse kurtulacak olduğu versiyonlarındaki faydacı kararları, karşıt kategorideki (kişisel olmayan, şahsi menfaat içeren ve kurbanın her halükarda ölecek olduğu) senaryolara göre daha yüksek oranda *ahlaki açıdan uygunsuz* olarak nitelendirdiklerini bulmuşlardır.

Duygular ile ahlaki kararların ilişkisini araştırabilmek için öncelikle hangi klasik ahlaki ikilem senaryoları üzerinden çalışılacağı tespit edilmesi gerekmektedir. Koenigs ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında tespit edilen yüksek ikilem senaryolarını kullanmak ilk alternatif olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Türkiye’de söz konusu ahlaki ikilem senaryolarının kullanıldığı ender çalışmalardan birini yapan Aktaş ve arkadaşları (2017), Batı kültüründe yüksek ikilem senaryosu olarak kabul edilen iki kişisel senaryonun Türk kültüründe beklenen yüksek ikilemi yaratmadığını, Türk katılımcıların çok büyük bir çoğunluğunun ilgili senaryolarda deontolojik kararlar aldığını bulmuştur. Söz konusu durum, yüksek ikilem senaryolarının kültürlerarası farklılık gösterebildiğine işaret etmektedir. Bu kapsamda, Türk kültüründe hangi ahlaki ikilem senaryolarının yüksek ikilem yarattığının tespit edilmesi ve tespit edilen yüksek ikilem senaryolarında alınan kararlar ile katılımcıların ruh halleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Duygular ile ahlaki kararların ilişkisini araştırmak açısından ilgi çekici alanlardan birisi de psikoterapi alanıdır. Klinik Psikoloji alan yazınında klinik tanılama, vaka formülasyonu, kullanılacak terapi teknikleri vb. konularda, mevcut ve yetişmekte olan psikoterapistlere destek olabilecek, farklı terapi kuramları çerçevesinde oluşturulmuş çok sayıda kaynak bulunmaktadır. Gerek psikopatoloji gerekse farklı terapi yaklaşımlarının etkinliği üzerine yapılmış çok sayıda bilimsel araştırma da (örn., Greenberg, Elliott ve Lietaer, 1994; Malouff, Thorsteinsson ve Schutte, 2005) ilgili alan yazına zenginlik katmaktadır. Ancak, söz konusu alan yazının psikoterapinin temel ayaklarından biri olan psikoterapötik etik konusunda aynı çeşitliliği göstermediği görülmektedir. Bilindiği kadarı ile psikoterapide karşılaşılabilecek olası ahlaki ikilem senaryolarından hangilerinin yüksek ikilem yaratacağına dair yurtdışı veya yurt içi herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Konu genelde, farklı görüşleri tetikleyeceği varsayılan ahlaki ikilem senaryolarının oluşturularak çeşitli platformlarda psikoterapistlerin tartışmasına açılması ile sınırlı kalmaktadır (örn., *Therapy Today* dergisinin 2015 sayıları). Yapılan sınırlı sayıdaki araştırmada bu konu daha yüzeysel bir şekilde ele alınmıştır. Örneğin Fennig ve arkadaşları (2005), gizlilik ve psikoterapi sınırlarına ilişkin olası etik ihlallere bakış açısı üzerinden psikoterapistleri, danışanları ve terapi süreci ile ilgili olmayan diğer grubunu (alan dışı grup) karşılaştırmışlardır. Söz konusu karşılaştırmada, danışan grubunun gizlilik konusunda diğer iki gruptan daha hassas olduğu, psikoterapist grubunun ise cinsel ilişkiye girme, avans kabulü gibi terapi sınırlarına ilişkin konulara diğer gruplara göre daha katı yaklaştığı bulunmuştur. Ancak söz konusu farklılıkların nedenlerinin irdelenmediği dikkat çekmektedir.

Vyskocilova ve Prasko (2013) konuya ilişkin mevcut alan yazın bilgilerini gözden geçirdikleri makalelerinde psikoterapistlerin karşılaştıkları ahlaki ikilemlerin çoğunun özgün, bağlamsal ve karmaşık olduğunu; karar mekanizmalarını biyolojik alt yapı farklılıkları, duygular, bilişler, mevcut yasal düzenlemeler vb. pek çok faktörün etkilediğini, dolayısı ile ahlaki ikilemlerin çözümüne ilişkin tek ve kesin bir reçete bulunmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, en sık karşılaşılan ahlaki ikilemlerin profesyonellik, gizlilik ve terapi sınırlarına ilişkin konularda ortaya çıktığına işaret eden yazarlar, söz konusu ikilemlerinin çözümünde mevcut yasal düzenlemelerin yanı sıra biyoetiğinin dört temel prensibinden (hastanın özerkliği, hastanın lehine olması, zarar vermeme ve adalet) faydalanılabileceğini, ancak yine de istisnai durumların çok olması nedeni ile psikoterapistlerin kendi duygu, düşünce, inanç, ön yargı vb. süreçlerini analiz etmelerinin ve süpervizyon desteği almalarının yararlı olacağını söylemişlerdir.

İncelenen alan yazın bulgularından hareketle, psikoterapistlerin karşılaştıkları ahlaki ikilemlerde verdikleri kararları faydacı ve deontolojik olarak ayırıştırmanın ve ruh hallerinin söz konusu karar verme eğilimleri ile ilişkisini gözden geçirmenin doğru bir başlangıç noktası olacağı düşünülmüştür. Psikoterapistlerin karşılaşılabileceği ahlaki ikilem senaryolarının neler olabileceğine ilişkin yapılan alan yazın taramasında hem yüksek ikilem yaratabilecek hem de alınan kararların faydacı/deontolojik olarak ayırıştırılabileceği net senaryo örneklerine ulaşılamamıştır. Bu nedenle, klasik ahlaki ikilem senaryolarında yapılması planlanan çalışmanın bir benzerinin psikoterapist senaryoları için de yapılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın ilk amacı Türk kültüründe yüksek ikilem yaratan (katılımcıların ahlaki senaryolara ilişkin “evet” veya “hayır” cevaplarında yığılma olmayan) ahlaki senaryolar ile yine Türk kültüründe psikoterapi sürecinde karşılaşılabileceği olası ve yüksek ikilem yaratan ahlaki senaryoların neler olabileceğini tespit edebilmektir. Bir diğer amaç katılımcıların ruh halleri ile faydacı/deontolojik karar alma eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Hangi duyguların faydacı, hangi duyguların ise deontolojik karar alma eğilimleri ile ilişkili çıkacağına ilişkin olarak, alan yazındaki yetersiz ve çelişkili bilgiler nedeni ile söz konusu ilişkinin niteliğine dair net bir hipotez oluşturulamamış, genel olarak duygu durum ve ahlaki kararlar arasında bir ilişki bulunduğu varsayımı ile yetinilmiştir. Senaryolar içerik olarak negatif duygu uyandıracak niteliktedir (örn., klasik senaryolarda birilerinin ölmesi, psikoterapist senaryolarında birilerinin zarar görmesi gibi). Bu nedenle ilgili senaryoların katılımcıların duygu durumlarını olumsuz yönde

etkileyeceği var sayılmıştır. Son olarak da psikoterapi ilişkisinin yürütülmesine dair yazılı etik kuralların varlığı nedeni ile psikoterapistlerin, psikoterapist ahlaki ikilemlerinde ağırlıklı olarak deontolojik kararlar alma eğilimi gösterecekleri öngörülmüştür. Özetle, araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: Hem klasik ahlaki ikilem senaryoları hem de psikoterapist ahlaki ikilem senaryoları katılımcıların negatif duygu durumlarını arttıracaktır.

H2: Katılımcıların duygu durumları ile deontolojik karar verme eğilimleri arasında ilişki vardır.

H3: Psikoterapistlerin, psikoterapist ahlaki ikilemlerine ilişkin deontolojik karar alma eğilimleri faydacı karar alma eğilimlerinden daha yüksek olacaktır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışmanın psikoterapist grubunda, İstanbul'daki iki vakıf üniversitesinin Klinik Psikoloji Doktora Programı öğrencisi veya psikoterapi yapmaya başlayan Klinik Psikoloji Yüksek Lisans tez dönemi öğrencisi olan toplam 42 psikoterapist (36 kadın ve altı erkek) yer almıştır. Klinik Psikoloji Yüksek Lisans tez-dönemi öğrencileri, eğitim programlarının içeriği gereğince süpervizyon alarak psikoterapi yapmaktadırlar. Söz konusu Klinik Psikoloji Programlarında öğrenim görmekte olan tüm psikoterapistlere ilgili araştırma anketleri dağıtılmış ve gönüllü katılımcılar tarafından doldurulan tüm araştırma verileri analizlere dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan psikoterapistlerin yaşları 23-55 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 28.3'dür ($SS = 7.36$)

Araştırmanın alan dışı grubunda ise 48 üniversite mezunu yetişkin ve İstanbul'daki bir vakıf üniversitesinin Çocuk Gelişimi Meslek Yüksek Okulu'ndan 60 öğrenci olmak üzere toplam 108 kişi (89 kadın, 19 erkek) yer almıştır. Üniversite mezunu yetişkinlerin %46'sı bankacı, %23'ü finansçı, geri kalan %31'i ise diğer meslek gruplarındandır. İlgili vakıf üniversitesinin Çocuk Gelişimi Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin tümüne araştırma anketleri dağıtılmış ve gönüllülük esasına göre doldurulan tüm anket verileri araştırmaya dahil edilmiştir. Üniversite mezunu yetişkinlere ilişkin veriler ise katılımcıların kişisel çevrelerinden gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Alan dışı gruptaki katılımcıların yaşları 18-70 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 28.2'dir ($SS = 8.73$).

Veri Toplama Araçları

Ellsworth ve Smith Duygu Kategorileri. Klasik ahlaki ikilem senaryoları ile psikoterapist ahlaki ikilem senaryolarının oluşturduğu duyguların tespitinde Smith ve Ellsworth (1985) ile Ellsworth ve Smith'in (1988) araştırmalarına konu 15 duygudan 14'ü kullanılmıştır. Smith ve Ellsworth'un ilgili araştırmasında yer alan ve çalışmaya dahil edilmeyen 15. duygu ise "zorlanma" duygusudur. Araştırmada kullanılan senaryolar, katılımcıları iki radikal karardan birini seçmeye zorlamaktadır. Klasik senaryolarda; hiçbir şey yapmayarak bir kişinin ölümüne seyirci kalmak veya bir kişiyi feda ederek daha fazla sayıda kişiyi kurtarmak; psikoterapist senaryolarında ise APA/TPD tarafından belirlenen kurallara uyarak danışan dışındaki bazı kişilerin zarar görmesine seyirci kalmak veya çoğunluğun menfaatini korumak için ilgili kuralları ihlal etmek kararları yer almaktadır. İlgili senaryoların bu yapısal özelliğinin 'zorlanma' duygusunu otomatik olarak tetikleyeceği, katılımcıların tamamına yakınının bu yüzden 'zorlanma'yı seçeceği düşüncesinden hareketle, söz konusu duygu çalışmada kapsam dışı bırakılmıştır. 'Zorlanma' yerine, 15. duygu olarak "diğer" kategorisi eklenmiştir. Katılımcılardan okudukları her klasik ahlaki ikilem veya psikoterapist ahlaki ikilem senaryosundan sonra kategorik olarak seçim yapmaları ve o anda hissettikleri en yoğun duyguyu seçmeleri istenmiştir (Bkz. Ek 1).

Klasik Ahlaki İkilem Senaryoları. Greene ve arkadaşları (2001), Koenigs ve arkadaşları (2007) ile Moore ve arkadaşlarının (2008) araştırmalarında kullanılan ahlaki ikilem senaryoları arasından 20 senaryo seçilmiştir. Senaryolar her bir kategoriden dörder senaryo olacak şekilde belirlenmiştir (Bkz. Ek 2) ve kategoriler şu şekildedir: (1) Kişisel, Koenigs ve arkadaşlarına (2007) göre yüksek ikilem içeren senaryolar; (2) Kişisel olmayan, şahsi menfaat içeren ve müdahale edilmezse kurbanın yaşayacak olduğu senaryolar; (3) Kişisel olmayan, şahsi menfaat içeren ve kurbanın her halükarda ölecek olduğu senaryolar; (4) Kişisel olmayan, şahsi menfaat içermeyen ve müdahale edilmezse kurbanın yaşayacak olduğu senaryolar; (5) Kişisel olmayan, şahsi menfaat içermeyen ve kurbanın her halükarda ölecek olduğu senaryolar.

Aktaş ve arkadaşları (2017) Batı kültüründe yüksek ikilem senaryosu olarak kabul edilen iki kişisel ahlaki ikilem senaryosunun da Türk kültüründe beklenen yüksek ikilemi yaratmadığını ve katılımcıların büyük çoğunluğunun ilgili senaryolarda deontolojik karar alma eğilimi gösterdiğini bulmuşlardır. Bundan hareketle çalışmada kullanılacak senaryolar büyük ölçüde kişisel olmayan senaryolar arasından seçilmiştir. Ayrıca, kişisel olmayan ahlaki ikilem senaryoları içerisindeki tüm olası alt kategorilerin çalışmada temsil edilmesine dikkat edilmiştir.

Psikoterapist Ahlaki İkilem Senaryoları. *Therapy Today* (2015) dergisi ve Fennig ve arkadaşlarının (2005) çalışmasından yararlanılarak 10 adet psikoterapist ahlaki ikilem senaryosu oluşturulmuştur (Bkz. Ek 3). Söz konusu senaryolarda verilecek kararlar, çoğunluğun menfaatini maksimize etmek (faydacı karar) veya APA/TPD Etik Yönetmelik maddelerine uymak (deontolojik karar) olarak iki seçenek halinde ayrılmaktadır. Bu yönü ile ilgili senaryolar klasik ahlaki ikilem senaryoları ile benzerlik göstermektedir.

Söz konusu senaryolar, kapsam geçerliğinin değerlendirilmesi amacı ile biri psikodinamik, diğeri BDT yönelimli iki klinik psikolog akademisyen tarafından incelenmiştir. İlgili akademisyenlerden ayrıca söz konusu senaryolara ilişkin soruları cevaplamaları da istenmiştir. Bahse konu inceleme senaryoların anlaşılabilirliği, deontolojik/faydacı kararları ayırıştırma yeterliliği, yüksek ikilem yaratma potansiyelleri ve psikoterapistlerin karşılaşması olası ahlaki ikilemleri konu itibari ile yeterince kapsayıp kapsamadığı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Her iki akademisyen de senaryoların incelemeye konu alanlarda yeterli olduğu değerlendirmesini yapmışlar ve tüm senaryolarda beklendiği üzere deontolojik yönde karar vermişlerdir.

Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PNDÖ). Söz konusu ölçek katılımcıların ahlaki ikilem senaryolarını okumadan önceki ve okuduktan sonraki ruh hallerini ölçümlemek amacı ile kullanılmıştır. Orijinal ölçek (Positive and Negative Affect Scale- PANAS) Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, “ilgili”, “hevesli”, “gururlu” gibi pozitif duygu ifadesi içeren 10 madde ile “suçlu”, “sınırlı”, “korkmuş” gibi negatif duygu gösteren 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin “pozitif duygu” ve “negatif duygu” olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 5’li olarak derecelendirilmiş likert tipindedir (1= Çok az veya hiç, 2= Biraz, 3= Ortalama, 4= Oldukça, 5= Çok fazla). Ölçekte ters puanlanacak madde bulunmamaktadır. Her iki alt boyutta da yüksek puanlar ilgili ruh halinin yüksekliğine işaret etmektedir. Orijinal ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğu üniversite öğrencileri, yetişkinler ve klinik hasta grupları üzerinde gösterilmiştir. Türkiye uyarlama çalışması öğrenciler üzerinde Gençöz (2000) tarafından yapılmış ve uyarlanan ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliğinin de yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. PNDÖ’nün iç tutarlılık katsayısı pozitif ve negatif duygu için sırasıyla 0.83 ve 0.86 olarak, bir haftalık test-tekerrar test tutarlılığı ise pozitif ve negatif duygu alt boyutları için sırası ile 0.40 ve 0.54 olarak bulunmuştur.

Demografik Bilgi Formu. Bu formda katılımcılara ait yaş, eğitim durumu, meslek, cinsiyet, vb. demografik bilgiler yer almıştır. Formda ayrıca psikoterapistlere, bu bilgilere ek olarak, kaç yıldır terapi yaptıkları, ortalama hasta sayıları ve psikoterapi yönelimleri sorulmuştur.

İşlem

Veri toplama süreci 06.12.2018- 28.12.2018 tarihleri arasında yürütülmüş ve veriler kağıt-kalem yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Katılımcılardan çalışma öncesinde bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır. Her iki grup katılımcı da önce PNDÖ'yü doldurmuşlar, ardından kendi gruplarına verilen senaryoları okumuşlardır (alan dışı gruba klasik ahlaki ikilem senaryoları, psikoterapist grubuna da psikoterapist ahlaki ikilem senaryoları verilmiştir). Her senaryodan sonra katılımcılara önce faydacı karar vermenin ahlaken doğru olup olmadığı (örn., “Üç hastanın hayatını kurtarmak için düğmeye basarak bir hastanın ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?”, “Danışanınızın ailesinin mutluluğu için seans içerisinde size aktarılmış olan bilgileri onlarla paylaşmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?”), arkasından faydacı yönde davranış davranmayacakları (örn., “Üç hastanın hayatını kurtarmak için bir hastanın ölümüne neden olacak düğmeye basar mısınız?”, “Danışanınızın ailesinin mutluluğu için seans içerisinde size aktarılmış olan bilgileri onlarla paylaşır mısınız?”) sorulmuştur. Faydacı/deontolojik karar alma eğilimlerine ilişkin puanlamalar alan yazındaki genel eğilim doğrultusunda, katılımcıların faydacı karar vermenin ahlaken doğru olup olmadığına dair verdikleri cevapları üzerinden yapılmıştır. Bununla birlikte, yargı ve davranış arasındaki olası tutarsızlıkların bulunup bulunmadığını incelemek amacı ile katılımcılara senaryolara konu davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceklerine ilişkin soru da yöneltilmiştir. Buna ek olarak, katılımcılardan o anda hissettikleri en yoğun duyguyu Ellsworth ve Smith Duygu Kategorileri (Bkz. Ek 1) üzerinde işaretlemeleri istenmiştir. Psikoterapist katılımcılardan ayrıca, yargı ve davranış sorularına farklı cevaplar vermeleri durumunda, söz konusu tutarsızlığın nedenini açıklamaları da istenmiştir. Varsa yanıtlar arasındaki farkın açıklanmasına ilişkin soru, karıştırıcı etki yaratma olasılığını önlemek amacı ile Ellsworth ve Smith duygu kategorisi seçiminden sonra sorulmuştur. Senaryolar tamamlandıktan sonra tekrar PNDÖ'yü dolduran katılımcılar, en son demografik bilgi formunu da cevaplandırarak çalışmayı tamamlamışlardır.

BULGULAR

Klasik Ahlaki İkilem Senaryoları Kapsamındaki Analizler

Hem klasik hem de psikoterapist ahlaki ikilem senaryolarından hangilerinin katılım-cılarda yüksek ikilem yarattığını tespit edebilmek için senaryolara verilen ‘evet’ (faydacı) ve ‘hayır’ (deontolojik) cevaplarının frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Katılımcıların aynı yönde karar verme oranları arttıkça (örn., katılımcıların %90’ının ilgili davranışı ahlaken doğru bulmadığını belirtmesi gibi), ilgili senaryo deontolojik/faydacı kararları ayırtırmakta yetersiz kalmakta ve ‘düşük ikilem’ senaryosu olarak adlandırılmaktadır. Katılımcıların deontolojik/faydacı karar alma frekanslarının birbirine yaklaştığı oranda ise (örn., en ideal yüksek ikilem senaryosu, deontolojik/faydacı kararların %50-%50 olarak dağıldığı senaryodur), söz konusu senaryonun farklı karar alma eğilimlerini ayırtırma açısından yeterliliğinin arttığı kabul edilmekte ve bahse konu senaryolar ‘yüksek ikilem’ senaryosu olarak kabul edilmektedir (Koenigs ve ark., 2007). Söz konusu analizler, alan yazındaki genel eğilime paralel olarak katılımcıların faydacı karar seçeneğini ahlaken uygun bulup bulmadıklarına dair soruya verdikleri cevaplar üzerinden yapılmıştır. Tablo 1’de, katılımcıların klasik senaryolar bazındaki faydacı ve deontolojik karar dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 1. Klasik Ahlaki İkilem Senaryoları Bazında Faydacı Deontolojik Karar Frekansları (Ahlaki Uygunluk Dağılımları ve Yüzdeleri)

Senaryo No	Senaryo Adı	Evet (Faydacı karar)	Evet %	Hayır (Deontolojik karar)	Hayır %
1	Vagon	23	22	81	78
2	Alevler	22	21	80	77
3	Para babası	7	7	97	93
4	Cankurtaran sandalı	25	24	77	74
5	Ağlayan bebek	5	5	99	95
6	Denizaltı	23	22	79	76
7	Köpekbalığı saldırısı	27	26	77	74
8	Yetimhane	10	10	91	88
9	HIV virüsünün bulaşmasını önleme	31	30	71	68
10	Kurtarma operasyonu	20	19	82	79
11	Uzay istasyonu	24	23	80	77
12	Briket	15	14	88	85
13	Batan otobüs	12	12	91	88
14	Organ nakli	9	9	94	90
15*	Nobel ödülü	46	44	57	55
16*	Ötanazi	33	32	68	65
17*	Düşman casusu	66	63	37	36
18	Bomba	27	26	73	70
19	Arabistanlı Lawrence	31	30	72	69
20*	İlaç	34	33	67	64

N = 104, *Seçilen senaryolar

Tablo 1’de görüldüğü üzere, ‘Nobel Ödülü’, ‘Ötanazi’, ‘Düşman Casusu’ ve ‘İlaç’ senaryoları, tüm senaryolar içerisinde, katılımcıların deontolojik/faydacı karar dağılım yüzdelерinin birbirinden en çok ayrıştığı senaryolar olmuşlardır. Bu sebeple, bu senaryoların en yoğun yüksek ikilemi yarattığı görülmektedir.

Ahlaki yargı ve davranış arasında herhangi bir tutarsızlık olup olmadığının tespit edilebilmesi amacıyla ilgili frekans ve yüzde analizleri, katılımcıların senaryolara konu davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceklerine ilişkin soruya verdikleri cevaplar üzerinden de ayrıca gerçekleştirilmiştir. Tablo 2’de ise, katılımcıların faydacı yönde davranıp davranmayacaklarına ilişkin soruya verdikleri cevapların senaryo bazında dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 2. Klasik ahlaki İkilem Senaryoları Bazında Faydacı Deontolojik Karar Frekansları (Davranış Dağılımları ve Yüzdeleri)

Senaryo No	Senaryo Adı	Evet (Faydacı karar)	Evet %	Hayır (Deontolojik karar)	Hayır %
1	Vagon	68	65	32	31
2	Alevler	66	63	33	32
3	Para babası	25	24	78	75
4	Cankurtaran sandalı	54	52	47	45
5	Ağlayan bebek	26	25	77	74
6	Denizaltı	71	68	30	29
7	Köpekbalığı saldırısı	76	73	27	26
8	Yetimhane	42	40	58	56
9	HIV virüsünün bulaşmasını önleme	54	52	48	46
10	Kurtarma operasyonu	67	64	35	34
11	Uzay istasyonu	74	71	29	28
12	Briket	61	59	40	38
13	Batan otobüs	52	50	50	48
14	Organ nakli	27	26	75	72
15	Nobel ödülü	70	67	34	33
16	Ötanazi	67	64	35	34
17	Düşman casusu	91	88	13	13
18	Bomba	68	65	33	32
19	Arabistanlı Lawrence	57	55	45	43
20	İlaç	60	58	42	40

N= 104

Tablo 1 ve Tablo 2’de görüldüğü üzere, pek çok senaryoda katılımcıların ahlaki yargıları ve davranış seçimleri arasında çift yönlü (ahlaken doğru bulup yapmayacağını söylemek ya da ahlaken yanlış bulup yapacağını söylemek) tutarsızlıklar bulunmaktadır. Klasik etik ikilem senaryolarında, faydacı davranışın ahlaken doğru bulunması an-

çak yerine getirilemeyecek olması beklenebilecek bir tutarsızlıktır, ancak bazı katılımcılar tam tersi bir tutum da sergilemişlerdir. Buna göre, faydacı davranışı ahlaken doğru bulmamakla birlikte uygulayacaklarını söylemişlerdir. Araştırmanın klasik senaryolar bölümünde, söz konusu tutarsızlıkların nedenlerinin açıklanmasına ilişkin olarak katılımcılara herhangi bir soru yöneltilmemiştir. Bu nedenle konuya ilişkin ek bir analiz yapılamamıştır.

Araştırmada yer alan ahlaki ikilem senaryolarının katılımcılarda uyandırdığı en yoğun duyguyu belirlemek için katılımcıların her bir senaryodan sonra Ellsworth ve Smith duygu kategorisinden seçtiği duyguların frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. Tablo 3'te seçilen yüksek ikilem senaryolarının oluşturduğu duyguların dağılımı incelenmiştir.

Tablo 3. Seçilen Klasik ahlaki İkilem Senaryolarının Uyandırdığı Duyguların Frekansları ve Yüzdesele Dağılımı

Duygular (%)	Senaryolar			
	Nobel ödülü	Ötanazi	Düşman casusu	İlaç
Üzüntü	18	38	13	20
Suçluluk	16	12	7	9
Korku	3	5	2	6
Can sıkıntısı	3	5	12	5
İlgi	1	1	0	1
Gurur	10	6	13	6
Ümit	3	5	8	24
Tiksinti	2	3	3	3
Öfke	10	7	16	3
Şaşkınlık	4	3	2	1
Hayal kırıklığı	9	2	2	0
Küçük görme	-	0	1	1
Utanç	3	1	2	1
Mutluluk	2	1	9	3
Diğer	0	0	0	0
Boş bırakılan	17	13	13	16

N = 104

Tablo 3'te görüldüğü üzere, senaryolarda tek bir duygu bazında yığılma bulunmamaktadır, ancak ilgili senaryoların hepsinde de en yoğun ifade edilen ilk üç duygu toplamının, toplam dağılımın %44-%57'sini oluşturduğu belirlenmiştir. Söz konusu üç duygu 'Ötanazi' senaryosu için *üzüntü*, *suçluluk* ve *öfke*; 'Nobel ödülü' senaryosu için bahse konu duygulara ilave olarak *gurur*; 'Düşman casusu' senaryosu için *üzüntü*, *gurur* ve *öfke*; 'İlaç' senaryosu içinse *üzüntü*, *suçluluk* ve *ümit* olarak ortaya çıkmıştır. Senaryola-

rın ağırlıklı olarak üzüntü, suçluluk gibi negatif duyguları uyandırmakla birlikte; ender olarak gurur, ümit gibi pozitif duyguları da tetikleyebildiği görülmüştür.

Katılımcıların duygu durumları, ilgili ahlaki ikilem senaryolarını okumadan önce ve sonra iki kez ölçümlenmiş, senaryoların katılımcıların duygu durumları üzerinde olumlu veya olumsuz yönde bir etkisi olup olmadığını tespit etmek için bahse konu ilk ve son ölçümler, hem tekil duygu durum temelli hem de negatif ve pozitif duygu durum temelli olarak *t*-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. İlgili karşılaştırmalar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Klasik Ahlaki İkilem Senaryoları: PNDÖ İlk-Son Değişimler (Duygu Bazlı)

PNDÖ Duygular	PNDÖ İlk <i>M</i>	PNDÖ Son <i>M</i>	PNDÖ İlk <i>SS</i>	PNDÖ Son <i>SS</i>	<i>t</i>
Sıkıntılı	2.69	3.25	1.43	1.46	-3.2**
Mutsuz	2.14	3.28	1.27	1.42	-6.69***
Suçlu	1.31	3.01	0.87	1.6	-9.83***
Ürkmüş	1.39	2.6	0.87	1.53	-7.23***
Düşmanca	1.12	1.95	0.47	1.25	-6.02***
Asabi	2.1	2.81	1.32	1.48	-4.68***
Utanmış	1.47	2.54	1.06	1.56	-6.05***
Sinirli	2.16	2.98	1.49	1.57	-4.07***
Tedirgin	2.32	2.99	1.28	1.55	-4.46***
Korkmuş	1.49	2.78	1.08	1.67	-7.13***
İlgili	3.51	3.29	1.01	1.35	1.47
Uyanık	3.17	2.92	1.26	1.40	1.89
İlhamlı	2.54	2.47	1.18	1.28	1.60
Kararlı	3.34	3.17	1.26	1.40	1.05
Dikkatli	3.45	3.36	1.27	1.26	.63
Heyecanlı	2.68	2.33	1.38	1.34	2.23*
Güçlü	3.32	2.97	1.04	1.23	2.62**
Hevesli	3.1	2.08	1.18	1.23	6.92***
Gururlu	3.15	2.77	1.38	1.34	2.39*
Aktif	3.38	3.08	1.18	1.39	2.08*

N = 87, *df* = 86, **p* ≤ .05, ***p* ≤ .01, ****p* ≤ .001.

Tablo 4’te görüldüğü üzere, ölçekte yer alan 10 negatif duygu da anlamlı olarak yükselmiştir (*HI*). Pozitif duygulardan ise *heyecanlı*, *güçlü*, *hevesli*, *gururlu* ve *aktif* duyguları anlamlı olarak azalmıştır. PNDÖ pozitif Son puanlarının (*Ort.* = 2.81, *SS* = .91), PNDÖ pozitif ilk puanlarına (*Ort.* = 3.16, *SS* = .77) göre anlamlı olarak düştüğü; PNDÖ negatif son puanlarının (*Ort.* = 2.82, *SS* = 1.19), PNDÖ negatif son puanlarına (*Ort.* = 1.83, *SS* = .79) göre anlamlı olarak yükseldiği bulunmuştur (sırasıyla *t*(86) = 4.01, *p* < .001; *t*(86) = -7.91, *p* < .001) (*HI*).

Katılımcıların duygu durumları ile deontolojik/faydacı karar alma eğilimleri arasındaki ilişkiyi açıklamak için korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Senaryolara verilen tüm karar puanları (Evet = 1, Hayır = 2) katılımcı bazında toplanarak ortalamaları alınmıştır [puanın yükselmesi katılımcının daha deontolojik (D) yönde, puanın azalması da daha faydacı (F) yönde karar alma eğiliminde olduğunu göstermektedir]. Bulunan ortalama D/F puanları ile PNDÖ pozitif ilk ve PNDÖ negatif ilk puanları arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ortalama D/F puanları ile PNDÖ pozitif ilk puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p > .05$) (H_2). Ortalama D/F puanları ile PNDÖ negatif ilk puanları arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur ($r(85) = .22, p < .05$) (H_2). Ölçekte yer alan 10 negatif duygu ile ortalama D/F puanlarının duygu bazlı korelasyonları incelendiğinde ise ortalama D/F puanları ile sadece “asabi” duygusu arasında anlamlı pozitif ilişki ($r(85) = .30, p < .05$) bulunmuştur.

Psikoterapist Ahlaki İkilem Senaryoları Kapsamındaki Analizler

Klasik senaryolarda olduğu gibi psikoterapist ahlaki ikilem senaryolarından hangilerinin katılımcılarda yüksek ikilem yarattığını tespit edebilmek için de senaryolara verilen ‘evet’ (faydacı) ve ‘hayır’ (deontolojik) cevapların frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Tablo 5’te katılımcıların senaryo bazındaki faydacı ve deontolojik karar dağılımları gösterilmiştir. Dağılımlar, alan yazındaki genel eğilime paralel olarak katılımcıların faydacı karar seçeneğini ahlaken uygun bulup bulmadıklarına ilişkin soruya verdikleri cevaplar üzerinden yapılmıştır.

Tablo 5. Psikoterapist Ahlaki İkilem Senaryoları Bazında Faydacı/Deontolojik Karar Frekansları (Ahlaki Uygunluk Dağılımları ve Yüzdeleri)

Senaryo No	Senaryo Adı	Evet (Faydacı karar)	Evet %	Hayır (Deontolojik karar)	Hayır %
1	Vefat eden danışan	9	21	33	79
2	Çocukluk tacizi	33	79	9	21
3*	Sorumsuz genital herpes hastası	10	24	32	76
4*	Askeriyede görevlendirilecek sınır durum kişilik bozukluğu olan danışan	27	64	15	36
5*	İçki sorunu olan cerrah	27	64	13	31
6	Danışandan bağış isteme	4	10	38	90
7*	Kemik iliği	11	26	31	74
8	İş verdiğiniz danışan	5	12	37	88
9	Danışanın hediyesi	3	7	39	93
10	Körlük ilacı	7	17	35	83

N = 42, *Seçilen senaryolar

Tablo 5'te görüldüğü üzere, 'Sorumsuz genital herpes hastası', 'Askeriyede görevlendirilecek sınır durum kişilik bozukluğu olan danışan', 'İçki sorunu olan cerrah' ve 'Kemik iliği' senaryoları, tüm senaryolar içerisinde en yoğun yüksek ikilemi yaratan ve katılımcıların deontolojik/faydacı karar dağılım yüzdelерinin birbirinden en çok ayrıştığı senaryolar olmuştur. Bir, iki ve üç numaralı senaryolara verilen faydacı ve deontolojik cevap dağılımının birbirine yakın olması nedeni ile katılımcıların faydacı karar seçeneğini yapıp yapmayacaklarına ilişkin soruya verdikleri cevaplara göre oluşan dağılım da incelenmiş ve Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Psikoterapist Ahlaki İkilem Senaryoları Bazında Faydacı Deontolojik Karar Frekansları (Davranış Dağılımları ve Yüzdeleri)

Senaryo No	Senaryo Adı	Evet (Faydacı karar)	Evet %	Hayır (Deontolojik karar)	Hayır %
1*	Vefat eden danışan	14	33	28	67
2	Çocukluk tacizi	34	81	8	19
3	Sorumsuz genital herpes hastası	6	14	36	86
4*	Askeriyede görevlendirilecek sınır durum kişilik bozukluğu olan danışan	27	64	15	36
5*	İçki sorunu olan cerrah	22	52	17	41
6	Danışandan bağış isteme	5	12	37	88
7*	Kemik iliği	17	41	25	59
8	İş verdiğiniz danışan	4	10	38	90
9	Danışanın hediyesi	6	14	36	86
10	Körlük ilacı	9	21	33	79

N = 42, *Seçilen senaryolar

Tablo 6'da görüldüğü üzere, dört, beş ve yedi numaralı senaryolara ilişkin yapılmış olan yüksek ikilem seçimleri değişmemiştir. Ancak ilk dağılımın aksine, birinci senaryo üçüncü senaryoya göre daha yüksek ikilem yaratmıştır. Katılımcılar; birinci, üçüncü ve yedinci senaryolarda ağırlıklı olarak deontolojik; dördüncü ve beşinci senaryolarda ise ağırlıklı olarak faydacı kararlar almışlardır (H3). Ayrıca, Tablo 5'te ve Tablo 6'da görüldüğü üzere, katılımcıların ahlaki yargıları ve davranış seçimleri arasında senaryo bazında az sayıda çift yönlü (ahlaken doğru bulup yapmayacağını söylemek ya da ahlaken yanlış bulup yapacağını söylemek) tutarsızlıklar bulunmaktadır.

Klasik senaryolardaki analizlere paralel olarak, psikoterapist ahlaki ikilem senaryolarının katılımcılarda uyandırdığı en yoğun duyguyu belirlemek için, katılımcıların her bir senaryodan sonra Ellsworth ve Smith duygu kategorisinden seçtiği duyguların frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. Tablo 7'de seçilen psikoterapist yüksek ikilem senaryolarının oluşturduğu duyguların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 7. Seçilen Psikoterapist Ahlaki İkilem Senaryolarının Uyandırdığı Duyguların Frekansları ve Yüzdesele Dağılımı

Duygular (%)	Senaryolar				
	Vefat eden danışan	Sorumsuz genital herpes hastası	Sınırlı durum kişilik bozukluğu olan danışan	İçki sorunu olan cerrah	Kemik iliği
Üzüntü	24	5	14	7	14
Suçluluk	2	5	3	7	12
Korku	-	-	-	2	-
Can sıkıntısı	21	26	33	33	21
İlgi	17	10	12	3	-
Gurur	2	-	2	-	5
Ümit	5	-	5	-	12
Tiksinti	-	14	-	-	-
Öfke	-	21	7	31	14
Şaşkınlık	12	7	2	3	-
Hayal kırıklığı	5	2	-	2	3
Küçük görme	-	-	-	-	2
Utanç	-	-	-	-	-
Mutluluk	-	-	-	-	5
Diğer	5	5	12	2	2
Boş bırakılan	7	5	10	10	10

N = 42

Tablo 7’de görüldüğü üzere, senaryolarda tek bir duygu bazında yığılma bulunmamaktadır, ancak ilgili senaryoların hepsinde de en yoğun ifade edilen ilk üç duygu toplamının, toplam dağılımın %49-%71’ini oluşturduğu belirlenmiştir. Söz konusu üç duygu ‘Vefat eden danışan’ ve ‘Askeriyede görevlendirilecek sınırlı durum kişilik bozukluğu olan danışan’ senaryoları için *üzüntü*, *can sıkıntısı* ve *ilgi*; ‘İçki sorunu olan cerrah’ ve ‘Kemik iliği’ senaryoları için *üzüntü* ve *can sıkıntısı* duygularına ilave olarak *öfke*; ‘Sorumsuz genital herpes hastası’ senaryosu içinse *can sıkıntısı*, *öfke* ve *tiksinti* olarak ortaya çıkmıştır. Senaryoların ağırlıklı olarak *üzüntü*, *suçluluk* gibi negatif duyguları uyandırmakla birlikte; ender olarak *ilgi* gibi pozitif duyguları da tetikleyebildiği görülmüştür. Senaryoların katılımcıların duygu durumları üzerindeki etkisini tespit edebilmek amacı ile PNDÖ ilk ve PNDÖ son değerlendirmesindeki duygular *t*-testi kullanılarak duygu bazında karşılaştırılmış ve ilgili karşılaştırmalar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Psikoterapist Ahlaki İnkilem Senaryoları: PNDÖ İlk-Son Değişimler (Duygu Bazlı)

PNDÖ Duygular	PNDÖ İlk <i>M</i>	PNDÖ Son <i>M</i>	PNDÖ İlk <i>SS</i>	PNDÖ Son <i>SS</i>	<i>t</i>
Sıkıntılı	2.42	2.88	1.22	1.18	-2.68*
Mutsuz	2.15	2.5	1	1.13	-2.33*
Suçlu	1.25	1.95	0.54	1.06	-3.97***
Ürkmüş	1.3	1.73	0.79	1.04	-2.33*
Düşmanca	1.05	1.35	0.22	0.58	-3.67***
Asabi	1.55	1.83	.88	.96	-1.51
Utlanmış	1.1	1.69	0.38	0,92	-4.5***
Sinirli	1.43	1.83	0.87	0.93	-2.65*
Tedirgin	1.73	2.23	1.15	1.12	-2.91**
Korkmuş	1.27	1.73	0.85	1.04	-2.45*
İlgili	3.25	3.03	.95	1.05	1.09
İlhamlı	2.42	2.30	1.11	1.18	.80
Dikkatli	3.13	2.85	.95	.96	1.64
Kararlı	2.88	2.65	.99	1.08	1.33
Uyanık	3.10	2.95	1.08	1.01	.83
Heyecanlı	2.10	2.23	1.06	1.07	-.70
Güçlü	3.03	2.7	0.86	0.99	2.31*
Hevesli	2.73	2.42	1.22	1.13	1.74
Gururlu	2.25	2.23	.95	1.14	.16
Aktif	3.05	2.90	1.11	1.13	1.0

N = 40, *df* = 39, **p* ≤ .05, ***p* ≤ .01, ****p* ≤ .001

Tablo 8’de görüldüğü üzere, ölçekte yer alan 10 negatif duygunun dokuzu anlamlı olarak yükselmiş (*H1*), 10 pozitif duygudan ise sadece *güçlü* duygusu anlamlı olarak azalmıştır. PNDÖ pozitif son puanlarının (*Ort.* = 2.63, *SS* = .74), PNDÖ pozitif ilk puanlarından (*Ort.* = 2.79, *SS* = .71) anlamlı olarak farklılaşmadığı (*p* > .05), PNDÖ negatif son puanlarının (*Ort.* = 1.97, *SS* = .66), PNDÖ negatif ilk puanlarına (*Ort.* = 1.53, *SS* = .56) göre anlamlı olarak yükseldiği bulunmuştur (*t*(39) = -4.33, *p* < .001) (*H1*).

Senaryolara verilen tüm karar puanları (Evet = 1, Hayır = 2) katılımcı bazında toplanarak ortalamaları alınmıştır [puanın yükselmesi katılımcının daha deontolojik (D) yönde, puanın azalması da daha faydacı (F) yönde karar alma eğiliminde olduğunu göstermektedir]. Bulunan ortalama D/F puanları ile PNDÖ pozitif ilk ve PNDÖ negatif ilk puanları arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. PNDÖ pozitif ilk puanları ve PNDÖ negatif ilk puanları ile ortalama D/F puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (*p* > .05) (*H2*).

TARTIŞMA

Bu çalışma ile dört adet yüksek ahlaki ikilem yaratan psikoterapist senaryosu (‘Askeriyede görevlendirilecek borderline danışan’, ‘İçki sorunu olan cerrah’, ‘Kemik iliği’, ‘Sorumluz genital herpes hastası’) tespit edilmiştir. ‘Vefat eden danışan’, ‘Çocukluk tazisi’ ve ‘Sorumluz genital herpes hastası’ senaryolarına verilen faydacı ve deontolojik cevap dağılımının birbirine yakın olması nedeni ile katılımcıların faydacı karar seçeneğini yapıp yapmayacaklarına ilişkin soruya verdikleri cevaplara göre oluşan dağılım da incelenmiştir. Seçilmiş olan dört senaryonun üçü için yüksek ikilem seçimlerinin değişmediği, ancak ilk dağılımın aksine, bu kez ‘Vefat eden danışan’ senaryosunun ‘Sorumluz genital herpes hastası’ senaryosuna göre daha yüksek ikilem yarattığı görülmüştür. Bu nedenle, faydacı ve deontolojik karar yüzde dağılım sonuçları birbirine yakın olan ‘Sorumluz genital herpes hastası’ ve ‘Vefat eden danışan’ senaryolarının her ikisinin de yüksek ikilem kategorisine dahil edilmesine karar verilmiştir.

Klasik ahlaki ikilem senaryoları arasından en yüksek ikilemi yaratan dört senaryo (‘Nobel ödülü’, ‘Ötanazi’, ‘Düşman casusu’ ve ‘İlaç’) belirlenmiştir. Aktaş ve arkadaşlarının (2017) Batı kültüründe yüksek ikilem yaratan senaryoların Türkiye’de benzer sonuçlara ulaşmadığına ilişkin bulgularına ve alan yazın bölümündeki ilgili ahlaki ikilem senaryolarının yüksek ikilem yaratıp yaratmayacağına dair kültürler arası farklılıklar bulunabileceğine ilişkin öngörülere paralel olarak, Koenigs ve arkadaşlarının (2007) bulguları doğrultusunda bu çalışmada yer alan ve Batı kültüründe yüksek ahlaki ikilem yaratan dört kişisel senaryonun hiçbirisi dört yüksek ikilem senaryosu arasında yer almamıştır. Bahse konu bulgu, yüksek ikilem yaratan senaryoların kültürler arası farklılık gösterebildiğine ilişkin öngörüü ve mevcut çalışmanın gerekliliğini desteklemektedir. Gelecekte Türkiye’de yapılacak ahlaki kararlar (faydacı/deontolojik) ile psikopati, empati, özgecilik, analitik düşünme eğilimi gibi kişisel eğilimler ve duygular arasındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin araştırmalarda, uluslararası alan yazına paralel olarak yüksek ikilem senaryolarının kullanılması anlamlı olacaktır. Bu kapsamda, Türk kültürüne özgü gerek klasik gerekse psikoterapist yüksek ikilem senaryolarının tespiti, gelecekteki araştırmalar için kritik bir başlangıç noktası teşkil etmektedir.

Hem klasik ahlaki ikilem senaryolarında hem de psikoterapist senaryolarında ahlaki yargı ve tercih edilecek davranış arasında çift yönlü tutarsızlıklar olduğu görülmüştür. Klasik ahlaki ikilem senaryolarında faydacı davranışın ahlaken doğru bulunması ancak

yerine getirilemeyecek olması beklenebilecek bir tutarsızlıktır. Ancak bazı katılımcılar tam tersi bir tutum sergileyip faydacı davranışı ahlaken doğru bulmamakla birlikte uygulayacaklarını söylemişlerdir. Söz konusu tutarsızlığın nedenlerini tespit edebilmek amacı ile ileride yapılacak çalışmalarda, senaryolardan sonra yanıtlanan iki soruya ek olarak “eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdiyseniz lütfen nedenini açıklayınız” sorusunun da yer alması faydalı olacaktır. Psikoterapist senaryolarında ise örneklem sayısının azlığına paralel olarak senaryo bazında az sayıda tutarsız cevap verilmiştir. Bu nedenle ilgili tutarsızlıkların nedenleri hakkında sağlıklı bir tespit yapmak mümkün olmamıştır.

Gerek klasik ahlak senaryolarının gerekse psikoterapist senaryolarının uyandırdığı duygulara ilişkin olarak katılımcılar arasında fikir birliği bulunmadığı görülmüştür. Katılımcılar tarafından seçilen duyguların arasında suçluluk, gurur, ümit ve can sıkıntısı gibi duyguların bulunması, bazı katılımcıların senaryo ile bağlantılı duygu yerine verdikleri karardan doğan duygularını ya da genel duygu durumlarındaki en baskın duyguyu işaretlemiş olabileceklerini akla getirmektedir. Söz konusu durumun, duygu seçimine ilişkin sorunun “şu anda hissettiğiniz en yoğun duyguyu işaretleyin” şeklinde sorulmuş olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda ilgili sorunun “yukarıdaki senaryonun sizde uyandırdığı en yoğun duyguyu işaretleyin” şeklinde kullanılmasının daha yararlı olabilir.

Çalışmadaki beklentiye uygun olarak (*H1*), hem klasik ahlaki ikilem senaryoları, hem de psikoterapist ahlaki ikilem senaryoları katılımcıların negatif duygu durumlarını arttırmıştır. Klasik ahlaki ikilem senaryolarında ilgili duruma ek olarak katılımcıların pozitif duygu durumları da azalmıştır.

Hem psikoterapist grubunun, hem de alan dışı grubun çalışmanın yapıldığı andaki ruh halleri ile deontolojik karar alma eğilimleri arasında ilişki olacağını öne süren *H2* ise sadece alan dışı grubun karar alma eğilimleri açısından desteklenmiştir. Alan dışı grubun klasik ahlaki ikilem senaryolarındaki deontolojik karar alma eğilimleri ile negatif duygu durumları arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Beyin görüntüleme teknikleri ile de desteklenen İkili İşlem Kuramı, üst geçit ikilemi benzeri kişisel ahlaki ikilem senaryolarının kişisel olmayan senaryolara göre zarar verme hassasiyetinden kaynaklanan çok daha güçlü negatif duyguları tetiklediğini, tetiklenen bu sürecin fayda-maliyet analizi yapan rasyonel süreç ile ikileme girdiğini ve bu durum bilişsel olarak kontrol edile-

mediğinde kişilerin deontolojik yönde karar verdiklerini ileri sürmektedir (Greene ve ark., 2001; Greene, 2007). İkili İşlem Kuramı kapsamında değerlendirildiğinde, Aktaş ve arkadaşlarının (2017) çalışması da Türk kültüründe kişisel olmayan ahlaki ikilem senaryolarının bile güçlü negatif duyguları tetikleyerek katılımcıların ağırlıklı olarak deontolojik yönde karar almalarına neden olabildiğine işaret etmektedir. Mevcut çalışmada katılımcılarımızın negatif duygu durumlarının senaryolar tarafından tetiklenen negatif duyguları daha da güçlendirerek deontolojik yönde karar alma eğilimini arttırmış olması olasıdır. Bu kapsamda çalışmanın ilgili sonuçları İkili İşlem Modeli Teorisi ile uyumlu görünmektedir. Psikoterapist grubunda ise, deontolojik karar alma eğilimleri ile katılımcıların duygu durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Senaryoların katılımcıların negatif duygu durumlarını arttırmış olması, soruların gelişigüzel yanıtlanmadığına işaret etmektedir. Alan yazın bulguları ve ilgili hipotezimiz ile çelişkili söz konusu sonuç, bu grubu oluşturan örnekleminizdeki kişi sayısının azlığından kaynaklanıyor olabilir. Buna ek olarak, özellikli bir grup olan ve yazılı mesleki etik kurallar çerçevesinde karar alması beklenen psikoterapist grubunun, mesleki etik kararları verirken duygu durumlarından etkilenmeyen rasyonel bir tarz benimsiyor olabilecekleri değerlendirmesi de yapılmıştır.

Yüksek ikilem yaratan psikoterapist senaryolarından üçünde ('Vefat eden danışan', 'Sorumsuz genital herpes hastası' ve 'Kemik iliği') katılımcıların çoğunluğu, araştırmanın beklentilerine (H3) paralel olarak deontolojik yönde karar vermişlerdir. Belirlenen diğer iki senaryoda ise ('Askeriyede görevlendirilecek sınır durum kişilik bozukluğu olan danışan' ve 'İçki sorunu olan cerrah'), katılımcıların çoğunluğu araştırmanın beklentisiyle (H3) uyuşmayacak şekilde faydacı yönde karar vermişlerdir. Psikoterapist örnekleminin 42 kişilik küçük bir gruptur ve bu grupta bulunan psikoterapistlerin büyük bölümü mesleğinin ilk yıllarındadır. Bu kapsamda, mesleğin yazılı etik kurallarını yeterince içselleştirememiş olmaları olası görünmektedir. İleride gerçekleştirilecek çalışmalarda daha büyük ve deneyim dağılımı daha dengeli bir psikoterapist grubu kullanılmasının söz konusu karar dağılımı ağırlıklarını etkileyebileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra, psikoterapistlerin deneyim süreleri ile bağlantılı veya bundan bağımsız olarak, mesleki konulardaki etik kararlarında genel kişisel ahlaki bakış açılarından etkilenebilir olmaları da olasıdır.

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere, bu araştırmanın en önemli kısıtlılığı, özellikle psikoterapist grubu için düşük bir örneklem sayısına ulaşılmış olmasıdır. Ayrıca örneklem

grubu genel olarak deneyimi az olan psikoterapistlerden oluşmaktadır. İleride, deneyim açısından geniş bir yelpazeden katılımcıların yer aldığı ve daha büyük bir psikoterapist örneklemini kullanan benzer çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

Bu çalışma ile öncelikle, Ahlak Psikolojisi alanından kullanılan klasik ahlaki ikilem senaryolarına paralel olarak psikoterapist ahlaki ikilem senaryoları, faydacı/ deontolojik karar alma eksenine oturtulmuştur. Böylece ahlaki ikilemlerin araştırılması konusunda oldukça bakir bir alan olan klinik psikoloji alan yazını ile ahlak psikolojisi alan yazını arasında bir köprü oluşturulmuştur. Araştırmamız, Türk kültüründe yüksek ahlaki ikilem yaratan hem klasik hem de psikoterapist senaryoları tespit eden ilk araştırma niteliğindedir. Yüksek ahlaki ikilem yaratan psikoterapist senaryolarının belirlenmesi açısından, bildiğimiz kadarı ile uluslararası alan yazında da benzer bir çalışma bulunmamaktadır. Duygular ile faydacı/deontolojik karar alma eğilimleri arasındaki ilişkinin de incelendiği mevcut çalışmanın, gerek ahlaki yargılar ile duyguların ilişkisi üzerine yapılacak ilişkisel araştırmalara, gerekse duygu manipülasyonunun ahlaki kararlar üzerindeki etkilerini araştıracak çalışmalara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Aktaş, B., Yılmaz, O. ve Bahçekapılı, H. G. (2017). Moral pluralism on the trolley tracks: Different normative principles are used for different reasons in justifying moral judgments. *Judgment and Decision Making*, 12(3), 297-307.
- Avramova, Y. R. ve Inbar, Y. (2013). Emotion and moral judgment. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 4(2), 169-178.
- Bartels, D. M. ve Pizarro, D. A. (2011). The mismeasure of morals: Antisocial personality traits predict utilitarian responses to moral dilemmas. *Cognition*, 121(1), 154-161.
- Chapman, H. A., Kim, D. A., Susskind, J. M. ve Anderson, A. K. (2009). In bad taste: Evidence for the oral origins of moral disgust. *Science*, 323(5918), 1222-1226.
- Choe, S. Y. ve Min, K. H. (2011). Who makes utilitarian judgments? The influences of emotions on utilitarian judgments. *Judgment and Decision Making*, 6(7), 580.

- Christensen, J. F. ve Gomila, A. (2012). Moral dilemmas in cognitive neuroscience of moral decision-making: A principled review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 36(4), 1249–1264.
- Conway, P. ve Gawronski, B. (2013). Deontological and utilitarian inclinations in moral decision making: a process dissociation approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(2), 216.
- Crockett, M. J., Clark, L., Hauser, M. D. ve Robbins, T. W. (2010). Serotonin selectively influences moral judgment and behavior through effects on harm aversion. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(40), 17433-17438.
- Damasio, A. R. (1995). On some functions of the human prefrontal cortex. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 769(1), 241-252.
- Ellsworth, P. C. ve Smith, C. A. (1988). Shades of joy: Patterns of appraisal differentiating pleasant emotions. *Cognition & Emotion*, 2(4), 301-331.
- Fennig, S., Secker, A., Treves, I., Ben Yakar, M., Farina, J., Roe, D. ve Fennig, S. (2005). Ethical dilemmas in psychotherapy: Comparison between patients, therapists and laypersons. *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 42(4), 251-257.
- Gençöz T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*; 15(46), 19-26.
- Glenn, A. L., Koleva, S., Iyer, R., Graham, J. ve Ditto, P. H. (2010). Moral identity in psychopathy. *Judgment and Decision Making*, 5(7), 497.
- Greenberg, L. S., Elliott, R. ve Lietaer, G. (1994). Research on experiential psychotherapies. *Handbook of Psychotherapy and Behavior Change*, 4, 509-539.
- Greene, J. D. (2007). Why are VMPFC patients more utilitarian? A dual-process theory of moral judgment explains. *Trends in Cognitive Sciences*, 11(8), 322-323.
- Greene, J. D., Sommerville, R. B., Nystrom, L. E., Darley, J. M. ve Cohen, J. D. (2001). An fMRI investigation of emotional engagement in moral judgment. *Science*, 293(5537), 2105– 2108.
- Goldberg, J. H., Lerner, J. S. ve Tetlock, P. E. (1999). Rage and reason: The psychology of the intuitive prosecutor. *European Journal of Social Psychology*, 29(5-6), 781-795.
- Haidt, J. (2001). The emotional dog and its rational tail: A social intuitionist approach to moral judgment. *Psychological Review*, 108(4), 814-834.
- Haidt, J. (2007). The new synthesis in moral psychology. *Science*, 316, 998-1002.
- Kahane, G. (2015). Sidetracked by trolleys: Why sacrificial moral dilemmas tell us little (or nothing) about utilitarian judgment. *Social neuroscience*, 10(5), 551-560.
- Kant, I. (1785/1964). *Groundwork of the metaphysics of morals* (H. J. Paton, Çev.). New York: Harper & Row.
- Koenigs, M., Kruepke, M., Zeier, J. ve Newman, J. P. (2011). Utilitarian moral judgment in psychopathy. *Social cognitive and affective neuroscience*, 7(6), 708-714.
- Koenigs, M., Young, L., Adolphs, R., Tranel, D., Cushman, F., Hauser, M. ve Damasio, A. (2007). Damage to the prefrontal cortex increases utilitarian moral judgments. *Nature*, 446(7138), 908.
- Kohlberg, L. ve Kramer, R. (1969). Continuities and discontinuities in childhood and adult moral development. *Human development*, 12(2), 93-120.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B. ve Schutte, N. S. (2005). The relationship between the five-factor model of personality and symptoms of clinical disorders: A meta-analysis. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27(2), 101-114.
- Mill, J. S. (1861/1998). *Utilitarianism*. New York: Oxford University Press.

- Moore, A. B., Clark, B. A. ve Kane, M. J. (2008). Who shalt not kill? Individual differences in working memory capacity, executive control, and moral judgment. *Psychological Science*, 19(6), 549-557.
- Prinz, J. (2006). The emotional basis of moral judgments. *Philosophical explorations*, 9(1), 29-43.
- Royzman, E. B., Leeman, R. F. ve Sabini, J. (2008). "You make me sick": Moral dyspepsia as a reaction to third-party sibling incest. *Motivation and Emotion*, 32(2), 100-108.
- Schnall, S., Haidt, J., Clore, G. L. ve Jordan, A. H. (2008). Disgust as embodied moral judgment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(8), 1096-1109.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.
- Smith, C.A. ve Ellsworth, P. C. (1985). Patterns of cognitive appraisal in emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4), 813-838.
- Strohmingner, N., Lewis, R. L. ve Meyer, D. E. (2011). Divergent effects of different positive emotions on moral judgment. *Cognition*, 119(2), 295-300.
- Therapy Today 2015 Sayıları. (2017, Nisan). British Association for Counselling and Psychotherapy içinde. Erişim adresi: <https://www.bacp.co.uk/search?q=psychotherapist%20dilemmas%202015>
- Valdesolo, P. ve DeSteno, D. (2006). Manipulations of emotional context shape moral judgment. *Psychological Science*, 17(6), 476-477.
- Vyskocilova, J. ve Prasko, J. (2013). Ethical questions and dilemmas in psychotherapy. *Activitas Nervosa Superior Rediviva*, 55(1-2), 4-11.
- Watson, D., Clark, L.A. ve Tellegen A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6):1063-1070.
- Wiech, K., Kahane, G., Shackel, N., Farias, M., Savulescu, J. ve Tracey, I. (2013). Cold or calculating? Reduced activity in the subgenual cingulate cortex reflects decreased emotional aversion to harming in counterintuitive utilitarian judgment. *Cognition*, 126(3), 364-372.
- Wundt, W. (1980). Outlines of psychology. *Wilhelm Wundt and the Making of a Scientific Psychology* içinde (s. 179-195). Springer, Boston, MA.
- Zajonc, R.B. (1980). Feeling and thinking: Preferences need no inferences. *American Psychologist*, 35(2), 151-175.

EK 1. Ellsworth ve Smith Duygu Kategorileri

Şu anda en yoğun hissettiğiniz duyguyu lütfen aşağıdaki listede yuvarlak içine alınız.

Ümit	İlgi	Can sıkıntısı	Gurur
Şaşkınlık	Mutluluk	Tiksinti	Küçük görme
Üzüntü	Suçluluk	Öfke	Korku
Utanç	Hayal kırıklığı		
Diğer(lütfen belirtin)			

EK 2. Klasik Ahlaki İkilem Senaryoları

Lütfen aşağıdaki senaryoların her birini okuyup ilgili soruları yanıtlayın.

Yanıt seçeneklerinden sadece seçtiğiniz bir tanesini yuvarlak içine alın.

Lütfen tüm anketi ara vermeden tek bir oturumda tamamlayın.

Tüm araştırma süresince ve sonrasında cevapların gizliliği korunacak, kişi bazlı her hangi bir değerlendirme yapılmayacak, tüm katılımcıların genel eğilimleri değerlendirilecektir.

1-) VAGON:

Freni patlamış bir vagon hızla bir kavşağa yaklaşmakta. Kavşağın solunda beş demiryolu işçisi, sağında ise bir demiryolu işçisi çalışmakta. Eğer hiçbir şey yapmazsanız, vagon kavşağın solundan devam edecek ve beş işçiyi ezerek öldürecek. Söz konusu beş işçinin hayatını kurtarmanın tek yolu, yanınızda bulunan kolu çekerek vagonu kavşağın sağına yönlendirmek ve orada bulunun bir işçiyi ezerek öldürmek.

Beş işçinin hayatını kurtarmak için kolu çekerek bir işçinin ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Beş işçinin hayatını kurtarmak için bir işçinin ölümüne neden olacak kolu çeker misiniz?

Evet / Hayır

2-) ALEVLER:

Hastanede gece bekçisi olarak çalışıyorsunuz. Yan binada meydana gelen kaza nedeni ile ölümcül alevler hastanenin havalandırma sistemi içerisinde yükselmekte. Üst kattaki hasta odalarından birinde üç, diğerinde ise bir hasta bulunmakta. Eğer alevlere müdahale etmek için hiçbir şey yapmazsanız, alevler üç hastanın bulunduğu odaya ulaşacak ve onların ölümüne neden olacak. Havalandırma sistemine müdahale ederek bu üç hastanın ölümünü engellemenin tek yolu yanınızda bulunan düğmeye

basmak. Eğer düğmeye basarsanız alevler üç hastanın olduğu odaya değil, bir hastanın bulunduğu odaya ulaşacak ve onu öldürecek.

Üç hastanın hayatını kurtarmak için düğmeye basarak bir hastanın ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Üç hastayı kurtarmak için bir hastanın ölümüne neden olacak düğmeye basar mısınız?

Evet / Hayır

3-) *PARA BABASI:*

Bir elektrik teknisyenisiniz ve çok zengin bir iş adamının villasındaki elektrik arızasını tamir etmek üzere çağırıldınız. Söz konusu iş adamı kanser hastası ve ölüm döşeğinde, ancak kanseri yavaş ilerlediği için ölümlü aylar sürebilir. Öldüğünde verilmek üzere tüm devasa servetini yerel bir çocuk hastanesine bağışladığı kısa süre önce gazetelerde yayınlandı. Bu hastanede tedavi gören çok sayıda çocuğun bu servet sayesinde iyileşeceğini, ancak iş adamının ölümüne kadar hayatta kalmayı başaramayacaklarını biliyorsunuz.

Arızayı tamir etmek yerine elektrik kablolarına aşırı elektrik yükleyebilirsiniz. Böylece evdeki herhangi bir lamba açıldığında veya elektrikli alet çalıştırıldığında sistem kısa devre yapar, iş adamının bağlı bulunduğu solunum cihazı da devre dışı kalır ve adam ölür.

Bu durum bir kaza gibi görünecek ve bağışlanan servet ile pek çok çocuğun hayatı kurtulacaktır.

Çocukların ihtiyaçları olan parayı bir an önce almalarını sağlamak için, elektrik sistemine kısa devre yaptırarak iş adamının ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Çocukların ihtiyaçları olan parayı bir an önce almalarını sağlamak için iş adamının ölümüne sebep olacak şekilde elektrik sistemine kısa devre yaptırır mısınız?

Evet / Hayır

4-) *CANKURTARAN SANDALI:*

Yangın nedeni ile bir an önce tahliye edilmesi gereken bir gemidesiniz. Yeterince cankurtaran sandalı olmadığı için, her sandala taşıma kapasitesinden daha fazla insan bindirilmek zorunda kalınıyor. Sizin bulunduğunuz cankurtaran sandalı da fazla ağırlık yüzünden su almaya başladı ve batmak üzere. Eğer hiçbir şey yapılmazsa, kurtarma araçları bölgeye gelemeden önce sandalınız batacak ve sandaldaki herkes ölecek.

Bulduğunuz sandalda ağır yaralı ve her halükarda kurtulamayacak durumda olan biri var. Eğer bu yaralıyı denize atarsanız ağırlık dengelenecek ve sandalınız batmaktan kurtulacak.

Kendinizi ve sandaldaki diğer kişileri kurtarmak için bu yaralıyı denize atarak ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve sandaldaki diğer kişileri kurtarmak için bu yaralıyı denize atar mısınız?

Evet / Hayır

5-) *AĞLAYAN BEBEK:*

Düşman askerleri kasabanızı işgal etmişler ve çevredeki iki yaşından büyük herkesi öldürüyorlar. Siz ve kasabadan bazı kişiler büyük bir evin tavan arasındaki iki odaya saklandınız. Dışardan, saklananları aramaya gelen düşmen askerlerinin seslerini duyuyorsunuz.

Diğer odadaki bebek ağlamaya başladı. Bebeğin sesinin dışardaki düşman askerleri tarafından duyulmaması olanaksız. Eğer sesi duyup eve girerlerse bebeği öldürmeyecekler, ancak siz ve evde saklanan diğer herkes öldürülecek.

Eğer yanınızdaki gürültülü çalışan fırını açarsanız, fırının gürültüsü bebeğin sesini bastırarak ve askerler yerinizi bulamayacaklar. Diğer oda yetişkinler ve çocuklar için rahatsız edici ölçüde sıcak olacak ama bu sıcaklık bebeği öldürecek. Kendinizi ve diğer saklananları kurtarmak için fırını çalıştırmak zorundasınız ama bu ağlayan bebeğin ölümüne yol açacak.

Kendinizi ve diğer saklanan kasabalıları kurtarmak için fırını çalıştırıp ağlayan bebeğin ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve diğer saklanan kasabalıları kurtarmak için, ağlayan bebeğin ölümüne neden olacak fırını çalıştırır mısınız?

Evet / Hayır

6-) *DENİZALTI:*

Büyük bir aysbergin tabanında araştırma yapan bir denizaltının mürettebatından birisiniz. Güvertede meydana gelen bir patlamadan dolayı mürettebatın çoğu öldü veya yaralandı, aynı zamanda denizaltı da hasar gördü. Siz ve mürettebatın çoğunluğu yüzeye yakın katlardan birinde mahsur kaldınız ve bulunduğunuz yerde hepinizin güverteye erişip kurtulmasını sağlayacak yeterli oksijen yok. Denizaltının alt katında ise mürettebattan bir kişi mahsur kaldı ve onun bulunduğu katta yeterli oksijen var.

Acil çıkış için denizaltının alt ve üst katlarını ayıran bir ambar kapağı var. Eğer acil durum düğmesine basarsanız, ambar kapağı açılıp aşağı kata düşecek. Böylece alt kattaki oksijen sizin bulunduğunuz kata çıkacak ve bu sayede güverteye çıkıp kurtulacak kadar oksijeniniz olacak. Ancak, alt katta mahsur kalan kişi baygın ve yerde yatıyor, ambar kapağını serbest bırakırsanız, aşağıda baygın yatan adamı ezip öldürecek.

Siz ve yanınızdakiler nerede ise havasızlıktan ölmek üzeresiniz ve acil durum düğmesine basmaktan başka bir kurtuluş yolunuz yok.

Kendinizi ve yanınızdakileri kurtarmak için acil durum düğmesine basarak alt katta baygın yatan adamın ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve yanınızdakileri kurtarmak için alt katta baygın yatan adamın ölümüne neden olacak acil durum düğmesine basar mısınız?

Evet / hayır

7-) KÖPEKBALIGI SALDIRISI:

Birleşmiş Milletlere bağlı ve 2. Dünya Savaşı'ndan kalma sualtı mayınlarını etkisiz hale getirmekle görevle bir dalgıç ekibinin üyesisiniz. Ekibinizdeki dalgıçlardan biri, bir mayını etkisiz hale getirmeye çalışırken patlattı ve yaralandı. Sudaki kan çevredeki çok sayıdaki köpekbalığını bulunduğunuz yere çekti. Bu köpekbalıkları karşlarına çıkan her şeyi yiyen çok saldırgan bir tür. Bir zıpkın tüfeğiniz var, ancak yanınızda sadece bir tek zıpkın var ve köpekbalıklarının sayısı çok fazla.

Yaralı dalgıç mevcut tek köpekbalığından korunma kafesine doğru yüzüyor ve oraya sizden ve diğer dalgıçlardan daha önce varacak.

Köpekbalıkları da size ve diğer dalgıçlara onlardan kaçıp kurtulamayacağınız kadar yaklaşmış durumdadır.

Eğer mayınlardan birini aktive ederseniz, ortaya çıkacak patlama yaralı dalgıçı öldürecek ancak köpekbalıklarını ürkütüp kaçıarak size ve diğer dalgıçların güvenli bir bölgeye kaçmanızı sağlayacak.

Kendinizi ve grubun geri kalanını kurtarmak için mayını patlatarak yaralı dalgıçın ölümüne neden olmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve grubun geri kalanını kurtarmak için yaralı dalgıçın ölümüne neden olacak mayını patlatır mısınız?

Evet / Hayır

8-) YETİM HANE:

İç savaşın olduğu bir ülkedeki bir yetimhanede çalışıyorsunuz. İsyancı askerler başarılı bir darbe ile hükümeti ele geçirmişler ve şimdi de kendi rejimlerini desteklemeyen herkesi öldürüyorlar. İsyancı askerler bulunduğunuz kasabayı işgal ettiler ve sadakatinden şüphelendikleri herkesi öldürmeye başladılar. Siz ve yetimhanedeki çocuklar isyancıların rejimini desteklemiyorsunuz. İsyancı askerler ayrıca, ülkenizdeki belli bir etnik grup aleyhine de etnik temizleme hareketi yürütüyorlar. Yetimhanede de söz konusu etnik gruba mensup bir çocuk var.

Bu çocuğu güvenli bir şekilde ülke dışına çıkarabilecek kaçakçıları tanyorsunuz, ancak siz ve diğer çocuklar için bir kaçış yolu yok ve askerler sizleri kesinlikle öldürecekler.

Hemşireye, bahse konu etnik gruba mensup çocuğa yüksek dozda uyku ilacı vermesini emredebilirsiniz. İsyancı askerler, ilgili etnik gruptan nefret ettikleri için bu davranışınızı onlara olan sadakatinizin bir göstergesi olarak görecek, size ve diğer çocuklara dokunmayacaklardır.

Kendinizi ve diğer çocukları kurtarabilmek için hemşireye ilgili çocuğa yüksek dozda uyku ilacı vermesini emrederek çocuğun ölümüne neden olmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve diğer çocukları kurtarabilmek için hemşireye ilgili çocuğa öldürücü dozda uyku ilacı vermesini emreder misiniz?

Evet / Hayır

9-) HIV VİRÜSÜNÜN BULAŞMASINI ÖNLEME:

Bir restoranda garsonsunuz.

Servis yaptığımız düzenli müşterilerinizden birinin, arkadaşına kan testinin HIV pozitif çıktığını öğrendiğini ve ölmeye önce mümkün olduğunca fazla sayıda insana bu virüsü bulaştırmayı hedeflediğini söylediğini duydunuz. Bunu söyleyen müşteriyi de arkadaşını da iyi tanıyorsunuz. Adamın söylediğinde ciddi olduğunu ve ulaşabileceği çok sayıda potansiyel kurban olduğunu biliyorsunuz. Polise gitmeniz durumunda müşterinin de arkadaşının da bu konuşmayı inkar edeceğinden ve elinizde her hangi bir kanıt olmadığından polis müdahalede bulunmayacağından eminsiniz.

İlgili müşterinin çok ciddi düzeyde fıstık alerjisi olduğunu ve küçük bir miktar yemekle bile öleceğini biliyorsunuz. Tatlısına müşteri fark etmeden fıstık karıştırma imkanınız var.

Müşterinin onlarca insana HIV virüsü bulaştırarak ölmelerine sebep olmasını önlemek için tatlısına fıstık karıştırarak alerjik reaksiyon tetiklemek ve ölümüne neden olmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Müşterinin onlarca insana HIV virüsü bulaştırarak ölmelerine sebep olmasını önlemek için, alerjik reaksiyon tetikleyerek ölümüne neden olacak olan fıstığı tatlısına karıştırır mısınız?

Evet / Hayır

10-) KURTARMA OPERASYONU:

Bir sel felaketine müdahale eden kurtarma helikopterindeki tek doktorsunuz. Çok sayıda yaralı bölgeden kurtardınız ve yol boyunca onları hayatta tutmaya çalışıyorsunuz.

Aniden pilot motorda arıza olduğunu, helikopterin sizin, pilotun ve helikopterdeki tüm yaralıların ağırlığını taşımasının mümkün olmadığını bildirdi. Helikopterin yere çakılmasını önlemek için helikopterin yükünü hafifletmek gerekiyor. Helikopterdeki tüm ekipmanı aşağı atmanıza rağmen helikopter yeterince hafiflemedi, yaralıların da size ihtiyaçları var. Helikopteri yeterince hafifletebilmenin tek yolu, helikoptere çekmekte olduğunuz yaralı tutan kurtarma ipini kesmek. İpi keserseniz helikopter uçuşa devam edebilecek kadar hafiflemiş olacak ancak, yukarı çekmekte olduğunuz yaralı aşağı düşerek ölecek.

Kendinizi ve helikopterdekileri kurtarabilmek için ipi keserek yukarı çekmekte olduğunuz yaralının ölümüne neden olmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve helikopterdekileri kurtarabilmek için yukarı çekmekte olduğunuz yaralı tutan ipi keser misiniz?

Evet / Hayır

11-) UZAY İSTASYONU:

Dünyanın etrafında dönen uluslararası bir uzay istasyonunda mühendissiniz. Aniden kargo bölümünde yangın çıkıyor. Otomatik yangın söndürme sistemi, kargo bölümünün uzaya açılan kapısını açarak yangının sönmesini sağlıyor. Ancak sistemin çalışabilmesi için kargo bölümü ile istasyon arasındaki kapının kilitlenmesi gerekiyor. İstasyonda çalışan teknikerlerden biri, yangın başladığında kargo bölümünde bulunuyor ve uzay kıyafetini tamamen giyememiş durumda. Tekniker kurtulabilmek için kargo kapısına giden merdivenlere tırmanmaya başlıyor, ancak uzay kıyafetini giymeye çalışırken merdivenlerden çıkabilmesi mümkün değil.

Teknikerin tırmanmaya devam etmesi durumunda, arada sıkışacağını ve kapı kilitlenemediği için yangın söndürme sisteminin devreye giremeyeceğini ve yangının tüm istasyonu saracağını fark ediyorsunuz. Teknikerin yangın yayılmadan uzay kıyafetini çıkarabileceği yeterli zaman da yok.

Yangının yayılarak sizi ve istasyondaki diğer çalışanları öldürmesini engellemenin tek yolu, kontrol odasındaki butona basarak tekniker kapıya ulaşmadan kapıyı kilitlemek ve yangın söndürme sisteminin devreye girmesini sağlamak. Butona basarsanız yangın sönecek, ancak tekniker uzaya uçarak ölecek.

Kendinizi ve istasyondaki diğer çalışanları kurtarabilmek için kapıyı kilitleyecek butona basmak ve teknikerin ölümüne neden olmak, sizin açınızdan ahlaken uygun mudur?

Evet / Hayır

Kendinizi ve istasyondaki diğer çalışanları kurtarabilmek için kapıyı kilitleyerek teknikerin ölümüne neden olacak olan butona basar mısınız?

Evet / Hayır

12-) BRİKET:

Binaların kontrollü bir şekilde patlatılarak yıkılmasını sağlayan bir patlayıcı uzmanısınız. Çalıştığımız binadaki son kontrolleri yaparken, alt katlardan birinde bir gencin patlayıcılardan birini kurcaladığını ve kontrolsüz bir patlamayı tetiklemek üzere olduğunu fark ediyorsunuz. Tetiklenmek üzere olan patlama binanın çökmesine, sizin, söz konusu gencin ve binadaki bir grup müfettişin ölümüne neden olacaktır. Dışarda çalışan makinelerin gürültüsü nedeni ile gence sesinizi duyurup onu uyarabilmeniz mümkün değil.

Patlamayı önlemenin tek yolunun, binanın elektriğini devreye sokacak kolu çekmek olduğunu fark ediyordunuz. Bina elektriğinin devreye girmesi, kısa devre yaptırarak patlamanın tetiklenmesini önleyecek ancak, açık bir elektrik kablosunu elinde tutmakta olan gencin de elektrik çarpması sonucu ölmesine neden olacak.

Kendinizi ve binadaki bir grup müfettişi kurtarabilmek için bina elektriğini devreye sokan kolu çekmek ve ilgili gencin ölümüne neden olmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

endinizi ve binadaki bir grup müfettişi kurtarabilmek için, bina elektriğini devreye sokarak ilgili gencin ölümüne neden olacak kolu çeker misiniz?

Evet / Hayır

13-) BATAN OTOBÜS:

Hayvanat bahçesi gezisine giden anaokulu çocuklarını taşıyan bir otobüsün şoförüsünüz. Yolda lastiklerin defolu olması nedeni ile otobüs köprüden nehre uçuyor. Batmakta olan otobüste mahsur kalan siz ve üç çocuk dışındaki herkes, dalgalarla otobüsten dışarı sürüklenip nehrin azgın sularında kayboluyorlar. Size en yakın iki çocuğu kucaklayarak çıkış kapısına doğru yüzmeye başlıyorsunuz. Kucağınızdaki iki çocuk da yüzmeye bilmiyor ve nefeslerini uzun süre tutamayacak kadar küçükler.

Ancak çıkış kapısının önü, kazada yerinden çıkan koltuklar tarafından kapatılmış durumda. Otobüsten dışarı çıkmanın tek yolu, kapı önünü kapatan koltukları koridorun diğer ucuna doğru iterek kapının önünü açmak. Ancak bu, koridorun diğer ucunda kalan üçüncü çocuğun otobüste sıkışarak boğulup ölmesine neden olacak.

Kendinizi ve diğer iki çocuğu kurtarabilmek için kapının açılmasını engelleyen koltukları koridorun diğer ucuna itip orada bulunan üçüncü çocuğun boğulup ölmesine neden olmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Çıkış kapısını açabilmek, kendinizi ve diğer iki çocuğu kurtarabilmek için üçüncü çocuğun çıkış yolunu kapatarak boğulmasına neden olacak koltukları koridorun diğer ucuna iter misiniz?

Evet / Hayır

14-) ORGAN NAKLİ:

Doktorsunuz ve beş hastanızdan her biri bir organ yetmezliği nedeni ile ölmek üzere. Hastanize ağır bir trafik kazasında ciddi şekilde yaralanan ve hemen ameliyat edilmezse ölecek olan bir hasta getiriliyor. Ameliyat sırasında hemşirenin hastaya durumuna uygun olmayan bir ilacı enjekte etmek üzere olduğunu fark ediyorsunuz. Bu hatanın kritik olduğunun ve hastayı öldüreceğinin farkındasınız. Bu yaralının ölmesi durumunda organlarını alarak söz konusu beş hastanızı kurtarmanız mümkün olacak.

Hemşirenin hatasını görmezden gelip yaralının ölmesine seyirci kalarak beş hastanızı kurtarmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Beş hastanızı kurtarmak için hemşirenin yaralının ölümüne neden olacak hatasını görmezden gelir misiniz?

Evet / Hayır

15-) NOBEL ÖDÜLÜ:

Siz ve araştırma ortağınız, güvenli, ucuz ve doğayı kirletmeyen yeni bir enerji kaynağı keşfettiniz. Bu keşif, dünyadaki çevre kirliliğini ve yoksulluğu ortadan kaldıracak boyutta bir keşif ancak, ortağınız bu keşfi satmak istiyor.

Ortağınızı iyi tanıyorsunuz ve onun bu keşfi en yüksek fiyatı veren kim olursa olsun ona satmak isteyeceğinden eminsiniz. Ortağınızın bugün bu keşfi korkunç bir silah olarak kullanmayı deneyecek birkaç potansiyel alıcı ile görüşeceğini ve bu kişilerin ortağınıza hayalinden bile geçmeyecek miktarda

yüksek bir para önereceğini öğrendiniz. Bu kişiler keşfinizi ele geçirirlerse, bunu son derece tehlikeli bir silah yapımında kullanacaklar ve binlerce insanın ölümüne neden olacaklar.

Ortağınızın bu satışı yapmasını engellemek için tek yolunuz onu öldürmek. Laboratuvarında bulunan kokusuz ve renksiz yanıcı bir kimyasalı laboratuvara dökerseniz, sigara tiryakisi ortağınızın çakmağını çaktığında havaya uçacağını biliyorsunuz. Böylece herkes bunun bir laboratuvar kazası olduğunu düşünecek ve keşfiniz de bunu silah olarak kullanabilecek kişilerin eline düşmemiş olacak.

Çakmağı çaktığında ortağınızın ölümüne neden olacak olan kimyasalı laboratuvara dökerek bu yeni enerji kaynağının, onu silah olarak kullanacak kişilerin eline düşmesini ve binlerce kişinin ölümünü önlemek, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Yeni enerji kaynağının onu silah olarak kullanacak kişilerin eline düşmesini ve binlerce kişinin ölmesini önlemek için çakmağı çaktığında ortağınızın ölümüne neden olacak kimyasalı laboratuvara döker misiniz?

Evet / Hayır

16-) ÖTANAZİ:

Küçük bir askeri birliği komuta ediyorsunuz. Düşman bölgesindeki görevinizi tamamlayıp dönerken, adamlarınızdan biri düşman tarafından kurulmuş kapılardan birine basıyor ve bacağı kötü şekilde yaralanıyor. Onu kan kaybından öldürmeden bacağını kapandan kurtarmanız mümkün değil. Ancak onu aranızda bırakırsanız da düşman birlikleri onu bulup konuşturmak için öldürene kadar işkence edecekler. Yaralı asker de en sonunda işkenceye dayanamayıp gizli bilgileri düşmana verecek. Siz bu gece farklı bir bölgeye göreve gideceğiniz için risk altında değilsiniz. Ancak yaralı askerin düşmana vereceği gizli bilgilerin onlarca askerin ölümüne neden olacağını biliyorsunuz.

Düşman birlikleri yaklaştığı için yaralı askerin yanında daha fazla kalmanız mümkün değil.

Askerinizin yerini bilgisayarınızda bombalama hedefi olarak programlamanız ve bulunduğu yerin bombalanmasını sağlamanız mümkün.

İşkence altında düşmana gizli bilgileri vermesini önlemek için, bilgisayarınızda ilgili programlamayı yaparak yaralı askerin ölümüne neden olmak, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

İşkence altında düşmana gizli bilgileri vermesini önlemek için bilgisayarınızda yaralı askerin ölümüne neden olacak programlamayı yapar mısınız?

Evet / Hayır

17-) DÜŞMAN CASUSU:

Savaş sırasında askeri bir birliğin komutanısınız. Askerleriniz, kısmen çöken bir binada oluşan bir çukurda aranan önemli bir düşman casusunu ağır yaralı olarak ele geçirdiler. Telsizden birliğimize, düşman askerlerinin yakındaki çok sayıda kasabadan birine sürpriz bir saldırı düzenleyecekleri bilgisi geldi. Eğer müdahale edemezseniz, düşman askerleri saldırdıkları kasabadaki tüm sivilleri öldürecekler. Ancak hangi kasabaya saldıracaklarını bilmiyorsunuz.

Ele geçirilen yaralı düşman casusunun hangi kasabaya saldırı planlandığını bildiğine eminsiniz. Onu sorguladınız ancak bilgi vermeyi kesinlikle ret ediyor. Casusun er ya da geç aldığı yaralar nedeni ile öleceğini biliyorsunuz.

Sorgulama sırasında casusun bulunduğu çukur, binanın temelinden yükselen su ile dolmaya başladı. Su casusun boyun hizasına kadar geliyor, kısa süre sonra boyunu aşacak ve casus boğulacak. İstedığınız bilgileri vermezse onu orada bırakacağınızı söyleyerek konuşmaya zorlayabilirsiniz. Casusu bu şekilde ölüme terk ederseniz son anda istediğiniz bilgileri vereceğine eminsiniz, ancak bu aşamada onu kurtarma imkanınızın kalmayacağını da biliyorsunuz. Casus boğularak ölecek, ancak siz de bu sayede düşmanın hangi kasabaya saldıracağını öğrenebilecek ve yüzlerce masumun hayatını kurtarabileceksiniz.

Yüzlerce masum hayatı kurtarabilmek için casusu boğularak ölüme terk etmek, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Yüzlerce masum hayatı kurtarabilmek için casusu boğularak ölüme terk eder misiniz?

Evet / Hayır

18-) BOMBA:

İyi tanınan güçlü bir terörist şehrin en kalabalık bölgelerinden birine kuvvetli bir bomba yerleştirdi ve bombayı uzaktan patlatmak üzere. Siz de bu terörist ile onun ayarladığı görüntülü bir bilgisayar bağlantısı üzerinden pazarlık yapıyorsunuz. Teröristin ergenlik çağındaki oğlu elinizde.

Terörist bombayı patlatırsa binlerce kişi ölecek. Teröristin bombayı patlatmasını önlemek için yapabileceğiniz tek şey, terörist bombayı etkisiz hale getirip teslim olana kadar kameralar önünde oğluna işkence yapmak.

Teröristin bombayı patlatarak binlerce kişiyi öldürmesine engel olabilmek için oğluna işkence yapmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Teröristin bombayı patlatarak binlerce kişiyi öldürmesine engel olabilmek için oğluna işkence yapar mısınız?

Evet / Hayır

19-) ARABİSTANLI LAWRENCE:

Tepe kabilesi ve Nehir kabilesi savaşçılarından oluşan küçük bir ordunun komutanısınız. Siz iki kabileye de mensup değilsiniz. Gece Tepe kabilesi üyelerinden biri, Nehir kabilesi tarafından kutsal kabul edilen bir totemi çalıyor ve hemen ardından yakalanıyor. Nehir kabilesi, totemi geri almalarına rağmen, çalınma eylemi ile totemin kirletildiğini ileri sürüyorlar ve eğer hırsız öldürülmezse Tepe kabilesine saldıracaklarını ilan ediyorlar. Ancak Tepe kabilesi, hırsızlık da yapmış olsa üyelerinden birini öldürmeyi reddediyor.

İki kabile arasında çıkacak savaşı ve yüzlerce kişinin ölmesini önlemek için yapabileceğiniz tek şey, hırsızın kafasını herkesin içinde kılıcınızla kesmek.

İki kabile arasında çıkacak savaşı ve yüzlerce kişinin ölmesini önlemek için hırsızın kafasını kesmeniz, sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

İki kabile arasında çıkacak savaşı ve yüzlerce kişinin ölmesini önlemek için hırsızın kafasını keser misiniz?

Evet / Hayır

20-) İLAÇ:

Sağlık Bakanlığında üst düzey bir yöneticisiniz. Bir şehirdeki yüzlerce insan ölümcül bir hastalığa yakalandılar. Yeni üretilen bir ilacın kullanılmaya başlamasına ilişkin karar vereceksiniz. Bu ilaç, ilgili bölgedeki ölümcül hastalığı başarı ile tedavi edebiliyor. Ancak ilacın aynı zamanda ciddi yan etkileri var. İlacın hastalara verilmesi durumunda hastaların çoğu iyileşecek, fakat küçük bir grup hasta da ilacın yan etkileri nedeni ile ölecek.

Bu ilacın ölümcül hastalığa yakalanan ilgili hastalara verilmesine karar vermek sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Bu ilacın ölümcül hastalığa yakalanan hastalara verilmesi kararını alır mısınız?

Evet / Hayır

EK 3. Psikoterapist Ahlaki İkilem Senaryoları

Lütfen aşağıdaki senaryoların her birini okuyup ilgili soruları yanıtlayın.

Yanıt seçeneklerinden sadece seçtiğiniz bir tanesini yuvarlak içine alın.

Lütfen tüm anketi ara vermeden tek bir oturumda tamamlayın.

Tüm araştırma süresince ve sonrasında cevapların gizliliği korunacak, kişi bazlı her hangi bir değerlendirme yapılmayacak, tüm katılımcıların genel eğilimleri değerlendirilecektir.

1-) VEFAT EDEN DANIŞAN:

Danışanınız Saadet hanım 6 aydır size psikoterapiye geliyor. Saadet hanım seanslar sürerken 30 yıl önce evlatlık olarak verdiği kızı, oğlu ve torunları ile tekrar bir araya geliyor. Saadet hanım seanslarda size tüm hayat hikayesini ve çocuklarını hangi şartlar altında evlatlık vermek zorunda kaldığını anlatıyor. Danışanınızın ailesi ile tekrar bir araya gelmekten çok mutlu olduğunu ve hayatı ile ilgili detayları onlarla paylaşmak istediğini de biliyorsunuz. Ancak Saadet hanım ailesine bunları anlatamadan bir

kazada vefat ediyor. Danışanınızın ailesi şaşkın ve üzgün durumda. Hayatlarını anlamlandırabilmek için annelerinin hayatına ilişkin detayları bilmenin onlar için çok önemli olduğunu söyleyerek sizden terapi notlarınızı onlarla paylaşmanızı istiyorlar.

Danışanınızın ailesinin mutluluğu için seans içerisinde size aktarılmış olan bilgileri onlarla paylaşmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Danışanınızın ailesinin mutluluğu için seans içerisinde size aktarılmış olan bilgileri onlarla paylaşmısınız?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız.

2-) ÇOCUKLUK TACİZİ:

Psikoterapi verdiğiniz danışanlardan Ayfer hanım seansta çocukken cinsel tacize uğradığını söyledi ve size tacizcinin kimliğini de açıkladı. Ancak Ayfer hanım bu bilginin seans odasında kalması ve yetkili merciler ile paylaşılmaması konusunda son derece ısrarlı. Olay zaman aşımına uğradığı için bu tür bir paylaşımın işe yaramayacağına ve adı bu tarz bir olaya karışır, itibarının zedeleneceğine, sosyal ilişkilerinde problem yaşayacağına inanıyor. Çalıştığınız kurum da taciz mağduru danışanların tacizcilerinin kimliklerini açıklama yönünde teşvik edilmelerine karşı. Ancak danışanınızın verdiği bilgiler, tacizcinin hala başka çocukları taciz ettiğini gösteriyor.

Danışanınızın ve çalıştığınız kurumun onay vermemesine karşın, söz konusu tacizcinin başka çocukları taciz etmesini engelleyebilmek için öğrendiğiniz bilgileri yetkili merciler ile paylaşmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Danışanınızın ve çalıştığınız kurumun onay vermemesine karşın, söz konusu tacizcinin başka çocukları taciz etmesini engelleyebilmek için öğrendiğiniz bilgileri yetkili merciler ile paylaşmısınız?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız.

3-) SORUMSUZ GENİTAL HERPES (GENİTAL UÇUK) HASTASI:

Psikoterapi verdiğiniz danışanlarınızdan biri seansta size, genital herpes (genital uçuk- cinsel ilişki ile bulaşan, ölümcül olmayan ancak ağrılı bir hastalık) hastalığının tedavi edildiğini anlatıyor. Ancak doktorların hastalığın sadece uykuya daldığını, ilerde tekrarlayabileceğini ve korunmasız cinsel ilişki sırasında partnerine bulaşacağını söylediklerini de belirtiyor. Hastanız oldukça çapkın biri ve söz konusu durumuna karşın çok sayıda partner ile korunmasız cinsel ilişkiye girmekten çekinmediğinden de size bahsediyor.

Çok sayıda kişinin genital herpes hastalığına yakalanmasını önlemek için, size seans gizliliği içerisinde aktarılmış olan bu bilgileri yetkili merciler ile paylaşmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Çok sayıda kişinin genital herpes hastalığına yakalanmasını önlemek için, size seans gizliliği içerisinde aktarılmış olan bu bilgileri yetkili merciler ile paylaşır mısınız?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız.

4-) ASKERİYEDE GÖREVLENDİRİLECEK SINIR DURUM KİŞİLİK BOZUKLUĞU OLAN DANIŞAN:

Sınır durum (borderline) kişilik bozukluğu olan bir danışana psikoterapi vermektесiniz. Danışanınızın sizinle terapiye başlamadan önce kendine zarar verme davranışları ve iki ciddi intihar girişimi olmuş. Ayrıca madde kötüye kullanımı öyküsü var. Bir yıllık başarılı bir terapi sürecinden sonra danışanınızın çok yol kat ettiğini ve gündelik işlevselliğini sürdürebileceğini düşünüyorsunuz.

Danışanınız size değerlendirmeleri geçerek profesyonel anlamda askeriyede görev yapmaya hak kazandığını, bu nedenle çok mutlu olduğunu ve bunu hayatında yeni bir sayfa açmak için bir fırsat olarak gördüğünü anlatıyor. Askeriyenin danışanınızın psikiyatrik geçmişinden haberi yok ve onu çatışmaya girmek üzere eğitilen birliklerden birine alacak.

Her ne kadar danışanınızın çok yol kat ettiğini düşünseniz de geçmiş öyküsü nedeni ile eline silah alacak olması sizi çok endişelendiriyor.

Danışanınızın kendine ve başkalarına zarar verme riskini ortadan kaldırmak için psikiyatrik geçmişini askeriye ile paylaşmak sizin açınızdan ahlaken doru mudur?

Evet / Hayır

Danışanınızın kendine ve başkalarına zarar verme riskini ortadan kaldırmak için psikiyatrik geçmişini askeriye ile paylaşır mısınız?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız.

5-) İÇKİ SORUNU OLAN CERRAH:

Yaklaşık 4 yıldır size psikoterapiye gelen cerrah bir danışanınız var. Danışanınız özel bir hastanede kozmetik amaçlı küçük ameliyatlara yapıyor. Danışanınız size son birkaç aydır normalden çok daha fazla içki içtiğini, hatta zaman zaman içkili iken ameliyata girdiğini anlatıyor, fakat bu durumun aranızda kalmasını istiyor.

Hastaların zarar görmesini engellemek için danışanınızın seans gizliliği içinde size aktardığı bilgileri yetkili merciler ile paylaşmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Hastaların zarar görmesini engellemek için danışanınızın seans gizliliği içinde size aktardığı bilgileri yetkili merciler ile paylaşır mısınız?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız

6-) *DANIŞANDAN BAĞIŞ İSTEME:*

Psikoterapist olarak çalışmanın yanı sıra, protez kol/bacak ihtiyacı olan maddi durumu yetersiz çocuklara yardım için kurulmuş bir dernekte de gönüllü olarak aktif görev alıyorsunuz. Son bağış kampanyanız ne yazık ki iyi gitmiyor, çok sayıda kol/bacak protezi ihtiyacı olan çocuktan sadece sınırlı sayıda çocuğun ihtiyacını karşılayabilecek kadar para toplanabildi. Danışanlarınız arasında çok zengin ancak cimri bir danışanınız var. Danışanınız normal şartlarda bu kampanyaya sıcak bakmayacak biri ancak uygun şekilde yardımını isterseniz, size olan güveni nedeni ile gerekli parayı vereceğine eminsiniz.

Çocukların protez kol/bacak ihtiyacını karşılayabilmek için danışanınızdan bağış istemek sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Çocukların protez kol/bacak ihtiyacını karşılayabilmek için danışanınızdan bağış ister misiniz?

Evet / hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız

7-) *KEMİK İLİĞİ:*

Psikoterapi verdiğiniz narsisistik kişilik bozukluğu olan bir danışanınız var. Danışanınızın ablasının tehlikeli bir anemi hastalığı var ve acilen kemik iliği nakli olması gerekiyor. Bulunabilen tek uygun kemik iliği de danışanınıza ait. Ancak danışanınız, anne ve babasının ablasını daha çok sevdiğine ve kayırdığına inandığı için ondan nefret ediyor ve kemik iliğini vermeyi kesin bir dille reddediyor. Danışanınızın ablası hemen kemik iliği nakli olmazsa ölecek ve üç küçük çocuğu bakacak başka kimseleri olmadığı için Çocuk Esirgeme Kurumuna verilecek. Çocukların tek yakın akrabası olan danışanınız da onların bakımını üstlenmeyi kesinlikle istemiyor.

Terapinizin bulunduğu aşamada danışanınız size büyük hayranlık besliyor ve sizin takdirinizi kazanabilmek için uğraşiyor. Danışanınızı manipüle ederek ablasına kemik iliğini vermesini sağlamanız mümkün

Danışanınızın ablasının hayatını kurtarmak ve üç küçük çocuğunun kimsesiz kalmasını önlemek için danışanınızı manipüle ederek ikna etmeniz sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Danışanınızın ablasının hayatını kurtarmak ve üç küçük çocuğunun kimsesiz kalmasını önlemek için danışanınızı manipüle eder misiniz?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız

8-) İŞ VERDİĞİNİZ DANIŞAN:

Ücretsiz psikoterapi verdiğiniz danışanlarınızdan biri aylardır iş bulamadığını, eğer acilen işe giremezse evine borçlardan dolayı haciz geleceğini, evden de çıkarılacakları için engelli kocası ve iki küçük çocuğu ile perişan olacaklarını söyleyerek ağlıyor. Evinizin temizlik, yemek işleri için bir yardımcıya acilen ihtiyacınız var ancak yeterli sayıda aday mevcut ve kolaylıkla bir yardımcı bulabileceğiniz durumdasınız. Danışanınız için ise üretebileceğiniz başka bir iş alternatifi bulunmuyor.

Danışanınız ve ailesinin sefalete düşmesini önlemek için onu evinizde çalışmak üzere işe almanız sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Danışanınız ve ailesinin sefalete düşmesini önlemek için onu evinizde çalışmak üzere işe alır mısınız?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız

9-) DANIŞANIN HEDİYESİ:

Çok zengin bir danışanınız, psikoterapi sürecindeki yardımlarınızdan dolayı minnettar olduğunu söyleyerek doğum gününüzde size 2 milyon TL değerinde elmas bir gerdanlık hediye ediyor. Kısa süre önce mahallenizde çıkan bir yangın sonucunda beş aile kış ortasında sokakta kaldı. Ailelerin maddi durumları kötü ve başlatılan yardım kampanyası ekonomik kriz nedeni ile pek de iyi gitmiyor. Bu gerdanlığı satarak söz konusu ailelerin mağduriyetlerini giderebilirsiniz.

Yangın nedeni ile mağdur olan ailelere yardım edebilmek için danışanınızın hediye ettiği elmas gerdanlığı kabul etmek sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Yangın nedeni ile mağdur olan ailelere yardım edebilmek için danışanınızın hediye ettiği elmas gerdanlığı kabul eder misiniz?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız

10-) KÖRLÜK İLACI:

Psikoterapi verdiğiniz danışanlarınızdan biri çocukları etkileyen ve körlüğe yol açan genetik bir hastalığın tedavisi için geliştirdiği etkili bir ilaç için patent alma aşamasında. Danışanınız aynı zamanda da boşanmak üzere olduğu eşi ile çocuklarının velayeti için kıyasıya bir mücadele içerisinde. Seansta size, çocuklarının velayetini alabilmek için hiçbir psikolojik sorunu kalmadığına ilişkin mahkemede şahitlik etmenize ihtiyacı olduğunu, şahitliğiniz olmazsa velayeti kaybedeceği için her şeyin anlamsızlaşacağını ve ilacın patent başvurusunu geri çekerek formülleri yok edeceğini söylüyor.

Danışanınızın intihar etme veya çevresindekilere fiziksel zarar verme riski bulunmuyor. Ancak ruh halindeki iniş çıkışlar, sosyal ilişkilerinde yaşadığı uyum problemleri ve kronik depresyonu nedeni ile terapisine 1-2 yıl süre ile devam etmesi gerektiğine inanıyorsunuz.

Yüzlerce çocuğu kör olmaktan kurtaracak ilacın piyasaya sürülmesini sağlayabilmek için mahkemede yanlış beyanda bulunmak sizin açınızdan ahlaken doğru mudur?

Evet / Hayır

Yüzlerce çocuğu kör olmaktan kurtaracak ilacın piyasaya sürülmesini sağlayabilmek için mahkemede yanlış beyanda bulunur musunuz?

Evet / Hayır

Eğer yukarıdaki iki soruya farklı cevaplar verdi iseniz (birine “evet”, diğerine “hayır”) lütfen nedenini açıklayınız

Developing a Cultural Competency Scale for Primary Health Care Professionals

Birinci Basamak Sağlık Çalışanlarına Yönelik Kültürel Yeterlilik Ölçeği Geliştirme

Sebahat Gözüm¹ , Ayla Tuzcu² , Seher Yurt³

Author's note: This study was presented as an oral announcement in congress: 2nd International, 20th National Public Health Congress, 13-17 November 2018 Antalya, Turkey.

¹Prof. Dr., Akdeniz University, Department of Public Health Nursing, Faculty of Nursing, Antalya, Turkey

²Dr. Lecturer, Akdeniz University Faculty of Nursing, Department of Public Health Nursing, Antalya, Turkey

³Dr. Lecturer, Maltepe University School of Nursing, Department of Public Health Nursing, Istanbul, Turkey

ORCID: S.G. 0000-0001-8672-8016;
A.T. 0000-0002-1291-7970;
S.Y. 0000-0001-9972-3273

Corresponding author/Sorumlu yazar:

Ayla Tuzcu,
Akdeniz University Faculty of Nursing,
Department of Public Health Nursing,
Antalya, Turkey
E-mail/E-posta: atuzcu@akdeniz.edu.tr

Submitted/Başvuru: 12.06.2019

Revision Requested/Revizyon Talebi:
14.02.2020

Last Revision Received/Son Revizyon:
07.02.2020

Accepted/Kabul: 10.02.2020

Published Online/Online Yayın: 24.09.2020

Citation/Atıf: Gözüm, S., Tuzcu, A., & Yurt, S. (2020). Developing a cultural competency scale for primary health care professionals. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 429-450.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0043>

ABSTRACT

Culturally competent healthcare professionals are important in improving the quality of health care. The lack of a measurement tool in the literature that evaluates the cultural competence of the multidisciplinary team in primary health care is noteworthy. The aim of this study is to develop a Primary Health Care Professionals' Cultural Competency Scale (PHCP-CCS) by adapting the Nurse Cultural Competency Scale (NCCS) developed by Perng and Watson (2012), and to examine the various factors affecting cultural competency in Turkey. A total of 231 health professionals, including family doctors, family health nurses and community health professionals, participated in this study. In the item analysis, the correlations of the items with the total score varied between .60 and 82. Exploratory factor analysis revealed a three-factor structure that explained 73.5% of total variance. Items 1-8 of the PHCP-CCS were included under the heading "Cultural Skills," items 9-16 under "Cultural Knowledge" and items 17-20 under "Cultural Sensitivity." Cronbach's Alpha coefficient for the overall scale was .84 and was calculated as .78, .76 and .87 for the respective factors. The experiences of the participants were grouped and compared for discriminant validity. It was found that being able to speak different languages, having contact with friends and neighbors from different cultures, and being educated about serving people from various cultures increased the cultural competency of primary health professionals. In addition, the PHCP-CCS scores of all the primary health professionals who were happy to be working with migrants and refugees were considerably higher. The results show that PHCP-CCS is a measurement tool that can be used to determine cultural competency among primary health care workers. In addition, the scale is also suitable for use in the clinical field for all professionals providing health services to the individual, families and the community.

Keywords: Primary health care professional, Cultural Competency Scale, validity, reliability

ÖZ

Kültürel yeterliğe sahip olan sağlık profesyonelleri, sağlık hizmetlerinin kalitesini iyileştirmede önemlidir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde multidisipliner ekibin kültürel yeterliliğini değerlendiren bir ölçüm aracının literatürdeki eksikliği dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı, Perng ve Watson (2012) tarafından geliştirilen Hemşire Kültürel Yeterlilik Ölçeği'ni uyarlayarak Birinci Basamak Sağlık Çalışanları için Kültürel Yeterlilik Ölçeği (BBSC-KYÖ) geliştirmek ve Türkiye'de birinci basamak sağlık profesyonellerinin kültürel yeterliliğini etkileyen çeşitli faktörleri incelemektir. Bu çalışmaya aile hekimi, aile sağlığı hemşiresi ve Toplum Sağlığı Merkezi'nde çalışan sağlık profesyonelleri olmak üzere 231 sağlık profesyoneli katılmıştır. Yürütülen madde analizinde maddelerin toplam puanla olan korelasyonlarının .60 ile .82 arasında değiştiği görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %73.5'ini açıklayan üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. BBSC-KYÖ'nün 1-8 maddeleri "Kültürel Beceri", 9-16 maddeleri "Kültürel Bilgi" ve 17- 20 maddeleri "Kültürel Duyarlılık" olarak isimlendirilen faktörler altında yer almıştır. Cronbach Alpha katsayıları toplam puan için .84, faktörler için ise sırasıyla .78, .76 ve .87 olarak tespit edilmiştir. Ayırt edici geçerlik için katılımcıların deneyimleri gruplandırılarak karşılaştırılmıştır. Farklı bir dil konuşabilen, farklı kültürden arkadaş ve komşuyla daha sık iletişime geçen ve farklı kültürlerle yönelik hizmet vermeye ilgili eğitim alan birinci basamak sağlık profesyonellerinin kültürel yeterliliğinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunların yanı sıra, göçmenler ve mültecilerle çalışmaktan memnun olduğunu belirten tüm birinci basamak sağlık profesyonellerinin BBSC-KYÖ puanlarının belirgin derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar, BBSC-KYÖ'nün birinci basamak sağlık çalışanlarının kültürel yeterliliğini değerlendirmede kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçek, bireye, aileye ve topluma sağlık hizmet sunumu gerçekleştiren tüm profesyoneller için de klinik alanda kullanıma uygundur.

Anahtar Kelimeler: Birinci basamak sağlık çalışanı, Kültürel Yeterlilik Ölçeği, geçerlik, güvenilirlik

The number of international migrants around the world rose from 244 million in 2015 to 258 million in 2018, according to a report by the International Organization for Migration. This number represents 3.4% of the world's total population. The number of refugees, asylum-seekers and internally displaced people has drastically increased across many regions of the world. During the last 3.5 years, the number of refugees has increased by 45% due to the conflict in Syria (IOM, 2018).

Turkey has recently become a major junction or port of call for the flow of migration incoming from Syria into Europe and the United States as a result of the Syrian conflict (IRRA, 2018). Furthermore, many people from different parts of the world have migrated to Turkey to find work, education, shelter and better health care. The proportion of foreign nationals residing in Turkey was 11.9% in 2018 (TSI, 2018). The number of migrants flowing into Turkey increased by 23.8% in 2018 compared to the previous year. It is reported that 35% of immigrants live in Istanbul, 12.4% live in Ankara, and 6.4% live in Antalya (TSI, 2019). The frequent interactions of health professionals with individuals from this diverse influx of cultures cause difficulties that may result from problems with communication due to differences in language, as well as adaptation problems deriving from differences in beliefs and norms (Turkish Medical Association, 2014; Yağmur & Aytakin, 2018). It is therefore crucial for health professionals to show sensitivity and develop cultural competency so that they might effectively address the health needs of individuals from different cultures.

Cultural competency is described as a dynamic, developmental process which seeks to provide effective health care services in diverse societies. Developing cultural competency is a continuous life-long process for health care professionals (Cai, Kunaviktikul, Klunklin, Sripusanapan, & Avant, 2017; Shen, 2015). The lack of cultural competence in healthcare institutions leads to the dissatisfaction of individuals coming from different cultures. Health professionals with cultural blindness, prejudice, lack of knowledge, lack of skills and insensitivity can prevent people from coming to health institutions to benefit from health services. Such behaviors can also cause negative feelings in clients (Papadopoulos, 2006; Shen, 2015). It is therefore necessary to make an assessment of the level of cultural competence among health professionals and to improve problematic areas if necessary. In this context, a valid and reliable cultural competence measurement tool that covers cultural knowledge, skills and sensitivity can be considered to meet the needs in the field. Developing such a scale will be useful in de-

termining health professionals' levels of cultural competence and make it possible to achieve the required improvements. The aim of this study was to develop the multidisciplinary Primary Health Care Professionals' Cultural Competency Scale (PHCP-CCS) and to determine the various factors that are related to cultural competency in a city in Turkey that has a high influx of migrants.

Cultural Competency in Health Care

Cultural competency is an important component of providing culturally responsive and effective care in health care services, reducing inequalities, addressing racism, and improving patient satisfaction and health outcomes in health care services (Papadopoulos, 2006; Repo, Vahlberg, Salminen, Papadopoulos, & Leino-Kilpi, 2017; Shen, 2015). Cultural competency is regarded as a prerequisite for ethical relationships between health care workers and patients (Campinha-Bacote, 2002). Culturally competent health care professionals are potentially important in improving the quality of health care, ensuring better health outcomes for individuals from different communities and increasing accessibility (Beach et al., 2005; Gallagher & Polanin, 2015; Truong, Paradies, & Priest, 2014). Both national and international laws as well as professional codes of ethics stipulate that all individuals have the right to receive equal and good quality care that is appropriate to their cultural needs. For this reason, ensuring the delivery of good quality care for individuals from diverse societies is both a legal and a moral obligation (Repo et al., 2017).

Cultural competency in health care has three components: linguistic competency, workforce diversity, and workforce cultural competency (Baldwin, 2003). Linguistic competency requires the health care professional to be able to communicate with the patient in the patient's native language, even at the lowest level. Workforce diversity emphasizes the need to address sensitive communities and support them in their selection of health care professionals. It also draws attention to the principle that healthcare professionals from diverse cultures should be given opportunities to participate in the recruitment of health care staff. Workforce cultural competency stresses that health care professionals should uphold and act on the belief that an individual should be provided with care that is in compliance with the individual's own cultural requirements. The components of cultural competency ensure better health care outcomes for individuals and lead to improvements in health care services by reducing health inequalities (Gallagher & Polanin, 2015).

Individuals receiving care from health professionals who do not know how to provide culturally oriented care often experience dissatisfaction, lack of confidence, anger and conflict (Tanrıverdi, 2016). While the cultural competency concept is predominantly mentioned in connection with nurses in the literature, it should apply to all health care institutions and workers. The health care centers used primarily and most frequently by individuals from diverse cultures are primary health care institutions. Factors such as education level, years of employment, receiving training on multiculturalism, communication and interaction skills, knowledge of foreign languages, having friends or neighbors from different cultures, and providing care for international patients are reportedly associated with the cultural competency of health care professionals (Meydanlıoğlu, Arikan, & Gozum, 2015; Repo et al., 2017).

The cultural values, beliefs, and practices of individuals who receive health care services are integral parts of health care. In the globalizing world, health care professionals who work in both primary health care services and clinical areas should acknowledge the necessity of and responsibility for providing people-centered care for entire societies and ethnic groups. For this reason, more importance has been placed recently on efforts to train health care professionals in the cultural knowledge and skills that will help them respond to the cultural requirements of different cultural communities (Jeffreys, 2000).

Measuring of Cultural Competency

The literature indicates that different tools have been developed to measure the inequalities experienced by individuals from diverse cultural backgrounds and how this affects health care outcomes (Cai et al., 2017; Rew, Becker, Cookston, Khosropour, & Martinez, 2003). The tools that have been applied to individuals and health care professionals from diverse cultures were primarily used to assess the cultural competency of nurses. Items appearing in the assessment tool developed by Perng and Watson (2012) for the purpose of evaluating cultural competence in nurses covered the domains of cultural sensitivity, cultural knowledge and cultural skills. Although the Nurse Cultural Competency Scale (NCCS) was developed for nurses, the items it measures contain general statements that can measure the cultural knowledge, skills and sensitivity of all health professionals. The NCCS is based on the three concepts of cultural knowledge, skills and sensitivity. It consists of 20 items. The original form of the instrument, drawn up as a Mokken type of scale and evaluated on the basis of a single

factor, was assessed as reliable. Participants can score between 20 and 100 points on the scale. Higher scores are interpreted as indicators of better cultural competency (Perng & Watson, 2012).

The NCCS was adapted to the Turkish language and culture by Gozum, Tuzcu, and Kirca (2016) and applied to nurses. In the Turkish adaptation of the NCCS, all the items and the single factor were found to be compatible with the original scale, and therefore no changes were made. Cronbach's Alpha coefficient for the NCCS-Turkish forms was found to be .96. As it consists of the basic components of cultural competency, the scale is suitable for all professionals working in the health care sector. After corresponding with Perng and conversations with Watson, it was concluded that NCCS can also be applied to primary healthcare professionals and it was therefore adapted in this study for use among this group of professionals. The NCCS items are related to the basic components of cultural competency, making the scale suitable for all professionals who provide health care with a holistic view of the individual, the family and the community, including psychologists, dieticians and physiotherapists. The aim of this study was to develop a Cultural Competence Scale (PHCP-CCS) for Primary Health Care Professionals by adapting the NCCS into the Turkish culture, and to determine the various factors affecting cultural competence in Turkey.

METHOD

Participants

Antalya province ranks third in Turkey in terms of receiving the greatest number of migrants. Many people from different parts of the world come to this city for tourism, shelter, education and health (TUSI, 2019). This study was carried out in Antalya since health professionals working in primary care in this province are in constant contact with individuals from different cultures. Included in the study were health care professionals working at the community health centers and family physicians and family health nurses working at family health centers in Antalya between November 2017-June 2018. Family health centers in Turkey provide individuals and families with basic health care services free of charge. A family physician and a family nurse or midwife work together at the family health center. The centers offer free and easily accessible health services. Community health centers provide vaccination services for migrants and refugees as well as outpatient services in places where these groups of people live

collectively. There were 600 family physicians and 600 family health nurses working at 210 family health centers in Antalya. As the number of professionals working at the community health centers varies, the health professionals designated by the Provincial Directorate of Health through the relevant district directorates in Antalya were included in the scope of the study. The convenient sampling method was employed (Cohen, Manion, & Morrison, 2007). Based on this method, participants who could be reached via e-mail were invited to participate and data collection was continued until a sufficient number was reached. E-mails were sent to the entire population, and data belonging to the 231 people who completely filled out the e-questionnaires were considered for evaluation (the response rate was 19.25%).

The average age of the participants was 42.06 ($SD = 7.41$) and 69.7% were females. The mean number of years the individuals were employed in the profession was 19.65 ($SD = 8.57$), while the mean number of years of employment in primary health care services was 12.36 ($SD = 8.55$). Out of the total, 39% of the participants were family physicians, 28.6% were family health nurses, and 32.4% were health care professionals working at the community health centers.

Measures

Descriptive Information Form. This form was structured by the authors based on the literature, and it included questions related to the demographic characteristics and cultural backgrounds of the participants. Except for age, socio-demographic characteristics such as gender, years of employment in the profession, and years of employment at the community health center or family health center were evaluated on the basis of responses given to close-ended questions. Questions referring to information on cultural backgrounds (“Can you speak any language other than Turkish?” “Have you ever lived, worked, or studied in any country other than Turkey?” “Have you ever paid a brief visit for business or tourism to any country other than Turkey?” “Have you ever had a friend/spouse/relative/neighbor who is foreign or from a different culture and who is in close contact with you?” “Have you ever received professional or in-house training on health care delivery to cultures that are not the dominant culture in your location?”) were answered with a “Yes/No” option. The questions related to the frequency of interaction with friends or neighbors who are foreign or from different cultures and the frequency of encountering individuals/families from different cultures in the field of health care were answered with the options “1=Never,” “2=Rarely,” “3=Often,” and “4=Very Of-

ten.” The level of satisfaction with working with migrants and refugees was measured with options ranging from very content to least content.

Primary Health Care Professionals’ Cultural Competency Scale (PHCP-CCS).

All the items of the Primary Health Care Professionals’ Cultural Competency Scale (PHCP-CCS) were taken from the Nurse Cultural Competency Scale (NCCS) (Gozum et al., 2016; Perng & Watson, 2012) and modified. An examination of the NCCS items indicated that the scale measures general concepts that are suitable not only for nurses but for all health professionals. In adapting the scale, certain concepts in the items were modified. These modifications were as follows: “client/patient” was replaced with “individual/family/community” (2,3,4,5,6,8,10,12,13,14,15,16,18,19,20), “nursing initiatives” (2,8,13,14) was replaced with “health care initiatives” (8) and “care needs” (13), “nursing goals” (16), and “nursing knowledge” (20) with “health care service, health care goals, and health needs.” Following these changes, the Turkish questionnaire was named the “PHCP-CSS” and submitted to eight experts for an evaluation of content validity.

Procedure

The data were collected using online questionnaires, the Descriptive Information Form and PHCP-CSS, which had been modified to address health professionals working at the community health centers and family health centers. Family physicians and family health nurses were contacted directly or via family physicians and family health nurse associations in the province where the study was conducted.

The SPSS software package (version 21.0) was used for a statistical analysis of the data (SPSS Inc., Chicago, IL). To fully characterize the sampling, frequency and percentage values were used for demographic characteristics and cultural backgrounds.

The content validity index, exploratory factor analysis and discriminant validity were used to test validity. For discriminant validity, an investigation was carried out to see whether some background features of the participants made a difference in the PHCP-CCS score.

The mean scores on the overall scale and factor total scores were calculated in order to reveal the relationships between the scales and factors. The variables were investigated using visual (histograms, probability plots) and analytical methods (Kolmogorov-Si-

mirnov test) to determine whether or not they were normally distributed. Since the Kolmogorov-Smirnov test p value was 0.007, it was seen that the data did not show normal distribution (Hayran & Hayran, 2018). Also, the fact that probability plots were not between the values ± 1.5 indicated the lack of normal distribution. It was therefore decided that nonparametric tests could be used. The Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis analysis were conducted to establish discriminant validity. The Dunn-Bonferroni test was employed to identify the group from which the significance came. Cronbach's Alpha coefficient was calculated for reliability. The statistical significance level was determined to be $p < .05$.

Ethical approval was obtained from Akdeniz University, Faculty of Medicine, Clinical Research Ethics Committee (dated August 8, 2017 and numbered 500), official authorization was received from Antalya Public Health Directorate (dated October 4, 2017 and numbered 12394646/771/E162), and informed consent was obtained from the family physicians and family health nurses.

RESULTS

Validity: Content Validity Index, Factor Structure and Discriminant Validity

The agreement on expert opinions was evaluated using the Content Validity Index (CVI). The group of experts consisted of eight faculty members, including seven public health nursing specialists and one psychiatric nursing specialist. The scores given by the experts, registering between 1-4 points for each item using the Lawshe method, were transferred to an Excel table. Inter-rater agreement was calculated on the basis of the Content Validity Index-CVI (Erdoğan, Nahcivan, & Esin, 2014). According to this calculation, the CVI value of the PHCP-CCS was .92.

Principal components analysis with varimax rotation was applied to 20 items of the PHCP-CCS (See Table 1). To determine the suitability of the data for factor analysis, Bartlett's sphericity test and the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Measure of Sampling Adequacy (MSA) were applied. KMO and Bartlett were found to be .95 and 4144.2, respectively ($df=190, p < .001$).

Table 1. Validity Analysis of the PHCP-CCS

Items	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Corrected item-total correlation
Cultural Skills (Eigen value = 11.869, Variance = 29.018)				
1. I can teach and guide colleagues about the differences and similarities of diverse cultures.	.82	.32	.17	.75
2. I can teach and guide colleagues about planning nursing interventions for individuals-families-communities from different cultures.	.84	.31	.14	.74
3. I can use examples to illustrate communication skills with individuals-families-communities from different cultures.	.73	.03	.37	.60
4. I can teach and guide colleagues about the communication skills for individuals-families-communities from different cultures.	.85	.26	.17	.73
5. I can explain the influences of cultural factors on beliefs/behavior regarding health/illness to individuals-families-communities from diverse ethnic groups.	.71	.37	.17	.72
6. To me, collecting information on each individual's-family's-community's beliefs/behavior about health/illness is very easy.	.58	.58	.14	.76
7. I can teach and guide colleagues about cultural knowledge of health and illness.	.66	.49	.14	.75
8. I can teach and guide colleagues to display appropriate behavior when they implement nursing care for individuals-families-communities from different cultures.	.64	.45	.31	.80
Cultural Knowledge (Eigen value 1.833, Variance 26.791)				
9. I am familiar in health and/or illness-related cultural knowledge and/or theory.	.43	.66	.20	.75
10. I can explain the influence of culture on individuals'-families'-society's beliefs/behavior about health/illness.	.27	.76	.26	.75
11. I can list the methods or ways of collecting health, illness, and cultural-related information.	.39	.73	.26	.81
12. I can compare health/illness beliefs among individuals -families-communities from different cultures.	.24	.77	.36	.79
13. I can easily identify the care needs of individuals-families-communities from different cultures	.28	.72	.37	.78
14. When implementing nursing activities, I can fulfil the needs of individuals -families-communities from different cultures	.36	.64	.43	.80
15. I can explain the possible relationships between the health/illness beliefs and culture of individuals -families-communities.	.24	.74	.35	.77
16. I can establish nursing goals according to each individual's-family's-community's cultural background.	.30	.70	.43	.82
Cultural Sensitivity (Eigen value 1.009, Variance 17.747)				
17. I usually actively strive to understand the beliefs of different cultural groups.	.31	.23	.77	.66
18. When caring for individuals -families-communities from different cultures, my behavioral response usually will not differ much from their cultural norms.	.11	.30	.81	.60
19. I can employ the communication skills necessary for individuals-families-communities from different cultures.	.19	.45	.71	.71
20. I usually discuss differences between their health beliefs/behavior and nursing knowledge with each individual-family-community.	.27	.42	.69	.73

It was found that the PHCP-CCS was loaded on three factors and explained 73.5% of the total variance. The factor loadings of each item were between .58 and .85. In order to determine the factor structure of the PHCP-CCS, factor analysis was performed using the varimax rotation method. There were three factors above Eigenvalue 1 (11.869, 1.833, 1.009). Approximately 29% of total variance was explained by the cultural skills factor, 27% by cultural knowledge, and 17.7% by the cultural sensitivity factor. The total correlations between the scores of each item and the scale were calculated to be between .60 and .82 ($p < .05$).

The participants' descriptive features and discriminant validity results are presented in Table 2. Thirty-eight percent of the participants spoke a second language, 9.1% had lived, worked, or studied outside Turkey for at least three months, and 50.6% had traveled abroad for business or tourism. In addition, 78.4% of the participants communicated with friends/spouses/relatives/neighbors from a different culture often or very often; 46.3% encountered individuals/families from different cultures in primary health care institutions often or very often; 4.8% had received training in health care delivery to different cultures; and 55.8% had experience in providing services for migrants or refugees.

The total score from the PHCP-CCS was 60.44 (SD:16.79) (min. 20, max. 100). Although the PHCP-CCS score of the family physicians was lower, no difference was found between the cultural competency scores of the professionals in primary health care services. An investigation was conducted in terms of discriminant validity to see if some background features of the participants made a difference on the PCCP-CCS score. Total PHCP-CCS scores were higher in those who spoke a language other than Turkish ($p < .05$), those who were in more frequent contact with friends and neighbors from different cultures ($p < .05$) and those who have received in-service training on service delivery to different cultures ($p < .001$). The PHCP-CCS scores of all the primary health professionals who expressed that they were content working with migrants and refugees were considerably higher ($p < .001$). According to the post hoc Dunn-Bonferroni test, differences were found between those who said they were not content with working with migrants and refugees and those who said they were content and that this aspect of their work did not bother them (See Table 2).

Table 2. Cultural Backgrounds of the Healthcare Professionals Working in Primary Health Care Services and PHCP-CCS Scores

Variables	N	%	Mean (SD)	Statistic	p-value
Assignment					
Family Physician	90	39.0	57.91 (17.67)		
Family Health Nurses	66	28.6	63.18 (14.09)		
Physician working at community health centers	16	6.9	61.37 (18.46)		
Nurse / midwife / health officer working at community health centers	44	19.0	60.90 (18.84)	5.25 ^a	.26
Other health staff working at community health centers	15	6.5	61.26 (13.79)		
Speaking a different language except Turkish					
Yes	88	38.1	63.14 (16.12)		
No	143	61.9	58.78 (17.03)	.5281 ^b	.04*
At least three months experience with living, working, going to school outside of Turkey					
Yes	21	9.1	62.47 (17.78)		
No	210	90.9	60.24 (16.72)	.2037 ^b	.56
Visits to a country other than Turkey for business or tourism					
Yes	117	50.6	60.11 (17.42)		
No	114	49.4	60.78 (16.19)	.6558 ^b	.86
Frequency of communications with friends-neighbors from different cultures					
Never/rarely	181	78.4	59.25 (16.55)		
Often/ very frequent	50	21.6	64.74 (17.13)	.2016 ^b	.05*
The frequency of contacts with people from different cultures in the workplace					
Never/rarely	124	53.7	59.12 (16.76)		
Often/ very frequent	107	46.3	61.98 (16.77)	.1293 ^b	.20
In-service training related to serving different cultures					
Yes	11	4.8	78.54 (13.37)		
No	220	95.2	59.54 (16.45)	.466 ^b	.00*
Opinions about working with migrants & asylum seekers					
I have no experience	102	44.2	59.92 (16.77)		
I am not happy to be working with them	75	32.5	56.08 (16.98)	14.6 ^a	.00**
I am happy to be working with them	16	6.9	71.62 (13.77)		
It doesn't matter to me	38	16.5	65.76 (14.47)		

^aStatistically significant at $p < .05$ level. ^aKruskal Wallis analysis; ^bMan Whitney U analysis

**Statistically significant at $p < .01$ level.

Reliability

Scale item means, standard deviations, factor-total correlations, and Cronbach coefficients were assessed. Cronbach's Alpha coefficient for the PHCP-CCS, which consisted of 20 items, was found to be .84. The correlation of each factor with the overall scale score was calculated as between .78 and .93 ($p < .05$). It was observed that there were

significant, moderate and high-level positive relationships between the inter-factor correlations on the PHCP-CCS (.73 between cultural skills and cultural knowledge, .55 between cultural skills and cultural sensitivity, .73 between cultural knowledge and cultural sensitivity). Internal consistency of the PHCP-CCS was .84, and the reliability of the factors of the scale were respectively .78, .76 and .87 (See Table 3).

Table 3. Descriptive Statistics, Reliability Coefficients and Relations between Factors of the PHCP-CCS

	\bar{X}	<i>SD</i>	Min	Max	Correlations between factors and total score			
					1	2	3	4
1. PHCP-CCS Total Points	60.44	16.79	20.00	100.00	(.84)			
2. Cultural Skills	22.91	7.33	8.00	40.00	.90*	(.78)		
3. Cultural Knowledge	23.96	7.42	8.00	40.00	.93*	.73*	(.76)	
4. Cultural Sensitivity	13.56	3.77	4.00	20.00	.78*	.55*	.73*	(.87)

*Spearman's rho correlation was significant at the 0.01 level. Cronbach's Alpha values were indicated in parentheses.

DISCUSSION

In this study, the NCCS developed by Perng and Watson (2012) and adapted to Turkish by Gozum et al. (2016) was modified for multidisciplinary health care professionals in primary health care and the scale was tested to determine validity and reliability. The factors which might be associated with the cultural competency of health care professionals in primary health care services in Antalya, a city in Turkey with a high inflow of migrants, were also examined. PHCP-CCS is suitable for all professionals who provide health care with a holistic view of the individual, the family and the community. In this sense, it can also be used safely by social workers, clinical psychologists, health psychologists, and social psychologists interacting with health workers. Our findings demonstrated that the PHCP-CCS exhibits satisfactory evidence in favor of reliability, internal consistency and construct. The internal consistency of the PHCP-CCS was found to be as high as the English and Turkish versions of the NCCS (Gozum et al., 2016; Perng & Watson, 2012).

Content validity was investigated in the study, where the CVI was computed on the basis of the ratings of eight specialists. The content validity of the PHCP-CCS was excellent, a finding that was in line with what is suggested in the literature (Erdoğan et al., 2014). Apart from the displacement of the items described below, the factor structure of the PHCP-CCS was largely similar to the original. The determinants of cultural competency, namely, cultural skills, cultural knowledge, and cultural sensitivity, were found to be considerably disaggregated, compatible with the theory and conceptually defining the

intended construct. The term “Patient” is used in the NCCS because nurses provide care for the patient. In primary care, the term “individual-family and community” was substituted for “patient”, since health services are provided to the individual, family and community. The statement designed to measure cultural knowledge in the NCCS (“I can use examples to illustrate communication skills with patients from different cultures”) was found to overlap better with the items in cultural skills on the PHCP-CCS such as “I can use examples to illustrate communication skills with individuals-families-communities of different cultures.” Likewise, items 10, 14, and 16, which were originally composed to measure cultural skills, were grouped under the cultural knowledge section. While item 18 and item 19 were originally created for the cultural skills section, they fit in better with the cultural sensitivity factor in the PHCP-CCS. In examining the factor loads of each item, it was seen that many items were loaded with two factors with a value of above .30. However, since the difference between the two loaded factors was greater than .10, it was considered appropriate to remain at the highest factor (Karaman, Atar, & Aktan, 2017). Although the sixth item was loaded with the same value in both the cultural knowledge and the cultural skills factors, and since the content was compatible with cultural skills and had been included in the original scales under this factor, it was decided that it would be kept under this factor (Erkuş, 2007; Gozum et al., 2016; Perng & Watson, 2012). The items in the NCCS and NCCS-Turkish form were exclusively related to nursing care, but the goal of the modifications for the PHCP-CCS was to ensure that the items covered all professionals in the public health field as well. It was observed that the fields where the items in the modified NCCS-Turkish form were grouped in the PHCP-CCS were directly related to the theoretical construct. It was therefore concluded that the item created to measure skills might be essentially perceived as cultural sensitivity. When PHCP-CCS is used in other samples and in clinical areas, the suitability of the three-factor structure can be tested by confirmatory factor analysis. The fact that the level of the relationship of all three factors with the overall scale was found to be “high” and “very high” indicates good internal consistency. A medium level relationship between cultural skills and cultural sensitivity, and a high relationship level between the other factors are indicators that the factors are supportive but not of the same structure. As a result, the concept of cultural competency is a holistic construct containing cultural knowledge, skills, and sensitivity. As the scoring of all items was performed in the same manner, the total score for all 20 items should be taken into consideration in assessing the competency of multidisciplinary health professionals.

The mean of the total scores of the participants on the PHCP-CSS indicated that the cultural competency levels of health professionals in primary care were slightly higher than the mean. While no statistically significant difference was found, the cultural sensitivity of nurses working at the family health centers was better than the rest. In Turkey, periodic follow-ups of mothers and children are conducted by nurses working at the family health centers. The more frequent encounters with individuals from different cultures due to these periodic follow-ups of migrant mothers and children might have enhanced the cultural competency of the nurses working at the family health centers. In addition, it may be argued that this outcome might be due to the fact that cultural competency skills are some of the core competencies for public health nursing (Public Health, 2011). Perng and Watson (2012) found the cultural competency levels of nurses to be lower than medium level (mean= 44.08). Gozum et al. (2016) calculated the cultural competency score average of the nurses working at hospitals in Antalya, which has a high migrant population, to be 75.34. This score is higher than what was found in this study. It is thought that this difference is due to the presence of an international patients' department and interpreters in the hospitals, whereas these facilities were lacking in the primary care institutions where the study was conducted.

In the analysis made with the assumption that knowledge of a language other than the mother tongue may enhance cultural competency, it was found that health professionals who could speak a language other than Turkish had higher cultural competency scores. The findings of our study are consistent with Repo et al. (2017). By decreasing racial and ethnic differences and facilitating culturally competent communication, knowledge of one or more foreign languages acts as a facilitator of quality care (Cruz, Estacio, Bagtang, & Colet, 2016; Meydanlioglu et al., 2015; Repo et al., 2017). Gozum et al. (2016) reported that the cultural competency scores of nurses who knew other languages besides their mother tongue were lower than those who did not; this outcome may have been due to the fact that the nurses did not speak the languages spoken by the migrants.

According to the findings of this study, health professionals' frequently establishing contact with friends or neighbors from different cultures in their private lives was one of the major factors positively affecting cultural competency levels. It was observed that the individuals who had more frequent encounters with different cultures became familiar with other cultures more easily and engaged in intercultural interaction more readily;

this finding was compatible with other studies in the literature (Cruz et al., 2016; Cruz et al., 2017; Gozum et al., 2016; Meydanlioglu et al., 2015; Repo et al., 2017). Encountering diverse cultures is a key element of transcultural nursing (Campinha-Bacote, 2002). The cultural encounter is the crucible that directly engages health care workers in interactions with patients from diverse cultural backgrounds. Such interactions make it easier for nurses to improve their existing beliefs concerning certain cultural groups, thereby preventing emergent prejudices and stereotypes (Campinha-Bacote, 2002; Cruz et al., 2016).

The training the health professionals in this study received regarding the delivery of health care to diverse cultures was found to be a key determinant of their cultural competency level. In the literature, such training is reported to have a positive effect on cultural competency (Cerezo, Galceran, Soriano, Camps, & Moral, 2014; Cruz, Machuca Contreras, Ortiz López, Zapata Aqueveque, & Vitorino, 2018; Truong et al., 2014). It has been additionally reported that training not only improves knowledge, skills, and attitudes related to cultural competency but also contributes greatly to patient outcomes (Downing, Kowal, & Paradies, 2011; Truong et al., 2014). Jeffreys (2000) has pointed out that both undergraduate education and postgraduate education and training play major roles in the improvement of cultural awareness and skills. Development of cultural competency is a gradual and ongoing process, and for this reason, such training should have continuity and be assessed with different measurements (Campinha-Bacote, 2002; Loftin, Hartin, Branson, & Reyes, 2013).

It was observed in the study that those who were content with working with migrants and refugees had higher cultural competency levels than those who did not have experience or were not happy with working with migrants and refugees. This finding is proof that the PHCP-CCS exhibited good selectivity. The findings of our study were compatible with other studies (Cruz et al., 2018; Gozum & Aydın, 2004; Repo et al., 2017). This may indicate that any experience in delivering care to individuals from different cultures may enhance the cultural competency levels of health professionals.

The results of this study provide evidence that the PHCP-CCS is a reliable instrument for determining the cultural competency level of primary health care professionals. Internal consistency findings confirmed that the PHCP-CCS was reliable for use by primary care professionals. Evaluation at the item level indicates which areas are strong

and which should be developed. The evaluation of the PHCP-CCS scores of the participants (See Table 3) determined that cultural knowledge and skills were at a moderate level. Cultural sensitivity of the participants was at a higher level than the other two factors.

In summary, the PHCP-CCS exhibited evidence of good reliability and validity at a statistically excellent level in our sample. This study validates the PHCP-CCS and supports its use as a brief, practical, and simple instrument. On the other hand, the study has certain limitations. The sampling represented a city of the Mediterranean region of Turkey and therefore the results cannot be necessarily extrapolated to other populations of this region or elsewhere in Turkey. Since the response rate in this study was low, the descriptive results cannot be generalized, even to Antalya. The fact that the research was composed of participants selected with the convenient sampling method is a limitation in terms of the generalizability of the findings. In this regard, conducting research to cover all professionals working in primary care can provide stronger support for the validity and reliability of the measurement. Another limitation is that the sixth item was loaded on both factors. This item is important for this scale and it might be recommended that the translation and analysis be reviewed at a later date.

The authors of the study believe that due to the lack of a measure for assessing cultural competency in primary care, a trial of the PHCP-CSS carried out in different countries may enhance the assessment of the cultural competency of health care professionals. The PHCP-CCS can be a tool for facilitating cross-cultural comparisons. Based on the study findings, it can be said that health care professionals may be able to improve their cultural competences with in-house training programs, learning a foreign language and by being encouraged to make friends with people from diverse cultures and to welcome cultural contacts.

The PHCP-CCS is suitable for use in descriptive study designs to determine the cultural competence levels of primary health care professionals. It can also be used as a pre-test and post-test assessment tool to assess the impact of in-service training to improve the cultural competence of health professionals.

Acknowledgments: We are grateful to the Antalya Family Physicians Society and the Antalya Family Health Workers Society for helping us to contact their members.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Baldwin, D. M. (2003). Disparities in health and health care: Focusing efforts to eliminate unequal burdens. *Online Journal of Issues in Nursing*, 8(1), 2.
- Beach, M. C., Price, E. G., Gary, T. L., Robinson, K. A., Gozu, A., Palacio, A., ... Cooper, L. A. (2005). Cultural competence: A systematic review of health care provider educational interventions. *Medical Care*, 43(4), 356–373. <https://doi.org/10.1097/01.mlr.0000156861.58905.96>
- Cai, D., Kunaviktikul, W., Klunklin, A., Sripusanapan, A., & Avant, P. K. (2017). Developing a cultural competence inventory for nurses in China. *International Nursing Review*, 64(2), 205–214. <https://doi.org/10.1111/inr.12350>
- Campinha-Bacote, J. (2002). The Process of Cultural Competence in the Delivery of Healthcare Services: A Model of Care. *Journal of Transcultural Nursing*, 13(3), 181–184. <https://doi.org/10.1177/10459602013003003>
- Cerezo, P. G., Galceran, M. S., Soriano, M. G., Camps, L. M., & Moral, Jm. L. (2014). Design and Evaluation of an Educational Course in Cultural Competence for Nursing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 132, 262–268. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.308>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Cruz, J. P., Alquwez, N., Cruz, C. P., Felicilda-Reynaldo, R. F. D., Vitorino, L. M., & Islam, S. M. S. (2017). Cultural competence among nursing students in Saudi Arabia: a cross-sectional study. *International Nursing Review*, 64(2), 215–223. <https://doi.org/10.1111/inr.12370>
- Cruz, J. P., Estacio, J. C., Bagtang, C. E., & Colet, P. C. (2016). Predictors of cultural competence among nursing students in the Philippines: A cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 46, 121–126. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.09.001>
- Cruz, J. P., Machuca Contreras, F. A., Ortiz López, J. E., Zapata Aqueveque, C. A., & Vitorino, L. M. (2018). Psychometric assessment of the cultural capacity scale Spanish version in Chilean nursing students. *International Nursing Review*, 65(2), 262–269. <https://doi.org/10.1111/inr.12388>
- Downing, R., Kowal, E., & Paradies, Y. (2011). Indigenous cultural training for health workers in Australia. *International Journal for Quality in Health Care*, 23(3), 247–257. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzr008>
- Erdoğan, S., Nahcivan, N. Ö., & Esin, M. N. (2014). *Hemşirelikte araştırma süreci, uygulama ve kritik* [Nursing research: process, practice and critical]. İstanbul: Nobel Medical Bookstores.
- Erkuş, A. (2007). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında karşılaşılan sorunlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(40), 17-25.
- Gallagher, R. W., & Polanin, J. R. (2015). A meta-analysis of educational interventions designed to enhance cultural competence in professional nurses and nursing students. *Nurse Education Today*, 35(2), 333–340. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2014.10.021>

- Gozum, S., & Aydın, I. (2004). Validation evidence for Turkish adaptation of Champion's Health Belief Model Scales. *Cancer Nursing*, 27(6), 491–498.
- Gozum, S., Tuzcu, A., & Kirca, N. (2016). Validity and reliability of the Turkish version of the Nurse Cultural Competence Scale. *Journal of Transcultural Nursing*, 27(5), 487–495. <https://doi.org/10.1177/1043659615582089>
- Hayran, M., & Hayran, M. (2011). *Sağlık araştırmaları için temel istatistik*. Ankara: Omega Araştırma Organizasyon Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
- International Organization for Migration ([IOM], 2018). IOM Turkey. Retrieved from <http://www.turkey.iom.int/migration-turkey>
- International Refugee Rights Association ([IRRA], 2018). Number of syrian refugees in Turkey. Retrieved from <https://www.umhd.org.tr/2018/04/turkiyedeki-suriyeli-multeci-sayisi-20-bin-artti/> (in Turkish)
- Jeffreys, M. R. (2000). Development and psychometric evaluation of the Transcultural Self-Efficacy Tool: A synthesis of findings. *Journal of Transcultural Nursing*, 11(2), 127–136. <https://doi.org/10.1177/104365960001100207>
- Karaman, H., Atar, B., & Aktan ÇD. (2017). Açımlayıcı faktör analizinde kullanılan faktör çıkartma yöntemlerinin karşılaştırılması [The comparison of factor extraction methods used in exploratory factor analysis]. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1173 – 1193.
- Loftin, C., Hartin, V., Branson, M., & Reyes, H. (2013). Measures of cultural competence in nurses: An integrative review. *The Scientific World Journal*, 2013, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2013/289101>
- Meydanlioglu, A., Arikan, F., & Gozum, S. (2015). Cultural sensitivity levels of university students receiving education in health disciplines. *Advances in Health Sciences Education*, 20(5), 1195–1204. <https://doi.org/10.1007/s10459-015-9595-z>
- Papadopoulos, I. (2006). *Transcultural health and social care* (1st Ed). England: Churchill Livingstone.
- Perng, S. J., & Watson, R. (2012). Construct validation of the Nurse Cultural Competence Scale: A hierarchy of abilities. *Journal of Clinical Nursing*, 21(11–12), 1678–1684. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2011.03933.x>
- Public Health. (2011). Quad council public health nursing competencies. Retrieved from: http://www.phf.org/resourcestools/Pages/Public_Health_Nursing_Competencies.aspx
- Repo, H., Vahlberg, T., Salminen, L., Papadopoulos, I., & Leino-Kilpi, H. (2017). The cultural competence of graduating nursing students. *Journal of Transcultural Nursing*, 28(1), 98–107. <https://doi.org/10.1177/1043659616632046>
- Rew, L., Becker, H., Cookston, J., Khosropour, S., & Martinez, S. (2003). Measuring cultural awareness in nursing students. *The Journal of Nursing Education*, 42(6), 249–257. <https://doi.org/10.3928/01484834-20140122-01>
- Shen, Z. (2015). Cultural competence models and cultural competence assessment instruments in nursing: A literature review. *Journal of Transcultural Nursing*, 26(3):308-321. <https://doi.org/10.1177/1043659614524790>
- Tanrıverdi, G. (2016). Hemşirelerde kültürel yeterli yaklaşımın önemi [The importance of culturally competence approach in nurses]. C. Ülker and H. İ. Birkök (Ed.), *Hemşirelerde kültürel yeterliliği geliştirme yaklaşım ve önerileri* içinde (pp. 7–15). Çanakkale: Pozitive Basım Yayın.
- Truong, M., Paradies, Y., & Priest, N. (2014). Interventions to improve cultural competency in healthcare: A systematic review of reviews. *BMC Health Services Research*, 14, 99. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-14-99>

- Turkish Medical Association (2014). Syrian refugees and health services report. Retrieved from <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/signinmacirpr.pdf>
- Turkish Statistical Institute. ([TSI], 2018). Population and demography. Retrieved from <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist> (in Turkish)
- Turkish Statistical Institute. ([TSI], 2019). International migration statistics, 2018. Retrieved from <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30711> (in Turkish)
- Yağmur, Y., & AYTEKİN, S. (2018). Mülteci kadınların üreme sağlığı sorunları ve çözüm önerileri [Refugee women's reproductive health issues and suggested solutions]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 56–60.

APPENDIX: ENGLISH FORM OF PHCP-CCS		PRIMARY HEALTH CARE PROFESSIONALS' CULTURAL COMPETENCY SCALE				
EVALUATION Please read each item and mark it by placing an X or ✓ symbol in one of the answer option “strongly agree”, “agree”, “undecided”, “disagree”, “strongly disagree”.		Strongly agree	Agree	Undecided	Disagree	Strongly disagree
CSk	1. I can teach and guide colleagues about the differences and similarities of diverse cultures.					
CSk	2. I can teach and guide colleagues about planning nursing interventions for person-family-society from different cultures.					
CSk	3. I can use examples to illustrate communication skills with person -family-society from different cultures.					
CSk	4. I can teach and guide colleagues about the communication skills for person -family-society from different cultures.					
CSk	5. I can explain the influences of cultural factors on beliefs/behavior toward health/illness to person -family-society from diverse ethnic groups.					
CSk	6. To me, collecting information on each person -family-society's beliefs/behavior about health/illness is very easy.					
CSk	7. I can teach and guide colleagues about the cultural knowledge of health and illness.					
CSk	8. I can teach and guide colleagues to display appropriate behavior, when they implement nursing care for person -family-society from different cultures.					
CK	9. I am familiar in health and/or illness related cultural knowledge and/or theory.					
CK	10. I can explain the influence of culture on person -family-society's beliefs/behavior about health/illness.					
CK	11. I can list the methods or ways of collecting health, illness, and cultural-related information.					
CK	12. I can compare health/illness beliefs among person -family-society from different cultures.					
CK	13. I can easily identify the care needs of individual-family-society from different cultures					
CK	14. When implementing nursing activities, I can fulfil the needs of person -family-society from different cultures					
CK	15. I can explain the possible relationships between the health/illness beliefs and culture of person -family-society.					
CK	16. I can establish nursing goals according each person-family-society's cultural background.					
CSens	17. I usually actively strive to understand the beliefs of different cultural groups.					
CSens	18. When caring for person -family-society from different cultures, my behavioral response usually will not differ much from the their cultural norms.					
CSens	1. I can teach and guide colleagues about the differences and similarities of diverse cultures.					
CSens	2. I can teach and guide colleagues about planning nursing interventions for person-family-society from different cultures.					

CSk = cultural skills; CK = cultural knowledge; CSens = cultural sensitivity

APPENDIX: TURKISH FORM OF PHCP-CCS						
BİRİNCİ BASAMAKTA ÇALIŞAN SAĞLIK PERSONELİNİN KÜLTÜREL YETERLİLİK ÖLÇEĞİ						
DEĞERLENDİRME		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Lütfen her bir maddeyi okuyup “kesinlikle katılıyorum” “katılıyorum” “kararsızım” “katılmıyorum” “kesinlikle katılmıyorum” yanıt seçeneklerinden birine X veya ✓ sembolü yerleştirerek işaretleyiniz.						
KBc	1-Meslektaşlarım, çeşitli kültürlerin farklılık ve benzerliklerini öğretebilir ve rehberlik edebilirim.					
KBc	2-Meslektaşlarım, farklı kültürlerden gelen birey-aile-topluma yönelik sağlık hizmetlerini nasıl planlayacaklarını öğretebilir ve rehberlik edebilirim.					
KBc	3-Farklı kültürlerden gelen birey-aile-toplum ile iletişim kurma becerilerini göstermek için örneklerden yararlanabilirim.					
KBc	4-Farklı kültürlerden gelen birey-aile-toplum ile iletişim kurma becerilerini meslektaşlarım öğretebilir ve rehberlik edebilirim.					
KBc	5-Kültürel faktörlerin, sağlık hastalık konusundaki inanç/davranışlar üzerindeki etkilerini farklı etnik geçmişi olan birey-aile-topluma açıklayabilirim.					
KBc	6-Her birey-aile-toplumun sağlık/hastalık konusundaki inanç/davranışları ile ilgili bilgileri toplamak benim için kolaydır.					
KBc	7-Meslektaşlarım, sağlık ve hastalıkla ilgili kültürel bilgileri öğretebilir ve rehberlik edebilirim.					
KBc	8-Meslektaşlarım, farklı kültür gruplarından olan birey-aile-topluma sağlık hizmeti verirken nasıl uygun davranış sergileyeceklerini öğretebilir ve rehberlik edebilirim.					
KB	9-Sağlık ve hastalıkla ilgili kültürel bilgi ya da kuramları biliyorum.					
KB	10-Kültürün, birey-aile-toplumun sağlık/hastalık konusundaki inanç/davranışları üzerindeki etkisini açıklayabilirim.					
KB	11-Sağlık, hastalık ve kültürle ilgili bilgi toplama yöntemlerini biliyorum.					
KB	12-Farklı kültürel geçmişi olan bireyler-aileler-toplumlar arasındaki sağlık ve hastalık inançlarını karşılaştırabilirim.					
KB	13-Farklı kültürel geçmişi olan bireyin-ailenin-toplumun sağlık hizmeti gereksinimlerini kolaylıkla belirleyebilirim.					
KB	14-Sağlık hizmeti verirken, farklı kültürel geçmişi olan birey-aile-toplumun gereksinimlerini karşılayabilirim					
KB	15-Birey-aile-toplumun sağlık/hastalık inancı ile kültürü arasındaki ilişkiyi açıklayabilirim.					
KB	16-Sağlık hizmetlerinin hedeflerini, birey-aile-toplumun kültürel geçmişine göre belirleyebilirim.					
KD	17-Farklı kültürlerden olan grupların inançlarını anlamak için genellikle çok çaba gösteririm.					
KD	18-Farklı kültürel geçmişi olan birey-aile-topluma bakım verirken, genellikle onların kültürel normlarına uygun davranırım.					
KD	19-Farklı kültürel geçmişi olan birey-aile-toplumla iletişim kurabilirim.					
KD	20-Birey-aile-toplumun sağlık inanç/davranışları ile sağlık hizmetlerindeki bakım uygulamaları arasındaki farklılıkları onlarla konuşurum.					
KBc: Kültürel Beceri, KB: Kültürel Bilgi, KD: Kültürel Duyarlılık						

İş Stresi ve Güvenlik Performansı Arasındaki İlişkide Güvenlik İkliminin Düzenleyici Rolü: Sağlık Sektöründe Bir İnceleme

The Moderator Role of Safety Climate in the Relationship between Job Stress and Safety Performance: An Investigation in the Health Sector

Ferhat Ayyıldız¹ , Duygu İrem Çam²

Yazar notu: Bu araştırmanın bir kısmı daha önce 1-2 Kasım 2019 tarihlerinde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde düzenlenen 7. Örgütsel Davranış Kongresi'nde sunulmuştur.

¹Ar. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
²Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: FA. 0000-0003-3898-1118;
D.İ.Ç. 0000-0002-6917-9745

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Ferhat Ayyıldız,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta/E-mail: ferhat.ayyildiz@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 16.01.2020
Revizyon Talebi/Revision Requested:
05.02.2020
Son Revizyon/Last Revision Received:
14.02.2020
Kabul/Accepted: 25.02.2020
Online Yayın/Published Online: 28.09.2020

Atf/Citation: Ayyıldız, F. ve Çam, D. İ. (2020). İş stresi ve güvenlik performansı arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici rolü: Sağlık sektöründe bir inceleme. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 451-475.
<https://doi.org/10.26650/SP2020-0006>

ÖZ

İş stresinin görev performansı ile ilişkisi alan yazında sıklıkla incelenmektedir. Ancak, can güvenliği gibi önemli çıktıları olan güvenlik performansının iş stresiyle ilişkisini ele alan çalışmaların çok daha az olduğu görülmektedir. Bu nedenle mevcut çalışmanın ilk amacı, iş stresi ve güvenlik performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu ilişkiyi inceleyen önceki araştırmalarda çeşitli bireysel ve durumsal faktörlerin bu ilişkiye olan etkisinin ortaya konulmasına karşın güvenlik ikliminin düzenleyici rolünün henüz incelenmediği dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın bir diğer amacı, iş stresi ve güvenlik performansının alt boyutları arasındaki ilişkide durumsal bir değişken olan güvenlik ikliminin düzenleyici rolünün sınamasıdır. Bir yandan oldukça stresli işleri barındırması, bir yandan da çalışanlardan yüksek düzeyde güvenlik performansı beklentisine sahip olunması nedeniyle mevcut araştırma sağlık sektöründeki çalışanlar ile yürütülmüştür. Bu doğrultuda çalışmanın katılımcıları İstanbul ve Kocaeli sınırları içerisinde ulaşılabilen 165 sağlık çalışanından (%73.3 kadın, %26.7 erkek) oluşmaktadır. Bu çalışanlar, üçü kamu hastanesi ve sekizi özel hastane olmak üzere 11 kurumun çeşitli departmanlarında ve farklı rollerde (doktor, hemşire, teknisyen, fizyoterapist ve laborant) görev yapan kişilerdir. Verilerin toplanmasında İş Stresi Değerlendirme Ölçeği, Güvenli Davranış Ölçeği ve Güvenlik İklimi Ölçeği kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda iş stresinin güvenlik performansının alt boyutları olan güvenlik uyumu ve güvenlik katılımı ile negatif yönde ve anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca iş stresi ve güvenlik katılımı arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici rolü olduğu tespit edilmiştir. Buna göre düşük güvenlik iklimine sahip ortamlarda iş stresinin güvenlik katılımını artırdığı, yüksek güvenlik iklimine sahip ortamlarda ise azalttığı tespit edilmiştir. Diğer yandan, iş stresi ve güvenlik uyumu arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici bir rol oynamadığı gözlenmiştir. Bu sonuçlar, alan yazındaki diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılmış, ölçümle ilgili ve ortamsal faktörlerin bu sonuçlar üzerindeki etkisi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş stresi, güvenlik performansı, güvenlik iklimi, sağlık sektörü, düzenleyici etki

ABSTRACT

The relationship between job stress and task performance is frequently studied in the literature. However, it is seen that there are fewer studies examining the relationship between job stress and safety performance which has important outcomes such as life safety. Therefore, the first aim of the present study was determined as examining the relationship between job stress and safety performance. Although previous studies have demonstrated the effects of various individual and situational factors on the job stress-performance relationship, it is noteworthy that the moderator role of the safety climate has not been examined yet. In this respect, another aim of the study is to investigate the moderator role of the safety climate as a situational variable in the relationships between job stress and sub-dimensions of safety performance. The present study was conducted with employees from the health sector as it contains both the most stressful jobs and high level of safety performance expectation. In this regard, the participants of the present study consisted of 165 healthcare professionals (73.3% women, 26.7% men) reached within the borders of Istanbul and Kocaeli. These professionals work in various departments and different roles (doctors, nurses, technicians, physiotherapists, laborants) in 11 institutions including three public hospitals and eight private hospitals. Job Stressor Appraisal Scale, Safe Behavior Scale and Safety Climate Scale were used to collect data. The correlation analysis results demonstrated the negative and significant relationship between job stress and safety compliance and safety participation as sub-dimensions of safety performance. Furthermore, it was found that the relationship between job stress and safety participation was moderated by the safety climate. These results indicate that while work stress increases safety participation in a low safety climate, it decreases in a high safety climate. On the other hand, the moderator effect of safety climate was not found statistically significant in the relationship between job stress and safety compliance. These results were compared with other research results in the literature and the effects of measurement-related and environmental factors on the results were discussed.

Keywords: Job stress, safety performance, safety climate, health sector, moderator effect

EXTENDED ABSTRACT

One of the main organizational variables affected by job stress is performance (Okutan & Tengilimoğlu, 2002). The previous studies mostly focused on task performance, but the relationship between job stress and safety performance has been less investigated. Safety performance is defined as the safety-related behaviors of individuals or safety outcomes (Christian, Bradley, Wallace, & Burke, 2009). Neal, Griffin and Hart (2000), one of the researchers examining the structure of this type of performance, called the task-oriented part of safety performance as safety compliance and the contextual aspect of that as safety participation. Although there are inconsistent findings in the literature regarding the relationship between stress and performance, a negative effect was often found in studies conducted in the field (Muse, Harris, & Feild, 2003). Therefore, a negative relationship between job stress and safety performance is expected in the present study.

As a reason for the inconsistent findings in the literature, the moderator role of various individual traits in this relationship was examined and the role of factors such as age (Shirom, Shechter Gilboa, Fried, & Cooper, 2008), self-efficacy and control level (Kavanagh, 2005) was revealed. Although it has been stated that situational and environmental factors interact with individual factors in coping with stress (Parkes, 1986), the role of organizational variables

in this relationship has not been examined yet. Based on these statements, it is expected that a safety climate which is defined by Zohar (1980) as the sum of the perceptions shared by employees about safety may affect this relationship. Furthermore, the negative effects of job stress on safety compliance and safety participation are expected to be stronger in environments with high safety climates.

Method

The present study was conducted in the health sector as it contains the most stressful jobs and attaches importance to the concept of safety. The participants consisted of 165 health professionals (73.3% women, 26.7% men) reached within the borders of Istanbul and Kocaeli. These professionals work in various departments and different roles (doctors, nurses, technicians, physiotherapists and laborants) in 11 institutions including three public hospitals and eight private hospitals. Data were collected by using the Job Stressor Appraisal Scale (Özalp Türetgen, Sertel Berk, Başbuğ, & Ünsal, 2012), Safe Behavior Scale (Dursun, 2011) and Safety Climate Scale (Türen, Gökmen, Tokmak, & Bekmezci, 2014).

Results

According to the results of the correlation analysis, job stress showed significant negative relationship with safety compliance ($r_{(163)} = -.38, p < .01$), safety participation ($r_{(163)} = -.24, p < .01$) and safety climate ($r_{(163)} = -.59, p < .01$). In addition, positive and significant relationships were seen between safety climate and safety compliance ($r_{(163)} = .56, p < .01$) and safety climate and safety participation ($r_{(163)} = .38, p < .01$).

According to the results of hierarchical regression analysis, the moderator role of the safety climate in the relationship between job stress and safety compliance was not significant (R^2 change = .00, $B = -.12, \beta = -.05, t = -.77, p > .05$). On the other hand, the safety climate has a moderator effect in the relationship between job stress and safety participation (R^2 change = .04, $B = -.49, \beta = -.21, t = -2.83, p < .01$). When the direction of this effect is considered with slope analysis, it is seen that safety participation was negatively affected by an increase in job stress in the environments with high safety climate (simple slope = $-1.148, t = -2.686, p < .05$). However, it was positively affected by an increase in job stress in the environments with low safety climate (simple slope = $1.175, t = 2.501, p < .05$).

Discussion

The previous studies in the literature have found that various stressors perceived at work have a negative impact on productivity (e.g. Wu, 2011; Yozgat, Yurtkoru, & Bilginoğlu,

2013) and contextual performance (e.g. Chen, 2009; Nisar & Rasheed, 2019). However, the present study has shown that job stress has a negative relationship between both task-oriented and contextual aspects of safety performance. As considered stressors include factors that may be related to both task performance and contextual performance, such as role and workload, insecure relationships, and organizational norms and practices, it is understandable that different aspects of safety performance were negatively affected by this stress.

Although providing a high safety climate improves safety performance (Rahlin, Mustafa, & Majid, 2016), the sources of stress in the workplace should also be regulated to maintain these positive effects. Otherwise, these factors lead to more disruptive effects and the benefits of a high safety climate are reversed. Although various benefits of organizational climate have been demonstrated (Brown & Leigh, 1996; Fu & Deshpande, 2014; Neal et al., 2000), the side effects on the perception of stress factors have been demonstrated for the first time in this study.

The previous studies have shown that individual variables such as emotional intelligence (Lu & Kuo, 2016) and core self-evaluation (Yuan, Li, & Lin, 2014) make individuals more invulnerable to stress in terms of safety performance. On the other hand, interestingly, the current study shows that the high safety climate makes individuals more vulnerable to the effects of stress on the contextual aspect of safety performance. These results indicate that inconsistent results in the literature may be based on environmental factors in studies conducted in different environments.

Yaşamın farklı alanlarında karşımıza çıkan ve kaçınılması mümkün olmayan stres, sürekli değişen talepler nedeniyle iş yaşamında da artmış durumdadır (Ajayi, 2018). Bu durumun sağlık ve iş süreçleri üzerindeki olumsuz etkileri hem bireylere hem de örgütlere zarar vermekte ve yüksek maliyetler yaratmaktadır (Hart ve Cooper, 2001). Doğrudan hesaplamak zor olsa da, yapılan tahmin çalışmalarında yıllık sağlık bakım harcamalarının %5 ile %8 arasındaki kısmının ve yıllık 120.000'den fazla ölüm vakasının iş stresi ile ilişkili olduğu ve bu durumun mali değerinin 180 milyar doları aştığı sonucuna varılmıştır (Goh, Pfeffer ve Zenios, 2016). Stresin yarattığı maddi sonuçlara ek olarak işletmelerde yol açtığı mikro düzeydeki etkiler de dikkat çekicidir. Örneğin, stresin temel örgütsel değişkenler arasında yer alan çalışan performansını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002). Borman ve Motowidlo (1993) çalışan performansının farklı türlerini, işin teknik kısmına doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlayan davranışları ifade eden *görev performansı* ile örgütsel, sosyal ve psikolojik bağlamı şekillendirerek örgütsel etkinliğe katkıda bulunan davranışları ifade eden *bağlamsal performans* olarak belirlemiştir. Böylece çalışanların katıldığı veya sergilediği eylemler bireysel performans olarak ele alınırken; yerine getirdikleri tüm işlerde çalışanların, müşterilerin, halkın ve çevrenin sağlığını ve güvenliğini teşvik etmek için sergiledikleri davranışlar güvenlik performansı olarak tanımlanmaktadır (Burke, Sarpy, Tesluk ve Smith-Crowe, 2002). Risk ve tehlike barındıran madencilik, yapı, sağlık ve havacılık gibi sektörlerde özellikle üzerinde durulan performans türü ise hem göreve yönelik hem de bağlamsal bir yönü bulunan güvenlik performansı olmuştur (örn., Foster ve Hout, 2013; Sawacha, Naoum ve Fong, 1999; Singer, Lin, Falwell, Gaba ve Bakar, 2009; Singh, Sharma, Chadha ve Singh, 2019).

Fiziksel çevrede ve çalışma koşullarında yapılan ergonomik iyileştirmelere rağmen kaza oranlarının artmaya devam etmesi, kazalara yol açan faktörler arasında sosyal psikolojik yönere odaklanılmasına neden olmuştur. Yapılan çalışmalarda gerçekleşen birçok kazanın güvensiz davranışlardan kaynaklandığı ve bu davranışların çoğu zaman kazaların tetikleyicisi olduğu görülmüştür (Dester ve Blockley, 1995). Ayrıca Siu, Phillips ve Leung (2003, 2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda güvenlik tutumları ile iş kazaları arasında nedensel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla kazaların nedenleri arasında güvenlik davranışlarının önemli bir rolü olduğu bilindiğinden, bu davranışların oluşturduğu güvenlik performansının öncülleri de belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda liderlik stili, örgüt iklimi (Clarke, 2013), çalışanın psikolojik durumu,

iş çevresinin özellikleri, yönetim politika ve uygulamalarının (El-nagar, Hosny ve Askar, 2015) veya görev ekibi, iş yeri, ekipman ve materyal varlığı gibi unsurlar arasındaki etkileşimin (Gibb, Haslam, Gyi, Hide ve Duff, 2006) güvenlik performansını etkileyen değişkenler olduğu ortaya koyulmuştur. Bunlara ek olarak, güvenlik konusunun mühim olduğu alanlarda çalışanların iş güvencesinin olmamasının bir stres kaynağı olduğu, dolayısıyla bu kişilerde güvenlik bilgisini ve güvenlik politikalarına uyma motivasyonunu azalttığı tespit edilmiştir (Probst ve Brubaker, 2001). Ayrıca iş talepleri ve kaynaklarının motivasyonel süreçler ve sağlıktaki bozulma süreçleri aracılığıyla iş kazalarını ve yaralanmaları, olumsuz vakaları ve güvensiz davranışları etkilediği görülmüştür (Nahrgang, Morgeson ve Hofmann, 2011). Bu sonuçlar, iş stresinin güvenlik performansını etkileyebileceğini göstermektedir. Ancak alanda bu iki değişkenin ilişkisini inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (örn., Hofmann ve Stetzer, 1996). Bu sınırlılığı gidermek üzere mevcut çalışmada iş stresi ile güvenlik performansı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

Stres ve güvenlik kavramları belirli sektörlerde diğerlerine kıyasla daha fazla önemsenmektedir. İngiltere’de en stresli işleri belirlemeye yönelik Cary Cooper (1997) tarafından yürütülen araştırmada hemşirelik, doktorluk, dişçilik ve ambulans şoförlüğü gibi sağlık sektöründeki meslekler ilk sıralarda yer almıştır (Akt., Cranwell-Ward ve Abbey, 2005). Diğer yandan, güvenlik kültürü ve iklimine yönelik çalışmaların da çoğunlukla iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli kabul edilen sağlık (örn., Dollard ve McTernan., 2011), havacılık (örn., Gill ve Shergill, 2004) ve inşaat (örn., Siu ve diğ., 2004) gibi sektörlerde yürütüldüğü dikkat çekmektedir. Bu bulgular dikkate alınarak mevcut çalışmanın sağlık sektöründe yürütülmesine karar verilmiştir.

İş stresinin güvenlik performansı ile ilişkisinde öz benlik değerlendirmesinin (Yuan, Li ve Lin, 2014) ve duygusal zekanın (Lu ve Kuo, 2016) düzenleyici rolünün ele alındığı görülmektedir. Stres ile performans ilişkisinde örgütsel faktörlerin de rol oynayabileceği öne sürülmüştür (Bowers, Weaver ve Morgan, 1996). Ancak söz konusu güvenlik performansı olduğunda henüz hiçbir örgütsel faktörün düzenleyici rolünün incelenmediği görülmektedir. Bu faktörlerden biri olabileceği düşünülen güvenlik iklimi çalışanlar tarafından güvenlik değerleri, normları, inançları, uygulamaları ve prosedürlerine ilişkin paylaşılan algılar olarak tanımlanmaktadır (Silva, Lima ve Baptista, 2004). İş stresinin güvenlik performansı üzerindeki olumsuz etkisi güvenlik ikliminin yüksek olduğu ortamlarda daha fazla olabilir, çünkü bu ortamlarda çalışanlardan beklenen güven-

lik performansı da yüksektir. Örgüt iklimi güvenliği vurgulamadığında, çalışanların algıladıkları stresin olumsuz etkilerinin güvenlik performansından ziyade mevcut iklimde değer verilen unsurlara yansması olasıdır. Bu doğrultuda çalışmanın bir diğer amacı olarak güvenlik ikliminin, iş stresi ve güvenlik performansı arasındaki ilişkide nasıl bir rol oynayacağı incelenecektir.

Güvenlik Performansı ve İş Stresiyle İlişkisi

Güvenlik performansı, bireylerin güvenlikle ilgili davranışları ya da güvenlik çıktıları üzerinden anlaşılmaktadır (Christian, Bradley, Wallace ve Burke, 2009). Bu performansın göstergesi olarak şirketteki kaza istatistikleri, çalışanların bildirimine dayalı güvenlik davranışları ile olay ve kazalarda yer alma oranı ve yönetici/amir tarafından yapılan değerlendirmeler gibi kriterler kullanılmaktadır (Yule, 2003). Yapılan bir araştırmada öz bildirime dayalı güvensiz davranışların bu kazaların en önemli belirleyicisi olduğu bildirilmiştir (Mearns, Whitaker ve Flin, 2001). Bu sonuçlara dayalı olarak mevcut çalışmada güvenlik performansı, öz bildirime dayalı güvenlik davranışları olarak ele alınmıştır.

Güvenlik performansının yapısını incelemek amacıyla Neal, Griffin ve Hart (2000) tarafından yapılan araştırmada, güvenlik performansının göreve ilişkin ve bağlamsal yönleri ortaya koyulmuştur. Buna göre, güvenlik uyumu güvenlik prosedürlerine uyma ve işlerin güvenli bir şekilde yapılması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, güvenlik performansının göreve yönelik kısmını temsil etmektedir. Güvenlik katılımı ise iş arkadaşlarına yardım etme, iş yerinde güvenlik programını teşvik etme, iş yerinde güvenliği arttırmak için çaba gösterme ve inisiyatif kullanma olarak açıklanmaktadır. Aynı zamanda, güvenlik performansının bağlamsal yönünü temsil etmektedir. Mevcut çalışmada da öz bildirime dayalı güvenlik davranışları, bu ayrım kapsamında değerlendirilmiştir.

Bireylerin güvenlik performansını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörleri şantiye ortamında inceleyen Sawacha ve arkadaşları (1999) tarihsel, ekonomik, psikolojik, teknik, prosedürel, örgütsel ve iş çevresi ile ilgili olmak üzere yedi başlıkta toparlamıştır. Tarihsel faktörler arasında en önemlisi yaş olarak bulunmuştur; genç çalışanlar yaşça büyük olanlara nazaran daha fazla kaza riski taşımaktadır. Bu yalnızca yaş ile ilgili değil, beraberinde gelen deneyimin de artması ile ilgilidir. Ekonomik değişkenlerden en önemlisi kaza ödemesinin yapılması olarak ortaya çıkmıştır. Kaza ödemesi yapılması, kaza oranıyla pozitif ilişki içinde bulunmuştur. Bu durumun aslında teşvik

amaçlarına aykırı olduğu görülmektedir. Psikolojik değişkenler arasında en öne çıkanı ise bireyin kendi güvenliğine özen göstermesi olmuştur. Bu bireylerin güvenlik performansı da daha yüksek bulunmuştur. Teknik faktörler arasında en önemlisi tehlikeli maddelerin farkında olmaktır. Prosedürel olarak ise çalışanları güvenlik konusunda eğitmenin performansı artırdığı saptanmıştır. Güvenlik performansının en önemli yordayıcısı olan örgütsel faktörler konusunda, yöneticilerin başarılı güvenlik performansına ulaşmada katılımı ve desteği önem arz etmektedir. İş çevresi ile ilgili olarak düzenli ve iyi planlanmış çevrelerin güvenlik performansı ile pozitif ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur (Sawacha ve ark., 1999). Bir başka çalışmada ise liderliğin de güvenlik performansında önemli olduğuna dikkat çekilmiştir (Wu, Chen ve Li, 2008). Bu doğrultuda bireylerin güvenliğe olan bağlılığını ve güvenlik davranışını artırmada liderlerin güvenlik kontrolü gerçekleştirilmesi, kendilerini etkileyecek kararlara personelleri dahil etmesi ve kaynakları uygun dağıtması önerilmiştir.

İş stresi ise güvenlik sonuçlarını etkilemesi beklenen bir diğer önemli faktördür (Siu ve ark., 2003). Öncelikle iş stresinin performans üzerindeki etkilerine yönelik öne sürülen yaklaşımlara bakılırsa erken dönemdeki ilk yaklaşımda Yerkes ve Dodson (1908), uyarılma ve performans arasındaki ilişkinin ters U biçiminde olduğunu, bir diğer deyişle işteki baskının belirli bir düzeye kadar üretkenliğin artmasını sağladığını, fakat bu baskı aşırıya vardığında negatif etkilerinin ortaya çıktığını belirtmiştir. Yaygın olarak kabul edilen bir diğer görüşte ise stresin performansı olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir (Wu, 2011). Bu olumsuz etkinin gerekçesi olarak alan yazında çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Örneğin, stresörün yarattığı bilgi yükünün algısal dikkati azaltmasından ötürü performansla ilişkili bilgi ve ipuçlarının göz ardı edilmesi, bireylerin tehdit edici bir talep algıladığında enerji ve zamanlarını bu stres etkenine ayırdıklarından dolayı çabalarının bölünmesi ve stresörlerin performansla etki edecek fizyolojik tepkiler doğurması bunlar arasındadır (Gilboa, Shirom, Fried ve Cooper, 2008). Farklı olarak LePine, Podsakoff ve LePine (2005), stresör türüne bağlı olarak bu etkilerin değişeceğini öne sürmüştür. Buna göre engelleyici stresörler performans üzerinde olumsuz etkiler yaratabilirken, meydan okuyucu stresörler performans üzerinde olumlu etkide bulunabilmektedir. Alan yazında sözü edilen üç ilişkiyi de destekleyen çalışmaları görmek mümkün olsa da tüm bu tutarsız bulgular stresin ölçümünde bazen stresör (örn., Liu, Song ve Wang, 2011) bazen de zorlanmaların (örn.; Jamal, 2007) temel alınmasına, diğer bir deyişle araştırmalarda kavram birliği olmamasına bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Ayırı-

ca incelenen stresör ile performans türünün ve bağlamın stres-performans ilişkisini farklılaştırmış olması da mümkündür. Çalışmaların yürütüldüğü bağlamı değerlendirdiğimizde laboratuvar araştırmaları anlık stresi değerlendirirken, alanda yürütülen araştırmalar kronik stres üzerinde durmaktadır. Gerçek çalışma ortamlarında stres ve performans arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bakıldığında ters U (%4) ve pozitif doğrusal (%13) ilişki öne süren modellerin çok az desteklendiği görülmektedir (Muse, Harris ve Feild, 2003).

İş stresinin doğrudan güvenlik performansına olan etkilerini inceleyen araştırmalar ise oldukça kısıtlı kalmıştır. Bu araştırmalardan birinde Hoffmann ve Stetzer (1996), iş baskısı, iletişim ve koordinasyon problemleri gibi grup süreçlerinin ve olumsuz sosyal iklimin güvenlik performansı üzerinde etkili olan örgütsel faktörler olduğunu bulmuştur. Bir diğer araştırmada Siu ve arkadaşları (2004) anksiyete, depresyon ve iş yavaşlatma ile ölçülen zorlanmanın da güvenlik performansı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu göstermiştir. Leung, Chan ve Yu (2012) ise fiziksel stres ve güvenli davranma arasında doğrusal; duygusal stres ve güvenli davranma arasında ters U biçiminde eğrisel bir ilişki bulmuştur. Enshassi, El-Rayyes ve Alkilani (2015) ise iş stresi ve güvenlik performansı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Bu araştırmaların her biri gerçek çalışma ortamında yürütülmüş olsa da, daha önce de belirtildiği gibi, hem stresörlerin hem de farklı zorlanma türlerinin iş stresi olarak değerlendirilmiş olması elde edilen tutarsız bulguların gerekçesi olarak düşünülmektedir. Gerçek çalışma ortamlarında iş stresi ile performans arasında olumsuz bir ilişki olduğu önermesinin daha çok kabul görmesi göz önünde bulundurularak güvenlik performansı ile de benzer bir ilişkiye sahip olması beklenmektedir. Buna dayalı olarak Hipotez 1 şu şekilde ifade edilmiştir:

H1: İş stresi ile güvenlik performansının a) güvenlik uyumu ve b) güvenlik katılımı boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

Güvenlik İklimi ve Stres-Performans İlişkisindeki Rolü

İş stresinin performans üzerinde olumsuz etkide bulunacağı öne sürülmekle birlikte, yukarıda söz edilen tutarsız bulgulara neden olabilecek bir diğer faktörün de düzenleyici değişkenler olabileceği ileri sürülmüştür. Bu etkileri incelemeye yönelik çalışmalarda yaş (Shirom, Shechter Gilboa, Fried ve Cooper, 2008), süpervizörden sağlanan sosyal destek (Schreurs, Hetty van Emmerik, Günter ve Germeys, 2012), öz etkinlik, kontrol düzeyi, belirsizlik ve eğitim verilmesi (Kavanagh, 2005) gibi faktörlerin düzenleyici

olabildiği gösterilmiştir. İş stresi ve güvenlik performansı arasındaki ilişki özelinde ise bireysel özelliklerin rolünü inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan ilkinde, meydan okuyucu stresörlerin güvenlik uyumu üzerindeki ve engelleyici stresörlerin güvenlik katılımı üzerindeki negatif etkisinde bireylerin öz benlik değerlendirmelerinin tampon rol oynadığı görülmüştür (Yuan ve ark., 2014). Yapılan bir diğer çalışmada ise duygusal zekanın iş stresi ve güvenlik uyumu arasındaki ilişkide düzenleyici olduğu, duygusal zeka düşük olduğunda güvenlik uyumunun iş stresinden daha fazla olumsuz etkilendiği bulunmuştur (Lu ve Kuo, 2016).

Diğer yandan, iş stresinin güvenlik performansı üzerindeki etkisini biçimlendirebilecek örgütsel değişkenler henüz ortaya konulmamıştır. Mevcut çalışmada örgütsel bir değişken olarak güvenlik ikliminin bu süreçte rol oynayabileceği düşünülmüştür. Örgüt iklimi bir işteki politikalar, uygulamalar ve prosedürler ile ödüllendirilen, desteklenen ve beklenen davranışları ifade eder (Schneider, Ehrhart ve Macey, 2011). Bir başka tanımlamada da resmi veya gayri resmi örgütsel politika, uygulama ve prosedürlerin algısı olarak betimlenmiştir (Ostroff, Kinicki ve Muhammad, 2013). Örgüt iklimi, örgüt kültürüne nazaran daha fazla değişir. İklim örgüt içerisinde neler olduğunu tanımlarken, kültür neden öyle olduğuna ilişkin varsayımlara dayanır (Schein, 2000; Schneider, 2000). Örgüt kültürü, örgütlerin kişilik gibi kalıcı bir karakteri olarak tanımlanabilirken; örgüt iklimi ise belirli bir zamandaki ruh hali gibi davranışa ilişkin algılarla ilişkilidir (Australian Transport Safety Bureau, 2004).

Alan yazında ilk olarak Zohar (1980) tarafından ortaya atılan güvenlik iklimi kavramı, örgüt ikliminin özel bir biçimidir ve güvenliğe ilişkin çalışanların paylaştıkları algıların toplamı olarak ifade edilmiştir. Güvenlik iklimini oluşturan algıların iki temel özelliği bulunmaktadır. İlk olarak, güvenlik iklimini oluşturan algılar bireyler arasında paylaşılr. İkincisi, bu algılar doğası gereği tanımlayıcı ve bilişsel olarak nitelendirilmektedir (Griffin ve Curcuruto, 2016). İşgücünün belirli bir zamandaki tutumunu ve algılarını ifade eden güvenlik iklimi, güvenlik kültürünün görünür özelliğidir. Bir başka ifadeyle, örgütün güvenlik kültürünün bir göstergesi olan güvenlik durumunun anlık görüntüsüdür (Flin, Mearns, O'Connor ve Bryden, 2000).

Güvenlik ikliminin yapısını inceleyen araştırmalarda çeşitli alt faktörlere ulaşılmıştır. Dedobbeleer ve Beland (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmada iki faktör ön plana çıkmıştır; bunlar yönetimin güvenliğe bağlılığı ve çalışanların güvenliğe katılımı-

dır. Williamson, Feyer, Cairns ve Biancotti'nin (1997) çalışmasında ise beş faktöre ulaşılmıştır; bunlar güvenlik davranışı için kişisel motivasyon, pozitif güvenlik uygulamaları, risk gerekçelendirme, kadercilik ve iyimserliktir. Kullanılan farklı ölçüm araçlarında en çok değerlendirilen boyutları belirlemek amacıyla Flin ve arkadaşları (2000) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise boyutlar şu şekilde belirlenmiştir: yönetimin güvenlikle ilgili tutum ve davranışlarına dair bireysel algılar, güvenlik sistemi (prosedürler, uygulamalar ve araçlar), risk almaya ilişkin tutumlar, iş baskısı ve bilgi, beceri, eğitim açısından yeterlilik.

Güvenlik iklimine ilişkin çalışmalarda çoğunlukla pozitif ve negatif güvenlik ikliminin güvenlik sonuçlarıyla ilişkisinin incelendiği görülmektedir (örn., Christian ve ark., 2009; Clarke, 2010; Griffin ve Curcuruto, 2016; Neal ve Griffin, 2006). Diğer yandan güvenlik ikliminin çeşitli ilişkilerde düzenleyici bir etkisinin bulunabileceği önerilse de (Clarke, 2006), stres ve performans arasındaki ilişkide bu rolünü inceleyen bir araştırma henüz yapılmamıştır. Bireysel (kişilik, yaş, öz etkinlik vb.) ve örgütsel faktörlerin (kontrol yetkisi, eğitim vb.) stresin performans üzerindeki etkisini biçimlendirdiği gibi, farklı ortamlarda da bu etkinin gücünün ve yönünün değişmesi beklenebilir. Johns'a (2006) göre, durumsal faktörlerin belirginliği olarak ifade edilen bağlam kavramı örgütsel tutum ve davranışların anlamını belirlemekte ve işaretleri tersine çevirebilmektedir. Ayrıca Parkes (1986) tarafından bireylerin stres ile baş edebilmesinde durumsal ve çevresel faktörlerin, bireysel faktörler ile etkileşime girdiği gösterilmiştir. Bağlamsal etkiler, sadece stres sonuçları üzerinde değil, güvenlik sonuçları üzerinde de etkili olmaktadır. Örneğin, yüksek bağlılık, katılım ve rekabetçi ortam içeren yüksek performanslı iş sistemlerine sahip ortamların bireysel güvenlik yönelimi ve güvenlik göstergeleri gibi sonuçlarla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Zacharatos, Barling ve Iverson, 2005). Bu bağlamsal faktörler, farklı etmenlerin güvenlik performansı üzerindeki etkisinde de rol oynamaktadır. Örneğin daha pozitif ve strateji odaklı örgütsel iklimlerde, örgütlerin hedefleri ile bireylerin bilgi ve performansları uyumlu hale geldiği için, verilen güvenlik eğitiminin güvenlik performansına yansımalarının daha kolay olduğu bulunmuştur (Smith-Crowe, Burke ve Landis, 2003). Bu sonuçlar göz önüne alındığında, örgüt ikliminin stres ve performans arasındaki ilişkide önemli bir rol oynaması beklenmektedir. Bir başka deyişle, örgüt ikliminde vurgulanan unsurların ortamdaki bozucu faktörlere daha duyarlı olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, güvenlik ikliminin yüksek olduğu örgütlerde, düşük olduğu örgütlere kıyasla güvenlik performansı daha çok

önemsendiği için, bu tarz örgütler bireylerin performansını yerine getirirken stresten daha olumsuz etkilenmesine yol açabilir. Ayrıca örgüt iklimi güvenliği vurguladığında bunu bozacak faktörlerin belirginliğinde artış yaşanacağı, daha olumsuz algılanacağı ve böylece olumsuz etkilerinin de kuvvetleneceği beklenmektedir. Bu doğrultuda, mevcut çalışmada iş stresinin güvenlik performansı üzerindeki etkilerinin özellikle güvenlik iklimi tarafından düzenleneceği öngörülmüştür.

H2: Güvenlik iklimi, iş stresinin a) güvenlik uyumu ve b) güvenlik katılımı ile olan ilişkisinde düzenleyici bir rol oynayacaktır. Yüksek güvenlik iklimine sahip ortamlarda iş stresinin güvenlik uyumu ve katılımı üzerindeki olumsuz etkileri, düşük güvenlik iklimine sahip ortamlara kıyasla daha kuvvetli olacaktır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Mevcut çalışmanın katılımcıları, İstanbul ve Kocaeli illerinde sağlık sektörü çalışanları arasından ulaşılabilen 121'i (%73.3) kadın ve 44'ü (%26.7) erkek 165 gönüllü bireyden oluşmaktadır. Bu bireylerin 69'unun (%41.8) kamu sektöründeki üç hastanede ve 96'sının (%58.2) özel sektördeki sekiz hastanede olmak üzere toplamda 11 hastanenin acil, çocuk hastalıkları, kardiyoloji, kadın doğum, yoğun bakım, göz, göğüs hastalıkları gibi çeşitli departmanlarında çalışmakta olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu hemşire (%52.1) ve doktorlardan (%23.6) oluşmakta olup, aralarında teknisyen (%11.6), fizyoterapist (%7.9) ve laborantlar (%4.8) da bulunmaktadır. Katılımcıların mevcut kurumlarındaki çalışma süresi bir yıldan 20 yıla kadar değişmektedir ve ortalaması 4.3 yıl olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bilgilendirilmiş Onam ve Demografik Bilgi Formu. Soru formunun ilk sayfasında çalışmanın amacını açıklayan bilgilendirilmiş onam formu yer almaktadır. Bu formun devamında cinsiyet, meslek, departman ve kurumda çalışma süresine ilişkin soruların yer aldığı Demografik Bilgi Formu katılımcılara verilmiştir.

İş Stresi Değerlendirme Ölçeği. İş Stresi Bataryası içerisinde yer alan bu ölçek bireylerin çeşitli stresörlere yönelik algılarını değerlendirebilmek amacıyla Özalp Türetgen, Sertel Berk, Başbuğ ve Ünsal (2012) tarafından geliştirilmiştir. Toplamda 43 maddeden oluşan ölçekte beş faktör bulunmaktadır. Bu faktörler örgütsel norm ve

uygulamalar, rol ve iş yükü, güvensiz ilişkiler, rol yetersizliği ve fiziksel iş talepleri şeklindedir. Ölçekteki her bir madde için hem sıklık hem de şiddet değerlendirilmektedir. Stresörlerin ne sıklıkta yaşandığına ilişkin değerlendirme “Hiçbir zaman” ile “Her zaman” arasında değişen 5’li skalada, bu stresörün şiddet değerlendirmesi ise “Hiç rahatsız etmiyor” ve “Çok rahatsız ediyor” arasında değişen 10’lu skalada yapılmaktadır. Sıklık ve şiddet skorları çarpılarak o madde için tek bir puan elde edilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .93 olarak bulunmuştur. Faktörler için elde edilen kat sayıların .66 ile .90 arasında değiştiği görülmüştür. Mevcut araştırmada analizler iş stresi toplam puanı üzerinden yapılmıştır ve ölçeğin kullanılan şekliyle Cronbach alpha katsayısı .95 olarak elde edilmiştir.

Güvenli Davranış Ölçeği. Bu ölçek güvenlik performansı göstergelerinden biri olan güvenli davranışı değerlendirmeye yönelik Neal ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilmiştir. Toplamda altı maddeden oluşan ölçek iki faktöre sahiptir. Güvenlik prosedürlerine uyma ve işlerin güvenli bir şekilde yürütülmesini değerlendiren *güvenlik uyumu* faktörü ve iş arkadaşlarına yardım etme ve iş yerinde güvenliği artırmaya yönelik çaba sergilemeyi değerlendiren *güvenlik katılımı* faktörü üçer maddeye sahiptir. Maddeler “1 = Tamamen katılmıyorum” ve “5 = Tamamen katılıyorum” arasında değişen 5’li likert tipi skalada puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksekliği daha güvenli davranışlara işaret etmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı güvenlik uyumu faktörü için .94 ve güvenlik katılımı faktörü için .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Dursun (2011) tarafından yapılmıştır. Uyarlanan bu ölçekte de orijinal ölçekte yer alan iki faktör elde edilmiş, iç tutarlılık katsayıları güvenlik uyumu faktörü için .87 ve güvenlik katılımı faktörü için .85 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach alpha katsayıları sırasıyla .82 ve .92 olarak bulunmuştur.

Güvenlik İklimi Ölçeği. Choudhry, Fang ve Lingard (2009) tarafından geliştirilen 22 maddelik ölçek iki faktöre sahiptir. Bunlardan ilki olumlu ifadelerden oluşan *yönetimin ilgisi ve çalışanların katılımı*, diğer faktör ise olumsuz ifadelerden oluşan *uygun olmayan güvenlik ve iş süreçleri* faktörleridir. Bu ölçek Türen, Gökmen, Tokmak ve Bekmezci (2014) tarafından, birbirinin tersi olan maddelerden sadece olumlu olanların korunması yoluyla kısaltılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışması sağlık sektörü ve elektronik sektöründen iki ayrı örnekleme gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda elde edilen 14 maddelik ölçekte de *yönetimin bakış açısı ve kurallar* ve *iş arkadaşları ve güvenlik eğitimleri* olarak adlandırılan iki faktör elde edilmiştir. Maddeler “1

= Kesinlikle katılmıyorum” ve “5 = Kesinlikle katılıyorum” arasında değişen 5’li likert tipi skalada puanlanmaktadır. Sağlık sektöründen seçilen ilk örnekleme yürütülen çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı .93, elektronik sektörden seçilen ikinci örnekleme yürütülen çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise .92 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmada analizler güvenlik iklimi toplam puanı üzerinden yapılmıştır ve ölçeğin tamamı için .92 Cronbach alpha katsayısı saptanmıştır.

İşlem

Araştırmanın amacı doğrultusunda ölçekler ve bilgilendirilmiş onam formu bir araya getirilerek bir soru formu oluşturulmuştur. Ortak varyans etkisini azaltabilmek amacıyla ölçeklerin formdaki sıralaması değiştirilerek üç farklı düzende hazırlanmış ve katılımcılara sunulmuştur.

Mevcut çalışmanın verileri 25.04.2019-15.05.2019 tarihleri arasında araştırma için izin alınan hastanelerdeki çalışanlardan toplanmıştır. Ulaşılabilen personele çalışmanın amacı aktarılmış ve katılmaya gönüllü olan personelle çalışma yürütülmüştür. Bu personellere öncelikle ilk sayfasında bilgilendirilmiş onamın yer aldığı soru formları dağıtılmış ve buradaki bilgiler sözel olarak da katılımcılara belirtilmiştir. Katılımcılar kendi çalışma odalarında veya ortak dinlenme odalarında formu doldurmuş ve elden teslim etmişlerdir. Tüm verilerin toplanması yaklaşık üç hafta sürmüştür.

Veri Analizi

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri tespit etmek üzere öncelikle korelasyon analizi ve ardından da düzenleyici etkiyi test etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Vaka sayısının 100’ü aşmasına dayanarak verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir (Blalock, 1979; Tabachnick ve Fidel, 2013). Çoklu doğrusallık ihlali olup olmadığı ise tolerans ve varyans enflasyon faktörü ile değerlendirilmiştir. Genel kriter sınamaları sonrasında hipotezlerin sınanmasına geçilmiştir. Bütün veriler SPSS 22.0 paket programıyla analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada yer alan tüm değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler ve Pearson Korelasyon Katsayıları

	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	1	2	3	4
1. İş Stresi	393.3	263.6	0	1083	(.95)	-.59**	-.38**	-.24**
2. Güvenlik İklimi	42.78	10.6	14	65		(.92)	.56**	.38**
3. Güvenlik Uyumu	11.5	2.4	3	15			(.82)	.52**
4. Güvenlik Katılımı	10.7	2.5	4	15				(.92)

** $p < .01$; tabloda kesişim hücrelerinde parantez içerisinde ilgili değişkenin Cronbach Alpha değeri sunulmuştur.

Tablo 1’de görüldüğü üzere, iş stresinin hem güvenlik uyumu hem de güvenlik katılımı ile arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler mevcuttur. Bu sonuçlar H1a ve H1b’yi desteklemektedir. Ayrıca güvenlik ikliminin iş stresi ile negatif yönlü ve anlamlı, güvenlik performansı faktörleri ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmektedir. Son olarak, güvenlik uyumu ile güvenlik katılımı arasında da orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Hipotez 2’ye yönelik, iş stresi ile güvenlik performansı alt boyutları arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici etkisini incelemek üzere Baron ve Kenny (1986) tarafından önerilen yöntemler dikkate alınarak hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizi kullanabilmek amacıyla yordayıcı ve düzenleyici değişkenler arasında çoklu doğrusal (multicollinearity) ilişki ihlali olup olmadığı incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen Tolerance ve Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) değerleri iş stresi ve güvenlik iklimi arasında çoklu doğrusallık ihlalinin olmadığını göstermektedir (Tolerans = .658, VIF = 1.520). Regresyon analizi öncesinde son olarak yordayıcı ve düzenleyici değişkenlerin puanı standart Z puanlarına çevrilmiştir. Ayrıca yordayıcı ve düzenleyici değişkenlerin standardize edilmiş değerleri çarpılarak ortak etki değişkeni hesaplanmıştır. Yürütülen hiyerarşik regresyon analizinde ilk modele yordanan değişken olarak güvenlik uyumu, yordayıcı değişken olarak iş stresi birinci adımda, düzenleyici değişken olarak güvenlik iklimi ikinci adımda ve ortak etki değişkeni üçüncü adımda girilmiştir. Bu regresyon analizinin sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İş Stresi ve Güvenlik Uyumu Arasındaki İlişkide Güvenlik İkliminin Düzenleyici Etkisine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

	ΔR^2	<i>B</i>	β	<i>SE</i>	<i>t</i>
İş Stresi	.14	-.21	-.09	.20	-1.06
Güvenlik İklimi	.17	1.27	.52	.20	6.39**
İş Stresi X Güvenlik İklimi	.00	-.12	-.05	.16	-.77

** $p < .001$

Tablo 2’de sunulduğu üzere güvenlik uyumundaki değişimin %14.2’sinin iş stresi tarafından açıklandığı ama bu etkinin anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Güvenlik ikliminin ise modeldeki değişimin %17.2’sini açıkladığı ve bu etkinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu görülmüştür ($p < .001$). Son adımda ise ortak etkinin güvenlik uyumundaki değişimin %0.3’ünü açıkladığı ancak bunun da anlamsız düzeyde olduğu görülmektedir. Neticede, iş stresi ile güvenlik uyumu arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici rolünü destekleyici bulgulara ulaşılmamıştır. Dolayısıyla, H2a desteklenmemiştir.

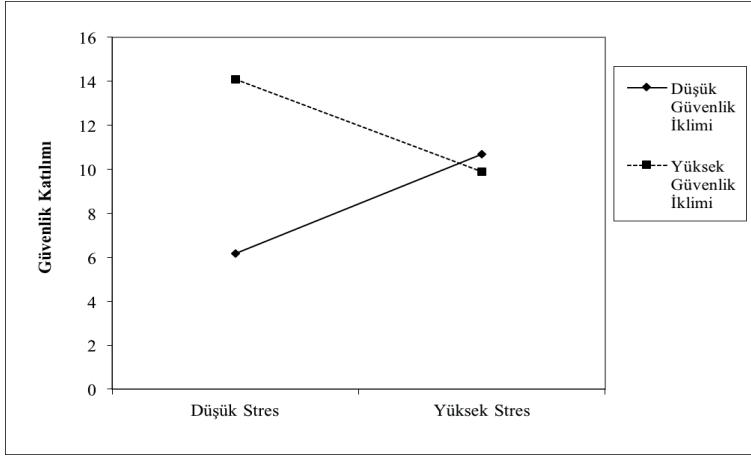
H2b’yi sınamak üzere yordanan değişken olarak güvenlik katılımı modele sokularak regresyon analizi tekrarlanmıştır. Bu analizin sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İş Stresi ve Güvenlik Katılımı Arasındaki İlişkide Güvenlik İkliminin Düzenleyici Etkisine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

	ΔR^2	<i>B</i>	β	<i>SE</i>	<i>t</i>
İş Stresi	.06	-.14	-.06	.22	-.62
Güvenlik İklimi	.09	1.03	.42	.22	4.67**
İş Stresi X Güvenlik İklimi	.04	-.49	-.21	.17	-2.83*

* $p < .01$, ** $p < .001$

Tablo 3’te görüldüğü üzere güvenlik katılımındaki değişimin %5.7’sinin iş stresi tarafından açıklandığı ancak bu katkının anlamlı olmadığı görülmektedir. Güvenlik ikliminin ise modeldeki değişimin %9’ünü açıkladığı ve bu katkının yüksek düzeyde anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .001$). Son adımda modele eklenen ortak etki ise güvenlik katılımındaki değişimin %4’ünü açıklamaktadır ve bu katkının da orta düzeyde anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .01$). Bu sonuçlar, iş stresi ile güvenlik katılımı arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici rolünü göstermektedir. Bu etkinin bulunmasının ardından, etkinin yönünü belirleyebilmek amacıyla slope analizi gerçekleştirilmiş ve elde edilen grafik Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Güvenlik Katılımı Üzerinde İş Stresi ve Güvenlik İkliminin Etkileşimi

Şekil 1’de görüldüğü üzere, farklı güvenlik iklimi düzeylerine sahip ortamlarda iş stresinin güvenlik katılımı üzerindeki etkisi de farklılaşmaktadır. Öncelikle stres düzeyi düşük olduğunda, yüksek güvenlik iklimine sahip ortamlarda güvenlik katılımının da daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak güvenlik ikliminin yüksek olduğu ortamlar, düşük olduğu ortamlara kıyasla iş stresindeki artıştan daha olumsuz etkilenmektedir. Bu ortamlarda stres düzeyinin artması güvenlik katılımını anlamlı düzeyde azaltmaktadır (simple slope = -1.148, $t = -2.686$, $p < .05$). Güvenlik iklimi düşük ortamlarda ise stres düzeyindeki artış beraberinde güvenlik katılımını da anlamlı düzeyde artırmaktadır (simple slope = 1.175, $t = 2.501$, $p < .05$). Bu sonuçlar, H2b’yi desteklemektedir.

TARTIŞMA

Mevcut araştırmada, sağlık sektöründe çalışanların iş yerinde algıladıkları stres düzeyinin güvenlik davranışları üzerindeki etkisi ve bu etkide güvenlik iklimi algısının düzenleyici rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın neticesinde, beklenildiği gibi iş stresi ile güvenlik uyumu ve katılımı arasında negatif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Ayrıca, iş stresi ile güvenlik katılımı arasındaki ilişkide güvenlik ikliminin düzenleyici olduğu görülmüştür.

Araştırmanın ilk hipotezi doğrultusunda yapılan analiz sonucunda bireylerin algıladıkları stres düzeyi arttıkça güvenlik uyumu ve katılımının azaldığı görülmüştür. Alan yazında daha önce yürütülen çalışmalarda iş yerinde algılanan çeşitli stresörlerin üret-

kenliğe yönelik görev performansını (örn., Wu, 2011; Yozgat, Yurtkoru ve Bilginoğlu, 2013) ve bağlamsal performansı (örn., Chen, 2009; Nisar ve Rasheed, 2019) olumsuz etkilediği bulunmuştur. Bu araştırmada ise iş stresinin güvenlik performansının hem göreve yönelik hem bağlamsal yönü ile arasında negatif yönlü ilişkilere sahip olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalarda görev ve bağlamsal performansın daha çok örgütler açısından önemine değinilirken (örn., Podsakoff ve MacKenzie, 1997), güvenlik performansının doğrudan bireylerin sağlığı üzerinde etkili olan ve örgütlere büyük maliyetler yaratan yaralanma ve kaza gibi güvenlik çıktıları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (örn., Christian, Bradley, Wallace ve Burke, 2009). Bu nedenle ortaya konulan iş stresi ve güvenlik performansı ilişkisi, örgütler kadar çalışanların kendisi ve hastalar açısından da önem arz etmektedir. Mevcut araştırmada, iş stresinin ölçümünde hem görev performansını zorlaştırabilecek rol ve iş yükü faktörü hem de bağlamsal performans ile ilişkili olabilecek güvensiz ilişkiler ve örgütsel uygulamalar gibi çeşitli stresörler ele alınmıştır. İş stresinin bu şekilde değerlendirilmesi, güvenlik performansının farklı yönleri ile ilişkili bulunmasını anlaşılır kılmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında, çalışanlardan yüksek performans beklentisi içerisinde olan örgütlerde bireylerin kapasiteleri doğrultusunda iş yükü dağılımının yapılmasına özen gösterilmesi, benimsenen örgütsel değerler aracılığıyla adalet algısının oluşturulması ve çalışanların rekabetten ziyade iş birliğine yönlendirilmesi önem kazanmaktadır.

Araştırmada oluşturulan ikinci hipoteze yönelik gerçekleştirilen analizler, iş stresinin güvenlik uyumu üzerindeki etkisinde güvenlik ikliminin düzenleyici bir rol oynamadığını göstermektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak, güvenlik açısından çalışanlardan beklenen görev performansının iklim düzeyinden bağımsız olarak iş stresi ile ilişkili olduğu söylenebilir. Diğer yandan, stresin bağlamsal performans üzerindeki etkilerinin ise güvenlik iklimine bağlı olarak değiştiği anlaşılmaktadır. Düşük güvenlik iklimine sahip ortamlarda, çalışanlar stres düzeyinin artmasına reaksiyon göstererek daha fazla güvenlik katılımı sergilemektedir. Fakat yüksek güvenlik iklimine sahip olduğunda, çalışanlar strese dayanıksızlık göstermekte ve güvenlik katılımlarında azalma yaşanmaktadır. Bu doğrultuda, kimi sektörlerde güvenlik ikliminin yüksek olması teşvik edilse de bu iklimin beraberinde getirdiği bazı zorlu durumların olduğu ifade edilebilir. Güvenlik ikliminin sağlanmasının güvenlik performansını artırmasına karşın (Rahlin, Mustafa ve Majid, 2016) bu olumlu etkilerin korunması için iş yerindeki stres kaynaklarının da düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu faktörler daha çok bozucu etkilere yol aç-

makta ve yüksek güvenlik ikliminin sağladığı faydalar tersine dönmektedir. Örgüt ikliminin sağladığı çeşitli faydalar ortaya konulmuş olsa da (Brown ve Leigh, 1996; Fu ve Deshpande, 2014; Neal ve ark., 2000), stres faktörlerinin algılanması üzerindeki yan etkileri ilk defa bu araştırmada ortaya konulmuştur. Bu yan etkilerin giderilmesi adına güvenlik iklimini önemsemekle birlikte çalışma koşullarının düzenlenmesi, dayanışma ve güven kültürünün teşvik edilmesi gerekmektedir.

Daha önce duygusal zeka (Lu ve Kuo, 2016) ve öz benlik değerlendirmesi (Yuan ve ark., 2014) gibi bireysel değişkenlerin güvenlik performansı açısından bireyleri strese karşı daha korunaklı kıldığı gösterilmiştir. Mevcut çalışmada ise güvenlik ikliminin düzenleyici rol üstlendiği, bireyleri stresin güvenlik performansının bağlamsal yönü üzerindeki etkilerine karşı daha dayanıksız kıldığı görülmüştür. İleride yapılacak çalışmalarda, bireyler açısından dezavantaj yaratan kişisel özelliklerin ve çalışanları korunaklı kılacak örgütsel özelliklerin belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu sonuçlar alan yazında bugüne kadar elde edilen tutarsız bulgulara yönelik olası bir açıklama sağlamaktadır. Aynı sektörde elde edilen sonuçların farklılaşması dayanıklılık ve duygusal zeka gibi bazı bireysel faktörlere dayandırılmışken (Westman, 1990; Yozgat ve ark., 2013), mevcut sonuçlar göz önünde bulundurularak farklı çevrelerde yürütülen araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi de ortamsal faktörlere dayandırılabilir. Bu sonuç, bireylerin stres ile baş etmelerinin çevresel faktörlerden etkilenebileceği önermesi ile uyumludur (Parkes, 1986). Güvenlik ikliminin bu faktörlerden biri olduğunun gösterilmesi sonrasında, başka hangi ortamsal faktörlerin bu süreçte etkili olabileceğinin düşünülmesi ve araştırılması gerekmektedir. Ayrıca mevcut çalışmada ortaya konulan bu modelin alan yazında daha önce sınanmamış olması nedeniyle farklı sektörlerde de sınanması bulguların genellenebilirliği açısından faydalı olacaktır.

Mevcut çalışmanın sonuçları değerlendirilirken, ortamsal bir faktör olarak sektör değişkeni göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmanın en stresli sektörler arasında yer alan sağlık sektöründe yürütülmüş olması sonuçların bu şekilde elde edilmesinde etkili olmuş olabilir. Çünkü stres, düzeyinin yüksekliğine bağlı olarak performans üzerinde yapıcı (eustress) ve yıkıcı (distress) etkilere sahip olabilmektedir (Cranwell-Ward ve Abbey, 2005). Mevcut sektörde algılanan stres zaten yüksek olduğundan, bu düzeyin daha da artması performans üzerindeki etkilerinin giderek olumsuzlaşmasına neden olmuş olabilir. Ancak düşük seviyede iş stresine sahip olan ortamlarda, stres düzeyindeki artışın performans üzerinde olumlu etkileri de görülebilir.

Mevcut araştırmada, güvenlik performansının sadece bireylerin öz bildirimine dayalı olarak elde edilmesi temel kısıtlılıklardan bir tanesidir. Alan yazında güvenlik performansı öz bildirim dayalı elde edildiği gibi objektif verilerle de ölçülmektedir (Mearns ve ark., 2001; Smith, Cohen, Cohen ve Cleveland, 1978; Tomas, Melia ve Oliver, 1999; Zohar, 2000). Ölçümler esnasında subjektif değerlendirmelerin objektif göstergelerle desteklenmesi daha zengin veriler sunacaktır. Ayrıca verilerin tek bir zaman diliminde toplanmış olması iş stresinin uzun süreli olası etkilerini görmemizi de engelleyebilmektedir. Gelecekte yürütülecek boylamsal çalışmalarla beraber iş stresinin uzun süreli etkileri gözlemlenebilecektir. Son olarak bu araştırmada sağlık sektöründeki durumun incelenmesi hedeflenmiş ve araştırma buna uygun kurumlarda yürütülmüştür. Güvenlik ikliminin yüksek olması beklenen havacılık gibi diğer sektörlerde ve bu sektörlerde olduğu kadar güvenlik konusu üzerinde durulmayan diğer sektörlerde de iş stresinin etkilerinin araştırılması daha detaylı karşılaştırmalar yapılmasını sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Ajayi, S. (2018). *Effect of stress on employee performance and job satisfaction: A case study of Nigerian banking industry* (Çevrimiçi), 27 Eylül 2019, <https://ssrn.com/abstract=3160620>
- Australian Transport Safety Bureau (2004). *Aviation Safety Survey – Safety Climate Factors* (Çevrimiçi), 27 Eylül 2019, https://www.atsb.gov.au/media/36879/Safety_climate_factors.pdf.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Blalock, H. M. (1979). *Social statistics. Revised second edition*. New York: McGraw-Hill.
- Borman, W. C. ve Motowidlo, S. M. (1993). Expanding the criterion domain to include elements of contextual performance. N. Schmitt ve W. C. Borman (Ed.), *Personnel selection in organizations* içinde (s. 71-98), San Francisco: Jossey-Bass.
- Bowers, C. A., Weaver, J. L. ve Morgan, B. B. (1996). Moderating the performance effects of stressors. J.E. Driskell ve E. Salas (Ed.), *Stress and human performance* içinde (s. 163-192), New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- Brown, S. P. ve Leigh, T. W. (1996). A new look at psychological climate and its relationship to job involvement, effort, and performance. *Journal of Applied Psychology*, 81(4), 358-368. doi; 0021-9010/96/S3.00
- Burke, M. J., Sarpy, S. A., Tesluk, P. E. ve Smith-Crowe, K. (2002). General safety performance: A test of a grounded theoretical model. *Personnel Psychology*, 55(2), 429-457. doi; 10.1037/0033-2909.88.1.82
- Chen, Y. F. (2009). Job stress and performance: A study of police officers in central Taiwan. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(10), 1341-1356. doi; 10.2224/sbp.2009.37.10.1341
- Choudhry, R. M., Fang, D. ve Lingard, H. (2009). Measuring safety climate of a construction company. *Journal of Construction Engineering and Management*, 135(9), 890-899. doi; 10.1061/(ASCE)CO.1943-7862.0000063
- Christian, M. S., Bradley, J. C., Wallace, J. C. ve Burke, M. J. (2009). Workplace safety: A meta-analysis of the roles of person and situation factors. *Journal of Applied Psychology*, 94(5), 1103-1127. doi; 10.1037/a0016172
- Clarke, S. (2006). The relationship between safety climate and safety performance: A meta-analytic review. *Journal of Occupational Health Psychology*, 11(4), 315-327. doi; 10.1037/1076-8998.11.4.315
- Clarke, S. (2010). An integrative model of safety climate: Linking psychological climate and work attitudes to individual safety outcomes using meta-analysis. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83(3), 553-578. doi; 10.1348/096317909X452122
- Clarke, S. (2013). Safety leadership: A meta-analytic review of transformational and transactional leadership styles as antecedents of safety behaviours. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 86(1), 22-49. doi; 10.1111/j.2044-8325.2012.02064.x
- Cranwell-Ward, J. ve Abbey, A. (2005). *Organizational stress*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dedobbeleer, N. ve Béland, F. (1991). A safety climate measure for construction sites. *Journal of Safety Research*, 22(2), 97-103. doi; 10.1016/0022-4375(91)90017-P
- Dester, W. S. ve Blockley, D. I. (1995). Safety—behaviour and culture in construction. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 2(1), 17-26. doi; 10.1108/eb021000
- Dollard, M. F. ve McTernan, W. (2011). Psychosocial safety climate: A multilevel theory of work stress in the health and community service sector. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 20(4), 287-293. doi; 10.1017/S2045796011000588
- Dursun, S. (2011). *Güvenlik kültürünün güvenlik performansı üzerine etkisine yönelik bir uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- El-nagar, R., Hosny, H. ve Askar, H. S. (2015). Development of a safety performance index for construction projects in Egypt. *American Journal of Civil Engineering and Architecture*, 3(5), 182-192. doi; 10.12691/ajcea-3-5-5
- Enshassi, A., El-Rayyes, Y. ve Alkilani, S. (2015). Job stress, job burnout and safety performance in the Palestinian construction industry. *Journal of Financial Management of Property and Construction*, 20(2), 170-187. doi; 10.1108/JFMPC-01-2015-0004
- Flin, R., Mearns, K., O'Connor, P. ve Bryden, R. (2000). Measuring safety climate: Identifying the common features. *Safety Science*, 34(1-3), 177-192. doi; 10.1016/s0925-7535(00)00012-6
- Foster, P. ve Hoult, S. (2013). The safety journey: Using a safety maturity model for safety planning and assurance in the UK coal mining industry. *Minerals*, 3(1), 59-72. doi; 10.3390/min3010059
- Fu, W. ve Deshpande, S. P. (2014). The impact of caring climate, job satisfaction, and organizational commitment on job performance of employees in a China's insurance company. *Journal of Business Ethics*, 124(2), 339-349. doi; 10.1007/s10551-013-1876-y

- Gibb, A. G., Haslam, R., Gyi, D. E., Hide, S. ve Duff, R. (2006). What causes accidents? *Civil Engineering*, 159(2), 46–50.
- Gilboa, S., Shirom, A., Fried, Y. ve Cooper, C. (2008). A meta-analysis of work demand stressors and job performance: Examining main and moderating effects. *Personnel Psychology*, 61(2), 227-271. doi; 10.1111/j.1744-6570.2008.00113.x
- Gill, G. K., Shergill ve G. S. (2004). Perceptions of safety management and safety culture in the aviation industry in New Zealand. *Journal of Air Transport Management*, 10(4), 231-237. doi; 10.1016/j.jairtraman.2004.02.002
- Goh, J., Pfeffer, J. ve Zenios, S. A. (2016). The relationship between workplace stressors and mortality and health costs in the United States. *Management Science*, 62(2), 608-628. doi; 10.1287/mnsc.2014.2115
- Griffin, M. A. ve Curcuruto, M. (2016). Safety climate in organizations. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 3, 191-212. doi; 10.1146/annurev-orgpsych-041015-062414
- Hart, P. M. ve Cooper, C. L. (2001). Occupational stress: Toward a more integrated framework. N. Anderson, D.S. Ones, H.K. Sinangil ve C. Viswesvaran (Ed.), *Handbook of industrial, work and organizational psychology* içinde (s. 93-114). London: Sage.
- Hofmann, D. A. ve Stetzer, A. (1996). A cross-level investigation of factors influencing unsafe behaviors and accidents. *Personnel Psychology*, 49(2), 307-339. doi; 10.1111/j.1744-6570.1996.tb01802.x
- Jamal, M. (2007). Job stress and job performance controversy revisited: An empirical examination in two countries. *International Journal of Stress Management*, 14(2), 175. doi; 10.1037/1072-5245.14.2.175
- Johns, G. (2006). The essential impact of context on organizational behavior. *Academy of Management Review*, 31(2), 386-408. doi; 10.5465/amr.2006.20208687
- Kavanagh, J. (2005). *Stress and performance: A review of the literature and its applicability to the military*. Santa Monica CA: Rand Corp.
- LePine, J. A., Podsakoff, N. P. ve LePine, M. A. (2005). A meta-analytic test of the challenge stressor–hindrance stressor framework: An explanation for inconsistent relationships among stressors and performance. *Academy of Management Journal*, 48(5), 764-775. doi; 10.5465/amj.2005.18803921
- Leung, M. Y., Chan, I. Y. S. ve Yu, J. (2012). Preventing construction worker injury incidents through the management of personal stress and organizational stressors. *Accident Analysis & Prevention*, 48, 156-166. doi; 10.1016/j.aap.2011.03.017
- Liu, H., Song, G. ve Wang, D. (2011). The influence of self-efficacy on flight dispatchers' stressor-strain relationships. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(6), 839-850.
- Lu, C. S. ve Kuo, S. Y. (2016). The effect of job stress on self-reported safety behaviour in container terminal operations: The moderating role of emotional intelligence. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 37, 10-26. doi; 10.1016/j.trf.2015.12.008
- Mearns, K., Whitaker, S. M. ve Flin, R. (2001). Benchmarking safety climate in hazardous environments: A longitudinal, interorganizational approach. *Risk Analysis*, 21(4), 771-786. doi; 10.1111/0272-4332.214149
- Muse, L. A., Harris, S. G. ve Feild, H. S. (2003). Has the inverted-u theory of stress and job performance had a fair test?. *Human Performance*, 16(4), 349-364. doi; 10.1207/S15327043HUP1604_2
- Nahrgang, J. D., Morgeson, F. P. ve Hofmann, D. A. (2011). Safety at work: A meta-analytic investigation of the link between job demands, job resources, burnout, engagement, and safety outcomes. *Journal of Applied Psychology*, 96(1), 71-94. doi; 10.1037/a0021484

- Neal, A., Griffin ve M. A. (2006). A study of the lagged relationships among safety climate, safety motivation, safety behavior, and accidents at the individual and group levels. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 946-953. doi; 10.1037/0021-9010.91.4.946
- Neal, A., Griffin, M. A. ve Hart, P. M. (2000). The impact of organizational climate on safety climate and individual behavior. *Safety Science*, 34(1-3), 99-109. doi; 10.1016/S0925-7535(00)00008-4
- Nisar, S. K. ve Rasheed, M. I. (2019). Stress and performance: Investigating relationship between occupational stress, career satisfaction, and job performance of police employees. *Journal of Public Affairs*, 1-9. doi; 10.1002/pa.1986
- Okutan, M. ve Tengilimoğlu, D. (2002). İş ortamında stres ve stresle başa çıkma yöntemleri: Bir alan uygulaması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(3), 15-42.
- Ostroff, C., Kinicki, A. J. ve Muhammad, R. S. (2013). Organizational culture and climate. I. B. Weiner, N. W. Schmitt ve S. Highhouse (Ed.), *Handbook of psychology: Industrial and organizational psychology* içinde (s. 643-676). New York: Wiley.
- Özalp Türetgen, İ., Sertel Berk, Ö., Başbuğ, G. ve Ünsal, P. (2012). The development of the job stressor appraisal scale as part of the job stress battery. *European Journal of Psychological Assessment*, 28, 147-153. doi; 10.1027/1015-5759/a000103
- Parkes, K. R. (1986). Coping in stressful episodes: The role of individual differences, environmental factors, and situational characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1277-1292. doi; 10.1037/0022-3514.51.6.1277
- Podsakoff, P. M. ve MacKenzie, S. B. (1997). Impact of organizational citizenship behavior on organizational performance: A review and suggestion for future research. *Human Performance*, 10(2), 133-151. doi; 10.1207/s15327043hup1002_5
- Probst, T. M. ve Brubaker, T. L. (2001). The effects of job insecurity on employee safety outcomes: Cross-sectional and longitudinal explorations. *Journal of Occupational Health Psychology*, 6(2), 139-159. doi; 10.1037/1076-8998.6.2.139
- Rahlin, N. A., Mustafa, M. ve Majid, A. H. A. (2016). The impact of psychological safety climate on individual safety performance in the Malaysian manufacturing small enterprise: the role of psychological factor and psychological work ownership. *World Journal of Management and Behavioral Studies*, 4(1), 8-19. doi; 10.5829/idosi.wjmbms.2016.4.1.1324
- Sawacha, E., Naoum, S. ve Fong, D. (1999). Factors affecting safety performance on construction sites. *International Journal of Project Management*, 17(5), 309-315. doi; 10.1016/S0263-7863(98)00042-8
- Schein, E. H. (2000). Sense and nonsense about culture and climate. N. M. Ashkanasy, C. P. M. Wilderom ve M. F. Peterson (Ed.), *Handbook of organizational culture & climate* içinde (s. 23-30). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Schneider, B. (2000). The psychological life of organizations. N. M. Ashkanasy, C. P. M. Wilderom ve M. F. Peterson (Ed.), *Handbook of organizational culture & climate* içinde (s. 17-21). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Schneider, B., Ehrhart, M. G. ve Macey, W. H. (2011). Organizational climate research: achievements and the road ahead. N. M. Ashkanasy, C. E. P. Wilderom ve M. F. Peterson (Ed.), *The handbook of culture and climate* içinde (s. 29-49). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Schreurs, B. H., Hetty van Emmerik, I. J., Günter, H. ve Germeys, F. (2012). A weekly diary study on the buffering role of social support in the relationship between job insecurity and employee performance. *Human Resource Management*, 51(2), 259-279. doi; 10.1002/hrm.21465

- Shirom, A., Shechter Gilboa, S., Fried ve Y. Cooper, C. L. (2008). Gender, age and tenure as moderators of work-related stressors' relationships with job performance: A meta-analysis. *Human Relations*, 61(10), 1371-1398. doi; 10.1177/0018726708095708
- Silva, S., Lima, M. L. ve Baptista, C. (2004). OSCI: An organisational and safety climate inventory. *Safety Science*, 42(3), 205-220. doi; 10.1016/S0925-7535(03)00043-2
- Singer, S., Lin, S., Falwell, A., Gaba, D. ve Baker, L. (2009). Relationship of safety climate and safety performance in hospitals. *Health Services Research*, 44, 399-421. doi; 10.1111/j.1475-6773.2008.00918.x
- Singh, V., Sharma, S. K., Chadha, I. ve Singh, T. (2019). Investigating the moderating effects of multi group on safety performance: The case of civil aviation. *Case Studies on Transport Policy*, 7(2), 477-488. doi; 10.1016/j.cstp.2019.01.002
- Siu, O. L., Phillips, D. R. ve Leung, T. W. (2003). Age differences in safety attitudes and safety performance in Hong Kong construction workers. *Journal of Safety Research*, 34(2), 199-205. doi; 10.1016/S0022-4375(02)00072-5
- Siu, O. L., Phillips, D. R. ve Leung, T. W. (2004). Safety climate and safety performance among construction workers in Hong Kong: The role of psychological strains as mediators. *Accident Analysis & Prevention*, 36(3), 359-366. doi; 10.1016/S0001-4575(03)00016-2
- Smith, M., Cohen, H., Cohen, A. ve Cleveland, R. (1978). Characteristics of successful safety programs. *Journal of Safety Research*, 10(1), 5-15.
- Smith-Crowe, K., Burke, M.J. ve Landis, R.S. (2003). Organizational climate as a moderator of safety knowledge-safety performance relationships. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 24(7), 861-876. doi; 10.1002/job.217
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6). Boston, MA: Pearson.
- Tomás, J. M., Melia, J. L. ve Oliver, A. (1999). A cross-validation of a structural equation model of accidents: Organizational and psychological variables as predictors of work safety. *Work & Stress*, 13(1), 49-58. doi; 10.1080/026783799296183
- Türen, U., Gökmen, Y., Tokmak, İ. ve Bekmezci, M. (2014). Güvenlik İklimi Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(4), 171-190.
- Westman, M. (1990). The relationship between stress and performance: The moderating effect of hardiness. *Human Performance*, 3(3), 141-155. doi; 10.1207/s15327043hup0303_1
- Williamson, A. M., Feyer, A. M., Cairns, D. ve Biancotti, D. (1997). The development of a measure of safety climate: The role of safety perceptions and attitudes. *Safety Science*, 25(1-3), 15-27. doi; 10.1016/S0925-7535(97)00020-9
- Wu, T. C., Chen, C. H. ve Li, C. C. (2008). A correlation among safety leadership, safety climate and safety performance. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 21(3), 307-318. doi; 10.1016/j.jlpp.2007.11.001
- Wu, Y. C. (2011). Job stress and job performance among employees in the Taiwanese finance sector: The role of emotional intelligence. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(1), 21-31. doi; 10.2224/sbp.2011.39.1.21
- Yerkes, R. M. ve Dodson, J. D. (1908). The relation of strength of stimulus to rapidity of habit-formation. *Journal of Comparative Neurology and Psychology*, 18(5), 459-482. doi; 10.1002/cne.920180503

- Yozgat, U., Yurtkoru, S. ve Bilginoğlu, E. (2013). Job stress and job performance among employees in public sector in İstanbul: Examining the moderating role of emotional intelligence. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 75, 518-524. doi; 10.1016/j.sbspro.2013.04.056
- Yuan, Z., Li, Y. ve Lin, J. (2014). Linking challenge and hindrance stress to safety performance: The moderating effect of core self-evaluation. *Personality and Individual Differences*, 68, 154-159. doi; 10.1016/j.paid.2014.04.025
- Yule, S. (2003). *Senior management influence on safety performance in the UK and US energy sectors* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Aberdeen, Scotland.
- Zacharatos, A., Barling, J. ve Iverson, R. D. (2005). High-performance work systems and occupational safety. *Journal of Applied Psychology*, 90(1), 77-93. doi; 10.1037/0021-9010.90.1.77
- Zohar, D. (1980). Safety climate in industrial organizations: Theoretical and applied implications. *Journal of Applied Psychology*, 65(1), 96-102. doi; 10.1037/0021-9010.65.1.96
- Zohar, D. (2000). A group-level model of safety climate: Testing the effect of group climate on microaccidents in manufacturing jobs. *Journal of Applied Psychology*, 85(4), 587-596. doi; 10.1037/0021-9010.85.4.587

Understanding the Mental Health Implications of Emotion Regulation: A Journey Through Authenticity

Duygu Düzenlenmenin Psikolojik Sağlık Üzerindeki Etkilerini Anlamak: Özgünlüğün Aracı Rolü

Emine Yücel¹ , Derya Karanfil² , Emine İnan³

¹Research Assistant, Selcuk University, Faculty of Letters, Department of Psychology, Konya, Turkey

²Dr. Lecturer, Izmir Bakırçay University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Izmir, Turkey

³Dr. Lecturer, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Ankara, Turkey

ORCID: E.Y. 0000-0003-3663-6003;

D.K. 0000-0001-9358-6618;

E.İ. 0000-0002-3531-4697

Corresponding author/Sorumlu yazar:

Emine Yücel,

Selcuk University, Faculty of Letters,

Department of Psychology, Konya, Turkey

E-mail/E-posta: ey.emineyucel@gmail.com

Submitted/Başvuru: 12.06.2019

Revision Requested/Revizyon Talebi:

22.01.2020

Last Revision Received/Son Revizyon:

26.04.2020

Accepted/Kabul: 26.05.2020

Published Online/Online Yayın: 02.11.2020

Citation/Atf: Yücel, E., Karanfil, D. & İnan, E.

(2020). Understanding the mental health

implications of emotion regulation: A

journey through authenticity. *Psikoloji*

Çalışmaları - Studies in Psychology, 40(2):

477-512.

<https://doi.org/10.26650/SP2019-0042>

ABSTRACT

People utilize specific emotion regulation (ER) strategies to exert control over their emotions. Some of those strategies are beneficial for psychological well-being, whereas others are detrimental to it. Identifying the working mechanisms of ER can be helpful to better understand its mental health implications. Particular ER strategies which interfere with one's natural emotional responses might lead people to conclude that they are not performing their authentic selves. However, other ER strategies can be useful in keeping one's authenticity intact. Given its importance for psychological well-being as well, the current study examined authenticity as a mediatory mechanism in explaining the link between the habitual use of certain ER strategies and negative psychological symptoms. Participants were 391 university students (294 females) with a mean age of 21.5 ($SD = 2.22$). Reappraisal, suppression, and enhancing positive affect among ER strategies were included as predictor variables into the tested path model. Psychological ill-being was tested as the outcome variable, and it was computed on the basis of the participants' positive affect (reverse-coded), negative affect, depression, and stress levels. Trait authenticity was included as the mediator variable. The proposed model revealed a good fit to data, and the results suggested full support for the study predictions. Reappraisal negatively predicted psychological ill-being by leading to an increase in the authenticity levels. However, suppression intensified the negative psychological symptoms by lessening authenticity. Moreover, enhancing positive affect diminished psychological ill-being by fostering authenticity. Additionally, the mediating roles of specific authenticity dimensions were tested within the same model. Accordingly, 2 components of authenticity (i.e., self-awareness and autonomous behavior) mediated the relationship between ER and mental health. In the light of the present findings, it can be said that various ER strategies, which lead people to behave in accordance with their true selves, are protective in terms of psychological health. Further implications, limitations, and suggestions for future studies were discussed.

Keywords: Emotion regulation, reappraisal, suppression, enhancing positive affect, authenticity, psychological health

ÖZ

İnsanlar duygularını kontrol etmek amacıyla çeşitli duygu düzenleme (DD) stratejilerinden yararlanırlar. Bu stratejilerden bazıları psikolojik iyi oluşu olumlu yönde etkilerken diğerleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. DD'nin işleyiş mekanizmalarının tespit edilmesi, duygu düzenlemenin psikolojik sağlık üzerindeki etkilerinin daha iyi bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olabilir. Doğal duygusal tepkilerin değiştirilmesine dayalı olan kimi DD stratejileri bireylerin gerçekte oldukları kişi gibi davranmadıkları sonucuna varmalarına sebep olabilir. Ancak diğer DD stratejilerinden bazıları bireylerin özgünlüklerini muhafaza etmelerine yardımcı olabilir. Psikolojik iyi oluş açısından da önemi göz önünde bulundurularak mevcut çalışmada özgünlük değişkeni, belli DD stratejilerinin kullanımı ile olumsuz psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi açıklamada işlevsel olabilecek bir aracı değişken olarak sınanmıştır. Çalışmanın katılımcıları yaş ortalaması 21.5 ($SS = 2.22$) olan 391 (294'ü kadın) üniversite öğrencisidir. DD stratejilerinden yeniden değerlendirme, bastırma ve olumlu duygulanımı artırma test edilen yol modeline yordayıcı değişkenler olarak dahil edilmiştir. Psikolojik rahatsızlık ilgili modelde sonuç değişkeni olarak incelenmiştir. Bu değişkene ait değer olumlu duygulanım (ters kodlanmış), olumsuz duygulanım, depresyon ve stres ölçümlerinden elde edilen puanlar toplanarak hesaplanmıştır. Özgünlük ise aracı değişken olarak ele alınmıştır. İstatistiki analizler sonucunda, önerilen yol modelinin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu saptanmış ve bulguların çalışma hipotezlerinin tamamına destek sağladığı görülmüştür. Yeniden değerlendirme stratejisi özgünlüğü pekiştirerek psikolojik rahatsızlığı negatif yönde yordamıştır. Bastırma stratejisi ise özgünlüğü azaltarak olumsuz psikolojik çıktıları pozitif yönde yordamıştır. Bunun yanı sıra, olumlu duygulanımı artırma stratejisi özgünlük değişkeni üzerinde bir artışı tetikleyerek psikolojik rahatsızlığı negatif yönde yordamıştır. Ayrıca aynı model çerçevesinde belirli özgünlük boyutlarının aracı rolü de irdelenmiştir. Buna göre özgünlüğün iki boyutunun (öz-farkındalık ve özerk davranış) DD ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür. Mevcut bulgular ışığında, insanları gerçekte oldukları kişi gibi davranmaya yönelten çeşitli DD stratejilerinin psikolojik sağlık açısından koruyucu olduğu söylenebilir. Bulgulara ilişkin diğer çıkarımlar, çalışmanın kısıtlılıkları ve gelecek çalışmalar için öneriler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygu düzenleme, yeniden değerlendirme, bastırma, olumlu duygulanımı artırma, özgünlük, psikolojik sağlık

When individuals are uneasy with the type, intensity, expression, or length of their affective states, they may want to modify the inappropriate aspect of their emotions. This process is called emotion regulation (ER; Gross, 1998, 2014, 2015). Various ER strategies can be employed to exert control over emotions. Two of those strategies have been widely addressed in the literature: *cognitive reappraisal*, which is the process of re-interpretation of the emotion-eliciting situation/stimulus to alter its affective influence, and *expressive suppression*, which is the inhibition process of emotion-expressive behaviors such as facial expressions, gestures, or verbal expressions (Gross, 1998, 2014, 2015; Gross & John, 2003). Another commonly used ER strategy is *savoring*, which is sharing one's positive emotions with others to enhance one's existing positive affectivity (Quoidbach, Berry, Hansenne, & Mikolajczak, 2010). The ways in which people regulate their emotions is influential on their well-being. The literature consistently demonstrates that reappraisal and savoring are beneficial for psychological health, whereas suppression is a threat to it (See Niedenthal & Ric, 2017; Quoidbach et al., 2010). However, less attention has been given to understand why some ER strategies are beneficial for, but some others are detrimental to the human psyche. In an attempt to fill this gap, the chief concern in the present study is to unearth the underlying mechanisms behind the ill-being implications of the habitual use of specific ER strategies.

During an ordinary ER episode, individuals actively monitor their emotion regulatory act and evaluate whether it parallels to their values and general self-views (English & John, 2013). For example, people go through a self-evaluation process while suppressing the behavioral manifestations of their emotional experiences. That evaluation, especially in the use of certain ER tactics, might lead people to perceive an acute mismatch between their inner world (true selves) and outer behaviors. According to English and John (2013), if a person experiences such incongruence repeatedly, it can pose a threat to one's dispositional authenticity, and thus contribute to negative psychological symptoms in the long run. Given the significance of ER for the self-related processes, authenticity (i.e., behaving in accordance with one's true self; Kernis & Goldman, 2006) was chosen in the present study as a possible explanatory mechanism in the ER and mental health link.

At first glance, ER seems like an interruption in the natural process of emotional experience/response, and relatedly, it can be considered as a threat to authenticity (Anderson, Chen, & Ayduk, 2019). As a matter of fact, suppression, which creates a misalign-

ment between one's felt and expressed emotions, negatively predicted authenticity (English & John, 2013). On the contrary, a perspective-based reappraisal strategy caused an increase in people's authenticity levels by lessening their awareness that they were modifying their natural emotions (Anderson et al., 2019). As is evident, regulatory efforts can either interfere or promote authentic functioning depending on the ER strategy. Given also its contribution to psychosocial functioning (e.g., Kernis & Goldman, 2006; Ryan, LaGuardia, & Rawsthorne, 2005), authenticity was hypothesized to mediate the relationship between particular ER tactics and psychological ill-being in the current study. Mental health has been considered for a long time as the mere absence of psychopathological symptoms. However, today, mental health is viewed as both the absence of mental illnesses and the presence of psychosocial and emotional well-being (Keyes, 2005; Westerhof & Keyes, 2010). Accordingly, in the present study as well, psychological ill-being was conceptualized as both the presence of certain mental illness (i.e., depression) and the absence of emotional well-being (i.e., lack of positive affect, and frequent experience of stress and negative affect). Three ER strategies, namely, suppression, reappraisal, and enhancing positive affect, were addressed to gain a comparative understanding about their possible contributions to both authenticity and psychological ill-being.

Emotion Regulation Strategies and Their Implications for Psychological Health

In an attempt to intervene the "spontaneous flow of their emotions" (Koole, 2009, p. 6), people utilize certain ER strategies to intensify, retain, or lessen their positive or negative emotions. The process model of ER classifies the different regulatory tactics into two general categories: antecedent-focused vs. response-focused strategies (Gross, 1998, 2014). Antecedent-focused strategies are used to prevent a particular emotional experience in terms of type or intensity. Accordingly, people may avoid entering certain situations that might elicit undesirable emotions, divert their attention from the emotion-arousing aspect of such situations, or they may revise the personal meaning they attach to that aspect. On the contrary, individuals use response-focused strategies after a particular emotion is fully generated. Correspondingly, people may try to regulate their expressive behaviors, suppress the related emotional thoughts, or they may prefer to disclose their emotions to others (Niedenthal & Ric, 2017). While reappraisal is an antecedent-focused strategy (Gross, 2014), suppression and savoring are response-focused strategies (Niedenthal & Ric, 2017).

Psychosocial implications of the usage of reappraisal and suppression tactics have been examined comparatively in the literature. Reappraisal was related to greater experience and expression of positive emotions, and lesser experience and expression of negative emotions, while suppression had the exact opposite correlational patterns of reappraisal (Gross & John, 2003). Reappraisal was associated with decreased depression, and heightened life satisfaction, optimism, and self-esteem (Garnefski, Kraaij, & Spinhoven, 2001; Gross & John, 2003). Similarly, reappraisal also contributed to healthier interpersonal relatedness as indicated by increased social sharing, relationship closeness, peer liking, social support (Gross & John, 2003), and marital satisfaction (Mazzuca, Kafetsios, Livi, & Presaghi, 2018). However, suppression negatively influenced psychosocial functioning in contrast to reappraisal (Gross & John, 2003; John & Gross, 2004). The protective impact of reappraisal vis-à-vis the dampening effect of suppression was cross-culturally confirmed as well (See Glidden, Billings, & Jobe, 2006; Haga, Kraft, & Corby, 2009).

According to Broaden-and-Build Theory, positive emotions enable people to look at the world from a broader perspective and to come up with creative solutions to their problems (Fredrickson, 2001, 2003). Relatedly, the maintenance of positive affective states is also critical to ER processes. Displaying positive emotions behaviorally, being present and focusing on the current positive emotions, social sharing of positive experiences, and conducting positive mental time travel can be mentioned as the savoring strategies that are used to enhance positive affect (Bryant, 1989; Gentzler, Palmer, & Ramsey, 2016; Quoidbach et al., 2010). Frequent use of such strategy was related to a decrease in the experience of negative emotions, and to an increase in the likelihood of experiencing more positive emotions (Livingstone & Srivastava, 2012; Quoidbach et al., 2010). Savoring also contributed to life satisfaction (Quoidbach et al., 2010), well-being (Livingstone & Srivastava, 2012), daily happiness (Jose, Lim, & Bryant, 2012), and resilience in the face of stressful life events (Tugade & Fredrickson, 2007). When it comes to interpersonal functioning, savoring was linked to various positive relationship outcomes such as, trust, passion, intimacy, dyadic satisfaction, and reduced conflicts (Costa-Ramalho, Marques-Pinto, Ribeiro, & Pereira, 2015; Samios & Khatri, 2019).

In consideration of the aforementioned studies, it is obvious that there is a well-established link between ER strategies and (im)proper psychological functioning. Most of the researchers have focused on the mediatory role of ER strategies in explaining the

psychosocial outcomes (See Kirwan, Svenson, Pickett, & Parkhill, 2019; Pepping, Duvénage, Cronin, & Lyons, 2016). However, the mechanism explaining how ER strategies are related to those outcomes is mostly overlooked, and only a limited number of studies have been held to understand the nature of this link. An exceptional study conducted on Chinese soldiers revealed that social support and resilience together mediated the relationship between cognitive ER and acute stress responses (Cai et al., 2017). Another study by English and John (2013) also showed that the link between suppressive tendencies and poor social functioning was mediated via decreased levels of authenticity. However, the mediatory role of authenticity for the reappraisal-social functioning link was not confirmed in the same study. The present research extended the study of English and John (2013) in three different ways. First, in addition to reappraisal and suppression, savoring strategy was also examined as the predictor variable. Second, instead of social functioning, psychological ill-being was addressed as the outcome variable. Third, by not reducing authenticity to a relational construct, the current study treated authenticity as a multidimensional construct.

Emotion Regulation Strategies and Authenticity

Philosophical accounts of authenticity date back to the Ancient Greek philosophers, such as Socrates and Aristotle, and still survive today with the contributions of the 20th century existential philosophers, such as Jean-Paul Sartre and Martin Heidegger. These different philosophical perspectives often assert that authenticity includes thought-action uniformity, and an individual can derive a sense of authenticity only by listening to one's innermost self, but not by complying with the societal standards (Kernis & Goldman, 2006). Similar themes are also existent in psychological perspectives on authenticity. For example, according to Self-Determination Theory (Deci & Ryan, 2000), only autonomous and self-determining individuals can function authentically in their daily lives. The term self-actualization from humanistic psychology (Rogers, 1961) also shaped the contemporary psychological understanding of authenticity (Kernis & Goldman, 2006). A fully-functioning individual is characterized by openness to novel experiences, full presence in the moment, a trust in and guidance by one's inner experiences, freedom even in the most restricting environments, and creativity as opposed to the adoption of the most traditional modes of behavioral responses (Cloninger, 1993).

In line with the above-summarized philosophical and psychological perspectives on authenticity, the construct is defined as “the unobstructed operation of one's true- or

core self in one's daily enterprise" in the psychology literature (Kernis & Goldman, 2006, p. 294). Rather than being a unitary process, authenticity can be divided into four interrelated constituents, namely, self-awareness, unbiased processing, autonomous behavior, and relational orientation (Kernis & Goldman, 2006). First, the self-awareness component fosters acceptance of and trust in one's multifaceted (possibly inconsistent) self-aspects and renders the integration of superficial discrepancies into one's self. Second, unbiased processing is related to having a neutral stance about one's weaknesses and strengths. Third, contrary to external control, behavioral authenticity entails acting in line with one's true values, desires, or preferences. Fourth, based on relational orientation, an authentic person feels free and natural to express one's true self in intimate relationships with no fear of being criticized. Authenticity was negatively linked to negative affect (Goldman & Kernis, 2002; Kuyumcu & Kabasakaloğlu, 2018) and contingent self-esteem (Goldman & Kernis, 2002), stress and physical symptoms (Kernis & Goldman, 2006; Ryan et al., 2005), and verbal defensiveness (Lakey, Kernis, Heppner, & Lance, 2007). In contrast, it was positively associated with positive indicators of mental health, such as positive affect (Kuyumcu & Kabasakaloğlu, 2018), general self-esteem, life satisfaction (Goldman & Kernis, 2002), and subjective vitality (Ryan et al., 2005).

Besides those personal effects, authenticity is also impactful on how one interacts with others. A study on 62 heterosexual couples revealed that authenticity contributed to positive relationship behaviors (e.g., trust, self-disclosure), which in turn led to an increase in relationship quality (Brunell et al., 2010). Moreover, being true to oneself also safeguards people from the adverse effects of interpersonal conflicts (Wickham, Williamson, Beard, Kobayashi, & Hirst, 2016). When it comes to workplace literature, authentically expressing emotions to customers was found to be positively related to customer satisfaction (Grandey, Fisk, Mattila, Jansen, & Sideman, 2005). Taken together, authenticity emerges as an important predictor of better psychosocial functioning in various contexts.

The literature yields several psychological antecedents of authenticity including promotion orientation (Kim, Chen, Davis, Hicks, & Schlegel, 2019) and social power (Kraus, Chen, & Keltner, 2011). A study on the autobiographical narratives of authentic experiences revealed that authentic moments were associated with more positive affect, and inauthentic ones with more negative affect (Lenton, Bruder, Slabu, & Sedikides,

2013). This was a correlational study, and it hinders researchers from delineating whether affect is linked to authenticity as an outcome or a predictor variable. However, both experimental attempts (Lenton, Slabu, Sedikides, & Power, 2013) and experience sampling evidence (Cooper, Sherman, Rauthmann, Serfass, & Brown, 2018) demonstrated that positive affect would yield an increase in the momentary experience of authenticity. Even though there are studies which address affect as a precursor of authenticity, the current study examined both positive and negative affect (indicators of emotional well-being) as an outcome of authenticity just like Kuyumcu and Kabasakaloğlu (2018) did.

Recent studies (Anderson et al., 2019; Greenaway & Kalokerinos, 2017, 2019) also provide a reasonable basis for questioning the role of ER processes as another antecedent of authenticity. According to Greenaway and Kalokerinos (2019), people might hold different emotion goals in a given situation. As options, they may prefer both to experience and express their emotions or neither experience nor express them. Alternatively, they can just experience but not express their emotions or they may choose to just express but not experience them. The emotion goals of experience and expression can be consistent (e.g., feeling and showing) or inconsistent (e.g., feeling but not showing). Openly expressing one's emotions is named emotional authenticity, and emotionally authentic people have social advantages given the fact that authenticity communicates trust in the interpersonal realm (Greenaway & Kalokerinos, 2017, 2019). However, deliberate attempts to modify one's natural feelings during a typical ER process can pose a threat to authenticity (Anderson et al., 2019). Yet, recent studies (Anderson et al., 2019; English & John, 2013) show that ER by itself is not harmful for authentic functioning, but the type of ER determines whether regulatory efforts impair or strengthen authenticity. ER strategies which result in an alignment between emotional experience and its expression (i.e., emotional authenticity), and which are not perceived as an intrusion to the natural course of emotions seem to help people preserve their authenticity (Anderson et al., 2019). Instead of focusing on emotional authenticity as a momentary experience, the present study examined authenticity as a dispositional level construct. According to English and John (2013), repeated experience of incongruence between one's emotional experience and its behavioral expression might lead people to develop a chronic sense of inauthenticity in the long run. In light of this reasoning, habitual use of certain ER strategies which create an inner-outer (mis)match can aptly be taken as a possible predecessor of (in)authentic personality.

Since emotional experience and expression rules change from one culture to another (Kitayama, Markus, & Kurokawa, 2000; Matsumoto, 1990), it is possible that culture has an influence on the link between different ER strategies and authenticity. For example, in comparison to Western cultures, East Asian cultures might not put a high emphasis on aligning their subjective emotional experience and its external expression (Peng & Nisbett, 1999). As a result, the link between response-focused ER strategies (such as suppression or savoring) and authenticity might not hold true for non-individualistic cultures. However, the work of English and John (2013) revealed that even in Asian Americans and Chinese people, habitual use of suppression led to an increase in subjective inauthenticity, which in turn disrupted people's social functioning. Here, it can be asserted that Asian values do not alleviate the interpersonal costs of suppression. Instead of relationship quality, mental health was addressed as an outcome variable in the current study. Moreover, how culture shapes the nature of the association between authenticity and mental health has been widely considered in the literature as well. For example, the happiness of individuals from individualistic cultures was found to be dependent on the consistency between one's internal states and behaviors (i.e., authenticity; Kifer, Heller, Perunovic, & Galinsky, 2013). On the contrary, meta-analytical findings by Sutton (2020) showed that collectivism weakened the positive association between authenticity and well-being. What is more, authenticity was found to be negatively correlated with subjective well-being in the Philippines, which represents a collectivistic culture (Datu & Reyes, 2015).

The current study context, Turkey, is also classified as a collectivistic culture even though it is located at the middle of the individualism-collectivism continuum (Hofstede, 2001). According to the Balanced Integration and Differentiation Model (İmamoğlu, 1998), individuals from both individualistic and collectivistic cultures have two integral psychological needs: intrapersonal differentiation (i.e., being differentiated from others with one's unique potential), and interpersonal integration (i.e., maintaining one's connectedness to others). Simultaneous fulfillment of both needs is critical to optimal psychological functioning, and people who are high on both orientations (representing the *individuated-related* self-type) are said to have a balanced self-construction. A study by İmamoğlu, Günaydın and Selçuk (2011) showed that Turkish university students with a balanced self-orientation were the most authentic persons in the sample. Given the finding that balanced self-orientation was associated with higher life satisfaction and

psychological well-being (İmamoğlu & Beydoğan, 2011), a positive association between authenticity and mental health in the Turkish samples can be expected. The findings by Kuyumcu and Kabasakaloğlu (2018) and Aydoğan, Özbay and Büyüköztürk (2017) confirm this expectation. However, these findings seem inconsistent with the above-mentioned empirical findings from the Philippines (Datu & Reyes, 2015). In this regard, there is an emerging need to expand the empirical knowledge on culture-sensitive constructs such as authenticity and well-being in various cultural contexts. The present study added ER as a predictor variable into this equation and tested the mediatory role of authenticity in the ER-mental health link in the Turkish context.

The current study proposed that authenticity, which accompanies certain ER attempts, could play a protective role for psychological health. Accordingly, in a cross-sectional design research, authenticity was examined as a mediator between three different ER strategies and negative psychological symptoms (see Figure 1).

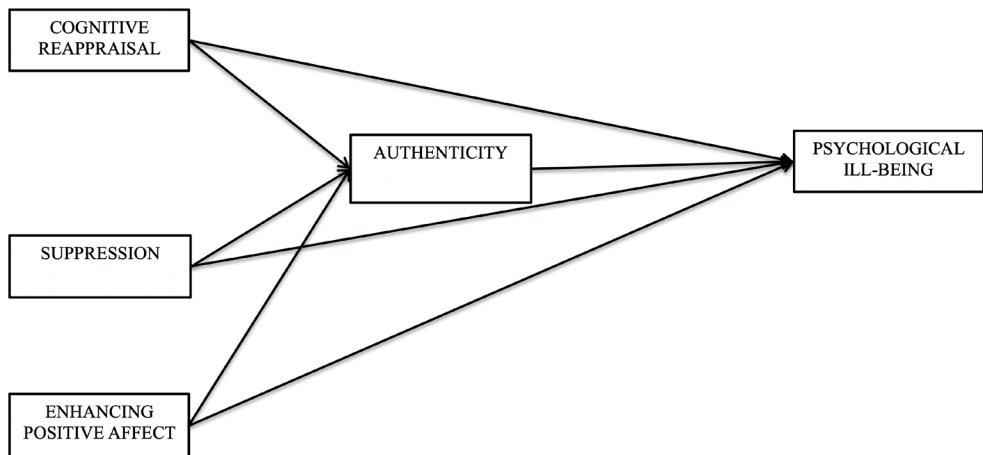

Figure 1. Hypothesized Model Predicting the Psychological Ill-being.

The contributions of the present study are at least threefold. Firstly, underlying mechanisms lying behind the link between ER and well/ill-being have not been adequately addressed in the literature. Testing authenticity as an explanatory mechanism, this research could fill the related gap. Secondly, the three predictor variables in the current path model are cognitive reappraisal as an antecedent-focused ER strategy, and expressive suppression and enhancing positive affect as response-focused ER strategies. Such a diverse set of ER mechanisms could provide a comparative understanding about

the role of ER in predicting people's authenticity levels, and thus psychological distress. Thirdly, the current work could contribute to the existing literature by examining whether the expected relationships among the study variables hold true in the Turkish context, which traditionally represents a collectivistic culture.

When an individual suppresses the public expression of one's affective experiences, it causes incongruence between one's inner and outer world, and thus, the feelings of inauthenticity (English & John, 2013). In support of this reasoning, regulating emotions via suppression resulted in subjective inauthenticity, which in turn led to an increase in negative affect (Gross & John, 2003), and a decrease in psychological well-being and relationship quality (English & John, 2013; Impett et al., 2012). Hence, the first hypothesis of the present study is that:

H1: Suppression would positively contribute to psychological ill-being by leading to a decrease in authenticity.

Ford and Troy (2019) speculated that reappraisal could potentially lead to the feelings of inauthenticity given the fact that it involves disclaiming the value of one's original interpretation of a situation. However, reappraisal was found to be unrelated to authenticity in the studies by English and John (2013), and Lenton, Slabu et al. (2013). In an examination of the assessment tools of authenticity in those studies, it can be stated that English and John (2013) treated authenticity as a relational phenomenon, whereas Lenton, Slabu et al. (2013) measured it as a state-level construct. In this regard, there is a value in re-testing the link between ER strategies and authenticity with a multi-componential approach to the latter. Specifically, in accordance with Kernis and Goldman's (2006) approach, in the present study, authenticity was addressed by including its dimensions of self-awareness, unbiased processing, autonomous behavior, and relational orientation. Findings from emotional labor literature can be informative about the possible association between reappraisal and authenticity. Many salespeople have to keep a smiling face even in the presence of demanding customers. The term *deep acting* is used to refer to the effort in modifying one's feelings to show the desired emotion in the work setting, and doing so requires mostly reappraising the work events (Grandey, 2000). A study by Brotheridge and Lee (2002) showed that deep acting contributed to an increase in authenticity, which in turn alleviated the emotional exhaustion of employees. Besides, one recent experimental study compared the effect of emotion-focused and per-

spective-based reappraisal strategies on authenticity (Anderson et al., 2019). The former is related to an explicit goal of changing one's emotions, whereas the latter is adopting a new viewpoint regarding the emotion-evoking situation. According to the study results, people reported higher authenticity and they were also rated as being more authentic by independent observers after regulating their emotions via perspective-based compared to emotion-focused reappraisal. What is more, the link between perspective-based reappraisal and state authenticity was mediated through a decreased awareness that participants were changing their naturally-occurring emotions. As is clear, if people are natural and successful at changing the meaning of an emotion-evoking event, their unwanted emotions will be transformed into desirable ones. In the end, they can continue to remain themselves in their emotional responses. Hence, the second hypothesis of the present study is that:

H2: Reappraisal would negatively predict psychological ill-being by leading to an increase in authenticity.

When it comes to savoring strategy as an effective tactic in the up-regulation of positive emotions (Livingstone & Srivastava, 2012; Quoidbach et al., 2010), its link to authenticity has not been empirically verified yet. However, people who were in a positive mood reported higher levels of state authenticity than those who were in a negative mood (Lenton, Slabu et al., 2013). Moreover, momentary positive experiences such as happiness and self-esteem were strongly related to experienced authenticity (Cooper et al., 2018). As positive affective states are speculated to be crucial for the access to one's core self and intrinsic goal strivings (Koole & Kuhl, 2003), frequent use of the strategy of enhancing positive affect might also be associated with authenticity. Thus, the third hypothesis of the present study is that:

H3: Enhancing positive affect would negatively contribute to psychological ill-being by leading to an increase in authenticity.

The main hypotheses of the current study were based upon global authenticity scores. However, as stated above, according to Kernis and Goldman (2006), authenticity includes four separate and interrelated sub-components. Anderson et al. (2019) speculated that different facets of authenticity might be differentially related to different ER techniques. Given the empirical scarcity in the literature, it can be an immature attempt to come up with specific hypotheses about the nature of those relationships. Yet, as an

exploratory concern in the current study, the mediatory roles of the various dimensions of authenticity were also tested.

METHOD

Participants

Participants were 391 undergraduate psychology students who study at a state university in Ankara. Convenience sampling technique was preferred. The study was announced in the classrooms by the current researchers, and volunteers participated in the study through the Internet. The data was collected with the help of Qualtrics survey tool. All participants received an informed consent form before the data collection, and they got extra course credit for their participation. There were 294 female (75.19%) and 97 male students (24.81%) in the study. Such a distribution corresponds to the usual gender distribution of psychology undergraduates in Turkey (Sümer, Helvacı, & Misirlisoy, 2013). Participants' ages ranged between 18 and 38 ($M = 21.50$, $SD = 2.20$).

Measures

Emotion Regulation Questionnaire. Gross and John (2003) developed an Emotion Regulation Questionnaire to assess the habitual use of suppression (as a response-focused ER strategy) and reappraisal (as an antecedent-focused ER strategy). The Turkish adaptation of the scale was carried out by Eldeleklioğlu and Eroğlu (2015). The scale consists of 10 items. Individuals evaluate themselves on a 7-point Likert-type scale (1 = Strongly Disagree, 7 = Strongly Agree). In the present study, internal consistencies of the subscales were acceptable both for suppression ($\alpha = .80$) and reappraisal ($\alpha = .88$).

Enhancing Positive Affect Scale. Hofmann, Carpenter and Joshua (2016) developed an Interpersonal Emotion Regulation Questionnaire (IERQ) to assess the tendency to use different interpersonal ER strategies (i.e., enhancing positive affect, perspective taking, soothing, and social modeling). Yücel, İnan, Süsen, Karanfil and Yalçınkaya-Alkar (2017) translated this scale into Turkish. To evaluate the habitual use of savoring (as a response-focused ER strategy), enhancing positive affect subscale of IERQ (e.g., "I like being in the presence of others when I feel positive because it magnifies the good feeling") was used in the current study. This subscale consists of 5 items rated through a 5-point Likert scale ranging from 1= Strongly Disagree to 5 = Strongly Agree. It revealed a satisfactory internal consistency in the current study ($\alpha = .90$).

Authenticity Scale. Kernis and Goldman (2006) developed a scale to assess the authenticity levels of individuals. It is a 45-item 7-point Likert scale, ranging from 1 = Strongly Disagree to 7 = Strongly Agree. A short form of this measure with 27-items was adapted into Turkish by İmamoğlu et al. (2011), and this short form was utilized in the present study. As in the original form, the Turkish version of the scale also had 4 subscales, namely, *self-awareness* (e.g., “For better or for worse I am aware of who I truly am.”), *unbiased processing* (e.g., “If someone points out or focuses on one of my shortcomings, I quickly try to block it out of my mind and forget it.”; a reverse-coded item), *autonomous behavior* (e.g., “I find it easy to pretend to be something other than my true self.”; a reverse-coded item), and *relational orientation* (e.g., “In general, I place a good deal of importance on people I am close to understanding who I truly am.”). In their original study, Kernis and Goldman (2006) attained the Cronbach alpha score of .90 for the total score of authenticity scale, and confirmed that four first-order authenticity factors were explained by a general, higher-order authenticity factor. Therefore, in this study, authenticity was included as a total score ($\alpha = .85$) to test the three main hypotheses. For exploratory purposes, four separate authenticity dimensions were also tested for their mediatory roles. The Cronbach’s alphas were .78 for self-awareness, .89 for unbiased processing, .66 for autonomous behavior, and .76 for relational orientation.

Multidimensional Scale of Perceived Social Support. It was developed by Zimet, Dahlem, Zimet and Farley (1988) to assess the degree of perceived social support that individuals receive from various interpersonal resources. Eker and Arkar (1995) adapted the scale into Turkish. It is a 12-item 7-point Likert scale with three subscales (*family*, *friends* and *significant others*). The total score ($\alpha = .89$) was used as a control variable in the current study to parse out the unique role of enhancing positive affect (which is also interpersonal by its very nature) in predicting psychological ill-being.

Psychological Ill-being. Three different scales, namely, Positive Affect and Negative Affect Scale (PANAS), Center of Epidemiologic Studies-Depression Scale (CES-D), and Perceived Stress Scale (PSS) were utilized to assess psychological ill-being. The first scale PANAS was developed by Watson, Clark and Tellegen (1988) to measure the affective status (positive and negative affect) of individuals and adapted into Turkish by Gençöz (2000). The scale has 20 items, and individuals evaluate their affective status (e.g., excited, upset) on a 7-point Likert scale. The Cronbach's alpha scores were found to be .84 for positive affect and .85 for negative affect in the current

study. Items of the positive affect subscale were reverse coded in the calculation of the psychological ill-being score. The second scale CES-D was developed by Radloff (1977) to assess the depression levels of individuals. The Turkish adaptation study of this scale was carried out by Tatar and Saltukoğlu in 2010. It is a 4-point Likert scale with 20-items. The Cronbach's alpha was .90 for the present study. When it comes to the third scale PSS, it was developed by Cohen, Kamarek and Mermelstein (1983) to measure how much stress individuals experience in their daily lives. The scale was adapted into Turkish by Eskin, Harlak, Demirkıran and Dereboy (2013). It is a 5-point Likert-type scale with 14 items. Internal consistency of the scale was .84 in the current study.

As stated before, in accordance with the suggestions of Keyes (2005) and Westerhof and Keyes (2010), psychological ill-being was conceptualized as both the presence of certain psychopathological symptoms (i.e., depression), and the absence of emotional well-being (i.e., lack of positive affect, and frequent experience of negative affect and stress) in the present study. A principal-components factor analysis on these four different scales revealed a single psychological ill-being factor, accounting for 57% of the variance, with the positive affect loading having an absolute value of .44, and the remaining three loadings having an absolute value greater than .77. All the total scores coming from them were converted into *z*-scores, and a composite psychological ill-being score ($\alpha = .73$) was computed by adding them to each other (for other studies which also calculated a global mental health indicator with a similar additive approach, see La Guardia, Ryan, Couchman, & Deci, 2000; Reis, Sheldon, Gable, Roscoe, & Ryan, 2000).

Procedure

Prior to data collection, ethical approval was obtained from Ankara Yıldırım Beyazıt University Ethical Committee. Following the approval, informed consent and scales were uploaded to Qualtrics and a link was created. The link of the study was spread on social media and class groups to reach participants. It took approximately 20-25 minutes to complete the survey.

Data Analysis

The main aim of the current study was to explore whether the link between various ER strategies and psychological ill-being was mediated through authenticity. Accordingly, three main hypotheses were developed and combined into a path model. The current-

ly-proposed model was tested with a path analysis through AMOS by using the maximum likelihood method. Model fit was assessed based on chi-square statistic, the chi-square to the degrees-of-freedom ratio (χ^2 / df), comparative fit index (CFI), the goodness of fit index (GFI), and root-mean-square error of approximation (RMSEA). A good fit requires a non-significant χ^2 statistic, and values that are less than 3 for χ^2 / df ratio (Byrne, 2006), greater than or equal to .95 for CFI, lower than or equal to .06 for RMSEA (Hu & Bentler, 1999), and greater than .95 for GFI (Shevlin & Miles, 1998). The significance of each mediated effect was examined to test the three different mediation hypotheses. Since bootstrap tests of indirect effects are “always more powerful than Sobel’s tests” (Zhao, Lynch, & Chen, 2010, p. 202), 2000 bootstrapping tests were performed to attain 95% confidence intervals (CI) for each indirect effect. If those bootstrapping CIs did not include zero, this would suggest significance for the related indirect effects.

For exploratory purposes, the aspects of authenticity which were more critical in mediating the link between ER and psychological ill-being were also questioned. To examine this, the scores coming from the different sub-scales of authenticity were used. However, since they were subscales of a single authenticity score, multicollinearity might pose a threat to the model estimates in the current analysis. Relatedly, a collinearity diagnostic was performed. In consideration of typically used cutoff values (Field, 2018), the largest VIF value did not exceed or approach to 10, or the tolerance did not approach or drop below 0.10, which indicated the absence of a multicollinearity problem.

RESULTS

Table 1 presents the zero-order correlations among the study variables and descriptive statistics. All three ER strategies were significantly correlated with authenticity. Authenticity was negatively related to suppression ($r(289) = -.42, p < .01$), whereas it was positively associated with reappraisal ($r(289) = .36, p < .01$) and enhancing positive affect ($r(289) = .41, p < .01$). As predicted, authenticity was also negatively linked to psychological ill-being ($r(289) = -.43, p < .01$). There was no gender difference in terms of authenticity scores, ($F(1, 389) = 3.31, p > .05$). However, psychological ill-being was negatively related to age ($r(289) = -.20, p < .01$), social support ($r(289) = -.37, p < .01$), and gender ($r(289) = -.11, p < .05$). Females ($M = .19, SD = 3.02$) had greater psychological ill-being scores than males ($M = -.57, SD = 2.77$), $F(1, 389) = 4.80, p < .05$. Accordingly, age, gender, and social support were controlled in the hypothesized model.

Table 1. Descriptive Statistics and the Zero-order Correlations among the Study Variables

Variables	Mean	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Psychological Ill-Being (z-score)	.00	2.97	(.73)	-0.43 (.85)	-.37**	-.27**	-.21**	-.40**	-.34**	.22**	-.20**	-.20**	-.11*	-.37**
2. Authenticity	99.77	10.66			.70** (.78)	.76**	.68**	.68**	.36**	-.42**	.41**	.09	-.09	.28**
3. Self-Awareness	23.28	3.05				.29**	.51**	.28**	.44**	-.17**	.38**	.13*	.01	.27**
4. Unbiased Processing	24.69	4.49					.22** (.89)	.50**	.15**	-.34**	.12*	.08	-.07	.08
5. Relational Orientation	30.44	4.08						.17** (.76)	.33**	-.31**	.55**	-.03	-.12*	.31**
6. Autonomous Behavior	21.37	3.49							.14** (.66)	-.33**	.10*	.10*	-.05	.13**
7. Cognitive Reappraisal	31.10	5.76								-.02 (.88)	.42**	.03	-.01	.30**
8. Suppression	14.43	5.06									-.18** (.80)	.01	.16**	-.19**
9. Enhancing Positive Affect	20.82	3.19										-.06 (.90)	-.09	.31**
10. Age	21.51	2.22											.11*	.11*
11. Gender	—	—											—	-.09
12. Social Support	60.09	14.23												(.89)

Note. $p < .05^*$, $p < .01^{**}$. $N = 391$, $SD =$ Standard Deviation. For the gender variable, females were coded as 0 and males as 1. Internal consistency values for each scale are shown diagonally in the parentheses.

Hypothesis Testing: Understanding the Mediator Role of Authenticity

To test the mediation effect of authenticity, the steps of mediation analysis recommended by Zhao et al. (2010) were followed. As a first step, all parameters (both direct and indirect effects) were estimated in the currently-proposed path model, and the bootstrap tests of all indirect effects were held. In the second step, the type of mediation for each indirect route was classified in consideration of the significance and the sign of both direct and indirect effects. As opposed to Baron and Kenny’s (1986) classification of full, partial, and no mediation, Zhao et al. (2010) offered a different typology for mediation and non-mediation. Accordingly, *indirect-only mediation* occurs when indirect effect is significant, but direct effect is not. When both indirect and direct effects are significant, one should consider the sign of the product term obtained by multiplying the indirect and direct effects. If the product term has a negative sign, this reflects a *competitive mediation*, and if that term has a positive sign, this reflects a *complementary mediation*. However, when direct effect is significant, but indirect effect is not, this indicates *direct-only non-mediation*. When none of those effects are significant, this is named *no-effect non-mediation*.

All three hypotheses were assessed in a path analysis. The currently-proposed path model showed a good fit to data ($\chi^2(8) = 10.78, p > .05, \chi^2/df = 1.35, CFI = .99, GFI = .99$, and $RMSEA = .03$). Standardized path coefficients are summarized in Figure 2.

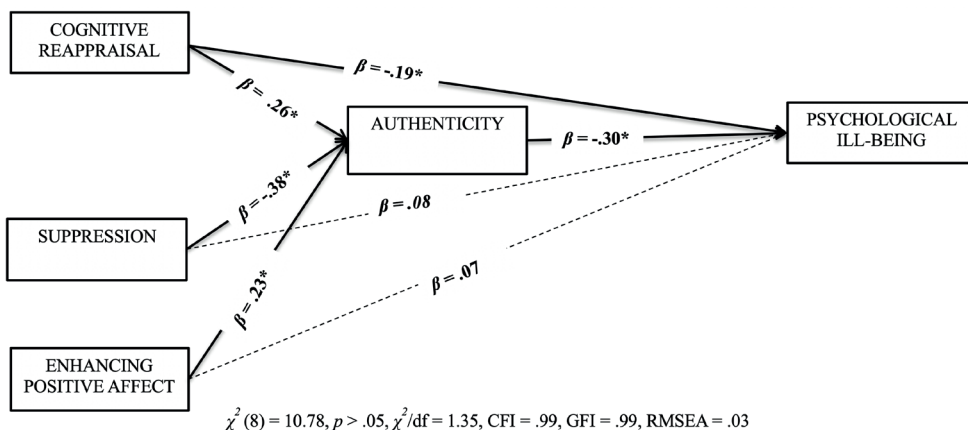

Figure 2. Path Model Testing the Current Hypotheses.

Note. The model was run controlling for the impacts of age, gender, and social support. Dashed lines represent non-significant paths, and straight lines represent significant paths. * $p < .01$.

The direct effects of suppression ($B = .05, SE = .03, p > .05$) and enhancing positive affect ($B = .07, SE = .05, p > .05$) on psychological ill-being were non-significant, while the direct effect of cognitive reappraisal on psychological ill-being ($B = -.10, SE = .03, p < .01$) was statistically significant. Additionally, authenticity was negatively related to psychological ill-being ($B = -.08, SE = .01, p < .01$). In support of *H1*, the indirect effect of suppression on psychological ill-being through authenticity ($B = .07, SE = .01, p < .01$) was significant. As its indirect effect was significant, but its direct effect was not, the results indicated an indirect-only mediation for suppression. With respect to *H2*, authenticity significantly mediated the association of cognitive reappraisal with psychological ill-being ($B = -.04, SE = .01, p < .01$). As both the direct and indirect effects of cognitive reappraisal were significant, and the product of them had a positive sign, the results revealed a complementary mediation for this ER tactic. In relation to *H3*, authenticity ($B = -.06, SE = .01, p < .01$) also emerged as a significant mediator in the relationship between enhancing positive affect and psychological ill-being. Enhancing positive affect had a significant indirect effect, but a non-significant direct effect, which suggested an indirect-only mediation for this ER strategy. R-square statistics demonstrated that 31% of the variance in psychological ill-being was explained by the current model.

In addition to the proposed path model, an alternative model where ER strategies mediated the relation between authenticity and psychological ill-being was also tested. The alternative model yielded not-too-bad fit indices for the data ($\chi^2(11) = 66.18, p > .05, \chi^2/df = 6.02, CFI = .89, GFI = .96, \text{ and } RMSEA = .11$). However, the original model revealed a better fit to data than the alternative model ($\Delta\chi^2(3, N = 391) = 55.40, p < .01$). Accordingly, the currently-proposed model was retained.

Exploring the Mediatory Roles of Different Aspects of Authenticity

As an exploratory concern, four components of authenticity (i.e., self-awareness, unbiased processing, autonomous behavior, & relational orientation) were also tested for their mediatory roles in the present study. Accordingly, instead of total authenticity, the sub-dimensions of authenticity were included as mediatory variables into the currently proposed model. This model also yielded a good fit to data ($\chi^2(13) = 25.30, p < .05, \chi^2/df = 1.95, CFI = .99, GFI = .99, \text{ and } RMSEA = .05$). Standardized path coefficients are summarized in Figure 3.

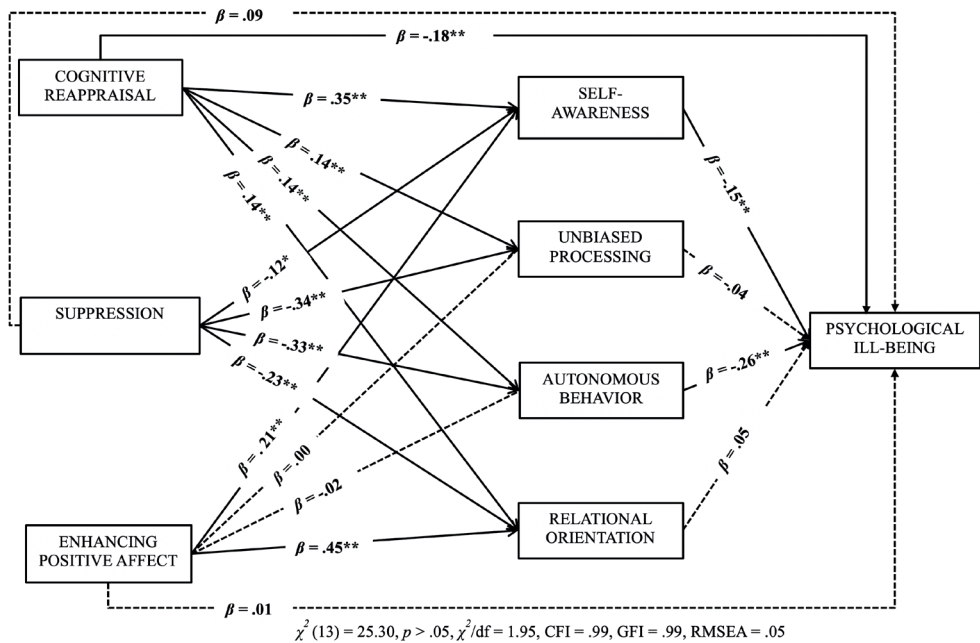

Figure 3. Path Model Testing the Mediatorial Roles of Various Facets of Authenticity.

Note. The model was run controlling for the impacts of age, gender, and social support. Dashed lines represent non-significant paths, and straight lines represent significant paths. * $p < .01$, ** $p < .001$.

The direct effects of suppression ($B = .05, SE = .03, p > .05$) and enhancing positive effect ($B = .01, SE = .05, p > .05$) on psychological ill-being were non-significant, while the direct effect of cognitive reappraisal on psychological ill-being ($B = -.09, SE = .03, p < .01$) was statistically significant. The indirect effects of suppression on psychological ill-being through autonomous behavior ($B = .05, SE = .01, p < .001$) and self-awareness ($B = .01, SE = .01, p < .01$) were significant, while the indirect effects of suppression on psychological ill-being through relational orientation ($B = -.01, SE = .01, p > .05$) and unbiased processing ($B = .01, SE = .01, p > .05$) were non-significant. In the same way, self-awareness ($B = -.03, SE = .01, p < .01$) and autonomous behavior ($B = -.02, SE = .01, p < .01$) significantly mediated the association of cognitive reappraisal with psychological ill-being, while relational orientation ($B = .00, SE = .00, p > .05$) and unbiased processing ($B = -.00, SE = .00, p > .05$) did not mediate this relationship. When it comes to enhancing positive affect, only self-awareness ($B = -.03, SE = .01, p < .01$) emerged as the significant mediator linking it to psychological ill-being, while the indirect effects through unbiased processing ($B = .00, SE = .00, p > .05$), relational orientation ($B = .02, SE = .02, p > .05$), and autonomous behavior

($B = .01$, $SE = .01$, $p > .05$) were not significant. Table 2 summarizes the mediation types for different authenticity dimensions in linking various ER strategies to ill-being. Thirty-five percent of the variance in psychological ill-being was explained by this model.

Table 2. Types of Mediation for the Authenticity Dimensions

	Direct Effect	Indirect Effect	Mediation Type
1. Suppression → Self-Awareness → Psychological Ill-Being	Non-significant	Significant	Indirect-only mediation
2. Suppression → Unbiased Processing → Psychological Ill-Being	Non-significant	Non-significant	No-effect non-mediation
3. Suppression → Relational Orientation → Psychological Ill-Being	Non-significant	Non-significant	No-effect non-mediation
4. Suppression → Autonomous Behavior → Psychological Ill-Being	Non-significant	Significant	Indirect-only mediation
5. Cognitive Reappraisal → Self-Awareness → Psychological Ill-Being	Significant	Significant	Complementary mediation
6. Cognitive Reappraisal → Unbiased Processing → Psychological Ill-Being	Significant	Non-significant	Direct-only non-mediation
7. Cognitive Reappraisal → Relational Orientation → Psychological Ill-Being	Significant	Non-significant	Direct-only non-mediation
8. Cognitive Reappraisal → Autonomous Behavior → Psychological Ill-Being	Significant	Significant	Complementary mediation
9. Enhancing Positive Affect → Self-Awareness → Psychological Ill-Being	Non-significant	Significant	Indirect-only mediation
10. Enhancing Positive Affect → Unbiased Processing → Psychological Ill-Being	Non-significant	Non-significant	No-effect non-mediation
11. Enhancing Positive Affect → Relational Orientation → Psychological Ill-Being	Non-significant	Non-significant	No-effect non-mediation
12. Enhancing Positive Affect → Autonomous Behavior → Psychological Ill-Being	Non-significant	Non-significant	No-effect non-mediation

DISCUSSION

In the present study, authenticity was tested as an explaining mechanism in the ER-psychological ill-being association. Three ER strategies, which were thought to be related to authenticity, were treated as predictor variables: suppression, cognitive reappraisal, and enhancing positive affect. Authenticity was included as a mediator variable in accounting for the contributions of those ER strategies to negative psychological symptoms. The results revealed full support to the study hypotheses. Specifically, suppression intensified psychological malfunctioning by leading to a decrease in the authenticity levels (*H1*). On the contrary, cognitive reappraisal negatively predicted psychological ill-being by boosting authenticity (*H2*). Furthermore, the link between enhancing positive affect and psychological ill-being was mediated by an increase in authenticity (*H3*). Additional mediational analyses on the basis of various facets of authenticity showed that the self-awareness and autonomous behavior components of authenticity played a mediatory role in the association between suppression/reappraisal and psychological distress. The link between enhancing positive affect and psychological ill-being was mediated by only the self-awareness dimension of authenticity.

Previous studies also confirmed the mediatory role of general authenticity in explaining the link between suppression and well-being indicators (English & John, 2013; Gross & John, 2003; Impett et al., 2012). When an individual refrains from publicly expressing one's emotions, it gives rise to an inner-outer discrepancy (English & John, 2013). The resultant inauthenticity acts as a mediator of the psychosocial implications of suppression, which is also evident in the current study. However, there might be situational or cultural exceptions to such a mediatory route. For example, in a 14-day diary study, people with a highly interdependent self-construal were protected from the psychological costs of romantic sacrifice when they were able to suppress their negative emotions during their sacrificial behaviors (Le & Impett, 2013). Moreover, such a suppressive tendency during sacrifice fed the authenticity of highly interdependent people, which in turn led to an increase in their well-being and relationship quality. However, people with lower levels of interdependent self-construal felt inauthentic as a result of suppressive tendencies, which subsequently brought about negative psychosocial implications. As is evident, there might be certain relational contexts wherein suppression might result in positive outcomes, especially for certain types of people.

When it comes to cognitive reappraisal, both English and John (2013), and Lenton, Slabu et al. (2013) could not find a significant correlation between reappraisal and authenticity. However, Anderson et al. (2019) demonstrated that reappraisal can contribute to authenticity if it is not perceived as a deliberate intrusion to the natural course of one's own emotional experiences. In the present study, parallel to the findings of Anderson et al. (2019), reappraisal was also found to be positively associated with authenticity, and it mediated the association between reappraisal and psychological ill-being. As explained before, the inconsistency with the earlier research might be related to the differences concerning the measurement of authenticity. Given the diversity of the assessment tools in the existing literature, it is impossible to reach firm conclusions about the link between reappraisal and authenticity. However, findings from organizational psychology can provide a reasonable ground in questioning the mediatory role of authenticity in the reappraisal and psychological health link. Deep acting, a very close associate of reappraisal, was positively related to authenticity, which in turn soothed the emotional exhaustion of the employees (Brotheridge & Lee, 2002). Besides, Gross and John (2003) found that reappraisal was associated with both experience and expression of positive emotions. Given the importance of positive mood in the growth of authenticity (Lenton, Slabu et al., 2013), a positive affective status, which comes with reappraisal, can also explain why this ER tactic contributes to authenticity, and subsequently, to psychological health. However, reappraisal strategy might not always work for the benefit of individuals. If an individual tries to change his/her negative emotions about an issue which is central to one's identity (e.g., values, beliefs), a reduction in emotional experience can make the person feel bad about feeling better (Ford & Troy, 2019). For example, a person who gives priority to the value of justice might get angry in the face of injustice. Reappraising such an anger-evoking event can result in immediate decreases in negative emotions. However, people are motivated not only to feel good, but also to feel the emotions which verify their intrinsic values (Tamir, 2016). Relatedly, people can feel insincere to themselves and to their values if they reappraise an identity-threatening event. The resultant feelings of inauthenticity might yield in worse psychological health (Ford & Troy, 2019). From this point on, it might be a fruitful future attempt to investigate who might be at risk of experiencing inauthenticity in adopting reappraisal strategy.

Another finding in the present study was that authenticity mediated the relationship between enhancing positive affect and psychological ill-being. To our knowl-

edge, such a mediatory route has never been tested before. Enhancing positive affect is an ER strategy which is used to increase existing positive emotions. Lenton, Slabu et al. (2013) showed that positive mood caused an increase in state authenticity. Moreover, when people savor through sharing their positive emotions with others, they experience a match between their inner and outer affective states. Relatedly, English and John (2013) found that expression of positive emotions was positively correlated with subjective authenticity. At the intersection of these findings, it is plausible that enhancing positive affect leads to an increase in authenticity, which in turn lessens negative psychological symptoms. However, sometimes, people make an effort to express positive emotions when they have little or no such emotions (a process known as emotion amplification). In a 10-day diary study by Le and Impett (2016), parents who amplified positive emotions during their caregiving practices reported lower levels of authenticity. Moreover, positive emotion amplification was negatively influential on certain parental outcomes (i.e., well-being, relationship quality, and responsiveness to children) via the feelings of inauthenticity. At this point, it can be stated that expression of positive emotions can threaten authenticity when it is incongruent with one's real feelings. Nonetheless, when people genuinely experience positive emotions and express them in the presence of others, such a regulatory effort can foster authenticity and thus better psychosocial outcomes. As an additional concern, Greenaway and Kalkorerinos (2019) draw attention to the fact that positive emotion expression can lead to negative psychosocial outcomes if they are displayed at the wrong place. For example, in the presence of certain display rules in work settings, employees who always express their positive emotions can feel inauthentic and face with unwanted social costs (Hochschild, 1983). Therefore, retesting the currently identified mediatory route in certain work contexts (especially those which require high levels of emotional labor) can be a novel venue of research.

The present study also contributes to the existing literature in unveiling the specific aspects of authenticity which mediate the association between ER and psychological health. Most studies which were carried out with similar questions in mind treated authenticity as a single unitary process (e.g., English & John, 2013; Lenton, Slabu et al., 2013). However, in the present study, authenticity was also examined with reference to its four different but interrelated constituents. Accordingly, the self-awareness component of authenticity mediated the link between all three ER strategies and psychological

ill-being. The autonomous behavior component of authenticity also emerged as another mediating variable in explaining the association of both suppression and reappraisal with psychological ill-being. These findings call attention to the shielding role of successful ER through motivating people to increase self-knowledge and to behave based on their intrinsic goal strivings. Koole and Kuhl (2003) assert that rapid emotional recovery in the face of need frustration is critical to keep in touch with one's core self-system (in terms of one's self-defining memories, personal preferences, and desires). Their conceptualization of core self-system is highly similar to the awareness component in Kernis and Goldman's (2006) model of authenticity. In the light of Koole and Kuhl's (2003) theoretical considerations, successful ER can be proposed as a plausible mechanism in self-maintenance, which supplies people with authenticity in various contexts. The awareness-related paths evident in the current study can be read as an empirical confirmation of the probable link between ER and core self-accessibility. Besides, autonomous behavior component of authenticity is seen as a reflection of its self-awareness component (Kernis & Goldman, 2006). Parallel to this, the present findings suggest that effective ER also goes hand in hand with the behavioral expression of one's genuine feelings and motives.

Neither unbiased processing nor relational orientation was a statistically significant mediator in the proposed model. In a close scrutiny of the left side of Figure 3, it is clear that all three ER strategies significantly predicted nearly all dimensions of authenticity. When the correlational patterns in Table 1 (independent of the path coefficients in the path model) were examined, it is also obvious that all four authenticity dimensions were negatively correlated to psychological ill-being. However, unbiased processing and relational orientation failed to predict psychological ill-being in the path analytic model. Such a contrast between correlational patterns and path analytic results was also evident in other authenticity-related studies. For instance, Allan, Bott and Suh (2015) investigated the mediating roles of authenticity dimensions in the relationship between mindfulness and meaning in life. Even though different elements of authenticity were positively correlated to meaning in life independent of each other, when they were put into the same model, only self-awareness and unbiased processing predicted the outcome variable. These findings suggest that some of the authenticity components lose their predictive power in explaining the outcomes of interest when the effects of other authenticity components and other study variables were simultaneously taken into account.

When people process self-related knowledge in an unbiased manner, they do not self-aggrandize, but keep a neutral stance about both their strengths and weaknesses (Kernis & Goldman, 2006). In this regard, the null finding concerning the link between unbiased processing and psychological health might be compatible with the previous research on positive self-illusions. People have a natural tendency to construe themselves as unrealistically positive, which in turn fosters self-esteem and better psychological adjustment (e.g., Taylor & Stanton, 2007). On the contrary, modest (accurate) self-assessment was found to be negatively associated with subjective well-being (Elliott, 2010). In consideration of these findings, it can be stated that unbiased processing and psychological health might not show a consistent (positive) relationship in different empirical endeavors. Besides, the psychological impact of self-verification processes can explain the absence of a significant association between relational authenticity and psychological ill-being. In the case of relational authenticity, people strive to perform and validate their true selves (both positive and negative self-aspects) in their intimate relationships. However, such self-verification tendencies were related to depression and low self-esteem, especially for people with negative self-views (North & Swann, 2009). Accordingly, relational authenticity might or might not be positively associated with psychological well-being in consideration of certain moderator variables. However, none of those potential moderators (e.g., self-esteem) were examined in the current study.

Another interesting point to be discussed in light of the present study is the discovery of different mediation types in relation to different ER strategies. While the reappraisal-related mediatory routes indicated complementary mediation, both suppression-related and savoring-related indirect effects indicated indirect-only mediation. The differentiation among those ER strategies in terms of the type of mediation might be reflecting the fact that reappraisal exemplifies an antecedent-focused regulation whereas the other two strategies exemplify response-focused regulation (Gross, 1998, 2014). After experiencing a full-blown emotion, people regulate the behavioral expression of their emotion in case of response-focused regulation. Savoring as ensuring the congruence between one's inner and outer emotional experiences, and suppression as hindering such congruence seem to have a substantial impact on authenticity. Relatedly, these two strategies seemed to confirm the currently hypothesized theoretical framework. However, in the case of the adoption of reappraisal as an antecedent-focused regulatory

strategy, people change their cognitions in order not to experience an unwanted emotion. By reappraising an emotion-evoking situation, people disclaim the value of their original interpretation of that situation, which might disrupt their experience of authenticity. However, the present findings show that there is no one way of being authentic for the successful reappraisers. They can also internalize novel interpretations of the situations, and continue to function authentically, and thus stay protected from psychological ill-being. In addition to those indirect paths, the significance of a direct path from reappraisal to ill-being might be warning us about the likelihood of omitted mediators in explaining this direct path (Hayes & Rockwood, 2017; Zhao et al., 2010). For example, De Castella et al. (2013) found that people who believe that emotions are fixed and uncontrollable (*entity theorists*) had lower levels of well-being than those who believe in the controllability and malleability of emotions (*incremental theorists*). Related to this finding, one possible mechanism mediating the reappraisal-mental health link might be people's implicit beliefs about emotions. Frequent usage of reappraisal strategy might convince people about the controllability of their emotions, and thus give rise to better psychological outcomes for them.

The present findings need to be interpreted in the light of several limitations as well. First, the current study used only one source of data (i.e., self-report), which might result in the social desirability effect. Measurement tools of certain ER strategies (such as reappraisal) mostly include highly desirable traits, whereas others (such as expressive suppression) include unwanted qualities (Arndt, Høglund, & Fujiwara, 2013). Accordingly, Arndt et al. (2013) found that reappraisal and desirable responding shared a common variance which inflated the link between the self-reported ER trait and psychopathology. The path model was tested by controlling for age, sex, and perceived social support. However, since the main research interest was about the link between ER traits and mental health, it would have been better if it had controlled the impact of social desirability as well.

Second, the cross-sectional nature of the study design precludes the cause-and-effect inferences. Prospective studies with experimental designs can aptly test whether manipulating ER strategies hinders or facilitates authenticity (as an example of such experimental attempts, see Anderson et al., 2019). The current paper both theoretically and empirically provided strong evidence for ER strategies coming before authenticity. However, it should be underlined that fit indices for the alternative model re-

ported in the results section were not too bad. So, it is also likely that ER acts as a mediator mechanism in linking authenticity to mental health. For example, since one crucial component of authenticity is unbiased processing of self-relevant aspects, authenticity in that sense might decrease negative appraisal of one's emotional responses (Sayers, Creswell, & Taren, 2015), and thus play a role in the reduction of suppressive tendencies and result in better psychosocial functioning. However, it is too early to decide about the causal precedence of ER over authenticity or vice versa. Related to this question, prospective longitudinal or experience-sampling studies can yield more trustworthy findings.

Third, in the current study, only three ER strategies were addressed. However, future studies can test other alternative ER strategies, such as acceptance, behavioral avoidance, mindfulness, or rumination (Naragon-Gainey, McMahon, & Chacko, 2017) for their roles in matching people's behaviors to their true selves, and thus, contributing to their well-being.

Fourth, since the current sample was composed of exclusively undergraduate students, it is questionable to generalize these findings to other populations (e.g., older adults, psychiatric patients). People demonstrate healthier emotion regulation patterns (less frequent use of suppression, more frequent use of reappraisal) when they reach their middle ages (John & Gross, 2004). What is more, even though the presence of a major life crisis was associated with lower levels of authenticity in each of the different life stages (early adulthood between the ages of 20–39, midlife between the ages of 40–59, and later life in the ages exceeding 60), older adults reported greater authenticity than younger adults (Robinson, Demetre, & Litman, 2016). In relation to those finding, it is possible that the impact of ER strategies on authenticity may vary across different life stages. However, English and John (2013) showed that people are not free from the negative impact of suppression even in their later ages; the mediatory role of authenticity in the suppression-social functioning association was independent of participants' ages. Those authors addressed the interpersonal costs of regulatory failure. However, such a mediatory route might not hold true when it comes to psychological well-being of older adults. According to Urry and Gross (2010), elderly people select and optimize specific ER tactics to compensate for the losses in their internal and external resources, and they owe their well-being to such a flexibility in using different ER strategies. From this perspective, for example, it is possible that older adults might utilize suppression in

a more adaptive fashion, as a result of which they are preserved from its negative impact. So, when it comes to older adults, not the specific type of ER strategy, but the flexibility in the usage of those strategies might bring about authenticity, and thus better psychological functioning.

Fifth, even though authenticity accompanying certain ER strategies seems to contribute to psychological health in the current study, the validity of these findings in other collectivistic contexts should always be questioned. For example, a negative association was found between authenticity and subjective well-being in the Philippines (Datu & Reyes, 2015). However, it should be noted that the current study measured authenticity with Kernis and Goldman's (2006) multi-dimensional authenticity scale, whereas Datu and Reyes (2015) used the General Authenticity Scale of Wood, Linley, Maltby, Baliou-sis and Joseph (2008). According to a meta-analysis by Sutton (2020), the strongest authenticity-mental health association was detected in the usage of Kernis and Goldman's (2006) scale, whereas the weakest association was found in the usage of Wood et al.'s (2008) scale. The Turkey-Philippines difference in terms of the authenticity and mental health link might be explained with reference to the differential measurement approaches to authenticity. Yet, further cross-cultural studies are required to be sure about the nature of the relationship between authenticity and well-being.

English and John (2013) found that authenticity mediated the suppression-social functioning association independent of culture. Addressing ill-being as a dependent variable, the current study also confirmed the validity of a similar pathway in Turkey. As an additional finding in this study, authenticity played a mediatory role in explaining the impact of enhancing positive affect on ill-being. According to Miyamoto and Ma (2011), Western cultural scripts put an emphasis on maximizing positive emotions, whereas Eastern cultural scripts give value to a balance between positive and negative emotions. Parallel to this line of reasoning, they found that Eastern cultures discouraged individuals from using more hedonic ER strategies (e.g., savoring positive emotions more) than Western cultures did. If there is less interest in sustaining positive experiences in the collectivistic contexts, then, savoring might exert less influence on the well-being among individuals from those cultures. In a confirmation of that prediction, the direct link between enhancing positive affect and psychological distress was non-significant in the present study. However, this hedonic ER strategy was found to be negatively associated with ill-being to the extent it contributed to authenticity. Even

though Turkey is taken as a collectivistic culture, it is located at the very middle of the individualism-collectivism continuum (Hofstede, 2001). Relatedly, whether the currently identified pathway (savoring à authenticity à ill-being) holds true even in more collectivistic cultures should be questioned in future studies.

Last but not least, the present study was also limited in its adoption of a path analytic strategy with observed variables. Both theoretical and statistical rationale for the appropriateness of calculating total scores for the current variables was provided. However, path analysis is criticized due to the fact that it assumes an error-free measurement of study variables, and this is why structural equation model (SEM) with latent variables is a superior alternative to it (Cole & Preacher, 2014). Relatedly, prospective studies particularly with larger sample sizes could more confidently test similar hypotheses with complex SEM models.

Although ER strategies serve various functions (i.e., pain reduction, maintenance of pleasurable states, goal achievement, and personality integration; Koole, 2009), not all of those strategies are psychologically adaptive. The main purpose of the current study was to examine whether certain ER strategies were related to psychological ill-being through one potential mediating mechanism, namely, authenticity. In consideration of the present findings, it can be concluded that ER strategies can positively influence mental health to the extent that they boost authenticity.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Allan, B. A., Bott, E. M., & Suh, H. (2015). Connecting mindfulness and meaning in life: Exploring the role of authenticity. *Mindfulness*, 6(5), 996–1003. <https://doi.org/10.1007/s12671-014-0341-z>
- Anderson, C. L., Chen, S., & Ayduk, Ö. (2019). When does changing emotions harm authenticity? Distinct reappraisal strategies differentially impact subjective and observer-rated authenticity. *Self and Identity*. Advanced online publication. <https://doi.org/10.1080/15298868.2019.1645041>
- Arndt, J. E., Högglund, W. L., & Fujiwara, E. (2013). Desirable responding mediates the relationship between emotion regulation and anxiety. *Personality and Individual Differences*, 55(2), 147–151. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2013.02.022>

- Aydoğan, D., Özbay, Y., & Büyüköztürk, Ş. (2017). Özgünlük Ölçeği'nin uyarlanması ve özgünlük ile mutluluk arasındaki ilişkide maneviyatın aracı rolü [Adaptation of the Authenticity Scale and the mediator role of spirituality in the relationship between authenticity and happiness]. *Journal of Happiness Studies*, 5(1), 38–59.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.51.6.1173>
- Brotheridge, C. M., & Lee, R. T. (2002). Testing a conservation of resources model of the dynamics of emotional labor. *Journal of Occupational Health Psychology*, 7(1), 57–67. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.7.1.57>
- Brunell, A. B., Kernis, M. H., Goldman, B. M., Heppner, W., Davis, P., Cascio, E. V., & Webster, G. D. (2010). Dispositional authenticity and romantic relationship functioning. *Personality and Individual Differences*, 48(8), 900–905. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.02.018>
- Bryant, F. B. (1989). A four-factor model of perceived control: Avoiding, coping, obtaining, and savoring. *Journal of Personality*, 57(4), 773–797. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1989.tb00494.x>
- Byrne, B. M. (2006). *Structural equation modeling with EQS: Basic concepts, applications, and programming* (2nd Ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cai, W. P., Pan, Y., Zhang, S. M., Wei, C., Dong, W., & Deng, G. H. (2017). Relationship between cognitive emotion regulation, social support, resilience and acute stress responses in Chinese soldiers: Exploring multiple mediation model. *Psychiatry Research*, 256, 71–78. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.06.018>
- Cloninger, S. C. (1993). *Theories of personality: Understanding persons*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385–396. <https://doi.org/10.2307/2136404>
- Cole, D. A., & Preacher, K. J. (2014). Manifest variable path analysis: Potentially serious and misleading consequences due to uncorrected measurement error. *Psychological Methods*, 19(2), 300–315. <https://doi.org/10.1037/a0033805>
- Cooper, A. B., Sherman, R. A., Rauthmann, J. F., Serfass, D. G., & Brown, N. A. (2018). Feeling good and authentic: Experienced authenticity in daily life is predicted by positive feelings and situation characteristics, not trait-state consistency. *Journal of Research in Personality*, 77, 57–69. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.09.005>
- Costa-Ramvalho, S., Marques-Pinto, A., Ribeiro, M. T., & Pereira, C. R. (2015). Savoring positive events in couple life: Impacts on relationship quality and dyadic adjustment. *Family Science*, 6(1), 170–180. <https://doi.org/10.1080/19424620.2015.1082047>
- Datu, J. A. D., & Reyes, J. A. S. (2015). The dark side of possessing power: Power reduces happiness in a collectivist context. *Social Indicators Research*, 124(3), 981–991. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0813-5>
- De Castella, K., Goldin, P., Jazaieri, H., Ziv, M., Dweck, C. S., & Gross, J. J. (2013). Beliefs about emotion: Links to emotion regulation, well-being, and psychological distress. *Basic and Applied Social Psychology*, 35(6), 497–505. <https://doi.org/10.1080/01973533.2013.840632>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

- Eker, D., & Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlilik ve güvenilirliği [Factorial structure, validity, and reliability of revised form of the multidimensional scale of perceived social support]. *Türk Psikoloji Dergisi*, *10*(34), 45–55.
- Eldeleklioğlu, J., & Eroğlu, Y. (2015). A Turkish adaptation of the emotion regulation questionnaire. *Journal of Human Sciences*, *12*(1), 1157–1168. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v12i1.3144>
- Elliott, J. C. (2010). *Humility: Development and analysis of a scale* (Unpublished doctoral dissertation). University of Tennessee, Knoxville.
- English, T., & John, O. P. (2013). Understanding the social effects of emotion regulation: The mediating role of authenticity for individual differences in suppression. *Emotion*, *13*(2), 314–329. <https://doi.org/10.1037/a0029847>
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F., & Dereboy, Ç. (2013). Algılanan Stres Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Güvenirlik ve geçerlik analizi [The adaptation of the Perceived Stress Scale into Turkish: A reliability and validity analysis]. *New Symposium Journal*, *51*(3), 132–140.
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications Inc.
- Ford, B. Q., & Troy, A. S. (2019). Reappraisal reconsidered: A closer look at the costs of an acclaimed emotion-regulation strategy. *Current Directions in Psychological Science*, *28*, 195–203. <https://doi.org/10.1177/0963721419827526>
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, *56*(3), 218–226. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218>
- Fredrickson, B. L. (2003). The value of positive emotions: The emerging science of positive psychology is coming to understand why it's good to feel good. *American Scientist*, *91*(4), 330–335. <https://doi.org/10.1511/2003.4.330>
- Garnefski, N., Kraaij, V., & Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation, and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, *30*(8), 1311–1327. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00113-6](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00113-6)
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Positive and Negative Affect Schedule: A study of validity and reliability]. *Türk Psikoloji Dergisi*, *15*(46), 19–26.
- Gentzler, A. L., Palmer, C. A., & Ramsey, M. A. (2016). Savoring with intent: Investigating types of and motives for responses to positive events. *Journal of Happiness Studies*, *17*(3), 937–958. <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9625-9>
- Glidden, L. M., Billings, F. J., & Jobe, B. M. (2006). Personality, coping style, and well-being of parents rearing children with developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, *50*(12), 949–962. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2006.00929.x>
- Goldman, B. M., & Kernis, M. H. (2002). The role of authenticity in healthy psychological functioning and subjective well-being. *Annals of the American Psychotherapy Association*, *5*(6), 18–20.
- Grandey, A. A. (2000). Emotion regulation in the workplace: A new way to conceptualize emotional labor. *Journal of Occupational Health Psychology*, *5*(1), 95–110. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.5.1.95>
- Grandey, A. A., Fisk, G. M., Mattila, A. S., Jansen, K. J., & Sideman, L. A. (2005). Is “service with a smile” enough? Authenticity of positive displays during service encounters. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *96*(1), 38–55. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2004.08.002>
- Greenaway, K. H., & Kaloerinos, E. K. (2017). Suppress for success? Exploring the contexts in which expressing positive emotion can have social costs. *European Review of Social Psychology*, *28*(1), 134–174. <https://doi.org/10.1080/10463283.2017.1331874>

- Greenaway, K. H., & Kalokerinos, E. K. (2019). The intersection of goals to experience and express emotion. *Emotion Review*, 11(1), 50–62. <https://doi.org/10.1177/1754073918765665>
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271–299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>
- Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual and empirical foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (2nd ed., pp. 3–20). New York, NY: Guilford.
- Gross, J. J. (2015). Emotion regulation: Current status and future prospects. *Psychological Inquiry*, 26(1), 1–26. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2014.940781>
- Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348–362. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.2.348>
- Haga, M. H., Kraft, P., & Corby, E. (2009). Emotion regulation: Antecedents and well-being outcomes of cognitive reappraisal and expressive suppression in cross-cultural samples. *Journal of Happiness Studies*, 10(3), 271–291. <https://doi.org/10.1007/s10902-007-9080-3>
- Hayes, A. F., & Rockwood, N. J. (2017). Regression-based statistical mediation and moderation analysis in clinical research: Observations, recommendations, and implementation. *Behaviour Research and Therapy*, 98, 39–57. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2016.11.001>
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Hofmann, S. G., Carpenter, J. K., & Joshua, C. (2016). Interpersonal emotion regulation questionnaire (IERQ): Scale development and psychometric characteristics. *Cognitive Therapy and Research*, 40(3), 341–356. <https://doi.org/10.1007/s10608-016-9756-2>
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations* (2. Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Impett, E. A., Kogan, A., English, T., John, O., Oveis, C., Gordon, A. M., & Keltner, D. (2012). Suppression sours sacrifice: Emotional and relational costs of suppressing emotions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(6), 707–720. <https://doi.org/10.1177/0146167212437249>
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132(1), 95–105. <https://doi.org/10.1080/00223989809599268>
- İmamoğlu, E. O., & Beydoğan, B. (2011). Impact of self orientations and work-context-related variables on the well-being of public- and private-sector Turkish employees. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 145(4), 267–296. <https://doi.org/10.1080/00223980.2011.563328>
- İmamoğlu, E. O., Günaydın, G., & Selçuk, E. (2011). Özgün benliğin yordayıcıları olarak kendileşme ve ilişkililik: Cinsiyetin ve kültürel yönelimlerin ötesinde [Individuation and relatedness as predictors of the authentic self: Beyond gender and cultural orientations]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 27–43.
- John, O. O., & Gross, J. J. (2004). Healthy and unhealthy emotion regulation: Personality processes, individual differences, and life span development. *Journal of Personality*, 72(6), 1301–1334. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00298.x>
- Jose, P. E., Lim, B. T., & Bryant, F. B. (2012). Does savoring increase happiness? A daily diary study. *The Journal of Positive Psychology*, 7(3), 176–187. <https://doi.org/10.1080/17439760.2012.671345>

- Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in Experimental Social Psychology*, 38, 283–357. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(06\)38006-9](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(06)38006-9)
- Keyes, C. L. M. (2005). Mental illness and/or mental health? Investigating axioms of the complete state model of health. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3), 539–548. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.73.3.539>
- Kifer, Y., Heller, D., Perunovic, W. Q., & Galinsky, A. D. (2013). The good life of the powerful: The experience of power and authenticity enhances subjective well-being. *Psychological Science*, 24(3), 280–288. <https://doi.org/10.1177/0956797612450891>
- Kim, J., Chen, K., Davis, W. E., Hicks, J. A., & Schlegel, R. J. (2019). Approaching the true self: Promotion focus predicts the experience of authenticity. *Journal of Research in Personality*, 78, 165–176. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.12.001>
- Kirwan, M., Svenson, D. W., Pickett, S. M., & Parkhill, M. R. (2019). Emotion regulation as a mediator between sleep quality and interpersonal aggression. *Personality and Individual Differences*, 148, 32–37. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.05.018>
- Kitayama, S., Markus, H. R., & Kurokawa, M. (2000). Culture, emotion, and well-being: Good feelings in Japan and the United States. *Cognition and Emotion*, 14(1), 93–124. <https://doi.org/10.1080/026999300379003>
- Koole, S. L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition & Emotion*, 23(1), 4–41. <https://doi.org/10.1080/02699930802619031>
- Koole, S. L., & Kuhl, J. (2003). In the search of the real self: A functional perspective on optimal self-esteem and authenticity. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1–16.
- Kraus, M. W., Chen, S., & Keltner, D. (2011). The power to be me: Power elevates self-concept consistency and authenticity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(5), 974–980. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.03.017>
- Kuyumcu, B., & Kabasakaloğlu, A. (2018). Otantik olmanın duyuşsal iyi oluşu (pozitif-negatif duygu durumu) yordama gücü: Türk ve İngiliz üniversite öğrencileri arasında otantik olma ve pozitif-negatif duygu durumu [The predictive power of authenticity on emotional well-being (Positive-Negative Affect): Authenticity and positive-negative affect among Turkish and English university students]. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(1), 184–193. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.260>
- La Guardia, J. G., Ryan, R. M., Couchman, C. E., & Deci, E. L. (2000). Within-person variation in security of attachment: A self-determination theory perspective on attachment, need fulfillment, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(3), 367–384. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.3.367>
- Lakey, C. E., Kernis, M. H., Heppner, W. L., & Lance, C. E. (2007). Individual differences in authenticity and mindfulness as predictors of verbal defensiveness. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 30–38. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2007.05.002>
- Le, B. M., & Impett, E. A. (2013). When holding back helps: Suppressing negative emotions during sacrifice feels authentic and is beneficial for highly interdependent people. *Psychological Science*, 24(9), 1809–1815. <https://doi.org/10.1177/0956797613475365>
- Le, B. M., & Impett, E. A. (2016). The costs of suppressing negative emotions and amplifying positive emotions during parental caregiving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(3), 323–336. <https://doi.org/10.1177/0146167216629122>
- Lenton, A. P., Bruder, M., Slabu, L., & Sedikides, C. (2013). How does “being real” feel? The experience of state authenticity. *Journal of Personality*, 81(3), 276–289. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2012.00805.x>

- Lenton, A. P., Slabu, L., Sedikides, C., & Power, K. (2013). I feel good, therefore I am real: Testing the causal influence of mood on state authenticity. *Cognition & Emotion, 27*(7), 1202–1224. <https://doi.org/10.1080/02699931.2013.778818>
- Livingstone, K. M., & Srivastava, S. (2012). Up-regulating positive emotions in everyday life: Strategies, individual differences, and associations with positive emotion and well-being. *Journal of Research in Personality, 46*(5), 504–516. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2012.05.009>
- Matsumoto, D. (1990). Cultural similarities and differences in display rules. *Motivation and Emotion, 14*(3), 195–214. <https://doi.org/10.1007/BF00995569>
- Mazzuca, S., Kafetsios, K., Livi, S., & Presaghi, F. (2018). Emotion regulation and satisfaction in long-term marital relationships: The role of emotional contagion. *Journal of Social and Personal Relationships, 1*–16. <https://doi.org/10.1177/0265407518804452>
- Miyamoto, Y., & Ma, X. (2011). Dampening or savoring positive emotions: A dialectical cultural script guides emotion regulation. *Emotion, 11*(6), 1346–1357. <https://doi.org/10.1037/a0025135>
- Naragon-Gainey, K., McMahon, T. P., & Chacko, T. P. (2017). The structure of common emotion regulation strategies: A meta-analytic examination. *Psychological Bulletin, 143*(4), 384–427. <https://doi.org/10.1037/bul0000093>
- Niedenthal, P. M., & Ric, F. (2017). *Psychology of emotion* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- North, R. J., & Swann, W. B. (2009). Self-verification 360: Illuminating the light and dark sides. *Self and Identity, 8*(2-3), 131–146. <https://doi.org/10.1080/15298860802501516>
- Peng, K., & Nisbett, R. E. (1999). Culture, dialectics, and reasoning about contradiction. *American Psychologist, 54*(9), 741–754. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.9.741>
- Pepping, C. A., Duvenage, M., Cronin, T. J., & Lyons, A. (2016). Adolescent mindfulness and psychopathology: The role of emotion regulation. *Personality and Individual Differences, 99*, 302–307. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.04.089>
- Quoidbach, J., Berry, E. V., Hansenne, M., & Mikolajczak, M. (2010). Positive emotion regulation and well-being: Comparing the impact of eight savoring and dampening strategies. *Personality and Individual Differences, 49*(5), 368–373. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.03.048>
- Radloff, L. S. (1977). The CES-D scale: A self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement, 1*(3), 385–401. <https://doi.org/10.1177/014662167700100306>
- Reis, H. T., Sheldon, K. M., Gable, S. L., Roscoe, J., & Ryan, R. M. (2000). Daily well-being: The role of autonomy, competence, and relatedness. *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*(4), 419–435. <https://doi.org/10.1177/0146167200266002>
- Robinson, O. C., Demetre, J. D., & Litman, J. A. (2016). Adult life stage and crisis as predictors of curiosity and authenticity: Testing inferences from Erikson’s lifespan theory. *International Journal of Behavioral Development, 41*(3), 426–431. <https://doi.org/10.1177/0165025416645201>
- Rogers, C. (1961). *On becoming a person: A therapist’s view of psychotherapy*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Ryan, R. M., LaGuardia, J. G., & Rawsthorne, L. J. (2005). Self-complexity and the authenticity of self-aspects: Effects on well-being and resilience to stressful events. *North American Journal of Psychology, 7*(3), 431–448.
- Samios, C., & Khatri, V. (2019). When times get tough: Savoring and relationship satisfaction in couples coping with a stressful life event. *Anxiety, Stress, & Coping, 32*(2), 125–140. <https://doi.org/10.1080/10615806.2019.1570804>
- Sayers, W. M., Creswell, J. D., & Taren, A. (2015). The emerging neurobiology of mindfulness and emotion processing. In B. D. Ostafin, M. D. Robinson, & B. P. Meier (Eds.), *Handbook of mindfulness and self-regulation* (pp. 9–22). Springer Science + Business Media.

- Shevlin, M., & Miles, J. N. (1998). Effects of sample size, model specification, and factor loadings on the GFI in confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences, 25*(1), 85–90. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00055-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00055-5)
- Sutton, A. (2020). Living the good life: A meta-analysis of authenticity, well-being and engagement. *Personality and Individual Differences, 513*, 109645. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109645>
- Sümer, N., Helvaci, E., & Misirlisoy, M. (2013). Employability of psychology graduates and their job satisfaction in Turkey: An online survey. *Psychology Learning & Teaching, 12*(2), 189–195. <https://doi.org/10.2304/plat.2013.12.2.189>
- Tamir, M. (2016). Why do people regulate their emotions? A taxonomy of motives in emotion regulation. *Personality and Social Psychology Review, 20*(3), 199–222. <https://doi.org/10.1177/1088868315586325>
- Tatar, A., & Saltukoğlu, G. (2010). The adaptation of the CES-depression scale into Turkish through the use of confirmatory factor analysis and item response theory and the examination of psychometric characteristics. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology, 20*(3), 213–227.
- Taylor, S. E., & Stanton, A. L. (2007). Coping resources, coping processes, and mental health. *Annual Review of Clinical Psychology, 3*, 377–401. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.3.022806.091520>
- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2007). Regulation of positive emotions: Emotion regulation strategies that promote resilience. *Journal of Happiness Studies, 8*, 311–333. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9015-4>
- Urry, H. L., & Gross, J. J. (2010). Emotion regulation in older age. *Current Directions in Psychological Science, 19*(6), 352–357. <https://doi.org/10.1177/0963721410388395>
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*(6), 1063–1070. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Westerhof, G. J., & Keyes, C. L. M. (2010). Mental illness and mental health: The two continua model across the lifespan. *Journal of Adult Development, 17*(2), 110–119. <https://doi.org/10.1007/s10804-009-9082-y>
- Wickham, R. E., Williamson, R. E., Beard, C. L., Kobayashi, C. L. B., & Hirst, T. W. (2016). Authenticity attenuates the negative effects of interpersonal conflict on daily well-being. *Journal of Research in Personality, 60*, 56–62. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2015.11.006>
- Wood, A. M. L., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M., & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the authenticity scale. *Journal of Counseling Psychology, 55*(3), 385–399. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.55.3.385>
- Yücel, E., İnan, E., Süsen, Y., Karanfil, D., & Yalçınkaya-Alkar, Ö. (2017, July). *For better or worse: An exploration about the nature of interpersonal emotion regulation*. Paper presented at 15th European Congress of Psychology (ECP). Amsterdam, Netherlands.
- Zhao, X., Lynch, J. G., Jr., & Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and truths about mediation analysis. *Journal of Consumer Research, 37*(2), 197–206. <https://doi.org/10.1086/651257>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment, 52*(1), 30–41. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2

Resilience as the Mediator of the Relationship between Emotional Availability of Fathers and Subjective Well-Being of Emerging Adults

Babaların Duygusal Erişilebilirliği ile Beliren Yetişkinlerin Öznel İyi Oluşu Arasındaki İlişkide Aracı Olarak Psikolojik Dayanıklılık

Şerife Özbiler¹

Author Note: The author expresses her gratitude and appreciation to reviewers whose provided comments and criticism to this article for the Journal of Studies in Psychology.

¹Assistant Professor, Cyprus International University, Faculty of Education, Psychological Counselling and Guidance Program, North Cyprus

ORCID: Ş.Ö. 0000-0002-3405-3077

Corresponding author/Sorumlu yazar:
Şerife Özbiler,
Cyprus International University, Faculty of Education, Psychological Counselling and Guidance Program, North Cyprus
E-mail/E-posta: sozbiler@ciu.edu.tr

Submitted/Başvuru: 04.10.2019

Revision Requested/Revizyon Talebi:
15.10.2019

Last Revision Received/Son Revizyon:
01.04.2020

Accepted/Kabul: 11.06. 2020

Citation/Atf: Özbiler, S. (2020). Resilience as the mediator of the relationship between emotional availability of fathers and subjective well-being of emerging adults. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 513–531.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0075>

ABSTRACT

Healthy, functional relationships between parents and children are essential and important for an individual's development not only in early childhood but also in adulthood. In this context, the quality of the mother-child relationship has been discussed extensively in the literature, but the quality of the father-child relationship has rarely been evaluated. In the present study, the quality of father-child relationships is operationalised as an emotional availability. The present study, which is based on Attachment Theory, aimed to investigate the mediating role of resilience in the association between the retrospective perception of university students' emotional availability of their fathers and their subjective well-being at emerging adulthood. For this purpose, 257 university students with a mean age of 22.42 ($SD = 2.08$) in North Cyprus participated in the study. Participants completed the Brief Resilience Scale, the Lum Emotional Availability of Parents Scale and the Subjective Well-Being Scale. The Structural Equation Modelling (SEM) was used to examine the potential relationships between study variables as well as examine the mediating effect of resilience in the link between the emerging adults' retrospective perceptions of the emotional availability of fathers and their current subjective well-being. The results provide support for the hypothesised model. The results indicated that resilience may act as a full mediator in the relationship between the retrospective perceptions of emerging adults' emotional availability of their fathers and their current subjective well-being. Findings imply that the retrospective perceptions emotional availability of fathers increase the subjective well-being of emerging adults throughout the mediation of the resilience. These findings shed a first light on the mediating role of resilience in the association between the retrospective perception of emerging adults' emotional availability of their fathers and their subjective well-being. Moreover, the findings of the present study may help counsellors working in universities to improve resilience interventions that could lead to an improvement in the subjective well-being of students. The study also points out that practitioners who are working with parents should focus on effective parenting interventions and these interventions should also target fathers.

Keywords: Emotional availability of fathers, subjective well-being, resilience, emerging adulthood

ÖZ

Ebeveyn ve çocuk arasındaki sağlıklı ve fonksiyonel bir ilişki sadece çocukluk dönemi gelişimi için değil, ayrıca yetişkinlik dönemi gelişimi için de gerekli ve önemlidir. Bu bağlamda, anne-çocuk ilişkisinin kalitesi alan yazında geniş olarak tartışılmış, ancak baba-çocuk ilişkisinin kalitesi seyrek olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada baba-çocuk ilişkisinin kalitesi duygusal erişilebilirlik açısından ele alınmıştır. Bağlanma Teorisi üzerine kurulan bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin yani beliren yetişkinlerin babalarının geçmişteki duygusal erişilebilirliğine dair algıları ile şimdiki öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın aracı rolünü araştırmaktır. Bu amaçla, Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan ve yaş ortalaması 22.42 ($SS = 2.08$) olan 257 üniversite öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Katılımcılar Kısa Dayanıklılık Ölçeği, Lum'un Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği ve Öznel İyi Oluş Ölçeğini doldurmuştur. Çalışma değişkenleri arasındaki potansiyel ilişkiyi incelemek aynı zamanda beliren yetişkinlerin babalarına geçmişe yönelik duygusal erişilebilirlik ile şimdiki öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın aracı etkisini araştırmak için Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) kullanılmıştır. Sonuçlar varsayılan modeli desteklemiştir. Sonuçlarda, psikolojik dayanıklılığın beliren yetişkinlerin geçmişe yönelik babalarından algıladığı duygusal erişilebilirlik ile şimdiki öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide tam bir aracı rolü olduğu sağlamaktadır. Bulgular göstermektedir ki geçmişe yönelik babanın duygusal erişilebilirliği, psikolojik dayanıklılık aracılığı ile beliren yetişkinlerin öznel iyi oluşunu artırmaktadır. Bu bulgular, beliren yetişkinlerin geçmişe yönelik babalarının duygusal erişilebilirliğine ilişkin algıları ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın aracılığına ilişkin ilk ışık tutmaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmanın bulguları öğrencilerde öznel iyi oluşa yol açabilecek psikolojik dayanıklılık müdahalelerini geliştirmede üniversitelerde çalışan danışmanlara yardımcı olabilir. Çalışma ayrıca, ebeveynlerle çalışan uzmanların etkili ebeveynlik müdahalelerine odaklanması ve bu müdahalelerin babaları da hedef alması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Babaların duygusal erişilebilirliği, öznel iyi oluş, psikolojik dayanıklılık, beliren yetişkinlik

Family context is the main determinant of subjective well-being (SWB) throughout life, including childhood and adulthood (Diener, Diener & McGavran, 2008). Bowlby's Attachment Theory (1969) is a predominated framework for explaining the influence on early relationships between children and parents for a child's and adult's development. Attachment Theory also attempts to understand how the quality of the parent-child relationship differs in one's well-being in adulthood (Bowlby, 1982; Mikulincer & Shaver, 2007, WHO, 1999). Researchers suggest that an experience of encouragement from parents and a strong parent-child relationship are related to a high level of well-being (Casas, Coenders, Cummins, Gonzalez, Figuer, & Malo, 2008; Diener & Diener McGavran, 2008; Suldo, & Fefer, 2013). In contrast, if the quality of the parent-child relationship tends to be low, it is not only directly associated with a lower well-being in early childhood but also in later life (George, Kaplan, & Main, 1984).

In the present study, the quality of the child-parent relationship is operationalised as the emotional availability (EA) of fathers. Therefore, this present study which is based on Attachment Theory, obtains a better insight into the associations between the retrospective perceptions of emerging adults' EA to their fathers and their current SWB by testing the possible mediating roles of resilience in this relationship. Several reasons motivated the researcher to use this design. To date, little is known of the possible mediating roles of resilience regarding the link between the retrospective EA of fathers and the current SWB of emerging adults. Another reason is that to date, the majority of studies of EA have focused on the quality of the mother-child interactions. Very few studies use the retrospective perspective of the EA of fathers for emerging adults (Lum & Parles, 2005; Özdoğan & Cenkseven-Önder, 2018, Willingham, 2007) Also, a few studies test Attachment Theory assumptions within the EA of fathers for emerging adults in the Turkish speaking population (e.g., Gökçe & Yılmaz, 2018; Karaoğlan, 2018; Kavas, 2019). Additionally, some studies have shown that father involvement may be critical during the transition of emerging adulthood (Eccles & Gootman, 2002; Seo, 2007). Another notable point in the review of current research is that the impact of the EA of fathers may not be immediately observed in childhood, but may be revealed during adulthood (Roggman, Fitzgerald, Bradley, & Raikes 2002; Sroufe, Egeland, Carlson, & Collins, 2005). Based on these initial findings, a retrospective study design was needed to test the assumptions of Attachment Theory. Therefore, this study is based on the retrospective perceptions of the EA of fathers at emerging adulthood.

Attachment Theory and the Emotional Availability of Fathers

Attachment Theory is an essential foundation for the concept of EA. In other words, EA is the core construct into the integration of Attachment Theory (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978). It provides an assessment of the relational qualities between the parent and the child (Bowlby, 1969, 1973). Additionally, EA refers to the ability to share health and emotional connections between the adult and the child (Saunders, Kraus, Barone, & Biringen, 2015). Moreover, EA considers two main dimensions which are called parent (adult) and child dimensions (Biringen, 2008). The parent's dimensions are known as sensitivity, structuring, non-hostility and non-intrusiveness. The child dimensions are known as responsiveness to the parent and involvement of parent (Biringen & Robinson, 1991; Lee & Gotlib, 1991; Saunders, et al., 2017). Firstly, the parent's sensitivity to their child is expected. Parental sensitivity refers to behaviours and emotions of parents for positive (interaction) and the quality of the parent-child interactions. It also consists of the ability of conflict negotiations, and awareness of parents to their children's creativity. Secondly, another dimension of EA of the parent is that parental structuring which refers to the parental ability to support the child's learning and direct it to a higher level of understanding. Thirdly, parental non-hostility refers to parents able to regulate his/her own negative feelings to the child. Lastly, parental non-intrusiveness refers to parents ability to set limits and establish rules, regulations, and a framework for interactions between their child and themselves (Saunders et al., 2015; Saunders et al., 2017). Furthermore, one of the child dimensions of EA is the child's responsiveness to the parents. This refers to that positive affect and emotion regulation as well as an emotional responsiveness to the parent. Also, a child's involvement with their parents contains a simple and thoughtful level of childhood to interact with his parents (Biringen, Derscheid, Vliegen, Closson, & Easterbrooks, 2014).

Despite there being an increase in the interest of researchers in the subject of the father-child dynamic, there has yet to be seen any elaboration on the topic of the EA in the father and adult relationship. According to Bowlby's assumption, the early parent-child interaction can be a source of emotional security that promotes healthy functioning in the main areas of development (Thompson, 2000). Consistent with this assumption, in a recent study of fathers' EA, Çörtük (2019) found that retrospective reports of EA of the father is associated with young adults' development in Turkey. Similarly, Karaoğlan (2018) stated that EA of fathers is positively related to emotional development among

young women. Together, the results of this research suggest links between the retrospective perceptions of childhood experiences with the father and the quality of later adult development.

Emotional Availability of Fathers and Subjective Well-Being

Given the importance of the quality of father-child relationships in childhood, it is accepted as an important protective factor for emerging adults' development. Several studies have suggested that the quality of a father-child relationship has a continuing influence on an emerging adult's well-being (Akbağ & Ümmet, 2018; Allgood, Beckert, & Peterson, 2012; Ferrari, Ranieri, Barni, & Rosnati 2015; Rosnati, Ranieri, & Barni, 2013; Steele & McKinney, 2019). SWB is defined as the evaluation and judgement of individuals in their own life and involves two dimensions which are emotional (positive and negative affects) and cognitive (life satisfaction) (Diener, 1984, 2000; Diener, Lucas, & Oishi, 2002). Individuals with a high level of SWB experience life satisfaction and positive emotions (e.g., happiness, self-esteem, and a sense of capability and desirability). In contrast, individuals with a low SWB are dissatisfied with life, experience sadness, and frequently feel negative emotions such as anger, unpleasant sensations, hopelessness or anxiety (Diener, Suh, & Oishi, 1997).

The existing literature found that significant associations in the effort to expand the conceptual understanding of the relationship between the EA of fathers and the current SWB level of emerging adults. Although Flouri (2004) found that closeness to the father and that fathers' involvement was not related to later SWB at the multivariate level, most of the studies suggested that the EA of fathers and the SWB level of emerging adults was positively correlated. For instance, Allgood et al. (2012) found that there was a statistically significant positive correlation between adolescent daughters' well-being and the father/daughter relationships that includes engagement, accessibility, and responsibility. Similarly, perceived father involvement, autonomy and support positively associated with a young adults' well-being and a high level of SWB among emerging women adults (Erbahar, 2014; Flouri & Buchanan, 2013). Moreover, the EA of fathers negatively correlated with aggression which is the negative effect of SWB of young adults (Özdoğan & Cenkseven-Önder, 2018). Also, a low level of EA of fathers in childhood is significantly related to a high level of victimisation, a high level of the autonomy, self-efficacy and a need for relationships among young adults (Gök & Cenkseven-Önder, 2018). Perhaps more importantly, this study identified several pathways of

influence through the EA of fathers' in childhood might be related to SWB in emerging adulthood.

Resilience as the Mediator

The American Psychology Association (APA, 2014) defined resilience as “the process of adaptation to important stressors such as difficulty, trauma, tragedy, threats or significant sources of stress such as family and relationship problems, serious health problems or workplace and financial stress factors (para. 4).” Although a small number of studies linked fathers' EA to emerging adults' resilience, fatherly influence in one's childhood may also have an impact on emerging adults' resilience. However, within this limited research, it has been demonstrated that childhood emphasises the key role that secure attachments play in the development of resilience (Luthar, 2006). Additionally, previous research found that resilience negatively correlates with attachment anxiety, attachment avoidance (Jenkins-Jennika, 2006; McGauran, Brooks, & Khan, 2019).

Additionally, another finding was that adults' SWB is linked to resilience (Burns & Anstey, 2010; Cederblad, 1996; Evie, 2018; Karreman & Vingerhoets, 2012; Miller, 2003). The findings of these works are contradictory. Some researchers have suggested that individuals having a high level of resilience is related to a high level of SWB (e.g., Huppert & So 2013; Ong, Bergeman, Bisconti, & Wallace, 2006). In particular, the negative correlations found between well-being and resilience (Cohn, Fredrickson, Brown, Mikels, & Conway, 2009; Liu, Wang, Zhou, & Li, 2014). Likewise, Loh, Schutte and Thorsteinsson (2014) argued that resilience directly predicts several well-being outcomes such as depression. The current study might better uncover these potential disparities.

In summary, it is necessary to pay more attention to the resilience as a mediator with respect to the link between the EA of fathers and the SWB of emerging adults. This current study is based on the idea that resilient people increase SWB in their lives (Cummins, Wooden, 2014; Graham & Oswald, 2010). Furthermore, within Attachment Theory, the assumption EA of fathers is associated with an adults' developmental outcomes as well as their resilience (Flaherty & Sadler, 2011). It appears that there aren't any studies assessing this mediation role of resilience, the relationship between the EA of fathers and the SWB of emerging adults. This study will contribute to filling this gap in the field.

The present study aimed to investigate the relationships between the retrospective EA of fathers and SWB by testing mediator roles of resilience on a sample of participants who were emerging adults. The researcher hoped that by identifying the role of EA of fathers on SWB and the resilience of emerging adults might help practitioners to address fathering practices. The evidence thus suggests that parents are indistinguishable in their influence on their children. Contradictory findings suggest that fathers might make significant contributions to their children's development which may predict their adjustment to adulthood (Lewis & Lamp, 2003). Additionally, the importance of family-adult interactions was mentioned in the cultural studies of Kağıtçıbaşı (1996, 2007) who found that young adults with close family bonds feel better and more satisfied. To the best of the researcher's knowledge, most of the studies on the EA of parents have been tested on the US population or other individualistic cultures, but attachment theory is as a universal concept (Biringen, Derscheid, Vliegen, Closson, & Easterbrooks, 2014) and there needs to be more research on collectivistic cultures.

Even though the effects of EA on SWB is well-documented (e.g. Armsden & Greenberg, 1987; Mónaco, Schoeps, & Montoya-Castilla, 2019; Öztürk & Mutlu, 2011), there is still a gap in the current literature to understand the relationship between the retrospective EA of fathers and the SWB of emerging adults. The study's results help to elucidate the relationship between the retrospective EA of fathers and the SWB and resilience of emerging adults in North Cyprus. Furthermore, the role of resilience in the relationships between the EA of fathers and the SWB of adults has remained previously unaddressed and unanswered. Moreover, it is important to study with the retrospective EA of fathers and the current SWB of emerging adults through resilience in a Turkish population and seeing potential antecedents relationships that can help us shape our parenting education programs in Turkey and North Cyprus. The expectation of this research was to find a link between the EA of fathers and SWB by studying the resilience level of emerging adults. Such a link might influence practitioners who are working this field to develop evidence-based interventions thus increasing SWB and resilience in an emerging adult population. In consequence, the present study added the findings of the relationship between retrospective EA of fathers and current SWB of emerging adults to current literature by testing the mediator roles of resilience. The prevalence of findings has led the researcher to operationally formulate the following hypotheses:

H1: The retrospective EA of fathers is positively correlated with the current SWB of emerging adults.

H2: Resilience mediates the relation between the EA of fathers and the SWB of emerging adults.

In summary, the main purpose of this study is to explore the mediation effects of resilience on the relationship between emerging adults' retrospective perceptions of the EA of their fathers and their current SWB. These relations can be seen in Figure 1.

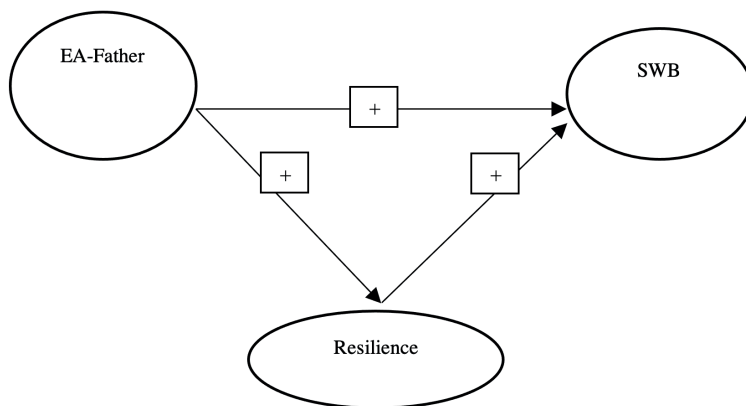

Figure 1. Mediation Model of the Study

Note. EA: Emotional Availability, SWB: Subjective Well-being

METHOD

Participants

The participants were 257 university students (141 women, 116 men) and all of them were living in North Cyprus. The age range was between 19 and 29 with the mean 22.42 ($SD = 2.04$). Convenient sampling was used in this study. The eligibility criteria for this study were being a university student and being in emerging adulthood. The exclusion criteria of this study were being an adopted or orphaned child.

Measures

Lum Emotional Availability of Parents (LEAP) Scale-Father Form. In order to assess the emotional availability of fathers, the researcher used the Lum Emotional Availability of Parents (LEAP) Scale. LEAP was originally developed by Lum and Phares (2005), and Gökçe (2013) adapted it for use with Turkish adults. In general, the

scale includes 15 items scored on a 6-point Likert-types scale ranging from 1 = Never (like my mother/father) to 6 = Always (like my mother/father). Two sample items were “Consoled me when I was upset” and “was emotionally available to me.” Response scores on the scale can range from 15 to 90. Higher scores of emotional availabilities indicated higher emotional availability of fathers respectively. In Gökçe’s (2013) study internal consistency of the LEAP scale was .96 ($p < .0001$) for the mother form and .97 ($p < .0001$) for the father form. For the purposes of the present study, only the father form was used. Cronbach’s Alpha value in the current study was .96.

Subjective Well-Being Scale (SWBS). In order to assess the subjective well-being of emerging adults, the Subjective Well-Being Scale was used. The SWBS was developed by Tuzgöl-Dost (2005). It consists of 46 items that reflect their cognitive and emotional assessment of their lives. Responses are provided using a five-point Likert-type scale ranging from 1 = Never agree to 5 = Always agree. Two sample items are “I’m satisfied my relationship with my family”, “I am having problems in my relations with my family”. Response scores on the SWBS can range from 46 to 230. Higher scores indicate a higher degree of subjective well-being respectively. Internal consistency of the scale was .96 in the original study and .91 in the current study.

Brief Resilience Scale (BRS). In order to assess resilience, the researcher used the Brief Resilience Scale (BRS). BRS was originally developed by Smith, Dalen, Wiggins, Tooley, Christopher, & Bernard (2008). The Turkish version was adapted by Doğan, (2015). This scale comprises six items and measures the level of individual resilience. Items are scored on Likert-type response scales, with answers from 1= Strongly Disagree, to 5= Strongly Agree. Two sample items of the scale are “Tend to bounce back quickly after hard times”, “It is hard for me to snap back when something bad happens”. Response scores on the BRS can range from six to 30 Higher scores of the scale indicated that higher resilience respectively. In the adaptation study, internal consistency ranged from .80 to 91. The internal consistency in this present study was .75

Procedure

Before starting to carry out the study, the researcher’s affiliation with the Ethical Committee was confirmed with the reference number 019-5526 in 21 May 2019. Then, written permission from the university departments was obtained. The participants’ recruitment was conducted during class times in a university arranged by research assis-

tants in coordination with the lecturers. Also, participants received an informed consent form that explains the aims of the research and the voluntary nature of their participation. All of the participants were also informed of their right to withdraw from the study at any stage during the data collection. The participants were also informed of their right of privacy and the confidentiality of their participation and answers. Prospective participants were informed about who would have access to the data, how the data would be stored and consent to publish the findings in academic publications has been sought. 297 participants who agreed to participate were administered the packets of instruments, but 40 of the participants were excluded from the study for missing responses, randomly completed instruments and not meeting the eligibility criteria of the study. Then, they were debriefed via email.

Data Analysis

SPSS 22.00 was used to conduct all the preliminary analyses, descriptive statistics, and confirmatory factor analysis, Pearson product-moment correlation. Skewness and Kurtosis statistics were used to test assumptions of normality. Additionally, the measurement portion of the model was tested in a two-step procedure (Anderson & Gerbing, 1988; Byrne, 2013). The first step involved a confirmatory factor analysis (CFA) of the measurement model, which included the relationships between the three latent variables represented by their indicators. The second step included a CFA of the causal relationships between the constructs of the model as specified by the theory. The mediation effect of resilience was tested for significance by adopting the Bootstrap estimation procedure in AMOS. In order to reduce the model complexity and estimation errors due to multiple items being subjective, well-being as a latent variable 3 parcels and EA of father as latent variable 4 parcels, resilience as a latent variable 3 parcels were created by using item-to-construct balancing procedures (Little, Cunningham, Shahar, & Widaman, 2002). In order to test the hypothesised model, the maximum likelihood estimation was used and a structural equation procedure was applied using the AMOS 22.0 program (Arbuckle, 2013). The adequacy of the model fit was assessed by the chi-square statistic (χ^2), a Comparative Fit Index (CFI) of .90 or above, a Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) of .06 or less and a Standardised Root Mean Square Residual (SRMR) of .08 or less (Hu & Bentler, 1999; Reise, Scheines, Widaman, & Haviland, 2013).

RESULTS

Descriptive Analyses and Correlations of EA of Father, Resilience and SWB.

The descriptive statistics of the EA of fathers, resilience and SWB including the mean value and standard deviation calculated for all of the samples and Pearson product-moment correlation of variables are presented in Table 1. All possible correlations were found to be positive and statistically significant.

Table 1. Descriptive Analyses Reliability Coefficients and Correlations of EA of Father, Resilience and SWB

Latent Variables	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3
1. Emotional Availability of Fathers	72.71	17.89	(.95*)	.31**	.32**
2. Brief Psychological Resilience Scale	19.7	3.12		(.95*)	.21**
3. Subjective Well-Being Scale	174.16	24.61			(.90*)

Note. * = reliability coefficient results, ** $p \leq .005$

Phase 1: Measurement Model

Confirmatory factor analysis was used to examine whether the measurement model fit the sample data adequately. The measurement model comprised of three latent factors and ten observed variables (See Figure 2). This model revealed a good fit to the data ($\chi^2(52) = 92.3$, $p < .001$, CFI = .96, RMSEA = .07, 90% CI [.05–.08], SRMR = .07). All factor loadings for the indicators on the latent constructs and all correlations among the latent variables were significant ($p < .001$).

Phase 2: Structural Model

Two structural models were tested in this study. In the first step, a direct effect of the emotional availability of fathers on SWB without including the mediator variable which is resilience, was tested. The directly standardised path coefficient was significant. The direct effect model provided an adequate fit to the data, $\chi^2(28) = 66.1$, $p < .001$, CFI = .82, RMSEA = .07, 80% CI [.06–.09], SRMR = .08 (See Figure 2). Then, a partially-mediated model which contained a mediator, which is resilience. and a direct path from the emotional availability of fathers to SWB, was tested. Emotional availability significantly predicted SWB ($\beta = .42$, $p < .001$), and resilience significantly predicted SWB ($\beta = .70$, $p < .001$). After accounting for the mediating effect of resilience, the direct effect of emotional availability of fathers on SWB was no longer significant ($\beta = .08$, $p > .05$). This suggests that resilience as a significant partial mediator in the proposed model thus, supporting *Hypothesis 2*. The significance of the mediation effect of resilience was test-

ed using the Bootstrap estimation method in AMOS 24 (Shrout & Bolger, 2002). As such, 1000 bootstrap samples were produced from the original data set to estimate the 95% confidence interval (Arbuckle, 2013).

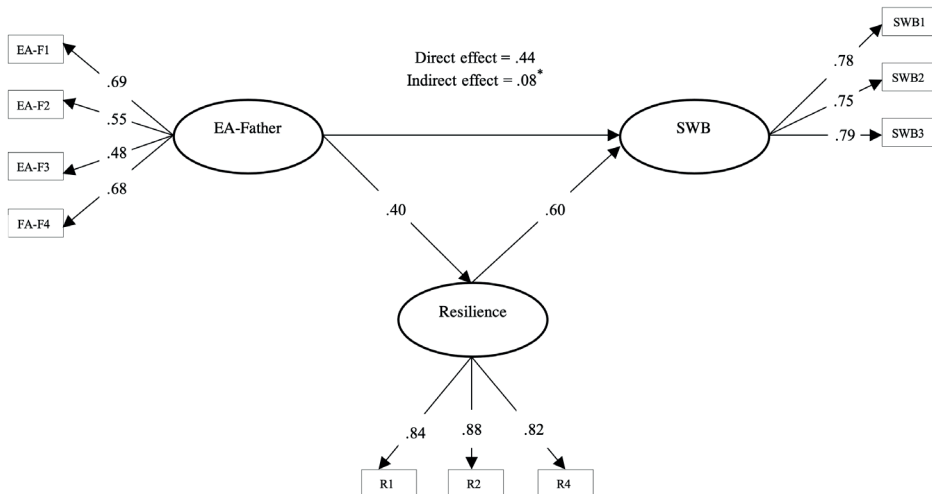

Figure 2. The Full Model of EA of Father, Resilience and SWB.

Note. EA: Emotional Availability, R: Resilience, SWB: Subjective Well-being

DISCUSSION

In this study, which was based on the assumptions of Attachment Theory, both the findings of retrospectively father-child interaction and concurrently emerging adults' SWB level were measured. Additionally, this current study tested the mediator role of resilience in this relationship. Based on the aim of the current study, the researcher firstly hypothesised that the retrospective EA of fathers positively correlated with the current SWB of emerging adults. In other words, the highest experience of the EA of fathers' in childhood related to the highest positive emotions (happy, hope, enthusiastic and etc.) and more satisfaction in later life. Consistent with this hypothesis, several studies have shown that father involvement in young childhood had a long-term effect on emerging adult's life satisfaction and subjective well-being (Hasida, 2003; Seo, 2007; Yang, Wang, Li, Teng, & Ren, 2008). Additionally, in line with Attachment Theory, Bretherton (2010) stated that longitudinal investigation results for the early father-child attachment relationships predict young adults' developmental outcomes in the USA, Germany, Great Britain and Israel. In the current study, the highest EA of fathers

related to the highest SWB of emerging adults. Consequently, Attachment Theory's assumption was supported in this study for Turkish culture. These findings may be a reflection of the quality of parent-child relationships during emerging adulthood which is, in large part, a function of the history of early parent-child interaction experiences (Whitbeck, Hoyt, & Huck, 1994). Likewise, Kağıtçıbaşı and Sunar, (1992) argued the Turkish family is characterised by emotional closeness. The recent project result for Turkish fathers revealed that the quality and quantity between the fathers and child interactions are changing from traditional to modern fatherhood (Bozok, 2018). Therefore, family services must focus primarily on not only mothers but also fathers as well. Moreover, practitioners may help fathers for child-rearing practices and improve fathers positive involvement with their children to produce long term benefits from childhood to emerging adults. The result of the current study may open a door to the implications of studies which provide evidence for the contribution of the quality of father and child interaction.

The hypothesis of this study was based on the aim that resilience mediates the relation between the EA of fathers and the SWB of emerging adults (H2). This result is consistent with previous findings. For example complete mediation was found for dismissing attachment in the relationship between the higher reappraisal and resilience Karreman and Vingerhoets (2012). Likewise, as anticipated, resilience acted as a partial mediator between attachment insecurity and perceived stress among university students (Thompson, Wrath, Trinder, & Adams, 2018). In other words, resilience plays a role in EA to predict the well-being of emerging adults. The researcher acknowledged some limitations of this study. Firstly, the sample of the study included university students who agreed to participate in this study in North Cyprus. Secondly, with the aim of this study, fathers' sociodemographic characteristics (e.g., education level, the age of become father, working status and working hours) were not collected by the researcher. Thus, others studies may consider these limitations in order to understand how this sociodemographic characteristic may influence this model.

As anticipated, the results of the present study indicated that the retrospective EA of fathers positively correlated with the current SWB of emerging adults (H1) and resilience mediated the relation between the EA of fathers and the SWB of emerging adults (H2) were supported. Although counselling practitioners at counselling centres within the university setting provide services for students, for clients with more severe mental

health conditions (Hunt & Eisenberg, 2010), more preventive counselling practices and trainings are needed. The present study's findings also offer several service-related implications for counsellors who are working with university students. Firstly, counsellors should examine the client in the context of not only mother and child interaction but also father and child interaction to understand attachment in the early childhood of these emerging adults. Secondly, counsellors should work with clients in aiming to improve their resilience level. Lastly, school counsellors should implement resilience interventions to this population that may lead to SWB among them. Also, practitioners who are working with parents should focus on effective parenting interventions and these interventions should also be designed according to the gender of parents.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Akbağ M., & Ümmet, D. (2018). Ana-babaya bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişki temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun aracı rolü. The mediator role of psychological needs in the relationship between mother-father attachment and subjective well-being. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 59–85.
- Allgood, S. M., Beckert, T. E., & Peterson C. (2012). The role of father involvement in the perceived psychological well-being of young adult daughters: A Retrospective Study. *North American Journal of Psychology*, 14(1), 95–110.
- American Psychological Association (APA) (2014). *The road to resilience*. Washington, DC: American Psychological Association. Retrieved from <http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx>.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modelling in practice: a review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103, 411–423. doi: 10.1037/0033-2909.103.3.411
- Arbuckle, J. L. (2013). *IBM SPSS Amos 22 user's guide*. Crawfordville, FL: Amos Development Corporation.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth Adolescence* 16, 427–454. <https://doi.org/10.1007/BF02202939>
- Biringen, Z. (2008). *The Emotional Availability (EA) Scales Manual*, 4th Ed. Boulder, CO: International Centre for Excellence in Emotional Availability.

- Biringen, Z., Derscheid, D., Vliegen, N., Closson, L., & Easterbrooks, M. A. (2014). Emotional availability (EA): Theoretical background, empirical research using the EA Scales, and clinical applications. *Developmental Review, 34*, 114–167. doi: 10.1016/j.dr.2014.01.002.
- Biringen, Z., & Robinson, J. (1991). Emotional availability in mother-child interactions: A reconceptualization for research. *American Journal of Orthopsychiatry, 61*(2), 258–271. <https://doi.org/10.1037/h0079238>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment* (Vol. 1). New York, NY: Basic Books
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, Vol. 2: Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss attachment* (Vol. 1, 2nd ed.). New York: Basic Books [Original ed. 1969].
- Bozok, M. (2018). *Ebeveynlik, erkeklik ve çalışma hayatı arasında Türkiye’de babalık. Fatherhood in Turkey between the parenthood, masculinity and working life*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Bretherton, I. (2010) Fathers in attachment theory and research: a review. *Early Child Development and Care, 180*: 1, 9–23. doi: 10.1080/03004430903414661
- Burns, R. A. & Anstey, K. J. (2010). The Conner-Davidson resilience scale (CD RISC): Testing the invariance of a uni-dimensional resilience measure that is independent of positive and negative affect. *Personality and Individual Differences, 48*(5), 527–531. doi: 10.1016/j.paid.2009.11.026
- Byrne, B. M. (2013). *Structural Equation Modelling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming*, 2nd Ed. New York, NY: Routledge.
- Casas, F., Coenders, G., Cummins, R. A., Gonzalez, M., Figuer, C., & Malo, S. (2008). Does subjective well-being show a relationship between parents and their children? *Journal of Happiness Studies, 9*, 197–205.
- Cederblad, M. (1996). Fifty years of epidemiologic studies in child and adolescent psychiatry in Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry, 50*(36), 55–66.
- Cohn, M. A., Fredrickson, B. L., Brown, S. L., Mikels, J. A., & Conway, A. M. (2009). Happiness unpacked: Positive emotions increase life satisfaction by building resilience. *Emotion, 9*, 361–368.
- Cummins, R. A., & Wooden, M. (2014). Personal resilience in times of crisis: The Implications of SWB Homeostasis and Set-Points. *Journal Happiness Studies, 15*, 223–235. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9481-4>
- Çörtük, A. (2019). *Genç yetişkinlerde ebeveyn duygusal erişebilirlik ve algılanan ebeveynlik biçiminin başa çıkma tutumları ile ilişkisi*. (Unpublished Master’s Thesis). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turkey.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin, 95*(3), 542–575.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist, 55*(1). doi: 10.1037//0003-066X.55.1.34.
- Diener, M. L., & Diener McGavran, M. B. (2008). *What makes people happy? A developmental approach to the literature on family relationships and well-being*. In M. Eid & R. J. Larsen (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 347–375). New York: Guilford.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2002). *Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction*. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (p. 463–73). Oxford University Press.
- Diener, E., Suh, E., & Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology, 24*(1), 25–41.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Türkçeye uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Turkish adaptation of the Brief Resilience Scale: Validity and reliability. *The Journal of Happiness & Well-Being, 3*(1), 93-102.

- Eccles, J., & Gootman, J. A. (2002). *Community programs to promote youth development*. Washington, DC: National Academies Press.
- Erbahar, Aylin. (2014). *The relationship between perceived parenting practices and subjective well-being of emerging female adults in Turkey*. (Unpublished master's thesis). Social Sciences Institute. Turkey.
- Evie, J. (2018). *Resilience and subjective well-being among university students*. Retrieved from <http://hdl.handle.net/10369/9987>.
- Ferrari, L., Ranieri, S., Barni D., & Rosnati R. (2015). Parent-child relationship and adoptees' psychological well-being in adolescence and emerging adulthood: Disentangling maternal and paternal contribution. *Family Science*, 6(1), 77–86 <https://doi.org/10.1080/19424620.2015.1081005>.
- Flaherty, S. C., & Sadler, L. S. (2011). A review of attachment theory in the context of adolescent parenting. *Journal of pediatric health care: official publication of National Association of Pediatric Nurse Associates & Practitioners*, 25(2), 114–121. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2010.02.005>
- Flouri, E. (2004). Subjective well-being in midlife: The role of involvement of and closeness to parents in childhood. *Journal of Happiness Studies*, 5(4), 335–358. doi:10.1023/b:johs.0000048461.21694.9.
- Flouri E., & Buchanan, A. (2013). The role of father involvement and mother involvement in adolescents' psychological well-being. *British Journal of Social Work*, 33(3): 399–406.
- George, C., Kaplan, N., & Main, M. (1984). *The adult attachment interview*. Berkeley, CA: University of California.
- Graham, L., & Oswald, A. J. (2010). Hedonic capital, adaptation and resilience. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 76(2), 372–384.
- Gök, F., & Cenkseven-Önder, F. (2018). Lise öğrencilerinde akran zorbalığına maruz kalma: Temel psikolojik ihtiyaçlar ve anne-babaya duygusal erişilebilirlik. Bullying victimization of high school students: Psychological needs and emotional availability of parents. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 14(2), 635–652. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.399218>.
- Gökçe, G. (2013). *Ebeveynin duygusal erişilebilirliği ve genel psikolojik sağlık: Duygu düzenleme, kişilerarası ilişki tarzı ve sosyal desteğin rolü [Emotional availability of parents and psychological health: The roles of emotion regulation, interpersonal relationship styles and social support]*. (Master's thesis, Ankara University, Turkey). Retrieved from <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/31109>.
- Gökçe, G., & Yılmaz, B. (2018). Emotional Availability of Parents and Psychological Health: What Does Mediate This Relationship?. *Journal of Adult Development*, 25, 37–47. <https://doi.org/10.1007/s10804-017-9273-x>
- Hasida, B. Z. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2), 67–79.
- Hunt, J., & Eisenberg, D. (2010). Mental health problems and help seeking behaviour among college students. *Journal of Adolescent Health*, 46, 3–10. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.08.008
- Huppert, F. A., & So, T. T. C. (2013). Flourishing across Europe: Application of a new conceptual framework for defining well-being. *Social Indicators Research*, 110 (3), 837–861.
- Jenkins-Jennika K. (2016). *The Relationship between Resilience, Attachment, and Emotional Coping Styles*. (Master's thesis, Old Dominion University, United States), Retrieved from https://digitalcommons.odu.edu/psychology_etds/28
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180–186. <http://dx.doi.org/10.1027/1016-9040.1.3.180>

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, self, and human development across cultures: Theories and applications* (2nd Ed.). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Kağıtçıbaşı, C., & Sunar, D. (1992). Family and socialization in Turkey. In Roopnarine, J. P., Carter, D. B. (Eds.), *Parent-child Relations in Diverse Cultural Settings: Socialization for Instrumental Competency* (pp. 75–88). Norwood, NJ: Ablex.
- Karaoğlan, T. (2018). *Baba ve yetişkin kızları arasındaki ilişkide babaya duygusal erişilebilirlik ve algılanan ebeveyn biçiminin yetişkin kadınlarda duygusal tepkisellik ve dürtüsel davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Unpublished master's thesis) Social Sciences Institute. Turkey.
- Karreman, A., & Vingerhoets, J. J. M. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual Differences, 53*, 821–826. doi: 10.1016/j.paid.2012.06.014.
- Kavas, S. (2019). *Yetişkin erkeklerin dürtüsel davranış, duygu düzenleme ve duyguları ifade eğilimlerinin algılanan babalık biçimi ve babaya duygusal erişilebilirlik açısından incelenmesi* (Unpublished master's thesis). Social Sciences Institute. Turkey.
- Kurilova, J. (2013). *Exploration of resilience in relation to mindfulness, self-compassion, and attachment styles*. (Master Thesis). University of Calgary, Applied Psychology, Alberta.
- Lee, C. M., & Gotlib, I. H. (1991). Family disruption, parental availability and child adjustment. *Advances in Behavioral Assessment of Children and Families, 5*, 171–199.
- Lewis, C., & Lamb, M. E., (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal of Psychology of Education, 18*(2), 211–228.
- Little, T. D., Cunningham, W. A., Shahar, G., & Widaman, K. F. (2002). To parcel or not to parcel: Exploring the question, weighing the merits. *Structural Equation Modeling, 9*(2), 151–173. http://dx.doi.org/10.1207/S15328007SEM0902_1
- Liu, Y., Wang, Z., Zhou, C., & Li, T. (2014). Affect and self-esteem as mediators between trait resilience and psychological adjustment. *Personality and Individual Differences, 66*, 92–97.
- Loh, J. M. I., Schutte, N. S., & Thorsteinsson, E. B. (2014). Be happy: The role of resilience between characteristic affect and symptoms of depression. *Journal of Happiness Studies, 15*, 1125–1138.
- Lum J. J., & Phares, V. (2005). Assessing the emotional availability of parents. *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessment, 27*, (3): 211–226. doi: 10.1007/s10862-005-0637-3.
- Luthar, S. S. (2006). Resilience in development: A synthesis of research across five decades. In D. Cicchetti & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (pp. 740–795). New York: Wiley
- McGauran, A., Brooks, M., & Khan, R., (2019) "The role of emotional resilience, childhood parentification, and attachment style on antisocial behaviour in adulthood: a comparison of an offender and normative population", *Journal of Criminal Psychology, 9*(2):75–87. <https://doi.org/10.1108/JCP-08-2018-0035>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York: Guilford Press.
- Miller, E. D. (2003). Reconceptualizing the role of resiliency in coping and therapy. *Journal of Loss and Trauma, 8*, 239–246. doi: 10.1080/15325020390233057
- Mónaco, E., Schoeps, K., & Montoya-Castilla, I. (2019). Attachment Styles and Well-Being in Adolescents: How Does Emotional Development Affect This Relationship?. *International journal of environmental research and public health, 16*(14), 2554. <https://doi.org/10.3390/ijerph16142554>
- Ong, A. D., Bergeman C. S., Bisconti, T. L., & Wallace, K. A. (2006). Psychological resilience, positive emotions, and successful adaptation to stress in later life. *Journal of Personality and Social Psychology, 91*, 730–749.

- Özdoğan, A. Ç., & Cenkseven-Önder, (2018). The relation between parents' emotional availability and reactive-proactive aggression in adolescents: The intermediary role of difficulties in emotion regulation. *Eğitim ve Bilim* 43, 194, 207–223. doi: 10.15390/EB.2018.7576.
- Öztürk, A. & Mutlu, T. (2011). The relationship between attachment style, subjective well-being, happiness and social anxiety among university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 9, 772–1776. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.398>.
- Reise S. P., Scheines R., Widaman, K. F., & Haviland, M. G. (2013). Multidimensionality and structural coefficient bias in structural equation modelling: A bifactor perspective. *Educational Psychological Measurement*, 73, 5–26.
- Roggman, L.A. Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H., & Raikes, H. (2002). Methodological, measurement, and design issues in studying fathers: An interdisciplinary perspective. In C. A. Tamis-LeMonda, & N. Cabrera (Eds.), *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives* (pp. 1–30). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rosnati, R., Ranieri, S., & Barni, D. (2013). Family and social relationships and psychosocial well-being in Italian families with internationally adopted and non-adopted children. *Adoption Quarterly*, 16(1), 1–16. doi:10.1080/10926755.2012.731030
- Saunders, H., Biringen, Z., Benton, J., Closson, L., Herndon, E., & Prosser, J. L. (2017). Emotional availability and emotional availability zones (EA-Z): From assessment to intervention and universal prevention. *Perspectives in Infant Mental Health*. Retrieved from <https://perspectives.waimh.org/2017/04/21/emotional-availability-emotional-availability-zones-ea-z-assessment-intervention-universal-prevention/>.
- Saunders, H., Kraus, A., Barone, L., & Biringen, Z. (2015). Emotional availability: theory, research, and intervention. *Frontiers in Psychology*, 6, 1069. doi: 10.3389/fpsyg.2015.01069.
- Seo, J. (2007). *The Long-Term Influence of Father Involvement on Emerging Adults' Psychological Well-Being*. (Doctoral thesis. The Florida State University, United States) Retrieved from <https://fsu.digital.flvc.org/islandora/object/fsu:176286/datastream/PDF/download/citation.pdf>.
- Shrout, P. E., & Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7, 422–445. doi:10.1037/1082-989X.7.4.422.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 194–200.
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E. A., & Collins, W. A. (2005). *The development of the person: The Minnesota study of risk and adaptation from birth to adulthood*. New York: The Guilford Press.
- Steele, H. E., & McKinney, C. (2019). Emerging adult psychological problems and parenting style: Moderation by parent-child relationship quality. *Personality and Individual Differences*, 146, 201–208. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.04.048>
- Suldo, S. M., & Fefer, S. A. (2013). *Parent-child relationships and well-being*. In C. Proctor & P. A. Linley (Eds.), *Research, applications, and interventions for children and adolescents: A positive psychology perspective* (p. 131–147). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6398-2_8.
- Thompson, R. (2000) The Legacy of Early Attachments, *Child Development*, 71, 145-152. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8624.00128>
- Thompson, R. A. (2008). Early attachment and later development. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment* (2nd Ed., pp. 348–365). New York, NY: Guilford Press.

- Thompson, G. Wrath, G., Trinder, K., & Adam, C. G. (2018). The roles of attachment and resilience in perceived stress in medical students. *Canadian Medical Education Journal*, 9(4), 69–77.
- Tuzgöl-Dost, M. (2005). Öznel İyi Oluş Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. [Developing Subjective Well-being Scale: Validity and reliability study]. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 103–111.
- Willingham, H. (2007). *Perceptions of parental emotional availability and students' adjustment to college*. (Doctoral thesis, Auburn University). Retrieved from <http://hdl.handle.net/10415/76>
- Whitbeck, L., Hoyt, D. R., & Huck, S. M. (1994). Early family relationships, intergenerational solidarity, and support provided to parents by their adult children. *Journal of Gerontology*, 49, 85–94.
- World Health Organization (WHO) (1999). WHO Welzijnsindex. Retrieved from: <http://www.cure4you.dk/354/WHO-5_%20Dutch.pdf>
- Yang, A., Wang, D. Li, T., Teng, F., & Ren, Z. (2008). The impact of adult attachment and parental rearing on subjective well-being in Chinese late adolescent. *Social Behaviour and Personality*, 36(10), 1365–1378.

Kişilik Özellikleri, Mizah Tarzları ve Üniversiteye Uyum Arasındaki Doğrudan ve Dolaylı İlişkiler: Mizah Tarzlarının Aracı Rolü

Direct and Indirect Relationships Between Personality Characteristics, Humor Styles and University Adjustment: The Mediating Role of Humor Styles

Ömer Taha Sözer¹ , Sinem Öztürk Dursun² , Neslihan Yortan² , Ülkü Güreşen³ , Mehmet Şakiroğlu⁴

Yazar notu: Bu araştırma II. Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Ars. Gör., Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Aydın, Türkiye

²Ars. Gör., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

³Üzm. Psikolog, Aydın Devlet Hastanesi, Aydın, Türkiye

⁴Dr. Öğr. Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Aydın, Türkiye

ORCID: Ö.T.S. 0000-0001-8955-3194;
S.Ö.D. 0000-0002-2176-8727;
N.Y. 0000-0003-3815-4905;
Ü.G. 0000-0002-2505-4094;
M.Ş. 0000-0001-8990-621X

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Ömer Taha Sözer,
Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Aydın, Türkiye
E-posta/E-mail: o.sozer@adu.edu.tr

Başvuru/Submitted: 04.07.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested:
09.07.2019

Son Revizyon/Last Revision Received:
15.04.2020

Kabul/Accepted: 11.06.2020

Online Yayın/Published Online: 18.11.2020

Atf/Citation: Sozer, O. T., Öztürk Dursun, S., Yortan, N., Güreşen, U. ve Şakiroğlu, M. (2020). Kişilik özellikleri, mizah tarzları ve üniversiteye uyum arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler: Mizah tarzlarının aracı rolü. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 533-559.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0047>

ÖZ

Üniversite uyumu, üniversiteye yeni başlayan gençlerin en sık karşılaştıkları yaşam zorlukları arasındadır. Uyum sürecini olumlu ya da olumsuz etkileyebilecek çeşitli bireysel farklılıklar olabilir. Bu farklılıkların ve uyumu kolaylaştırabilecek değişkenlerin belirlenmesi öğrencilerin yaşayabilecekleri zorlukların anlaşılması açısından önemli olacaktır ve erken müdahale imkanı sunacaktır. Buradan hareketle bu çalışma üniversiteye uyumda kişilik özelliklerinin ve mizah tarzlarının doğrudan etkisini ve kişilik özellikleri ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkide mizah tarzlarının dolaylı etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Kişilik özellikleri Pekştirmeye Duyarlılık Kuramı doğrultusunda önerilen davranışsal aktivasyon ve davranışsal inhibisyon sistemleri referans alınarak değerlendirilmiştir. Mizah tarzları ise kendini geliştirici, kendini yıkıcı, katılımcı ve saldırgan mizah olarak dört farklı boyutta ele alınmıştır. Türkiye'deki bir devlet üniversitesinde birinci sınıf okuyan 282 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların 193'ü kadın, 87'si erkektir. Araştırmada Davranışsal Aktivasyon-Inhibisyon Ölçeği, Mizah Tarzları Ölçeği ve Üniversite Yaşamı Ölçeği kağıt-kalem formu olarak uygulanmıştır. Bulgular davranışsal inhibisyonun üniversiteye uyumu negatif, davranışsal aktivasyonun ise üniversiteye uyumu pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Ayrıca kendini yıkıcı mizah tarzının üniversiteye uyumu negatif, kendini geliştirici ve katılımcı mizahın ise üniversiteye uyumu pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Yürütülen aracılık analizleri sonuçlarına göre davranışsal aktivasyon ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkide kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzlarının kısmi aracı oldukları saptanmıştır. Ayrıca davranışsal inhibisyon ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkide kendini yıkıcı mizahın aracı rolü incelenmiş, ancak analiz sonuçları kendini yıkıcı mizah tarzının aracı rolü olmadığını göstermiştir. Sonuçlara göre DİS ve kendini yerici mizah tarzı üniversite uyumu açısından risk faktörleri olarak değerlendirilebilirken DAS, kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzları uyum sürecini kolaylaştırabilir. Ödül duyarlılığı yüksek öğrenciler üniversiteye uyum sağlarken olumlu mizah tarzlarını kullanmakla birlikte, ceza duyarlılığı yüksek öğrencilerin uyum sürecinde yaşadıkları güçlüklerde olumsuz mizah tarzının rolü bulunmamaktadır. Bu sebeple bazı kişilik özelliklerinin üniversite uyumu için risk oluşturabileceğinin farkında olunmasının ve bir baş etme yöntemi olarak olumlu mizah tarzlarının geliştirilmesinin uyum sürecine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite uyumu, mizah, davranışsal aktivasyon, davranışsal inhibisyon, kişilik, baş etme

ABSTRACT

University adjustment is one of the most common life challenges that freshman encounter. There may be several individual differences that can either positively or negatively affect the adjustment process. Identifying the individual differences and variables that facilitate the adjustment process is significant to an understanding of students' adjustment difficulties and to hereby providing the opportunity for early intervention. For this reason, this study aims to investigate the direct effect of personality and humor styles on university adjustment and the indirect effect of humor styles on the relationship between personality and university adjustment. Behavioral activation and behavioral inhibition systems, postulated by Reinforcement Sensitivity Theory, were taken as a reference to measure personality characteristics. Humor styles were categorized in four different dimensions; self-enhancing, affiliative, self-defeating, and aggressive humor. Participants were 282 freshman students from a public university in Turkey. Of the participants 193 were female and 87 were male. Behavioral Activation-Inhibition Scale, Humor Styles Scale and University Life Scale were applied using a paper-pencil form. The results showed that while university adjustment was negatively predicted by behavioral inhibition, it was positively predicted by behavioral activation. Also, self-defeating humor predicted university adjustment negatively, while self-enhancing and affiliative humor predicted it positively. The results of the mediation analyses revealed that the relationship between behavioral activation and university adjustment was mediated partially by self-enhancing and affiliative humor styles. The mediational role of self-defeating humor in the relationship between behavioral inhibition and university adjustment was also examined, but the result showed that self-defeating humor had no mediational role. According to the results, BIS and self-defeating humor style seem to be risk factors for university adjustment whereas BAS, self-enhancing and affiliative humor styles facilitate this process. Students high in reward sensitivity use positive humor styles when adjusting to university, whereas difficulties in the adjustment process of students high in punishment sensitivity are not due to the use of malignant humor styles. For this reason, recognizing some personality characteristics as risk factors for university adjustment and enhancing positive humor styles as coping strategies may be helpful for dealing with the adjustment process.

Keywords: University adjustment, humor, behavioral activation, behavioral inhibition, personality, coping

EXTENDED ABSTRACT

According to Reinforcement Sensitivity Theory, approach and avoidance motivations are two basic biological personality characteristics (Gray, 1982). These motivations are derived from the behavioral activation system (BAS) and the behavioral inhibition system (BIS) in the brain. BAS is activated by the presence of cues for reward and is responsible for positive emotions, whereas BIS is activated by punishing stimuli and is responsible for negative emotions, specifically anxiety and fear. Recent studies show that these two systems are not only related to daily emotions, behaviors and cognitions, but also to pathological conditions such as externalizing and internalizing disturbances (See, Bijttebie, Beck, Claes, & Vandereycken, 2009).

College adjustment is a highly important issue for students, especially for freshmen. The first year of university life may be challenging for some students, but not all of them adapt to this situation to the same degree. Students' personality may shape the adaptation process via some coping strategies (Carver & Connor-Smith, 2010). So, in stressful conditions individuals may utilize some coping strategies compatible with their personality. Thus, some strategies may facilitate the adaptation process.

Coping strategies are a broad concept in the psychology literature but some strategies like humor have not been investigated as much as others. Coping humor was found to be correlated with less stress (Fritz, Russek, & Dillon, 2017), with less depression (Overholser, 1992) and even with long-term physical health outcomes such as enhanced adjustment to cancer, better physical health and reduced mortality (Romundstad, Svebak, Holen, & Holmen, 2016).

Humor has been categorized into four distinct styles (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, & Weir, 2003). Two of them (self-enhancing and affiliative) are beneficial for oneself and for relationships with others, while the other two (self-defeating and aggressive) are harmful in those areas. Self-enhancing humor provides a support for persons even in stressful conditions by maintaining a humorous outlook on life. Affiliative humor is also a benign humor style in that people joke, act and speak in a humorous way to enhance their relationships with others. Self-defeating humor is a harmful humor style in which people disparage themselves to amuse others in order to gain approval or connection. Aggressive humor is used for establishing superiority over others by means of teasing and ridiculing others.

The main purpose of this study is to investigate the direct effect of BAS/BIS and humor styles on university adjustment. Secondly, the study aims to examine the mediating role of humor styles between BAS/BIS and university adjustment.

Method

The participants in the study were 282 freshman students from a state university in Turkey with the mean age of 19.56 ($SD = 1.36$), and their ages ranged from 17 to 29 years. 193 of the participants were female (68.5%) and 87 participants were male (30.9%). Students were provided with the Turkish version of the BIS/BAS Scale, Humor Styles Questionnaire and University Adjustment Scale. IBM's software SPSS for Windows was used for all analyses. Mediation analyses were conducted by the Model 4 of PROCESS for SPSS (Hayes, 2016).

Results

The results of the Pearson correlation indicated that both BAS and BIS were associated with university adjustment ($r(280) = .18$ and $r(280) = -.15$, respectively). Of all the humor styles, affiliative humor showed the strongest relation with the outcome ($r(280) = .31$). Self-enhancing and self-defeating humor were correlated with university adjustment, ($r(280) = .18$ and $r(280) = -.19$, respectively). Direct effects of personality and humor styles on university adjustment were calculated by multiple linear regression analyses. Results showed that

the model was significant ($R^2 = .24$, $F(5, 276) = 17.82$, $p < .001$). University adjustment was negatively predicted by behavioral inhibition ($B = -0.72$, $SE = 0.48$) while it was positively predicted by behavioral activation ($B = 0.97$, $SE = 0.40$). Furthermore, self-defeating humor negatively predicted university adjustment ($B = -1.25$, $SE = 0.22$) and the two positive humor styles, self-enhancing ($B = 0.77$, $SE = 0.26$) and affiliative humor ($B = 1.43$, $SE = 0.27$), positively predicted it. According to the results of the mediational analyses, while both self-enhancing and affiliative humor styles partially mediated the relationship between BAS and university adjustment, self-defeating humor did not mediate the relationship between BIS and university adjustment.

Discussion

In this study BAS/BIS and humor styles independently predicted university adjustment. According to the results, BIS and self-defeating humor style seem to be risk factors for university adjustment whereas BAS, self-enhancement and affiliative humor styles facilitate this process. Students who are high in reward sensitivity adjust to university partly via using positive humor styles, whereas difficulties in the adjustment process of students who are high in punishment sensitivity are not due to the use of malignant humor styles. In the light of the positive features of humor (Ruch & McGhee, 2014), incorporating a positive humor style as a coping strategy into counseling or orientation programs may be helpful for students.

Although this study has contributed a new understanding to the adjustment literature, methodological limitations of the study should be taken into consideration in interpreting the results. The cross-sectional nature of this research prevents making inferences about causal relationships. Longitudinal and, in particular, daily diary writing or experience sampling studies would be helpful to understand the humor processes in real life situations and to draw causal inferences regarding adjustment.

Türkiye İstatistik Kurumu (2019) verilerine göre Türkiye’de her yıl ortalama bir milyondan fazla genç üniversite eğitime başlamaktadır. Üniversiteye başlayan gençlerin büyük çoğunluğu o güne kadarki yaşamlarını geçirmiş olduğu yeri terk edip başka bir yerde yeni bir yaşama uyum sağlama gibi alışık olmadıkları bir durumla karşılaşmaktadır. İçerisine henüz dahil oldukları bu yaşam biçimi eğitim, insan ilişkileri ve sosyal yaşam açısından geçmiş yaşantılarına göre farklılık göstermektedir (Karahan Sardoğan, Özkamalı ve Dicle, 2005). Dolayısıyla üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin karşılaştığı ve üstesinden gelmesi gereken bazı zorluklar vardır. Bu süreçte zorluk yaşayan gençler birtakım psikolojik ve davranışsal problemler gösterebilirler. Gençlerin sorun alanları arasında yalnızlık, aşırı sorumluluk alma, arkadaş ilişkilerinde çatışmalar veya uyumsuzluk, uykuyla ilişkili problemler, akademik ve duygusal sorunlar gösterilmektedir (İkiz ve Otlu, 2015). Üniversite yaşamının getirmiş olduğu birtakım talep ve güçlükleri öğrencilerin ne ölçüde karşılayabildikleri uyumun bir göstergesidir (Feldt, Graham ve Dew, 2011). Öğrencilerin yeni sosyal çevrelerini şekillendirme, üniversitenin yeni bir üyesi olarak üretken olabilme, yeni rolleri ve sorumlulukları üstlenebilme, özerk bir birey olma ve tercih etmiş oldukları alanda ilerleme gibi kriterler üniversiteye uyum sağladıklarının ölçüsü olarak gösterilmektedir (Credé ve Nieohorster, 2012).

Her alanda olduğu gibi üniversiteye uyum sürecinde de birtakım bireysel farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda iletişim becerileri (Ceyhan, 2006), iyimserliği ve psikolojik dayanıklılığı (Yalım, 2007) yüksek olan öğrencilerin üniversiteye daha iyi uyum sağladığı bulunmuştur. Birtakım problem çözme becerilerinin ve sosyal destek arama eğilimlerinin yanı sıra yalnızlık, kopukluk ve zedelenmiş özerklik gibi erken dönem uyumsuz şemaların (Yıldız, 2018) ve ayrılık anksiyetesinin (Akhunlar Turgut, Sarıot Ertürk, Karşlı ve Şakiroğlu, 2018) üniversite uyumuyla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Herhangi bir zorlayıcı duruma veya yeni bir yaşam tarzına uyum sağlama da kişilik özelliklerinin önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda dışadönüklük, uyumluluk, deneyime açıklık ve duygusal dengeli olmanın üniversite uyumunu kolaylaştırdığı birçok çalışmada gösterilmiştir (Credé ve Nieohorster, 2012). Özellikle sorumluluk kişilik özelliğine sahip olanların göstermiş olduğu düzenli ve gayretli olma çabaları akademik uyumun önemli bir yordayıcısıdır (Feldt ve ark., 2011).

Alan yazında kişilik özelliklerini ele alan pek çok yaklaşım olmakla birlikte araştırmalara konu olan en yaygın kişilik kuramı beş faktör kişilik modelidir (McCrae ve Costa, 2003). Bununla birlikte Eysenck’in (1967) üç faktörlü kişilik modeli ve daha güncel

olan Gray'in (1982) pekiştirmeye duyarlık kuramı bireysel farklılıkların temelindeki biyolojik yatkınlıklara değinmektedir. Pekiştirmeye duyarlık kuramı beynin ödül ve ceza uyaranlarına duyarlılığına bağlı olarak yaklaşma ve kaçınma olmak üzere temelde iki güdü olduğunu ileri sürmektedir. Biyolojik yaklaşımların diğer yaklaşımlara göre bir avantajı kişiliğin işlevsel yönünü vurgulaması ve beş faktör modelindeki kişilik özelliklerinin yaklaşma ve kaçınma duyarlılığıyla yakından ilişkili olmasıdır (Carver ve Connor-Smith, 2010). Belirli kişilik özelliklerinin yanı sıra baş etme mekanizmaları da uyum süreciyle doğrudan ilişkili olabilmektedir. Lazarus ve Folkman (1984) bireylerin içsel ve dışsal zorluklar karşısında göstermiş oldukları bilişsel ve davranışsal çabaları baş etme olarak tanımlamışlardır. Problem çözme, sıkıntı verici durumları olumlu olarak yeniden değerlendirme, sosyal destek arama ve sıkıntılı durum, duygu ve düşünceleri kabullenme olumlu baş etme yöntemlerine; kaçınma, duygusal ve düşünsel bastırma, inkar ve madde kullanımı olumsuz baş etmeye örnek gösterilebilir. Mizah da araştırmacıların son yıllarda ilgisini çeken ve farklı türlerinin kavramsallaştırıldığı bir baş etme biçimidir (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray ve Weir, 2003). Gerek fiziksel gerek de ruhsal olarak zorlayıcı yaşam olayları karşısında mizahi bir yaklaşım sergileyen kişilerin bu durumlarla daha iyi baş ettikleri görülmektedir (Fritz, Russek ve Dillon, 2017).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda da olumlu mizah kullanımının stresli durumlarda kişilerin kendilerini daha güvenli hissetmeleriyle (Özdemir, Sezgin, Kaya ve Receptoğlu, 2011), iletişim ve uyum sağlama becerileriyle (Özbay, Palancı, Kandemir ve Çakır, 2012), stresle başa çıkmayla (Dumanlı ve Köroğlu, 2018), psikolojik sağlıkla (Akdur ve Durak-Batgün, 2018), öznel iyi oluş ve evlilik uyumuyla (Demirci, 2019) pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Mizahın üniversite uyumuyla ilişkisinin araştırıldığı çalışmalarda bir baş etme yöntemi olarak mizah kullanan öğrencilerin okulu bırakma niyetlerinin daha düşük olduğu (Alkan, 2014), üniversite uyumunun bir alt alanı olan kişisel uyumlarının daha iyi olduğu (Rahat ve İlhan, 2016) bulunmuştur. Öte yandan Türkiye ve Amerika'daki öğrencilerle yapılan bir çalışmada mizah kullanımının genel uyum ile ilişkili olmadığı, üstelik akademik uyum ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur (Tuna, 2003). Ancak bu çalışmalarda mizahın sadece olumlu yönünün ele alınmış olmasından dolayı çalışmalar arasındaki çelişkili sonuçlar mizahı tek boyutlu olarak ele almaktan kaynaklanmış olabilir.

Kişilik-Baş Etme-Sonuç Kuramı (Personality-Coping-Outcome Theory; Gallagher, 1996) stresli bir durum karşısında kişilik özelliklerinin birtakım baş etme mekanizmalar-

rını ortaya çıkaracağını öne sürmektedir. Yani kişilik özellikleri insanların stresli bir durum sırasında kullandıkları baş etme yöntemleriyle ilişkili olabilmektedir (Carver ve Connor-Smith, 2010). Dolayısıyla uyumla pozitif ilişki gösteren kişilik özelliklerinin işlevsel baş etme mekanizmalarını sürece dahil ettiği düşünülmektedir. Bu sebepten kişilik özellikleri ve baş etme yöntemlerinin birlikte ele alınması hangi biyopsikososyal süreçlerin zorlayıcı koşullar altında olumlu çıktılarını kolaylaştırdığının anlaşılmasında yardımcı olabilir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada davranışsal aktivasyon ve inhibisyon kişilik özellikleri ile mizah tarzlarının üniversite uyumuyla doğrudan ilişkileri incelenecek; bunun yanı sıra kişilik özellikleri ve uyum ilişkisinde mizah tarzlarının aracı rolü de test edilecektir.

Biyolojik Kişilik Yaklaşımının Temelleri: Yaklaşma ve Kaçınma Güdülleri

Her birey günlük hayatta çeşitli duygu, düşünce ve davranışlara yol açan birçok durum ve ortama karşılaşmaktadır. İş, okul veya hastane ortamında bulunmak, tehlikeli bir hayvanla karşılaşmak (örn., yılan, havlayan bir köpek), sevindirici bir haber almak, lezzetli bir yemek yemek, kritik bir iş görüşmesi yapmak ve sınava hazırlanmak gibi birçok durum hemen her insanda farklı düzeyde deneyimlenmektedir. Bazı uyaranlar kimisi için çekici olabilirken bazıları da itici olabilmektedir. Bu bireysel farklılıkların ise doğuştan gelen birtakım yapısal farklılıklardan kaynaklandığı öne sürülebilir. Gray (1982), biyolojik farklılıkların kişilik üzerindeki etkisini inceleyen araştırmacılardan (örn., Eysenck, 1967) yola çıkarak, insan davranışını güdüleyen iki farklı sistem olduğunu ileri sürmüştür. Gray (1982) tarafından geliştirilen Pekiştirmeye Duyarlılık Kuramı'na (Reinforcement Sensitivity Theory) göre, yaklaşma ve kaçınma güdülleri bu sistemin temel bileşenleri olarak kavramsallaştırılmaktadır. Yaklaşma güdüsü davranışsal aktivasyon sistemi (DAS) ve kaçınma güdüsü de davranışsal inhibisyon sistemi (DİS) olarak adlandırılır. Gray'e (1982) göre her iki sistem birbirinden bağımsız olarak çalışmaktadır ve farklı pekiştireçlere duyarlılık göstermektedir. Kişiliğin doğuştan gelen eğilimsel (dispositional) yönleri insanların çevresel uyaranları nasıl deneyimleyeceğini ve duygularını ne şekilde düzenleyeceğini büyük ölçüde belirlemektedir (Ford, McCreight ve Richardson, 2014).

DİS belirsizlik içeren yeni durumlara, ceza olasılığı olan ve ödüllendirici olmayan uyaranlara karşı insanların daha duyarlı olmalarını sağlar (Carver ve White, 1994). Böylece DİS duyarlılığı fazla olan kişilerin bu tarz uyaranlarla karşılaştıklarında daha fazla korku, anksiyete, engellenme ve üzüntü gibi duygular deneyimlemeye yatkın oldukları

söylenbilir (Carver ve White, 1994; Heponiemi, Keltikangas-Järvinen, Puttonen ve Ravaja, 2003; Meyer, Olivier ve Roth, 2005; Voigt ve ark., 2009). Araştırmalar, DİS'in zarardan kaçınmayla ilişkili olduğunu (Mardaga ve Hansenne, 2007), bu sebeple bireylerin yeni uyaranlara veya ortamlara karşı daha tedbirli yaklaşıklarını göstermiştir (Viana ve Gratz, 2012). DİS duyarlılığı yüksek olan bireyler sosyal ilişkilerinde bozulma tehdidiyle veya sonucunda ceza alabilecekleri stresli durumlarla karşılaşmaları halinde daha fazla olumsuz duygulanım deneyimlemektedirler (Heponiemi ve ark., 2003; Meyer ve ark., 2005). Ayrıca bu bireylerin intihar düşüncelerine de daha meyilli oldukları rapor edilmiştir (Rasmussen, Elliot ve O'Connor, 2012). Geniş kapsamlı bir araştırmada DİS puanı yüksek olan bireylerin kaygı duyma eğilimlerinin fazla olduğu, DİS puanının kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu, ancak her iki cinsiyetin de DİS puanlarının yaşla birlikte düştüğü bulunmuştur (Jorm ve ark., 1998). Çocukluk çağında deneyimlenen olumsuz yaşam olaylarının yetişkinlikte daha yüksek DİS puanını yordadığı (Rosenman ve Rodgers, 2006) ve DİS aşırı duyarlılığının klinik anksiyete ve depresyon gibi içselleştirme bozukluklarıyla ilişki olduğu gösterilmiştir (Bijttebier, Beck, Claes ve Vandereycken, 2009; Vervoort ve ark., 2010).

DAS ise organizmayı ödül uyaranlarına duyarlı kılmakla birlikte olumlu duyguların da daha fazla yaşanmasını sağlamaktadır (Carver ve White, 1994; Ford ve ark., 2014; Heponiemi ve ark., 2003). DAS hayattan keyif almayla ilişkili olmasına rağmen, bu sistemin duyarlılığı yüksek olan kişilerin yenilik ve ödül aramaya daha eğilimli oldukları söylenebilir (Mardaga ve Hansenne, 2007). Böylece aşırı DAS aktivasyonunun keyif verici uyaranlara daha fazla yönelmeyle, madde ve alkol kötüye kullanımı gibi riskli davranışlarla (Franken ve Muris, 2006; Voigt ve ark., 2009) ve dışsallaştırma bozuklukları olarak bilinen dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, davranım bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğuyla ilişkili olabileceği bulunmuştur (Bijttebie ve ark., 2009; Hundt, Kimbrel, Mitchell ve Nelson-Gray, 2008). Sonuç olarak, davranışı güdüleyen sistemlerdeki bu temel bireysel farklılıkların herhangi bir durumun, özellikle yeni bir uyaranın, tehdit edici veya ödüllendirici olarak algılanıp algılanmamasında belirleyici rol oynadığı düşünülmektedir.

Kişilik Özellikleri ve Üniversiteye Uyum

Üniversite yaşamının ilk yılları gençlerin hem içinde buldukları gelişimsel dönemden hem de bu dönemin geçmiş yaşantılarından birçok açıdan farklılık gösterebilecek özelliklerinden dolayı bazı gençler için oldukça zorlayıcı olabilmektedir. Üniversite

yaşamına uyum başlı başına önemli sonuçları olan bir durumdur. Alan yazında birçok faktörün uyum süreciyle ilişkili olabileceği bulunmuştur.

Baker ve Siryk (1984) üniversiteye uyumu akademik, sosyal, kişisel-duygusal ve kurumsal uyum gibi farklı boyutlarla ele almıştır. Bu alanlarda gençlerin yaşadıkları zorluklar üniversiteye uyum süreciyle başarılı biçimde baş etmelerini güçleştirebilmektedir. Bu durum ise öğrencilerin derse devam edememeleri, okulu bırakmaları, kendilerine yönelik olumsuz duygular geliştirmeleri, alkol ve madde kullanımlarının artması ve psikolojik iyi oluşlarının bozulmasına neden olabilmektedir (Dyson ve Renk, 2006; Pritchard, Wilson ve Yamnitz, 2007; Vella-Zarb ve Elgar, 2010). Ülkemizde üniversite uyumu üzerinde yapılan çalışmalarda sosyo-demografik faktörlerin yanı sıra (Aladağ Bayrak ve Bülbül, 2013) içsel ve sosyal psikolojik faktörlerin de uyumla ilişkili olduğu gösterilmiştir. İletişim becerileri yüksek olan (Ceyhan, 2006) ve sosyal çevrelerini destekleyici olarak şekillendirebilen gençlerin (Duru, 2016) daha iyi uyum sağladıkları bulunmuştur. Yakın zamanlı çalışmalarda da bireylerin daha çok erken yaşantılarıyla kişiliklerini şekillendiren ve göreceli olarak süregelen psikolojik durumların da (örn., ayrılık anksiyetesi ve erken dönem uyumsuz şemalar) üniversiteye uyumlarıyla negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Akhunlar Turgut ve ark., 2018; Yıldız, 2018). Önemli bir koruyucu faktör olan psikolojik dayanıklılık da üniversite uyumuyla çok yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur (Kaba ve Keklik, 2016).

Uyum sürecinde kişinin algıladığı stres düzeyinin ve yaşadığı zorlukların sahip olduğu kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Örneğin ceza duyarlılığının yüksek olduğu nevroitiklik kişilik özelliği ve ödül duyarlılığının oldukça az olduğu aşırı içe dönük olma üniversite öğrencilerinde uyumu olumsuz etkilerken, psikolojik stresin daha yoğun deneyimlenmesine neden olabilmektedir (Warbah ve ark., 2007). Bir çalışmada dışadönüklerin (ödül duyarlılığı yüksek kişiler) üniversite hayatının stresini daha az deneyimledikleri, nevroitiklik puanı yüksek olan kişilerin ise daha fazla stres yaşadıkları gösterilmiştir (Lu, 1994). Beş Faktör Kişilik özellikleri açısından bakıldığında üniversite uyumuyla dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık pozitif yönden ilişkilirken; nevroitikliğin ise uyum sürecini zorlaştıran bir özellik olduğu ortaya çıkmaktadır (Credé ve Niehorster, 2012). Alan yazında üniversite uyumu ile kişilik özelliklerinin ilişkisinin incelendiği araştırmalarda kişiliğin Beş Faktör Kişilik özellikleri açısından ele alınmış olduğu saptanmış, ancak biyolojik yaklaşımla incelendiği bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu sebepten bu çalışmada kişilik özelliklerinin Pekiştirme-

ye Duyarlılık Kuramı (Corr, 2004) doğrultusunda davranışsal aktivasyon ve davranışsal inhibisyon kişilik özellikleri bağlamında incelenmesi hedeflenmiştir. Davranışsal aktivasyon düzeyi yüksek kişilerin yeniliğe açık, strese daha az duyarlı ve hedef odaklı oldukları; buna karşılık davranışsal inhibisyon düzeyi yüksek olanların ise belirsizlik içeren yeni durumlara ve engellenmeye duyarlı oldukları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

H_1 : Davranışsal aktivasyon üniversite uyumunu pozitif yönde, davranışsal inhibisyon ise üniversite uyumunu negatif yönde yordayacaktır.

Bir Baş Etme Yöntemi Olarak Mizah

Freud (1905) mizahi hoş olmayan durumlardan kurtulmak için kullandığımız olgun bir savunma mekanizması olarak tanımlar (Akt., Özdolap, 2015). Birey korku, üzüntü, öfke benzeri olumsuz duygular yaşadığında, eğlence algısı veya bazı durumlardaki çelişkili öğeler bakış açısını değiştirmesini sağlar ve bu duygulardan uzaklaşmaya olanak tanır. Böylece kişi, duygulara yönelik bir enerji tasarrufu elde etmiş olur, bu da hazzı meydana getirir. (Freud, 1905; akt., Özdolap, 2015).

Ampirik çalışmalar stresli durumlar karşısında mizaha başvurmayı etkili bir baş etme yöntemi olarak tespit etmiştir (Overholser ve Adams, 1997). Mizah, içinde bulunan durumu bilişsel ve duygulanımsal (afektif) olarak yeniden yapılandırma süreci olarak tanımlanabilir (Martin, Kuiper, Olinger ve Dance, 1993). Buna göre sorunlarla karşılaşıldığında mizahi bir yaklaşım sergileyen kişi, durumla arasına mesafe koyarak sorunu daha az tehdit edici ve stresli olarak algılamaktadır (Martin ve ark., 1993). Yani kişi olumsuz olay veya durumları daha az sıkıntı duyacağı bir şekilde yeniden değerlendirir ve kendisine olumlu katkıları olabilecek yaşantılar olarak görmeye çalışır. Bunu yaparken de mizahi bir yaklaşım sergiler.

Araştırmalar mizahi yönleri gelişmiş kişilerin daha az duygudurum bozuklukları gösterdiklerini (Martin ve Lefcourt, 1983), bağışıklık sistemlerinin viral ve bakteriyel enfeksiyonlara karşı daha dayanıklı olduğunu (Martin ve Dobbin, 1998; akt., Vilaythong, Arnau, Hosem ve Mascaro, 2003), mizahın yalnızlık ve depresyona karşı koruyucu olduğunu ve yüksek öz-saygı ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Overholser, 1992). Bununla birlikte mizah ile ilgili yapılan ilk çalışmaların stres üzerindeki olumlu etkisine ilişkin tutarsız bulgular (örn., Korotkov ve Hannah, 1994; Martin ve Lefcourt, 1983; Porterfield, 1987; Safranek ve Schill, 1982; Vilaythong ve ark., 2003), mizah duygusu-

nun çok boyutlu olarak (yani olumsuz mizah tarzlarını da dahil ederek) ele alınmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Martin, 2001).

Martin ve arkadaşları (2003) dört farklı mizah tarzı belirlemişlerdir. Bunlardan ikisi kişinin kendisine ve diğerlerine karşı olumlu, diğer ikisi de olumsuz veya zararlı nitelikteki mizah anlayışlarıdır. Kendini geliştirici mizah, kişilerin yaşama karşı mizahi bir tutum sergilemesini ve zor koşullar altında olaylara mizahi bir bakış açısıyla yaklaşımını ifade eder. Katılımcı mizah, kişinin sosyal ilişkilerini geliştirmek için diğerlerini eğlendirdiği ve güldürdüğü mizah tarzıdır. Bir çalışmada kendini geliştirici ve katılımcı mizah sağlıklı sosyal ilişkiler ve psikolojik iyi oluşla ilişkili bulunmuştur (Kuiper, 2010). Saldırgan mizah, diğerleri üzerinde üstünlük kurmak için kişinin diğerlerini aşağılayıcı bir şekilde mizaha başvurmasını ifade eder (Martin ve ark., 2003). Bu mizah tarzı kişiler arası ilişkileri olumsuz etkilemektedir (Cann, Zapata ve Davis, 2011). Son olarak kendini yıkıcı mizah, kişilerin diğerlerini eğlendirmek için kendini aşağılamasını ifade eder (Martin ve ark., 2003). Bu kişiler mizahi sorunlardan ve olumsuz duygularla baş etmekten kaçınmak için kullanırlar (Ford ve ark., 2014). Ülkemizde yapılan bir çalışmada kendini geliştirici ve katılımcı mizah psikolojik sorunlarla negatif yönde, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah ise pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Akdur ve Durak-Batıgün, 2018). Bir diğer çalışmada olumlu mizah tarzları öznel iyi oluşla pozitif yönde, olumsuz mizah tarzları ise negatif yönde ilişki oluşturmuştur (Reisoğlu ve Yazıcı, 2017). Genel olarak olumlu mizah kullanımı hem psikolojik hem de fiziksel olarak sıkıntıların daha hafif düzeyde deneyimlenmesini ve stresli koşullara daha etkili bir şekilde uyum göstermeyi sağlamaktadır (Fritz ve ark., 2017). Bu sebeple farklı mizah tarzlarının üniversite uyumunu farklı yönlerde etkileyebileceği düşünülerek aşağıdaki hipotez kurulmuştur.

H_2 : Kendini geliştirici ve katılımcı mizah üniversite uyumunu pozitif yönde, kendini yıkıcı ve saldırgan mizah üniversite uyumunu negatif yönde yordayacaktır.

Bununla birlikte kişilik özellikleri ile uyum süreci arasında birtakım baş etme mekanizmaları rol oynamaktadır. Yani bireysel özelliklerin herhangi bir durumun sonucuyla doğrudan değil dolaylı olarak ilişkili olduğu düşünülebilir. Lu'nun (1997) çalışmasında elde edilen bulgular dışa dönük yani ödüle duyarlı, enerjik ve olumlu duyguları daha fazla deneyimleyen kişilerin üniversite uyumlarının daha iyi olduğunu göstermektedir. Bu kişilerin sahip olduğu yaklaşma güdüleri sorun yaşadıkları zaman daha çözüm odaklı, sosyal destek arayışı içinde ve bilişsel olarak daha olumlu bir tu-

tum içinde olmalarına yardımcı olabilir. Benzer şekilde ceza duyarlılığı yüksek olan nevrotik kişiler ise daha kaçınma eğilimli bir baş etme içinde olabilmektedirler (Carver ve Connor-Smith, 2010).

Çalışmalar DAS eğilimi yüksek ve dışa dönük kişilerin daha fazla olumlu mizah tarzı kullanarak olumlu duygular yaşadıklarını göstermektedir (Ford ve ark., 2014; Ford, Lappi ve Holden, 2016). Üniversite öğrencilerinin uyum sürecinde algılanan stres düzeylerinin narsisizm kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelendiği bir çalışmada kırılıgan narsisizmin algılanan stresi yordadığı ve bu ilişkide kendini yıkıcı ve saldırgan mizahın aracı rolü olduğu bulunmuştur (Besser ve Zeigler-Hill, 2011). Dolayısıyla mizah tarzlarının kişilik özellikleriyle ilişkili olan bir baş etme yöntemi olduğuna ilişkin bulgular alan yazında belirtmeye başlamıştır. Bu doğrultuda davranışsal aktivasyon-inhibisyon kişilik özellikleri ve üniversite uyumu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracı rolünün incelenmesi de amaçlanmıştır.

Alan yazında dışadönük, ödüle duyarlı ve sosyal bireylerin daha fazla katılımcı ve kendini geliştirici mizah kullandıkları, buna karşılık nevrotik bireylerin ise daha fazla kendini yıkıcı ve saldırgan mizah kullandıkları bulunmuştur (Martin ve ark., 2003; Plesken ve ark., 2020). DİS ve nevrotizmin yüksek düzeyde ilişkili ve DİS'in nevrotizmin biyolojik temeli olduğu kabul edilse de (Barlow, Sauer-Zavala, Carl, Bullis ve Ellard, 2014), bu çalışmada saldırgan mizah tarzının DİS ve üniversite uyumu arasında aracılık rolü beklenmemektedir. Çünkü nevrotizmin diğer özellikleri de duygusal oynaklık ve öfke kontrol sorunlarıdır (McCrae ve Costa, 2003). Dolayısıyla saldırgan mizahla pozitif ilişkisi bu yolla açıklanabilir. Ancak DİS daha çok cezaya duyarlı olmakla ilişkilidir ve endişe, anksiyete, üzüntü, engellemeler karşısında çabuk hayal kırıklığına uğrama gibi göreceli olarak olumsuz, pasif psikolojik deneyimlerle ilişkilidir. Buradan yola çıkarak uyumu kolaylaştıran kişilik özelliğinde (DAS) olumlu mizah tarzlarının, uyumlu negatif ilişkili olan kişilik özelliğinde (DİS) ise olumsuz mizah tarzının kullanılması beklenmektedir.

H_3 : Davranışsal aktivasyon ve üniversite uyumu arasında a) kendini geliştirici mizahın ve b) katılımcı mizahın aracı rolü vardır.

H_4 : Davranışsal inhibisyon ve üniversite uyumu arasında kendini yıkıcı mizahın aracı rolü vardır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışmaya Türkiye’de bir devlet üniversitesinde eğitim gören ve üniversiteye yeni kayıt olan 282 öğrenci katılmıştır. Katılımcılar 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde fen edebiyat fakültesinin psikoloji, sosyoloji ve felsefe bölümlerinin psikolojiye giriş dersini alan öğrencilerdir. Üniversitenin ilk ayları herkes için sıkıntılı olabileceği ve uyumu değerlendirmek adına uygun bir vakit olamayacağı sebebiyle çalışmanın verileri eğitim yılı başladıktan 6 ay sonra 2018 yılının Mart ayında toplanmıştır. Kolayca ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen katılımcıların %68.5’i kadın ($N = 193$), %30.9’u erkektir ($N = 87$). Katılımcıların yaş aralığı 17-29, yaş ortalaması 19.56 ($SS = 1.36$) olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Davranışsal Aktivasyon-İnhibisyon Ölçeği. Davranış ve duygulanımın altında yatan yaklaşma ve kaçınma güdülerini değerlendirmek amacıyla Carver ve White (1994) tarafından geliştirilmiştir. Öz bildirim ölçeği olarak geliştirilen form 24 maddeden oluşmaktadır. Dört madde dolgu maddesi olup ölçek 20 madde üzerinden değerlendirilmektedir. Katılımcılar her bir maddede dördümlü Likert tipi (1 = Hiç katılmıyorum, 4 = Tamamen katılıyorum) ölçek ile kendilerini değerlendirirler. Ölçek davranışsal inhibisyon faktörü ve davranışsal aktivasyonun alt boyutları olan eğlence arayışı, ödüle duyarlılık ve dürtü olmak üzere toplam dört faktörden oluşmaktadır. Alınan puanların yükselmesi ilgili boyuttaki duyarlılığın yüksekliğine işaret eder. Orijinal çalışmada DİS faktörü için iç tutarlılık katsayısı .74 olarak hesaplanmıştır. DAS’ın faktörleri için ise eğlence arayışı .66, ödüle duyarlılık .73 ve dürtü .76 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Şişman (2012) tarafından yapılmıştır. Faktör analizi sonuçları orijinal formdaki dört faktörü karşılamıştır. Uyarlama çalışmasında iç tutarlılık kat sayısı DİS için .69, DAS faktörleri için ise eğlence arayışı .63, ödüle duyarlılık .57 ve dürtü .69 olarak bulunmuştur. Birleşen geçerlik tespiti için yapılan korelasyon analizi sonucunda Heyecan Arama Ölçeği (Beyaz, 2004) ve I-7 Dürtüsellik Ölçeği (akt. Şişman, 2012) puanları ile DİS arasında negatif yönde, DAS ile pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Gray (1990) DAS’ı yaklaşma güdüsünün temelini oluşturan nörobiyolojik bir yapı olarak tanımlamıştır. Carver ve White’in (1994) çalışmasında ölçek üç faktörden oluş-

muştur. Ancak bu araştırmacılar da alt boyutların faktör yüklerinin ikinci düzey faktöre yüklendiklerini dolayısıyla üç faktörün birbiriyle yakından ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Yakın zamanlı bir çalışmada da (Ford ve ark., 2014) faktörler hem birbirleriyle hem de toplam puanla yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bu çalışmada faktörlerin her birinin bağımsız ilişkisinden çok genel olarak ödül duyarlılığının üniversite uyumuyla ilişkisinin incelenmesi amaçlandığı için toplam puan hesaplanmıştır.

Mizah Tarzları Ölçeği. Mizah Tarzları Ölçeği mizah kullanımındaki bireysel farklılıklara ilişkin dört farklı boyutu ölçmek amacıyla Martin ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiştir. Otuz iki maddeden oluşan ölçek öz bildirim formu olup yedili Likert (1 = Kesinlikle katılmıyorum, 7 = Tamamıyla katılıyorum) tipindedir. Ölçeğin dört faktörü sırasıyla kendini geliştirici mizah (KGM), katılımcı mizah (KM), kendini yıkıcı mizah (KYM) ve saldırgan mizah (SM) olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin orijinal formu için 179 öğrenci ile yapılan test-tekrar test ölçümleri sonucu iç tutarlılık katsayıları tüm faktörler için .80 ile .85 arasındadır.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Yerlikaya (2003) tarafından 1363 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı .81, test-tekrar test korelasyon katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları kendini geliştirici mizahta 0.78, katılımcı mizahta 0.74, saldırgan mizahta 0.69 ve kendini yıkıcı mizahta ise 0.67 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise iyi düzeyde bulunmuştur (sırasıyla; kendini geliştirici mizah = .83, katılımcı mizah = .88, saldırgan mizah = .85, kendini yıkıcı mizah = .85). Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan faktör analizi sonucunda orijinal çalışmaya uygun olarak dört faktörden oluştuğu saptanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Durumluk Mizah Tepkisi Ölçeği'nin (Aydın, 1993) tüm faktörlerle pozitif yönde; depresyon ve benlik saygısı puanları olumlu mizah tarzlarıyla negatif yönde, kendini yıkıcı mizah tarzıyla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Ölçekten alınan puanların artması ilgili faktördeki mizah tarzının yüksekliğini göstermektedir.

Üniversite Yaşamı Ölçeği. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyum düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek 48 maddelik öz bildirim formudur (Aladağ, Kağanıcı, Tuna ve Tezer, 2003). Üniversite ortamına uyum, duygusal uyum, kişisel uyum, karşı cinsle ilişkiler, akademik uyum ve sosyal uyum olmak üzere altı faktörü vardır. Ölçek yedili Likert tipindedir (1 = Bana hiç uygun değil, 7 = Bana tamamen uygun).

Ölçekten alınan düşük puanlar uyumsuzluğa, yüksek puanlar ise uyumluluğa işaret etmektedir. Faktörlere ilişkin iç tutarlılık katsayıları .60 ile .80 arasında değişmektedir, ölçek toplam puanı için iç tutarlılık katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmış olup altı faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Ölçeğin toplam puanının son derece güvenilir olmasından ($\alpha = .90$) ve faktörlerin hepsinin toplam puanla $r > .67$ düzeyinde yüksek bir ilişki göstermesinden dolayı bu çalışmada toplam puan kullanılmıştır.

İşlem

Araştırma verileri üniversiteye yeni kayıt olan lisans öğrencilerinden psikolojiye giriş dersini alanlardan ders saatinde anket yoluyla toplanmıştır. Uygulama öncesi katılımcılara çalışmanın amacı açıklanmış, çalışmaya katılımda gönüllülüğün esas olduğu bildirilmiştir. Katılımdan dolayı herhangi bir ücret veya ders kredisi verilmemiştir. Uygulama yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Elde edilen veriler, SPSS 20 paket programı ile çözümlenmiştir. Aracılık analizleri için Hayes'in (2016) geliştirdiği SPSS eklentili "PROCESS 2.16.1" programı kullanılmıştır.

İlk olarak öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanlara dair tanımlayıcı istatistikler (ölçeklerden alınan minimum, maksimum, ortalama ve ortalamaya ait standart sapma değerleriyle ölçeklerin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları) hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı bağıntı katsayılarıyla incelenmiştir. DAS ve DİS ile mizah tarzlarının üniversite yaşamına uyumu ne yönde yordadıklarını tespit etmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Kişilik özellikleri ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracılık etkileri Hayes'in (2016) geliştirdiği dördüncü model ile incelenmiştir. Aracılık ilişkisinin anlamlılığını test ederken 5000 yeniden örnekleme (bootstrapping) tekniği kullanılarak %95 güven aralıkları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri, Güvenirlik Katsayıları ve Korelasyonları

Araştırmada ilk olarak değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Kullanılan değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri, iç tutarlılık katsayıları ve birbirleriyle korelasyonları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler, Güvenirlik Katsayıları ve Korelasyonlar

	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	1	2	3	4	5	6	7
1. Üniversite Uyumunu	228.10	35.79	(.90)	-.15**	.18**	.18**	.31**	-.19**	.00
2. Davranışsal İnhibisyon Sistemi	20.16	4		(.76)	.16**	-.06	.12*	.03	-.20**
3. Davranışsal Aktivasyon Sistemi	42.62	4.95			(.72)	.23**	.20**	.10	.00
4. Kendini Geliştirici Mizah	37.83	8.56				(.73)	.30**	.41**	.10
5. Katılımcı Mizah	40.14	7.40					(.66)	.13*	.12*
6. Kendini Yıkıcı Mizah	28.88	9.20						(.74)	.20**
7. Saldırgan Mizah	26	6.35							(.44)

Not. * $p < .05$; ** $p < .01$. Cronbach α güvenilirlik katsayıları diyagonalde parantez içinde sunulmuştur.

Ölçeklerin iç tutarlılıkları incelendiğinde mizah tarzlarından saldırgan mizahın güvenilirlik katsayısı çok düşük çıktığı için ($\alpha = .44$) hipotez testi analizlerine bu değişken dahil edilmemiştir. Katılımcı mizahın iç tutarlık katsayısı .66 ile diğer ölçeklere göre daha düşük bir güvenilirlik katsayısı sunsa da kabul edilebilir düzeyde olduğu düşünülmüştür. Kişilik özellikleri ve üniversite uyumu ölçümlerinin iç tutarlık katsayıları güvenilir bir ölçüm sunmaktadır.

Değişkenler arası korelasyonlar incelendiğinde üniversiteye uyumun DİS ile negatif yönde ($r(280) = -.15$), DAS ile pozitif yönde ($r(280) = .18$) ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Mizah tarzlarından kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah üniversite yaşamına uyumla pozitif yönde (sırasıyla $r(280) = .18$ ve $r(280) = .31$), kendini yıkıcı mizah ise negatif yönde ($r(280) = -.19$) ilişkilidir.

Üniversite Uyumunu Yordayan Değişkenlere İlişkin Regresyon Analizi

DİS, DAS, kendini geliştirici mizah, katılımcı mizah ve kendini yıkıcı mizahın üniversiteye uyum üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Modelin üniversite uyumundaki toplam varyansın %24'ünü açıkladığı görülmüştür, $F(5, 276) = 17.82$, $p < .001$. Modeldeki değişkenlerin her birinin üniversite yaşamına uyumu anlamlı olarak açıkladığı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Üniversite Uyumunu Yordayan Değişkenler

	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>B için %95 GA</i>	
				Alt sınır	Üst sınır
Davranışsal İnhibisyon Sistemi	-1.72	-3.57	< .001	-2.666	-.770
Davranışsal Aktivasyon Sistemi	.97	2.45	.015	.191	1.758
Kendini Geliştirici Mizah	.77	3.02	.003	.270	1.277
Katılımcı Mizah	1.43	5.31	< .001	.904	1.966
Kendini Yıkıcı Mizah	-1.25	-5.60	< .001	-1.695	-.813

Tablo 2 incelendiğinde, H_1 ve H_2 'nin desteklendiği görülmüştür. Buna göre DİS ($B = -0.72$, $SH = 0.48$) ve kendini yıkıcı mizah ($B = -1.25$, $SH = 0.22$) üniversite uyumunu negatif yönde; DAS ($B = 0.97$, $SH = 0.40$), katılımcı mizah ($B = 1.43$, $SH = 0.27$) ve kendini geliştirici mizah ($B = 0.77$, $SH = 0.26$) üniversite uyumunu pozitif yönde yordamaktadır.

Aracılık Analizleri

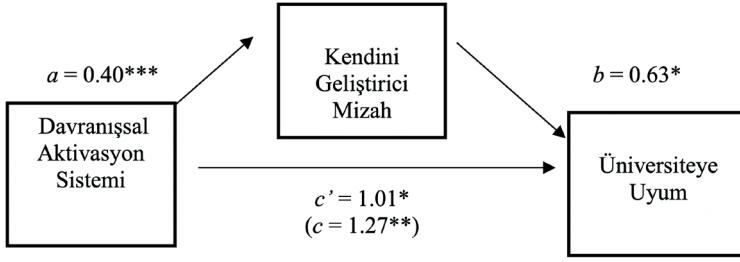
DAS ve üniversiteye uyum ilişkisinde kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzlarının aracı rolleri incelenmiştir. Ayrıca DİS ve üniversiteye uyum ilişkisinde kendini yıkıcı mizah tarzının aracı rolü test edilmiştir (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Biyolojik Kişilik Özellikleri ve Üniversite Uyumu Arasındaki İlişkide Mizah Tarzlarının Aracılık Rolüne İlişkin Analiz Sonuçları

Yordayıcı değişken	Toplam Etki (c yolu)	Doğrudan Etki (c' yolu)	Dolaylı Etki (ab yolu)	Güven Aralığı	Sobel z testi
Davranışsal Aktivasyon Sistemi	1.27**	1.01*	KGM = 0.25	[0.08 - 0.51]	2.09*
Davranışsal Aktivasyon Sistemi	1.27**	0.84*	KM = 0.41	[0.17 - 0.78]	2.79*
Davranışsal İnhibisyon Sistemi	-1.38**	-1.33**	KYM = -0.04	[-0.29 - 0.19]	-0.39

Not. * $p < .05$; ** $p < .01$. Tablodaki değerler 5000 yeniden örnekleme (bootstrapping) yaklaşımıyla hesaplanan standardize olmayan regresyon katsayıları ve çarpıklığı düzeltilmiş %95 güven aralıklarıdır (bias-corrected 95% confidence intervals). Sonuç değişkeni = Üniversiteye uyum. KGM = Kendini geliştirici mizah; KM = Katılımcı mizah.

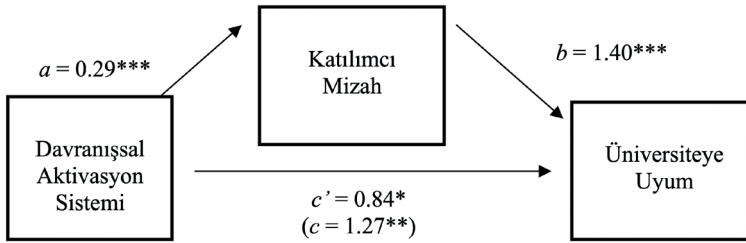
Tablo 3'te gösterilen sonuçlara göre DAS'ın üniversiteye uyum üzerindeki toplam etkisi ($B = 1.27$, $SH = 0.43$, $p < .001$) kendini geliştirici ($B = 0.63$, $SH = 0.25$) ve katılımcı mizah tarzının ($B = 1.40$, $SH = 0.27$) modele dahil olmasıyla azalma göstermektedir (doğrudan etki). DAS ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkide hem kendini geliştirici mizah (%95 GA = [0.08, 0.51]) hem de katılımcı mizah tarzı (%95 GA = [0.17, 0.78]) aracılık etmektedir. 5000 yeniden örnekleme (bootstrapping) yöntemiyle hesaplanan güven aralıklarının sıfırı kesmemesi aracı değişkenin anlamlılığını göstermektedir. Ayrıca Sobel (1982) testi de aracılık ilişkisinin anlamlılığını göstermektedir (kendini geliştirici mizah tarzı için $z = 2.09$, $p < .05$ ve katılımcı mizah tarzı için $z = 2.79$, $p < .05$). Buna göre H_3 desteklenmiştir. Şekil 1 ve 2'de aracılık modeline ilişkin yollar gösterilmiştir.

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Şekil 1. Davranışsal Aktivasyon Sistemi ile Üniversiteye Uyum Arasındaki İlişkide Kendini Geliştirici Mizahın Aracılık Etkisini Gösteren Model.

Şekil 1 incelendiğinde davranışsal aktivasyon sisteminin üniversiteye uyumla ilişkisinde kendini geliştirici mizah tarzının kısmi aracılık rolü olduğu görülmektedir. Davranışsal aktivasyon sisteminin başlangıçtaki toplam etkisi (c yolu, $B = 1.27$, $SH = 0.43$) anlamlı bulunmuştur. Ayrıca aracılık modelindeki davranışsal aktivasyon sistemi ile kendini geliştirici mizah tarzı (a yolu, $B = 0.40$, $SH = 0.10$) ve kendini geliştirici mizah tarzı ile üniversite uyumu (b yolu, $B = 0.63$, $SH = 0.25$) arasındaki regresyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu iki yolun regresyon katsayılarının çarpımından elde edilen dolaylı etki (ab yolu, $B = 0.25$, $SH = 0.11$), toplam etkinin (c yolu) regresyon katsayısında anlamlı bir düşüş göstermiştir. Toplam yolun etkisinden dolayı yolun etkisi çıkarıldığında ortaya çıkan doğrudan yolun (c' yolu, $B = 1.01$, $SH = 0.43$) sonuç değişkeni üzerindeki istatistiksel olarak anlamlı etkisi hala devam ettiği için dolaylı yolun kısmi aracı rolünde olduğu bulunmuştur.

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Şekil 2. Davranışsal Aktivasyon Sistemi ile Üniversiteye Uyum Arasındaki İlişkide Katılımcı Mizahın Aracılık Etkisini Gösteren Model.

Şekil 2 incelendiğinde davranışsal aktivasyon sisteminin üniversiteye uyumla ilişkisinde katılımcı mizah tarzının kısmi aracılık rolü olduğu görülmektedir. Davranışsal ak-

tivasyon sisteminin başlangıçtaki toplam etkisi (c yolu, $B = 1.27$, $SH = 0.43$) anlamlı bulunmuştur. Ayrıca aracılık modelindeki davranışsal aktivasyon sistemi ile katılımcı mizah tarzı (a yolu, $B = 0.30$, $SH = 0.09$) ve katılımcı mizah tarzı ile üniversite uyumu (b yolu, $B = 0.84$, $SH = 0.42$) arasındaki regresyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu iki yolun regresyon katsayılarının çarpımından elde edilen dolaylı etki (ab yolu, $B = 0.42$, $SH = 0.15$), toplam etkinin (c yolu) regresyon katsayısında anlamlı bir düşüş göstermiştir. Toplam yolun etkisinden dolayı yolun etkisi çıkarıldığında ortaya çıkan doğrudan yolun (c' yolu, $B = 0.85$, $SH = 0.42$) sonuç değişkeni üzerindeki istatistiksel olarak anlamlı etkisi hala devam ettiği için dolaylı yolun kısmi aracı rolünde olduğu bulunmuştur.

DİS ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkide kendini yıkıcı mizah tarzının aracı rolü test edilmiştir. İstatistiksel analiz sonucunda kendini yıkıcı mizahın aracı rolü (ab yolu, $B = -0.04$, $SH = 0.12$, %95 GA = [-0.29, 0.19]) olmadığı bulunmuştur (Tablo 3), dolayısıyla H_4 desteklenmemiştir.

TARTIŞMA

Bu araştırma üniversite hayatının ilk yılındaki gençlerin bu yeni yaşam olayına uyum düzeyleri üzerinde kişilik (DAS/DİS) ve mizah özelliklerinin yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın diğer amacı ise DAS/DİS ve uyum ilişkisinde mizah tarzlarının aracı rolünü incelemektir. Çalışma kişilik özelliklerinden DİS'in uyumu negatif, DAS'ın ise pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Ayrıca mizah tarzlarından kendini geliştirici ve katılımcı mizah üniversiteye uyumu pozitif yönde yordarken, kendini yıkıcı mizah negatif yönde yordamaktadır. Aracılık modelleri ise genel olarak hipotezlerle tutarlılık göstermiştir.

Ampirik çalışmalar yüksek düzeyde DİS duyarlılığının sosyal uyum üzerinde bozucu etkisi olduğunu göstermektedir (Knyazev, Wilson ve Slobodskaya, 2008). DİS'in kaçınma motivasyonu ile ilişkili olduğu, DİS duyarlılığı yüksek bireylerin daha kaygılı ve cezaya daha duyarlı bireyler oldukları (Bijttebier ve ark., 2009; Carver ve White, 1994; Heponiemi ve ark., 2003; Meyer ve ark., 2005) göz önüne alındığında, DİS puanları ile üniversiteye uyum arasında negatif ilişki görülmesi kuramsal olarak tutarlı bir bulgudur. Yeni bir ortama, akademik ve sosyal düzene uyum sağlamaya çalışan ve bu yeni yaşam olayını stres artıran bir durum olarak değerlendiren, ceza duyarlılığı yüksek bireylerin kendilerini güvende ve oraya ait hissetme düzeylerinin diğerlerine göre daha düşük ola-

bileceği beklenmektedir. Bu bireylerin kaygı düzeyleri artabilir, olaylara ilişkin değerlendirmelerinde durumu daha riskli değerlendirip uyum sağlayacak davranışları sergilemekte zorluk yaşayabilirler.

Çalışmamızda DAS'ın üniversite uyumunu kolaylaştırdığı bulunmuştur. DAS duyarlılığı fazla olan bireyler daha çok olumlu deneyim aramakta (Gable, 2006), pozitif yaşam deneyimleri için daha fazla zaman harcamakta (Derryberry ve Reed, 1994) ve olumlu duygusal deneyimlere daha fazla önem vermektedirler (Updegraf, Gable ve Taylor, 2004). Ayrıca ödüle duyarlı kişiler yeni deneyimlere açık, dışa dönük, sosyal olarak uyumlu ve duygusal olarak dengelidir. Dahası bu kişilerin hedefe yönelme güdeleri bu kişileri kararlı ve sorumluluk sahibi yapabilmektedir (Corr ve Cooper, 2016). Feldt ve arkadaşlarının (2011) yapmış oldukları çalışmada dışa dönük bireylerin özellikle sosyal uyum olmak üzere üniversite ortamına daha iyi uyum sağladıkları bulunmuştur.

Bu araştırma sonucunda üniversite uyumunun kendini yıkıcı mizah tarzı tarafından negatif, kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzları tarafından da pozitif yönde yordandığı tespit edilmiştir. Bu alanda yapılmış olan az sayıdaki çalışma, baş etme yöntemi olarak mizah kullanımının üniversite uyumuna olumlu yönde katkısı olduğunu göstermiştir (Alkan, 2014; Hickman ve Andrews, 2003; Hickman ve Crossland, 2004; Rahat ve İlhan, 2016). Ancak bu çalışmalar mizahı tek boyutlu olarak ele almış olup olumsuz mizah tarzlarının uyum üzerindeki etkisine yönelik bilgi sunmamaktadır. Bu açıdan çalışmamız farklı mizah türlerinin kullanımının üniversite uyumu ile ilişkisini anlamada yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Örneğin katılımcı mizaha sahip kişilerin sosyal ilişkilerinin iyi olduğu göz önüne alındığında (Kuiper, 2010), stresli durumlarla sosyal destek edinecek daha kolay baş etmeleri mümkündür (Özdemir ve ark., 2011). Buna karşılık, kendini yıkıcı mizah tarzının ise daha fazla psikolojik stresle (Yue, Hao ve Goldman, 2010), daha az kişiler arası doyumla (Cann Norman, Welbourne ve Calhoun, 2008) ve daha fazla sosyal reddedilmeyle (Kuiper, Kirsch ve Leite, 2010) ilişkili olduğu dikkat çekmektedir. Bu özelliklerin de üniversiteye uyum sürecini zorlaştırdığı düşünülebilir.

Çalışmamızda ayrıca kişilik özellikleri ile uyum arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracı rolü incelenmiştir. DAS ile üniversite uyumu arasında kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzlarının kısmi aracılık rolü olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Ford ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında DAS ve mutluluk ilişkisinde kendini geliştirici mizahın aracı rolü olduğu tespit edilmiştir. DAS duyarlılığı olan bireylerin olumlu sonuç-

lar elde etmek için olaylar karşısında aktif stratejiler geliştirdikleri göz önüne alındığında (Gable, 2006), bu çalışma bulgularına göre üniversite öğrencileri uyum sürecinde kendini geliştirici ve katılımcı mizah kullanarak sürecin daha işlevsel yürütülmesini sağlamaktadır. Ödül duyarlı kişiler hem eğlenceli uyarınları daha fazla fark ettikleri hem de sosyal ilişkiler kurma eğiliminde oldukları için olumlu mizah tarzlarını kullanarak stresli durumlarla baş edebildikleri gibi aynı zamanda sosyal ilişkilerini de geliştirdikleri düşünülmektedir.

Bu araştırmada DİS ile üniversiteye uyum arasında kendini yıkıcı mizah tarzının aracı rolü olduğu öngörölmüş, ancak istatistiksel bulgular bu hipotezi desteklememiştir (H4). Gable (2006) ödül duyarlılığı yüksek olan bireylerin olumlu duygusal deneyim elde etmek için aktif girişimlerde bulunmalarına karşın ceza duyarlılığı yüksek olan bireylerin aktif bir biçimde etkisiz ve zararlı yollara başvurmadıklarını ileri sürmektedir. Ancak ceza duyarlılığı yüksek olan bu kişiler zorlayıcı olaylara daha fazla olumsuz duygusal tepkiler vermektedir. Böylece ceza duyarlılığı yüksek olan bireyler uyum sürecinde yaşadıkları zorluklar karşısında daha fazla zorlansalar da, bu durumun her zaman olumsuz baş etme yöntemlerini kullanmalarından kaynaklanmadığı düşünülmektedir (Gable, 2006).

Bu çalışmanın kesitsel araştırma deseni nedensel çıkarım yapmayı güçleştirmektedir. Özellikle mizah kullanımının stresli durumlarla baş etmedeki etkisi boylamsal yaklaşımlarla incelenmelidir. İleriki çalışmalarda dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da mizah tarzlarını çalışırken öz bildirim ölçeklerine alternatif yolların test edilmesidir. Çünkü öz bildirim ölçeklerinde verilen yanıtların günlük yaşam deneyimleriyle ne ölçüde örtüştüğü belirsizdir. Bu sebepten örneğin; günlük tutulan çalışmalarla (daily diary study) veya deneyim örnekleme yöntemi (experience sampling method) ile kişilerin gün içinde yaşamış olduğu durumlarda ne gibi bir mizahi yaklaşım gösterdikleri daha ayrıntılı incelenebilir.

Çalışmamızdaki bir diğer sınırlılık kullanılan ölçeklerin faktörlerinin güvenilirlikleri ile ilişkilidir. Örneğin, Üniversite Yaşamı Ölçeği'nin karşı cinsle ilişkiler, akademik uyum ve sosyal uyum faktörleri ile Mizah Tarzları Ölçeği'nin saldırgan mizah tarzı faktörünün güvenilirlik katsayıları yeterli düzeyde bulunmadığı için Üniversite Yaşamı Ölçeği toplam puan üzerinden hesaplanmış ve saldırgan mizah tarzı araştırma modeline dahil edilmemiştir. Ayrıca DAS toplam puan üzerinden ele alınmış olup dürtü, ödül duyarlılık ve eğlence arayışı faktörleri modelde ayrı ayrı ele alınmamıştır. Ödül duyarlılığı boyutlarının bazılarının aşırı düzeyde olması (örn., eğlence arayışı) uyumdan çok

davranışsal problemlerle ilişkili olabilmektedir. İleride yapılacak çalışmalarda bu noktaların dikkate alınmasıyla kişilik özellikleri ve uyum süreci daha iyi anlaşılabilir.

Bu çalışmada olumlu bir mizah tarzı olan katılımcı mizah ile DİS arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulgu, bazı baş etme becerilerinin kişilik özelliğinin zorunlu bir sonucu olmadığına, aksine olumsuz duyguları deneyimlemeye yatkın kişilerin de olumlu baş etme ve mizah tarzlarını kullanabildiklerine işaret etmektedir. Litman (2006) DİS'in olumsuz baş etme stratejilerinin küçük bir kısmıyla ilişkili olduğunu ve buna karşılık sosyal destek arama ve ilişki kurmayla pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Böylece ceza duyarlılığı yüksek olan ancak katılımcı mizah kullanan kişilerin bu durumdan fayda görüp görmeyeceği sorusu ileri çalışmalarda ele alınabilir.

Üniversiteye uyum ülkemizde her yıl yaklaşık bir milyon genci etkileyen bir konudur. Bu çalışma biyolojik kişilik özellikleri ve mizah tarzlarının üniversite uyumu üzerindeki etkisini inceleyen ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Kendini geliştirici ve katılımcı mizahın üniversite uyumunu kolaylaştırıcı rolü olduğu görülmüştür. DİS kişilik özelliğinin de üniversite uyumu için risk oluşturabileceği bulunmuştur. Ancak mizah tarzlarının kişilik özelliklerinden bağımsız olarak üniversite uyumu üzerinde etkisi bulunmaktadır. Araştırmalar mizahın geliştirilebilir bir özellik olduğuna ve düzenlenecek eğitimlerle olumlu sonuçlar alınabileceğine işaret etmektedir (Ruch ve McGhee, 2014).

Buna dayanarak gerek danışmanlık hizmetlerinde gerekse üniversitelerin, yeni başlayan öğrencilerine yönelik düzenledikleri oryantasyon programlarında mizah eğitimine yer vererek, öğrencilerin uyum süreçlerinde karşılaşılabilecekleri olumsuzluklarla baş etmelerine yardımcı olabilecekleri düşünülebilir. Bu konuda geliştirilmiş olan Yedi Mizah Alışkanlığı Programı (7 Humor Habits Program) gibi uygulamaların (Ruch ve McGhee, 2014) tamamı ya da bir bölümünden yararlanılarak bilişsel ve davranışçı uygulamalar oryantasyon programlarına entegre edilebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akdur, S. ve Durak-Batgün, A. D. (2017). Mizah tarzları ile kişilik özellikleri, kişilerarası ilişki tarzları ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 1-10.
- Akhunlar Turgut, M. N., Sarıot Ertürk, Ö., Karslı, F. ve Şakiroğlu, M. (2018). Algılanan stres ve üniversite yaşamına uyum ilişkisinde bir aracı değişken: Ayrılık anksiyetesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. doi: 10.16986/HUJE.2018044072
- Aladağ Bayrak, Ö. ve Bülbül, T. (2013). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin yükseköğretim yaşamına uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3(2), 6-20.
- Aladağ, M., Kağnıcı, D. Y., Tuna, M. E. ve Tezer, E. (2003). Üniversite yaşamı ölçeği: Ölçek geliştirme ve yapı geçerliliği üzerine bir çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(20), 41-47.
- Alkan, N. (2014). Humor, loneliness and acceptance: Predictors of university drop-out intentions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 1079-1086.
- Aydın, G. (1993). İç-dış kontrol odağı inancı ile durumluk mizah tepkisi arasındaki ilişki. II. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları* (s. 87-98). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Baker, R. W. ve Siryk, B. (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 179-189.
- Barlow, D. H., Sauer-Zavala, S., Carl, J. R., Bullis, J. R. ve Ellard, K. K. (2014). The nature, diagnosis, and treatment of neuroticism: Back to the future. *Clinical Psychological Science*, 2(3), 344-365.
- Besser, A. ve Zeigler-Hill, V. (2011). Pathological forms of narcissism and perceived stress during the transition to the university: The mediating role of humor styles. *International Journal of Stress Management*, 18(3), 197-221. doi: 10.1037/a0024826
- Beyaz, Ş. (2004). *Heyecan Arama Gereksinimi ve Akran Baskısının Ergenlerin Risk Alma Eğilimleriyle İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bijttebier, P., Beck, I., Claes, L. ve Vandereycken, W. (2009). Gray's reinforcement sensitivity theory as a framework for research on personality-psychopathology associations. *Clinical Psychology Review*, 29(5), 421-430.
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L. ve Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22, 131-146. doi:10.1002/per.666
- Cann, A., Zapata, C. L. ve Davis, H. B. (2011). Humor styles and relationship satisfaction in dating couples: Perceived versus self-reported humor styles as predictors of satisfaction. *Humor: International Journal of Humor Research*, 24(1), 1-20.
- Carver, C. S. ve Connor-Smith, J. (2010). Personality and coping. *Annual Review Of Psychology*, 61, 679-704.
- Carver, C. S. ve White, T. L. (1994). Behavioral inhibition, behavioral activation, and affective responses to impending reward and punishment: The BIS/BAS Scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(2), 319.
- Ceyhan, A. A. (2006). An investigations of adjustment levels of Turkish university students with respect to perceived communications skill levels. *Social Behavior and Personality*, 34(4), 367-380.
- Corr, P. J. (2004). Reinforcement sensitivity theory and personality. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 28(3), 317-332. doi: 10.1016/j.neubiorev.2004.01.005
- Corr, P. J. ve Cooper, A. J. (2016). The Reinforcement Sensitivity Theory of Personality Questionnaire (RST-PQ): Development and validation. *Psychological Assessment*, 28(11), 1427-1440.

- Credé, M. ve Niehorster, S. (2012). Adjustment to college as measured by the student adaptation to college questionnaire: A quantitative review of its structure and relationships with correlates and consequences. *Educational Psychology Review*, 24(1), 133-165. Doi: 10.1007/s10648-011-9184-5M
- Demirci, M. K. (2019). *Evli bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri ile mizah tarzları, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Trabzon Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Derryberry, D. ve Reed, M. A. (1994). Temperament and attention: Orienting toward and away from positive and negative signals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 1128-1139.
- Dumanlı, Ş. ve Köroğlu, Ö. (2018). Turist rehberlerinin stresle başa çıkma tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Journal of Yasar University*, 13(52), 328-342.
- Duru, E. (2016). Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29) 13-24.
- Dyson, R. ve Renk, K. (2006). Freshmen adaptation to university life: Depressive symptoms, stress, and coping. *Journal of Clinical Psychology*, 62(10), 1231-1244.
- Eysenck, H. J. (1967). *The biological basis of personality*. Springfield, IL: Thomas.Feldt, R. C., Graham, M. ve Dew, D. (2011). Measuring adjustment to college: Construct validity of the student adaptation to college questionnaire. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 44(2), 92-104.
- Ford, T. E., Lappi, S. K. ve Holden, C. J. (2016). Personality, humor styles and happiness: Happy people have positive humor styles. *Europe's Journal of Psychology*, 12(3), 320-337.
- Ford, T. E., McCreight, K. A. ve Richardson, K. (2014). Affective style, humor styles and happiness. *Europe's Journal of Psychology*, 10(3), 451-463.
- Franken, I. H. ve Muris, P. (2006). BIS/BAS personality characteristics and college students' substance use. *Personality and Individual Differences*, 40(7), 1497-1503.
- Fritz, H. L., Russek, L. N. ve Dillon, M. M. (2017). Humor use moderates the relation of stressful life events with psychological distress. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43(6), 845-859.
- Gable, S. L. (2006). Approach and avoidance social motives and goals. *Journal of Personality*, 74(1), 175-222.
- Gallagher, D. J. (1996). Personality, coping, and objective outcomes: Extraversion, neuroticism, coping styles, and academic performance. *Personality and Individual Differences*, 21(3), 421-429.
- Gray, J. A. (1982). *The neuropsychology of anxiety: An enquiry into the function of the septo-hippocampal system*. New York: Oxford University Press.
- Gray, J. A. (1990). Brain systems that mediate both emotion and cognition. *Cognition and Emotion*, 4(3), 269-288.
- Hayes, A. F. (2016). Process 2.16.1 [Bilgisayar programı]. Erişim Adresi: <http://www.processmacro.org/download.html>
- Heponiemi, T., Keltikangas-Järvinen, L., Puttonen, S. ve Ravaja, N. (2003). BIS/BAS sensitivity and self-rated affects during experimentally induced stress. *Personality and Individual Differences*, 34(6), 943-957.
- Hickman, G. P. ve Andrews, D. (2003). Humor and college adjustment: The predictive nature of humor, academic achievement, authoritative parenting styles on the initial adjustment of male and female first-year college students. *Journal of The First-Year Experience & Students in Transition*, 15(2), 61-81.
- Hickman, G. P. ve Crossland, G. L. (2004). The predictive nature of humor, authoritative parenting style, and academic achievement on indices of initial adjustment and commitment to college among college freshmen. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 6(2), 225-245.

- Hundt, N. E., Kimbrel, N. A., Mitchell, J. T. ve Nelson-Gray, R. O. (2008). High BAS, but not low BIS, predicts externalizing symptoms in adults. *Personality and Individual Differences*, 44(3), 565-575.
- İkiz, F. E. ve Otlu, B. M. (2015). Üniversite yaşamına uyum sürecinde yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4) 35-52. doi: 10.18026/cbusos.93556
- Jorm, A. F., Christensen, H., Henderson, A. S., Jacomb, P. A., Korten, A. E. ve Rodgers, B. (1998). Using the BIS/BAS scales to measure behavioural inhibition and behavioural activation: Factor structure, validity and norms in a large community sample. *Personality and Individual Differences*, 26(1), 49-58.
- Kaba, İ. ve Keklik, İ. (2016). Öğrencilerin üniversiteye uyumlarında psikolojik dayanıklılık ve psikolojik belirtiler. *Hacettepe Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2) 98-113.
- Karahan, F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N. (2005). Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerinin sosyokültürel etkinlikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(30), 63-72.
- Korotkov, D. ve Hannah, T. E. (1994). Extraversion and emotionality as proposed superordinate stress moderators: A prospective analysis. *Personality and Individual Differences*, 16, 787-792.
- Kuiper, N. A. (2010). Introductory comments: Special issue of EJOP on humor research in personality and social psychology (editorial). *Europe's Journal of Psychology*, 6, 1-8.
- Kuiper, N. A., Kirsh, G. A. ve Leite, C. (2010). Reactions to humorous comments and implicit theories of humor styles. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 236-266. doi:10.5964/ejop.v6i3.215.
- Knyazev, G. G., Wilson, G. D. ve Slobodskaya, H. R. (2008). Behavioural activation and inhibition in social adjustment. P.J. Corr (Ed.), *The reinforcement sensitivity theory of personality* içinde (s. 415-430). New York: Cambridge University Press.
- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Litman, J. A. (2006). The COPE inventory: Dimensionality and relationships with approach- and avoidance-motives and positive and negative traits. *Personality and Individual Differences*, 41(2), 273-284. doi: 10.1016/j.paid.2005.11.032
- Lu, L. (1994). University transition: Major and minor life stressors, personality characteristics and mental health. *Psychological medicine*, 24(1), 81-87.
- Mardaga, S. ve Hansenne, M. (2007). Relationships between Cloninger's biosocial model of personality and the behavioral inhibition/approach systems (BIS/BAS). *Personality and Individual Differences*, 42(4), 715-722.
- Martin, R.A. (2001). Humor, laughter, and physical health: Methodological issues and research findings. *Psychological Bulletin*, 127, 504-519.
- Martin, R. A., Kuiper, N. A., Olinger, L. J. ve Dance, K. A. (1993). Humor, coping with stress, self-concept, and psychological well-being. *Humor*, 6, 89-89.
- Martin, R.A. ve Lefcourt, H. M. (1983). Sense of humor as a moderator of the relation between stressors and moods. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 1313-1324.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J. ve Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the humor styles questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37(1), 48-75.
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2nd ed.). Guilford Press.
- Meyer, B., Olivier, L. ve Roth, D. A. (2005). Please don't leave me! BIS/BAS, attachment styles, and responses to a relationship threat. *Personality and Individual Differences*, 38(1), 151-162.
- Overholser, J. C. (1992). Sense of humor when coping with life stress. *Personality and Individual Differences*, 13(7), 799-804.

- Overholser, J. C. ve Adams, D. M. (1997). Stressful life events and social support in depressed psychiatric inpatients. T.W. Miller (Ed.), *Clinical disorders and stressful life events* içinde (s. 121-141). Connecticut: International Universities Press.
- Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M. ve Çakır, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal öz-yeterlilik ve başa çıkma davranışları ile yordanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 10(2), 325-345.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Kaya, Z ve Receptoğlu, E. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(3), 405-428.
- Plessen, C. Y., Franken, F. R., Ster, C., Schmid, R. R., Wolfmayr, C., Mayer, A. M., ... Maierwieser, R. J. (2020). Humor styles and personality: A systematic review and meta-analysis on the relations between humor styles and the Big Five personality traits. *Personality and Individual Differences*, 154. doi: 10.1016/j.paid.2019.109676
- Porterfield A. I. (1987). Does sense of humor moderate the impact of life stress on psychological and physical well-being? *Journal of Research in Personality*, 21, 306-317.
- Pritchard, M. E., Wilson, G. S. ve Yamnitz, B. (2007). What predicts adjustment among college students? A longitudinal panel study. *Journal of American College Health*, 56(1), 15-22.
- Rahat, E. ve İlhan, T. (2016). Coping styles, social support, relational self-construal, and resilience in predicting students' adjustment to university life. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16, 187-208.
- Rasmussen, S. A., Elliott, M. A. ve O'Connor, R. C. (2012). Psychological distress and perfectionism in recent suicide attempters: The role of behavioural inhibition and activation. *Personality and Individual Differences*, 52(6), 680-685.
- Reisoğlu, S. ve Yazıcı, H., (2017). The role of university students' five factor personality traits, humorstyles, and emotional intelligence on their interpretation of subjective well-being. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 888-912. doi: 10.7596/taksad.v6i4.973
- Romundstad, S., Svebak, S., Holen, A. ve Holmen, J. (2016). A 15-year follow-up study of sense of humor and causes of mortality: The Nord-Trøndelag health study. *Psychosomatic Medicine*, 78, 345-353.
- Rosenman, S. ve Rodgers, B. (2006). Childhood adversity and adult personality. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(5), 482-490.
- Ruch, W. ve McGhee, P. E. (2014). Humor intervention programs. A.C. Parks ve S.M. Schueller (Ed.), *The Wiley-Blackwell handbook of positive psychological interventions* içinde (s. 179-189). New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Safranek, R. ve Schill, T. (1982). Coping with stress: Does humor help? *Psychological Reports*, 51, 222.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. *Sociological Methodology*, 13, 290-312.
- Şişman, S. (2012). Davranışsal İnhibisyon Sistemi/Davranışsal Aktivasyon Sistemi Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 32(2), 1-22.
- Tuna, M. E. (2003). *Cross-cultural differences in coping strategies as predictors of university adjustment of Turkish and U.S. students*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2019, Haziran). Yükseköğretim İstatistikleri. Erişim Adresi <https://istatistik.yok.gov.tr>

- Updegraff, J. A., Gable, S. L. ve Taylor, S. E. (2004). What makes experiences satisfying? The interaction of approach-avoidance motivations and emotions in well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(3), 496-504.
- Vella-Zarb, R. A. ve Elgar, F. J. (2010). Predicting the 'freshman 15': Environmental and psychological predictors of weight gain in first-year university students. *Health Education Journal*, 69(3), 321-332.
- Vervoort, L., Wolters, L. H., Hogendoorn, S. M., De Haan, E., Boer, F. ve Prins, P. J. (2010). Sensitivity of Gray's behavioral inhibition system in clinically anxious and non-anxious children and adolescents. *Personality and Individual Differences*, 48(5), 629-633.
- Viana, A. G. ve Gratz, K. L. (2012). The role of anxiety sensitivity, behavioral inhibition, and cognitive biases in anxiety symptoms: Structural equation modeling of direct and indirect pathways. *Journal of Clinical Psychology*, 68(10), 1122-1141.
- Vilaythong, A.P., Arnau, R. C., Hosem, D. R. ve Mascaro, N. (2003). Humor and hope: Can humor increase hope? *Humor*, 16(1), 79-89.
- Voigt, D. C., Dillard, J. P., Braddock, K. H., Anderson, J. W., Sopory, P. ve Stephenson, M. T. (2009). BIS/BAS scales and their relationship to risky health behaviours. *Personality and Individual Differences*, 47(2), 89-93.
- Warbah, L., Sathiyaseelan, M., Vijayakumar, C., Vasantharaj, B., Russell, S. ve Jacob, K. S. (2007). Psychological distress, personality, and adjustment among nursing students. *Nurse education today*, 27(6), 597-601.
- Yalın, D. (2007). *First year college adjustment: The role of coping, ego-resiliency, optimism and gender*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Yerlikaya, E. (2003). *Mizah tarzları ölçeğinin uyarlama çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Yıldız, A. D. (2018). Erken dönem uyum bozucu şemalar ve yalnızlığın üniversite uyum düzeyi ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(81), 82-96.
- Yue, X., Hao, X. ve Goldman, G. (2010). Humor styles, dispositional optimism, and mental health among undergraduates in Hong Kong and China. *Journal of Psychology in Chinese Societies*, 11, 173-188.

Depression and Repetitive Negative Thinking among Older Adults: The Specific Role of Executive Dysfunction

Yaşlılarda Depresyon ve Tekrarlayan Olumsuz Düşünce: Yürütücü İşlev Bozukluğunun Özgün Rolü

Yasemin Sohtorik İlkmen¹ , Ayşe Altan-Atalay²

Note: This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, or not-for-profit sector.

¹Dr. Lecturer, Boğaziçi University, Department of Psychology, Istanbul, Turkey

²Dr. Lecturer, Koç University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Sarıyer, Istanbul, Turkey

ORCID: Y.S.I. 0000-0002-9479-4942;
A.A.A. 0000-0001-9748-2517

Corresponding author/Sorumlu yazar:

Yasemin Sohtorik İlkmen,
Boğaziçi University, Department of
Psychology, Istanbul, Turkey
E-mail/E-posta: sohtorik@boun.edu.tr

Submitted/Başvuru: 01.10.2019

Revision Requested/Revizyon Talebi:
03.10.2020

Last Revision Received/Son Revizyon:
16.06.2020

Accepted/Kabul: 19.06.2020

Citation/Atif: Sohtorik İlkmen, Y., & Altan-Atalay, A. (2020). Depression and repetitive negative thinking among older adults: The specific role of executive dysfunction. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2); 561–578.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0074>

ABSTRACT

Depression in older adults poses serious consequences, thus understanding vulnerability factors may contribute to the development and implementation of appropriate clinical interventions. Executive function deficits have been proposed as risk factors for geriatric depression. One possible factor that may facilitate the impact of executive function deficits is Repetitive Negative Thinking (RNT) patterns that had been defined as an inclination to entertain uncontrollable, abstract, repetitive, and mainly negative thoughts about events that took place in the past or will take place in the future. The present study aimed to test the moderator roles of different dimensions of executive function on the relationship between repetitive negative thinking and geriatric depression. A sample of 128 community-dwelling older adults (63 women, 65 men), between 60 and 82 years of age, were administered both self-report questionnaires measuring depression (Geriatric Depression Scale), and repetitive negative thinking (Penn State Worry Questionnaire) and neuropsychological tests measuring inhibition (Stroop Color-Word Test) and working memory (Digit Span Backward). All participants lived independently in Istanbul, and spoke Turkish as their native language. The results showed that working memory capacity significantly moderated the relationship between repetitive negative thinking and depression as predicted. However, the results did not indicate the same moderator effect of inhibition. The present data suggests that high working memory capacity is able to moderate the relationship between repetitive negative thinking and depression among older adults. This finding has important implications for clinical interventions targeting depression in older adults whose clinical presentations are complicated with repetitive negative thinking and executive dysfunction.

Keywords: Geriatric depression, repetitive negative thinking, executive function, working memory, worry

Öz

Yaşlılarda depresyon ciddi sonuçlara sebebiyet vermektedir, bu yüzden depresyona hassasiyet yaratan faktörleri anlamak, gerekli terapi yöntemlerinin geliştirilmesinde ve uygulanmasında faydalı olacaktır. Yaşlılıkta depresyona sebep olan risk faktörlerinden birisi yürütücü işlev bozukluklarıdır. Yürütücü işlevler üzerinde olumsuz etkisi olabilecek bir faktör geçmişte olmuş veya gelecekte olabilecek olaylara ilişkin kontrol edilemez, soyut, tekrarlayan ve genelde olumsuzluk içeren düşünme eğilimi olarak tanımlanan tekrarlayan olumsuz düşünce şeklidir. Bu araştırmanın amacı farklı yürütücü işlevlerin geriyatrik depresyon ve tekrarlayan olumsuz düşünce arasındaki ilişkide biçimlendirici etkisini araştırmaktır. Araştırmanın örneklemini 60-82 yaşları arasında 128 (63 kadın, 65 erkek) bağımsız yaşayan katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılara depresyon (Geriyatrik Depresyon Ölçeği) ve tekrar eden düşünce eğilimini ölçen (Penn State Endişe Ölçeği) öz bildirim ölçekleri ile inhibisyon (Stroop Renk-Kelime Testi) ve işler bellek kapasitesini ölçen (Sayı Dizisi Tersten) nöropsikolojik testler uygulanmıştır. Katılımcıların tamamı İstanbul'da ikamet etmektedir ve anadillerini Türkçe olarak belirtmişlerdir. Analizler, işler bellek kapasitesinin depresyon ve tekrarlayan olumsuz düşünce arasındaki ilişkiyi biçimlendirdiğini göstermiştir. Sonuçlara göre, düşük düzeyde tekrarlayan olumsuz düşünce gösteren katılımcılarda, işler bellek kapasitesinin depresyon üzerinde bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Buna karşın, yüksek düzeyde tekrarlayan olumsuz düşünce gösteren yaşlılarda işler bellek kapasitesinin yüksek olması tekrarlayan olumsuz düşüncelerin olumsuz etkilerini yumuşattığı ve düşük depresyon puanları ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ancak aynı biçimlendirici etki inhibisyon için bulunamamıştır. Elde edilen bulgular yaşlılıkta yüksek işler bellek kapasitesinin, depresyon ve tekrarlayan olumsuz düşünce arasındaki ilişkide tampon görevi üstlendiğini göstermiştir. Bu çalışmanın tekrarlayan olumsuz düşünce ve yürütücü işlev bozukluğunun da etkisiyle daha komplike bir hal alan geriyatrik depresyonun tedavisinde önemli bir yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geriyatrik depresyon, tekrarlayan olumsuz düşünce, yürütücü işlevler, işler bellek, endişe

Geriatric depression, which is becoming an increasingly common condition (Luppa et al., 2012), is associated with decreased quality of life (Doraiswamy, Khan, Donahue, & Richard, 2002) and a major risk factor for suicide (Alexopoulos, Bruce, & Hull, 1999; Conwell, Duberstein, & Caine, 2002). There is ample evidence that depression in older adults presents differently from depression in younger adults (Alexopoulos et al., 2002). Specifically, compared with younger people, older adults report problems such as difficulty sleeping, tiredness, slowness in psychomotor functioning, loss of interest in living, and feelings of hopelessness about future as well as cognitive complaints such as memory problems, cognitive decline and executive dysfunction quite frequently (Fiske, Wetherell, & Gatz, 2009). These unique characteristics including high prevalence of cognitive and somatic complaints among older adults, contributed to the development of different assessment instruments to measure depression in geriatric populations (Yesavage et al., 1983). Investigators have been trying to identify vulnerability factors for geriatric depression including neuropsychological markers such as executive function, indicating that executive dysfunction may be associated with chronicity of depression in geriatric populations (Kalayam & Alexopoulos, 1999) as well as greater chance of relapse and recurrence (Alexopoulos et al., 2000).

The objective of this study was to investigate the role of executive dysfunction as a possible moderator variable in the relationship between geriatric depression and repetitive negative thinking. Understanding executive function difficulties and mechanisms that explain their impact on depression symptoms among elderly individuals is particularly essential to design and deliver appropriate treatments. Research showed that elderly individuals who were prescribed anti-depression medication showed poor treatment results if they also exhibited executive dysfunction (Alexopoulos et al., 2005). The role of repetitive negative thinking on depression was well established (Nolen-Hoeksema, 2000), however, there are very few studies which examined the moderator role of executive dysfunction on the relationship between depression and repetitive negative thinking, particularly among elderly individuals. Given the unique characteristics and challenges of depression in older ages, the current study aims to contribute to this emerging literature.

Executive Dysfunction, Negative Ruminative Thinking, and Depression

Executive function (EF) is an umbrella term that refers to a set of capacities that underlie an individual's ability to keep relevant information in mind, shift between different types of processes, tasks or information depending on the situational

requirements, in addition to planning and goal directed behavior. Miyake et al. (2000) suggested a widely accepted model of EF that involves independent but yet still related dimensions of shifting, updating, and inhibition. Shifting refers to the ability to shift one's attention between different tasks. This ability involves multiple functions including the ability to engage in and disengage from tasks based on the changed demands and perform new tasks in the face of interference. Updating on the other hand refers to the ability to maintain task relevant information in working memory (WM), monitor the relevance of new information and update old information accordingly (Miyake et al., 2000). Lastly, inhibition is the capacity that allows the individual to deliberately suppress the dominant automatic and prepotent responses (Miyake et al., 2000). Inhibition capacity is suggested to be the core EF capacity that gives way to the other capacities through the course of development (Diamond, 2013; Friedman & Miyake, 2017). Moreover, there is evidence indicating that performance on different components of executive function decline with age (Gazzaley, Cooney, Rissman, & D'Esposito, 2005; Hasher, Quig, & May, 1997; West & Alain, 2000;). For instance, in one study researchers postulated that older adults experience difficulty suppressing irrelevant information in their WM, thus lowering its capacity and efficiency (Hasher et al., 1997). In line with that, Gathercole (1994) also reported a significant age-related decline in WM capacity.

EF deficits have been documented as risk factors that are associated with a vulnerability to psychological disorders, including depression (Joorman & Gotlib, 2010; Snyder, 2013). According to Joorman and Gotlib (2010), deficits in the WM capacity is associated with a failure in keeping the irrelevant/dysfunctional information while the processing of incoming information serves as a factor that makes individuals more susceptible to depression. This view was also supported by Hubbard, Hutchison, Hambrick, and Rypma (2016) who found that depressed individuals performed worse on WM tasks when they were exposed to depressive information. Snyder (2013) in a meta-analysis and review also indicated that major depressive disorder was associated with impaired performance on all domains of EF.

Findings from both clinically depressed and subclinical populations led researchers to examine similar connections between EF and depressed mood in older adults hypothesizing that age related executive dysfunction may particularly predispose geriatric populations to experience depression (Lockwood, Alexopoulos, & van Gorp, 2002; Nebes et al., 2000). For example, Lockwood et al. (2002) found that compared to depressed younger adults

and healthy older adults, depressed older adults performed poorly on the measures of selective attention and inhibitory control. Based on such findings, Alexopoulos (2003) proposed a depression-executive dysfunction syndrome hypothesis to explain late-onset depression associated with impaired executive function. Similarly, Nebes et al. (2000) in their study with depressed and non-depressed individuals from a geriatric population revealed significant WM related differences between two groups. Likewise, von Hippel, Vasey, Gonda, and Stern (2008) focused on inhibition and reported an association between late-onset depression and executive deficit, suggesting that executive dysfunction may be responsible for depressive symptoms as a function of ineffective inhibitory control over negative and ruminative thoughts. It was suggested that age-related executive function deficits might be synergistically interacting with other cognitive risk factors for depression and thus result in elevations in the severity of depressive symptoms.

A review of the previous studies on the connection between EF and depression, however, highlights the unequivocal findings regarding this relationship especially in geriatric populations (Fischer et al., 2008). Specifically, the results of a recent meta-analytic study on depression and EF suggested that older patients with major depressive disorder did not differ in their performance on any measures of executive function as compared with non-depressed older participants (Snyder, 2013). Such inconsistent findings regarding the association between EF and depression may emerge from several factors. First, the way the EF capacity is measured may be a significant factor responsible for varying results due to the multi componential nature of EF. Secondly, other risk factors that interact with impaired EF impacting the severity of depressive symptoms may account for the inconsistencies (Snyder, 2013).

One possible factor that may facilitate the impact of executive function deficits is Repetitive Negative Thinking (RNT) patterns that had been defined as an inclination to entertain uncontrollable, abstract, repetitive, and mainly negative thoughts about the events that took place in the past or will take place in the future (Ehring & Watkins, 2008). RNT had been proposed as a transdiagnostic factor that has significant associations with various conditions such as depression, anxiety, insomnia, and eating disorders (Ehring & Watkins, 2008; Samtani & Moulds, 2017). RNT patterns escalate an individual's vulnerability for psychopathology by increasing focus on negative aspects of life. This tendency, though begins with the aim of making a meaning out of life experiences and coping with difficult situations, may soon turn into a maladaptive pattern especially when

the individual experiences deficits in terminating the repetitive thinking episodes. Failing to control RNT, augments the impact of the negative content which in turn contributes to the worsening of both depressive and anxiety symptoms (Watkins, 2016). A majority of the past research focused on both worry and rumination as vulnerability factors for mood disorders (Nolen-Hoeksema, 2000; Watkins, 2016). Although rumination had frequently been suggested as the type of RNT that is specifically associated with mood disorders (Nolen-Hoeksema, 2000), empirical evidence suggesting elevated levels of worry to be significantly associated with depression (Buck, Kelly, & Silver, 2008; Segerstrom, Tsao, Alden, & Craske, 2000) also exists. Studies consistently indicate that elevated levels of RNT (in the form of either worry or rumination) predicted both depressive disorder and subclinical depressive symptoms (Joormann & Gotlib, 2010).

Recently there has been an increase in the number of studies on the association between RNT and EF capacities focusing on the possible implications of this relationship in mental health outcomes. For example, Pe, Raes, and Kuppens (2013) reported that superior WM capacity can impede the negative impact of RNT (in the form of rumination) on intensity of negative affect. Some researchers consider poor EF capacity as the factor that lies at the core of the problem and suggest that depressive symptoms emerge due to low levels of attentional control over RNT (Koster, De Lissnyder, Derakshan, & De Raedt, 2011). Similarly, according to Joormann et al. (2007), regulation of negative affect or RNT and whether it will lead to more severe levels of depression depends on the efficient use of cognitive control capacities. Despite the abundance of studies indicating both EF deficits and RNT as interacting factors contributing to the severity and persistence of depressive symptoms in younger adults, the same relationship was examined in the geriatric populations by only a few studies (Philoppot & Agrigoroaei, 2017; von Hippel et al. 2008). However, there is a need for further investigation in this area due to the unique characteristics of geriatric depression.

The present study was designed to investigate the relationship between RNT and depression among participants over age 60, and how different components of executive function (e.g., inhibitory control and WM) impact this relationship. The current study predicts that the association between worry (as a subtype of RNT, which is accepted as an indicator of RNT intensity in the current study) with geriatric depression will change depending on the levels of the individual's inhibitory control and WM capacity. In other words, it was hypothesized that:

H1: For individuals who are not prone to experiencing RNT, good or poor EF skills (inhibition and/or WM) will not be associated with the levels of depression.

H2: For individuals who are prone to experiencing negative thoughts in a repetitive way, the high level of EF will moderate the negative impact of RNT, and thus will be associated with less severe levels of geriatric depression.

METHOD

Participants

The participants were 128 (63 women, 65 men) non-clinical community dwelling older adults (between the ages of 60 and 82) fluent in Turkish. They were recruited through personal contacts, and all were living independently in Istanbul. Participants were selected based on several criteria. All participants were able to read and write. They scored 24 and higher on the Turkish Mini Mental Status Exam (Güngen, Ertan, Eker, Yaşar, & Engin, 2002); for participants with 5 years or less of formal education, Mini Mental Status Exam (MMSE) for uneducated was used with same cut off (Ertan et al., 1999). No participant had prior history of neurological (e.g., stroke, dementia, head trauma, seizure disorder) or psychiatric disorders (e.g., schizophrenia, bipolar disorder, sleep disorders, substance use disorders). Participants who were on medications that could affect cognitive functioning were excluded. No participants had a history of alcohol or substance abuse, and had not used any recreational drugs or alcohol in the past 12 hours. Furthermore, participants with color blindness or visual impairments were excluded from the study. If participants used glasses for reading, they were required to wear it throughout the research session. Demographics and descriptive statistics of the participants are provided in Table 1.

Table 1. Descriptive Statistics of the Study Variables by Gender

Variables	Female			Male		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
MMSE	27.3	1.62	63	27.2	1.65	65
Age	69	5.67	63	68	5.81	65
Education	9.9	4.55	63	11.2	5.25	65
Stroop-Int	-4.3	7.02	63	-5.9	9.46	65
DS-B	4.8	2.01	63	5	1.97	65
PSWQ	45.5	12.93	63	38.3	11.38	65
GDS	7.8	5.69	63	6	4.26	65

Note. MMSE = Mini Mental Status Exam; Stroop-Int = Stroop Interference Score; DB-B = Digit Span Backward; PSWQ = Penn State Worry Questionnaire; GDS = Geriatric Depression Scale.

Measures

Stroop Color-Word Test (SCWT). The SCWT (Golden, 1978) is a test that assesses the ability to inhibit one's automatic response when there are two competing stimuli waiting to be processed, in this case reading words and naming colors. Originally proposed by Stroop (1935), the test allows for the calculation of an interference score, also known as Stroop effect. The SCWT is composed of 3 parts (two congruent and one incongruent conditions). The first task shows name of colors (red, blue, green) printed randomly in black ink on a white A4 size paper in five by 20 matrix of words (total of 100 words). Participants are asked to read them as fast as they can in a 45-second-period, starting with the congruent condition. The second task displays "XXXX" printed in the three colors mentioned above, and participants have to name the colors as quickly as they can in 45 seconds, second congruent condition. In the last task, the incongruous condition, there are names of the colors (red, blue, green) printed in incongruent colors of ink, and participants are asked to name the colors as fast as they can. In this task participants are required to inhibit reading the words, presumably a prepotent response. Instead they are supposed to name the color of the ink, which is assumed to be a more effortful task. Total scores are calculated by counting the correct number of items (Word [W], Color [C], and Color-Word [CW]) stated by the participants in 45 seconds. An interference score is then calculated using the following formula: $CW - ((W \times C) / (W + C))$ (Golden, 1978). This calculation yields scores that range from positive to negative. Positive scores indicate intact or better ability to inhibit interference, while negative scores reflect impaired ability to inhibit. The SCWT was translated to Turkish by Bogazici University Neuropsychology Lab staff ¹(graduate students) under the supervision and review of practicing neuropsychologists.

Digit Span Backward (DS-B). DS-B from the Wechsler Adult Intelligence Scale-Revised (Wechsler, 1981) was used as a measure of WM. In this task, participants were verbally presented digits with increasing length and asked to repeat the digits in reverse order. DS-B starts with 2 digits (longest 9 digits) and is presented with approximately one second interval between each digit. The test was discontinued after two consecutive failures of the same digit length. The score was the total number of correct trials. The task was adapted into Turkish by Sezgin, Baştuğ, Yargıcı-Karaağaç, & Yılmaz, 2014.

1 The first author was involved in the translation of this version of the SCWT. This Turkish translation of the test was not published; further information can be requested from the first author.

Geriatric Depression Scale (GDS). GDS is a self-report measure of depressive symptoms designed to be used with geriatric populations (Yesavage et al., 1983). There are 30 items answered as yes or no with possible scores ranging from 0 to 30 (answers indicating depression are given a score of 1 and answers indicating no depression are given a score of 0). It was adapted to Turkish by Ertan, Eker and Şar in 1997 with good psychometric support. In a more recent reliable and valid study of the scale with Turkish elderly, test-retest reliability (one-week interval) was noted to be reasonable ($r = 0.74$) with a high level of internal consistency ($\alpha = .91$) (Ertan & Eker, 2000).

Penn State Worry Questionnaire (PSWQ). PSWQ is a self-report 5-point Likert type scale with 16 questions measuring excessive and uncontrollable anxiety (Meyer, Miller, Metzger, & Borkovec, 1990). The psychometric properties of the scale for older adults are satisfactory with adequate internal consistency, strong convergent validity and good test-retest reliability for both non-clinical and clinical samples (Wuthrich, Johnco, & Knight, 2014). Turkish adaptation, reliability and validity study of the scale was conducted by Yılmaz, Gençöz, and Wells (2008). The researchers suggest that PSWQ Turkish version is a reliable ($\alpha = .91$) and valid measure of pathological worry in Turkish society. In the present study PSWQ is used to assess the intensity of RNT.

Procedure

The study was conducted after receiving Ethics Committee approval at Yeditepe University. Each participant was tested individually after they signed the informed consent form. All instruments were given in the same fixed order by advanced psychology undergraduate students trained to administer all measures by the first author. Participants did not receive compensation for their participation in this study.

Data Analysis

Descriptive characteristics were examined with SPSS and to test the interactive effect of RNT with WM and inhibition, AMOS 24.0 (Byrne, 2016) which utilizes the Maximum Likelihood Estimation (MLE) was used. Both the direct and interaction effects were estimated through calculation of bias-corrected 95% confidence intervals (CIs). Model fit was evaluated based on the criteria set by Bentler (1990), Hu and Bentler (1999), Hu, Bentler and Kano (1992) and Kline (1998) which are a CMIN/DF ratio below 3, Comparative Fit Index above .95 (coefficients above .90 are also considered as signs of acceptable fit), and Root-mean-square error of approximation

(RMSEA) coefficient below .05 (RMSEA coefficient below .08 are also considered as indicators of good fit). Finally, further probing of the significant interactions were performed with the SPSS macro PROCESS (Hayes, 2013).

RESULTS

Descriptive statistics and Pearson's correlation coefficients for all study variables are presented in Table 1 and 2, respectively. Results revealed significant correlations between worry and depression. However, the correlations of Stroop interference and DS-B with depression and worry were non-significant.

Table 2. Means, Standard Deviations, Internal Consistency Reliability Coefficients, and Pearson's Correlations for the Study Variables

	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4	5	6	<i>α</i>
1. PSWQ	41.8	12.66							.85
2. GDS	6.9	5.08	.60**						.79
3. Stroop	-5.1	8.36	.00	.03					
4. DS-B	4.9	1.99	-.01	-.14	.24**				
5. Gender			-.29**	-.18*	-.09	.05			
6. Age	68.5	5.74	-.08	-.05	-.08	-.29**	-.09		
7. Education	10.5	4.94	-.10	-.21*	.03	.47**	.14	-.19*	

Note. PSWQ = Penn State Worry Questionnaire, GDS = Geriatric Depression Scale, DS-B = Digit Span-Backwards, Gender 1 = Female, 2 = Male. ($N = 128$, * $p < .05$, ** $p < .01$)

Next, results of analyses indicated that the moderation model tested (See, Figure 1) had less than (controlling for age, sex, and years of education) acceptable fit to the data $\chi^2(21, N = 128) = 3.03, p < .001, CFI = .71, GFI = .91, RMSEA = .13,$ and $SRMR = .10$. A constraint between sex and PSWQ, and between education and DS-B scores were added based on the modification indices with the purpose of improving model fit. The final model had a good fit to the data, $\chi^2(18, N = 128) = 1.40, p = .113, CFI = .95, GFI = .96, RMSEA = .06,$ and $SRMR = .07$, and the modifications led to a significant improvement in model fit [$\chi^2\Delta = 38.43, df = 3, p < .001$]. A careful examination of the model indicated that WM capacity (as measured by DS-B) ($B = -.16, \beta = -.15, SE = .07, p < .05$) significantly moderated the relationship of worry with geriatric depression, partially supporting H2. However, the interaction between inhibition capacity (as measured by Stroop test) and both worry ($B = -.13, \beta = -.12, SE = .06, p = .07$), and WM performance ($B = .05, \beta = .05, SE = .07, p = .51$) did not have significant associations with geriatric depression in the elderly population.

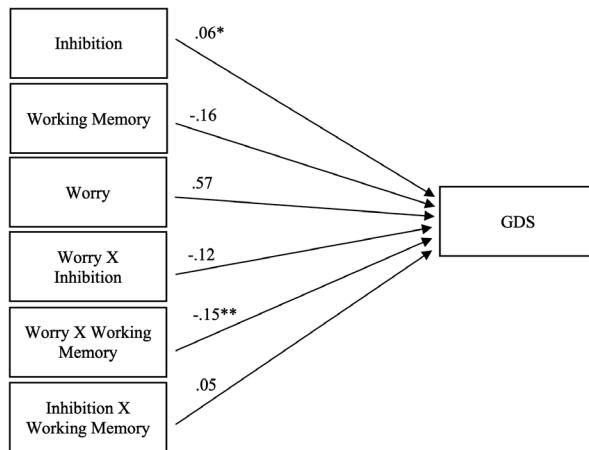

Figure 1. Moderation model demonstrating the interaction between worry and EF (inhibition and working memory) with geriatric depression. $\chi^2(18, N = 128) = 1.40, p = .113, CFI = .95, GFI = .96, RMSEA = .06,$ and $SRMR = .07.$

Note. * $p < .05,$ ** $p < .01.$

Probing of the significant interaction between worry and digit span scores was performed using PROCESS (Model 1, Hayes, 2013). Results indicated that the participants DS-B performance was not associated with differences in depression levels among low worriers ($B = .06, SE = .25, t(121) = .09, p = .93, 95\% CI -.44 .57$). This confirms H1 for working memory capacity. However, among high worriers, low DS-B performance was significantly associated with higher levels of depression ($B = -.83 SE = .32, t(121) = -2.21, p < .05, 95\% CI -1.46 -.21$) (H2). This result indicates that high WM capacity as measured by the DS-B may be able to buffer the negative impact of worry and thus is associated with lower levels of depression in older adults (See Figure 2). Both H1 and H2 were confirmed for working memory capacity, but not for inhibition.

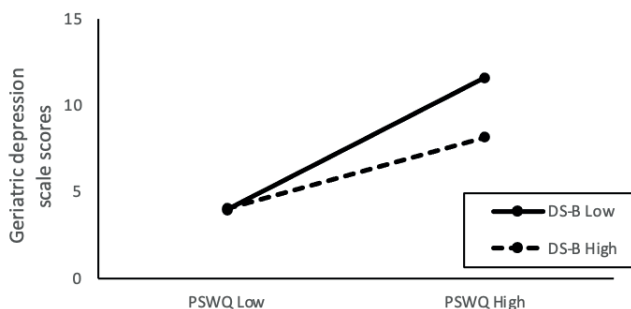

Figure 2. The interactive effect of digit span – backwards (DS-B) and worry on depression scores (DS-B = Digit Span- Backwards, PSWQ = Penn State Worry Questionnaire).

DISCUSSION

The current study was aimed at testing the moderator roles of different dimensions of EF (inhibition and WM) in the relationship between RNT (as measured by worry) and depression in a group of older adults. Although the results were not significant for inhibition, a significant moderating effect of WM on the association between RNT and depression was observed. That is, WM capacity did not appear to be responsible for any changes in depression in the individuals with low levels of RNT (H1 for WM capacity). However, in the case of high RNT, higher WM capacity appeared to be able to buffer the negative effect of RNT and thus associated with lower depression scores (H2 for WM capacity). Older adults may use higher levels of WM capacity to manipulate the negative content of worry and perhaps reduce the duration of worry episodes, which in the long run may prevent the individual from developing symptoms of geriatric depression. On the other hand, older adults who have poor WM capacity and are prone to experience RNT may be particularly vulnerable for the development and persistence of depressive symptoms. The current results are in line with the findings of Stout, Shackman, Johnson, and Larson (2015) and Sari, Koster, and Derekshan (2017) who argued that high levels of worry impair the efficiency of WM and individual's capacity for filtering the threatening contents of WM. They also argued that impairments in this capacity lead to a competition between threat related information and task relevant thoughts which contributes to further worry and cognitive impairment. Similarly, Hayes, Hirsch, and Matthews (2008) also indicated a similar relationship between worry and WM deficits which can be responsible for significant increases in the levels of anxiety and depression. Likewise, in an extensive meta-analysis and narrative review, Moran (2016) determined that anxiety, particularly worry, predicts impaired performance on the tasks measuring WM capacity. He suggests a possible cyclical relationship between worry and WM capacity. That is low WM capacity predisposes an individual for anxiety which further impairs WM capacity (Moran, 2016). Furthermore, the current results are also consistent with Alexopoulos' (2003) depressive-executive dysfunction syndrome. However, his model is based on older adults with late-onset-depression whereas in the current study this aspect of participants' depression was not specifically evaluated. So, it cannot be determined if the same predictions hold true for the current sample of older adults.

In the current study, contrary to H2, the same moderator effect of inhibition on the relationship between RNT and depression was not observed, which may be explained

by the characteristics of the Stroop task that was used to assess inhibition capacity. Notably, Friedman and Miyake (2004) identified two mechanisms of inhibition, namely Prepotent Response Inhibition (refers to the ability to voluntarily suppress prepotent response), and Resistance to Distractor Interference (refers to the ability to resist the interference of external distractors that are not relevant to the task at hand). They suggested that the Stroop task is a better measure of the former component. It is possible that this component is intact in older adults, an idea which requires further investigation. Lack of significant associations between inhibition, worry and depression might be also related with this sample being a non-clinical sample where depression scores were relatively lower as compared with clinical populations. Furthermore, participants from the current study were either living independently or with their relatives in the community as opposed to nursing homes or assisted living residents. This might have explained the characteristics of the study participants who did not exhibit severe depression and/or cognitive impairment. Research indicated that elderly individuals living in nursing homes scored higher on depression measures compared to their counterparts living at home (Karakaya, Bilgin, Ekici, Köse, & Otman, 2009; Kerem, Meriç, Kırdı, & Cavlak, 2001) There is also evidence for high rates of depression and dementia among elderly individuals who live in nursing homes (Şahin ve Yalçın, 2003). Therefore, future research should include participants from nursing homes/assisted living residents to assess these differences.

In contrast with previous findings, significant results indicating a direct link between WM and depression or WM and RNT was not found in the current study. This may originate from the nature of the EF tasks used in the present study. Both, DS-B and Stroop are cool EF tasks that focus on assessment of EF performance with an emotionally neutral stimulus, which at the same time jeopardizes the ecological validity of these measures. More valid results may be obtained in the case of utilizing hot EF tasks that also take the impact of emotional stimuli into account. Studies that utilize hot tasks with mood inductions usually report positive associations between poor WM/updating performance and worry (e.g., Sari et al., 2017). In short, lack of more significant results may stem from not using hot EF tasks which take the impact of emotional arousal into account. Future studies are needed to test the same predictions utilizing EF measures with emotional stimuli. Next, the majority of research on the connection between RNT and depression highlights the important role of shifting capacity. This mechanism had

been elaborately discussed by Koster et al., (2011) as a factor that generates depression. However, different from the current study, Koster et al. (2011) suggested the cognitive flexibility/shifting aspect of EF as the chief mechanism that is responsible for pathological levels of RNT and depression. The current study could not test the same hypothesis in this sample of older adults, which constitutes another weakness.

In addition to these, the results from the current study have to be interpreted with caution due to the small effect size, which can be due to the use of a non-clinical sample that does not include depression and PSWQ scores that are indicative of a severe pathology. The current study has another limitation due to its cross-sectional and correlational design, which makes it impossible to draw causal interpretations regarding the association between RNT and depression as moderated by WM deficits. Next, despite its significant association with depression in both clinical and non-clinical groups (Segerstrom et al., 2000), use of worry instead of rumination may also be considered as a limitation of the current study. Another limitation is the lack of a comparison group composed of younger participants. Future research needs to focus on research designs that can possibly overcome these limitations. It will be also important to examine different EF components using multiple measures as suggested by Miyake et al. (2000). Moreover, the experience sampling method (ESM) can be utilized to collect more accurate data regarding the momentary changes experienced in the RNT levels.

In conclusion, the present study tested the moderator roles of different dimensions of EF on the relationship between RNT and geriatric depression, providing evidence for a significant predictive role of WM- RNT interaction on the experience of depression in older adults. Overall, the findings regarding the lower WM capacity and RNT as interacting risk factors for depression in older adults has significant clinical implications for prevention and intervention programs. It seems important to address both executive dysfunction and worry when assessing and providing treatment for older patients who present with depression. Identification of and development of compensatory treatments for executive dysfunction in older patients may help to improve overall outcome of the treatments and increase medication adherence (Lockwood et al., 2002).

The present results underline the need to study geriatric depression in its own context as risk and maintaining factors maybe different in comparison with other age groups. It would help psychologists greatly if these factors are also investigated in clinical

populations to see whether similar results will replicate. Understanding moderator factors can enhance clinical interventions and widen the opportunities to better the lives of elderly individuals. It is hoped that the results from this study guide future research investigating clinical interventions targeting to reduce RNT patterns as well as models that enhance working memory capacity in geriatric patients in order to reduce depressive symptoms.

Acknowledgment: We thank Yeditepe University undergraduate students who were involved in data collection.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Alexopoulos, G. S. (2003). The role of executive function in late-life depression. *The Journal of Clinical Psychiatry*, *64*(14), 18-23.
- Alexopoulos, G. S., Borson, S., Cuthberth, B. N., Devanand, D. P., Mulsant, B. H., Olin, J. T., & Oslin, D. W. (2002). Assessment of late life depression. *Biological Psychiatry*, *52*(3), 164-174. [https://doi.org/10.1016/S0006-3223\(02\)01381-1](https://doi.org/10.1016/S0006-3223(02)01381-1)
- Alexopoulos, G. S., Bruce, M. S., & Hull, J. (1999). Clinical determinants of suicidal ideation and behavior in geriatric depression. *Archives of General Psychiatry*, *56*(11), 1048-1053. doi:10.1001/archpsyc.56.11.1048
- Alexopoulos, G. S., Kiosses, D. N., Heo, M., Murphy, C. M., Shanmugham, B., & Gunning-Dixon, F. (2005). Executive dysfunction and the course of geriatric depression. *Biological Psychiatry*, *58*(3), 204-210. <https://doi.org/10.1016/j.biopsych.2005.04.024>
- Alexopoulos, G. S., Meyers, B. S., Young, R. C., Kalayam, B., Kakuma, T., Gabrielle, M., ... Hull, J. (2000). Executive dysfunction and long-term outcomes of geriatric depression. *Archives of General Psychiatry*, *57*(3), 285-290. doi:10.1001/archpsyc.57.3.285
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, *107*(2), 238-246. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.107.2.238>
- Buck, J. M., Kelly, W. E., & Silver, N. C. (2008). An investigation of the relationship between depression and worry: A research note. *Individual Differences Research*, *6*(2), 120-122.
- Byrne, B. M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. New York: Routledge.
- Conwell, Y., Duberstein, P. R., & Caine, E. D. (2002). Risk factors for suicide in later life. *Biological Psychiatry*, *52*(3), 193-204. [https://doi.org/10.1016/S0006-3223\(02\)01347-1](https://doi.org/10.1016/S0006-3223(02)01347-1)
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, *64*, 135-168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>

- Doraiswamy, P. M., Khan, Z. M., Donahue, R. M. J., & Richard, N. E. (2002). The spectrum of quality-of-life impairments in recurrent geriatric depression. *The Journals of Gerontology: Series A*, 57(2), M134-M137. <https://doi.org/10.1093/gerona/57.2.M134>
- Ehring, T., & Watkins, E. R. (2008). Repetitive negative thinking as a transdiagnostic process. *International Journal of Cognitive Therapy*, 1(3), 192-205. <https://doi.org/10.1521/ijct.2008.1.3.192>
- Ertan, T., & Eker, E. (2000). Reliability, validity and factor structure of the geriatric depression scale in Turkish elderly: Are there different factor structures for different cultures? *International Psychogeriatrics*, 12(2), 163-162. <https://doi.org/10.1017/S1041610200006293>
- Ertan, T., Eker, E., Güngen, C., Engin, F., Yaşar, R., & Kılıç, G., & Özel, S. (1999, August). *The standardized mini mental state examination for illiterate Turkish elderly population*. Paper presented at the 2nd International Symposium on Neurophysiological and Neuropsychological Assessment of Mental and Behavioral Disorders, Bursa, Turkey.
- Ertan, T., Eker, E., & Şar, V. (1997). Reliability and validity of the geriatric depression scale in Turkish elderly population. *Archives of Neuropsychiatry (Turkish)*, 34(1), 62-71.
- Fischer, C., Schweizer, T. A., Atkins, J. H., Bozanovic, R., Norris, M., Herrmann, N., ... Rourke, S. B. (2008). Neurocognitive profiles in older adults with and without major depression. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 23, 851-856. <https://doi.org/10.1002/gps.1994>
- Fiske, A., Wetherell, J. L., & Gatz, M. (2009). Depression in older adults. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 363-389. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.032408.153621>
- Friedman, N. P., & Miyake, A. (2004). The relations between inhibition and interference control functions: A latent-variable analysis. *Journal of Experimental Psychology: General*, 133(1), 101-135. doi: 10.1037/0096-3445.133.1.101
- Friedman, N. P., & Miyake, A. (2017). Unity and diversity of executive functions: Individual differences as a window on cognitive structure. *Cortex*, 86, 186-204. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2016.04.023>
- Gathercole, S. E. (1994). Neuropsychology and working memory: A review. *Neuropsychology*, 8(4), 494-505.
- Gazzaley, A., Cooney, J. W., Rissman, J., & D'Esposito, R. (2005). Top-down suppression deficit underlies working memory impairment in normal aging. *Nature Neuroscience*, 8, 1298-1300. doi:10.1038/nn1543
- Golden, C. J. (1978). *Stroop Color and Word Test. A Manual for Clinical and Experimental Uses*. Illinois: Stoelting Company.
- Güngen, C., Ertan, T., Eker, E., Yaşar, R., & Engin, F. (2002). Reliability and validity of the standardized Mini Mental State Examination in the diagnosis of mild dementia in Turkish population. *Turkish Journal of Psychiatry (Turkish)*, 13(4), 273-281.
- Hasher, L., Quig, M. B., & May, C. P. (1997). Inhibitory control over no-longer-relevant information: Adult age differences. *Memory & Cognition*, 25(3), 286-295. <https://doi.org/10.3758/BF03211284>
- Hayes, A.F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: The Guilford Press.
- Hayes, S., Hirsch, C., & Matthews, A. (2008). Restriction of working memory capacity during worry. *Journal of Abnormal Psychology*, 117(3), 712-717. <http://dx.doi.org/10.1037/a0012908>
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>

- Hu, L., Bentler, P. M., & Kano, Y. (1992). Can test statistics in covariance structure analysis be trusted? *Psychological Bulletin*, *112*(2), 351-362.
- Hubbard, N. A., Hutchison, J. L., Hambrick, D. Z., & Rypma, B. (2016). The enduring effects of depressive thoughts on working memory. *Journal of Affective Disorders*, *190*, 208-213. <https://doi.org/10.1080/02699931.2014.991694>
- Joormann, J., & Gotlib, I. H. (2010). Emotion regulation in depression: relation to cognitive inhibition. *Cognition and Emotion*, *24*(2), 281-298. <https://doi.org/10.1080/02699930903407948>
- Joormann, J., Siemer, M., & Gotlib, I. H. (2007). Mood regulation in depression: Differential effects of distraction and recall of happy memories on sad mood. *Journal of Abnormal Psychology*, *116*, 484-490. doi:10.1037/0021-843X.116.3.484
- Kalayam, B., & Alexopoulos, G. S. (1999). Prefrontal dysfunction and treatment response in geriatric depression. *Archives of General Psychiatry*, *56*(8), 713-718. doi:10.1001/archpsyc.56.8.713
- Karakaya, M. G., Bilgin, S. Ç., Ekici, G., Köse, N., & Otman, A. S. (2009). Functional mobility, depressive symptoms, level of independence, and quality of life of the elderly living at home and in the nursing home. *Journal of the American Medical Directors Association*, *10*(9), 662-666. doi.org/10.1016/j.jamda.2009.06.002
- Kerem, M., Meriç, A., Kırdı, N., & Cavlak, U. (2001). Evaluation of elderly living at home and rest house. *Turkish Journal of Geriatrics*, *4*(3), 106-112.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and practices of structural equation modeling*. New York: Guilford.
- Koster, E. H., De Lissnyder, E., Derakshan, N., & De Raedt, R. (2011). Understanding depressive rumination from a cognitive science perspective: The impaired disengagement hypothesis. *Clinical Psychology Review*, *31*(1), 138-145. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.08.005>
- Lockwood, K. A., Alexopoulos, G. S., & van Gorp, W. G. (2002). Executive dysfunction in geriatric depression. *American Journal of Psychiatry*, *159*(7), 1119-1126. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.159.7.1119>
- Luppa, M., Sikorski, C., Luck, T., Ehreke, L., Konnopka, A., Wiese, B., ... Riedel-Heller, S. G. (2012). Age- and gender-specific prevalence of depression in latest-life – Systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, *136*(3), 212-221. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2010.11.033>
- Meyer, T. J., Miller, M. L., Metzger, R. L., & Borkovec, T. D. (1990). Development and validation of the Penn State Worry Questionnaire. *Behavior Research and Therapy*, *28*(6), 487-495. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(90\)90135-6](https://doi.org/10.1016/0005-7967(90)90135-6)
- Miyake, A., Friedman, N. P., Emerson, M. J., Witzki, A. H., Howerter, A., & Wager, T. D. (2000). The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex “frontal lobe” tasks: A latent variable analysis. *Cognitive Psychology*, *41*(1), 49-100. <https://doi.org/10.1006/cogp.1999.0734>
- Moran, T. P. (2016). Anxiety and working memory capacity: A meta-analysis and narrative review. *Psychological Bulletin*, *142*(8), 831. <http://dx.doi.org/10.1037/bul0000051>
- Nebes, R. D., Butters, M. A., Mulsant, B. H., Pollock, B. G., Zmuda, M. D., Houck, P. R., & Reynolds, C. F. (2000). Decreased working memory and processing speed mediate cognitive impairment in geriatric depression. *Psychological Medicine*, *30*(3), 679-691.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000). The role of rumination in depressive disorder and mixed anxiety/depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, *109*, 504-511. doi: 101037/10021-843X.109.3.504
- Pe, M. L., Raes, F., & Kuppens, P. (2013). The cognitive building blocks of emotion regulation: ability to update working memory moderates the efficacy of rumination and reappraisal on emotion. *PLoS one*, *8*(7), e69071. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0069071>

- Philippot, P., & Agrigoroaei, S. (2017). Repetitive thinking, executive functioning, and depressive mood in the elderly. *Aging & Mental Health, 21*(11), 1192-1196. <https://doi.org/10.1080/13607863.2016.1211619>
- Samtani, S., & Moulds, M. N. (2017). Assessing maladaptive repetitive thought in clinical disorders: A critical review of existing measures. *Clinical Psychology Review, 53*, 14-28. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.01.007>
- Sari, B. A., Koster, E. H. W., & Dereksan, N. (2017). The effects of active worrying on working memory capacity. *Cognition and Emotion, 31*(5), 995-1003. <https://doi.org/10.1080/02699931.2016.1170668>
- Segerstrom, S. C., Tsao, J. C. I., Alden, L. E., & Craske, M. E. (2000). Worry and rumination: Repetitive thought as a concomitant predictor of negative mood. *Cognitive Therapy and Research, 24*(6), 671-688. <https://doi.org/10.1023/A:1005587311498>
- Sezgin, N., Baştuğ, G., Yargıcı-Karaağaç, S., & Yılmaz, B. (2014). Turkish Standardization of Wechsler Adult Intelligence Scale-Revised (WAIS-R): Pilot Study. *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi (Turkish), 54*(1), 451-480.
- Stout, D. M., Shackman, A. J., Johnson, J. S., & Larson, C. L. (2015). Worry is associated with impaired gating of threat from working memory. *Emotion, 15*(1), 6-11. doi: 10.1037/emo0000015
- Stroop, J. R. (1935). Studies of interference in serial verbal reactions. *Journal of Experimental Psychology, 18*(6), 643-662.
- Snyder, H. R. (2013). Major depressive disorder is associated with broad impairments on neuropsychological measures of executive function: a meta-analysis and review. *Psychological Bulletin, 139*(1), 81. doi: 10.1037/a0028727
- Şahin, E. M., & Yalçın, B. M. (2003). Comparing the incidence of depression at the elderly living in nursing home or at their own homes. *Turkish Journal of Geriatrics, 6*(1), 10-13.
- von Hippel, W., Vasey, M. W., Gonda, T., & Stern, T. (2008). Executive function deficits, rumination, and late-onset depressive symptoms in older adults. *Cognitive Therapy and Research, 32*(4), 474-487. <https://doi.org/10.1007/s10608-006-9034-9>
- Watkins, E. R. (2016). *Rumination-focused cognitive-behavioral therapy for depression*. New York: Guilford Press.
- Wechsler, D. (1981). *Wechsler Adult Intelligence Scale-Revised Manual*. New York: Psychological Corporation.
- West, R. & Alain, C. (2000). Age-related decline in inhibitory control contributes to the increased Stroop effect observed in older adults. *Psychophysiology, 37*(2), 179-189. <https://doi.org/10.1111/1469-8986.3720179>
- Wuthrich, V. M., Johnco, C., & Knight, A. (2014). Comparison of the Penn State Worry Scale (PSWS) and abbreviated version (PSWS-A) in a clinical and non-clinical populations of older adults. *Journal of Anxiety Disorders, 28*, 657-663. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2014.07.005>
- Yesavage, J. A., Brink, T. L., Rose, T. L., Lum, O., Huang, V., Adey, M., & Leirer, V. O. (1983). Development and validation of a Geriatric Depression Scale: A preliminary report. *Journal of Psychiatric Research, 17*(1), 37-49. [https://doi.org/10.1016/0022-3956\(82\)90033-4](https://doi.org/10.1016/0022-3956(82)90033-4)
- Yılmaz, A. E., Gençöz, T., & Wells, A. (2008). Psychometric characteristics of the Penn State Worry Questionnaire and Metacognitions Questionnaire-30 and metacognitive predictors of worry and obsessive-compulsive symptoms in a Turkish sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy, 15*(6), 424-439. <https://doi.org/10.1002/cpp.589>

Socioeconomic Conflict between Host Community and Syrian Refugees in Urban Turkey: The Mediating Role of Political Trust

Türkiye’de Kentsel Alanda Ev Sahibi Topluluklar ve Suriyeli Mülteciler Arasında Yaşanan Sosyoekonomik Uyuşmazlıkta Siyasal Güvenin Rolü

Halil Pak¹ , Zeliha Aslı Elitsoy²

Author Note: The initial part of this study was presented at the 2nd Witten Conference on Institutional Change: Migration, Institutions, and Institutional Change, Herdecke University in Witten, Germany.

¹Lecturer, Izmir University of Economics, Vocational School, Izmir, Turkey

²PhD Candidate, Bilkent University, Department of Political Science and Public Administration, Ankara, Turkey

ORCID: H.P. 0000-0002-8248-9158;
Z.A.E. 0000-0003-0786-0460

Corresponding author/Sorumlu yazar:

Halil Pak,
Izmir University of Economics, Vocational School, Izmir, Turkey

E-mail/E-posta: halilpak88@gmail.com

Submitted/Başvuru: 25.12.2019

Revision Requested/Revizyon Talebi:
19.05.2020

Last Revision Received/Son Revizyon:
08.06.2020

Accepted/Kabul: 25.06.2020

Published Online/Online Yayın: 16.11.2020

Citation/Atıf: Pak, H., & Elitsoy, Z. A. (2020). Socioeconomic conflict between host community and Syrian refugees in urban Turkey: The mediating role of political trust. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 579–597.
<https://doi.org/10.26650/SP2019-0094>

ABSTRACT

This study investigated socioeconomic conflict between the host community and Syrian refugees in urban Turkey. It was aimed to explore the mediating role of political trust in the relationship between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception toward refugees among the host community. Accordingly, 243 local urban residents from different cities of Turkey including Istanbul, Ankara, and Izmir were reached using a cross-sectional survey approach and convenience sample method. Regarding the Turkish political, social and economic culture and previous studies, assessment tools were generated for the purpose of this study to measure socioeconomic threat perception, personal economic satisfaction, political trust, and satisfaction with public policies. The participants' age, city, education, gender and income information were obtained using a demographic form. Data was collected via an online survey program. Controlling for demographic variables (age, city, education, gender, and income) and satisfaction with public services, the indirect effect of political trust was analyzed using a bootstrapping method via PROCESS Macro plug-in for SPSS. The research findings showed that personal economic satisfaction was significantly associated with political trust and socioeconomic threat perception. Moreover, political trust was also significantly related to socioeconomic threat perception. More importantly, in accordance with the main hypothesis of the study, it was found that political trust mediated the relationship between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception. According to this result, it can be said that less satisfaction with personal economic conditions led to less political trust, which then resulted in greater socioeconomic threat perception toward refugees. The results were discussed in the light of previous findings, Integrated Threat Theory, Realistic Group Threat Theory, and System Justification Theory. Lastly, limitations and suggestions for future research were evaluated in the discussion part of the study.

Keywords: Integrated Threat Theory, socioeconomic threat, personal economic satisfaction, political trust, host community, refugees

Öz

Bu çalışmada, Türkiye'nin kentsel alanlarında yaşayan ev sahibi topluluklar ile Suriyeli mülteciler arasında yaşanan sosyoekonomik uyumsuzluk araştırılmıştır. Çalışmanın amacı ev sahibi topluluk üyelerinin kişisel ekonomik tatmin düzeyleri ve mültecilere yönelik sosyoekonomik tehdit algıları arasındaki ilişkide siyasal güvenin aracı rolünü keşfetmektir. Kesitsel anket çalışması yaklaşımıyla ve kolayda örnekleme yöntemiyle başta İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere Türkiye'nin farklı kentsel bölgelerinde yaşayan 243 yerel sakinden çevrimiçi anket programı yoluyla veri toplanmıştır. Türkiye'nin siyasal, sosyal ve ekonomik kültürü ve geçmiş çalışmalar göz önünde bulundurularak, bu araştırmanın amaçları doğrultusunda algılanan sosyoekonomik tehdit algısı, kişisel ekonomik tatmin düzeyi, siyasal güven ve kamusal hizmetlerden memnuniyet değişkenleri için ölçüm araçları tasarlanmıştır. Demografik form aracılığıyla da katılımcıların yaş, şehir, eğitim, cinsiyet ve gelir bilgilerine ulaşılmıştır. SPSS programında PROCESS Macro eklentisi üzerinden yeniden örnekleme metodu kullanılarak ve demografik değişkenler (yaş, şehir, eğitim, cinsiyet, gelir) ve kamusal hizmetlerden memnuniyet değişkenleri kontrol edilerek siyasal güvenin dolaylı etkisi analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, kişisel ekonomik tatminin siyasal güvenle ve algılanan sosyoekonomik tehditle anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca, siyasal güvenin sosyoekonomik tehdit algısıyla da anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Asıl önemlisi, çalışmanın ana hipotezi olan siyasal güvenin, kişisel ekonomik tatmin ve algılanan sosyoekonomik tehdit ilişkisinde anlamlı bir aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, düşük kişisel ekonomik tatmin düzeyinin düşük siyasal güvene yol açtığı ve bu durumun da mültecilere yönelik yüksek sosyoekonomik tehdit algısına neden olduğu söylenebilir. Çalışmanın sonuçları, literatürdeki geçmiş çalışmalar, Bütünleşik Tehdit, Gerçekçi Grup Tehdit ve Sistemi Meşrulaştırma Kuramları üzerinden tartışılmıştır. Araştırmanın kısıtları ve gelecek çalışmalar için öneriler çalışmanın tartışma kısmında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bütünleşik Tehdit Kuramı, sosyoekonomik tehdit, kişisel ekonomik tatmin, siyasal güven, ev sahibi topluluk, mülteciler

One of the most devastating outcomes of the Arab uprisings is the Syrian War started in March 2011. For almost one decade, the Syrian War has caused a serious humanitarian crisis and forced about six million refugees to flee to neighboring countries, including Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt. According to the United Nations High Commissioner for Refugees (2019), the number of registered Syrian refugees is about 3.7 million in Turkey, which makes it the country with the world's largest refugee population. Indeed, the increase in the Syrian refugee population has led to some economic consequences at a national level. To illustrate, President Recep Tayyip Erdoğan issued a press statement that \$33 billion has been spent up to date for Syrian refugees (Hacaoğlu, 2018).

A public opinion survey on social acceptance and integration of Syrian refugees in Turkey conducted by Hacettepe University, Migration and Politics Research Center (Erdoğan, 2014) showed that host citizens perceived Syrian refugees as an economic burden and threat, and of the respondents, 71% thought that the Turkish economy has suffered because of Syrian refugees. In addition, 61% reported that the government revenue from taxes should be used for the citizens who are in need of help rather than for the Syrian refugees. Moreover, 56% of participants further believed that Syrian refugees have taken their jobs, and so, about 50% did not agree with granting work permits to Syrians. This study also compared those who live in "the region" (Adana, Gaziantep, Hatay, Mardin and Sanliurfa) to those who live "outside of the region" (Ankara, Antalya, Balikesir, Bursa, Erzurum, Istanbul, Izmir, Kayseri, Konya, Malatya, Samsun, Trabzon and Van), where the region refers to the Turkey's neighboring provinces to Syria. The comparison results showed that, of the participants, 44% from the region and 48% outside of the region agreed with that Syrian refugees should not be granted work permits. This result is interesting because those who did not support work permits for Syrian refugees were higher among individuals outside of the region. On the other hand, according to the International Crisis Group's European Report (2018) entitled "Turkey's Syrian Refugees: Defusing Metropolitan Tensions", hostility toward Syrian refugees among host residents was also on the rise in urban settings. These two public opinion survey reports provide evidence that there has been a rising socioeconomic tension between urban local residents and Syrian refugees in Turkey. Nonetheless, there have been limited studies (e.g., Erçetin, 2016; Navruz & Çukurçayır, 2015) figuring out the underlying mechanisms of this tension in urban Turkey.

Regarding these two public opinion surveys and current discussions in the literature, the present study was designed to explore the factors associated with socioeconomic

threat perception toward Syrian refugees with a particular focus on host community residents in urban Turkey. Particularly, the purpose of the study was to address the following questions: Do host community residents in urban Turkey perceive Syrian refugees as a socioeconomic threat? Is there an association between local residents' personal economic well-being and their trust in political institutions? Is political trust related to socioeconomic threat perception? Finally, does political trust have a mediating role in the relationship between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception? Although there are some answers to the study's research questions in social psychological theories of prejudice and discrimination, a possible answer for the last question is still unclear.

Socioeconomic Threat, Personal Economic Satisfaction and Political Trust

There are two main types of perceived threats toward foreigners in the literature (Hochman, 2015). The first is socioeconomic threat that perceives competition for scarce resources with a respective outgroup that leads to an intrinsic conflict of interest in a given ingroup. The second is symbolic or namely ethnonational threat which is associated with the Social Identity Theory (Tajfel, 1981; Tajfel & Turner, 1979). This theory argues that individuals endeavoring for a positive self-concept among others tend to depict the ingroup as superior and discrete from outgroups in order to secure positive group identification (Hochman, 2015). On the other hand, according to the Integrated Threat Theory developed by Stephan and Stephan (2000), outgroup members as "others" represent a threat in intercultural relations based on inter-ethnic prejudices. This theory also presents a clarification for economic conflict between ingroup and outgroup members through the concept of *realistic threat*. Precisely, realistic threat, one of the components of this theory, is defined as a driver of prejudice associated with certain threats perceived by ingroup members to their existence, physical well-being, and political and economic power.

The existing literature on socioeconomic threat mainly focuses on the relationship between ingroup and outgroup behaviors regulated by political, social and economic environments (Blalock, 1967; Fritsche et al., 2017; Hochman, 2015; LeVine & Campbell, 1972). Socioeconomic threat can be explained by the Realistic Group Threat Theory (Blalock, 1967); "perceived competition over scarce resources such as jobs or social benefits between a given ingroup and a respective outgroup leads to an inherent conflict of interest between two groups" (Hochman, 2015, p. 363). Furthermore,

Kamiejski, de Oliveira and Guimond (2012) posit a relationship between the theories of realistic threat and realistic group conflict, that is, the intergroup competition for scarce resources such as land, power and jobs as the main sources of hostile inter-group relations generate a threat perception toward outgroup members. Thus, regarding the empirical evidences from previous studies, they argue that there can be an association between realistic threat feelings and prejudice toward immigrants in various settings.

There have been a few studies on threat perceptions toward Syrian refugees in Turkey. For instance, Yitmen and Verkuyten (2018) revealed that national identification had an indirect effect on behavioral intentions toward Syrian refugees through threat perception in Turkey. In other words, higher national identification among host community members led to greater threat perception of Syrian refugees toward national security and identity, and then resulted in greater negative intentions. On the other hand, Köse, Sunata and Deniz (2018) investigated perceived socioeconomic and political threat toward Syrian refugees and its relation to social dominance orientation, social egalitarianism and empathy levels of local urban residents. They explored these relations through the Intergroup Contract Theory (Allport, 1954) and the Integrated Threat Theory (Stephan & Stephan, 2000) by comparing threat perceptions of heavily and non-densely populated areas in Ankara, Turkey. They concluded that Syrian refugees were perceived as a socioeconomic threat in both areas among the local residents who considered themselves superior to the refugees. Further, the residents of heavily populated areas reported higher levels of social egalitarianism compared to the residents of non-densely populated areas who reported lower levels of perceived socioeconomic and political threat toward Syrian refugees. However, they did not find a significant relationship between empathy and threat perception in both areas.

Furthermore, Topal, Özer and Dokuzlu (2017) conducted a study about how the host community perceived Syrian refugees in Turkey. They developed and tested a proposed model called the Extended Integrative Threat Theory model that proposes host citizens perceive refugees not only as a threat but also as a benefit. In accordance with this model, they showed that although refugees were perceived as a threat to the Turkish economy, host community members tended to welcome Syrian refugees because they believed that it was a human duty. Girgin and Cebeci (2017) further demonstrated that high-skilled native laborers did not see refugees as an economic threat since they believed that they could not obtain work permits in a short time. However, they also added that Syrian

refugees in Turkey created an advantage for employers by supplying cheap labor possibly causing an increase in economic threat perception of refugees among the unqualified native laborers, which is indicative of a socioeconomic conflict based on personal economic wellbeing between host community and refugees. Personal economic satisfaction is a category of personal employment satisfaction, of which job, job security, and job opportunities, current income level, and future financial security are indicators (Filkins, Allen, & Cordes, 2000). Lawrence (2011) describes personal economic satisfaction as perceived personal and familial economic situation. On the strength of his research on immigration attitudes in Latin America, a perceived disadvantage for personal economic satisfaction resulted in less tolerance toward immigrants. Unqualified laborers tended to become less receptive to immigrants because of their self-economic interests in the labor market. Therefore, the first hypothesis of this study follows as:

H1. Personal economic satisfaction is negatively associated with the perception of refugees as a socioeconomic threat.

According to Wang (2005), political trust is a complex concept. Regarding the Norris' (1999) analysis, he defines political trust as attitude toward national government, parliament, and political parties. Wong, Wan and Hsiao (2011) also identify political trust as confidence in government and evaluative orientations toward the political system based on the public's normative expectations. Similarly, Grönlund and Setälä (2007) argue that political trust refers to *normative expectations toward political institutions and actors* (p. 400). On the other hand, for some other scholars, political trust is related to satisfaction with political institutions and actors (Jeannet, 2013; Miller, 1974; Saad & Salman, 2013). For instance, Miller (1974) describes *political trust as a simple barometer of satisfaction with the political system* (p. 971). Moreover, Saad and Salman (2013) define political trust as a belief toward the community leaders with an emphasis on satisfaction with government and perception of politicians having the knowledge of societal needs and changes. In the light of this evidence, it can be concluded that political trust is an attitude or belief based on normative evaluations toward political systems, institutions and actors such as government, political parties, and parliaments. In other words, it refers to satisfaction with the political system, institutions and actors.

There has been a rising sociopolitical young class among the conservatives in Turkey, which is called the M generation (Janmohamed, 2018). In 2017, Wizsight

Research conducted a survey of 700 participants to figure out the attributes and behaviors of the M generation in Turkey. Specifically, the M generation are those who are under 35 and identify themselves as Muslim and modern with their authentic consumption patterns hybridizing Islamic and modern symbols and meanings in a material sense. Namely, the M generation represents the modern urban conservatives in contemporary Turkey. They are fashionista and consumerist compared to traditional and religious conservatives. The research findings showed that there was a positive relationship between level of income and voting for the Justice and Development Party (JDP). Indeed, the present study did not focus on the M generation, but this public opinion research illustrated that personal economic wellbeing and political trust are associated as previous studies also confirmed (Mason, Kluegel, & Khakhulina, 2000; Wang, 2005). Furthermore, political trust and political support are also associated constructs (Easton, 1957; Jeannet, 2013). Therefore, it can be assumed that such pro-government individuals who are satisfied with personal economic conditions tend to support governmental policies and decisions. The second hypothesis is:

H2. Personal economic satisfaction is positively correlated with political trust.

Moreover, it can be disputed that political trust is related to socioeconomic threat perception toward refugees. However, considering the pro-government attitudes of the M generation (Janmohamed, 2018; Wizsight Research, 2017) and previous studies (Easton, 1957; Jeannet, 2013), a negative direction is expected in this relationship. Accordingly, the following hypothesis is formulated:

H3. Political trust is negatively related to perceived socioeconomic threat toward refugees among host community.

Lastly, the primary objective of this study is to address the gap in the literature mentioned above. Therefore, it is mainly hypothesized that personal economic satisfaction has an indirect effect on socioeconomic threat perception of refugees through political trust. However, satisfaction with public services is related to political trust (Ariely, 2013). For Kampen, Van De Walle and Bouckaert (2006), there are adequate empirical evidences for correlational association between satisfaction with public services and political trust (See also Kampen, Maddens, & Vermunt, 2003; Van Ryzin, Muzzio, & Immerwahr, 2004). In addition to satisfaction with public services, Muñoz, Torcal and Bonet (2011) also showed that age, gender and education were the

predictors of political trust. On the other hand, age, gender and income of host citizens have no significant effect on threat or benefit perceptions of refugees except for education (Topal et al., 2017). According to a study conducted by Yitmen and Verykuyten (2018), gender and city were significant predictors of the moderated mediation relationship among national identification, perception of threat and behavioral intentions toward refugees. Nonetheless, their additional analysis without control variables (gender and city) did not change the findings. To conclude, the literature showed strong evidence for the correlational relationship between satisfaction with public services and political trust, but few studies indicated limited evidence for demographics as predictors of political trust and socioeconomic threat. However, the current study is observational; therefore, demographic variables were also regarded as covariates. As a result, age, city, education, gender, income and satisfaction with public policies were included as control variables in the hypothesized model. Hence, the last hypothesis is generated as:

H4. Personal economic satisfaction has an indirect effect on socioeconomic threat perception toward refugees through political trust when controlling for age, city, education, gender, income, and satisfaction with public policies.

As discussed earlier, socioeconomic threat is the perception of refugees as a threat to the national economy and employment opportunities by the host community (Girgin & Cebeci, 2017; Hochman, 2015; Kamiejski et al., 2012; Topal et al., 2017; Yitmen & Verkuyten, 2018). However, scales assessing the host citizens' perceptions of foreigner workers as a socioeconomic threat are very limited. For example, Gorodzeisky (2013) used a six-item scale to measure the Israelis' perception of foreign workers as such a threat. The scale items were "Foreign workers are strain on the welfare services system", "Foreign workers can hurt welfare services that you are entitled to", "Foreign workers take jobs from Israelis", "Foreign workers can hurt employment opportunities", "The presences of foreign workers lowers the Israelis' wage level", and "Foreign workers can hurt your wage level". Although this scale measured socioeconomic threat focusing on social services and employment opportunities, the national economy was not taken into consideration. Also, Schnrider (2016) argues that some scholars measuring political trust do not have theoretical justifications. In other respects, Zhong (2014), considering Li's (2011) addressing validity issues in global and generic measures of political trust, assessed political trust over the efforts undertaken by central and municipal governments to the right things for the people in China. In connection with previous works and suggestions,

measures regarding Turkish political, social and economic culture were generated to assess the perception of refugees as socioeconomic threat, personal economic satisfaction, political trust, and satisfaction with public policies for the purpose of this study.

METHOD

Participants

Respondents were 243 urban local residents. Of the sample, 145 (60%) were female. Age ranged from 19 to 64 ($M = 32.02$, $SD = 8.63$). Two hundred and twelve (87%) had a university degree, and 31 (13%) had a high school degree. All of the participants were adult Turkish citizens, with a mean income of ₺3,754 per month (TRY ₺1 equals approximately USD \$0.13). Of the respondents, 131 (55%) were from Istanbul, 46 (19%) from Ankara, 17 (7%) from Izmir, and 49 (19%) from other cities.

Measures

Demographic Information Form. A brief questionnaire was used to obtain demographic information including age, city, education, gender and income.

Socioeconomic Threat. A four-item questionnaire considering the study of Erdoğan (2014) was designed to measure socioeconomic threat based on the questionnaires of economic burden and right to labor. Items used in this study were “Turkish economy suffers because of Syrian refugees”, “I oppose my taxes spent on Syrian refugees while there are many other citizens in need of help in Turkey”, “Syrians take our jobs”, “Syrians should not be granted work permission” Items were rated on a 5–point Likert-type scale (from 1 = Strongly disagree to 5 = Strongly agree). An average score of these items was computed. A higher mean suggests greater perceived socioeconomic threat ($\alpha = .87$).

Political Trust. Depending upon the most significant studies in the field (Miller, 1974; Jeannot, 2013; Norris, 1999), a three-item measure was designed for the assessment of political trust: “I am satisfied with the current government”, “I am satisfied with being politically represented in the Turkish Grand National Assembly”, “I am satisfied with the Turkish political system”¹ Items were rated on a 5–point Likert-type scale (from 1 = Strongly disagree to 5 = Strongly agree). An average score of these items was computed. A higher mean reflects greater political trust ($\alpha = .72$).

1 Turkey was a parliamentary regime when this study was conducted. Later in 2018, Turkey adopted a regime change, transforming Turkey from a parliamentary regime into a presidential one.

Personal Economic Satisfaction. A three-item scale was designed to measure personal economic satisfaction in consideration of the Life Satisfaction Survey annually conducted by the Turkish Statistical Institute: “I am satisfied with my monthly income”, “In addition to my basic needs (e.g., housing, food, transportation), I can also spend on other things (e.g., holiday, entertainment)”, “There is a satisfactory balance between my income and expenses” Items were rated on a 5–point Likert-type scale (from 1 = Strongly disagree to 5 = Strongly agree). An average score of these items was computed. A higher mean indicates greater personal economic satisfaction ($\alpha = .84$).

Satisfaction with Public Services. A six-item questionnaire was used to assess satisfaction with public services based on the Turkish Statistical Institute’s annual research of Life Satisfaction Survey: “Services of social security institution”, “Health services”, “Educational services”, “Judicial services”, “Public security services”, “Transportation services”. Responses were rated on a 5-point Likert-type scale (from 1= Very dissatisfied to 5 = Very satisfied). An average score of these items was computed. A higher mean demonstrates greater satisfaction with public services ($\alpha = .89$).

Put in a nutshell, for each measure, coefficient alphas ranged from .72 to .89, and according to Nunnally and Bernstein (1994), all assessment tools designed for the purpose of this study are acceptable.

Procedure and Data Analysis

Following informed consent, data were collected from the convenience sample living in different urban cities of Turkey between June and August 2015 using an online survey program. The statistical package, SPSS, was used for data analysis. Further, a bootstrapped mediation analysis was conducted via the PROCESS Macro plug-in for SPSS (Hayes, 2013) to examine the indirect effect of personal economic satisfaction and socioeconomic threat through political trust, controlling for age, city, education, gender, income, and satisfaction with public services. Before performing mediation analysis, multivariate outliers were eliminated using indices from Mahalanobis distance, Cook’s values and leverage (Schulenberg, Schnetzer, & Buchanan, 2011). Consequently, 10 outliers as large multivariate outlier indicators were removed. The prediction was tested with 10,000 bootstrapping resamples and bias-corrected 95% Confidence Intervals (CIs) for the indirect effect.

RESULTS

The means, standard deviations, internal consistency reliability coefficients, and correlations of and among the measurements are given in Table 1. Bivariate correlations among outcome and predictor variables were in the expected directions.

Table 1. Means, Standard Deviations, Internal Consistency Reliability Coefficients, and Correlations of and among the Measures

Measure	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4
1. Socioeconomic threat	3.16	1.21	(.87)	-.14*	-.13*	.04
2. Personal economic satisfaction	2.49	1.10		(.84)	.41**	.31**
3. Political trust	1.47	.71			(.72)	.49**
4. Satisfaction with public policies	1.92	.70				(.89)

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$. All tests are one-tailed. Values in parentheses are Cronbach's alpha reliability coefficients.

In accordance with *H1* and *H3*, socioeconomic threat was significantly and negatively associated with personal economic satisfaction and political trust. Those who reported higher levels of socioeconomic threat also reported lower levels of personal economic satisfaction ($r(243) = -.14, p < .05$), and political trust ($r(243) = -.13, p < .05$).

On the other hand, personal economic satisfaction was significantly and positively correlated with political trust and satisfaction with public policies. Therefore, *H2* was also supported. Those who reported higher levels of personal economic satisfaction also reported higher levels of political trust ($r(243) = .41, p < .01$), and satisfaction with public policies ($r(243) = .31, p < .01$). Further, satisfaction with public policies, used as a covariate in the model, was significantly and positively associated with political trust. Those who reported higher levels of satisfaction with public policies also reported higher levels of political trust ($r(243) = .49, p < .01$).

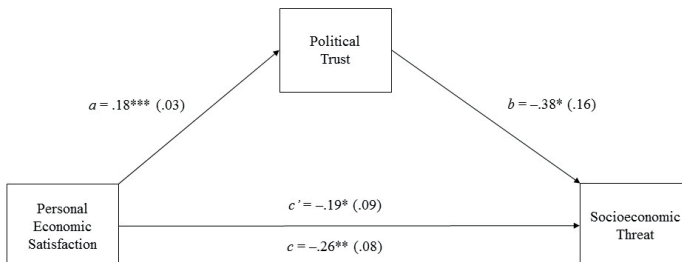

Figure 1. Political trust as mediator of the effect of personal economic satisfaction on socioeconomic threat. Age, city, education, gender, income, and satisfaction with public policies were included in the model as covariates but are not depicted. Path values are unstandardized regression coefficients with standard errors in parentheses (* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$).

As shown in Figure 1 and Table 2, the results indicated that political trust significantly mediated the relation between personal economic satisfaction and socioeconomic threat when controlling for age, city, education, gender, income, and satisfaction with public policies. *H4* was thus confirmed.

Table 2. Regression Coefficients, Standard Errors and Model Summary Information

Antecedent		Consequent						
		Political Trust			Socioeconomic Threat			
		Coeff.	SE	<i>p</i>	Coeff.	SE	<i>p</i>	
Personal economic satisfaction	<i>a</i>	.18	.03	.00	<i>c'</i>	-.19	.09	.02
Political trust		–	–	–	<i>B</i>	-.38	.16	.02
Constant	<i>i</i> ₁	-.11	.26	.67	<i>i</i> ₂	3.41	.64	.00
		<i>R</i> ² = .67			<i>R</i> ² = .29			
		<i>F</i> (7, 225) = 25.57, <i>p</i> = .00			<i>F</i> (8, 224) = 2.54, <i>p</i> = .01			

Considering the total effect model, it was obtained that personal economic satisfaction was a significant predictor of socioeconomic threat ($c = -.26$, $SE = .08$, $t(225) = -3.22$, $p < .01$). Moreover, income ($b = .00$, $SE = .00$, $t(225) = 2.04$, $p < .05$) as a covariate was significantly related to socioeconomic threat perception toward refugees while other control variables including age ($b = .01$, $SE = .01$, $t(225) = .72$, $p = .47$), city ($b = -.02$, $SE = .01$, $t(225) = -1.06$, $p = .29$), education ($b = -.04$, $SE = .10$, $t(225) = -.44$, $p = .66$), gender ($b = .00$, $SE = .16$, $t(225) = .00$, $p = 1.00$), and satisfaction with public policies ($b = .19$, $SE = .12$, $t(225) = 1.53$, $p = .13$) were not significantly associated.

For path *a*, personal economic satisfaction significantly predicted political trust ($a = .18$, $SE = .03$, $t(225) = 5.35$, $p < .001$). Regarding the covariates, gender ($b = .25$, $SE = .07$, $t(225) = 3.72$, $p < .001$), income ($b = .00$, $SE = .00$, $t(225) = -2.66$, $p < .01$), and satisfaction ($b = .40$, $SE = .05$, $t(225) = 8.08$, $p < .001$) were also significant predictors of political trust in this path, but age ($b = .00$, $SE = .00$, $t(225) = .04$, $p = .97$), city ($b = .01$, $SE = .01$, $t(225) = 1.19$, $p = .23$), and education ($b = -.01$, $SE = .04$, $t(225) = -.13$, $p = .90$) were not significant predictors.

Moreover, regarding path *b*, political trust significantly predicted socioeconomic threat ($b = -.38$, $SE = .16$, $t(224) = -2.38$, $p < .05$). In the indirect effect model, as covariates, satisfaction with public satisfaction ($b = .34$, $SE = .14$, $t(224) = 2.49$, $p < .05$) was significantly related to the perception of refugees as socioeconomic threat whereas age ($b = .01$, $SE = .01$, $t(224) = .74$, $p = .46$), city ($b = -.01$, $SE = .01$, $t(224) = -.88$, $p =$

.38), education ($b = -.05$, $SE = .10$, $t(224) = -.46$, $p = .65$), gender ($b = .09$, $SE = .16$, $t(224) = .58$, $p = .56$), and income ($b = .00$, $SE = .01$, $t(224) = -.88$, $p = .38$) were not significantly associated. Finally yet importantly, the regression coefficient for path c' remained significant, but decreased ($c' = -.19$, $SE = .09$, $t(224) = -2.26$, $p = .02$), which was indicative of partial mediation (Baron & Kenny, 1986).

The indirect effect is significant when the CIs do not include zero (Preacher & Hayes, 2004). The bootstrapped indirect effect of personal economic satisfaction on socioeconomic threat through political trust when controlling for age, city, education, gender, income, and satisfaction with public policies was $-.07$ and the 95% confidence interval ranged from $-.13$ to $-.01$. Hence, the indirect effect coefficient was statistically significant. In addition, Sobel's test (1982) was calculated through an interactive calculation tool for mediation tests developed by Preacher and Leonardelli (2001) in order to conduct an inquiry for the possibility of the proposed mediation model. The Sobel's test ($z = -2.21$, $SE = .03$, $p < .05$) also confirmed that the indirect effect was statistically significant.

The findings supported the proposed indirect effect of personal economic satisfaction on socioeconomic threat through political trust, controlling for age, city, education, gender, income, and satisfaction with public services. The indirect effect of $-.07$ means that participants who differ one unit in their reported personal economic satisfaction levels are estimated to differ by $.07$ units in a negative direction in their reported perception levels of socioeconomic threat. The indirect effect is due to the tendency for those who are less satisfied with their personal economies to have lower levels of political trust, which in turn translates into higher perception levels of socioeconomic threat.

DISCUSSION

Previous body of the research (e.g., Blalock, 1967; Riek, Mania, & Gaertner, 2006; Stephan & Stephan, 2000) showed that there is a possibility of socioeconomic conflict between host community and refugees, but there has been a lack of studies analyzing its relation to threat perception and political trust. Therefore, the main objective of this study was to explore the socioeconomic conflict between the host community and refugees, and focus on political trust to figure out the underlying mechanisms of this relationship. In particular, the mediating role of political trust on the relationship between personal economic satisfaction and perceived socioeconomic threat toward Syrian refugees in urban Turkey was investigated.

The research findings showed that personal economic satisfaction predicted the perception of refugees as socioeconomic threat. Refugees were more likely to be perceived as a socioeconomic threat among those who were less satisfied with personal economic conditions. This result can be explained by the Integrated Group Theory (Stephan & Stephan, 2000), suggesting that rising threat perception to the welfare of a group and its members has considerable effects on creating prejudice and negative attitudes in intergroup relations. For Stephan and Stephan (2000), there is an association between prejudice and perceived threats to ingroup members' economic power. If an ingroup member perceives a disadvantage for personal economy, she or he shows less tolerance to outgroup members (Lawrence, 2011). Regarding the Realistic Group Threat Theory (Blalock, 1967) with a perceived disadvantage for personal economic satisfaction, less tolerance to outgroup members can be explained through competition over scarce sources such as jobs and social benefits (Hochman, 2015) because job opportunities and income levels are two of the most important indicators of satisfaction with personal economic conditions (Filkins et al., 2000). Accordingly, prejudice and competition over scarce sources lead to rising hostility between ingroup and outgroup members (Kamiejski et al., 2012), and end up with socioeconomic threat perceived by the host community toward refugees. Therefore, the Realistic Group Threat Theory (Blalock, 1967) also underlines perceived socioeconomic threat as one of the important factors shaping the relationship between host community and refugees.

The results further indicated that political trust was associated with personal economic satisfaction. Those who were less satisfied with personal economic conditions tended to show less trustworthiness to political institutions. Also, political trust was related to socioeconomic threat perception. Individuals less satisfied with political institutions were more likely to perceive refugees as a socioeconomic threat. More importantly, as hypothesized (*H4*), it was found that political trust was a significant mediator. In other words, less satisfaction with personal economic conditions caused lower trust in political institutions, which resulted in greater socioeconomic threat perception toward refugees. On the other hand, the findings can also be interpreted as more individuals satisfied with their personal economic conditions had greater trust in political institutions, which led to less perceived socioeconomic threat toward refugees. This finding can be explained through the System Justification Theory (Jost & Banaji, 1994), which states that those who have an advantage in the society are motivated to see the social structures as fair

(Harding & Sibley, 2013). That is to say, personal economic satisfaction enhances system justification and pro-government attitudes. In the case of Turkey, it can be argued that satisfaction with personal economic conditions increases system justification and hence pro-JDP attitudes, which conduces the support of the JDP's pro-refugee policies and consequently lower perception of Syrian refugees as socioeconomic threat. Therefore, system justification might be the underlying mechanism of the relationship between personal economic satisfaction and political trust.

In conclusion, the results of the current study contributed to the Integrated Threat Theory (Stephan & Stephan, 2000) with an investigation of political trust's mediating role in the relationship between the ingroup's (host community) economic wellbeing and their perception of the outgroup (refugees) as socioeconomic threat. The present research particularly focused on realistic threats. However, exploring the conflicts and relationships between ingroup and outgroup members through political trust with other types of threats as the components of the Integrated Threat Theory such as symbolic threats, intergroup anxiety, and negative stereotypes would be beneficial for future research. Also, Köse et al. (2018) provided evidence that the perception of refugees as socioeconomic threat by host citizens was predicted by social dominance orientation and social egalitarianism in urban Turkey. The current research added to this study as well since political trust was found as another predictor of the perception of refugees as socioeconomic threat in urban Turkey. How social dominance orientation and social egalitarianism moderate and/or mediate the relationship between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception would further be an asset to the literature; to explore the socioeconomic conflict between ingroup and outgroup members from a sociopolitical perspective for future research. Considering the System Justification Theory (Jost & Banaji, 1994), the potential sequential mediation effects of system justification and political trust on the association between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception toward refugees would also be a future research model in order to identify underlying mechanisms.

There are possible limitations of this study, some of which might be the subject of further studies, contributing to the literature. Since this study employed convenience sampling, and the participants mainly consisted of women, who were middle-aged university graduates and from particular urban cities of Turkey, the conclusions cannot be generalized to an entire population. Therefore, replicating the study in other urban

cities and groups in Turkey and even other countries hosting Syrian refugees would strengthen the cross-country and cross-culture validity of the proposed model. Particularly testing the model in Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, countries in the Middle East which host refugees from Syria, would be beneficial to have a better understanding of the socioeconomic conflict between host communities and Syrian refugees from a comparative perspective. Furthermore, this study adopted a cross-sectional survey approach. Nonetheless, it is difficult to make causal inferences based on this approach. It should also be noted that the relationship between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception toward refugees cannot be explained through one single mediator. Thus, future research using a longitudinal approach is highly recommended to figure out the directions of the proposed mediation model and also explore other possible mediators. Yet this study focused on the mediating role of political trust on the relationship between personal economic satisfaction and socioeconomic threat perception; political ideology was not regarded, which posed another limitation. For example, the M generation have an economic wellbeing and is eventually a pro-JDP community (Janmohamed, 2018; Wizsight Research, 2017). However, an opposition person who is satisfied with personal economic conditions may not support the JDP's pro-refugee policies. For this reason, future research may consider political ideology as a moderating variable of the relationship between personal economic satisfaction and political trust. Thus, a moderated mediation model can also be performed in future work.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. New York: Doubleday.
- Ariely, G. (2013). Public administration and citizen satisfaction with democracy: Cross-national evidence. *International Review of Administrative Sciences*, 79(4), 747–766.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182.
- Blalock, H. M. (1967). *Towards a theory of minority-group relations*. New York: Wiley.
- Easton, D. (1957). An approach to the analysis of political systems. *World Politics*, 9(3), 383–400.

- Erçetin, C. (2016). Syrian refugees in tent cities and urban centers in Turkey: Their housing, livelihood, culture, informal economy and social-physical infrastructure. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 6(1), 155–173.
- Erdoğan, M. (2014). *Syrians in Turkey: Social acceptance and integration research*. Retrieved from <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46184>
- Filkins, R., Allen, J. C., & Cordes, S. (2000). Predicting community satisfaction among rural residents: An integrative model. *Rural Sociology*, 65, 72–86.
- Fritsche, I., Moya, M., Bukowski, M., Jugert, P., De Lemus, S., Decker, O., Valor-Segura, I., & Navarro-Carrillo, G. (2017). The Great Recession and group-based control: Converting personal helplessness into social class ingroup trust and collective action. *Journal of Social Issues*, 73(1), 117–137.
- Girgin, S. Z. S., & Cebeci, G. T. (2017). The effects of an immigration policy on the economic integration of migrants and on natives' attitudes: The case of Syrian refugees in Turkey. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(4), 1065–1071.
- Gorodzeisky, A. (2013). Mechanisms of exclusion: Attitudes toward allocation of social rights to out-group population. *Ethnic and Racial Studies*, 36(5), 795–817.
- Grönlund, K., & Setälä, M. (2007). Political trust, satisfaction and voter turnout. *Comparative European Politics*, 5, 400–422.
- Hacaoğlu, S. (2018). *A flood of refugees' tests Turkey's tolerance*. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/news/features/2018-12-12/an-endless-flood-of-syrian-refugees-tests-turkey-s-tolerance>
- Harding, J. F., & Sibley, C. G. (2013). The palliative function of system justification: Concurrent benefits versus longer-term costs to wellbeing. *Social Indicator Research*, 113(1), 410–418.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York, NY: The Guilford Press.
- Hochman, O. (2015). Infiltrators or asylum seekers? Framing and attitudes toward asylum seekers in Israel. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 13(4), 358–378.
- International Crisis Group (2018). *Turkey's Syrian refugees: Defusing urban tensions*. Retrieved from <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/248-turkeys-syrian-refugees-defusing-urban-tensions>
- Janmohamed, S. (2018). *M nesli yeni müslüman gençlik*. Kaknüs Yayınları.
- Jeannot, A. M. (2013). Immigration and the erosion of political trust: The moderating role of institutional factors in an enlarged Europe. *The Annual Meeting of the Midwestern Political Science Association (MPSA)* in Chicago, IL., April 13.
- Jost, J. T., & Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33, 1–27.
- Kamiejski, R., De Oliveira, P., & Guimond, S. (2012). Ethnic and religious conflicts in France. In Landis, D. and Albert, R. (Eds.), *Handbook of ethnic conflict: International perspectives* (pp. 483–506). New York, NY, USA: Springer.
- Kampen, J. K., Maddens, B., & Vermunt, J. (2003). Trust and satisfaction: A case-study of the Micro-Performance Theory. In Salminen, A. (Ed.), *Governing Networks: EGPA Yearbook* (pp. 319–326). Amsterdam: IOS Press.
- Kampen, J., Van De Walle, S., & Bouckaert, G. (2006). Assessing the relation between satisfaction with public service delivery and trust in government: The impact of the predisposition of citizens toward government on evaluations of its performance. *Public Performance and Management Review*, 29(4), 387–404.

- Köse, A. M., Sunata, U., & Deniz, E. (2018). Relationships of social dominance orientation and empathy with perception of Syrian refugees as threat: Structural equation modeling with the examples of Çankaya and Altındağ. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *40*(2), 283–314.
- Lawrence, D. F. (2011). Immigration attitudes in Latin America: Culture, economics, and the Catholic Church. *The Latin Americanist*, *55*, 143–170.
- LeVine, R. A., & Campbell, D. T. (1972). *Ethnocentrism: Theories of conflict, ethnic attitudes, and group behavior*. Oxford, England: John Wiley & Sons.
- Li, L. (2011). The object and substance of trust in central leaders: Preliminary evidence from a pilot survey. *The Annual Meeting of the American Political Science Association* in Seattle, USA, September 1–4.
- Mason, D. S., Kluegel, J. R., & Khakhulina, L. A. (2000). *Marketing democracy: Changing opinion about inequality and politics in East Central Europe*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.
- Miller, A. H. (1974). Political issues and trust in government: 1964–1970. *The American Political Science Review*, *68*(3), pp. 951–972.
- Muñoz, J., Torcal, M., & Bonet, E. (2011). Institutional trust and multilevel government in the European Union: Congruence or compensation? *European Union Politics*, *12*(4), 551–574.
- Navruz, M., & Çukurçayır, M. A. (2015). Factors affecting changes in perceptions of Turkish people towards Syrian refugees. *International Journal of Social Sciences*, *4*, 75–84.
- Norris, P. (1999). Introduction: The growth of critical citizens? In Norris, P. (Ed.), *Critical Citizens* (pp. 1–27). Oxford: Oxford University Press.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). The assessment of reliability. *Psychometric Theory*, *3*, 248–292.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments & Computers*, *36*(4), 717–731.
- Preacher, K. J., & Leonardelli, G. J. (2001). *Calculation for the Sobel test: An interactive calculation tool for mediation tests*. Retrieved from <http://quantpsy.org/sobel/sobel.htm>
- Riek, B. M., Mania, E. W., & Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, *10*(4), 336–353.
- Saad, S., & Salman, A. (2013). The role of values and political participation. *Asian Social Science*, *9*(8), 9–16.
- Schnrider, I. (2016). Can we trust measures of political trust? Assessing measurement equivalence in diverse regime types. *Social Indicators Research*, *133*(3), 963–984.
- Schulenberg, S. E., Schnetzer, L. W., & Buchanan, E. M. (2011). The purpose in life test-short form: Development and psychometric support. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, *12*(5), 861–876.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic intervals for indirect effects in structural equations models. *Sociological Methodology*, *13*, 290–312.
- Stephan, W., & Stephan, C. W. (2000). An Integrated Theory of prejudice. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 23–45). New York: Psychology Press.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–48). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Topal, M. H., Özer, U., & Dokuzlu, E. (2017). Public perception of Syrian refugees in Turkey: An empirical explanation using extended Integrative Threat Theory. *Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*, *38*(3), 35–58.

- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Government of Turkey (November 27, 2019). *Situation Syria regional refugee response*. Retrieved from <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>
- Van Ryzin, G. G., Muzzio, D., & Immerwahr, S. (2004). Drivers and consequences of citizen satisfaction: An application of the American Customer Satisfaction Index model to New York City. *Public Administration Review*, 64(3), 331–341.
- Wang, Z. (2005). Before emergence of critical citizens: Economic development and political trust in China. *International Review of Sociology*, 15(1), 155–71.
- Wizsight Research (2017). A guide to understand A+ conservatives. *Marketing Türkiye*, 334, 70–74.
- Wong, T. K., Wan, P., & Michael Hsiao, H. H. (2011). The bases of political trust in six Asian societies: Institutional and cultural explanations compared. *International Political Science Review*, 32(3), 263–281.
- Yitmen, Ş., & Verkuyten, M. (2018). Positive and negative behavioural intentions towards refugees in Turkey: The roles of national identification, threat, and humanitarian concern. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 28(4), 230–243.
- Zhong, Y. (2014). Do Chinese people trust their local government, and why? *Problems of Post-Communism*, 61(3), 31–44.

Olumlu/Olumsuz Duygulanım ve Özgün Kişilik: Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Aracı Rolü

Positive/ Negative Affectivity and Authentic Personality: The Mediator Role of Emotion Regulation Difficulties

Ferzan Curun¹ , Başak Beydoğan Tangör² , Elif Çolakoğlu Kaya³

¹Doç. Dr., Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü (İngilizce), İstanbul, Türkiye

²Dr. Öğretim Üyesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

³Uzman Klinik Psikolog, İstanbul, Türkiye

ORCID: F.C. 0000-0002-9221-2822;
B.B.T. 0000-0002-9442-583X;
E.Ç.K. 0000-0003-2592-0455

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Ferzan Curun,
Maltepe Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü (İngilizce), İstanbul, Türkiye
E-posta/E-mail: ferzancurun@maltepe.edu.tr

Başvuru/Submitted: 24.04.2019

Revizyon Talebi/Revision Requested:
22.06.2020

Son Revizyon/Last Revision Received:
30.06.2020

Kabul/Accepted: 03.07.2020

Online Yayın/Published Online: 11.12.2020

Atıf/Citation: Curun, F., Beydoğan Tangör, B. ve Çolakoğlu Kaya, E. (2020). Olumlu/olumsuz duygulanım ve özgün kişilik: Duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 599–623.
<https://doi.org/10.26650/SP2020-0022>

Öz

Kişinin kendini bilmesi ve olası tüm dışsal baskılara rağmen kendine sadık kalabilmesi temelinde tanımlanan özgün kişiliğin yordayıcılarını inceleyen çalışmalar alan yazında görece sınırlı sayıdadır. Bu çalışmanın temel amacı, olumlu/olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolünü incelemektir. Çalışmada Otantiklik Ölçeği, Olumlu ve Olumsuz Duygulanım Ölçeği ve Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği olmak üzere Türkçeye çevrilmiş olan üç ölçek kullanılmıştır. Bu çalışma İstanbul'daki bir vakıf üniversitesinin çeşitli bölümlerinde (sırasıyla Psikoloji, Sağlık Yönetimi, Uluslararası Ticaret, İşletme, İş Sağlığı ve Güvenliği, Eczacılık, Biyoloji, İngiliz Dili ve Edebiyatı) lisans ve lisansüstü olmak üzere farklı sınıf düzeylerinde öğrenimine devam eden 184 üniversite öğrenci (120 kadın ve 64 erkek) ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaşlarının ortalamasının 20.75 (SS= 1.97) olduğu bulgulanmıştır. Çalışmanın temel amacını test etmek için PROCESS Macro kullanılarak iki ayrı aracılık analizi yapılmıştır. Bulgular, duygu düzenleme güçlüklerinin hem olumlu duygulanım ile özgün kişilik, hem de olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkilerde kısmi aracı role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Modellerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, olumlu duygulanıma kıyasla olumsuz duygulanımın özgün kişilik üzerinde daha güçlü etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bulgulara göre, düşük düzeyde olumsuz duygulanıma sahip olan bireylerin, olumsuz duygulanım düzeyi yüksek olan bireylere kıyasla özgün kişiliğe ulaşma açısından daha avantajlı oldukları ileri sürülebilir. Öte yandan, düşük düzeyde olumlu duygulanıma sahip olan bireylerin, yüksek düzeyde olumlu duygulanıma sahip bireylere kıyasla özgün kişiliğe ulaşma açısından daha dezavantajlı olduğu görülmektedir. Çalışmanın sonuçları, duygu düzenleme güçlüklerinin azaltılmasını amaçlayan müdahalelerin, bireylerin özgün kişiliklerinin desteklenmesine imkân sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Bunun özellikle olumsuz duygulanım düzeyi yüksek olan bireyler açısından daha fazla öneme sahip olduğu ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Duygu düzenleme güçlükleri, olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım, özgün kişilik

ABSTRACT

The studies on predictors of an authentic personality (which is defined as knowing and being faithful to oneself despite the possible influences of the external environment), are somewhat limited. The purpose of this study is to examine the mediating role of emotion regulation difficulties in the relationship between positive/negative affectivity and authentic personality. Three scales previously adapted to Turkish were used: The Authenticity Scale, The Positive and Negative Affect Schedule and The Difficulties in Emotion Regulation Scale. The study was carried out with 184 students (120 females and 64 male) from a private university in Istanbul. The participants were from various departments (psychology, health management, international trade, occupational health and safety, pharmacy, biology, English literature) as well as from different class levels (from 1st to 4th class, graduate level). The mean age was 20.75 ($SD = 1.97$). To test the main aim of the study, two separate mediation analyses were carried out by using PROCESS Macro. The results revealed that emotion regulation difficulties partially mediated the relationships between both positive affectivity and authentic personality as well as negative affectivity and authentic personality. When the results obtained from the models were examined, it was found that, compared to positive affectivity, negative affectivity had a stronger effect on authentic personality. According to the results, it can be argued that compared to those with lower levels of positive affectivity, those with higher levels of positive affectivity have a greater advantage in reaching their authentic personality. Furthermore, compared to those who have lower levels of negative affectivity, those who have higher levels of negative affectivity might be disadvantaged in reaching their authentic personality. The results of the study reveal that interventions aimed at reducing emotion regulation difficulties may enable individuals to support their authentic personality. It can be said that this is more important for individuals with high levels of negative affectivity.

Keywords: Difficulties in emotion regulation, positive affectivity, negative affectivity, authentic personality

EXTENDED ABSTRACT

The present study is based on the model proposed by Wood, Linley, Maltby, Baliousis and Joseph (2008) which considered authenticity as a dispositional construct (i.e. authentic personality) composed of three dimensions, namely; self-alienation, accepting external influence and authentic living. Positive affectivity (PA) and negative affectivity (NA) (Watson, Clark, & Tellegen, 1988) as well as emotion regulation difficulties (Gratz & Roemer, 2004) were considered as predictors of authentic personality in the present study. It is hypothesized that those who are high in PA will experience lower levels of emotion regulation difficulties and higher levels of authentic personality. That is, those with high PA will be more likely to have a positive outlook for themselves as well as accepting and being motivated to express their authentic personality. Secondly, it is hypothesized that those high in NA will experience higher levels of emotion regulation difficulties and lower levels of authentic personality. Both NA and emotion regulation difficulties can be seen as possible obstacles for individuals to reach and/or to act according to their authentic personality. Lastly, it is hypothesized that emotional regulation difficulties will mediate the relationship between PA/NA and authentic personality. The hypotheses of the study were tested on a group of Turkish university students.

Method

After getting the required ethical permission for the study, the data was collected from university students (120 female and 64 male) from a private university in Istanbul. The mean age was 20.75 ($SD = 1.97$) and ranged from 18 to 27. The participants were from various departments (psychology, health management, international trade, occupational health and safety, pharmacy, biology, English literature) as well as from different class levels (from 1st to 4th class and graduate level). Three scales which were previously adapted to Turkish, namely, the Authenticity Scale (AS), the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS) and the Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS) were used. In order to test the hypotheses of the study, two separate mediation analyses were carried out by PROCESS Macro (Hayes, 2017).

Results

PA was found to be significantly related to emotion regulation difficulties and authentic personality as $r(182) = -.26, p < .01$ and $r(182) = .34, p < .01$, respectively. NA was found to be related significantly to emotion regulation difficulties and authentic personality as $r(182) = .63, p < .01$ and $r(182) = -.51, p < .01$, respectively. The correlation between emotion regulation difficulties and authentic personality was found to be $r(182) = -.48, p < .01$.

Two separate mediational models were also tested in the study. The partially standardized indirect effects (95% *LLCI* and *ULCI*) were found to be significant for both models. The *LLCI* and *ULCI* were between $-.11$ and $-.58$ for the first mediational model, and between $.05$ and $.20$ for the second mediational model. The results of the correlational and mediational analyses supported all the hypotheses of the study.

Discussion

The results revealed that emotion regulation difficulties partially mediated the relationships between both positive affectivity and authentic personality as well as negative affectivity and authentic personality. Compared to positive affectivity, negative affectivity was found to have a stronger effect on authentic personality. The results implied that compared to those with lower levels of positive affectivity, those with higher levels of positive affectivity are more advantaged in reaching their authentic personality. Furthermore, compared to those who have lower levels of negative affectivity, those who have higher levels of negative affectivity might be disadvantaged in reaching their authentic personality. The results emphasized the mediator role of emotion regulation difficulties on the relationship between positive/negative affectivity and authentic personality.

NA and PA are considered as stable individual differences, whereas emotion regulation difficulties can be seen as more open to clinical and counseling interventions. The results of the study implied that interventions on emotion regulation difficulties may also be important for increasing one's subjective experience of authentic personality, which itself is in relation to better psychological health of individuals. Therefore, PA represents an affective resource for reaching authentic personality whereas NA can be seen as an obstacle for reaching and acting according to one's authentic personality. Therefore, those who are high in NA may benefit from learning better ways for overcoming their chronic negative affectivity which may block their authentic personality. There are some limitations to this study. Firstly, the findings were obtained from a sample group consisting of students from a private university in Istanbul, therefore they may be generalized to university students with similar demographic properties. Future studies can also diversify data by using different groups of participants other than university students. Finally, the results are based on relational analysis, this point should be taken into account when interpreting the cause-effect relationship between research variables.

Bir kişilik özelliği olarak ele alınan özgünlük kavramı genel olarak kişinin kendini bilmesi ve dış etkilere rağmen kişinin kendine sadık kalabilmesi temelinde tanımlanmaktadır (Harter, 2002; Lopez, 2011; Scharf ve Maysseless, 2010, Wood, Linley, Maltby, Baliousis ve Joseph, 2008). Tarihsel olarak kavramla ilgili ilk çalışmalar Antik Yunan filozoflarına dayanmaktadır (Kernis ve Goldman, 2006). Ardından psikoloji alanında psikanalitik ve hümanist kuramcılar kavramın önemine dikkat çekmişlerdir (Kernis ve Goldman, 2006). Özgünlüğün psikolojide ampirik olarak araştırılması ise görece olarak yenidir (Harter, 2002; Kernis ve Goldman, 2006; Wickham, Williamson, Beard, Kobayashi ve Hirst, 2016; Wood ve ark., 2008). Özgün kişiliğin, psikolojik ve öznel iyilik hali gibi değişkenlerle olumlu ilişkiye sahip olduğunu ve çeşitli ruh sağlığı problemleri ile gündelik streslere karşı koruyucu işlevi olduğunu gösteren çalışmalar temelinde (örn., Baker, Tou, Bryan ve Knee, 2017; Kernis ve Goldman, 2006; Wenzel ve Lucas-Thompson, 2012; Wickham ve ark., 2016) kavramın bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde değerli bir role sahip olduğu belirtilebilir. Ayrıca, özgün kişiliğin birçok başka değişkenle ilişkisi de alan yazında incelenmiştir. Bunlar arasında kariyer kararsızlığı (White ve Tracey, 2011), saldırganlık (Pinto, Maltby, Wood ve Day, 2012), kişiler arası çatışma (Wickham ve ark., 2016), örgütsel sessizlik ve aidiyet (Knoll ve van Dick, 2013) gibi çeşitli değişkenler bulunmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi, özgün kişiliğin psikolojik sağlıkla ilgili olumlu ilişkisini ortaya koyan geniş aln yazın bir yana, Boyraz ve Kuhl (2015) kavramın yordayıcıları üzerinde kısıtlı sayıda ampirik çalışma bulunduğunu belirtmektedir. Bu nedenle Boyraz ve Kuhl (2015), özgün kişiliğin yordayıcılarının incelenmesinin önemini vurgulamışlardır. Bu bağlamda, bilişsel bir kavram olarak ele alınan özgün kişiliğin anlaşılmasında duygulanım ve duygu düzenleme ile ilişkili değişkenlerin yordayıcı rollerini incelemek önemli olabilir. Hümanist kuramcı Rogers'ın (1961) belirttiği gibi duyguların farkında olma ve onlarla iletişim kurabilmek özgünlük için önemli bir role sahiptir. Aksi takdirde bireyler, kendi duyguları ile tutarlı olmayan bilişsel benlik imajlarına bağlı kalırlar ve bu durum özgün kişilik için engel oluşturur (akt., Sheldon, 2011). Bu çalışmada özgün kişiliğin yordayıcıları olarak olumlu/olumsuz duygulanım ve duygu düzenleme güçlükleri incelenmiştir. Söz edilen değişkenler daha önce kuramsal olarak ele alınmış olmakla birlikte, araştırmacıların bilgisi dahilinde olan ampirik çalışmalar sayıca sınırlıdır (örn., English ve John, 2013; Salmela, 2005). Bu çalışmanın amacı, olumlu ve olumsuz duygulanım (Watson, Clark ve Tellegen, 1988) ile duygu düzenleme güçlüklerinin (Gratz

ve Roemer, 2004) bireylerin algıladıkları özgün kişilik (Wood ve ark., 2008) düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemek ve olumlu/olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolünü test etmektir. Bu amaç doğrultusunda bu bölümde öncelikle araştırmanın değişkenleriyle ilgili alan yazın aktarılacaktır, daha sonra araştırmanın hipotezleri sunulmaktadır.

Olumlu/Olumsuz Duygulanım ve Özgün Kişilik İlişkisi

Alan yazında son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, özgün kişilik konusunda iki modelin sıklıkla ele alındığı görülmektedir. Bunlar Kernis ve Goldman (2006) tarafından önerilmiş olan Çok Faktörlü Özgünlük Modeli ve bu çalışmanın da dayandığı Wood ve arkadaşlarının (2008) Birey Merkezli Psikoloji temelinde önerdikleri Özgün Kişilik Modeli'dir. Her iki model de alan yazında benzer düzeyde ilgi çekmiştir. Kernis ve Goldman'ın (2006) Çok Faktörlü Özgünlük Modelinde dört boyut bulunmaktadır ve bu boyutlar farkındalık, yansız işleme, davranış ve ilişki yönelimi olarak adlandırılmıştır. Wood ve arkadaşlarının (2008) Özgün Kişilik Modeli ise üç boyuttan oluşmaktadır. İlk boyut kendine yabancılaşma olarak tanımlanmıştır. Bu boyut kişinin gerçek kişiliğini içeren fiziksel, duygusal, bilişsel süreçlerine ilişkin bilinçli farkındalığının ne derece kesiştiğine ilişkindir (Wood ve ark., 2008). Vess, Leal, Hoeldtke, Schlegel ve Hicks (2016) kendine yabancılaşmayı kişinin gerçek anlamda kim olduğunu bilmemesi ya da gerçekte olduğuna inandığı kişiden kopması olarak tanımlamaktadır. İkinci boyut özgün yaşantıdır. Bu boyut ise kişinin içsel süreçleri, temel inançları ile farkında olduğu davranışları arasındaki uyum derecesini temsil eder (Wood ve ark., 2008). Son boyut olan dış etkiyi kabullenme ise kişinin başkalarının etkilerini ve beklentilerini kabul etmesi ve ona uygun davranmasını ifade eder (Wood ve ark., 2008). Sonuç olarak, bu model çerçevesinde kendine yabancılaşması düşük düzeyde olan, özgün yaşayabilen ve dış etkiyi daha az kabul eden kişiler özgün bir kişilik yapısına sahip olarak nitelenir (Wood ve ark., 2008).

Olumlu ve olumsuz duygulanım kavramları kalıcı bireysel farklılık olarak ele alınabilmektedir (Watson ve ark., 1988; Watson ve Pennebaker, 1989). Olumlu duygulanım genel olarak yüksek enerji düzeyini, zihinsel uyanıklığı, neşeyi, kısacası olumlu duygusal deneyimler konusunda kalıcı bir bireysel ayrılığı ifade eder (Watson ve Pennebaker, 1989). Diğer yandan olumsuz duygulanım stres, düşmanlık gibi olumsuz duyguların daha yoğun hissedildiği bir bireysel farklılık boyutu olarak incelenmektedir (Diamond ve Aspinwall, 2003; Watson ve ark., 1988; Watson ve Pennebaker, 1989).

Bu konudaki çalışmaların çoğunluğu olumsuz duygulanıma odaklansa da, Olumlu Duyguların Genişleme ve İnşa Kuramı (Broaden and Build Theory of Positive Emotions) olumlu duyguların etkilerini ele almaktadır (Fredrickson, 2003). Olumlu Duyguların Genişleme ve İnşa Kuramı olumlu duyguların kişinin dikkatini genişlettiğini, bunun da kişinin kendisine ve kişiler arası ilişkilere yönelik algısında olumlu yönde genişleme oluşturduğunu, psikolojik, fiziksel ve sosyal kaynaklar sağladığını ve daha yüksek iyilik hali ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Conway, Tugade, Catalino ve Fredrickson, 2013; Fredrickson, 2003). Kısacası olumsuz duygulanım geriye çekilme odaklı ve ketleyici bir sistemken, olumlu duygulanım organizmanın daha fazla hazzı ve keyfe yönelik davranışlarını arttıran yaklaşma odaklı bir sistemdir (örn., Watson, 2005). Bu çalışmada aktarılan alan yazın temelinde, olumlu duygulanımın sağladığı avantajların ve hayata ilişkin olumlu bakış açısının, bireylerin kendilerine yabancılaşma düzeyini azaltacağı ve özgün kişilik düzeyleri üzerinde olumlu katkıya sahip olabileceği beklenmektedir. Diğer bir deyişle, kalıcı bireysel farklılık olarak olumlu duygulanımların sıklıkla deneyimlenmesi kişinin kendisine ilişkin değerlendirmelerinde olumlu bir bakışa, kabullenmeye ve kendini olduğu gibi ifade etmeye, yani özgün kişiliğin artmasına imkan sağlıyor olabilir. Diğer yandan, gerçekçi temellerin eksikliğinde aşırı düzeyde olumlu duygulanımın özgün kişilik açısından olumsuz etkiye de sahip olabileceği ileri sürülebilir. Ancak genel olarak olumlu duygulanımın olumlu etkileri rapor edilmektedir. Örneğin, Lenton, Slabu, Sedikides ve Power (2013) durumsal özgünlükle ilgili yaptıkları üç deneysel çalışmada katılımcıların olumlu duygu durumdayken olumsuz duygu duruma göre kendilerini daha fazla özgün hissettiklerini ortaya koymaktadır. Diğer yandan, Wickham ve arkadaşları (2016), özgünlüğün, kişiler arası strese karşı tampon görevini üstlendiğini bulmuşlardır. Özgünlük boyutlarında yüksek olan bireylerin kişiler arası çatışmadan sonra iyilik hallerinde düşme olmazken, bu boyutlarda düşük olan bireyler iyilik hallerinde olumsuz yönde güçlü bir düşme deneyimlemişlerdir. Cooper, Sherman, Rauthmann, Serfass ve Brown (2018) da özgünlüğün mutluluk, kendini sevme gibi olumlu duygularla aynı yönde ve olumsuzlukla ters yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Özetle, aktarılan araştırmalar doğrultusunda bu çalışmada olumlu duygulanımın özgün kişiliği destekleyebileceği ve öte yandan olumsuz duygulanımın ise özgün kişiliği engelleyebileceği beklenmektedir. Ancak söz konusu ilişkiyi açıklamada aşağıdaki kısımlarda aktarılacak olan duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü de incelenecektir.

Olumlu/Olumsuz Duygulanım ve Duygu Düzenleme Güçlükleri İlişkisi

English ve John (2013) son yıllarda yürütülen araştırmaların, duyguların edilgen olarak deneyimlenen ve açıklanan kavramlar olmaktan ziyade, insanların çeşitli mekanizmalar kullanarak onları düzenleyebileceklerini gösterdiğini belirtmektedir. Bu nedenle alan yazında bu konuda birçok tanım ve model mevcuttur. Bir tanıma göre duygu düzenleme, düzenleme süreçleri aracılığı ile yeni duygusal tepkileri başlatma ya da devam eden duygusal tepkileri değiştirmeyi içerir (Ochsner ve Gross, 2005). Duygu düzenleme konusundaki bir diğer ayırım ise, işlevsel ve işlevsel olmayan duygu düzenlemedir. İşlevsel duygu düzenlemede yapılan şey duyguları ortadan kaldırmak değil, onların yoğunluğunu azaltmaktır. Bu şekilde aciliyet durumu ortadan kalkar ve birey dürtüsel davranmak yerine hedefe yönelik davranabilir (Gratz ve Roemer, 2004).

Bu alanda çalışan araştırmacılar duyguları düzenlemek için farklı stratejilerden bahsetmişlerdir. Duygu düzenleme stratejileri eylemleri düzenlemek ve çeşitli amaçlara ulaşmak için kullanılan davranışsal, bilişsel, duygusal işlemler olarak da tanımlanmıştır (Tamir ve Mauss, 2011). Bu konuda çeşitli araştırmacılar tarafından farklı stratejiler önerilmiştir (örn., Gross, 2015; Mikulincer, Shaver ve Pereg, 2003). Gratz ve Roemer (2004) ise, söz konusu duygu düzenleme güçlüklerine ilişkin çok faktörlü bir model ileri sürmüşlerdir. Modelde duygu düzenleme güçlüklerine ilişkin boyutlar a) duygusal tepkiler konusunda farkındalık yokluğu, b) duygusal tepkiler konusunda netlik yokluğu, c) duygusal tepkileri kabul edememe, d) etkili olabilecek duygu düzenleme stratejilerine sınırlı ulaşım, e) olumsuz duygular yaşarken dürtüleri kontrol etme konusundaki güçlük, f) olumsuz duygular yaşarken hedef yönelimli davranışa katılım konusundaki güçlükler olarak sıralanmıştır. Farkındalık boyutu kişilerin duyguların farkına varma konusunda zorluk yaşaması iken netlik boyutu kişinin nasıl hissettiği konusunda net olamaması ve kafasının karışık olmasına ilişkindir. Kabul boyutu kişinin olumsuz duyguları kabul edememesi ve bu durumun sonucunda ikincil olumsuz duyguların ortaya çıkmasını ifade eder. Duygu düzenleme stratejilerine sınırlı ulaşım ise kişinin olumsuz duyguların azaltılması konusunda yaşadıkları güçlüklerle ilişkindir (Gratz ve Roemer, 2004; Preece, Becerra, Robinson, Dandy ve Allan, 2018).

Olumlu ve olumsuz duygulanım ile duygu düzenleme alanında yaşanan güçlüklerin ilişkisi konusunda birçok araştırma bulunmaktadır. Öncelikle olumlu ve olumsuz duygulanımın duygu düzenlemeden farklı kavramlar olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Bradley ve ark., 2011). Ayrıca, bu konudaki araştırmalar genellikle yüksek olumsuz

duygulanımın işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejileri ile ilişkili olduğunu, diğer yandan yüksek olumlu duygulanımın ise olumlu duyguyu arttıracak biçimde stratejilere yönelme eğilimini artırdığını göstermektedir (Baumann, Kaschel ve Kuhl, 2007; Hamilton ve ark., 2017).

Tortella-Feliu, Balle ve Sese (2010) olumsuz duygulanıma sahip ergenlerin daha yüksek düzeyde duygu düzenleme güçlüğü yaşadıklarını bulmuştur. Ayrıca, olumsuz duygulanım ile depresyon belirtileri arasında duygu düzenlemenin aracı rolünü göstermişlerdir. Blair, Denham, Kochanoff ve Whipple (2004) ise mizaç özelliklerine kıyasla duygu düzenlemenin çocuklarda sosyal açıdan yararlı davranışlarla (prosocial behavior) daha güçlü ilişkiye sahip olduğunu ve bu bağlamda işlevsel olmayan davranışların önlenmesinde büyük öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Olumlu ve olumsuz duygulanım kalıcı bir bireysel farklılık olarak alınsa da, bireylerin bu kronik düzeyde deneyimledikleri duygulanımlarını düzenlemede kullandıkları stratejiler değişime ve olası klinik psikoloji ile danışmanlık müdahalelerine daha açık olarak nitelenebilir. Bu kapsamda, bu çalışmada hem sahip olunan duygulanım hem de duygu düzenleme stratejileri güçlüklerinin özgün kişiliğe ulaşma açısından önemli role sahip olup olmadığı değerlendirilecektir.

Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Özgün Kişilik İlişkisi

Duygu düzenleme güçlüğü boyutları bireylerin özgün kişiliklerine ulaşmalarına ve/veya ona uygun davranmasına engel teşkil edebilir. Örneğin, Salmela (2005) kişilerin değerleri ile duygularının tutarlı olmayabileceğini belirtmiştir. Hem panik bozukluk, fobi veya obsesif kompulsif bozukluk gibi psikopatoloji yaşayan hem de aşırı hassas ya da toplumsal ahlak açısından baskılanmış bireyler aslında deneyimledikleri yoğun duyguların yaşanan duruma göre uygunsuz olduğunu bilmelerine rağmen onları deneyimlemekten kaçınmaz. Bu noktadan hareketle söz konusu psikopatolojilerle ilişkili olabilecek yoğun duygular kişinin inançlarından farklı biçimde davranmasına yol açabilir. Bir diğer ifadeyle, bu yoğun duygular duygu düzenleme güçlükleri yaşanmasına ve dolayısıyla özgün kişilik düzeyinin azalmasına sebep olabilir (Salmela, 2005). Bu nedenle duygu düzenleme güçlüklerini incelerken özgün kişilik ve duygulanım ilişkisini incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Duygu düzenleme güçlükleri ve özgün kişilik arasındaki ilişki üzerinde daha sınırlı sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. Örneğin, English ve John (2013) bir düzenle-

me stratejisi olarak ele aldıkları bastırmanın kronik düzeyde kullanılmasının özgün kişiliği azaltacağını ileri sürmüşlerdir. Diğer bir deyişle, kişinin gerçek duygularını ve düşüncelerini bastırması, genel olarak kendisiyle ters düşmesine sebep olması nedeniyle özgün kişiliği olumsuz olarak etkileyebilir (English ve John, 2013). Öte yandan, yurtiçi alan yazında da Wood ve arkadaşlarının (2008) modeli çerçevesinde, özgün kişilik üzerine yürütülen çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bunların büyük çoğunluğu üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Özgün kişiliğin sosyal öz-yeterlilik, öznel mutluluk, umut, yaşam doyumu, psikolojik iyi oluş, özgecilik gibi birçok değişkenle ilişkisinin incelenmiş olduğu görülmektedir (Bkz., Akın, 2014; Akın ve Akın, 2014; Satıcı, Kayış ve Akın, 2013; Sarıçam, 2015; Taşçıoğlu ve Tosun, 2018; Yöntem ve İlhan, 2013). Çalışmalarda özgün kişilik ağırlıklı olarak öncül/yordayıcı değişken (örn., Akın ve Akın, 2014; Sarıçam, 2015) olarak kullanılmıştır. Diğer yandan, kısıtlı sayıdaki çalışma ise özgün kişiliğin olası yordayıcılarını (örn., Satıcı ve ark., 2013) incelemiştir. Satıcı ve arkadaşları (2013) üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde sosyal öz-yeterliliğin özgün kişiliği anlamlı olarak yordadığını bulmuştur. Acun-Kapıkıran (2015) ise üniversite öğrencilerinde psikolojik ihtiyaç tatmini ile olumlu duygu gereksinimi arasında özgün kişiliğin kısmi aracı role sahip olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle, özgün kişilik bireylerde daha fazla olumlu duygu gereksinimi yaratarak onların dünyaya ilişkin yaklaşma-hoşlanma eğilimlerini artırmaktadır. Belirtilen çalışmada özgün kişilik aracı değişken olarak ele alınsa da, bu bulguların özgün kişilik ve duygulanım ilişkisine dair mevcut çalışmada beklenen bağlantıyı desteklediği düşünülmektedir.

Özet olarak, yukarıda aktarılan çalışmalar özgün kişiliğin psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Kavram alan yazında çoğunlukla yordayıcı bir değişken olarak incelenmiştir. Ancak özgün kişiliğin yordayıcılarına dair çalışmalar yukarıda da söz edildiği gibi kısıtlıdır. Ayrıca, bahsi geçen araştırmalar özgün kişilik ve duygulanım ile ilişkili değişkenlerin incelenmesinin önemine işaret etmektedir. Bu bağlamda psikolojik sağlıkla ilişkili olduğu bilinen olumlu/olumsuz duygulanım ve duygu düzenleme güçlükleri de bireyin özgün kişiliği yakalayabilmesi açısından önemli olabilir. Nitekim her ikisinin de özgün kişilikle ilişkili olabileceğini düşündüren çalışmalar mevcuttur. Olumlu ve olumsuz duygulanım ile duygu düzenleme güçlükleri arasında da ilişkiler olduğu bilinmektedir. Genel olarak, olumlu/olumsuz duygulanım daha sabit, durağan yapılar olarak değerlendirilirken, duygu düzenleme güçlükleri ise bunlar tarafından belirlenen, duruma has değişebilen stratejiler olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu an-

lamda bu üç değişkeni (özgünlük, duygulanım, duygu düzenleme) birlikte ele alan ampirik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın temel beklentisi olumlu/olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin aracı role sahip olacağı yönündedir. Ayrıca, kronik duygulanım deneyimlerinin özgün kişiliğe ulaşmada tek başına etkilerinin de incelenmesinin anlamlı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak, teorik ve ampirik alan yazın temelinde araştırmanın temel hipotezleri şunlardır:

H1. Olumlu duygulanım a) duygu düzenleme gücüğü ile olumsuz olarak b) özgün kişilik ile olumlu olarak ilişkili olacaktır.

H2. Olumsuz duygulanım a) duygu düzenleme gücüğü ile olumlu olarak b) özgün kişilik ile olumsuz olarak ilişkili olacaktır.

H3. Duygu düzenleme güçlükleri a) olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkiye ve b) olumlu duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkiye kısmi olarak aracılık edecektir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırma nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2018). Katılımcılar 120'si kadın ve 64'ü erkek olmak üzere toplam 184 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 27 arasındadır ve yaş ortalaması 20.75'tir ($SS = 1.97$). Demografik formda eğitim düzeyine ilişkin soruyu 15 katılımcı boş bırakmış olmakla birlikte kalan katılımcıların 12'si yüksek lisans ve 157'si ise lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerdir.

Veri Toplama Araçları

Özgünlük (Otantiklik) Ölçeği. Wood ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ölçek 12 maddeden ve *kendine yabancılaşma*, *dış etkileri kabullenme* ve *otantik yaşam* olmak üzere üç alt faktörden oluşmaktadır. Maddelerin puanlaması 1 = Hiç katılmıyorum ve 7 = Tamamen katılıyorum olmak üzere 7'li Likert ölçeği üzerinden yapılmaktadır. Ölçeğin Türkçeye adaptasyonu İlhan ve Özdemir (2013) tarafından yapılmıştır. Türkçe form, ölçeğin orijinal yapısını desteklemiş ve üç faktörlü yapısı geçerli bulunmuştur. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayılarının yabancılaşma, dış etkileri kabullenme

ve özgün yaşantı için sırasıyla .70, .67 ve .62 olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ise ilgili Cronbach alpha katsayıları sırasıyla .79, .79 ve .61 olarak bulunmuştur.

Bir kişilik özelliği olarak nitelenen özgünlüğün (Wood ve ark., 2008) yapısının bütüncül olarak yansıtılabilmesi amacıyla bu çalışmada değişkenin alt faktörleri toplanarak toplam puan üzerinden değerlendirilmiştir. Bunun için yabancılaşma ve dış etkiyi kabullenme alt ölçekleri ters olarak çevrilmiş ve özgün yaşantı ile toplanarak birleştirilmiştir. Özgünlüğü alt faktörlerinin yanı sıra toplam puan olarak ele alan çalışmalar alan yazında mevcuttur (örn., Seto ve Schlegel, 2017; Slabu, Lenton, Sedikides ve Bruder, 2014; Wang ve Li, 2018). Değişkenden alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde özgün kişilik yapısına sahip olmayı ifade ederken, düşük puanlar düşük düzeyde özgün kişiliği yansıtmaktadır. Ölçek toplam puanına ilişkin bu çalışmaya ait Cronbach alpha katsayısı ise .80'dir.

Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği. Ölçek Watson ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek olumlu ve negatif duygulanım faktörlerinden ve her faktör ise duygulanımı ölçen 10 sıfattan oluşturmaktadır. Puanlama 1 = hiç ve 5 = tamamen olmak üzere 5'li Likert tipi ölçek ile yapılmaktadır. Ölçeğin Türkçe adaptasyonu Gençöz (2000) tarafından yapılmış ve yapılan çalışmalarda ölçeğin geçerliği desteklenmiştir. Gençöz (2000), pozitif duygulanım ve negatif duygulanımın alt testlerinin iç tutarlılıklarının sırasıyla .83 ve .86 olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada Cronbach alpha katsayılarının negatif duygulanım için .79 ve pozitif duygulanım için ise .81 olduğu bulunmuştur.

Olumsuz Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği (DERS Revised/Yeniden Düzenlenmiş DERS). Gratz ve Roemer (2004) tarafından geliştirilen bu ölçek 36 madde ve altı faktörden oluşmaktadır. Bunlar, duygusal tepkilere ilişkin farkındalığın olmaması (*farkındalık*), duygusal tepkilerin kabul edilmemesi (*kabul etmeme*), duygusal tepkilerin anlaşılması (*açıklık*), olumsuz duygular deneyimlerken dürtülerin kontrolünde güçlük yaşama (*dürtü*), etkili olarak algılanan duygu düzenleme stratejilerine sınırlı erişim (*stratejiler*) ve olumsuz duygular deneyimlerken amaç odaklı davranışlarda bulunmada güçlük yaşama (*amaçlar*) olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin puanlaması 1 = hiç ve 5 = tamamen olmak üzere 5'li Likert tipi ölçek ile yapılmaktadır. Rugancı (2008) ölçeğin Türkçeye uyarlanmasını gerçekleştirmiştir. 338 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışma sonucunda ölçeğin 10. maddesi tüm ölçek ile çok düşük bir korelasyona ($r = .06$) sahip

olduğundan çıkarılmış, aynı içeriğe sahip başka bir madde eklendiği belirtilmiştir. Duygu düzenleme güçlüğünün alt boyutlarının Cronbach alpha iç tutarlık katsayılarının .90 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür.

Hallion ve arkadaşları (2018) farkındalık faktörünün diğer faktörlerden farklı bir yapıyı içerdiğini tartışmaktadır. Diğer faktörler bireyin *nasıl tepki verdiği*ni ifade ederken, farkındalık bireyin *duygunun farkında olup olmaması* ile ilgilidir (s. 7-9). Bu tip bir farkındalık durumu zaten bu çalışmada özgün kişiliğın alt faktörlerinden yabancılaşma ile ölçülmektedir. Dolayısıyla, orijinal ölçekte 2, 6, 8, 10, 17 ve 34 numaralı maddelerden oluşan farkındalık faktörü, Hallion ve arkadaşlarının (2018) tartışmalarıyla tutarlı biçimde bu çalışma için analizden çıkarılmış ve toplam puan 30 madde üzerinden (DERS-yeniden düzenlenmiş) oluşturulmuştur. Bu çalışmada ölçeğın beş faktörden oluşan hali için hesaplanan Cronbach alpha katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmanın verileri etik kurul izni alındıktan sonra 2016-2017 Akademik Yılı Bahar Döneminde İstanbul'daki bir vakıf üniversitesindeki öğrencilerden toplanmıştır. Anketler üçüncü yazar tarafından öğretim üyelerinden izin alındıktan sonra derslerde yüz yüze olarak uygulanmıştır. Katılımcı grubu farklı bölümlerde (sırasıyla psikoloji, sağlık yönetimi, uluslararası ticaret, işletme, iş sağlığı ve güvenliği, eczacılık, biyoloji, İngiliz Dili ve Edebiyatı vb.) ve farklı sınıflarda (1., 2., 3. ve 4. Sınıf ile lisans üstü) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcılara veri toplama formu ile ilgili açıklama yapılmıştır. Form üzerinde kimliklerini açık biçimde belirtecek herhangi bir bilgi vermemeleleri gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Katılıma gönüllü olanlar öğrenciler anketi doldurmuşlardır. Uygulama yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Analizler öncesi öncelikle araştırma değişkenlerinin basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş, ilgili değerlerin belirtilen ± 1 aralığı içinde kaldığı ve normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür (Büyüköztürk, 2018).

Mahalonabis değerleri hesaplanarak (Tabachnick ve Fidell, 2001) uç değerlere sahip katılımcılar (sekiz kişi) analizden çıkarılmıştır. Ayrıca, çoklu bağlantısallık için (multicollinearity) değişkenlerin VIF değerleri kontrol edilmiş, belirtilen değerlerin 10'un altında olduğu ve çoklu bağlantısallık açısından tehdit edici olmadığı görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2001). Analizlerden önce cinsiyete ilişkin farklılıklar bağımsız gruplar

için *t*-testi ile incelenmiştir. Birinci ve ikinci hipotezin test edilmesinde normallik varsayımı karşılandığı için parametrik testler arasında yer alan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Araştırmanın üçüncü hipotezinde yer alan aracılık testi için ise doğrudan ve dolaylı etkilerin incelenmesine imkan veren PROCESS Macro tercih edilmiştir.

BULGULAR

Kadın ve erkek katılımcılar arasında yapılan *t*-testleri sonucunda araştırma değişkenleri açısından gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde, araştırma değişkenleri ile yaş arasında hesaplanan korelasyon katsayıları arasında anlamlı korelasyon değerine rastlanmamıştır. Tablo 1’de değişkenlerin ortalama ve standart sapma değerleri ile değişkenler arası korelasyon katsayıları sunulmaktadır.

Tablo 1. Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Ort.	SS	1	2	3
1. Olumlu duygulanım	4.99	.91	-	-	-
2. Olumsuz duygulanım	1.56	.47	-.13	-	-
3. Duygu düzenleme güçlükleri	2.54	.69	-.26**	.63**	-
4. Özgün kişilik	5.24	.89	.34**	-.51**	-.48**

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, olumlu duygulanım ile duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ($r(182) = -.26, p < .01$) ve olumlu duygulanım ve özgün kişilik arasında ise pozitif yönde ($r(182) = .34, p < .01$) anlamlı korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir. Olumsuz duygulanım ile duygu düzenleme güçlüğü arasında pozitif yönde ($r(182) = .63, p < .01$) ve olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ise negatif yönde ($r(182) = -.51, p < .01$) anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Duygu düzenleme güçlüğü ile özgün kişilik arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki ($r(182) = -.48, p < .01$) olduğu bulunmuştur. Bu bulgular araştırmanın birinci hipotezi (*H1*) ve ikinci hipotezini (*H2*) desteklemektedir.

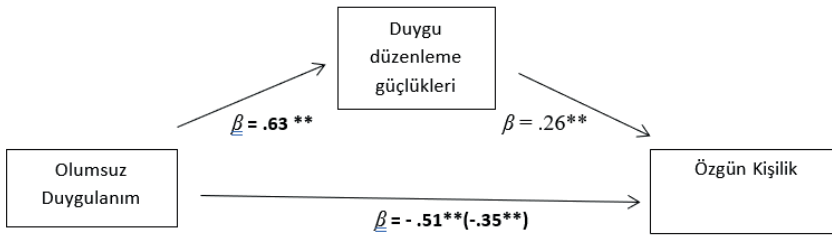
Korelasyon analizlerinden sonra araştırmanın üçüncü hipotezini (*H3*) test etmek amacıyla, olumsuz/olumlu duygulanım ve özgün kişilik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü test edilmiştir. Söz konusu analizler PROCESS Macro ile yapılmıştır. Duygu düzenlemenin olumsuz duygulanım ve özgün kişilik arasındaki ilişkide aracı rolünü incelemek için regresyon analizleri yapılmıştır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Olumsuz Duygulanım ve Özgün Kişilik Arasında Duygu Düzenleme Güçlükleri Üzerinden Aracılık Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	Sonuç Değişkenleri			
	M		Y	
	β	<i>SH</i>	β	<i>SH</i>
Sabit	.001	.04	-.002	.06
X	.63	.08	-.35	.15
M			-.26	.10
	R ² = .39		R ² = .30	
	F (1, 182) = 118.81, <i>p</i> < .01		F (2, 181) = 38.52, <i>p</i> < .01	

X = Olumsuz Duygulanım; M = Duygu Düzenleme Güçlükleri; Y = Özgün Kişilik

Tablo 2’de yer verildiği üzere, ilk olarak olumsuz duygulanımın duygu düzenleme güçlükleri değişkeninin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya konmuştur ($F(1, 182) = 118.81, p \leq .01$). Söz konusu ilişkide olumsuz duygulanım %39’luk bir varyansı açıklamaktadır ($\beta = .63, t(182) = 10.90, p < .01$). İkinci olarak hem olumsuz duygulanımın ($\beta = -.35, t(181) = -4.34, p < .01$), hem de duygu düzenleme güçlüklerinin ($\beta = -.26, t(181) = -3.21, p < .01$) özgün kişiliği anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur ($F(2, 181) = 38.52, p < .01$). Söz konusu olumsuz duygulanım ve duygu düzenleme güçlükleri birlikte %30’luk bir varyansı açıklamaktadır. Son olarak, aracı değişken olan duygu düzenleme güçlükleri kontrol edilerek, olumsuz duygulanımın özgün kişiliği yordama gücü incelendiğinde sonucun anlamlı bir değişikliğe yol açtığı ($F(1, 182) = 63.52, p < .01$) ve açıklanan varyansın %26’ya düştüğü görülmektedir ($\beta = -.35, t(182) = -7.97, p < .01$). Bu sonuçlar olumsuz duygulanım ve özgün kişilik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü’nün kısmi aracı role sahip olduğunu ifade etmektedir. Dolaylı etkileri incelemek amacıyla Hayes (2017) tarafından önerilen PROCESS Macro ile gerçekleştirilen bootstrap analizleri 10.000 örnekleme için yapılmıştır (Preacher ve Hayes, 2008). Modeldeki kısmi standardize edilmiş dolaylı etki %95 *CI* (*LLCI* ve *ULCI*) -.11 ila -.58 arasındadır. Sonuçlar *H3a*’yı desteklemiştir.

Şekil 1. Olumsuz Duygulanım ve Özgün Kişilik Arasında Duygu Düzenleme Güçlükleri Üzerinden Aracılık Analizi Sonuçları (** $p < .01$).

Not. Parantez içinde verilen değerler modelde duygu düzenleme güçlüğü kontrol edildikten (kısmi) sonra elde edilen beta katsayılarıdır ($F(182,1) = 63.52, p < .01; R^2 = .26$).

Araştırmanın 3b hipotezi duygu düzenlemenin olumlu duygulanım ve özgün kişilik arasındaki ilişkideki aracı rolünü incelemek için de regresyon analizleri yapılmıştır.

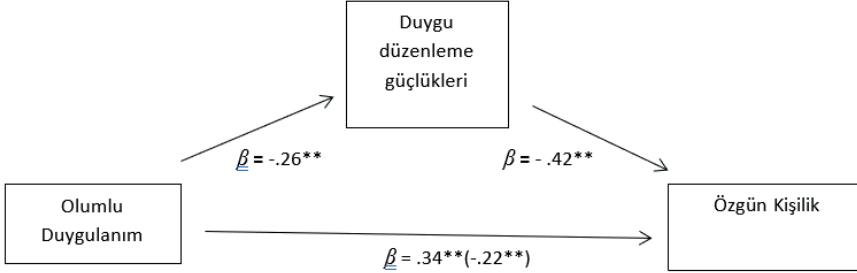
Tablo 3. Olumlu Duygulanım ve Özgün Kişilik Arasında Duygu Düzenleme Güçlükleri Üzerinden Aracılık Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	Sonuç Değişkenleri			
	M		Y	
	β	SH	β	SH
Sabit	.004	.05	.001	.06
X	-.26	.06	.22	.06
M			-.42	.08
	R ² = .07		R ² = .27	
	F (1, 182) = 13.39, $p < .01$		F (2, 181) = 34.12, $p < .01$	

X = Olumlu Duygulanım; M = Duygu Düzenleme Güçlükleri; Y = Özgün Kişilik

Tablo 3’de görüldüğü gibi analiz sonuçları, olumlu duygulanımın duygu düzenleme güçlüklerinin anlamlı olarak yordadığını ortaya konmuştur ($F(1,182) = 13.39, p < .01$). Söz konusu ilişkide olumlu duygulanım %7 oranında varyansı açıklamıştır ($\beta = -.26, t(182) = -3.65, p < .01$). İkinci olarak hem olumlu duygulanımın ($\beta = -.23, t(181) = -3.46, p < .01$), hem de duygu düzenleme güçlüklerinin ($\beta = -.42, t(181) = -6.33; p < .01$) özgün kişiliği anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur ($F(2, 181) = 34.12, p < .01$). Olumlu duygulanım ve duygu düzenleme güçlükleri birlikte %27’lik bir varyansı açıklamaktadır. Aracı değişken olan duygu düzenleme güçlükleri kontrol edilerek olumlu duygulanımın özgün kişiliği yordama gücü incelendiğinde sonucun anlamlı bir değişikliğe yol açtığı ($F(1,182) = 23.21, p < .01$) ve açıklanan varyansın % 11’e düştüğü görülmektedir ($\beta = -.22, t(182) = -4.82; p < .01$). Bu sonuçlar olumlu duygulanım ve özgünlük arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin kısmi aracılık rolüne sahip olduğuna işaret etmektedir. Dolaylı etkileri incelemek amacıyla Hayes (2017) tarafından

önerilen PROCESS Mackro ile yapılan bootstrap analizleri 10.000 örnekleme için yapılmıştır (Preacher ve Hayes, 2008).

Şekil 2. Olumlu Duygulanım ve Özgün Kişilik Arasında Duygu Düzenleme Güçlükleri Üzerinden Aracılık Analizi Sonuçları (** $p < .01$).

Not. Parantez içinde verilen değerler modelde duygu düzenleme güçlüğü kontrol edildikten (kısmi) sonra elde edilen beta katsayılarıdır ($F(182,1) = 23.21, p < .01; R^2 = .11$).

Sonuçlar dolaylı etkilerin anlamlı olduğunu göstermektedir. Modeldeki dolaylı standardize edilmiş düzenleyici etkiye ait %95 CI değer aralığı .05 ile .20 arasındadır. Sonuçlar $H3b$ 'yi desteklemiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı olumlu ve olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolünü incelemektir. Gerek olumlu/olumsuz duygulanım kavramları gerekse özgün kişilik kavramları ilgili alan yazın temel alınarak (örn., Watson ve Pennebaker 1989; Wood ve ark., 2008) görece olarak kalıcı özellikler olarak kavramsallaştırılmıştır. Daha önce de aktarıldığı gibi araştırmanın değişkenlerinin birbirleri ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (örn., Cooper ve ark., 2018; English ve John, 2013). Ancak, bilindiği kadarıyla, duygu düzenleme güçlüklerinin söz konusu değişkenler arasındaki aracı rolünün inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra, özgünlüğün psikolojik sağlıkla yakından ilişkisi bağlamında yapılan hem kuramsal tartışmalar hem de ampirik destekler (örn., Harter 2002; Kernis ve Goldman, 2006; Wood ve ark., 2008) özgünlüğün yordayıcılarının belirlenmesinin önemini (Boyraz ve Kuhl, 2015) ortaya koymaktadır.

Bulgular incelendiğinde, olumlu ve olumsuz duygulanım arasındaki ilişki dışında tüm araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar olumlu ve olumsuz duygulanımın birbirinden ayrı iki boyut olduğuna dair

modeli ve tartışmaları desteklemektedir (Watson ve ark., 1988; Watson, 2005). Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda ilk önce araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve değişkenlerin birbirleriyle anlamlı bağlantılar gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuçlar *H1ab* ve *H2ab*'yi desteklemiştir. Daha sonra ilk olarak, duygu düzenleme güçlüklerinin olumsuz duygulanım ve özgün kişilik arasındaki ilişkideki aracı rolünü incelemek için regresyon analizleri yapılmıştır. Sonuçlar kısmi aracılığı (*H3a*) desteklemiştir. Ardından analizler olumlu duygulanım için yapılmış ve benzer biçimde sonuçlar *H3b*'yi desteklemiştir. Sonuç olarak, olumlu duygulanımın daha düşük düzeyde duygu düzenleme gücü ve daha yüksek düzeyde özgün kişilik ile ilişkili olacağı hipotezi desteklenmiştir. Buna ek olarak, olumsuz duygulanımın daha yüksek düzeyde duygu düzenleme gücü ve daha düşük düzeyde özgün kişilik ile ilişkili olacağı hipotezi de doğrulanmıştır.

Olumlu duygulanımın yüksek düzeyde özgün kişilikle ilişkili olması ve olumsuz duygulanımın düşük düzeyde özgünlükle ilişkili bulunması beklendik ve alan yazınla tutarlıdır. Cooper ve arkadaşlarının (2018) durumsal özgünlük ve duygu durum arasındaki ilişkiyi incelediklerinde insanların mutluyken olumsuz duygu durumunda oldukları zamana göre daha özgün hissettiklerini bulmuşlardır. Lenton ve arkadaşları da (2013) özgünlüğün olumlu duygulanımın yanı sıra düşük uyarılma düzeyi, yüksek ihtiyaç tatmini, yüksek ideal benlik örtüşmesi ile ilişkili olduğunu; diğer yandan özgün olmamanın ise olumsuz duygu, yüksek seviyede uyarılma, düşük ihtiyaç tatmini ve düşük ideal benlik örtüşmesi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca, olumlu duygulanım sosyal ve davranışsal süreçleri hızlandırmakta, daha iyi kararlara yol açabilmekte ve aynı zamanda kişinin bilişsel ve sosyal kaynaklarını zenginleştirmektedir (Diamond ve Aspinwall, 2003) ve benlikle ilişkili bilgiye ulaşımı kolaylaştırmaktadır (Quirin, Pruesner ve Kuhl, 2008). Bu bağlamda, olumlu duygulanımın özgün kişiliğe ulaşmak ve onu ortaya koymak için gerekli kaynağı da sağlayan değişkenlerden biri olduğu belirtilebilir. Benzer biçimde, Olumlu Duyguların Genişleme ve İnşa Kuramı da olumlu duygulanımın dikkatimizi genişlettiğini ve açıklığın deneyim çeşitliliğine yol açabileceğini; olumsuz duyguların ise dikkatimizi daralttığını belirtmektedir (Fredrickson, 2001). Ayrıca, çalışmaların bulgularına göre olumlu duygular olumsuz duyguların etkilerini de azaltmaktadır (Fredrickson, 2003; Moneta, Vulpe ve Rogaten, 2012). Özetle, olumlu duygulanımın özgün kişiliğe ulaşmak ve onu ortaya koymak için gerekli kaynağı sağlamakta olduğu ileri sürülebilir. Diğer yandan, olumsuz duygulanımın ise kişide birçok açıdan

geri çekilmeye yol açması nedeniyle hem özgün kişiliğe ulaşma hem de onu ortaya koyma hususunda engel teşkil ettiği ileri sürülebilir.

Ayrıca, Olumlu Duyguların Genişleme ve İnşa Kuramı perspektifinden bakıldığında, olumlu duygudurum inşa edici, genişletici ve düzeltici etkisiyle daha düşük düzeyde duygu düzenleme güçlüğüne yol açabilmektedir. Öte yandan, olumsuz duygu durumu ise kaynakları daraltıcı, olası çözüm alternatiflerinin fark edilmesini engelleyici etkisiyle ve daha yüksek düzeyde duygu düzenleme güçlüğüne neden olabilmektedir (Fredrickson, 2001). Tugade ve Fredrickson (2007), söz edilen kuram temelinde olumlu duygulanımın stresli olaylar karşısında dayanıklı olmaya yol açtığını belirtmiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın katılımcıları da sahip oldukları ve görel olarak kalıcı kabul edilen olumlu duygulanım seviyelerinin yüksekliği sayesinde daha dayanıklı olabilirler ve daha fazla duygusal kaynağa sahip olabilirler. Bu durum da onların daha düşük düzeyde duygu düzenleme güçlükleri yaşamalarına yol açmış olabilir.

Mevcut çalışmada hem olumlu duygulanım ile özgün kişilik hem de olumsuz duygulanım ile özgün kişilik arasındaki ilişkiye duygu düzenleme güçlüklerinin aracılık edeceği öngörülmüştü. Aracılık analizleri incelendiğinde, duygu düzenleme güçlüklerinin hem olumlu duygulanımın hem de olumsuz duygulanımın özgün kişilikle ilişkisinde kısmi aracı rolü olduğunu göstermektedir. Gratz ve Roemer (2004) işlevsel duygu düzenlemenin amacının duyguyu ortadan kaldırmak olmadığını, asıl amacın duygunun yoğunluğunu azaltarak dürtüsel davranışların önüne geçmeyi ve olumsuz duygular hissederken bile hedefe yönelik davranışlar gösterebilmeyi içerdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda işlevsel duygu düzenleme duyguları fark etmeyi, onları kabul etmeyi, olumsuz duygular yaşarken de dürtüsel davranıştan kaçınmayı ve etkili duygu düzenleme stratejilerine erişmeyi içerir. Diğer yandan, duyguyu düzenleme güçlükleri ise azalmış farkındalığı, duyguları kabul edememeyi, olumsuz duygular yaşarken dürtüsel davranmayı, hedefe yönelik davranmamayı ve duygu düzenleme stratejilerine erişememeyi içermektedir (Gratz ve Roemer, 2004). Duygu düzenleme güçlüklerinin (ya da uyumlu olmayan duygu düzenlemenin) olumsuz; duygunun uyumlu biçimde düzenlenmesinin ise olumlu sonuçlarına ilişkin geniş bir alan yazın mevcuttur (örn., Akyunus-İnce, 2012; Turliuc ve Bujor, 2013). Ayrıca, Hamilton ve arkadaşlarının (2017) bu çalışmanın konusu olan olumlu ve olumsuz duygulanımı farklılaşan bireylerin duygu düzenleme stratejilerinde de farklılaştığını ortaya koymuştur. Araştırmacılar ergenler üzerinde yaptıkları çalışmalarında yüksek düzeyde olumsuz duygulanımı olan bireylerin düşünceye dalma

ve ruminasyon tepkilerini daha fazla kullandıklarını, diğer yandan olumlu duygulanım da yüksek olanların ise olumlu duygulanım konusunda ruminasyonu daha fazla yaptıklarını ortaya koymuştur (Hamilton ve ark., 2017). Gross ve John (2003) işlevsel olmayan bir duygu düzenleme stratejisi olan bastırma ve işlevsel bir duygu düzenleme stratejisi olan yeniden çerçeveleme temelinde yaptıkları çalışmada benzer sonuçlar bulmuşlardır. Bastırma olumsuz duygulanım ile ilişkili bulunurken, yeniden çerçeveleme olumlu duygulanım ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, söz konusu çalışmada katılımcılar içsel duyguları konusunda net olmadıkları, bu duyguları maskeleydikleri için kendilerini özgün kişiliğe sahip olarak görmediklerini bildirmişlerdir (Gross ve John, 2013).

Aktarılan kuramsal yaklaşımlara ve araştırmalara dayanarak, bu çalışmada olumlu duygulanımın birçok olumlu sonucun yanı sıra duygulara ilişkin farkındalığı ve kabulü artırma, dürtüsellüğün önüne geçme ve hedefe yönelik davranabilme yönünde önemli bir kaynak oluşturduğu düşünülmüştür. Bu nedenle, psikolojik sağlık açısından merkezi bir role sahip olduğu söylenen özgün kişiliği (Kernis ve Goldman, 2006), olumlu duygulanım hem doğrudan yordamakta hem de daha az duygu düzenleme gücüne sebep olarak onu dolaylı olarak etkilemektedir. Diğer yandan, olumsuz duygulanım bahsedilen daraltıcı etkileri (örn., Fredrickson, 2001) dolayısı ile sonuçlar uygun duygu düzenleme stratejilerine ulaşımı zorlaştırdığını ve bu bağlamda özgün kişiliği hem doğrudan hem de dolaylı olarak azaltmaktabildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, her iki aracılık hipotezi de doğrulanmıştır. Ancak olumlu duygulanıma ilişkin modelin olumsuz duygulanıma ilişkin modele kıyasla daha düşük düzeyde varyans açıkladığı görülmektedir. Bu durum kültürel farklılıklar ile açıklanabilir. Türk kültürü kültür içi farklılıklar barındırmakla birlikte (örn., İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004), kolektivist olarak sınıflandırılmaktadır (Hofstede, 2001). Birçok araştırmacı bireycilik-kolektivizm boyutunun benlik kurguları, duygusal deneyimler ve davranışlar konusunda etkili olduğunu önermiş ve göstermiştir (Markus ve Kitayama, 1991; 2010; Mesquita, 2001). Bu bağlamda, Slabu ve arkadaşları (2014) özgünlüğün bireyci kültürlerde daha yüksek düzeyde olumlu duygu ile ilişkili olduğunu belirtmiş, ancak söz konusunun kolektivist kültürlerde bu düzeyde yüksek olmayabileceğini eklemiştir. Kitayama, Markus ve Kurokawa (2000) Amerikalıları ve Japonları karşılaştırdıkları çalışmalarında Amerikalıların genel olarak daha yüksek düzeyde olumlu duygu hissettiklerini ortaya koymuşlardır. Butler, Lee ve Gross (2007) ise olumsuz bir duygu düzenleme stratejisi olan bastırmanın Asya kültürleri için pek çok durumda kullanılan norma-

tif bir strateji olduğunu belirtmişlerdir. Diğer yandan, bu stratejilerin Batı kültürlerinde de kullanıldığını ama kullanım amacının kendini koruma olduğunu aktarmışlardır. Bu çalışmada da olumlu duygulanıma kıyasla olumsuz duygulanıma ait model daha yüksek varyansı açıklamaktadır. Bunun bir nedeni, katılımcılar tarafından olumsuz duyguların kültürel açıdan daha yüksek düzeyde deneyimlenmesi olabilir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular temelinde çeşitli toplumsal öneriler bulunulabilir. Öncelikle, görel olarak kalıcı olan iki değişkene (olumlu/olumsuz duygulanım ve özgün kişilik) aracılık eden ve öğrenme yaşantıları ile değiştirilebileceği düşünülen duygu düzenleme stratejilerine dair pratik önerilerde bulunmak mümkün olabilir. Özellikle kronik olarak olumsuz duygulanımı olan bireylere bilişsel duygu düzenleme stratejileri öğretilebilir ve bu da onların duyguları hakkında farkındalık, netlik ve kabullerini sağlayabilir. Bu sayede bu bireylerde dürtüsel davranışların önüne geçilerek, bireylerin olumsuz duygular deneyimlerken de uygun duygu düzenleme stratejilerini seçebilmeyi öğrenmeleri sağlanabilir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Bu çalışma temelde üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde yürütülmüştür. Özgün kişiliğin, olumlu ve olumsuz duygulanımın veya duygu düzenlemenin farklı yaş gruplarında değişim göstermesi olasıdır. Dolayısıyla, bu çalışmanın bulguları farklı yaş gruplarındaki bireylere genellemez. Kültür içi farklılıklara yönelik olarak farklı ekonomik düzey ve/veya eğitim düzeyinden gelen bireylerin farklı kültürel yaklaşımlar gösterebileceğine dair görüşler ve bulgular (örn., İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004) bulunmaktadır. Bu bağlamda İstanbul'da bir vakıf üniversitesi öğrencilerden oluşan örneklem grubundan elde edilen bulgular benzer demografik özellikler gösteren üniversite öğrencilerine genellenebilir. Sonuçlar ilişkisel analizlere dayanmaktadır, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini dair yorumlarda bu husus göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma özgün kişilik, duygulanım ve duygu düzenleme güçlükleri arasındaki bağlantıyı ele almıştır. Duygu düzenleme güçlükleri üzerinden özgün kişilik ve duygulanım arasındaki ilişkinin ampirik olarak gösterilmesi alan yazına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, görel olarak kalıcı kabul edilen duygulanım ve özgün kişilik değişkenleri arasında öğrenmeyle değişebileceği düşünülen duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolünü göstermenin klinik psikoloji, danışmanlık ve rehberlik uygulamaları anlamında da faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Acun-Kapıkıran, N. (2015). Psikolojik gereksinimlerin doyumu ve duygu gereksinimi: Özgün benliğin aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 1–10.
- Akın, Ü. (2014). Does authenticity predict subjective happiness of Turkish teacher candidates. *Journal of Educational & Instructional Studies in the World*, 4(2), 48–54.
- Akın, A. ve Akın, Ü. (2014). Authenticity as a predictor on hope in Turkish univeristy students. *Education Sciences and Psychology*, 28(2), 64–70.
- Akyunus-İnce, M. (2012). *Cognitive aspects of personality disorders: Influences of basic personality traits, cognitive emotion regulation and interpersonal problems*. (Yayınlanmamış doktora tezi). ODTÜ, Ankara.
- Baker, Z. G., Tou, R. Y., Bryan, J. L. ve Knee, C. R. (2017). Authenticity and well-being: Exploring positivity and negativity in interactions as a mediator. *Personality and Individual Differences*, 113, 235–239. doi.org/10.1016/j.paid.2017.03.018
- Baumann, N., Kaschel, R. ve Kuhl, J. (2007). Affect sensitivity and affect regulation in dealing with positive and negative affect. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 239–248. doi.org/10.1016/j.jrp.2006.05.002
- Blair, K. A., Denham, S. A., Kochanoff, A. ve Whipple, B. (2004). Playing it cool: Temperament, emotion regulation, and social behavior in preschoolers. *Journal of School Psychology*, 42(6), 419–443. https://doi.org/10.1016/j.jsp.2004.10.002
- Boyraz, G. ve Kuhl, M. L. (2015). Self-focused attention, authenticity, and well-being. *Personality and Individual Differences*, 87, 70–75. https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.07.029
- Bradley, B., DeFife, J. A., Guarnaccia, C., Phifer, J., Fani, N., Ressler K. J. ve Westen, D. (2011). Emotion dysregulation and negative affect: Association with psychiatric symptoms. *Journal of Clinical Psychiatry*, 72 (5), 685–691. doi: 10.4088/jcp.10M06409BLU
- Butler, E. A., Lee, T. L., & Gross, J. J. (2007). Emotion regulation and culture: Are the social consequences of emotion suppression culture-specific? *Emotion*, 7(1), 30–48. https://doi.org/10.1037/1528-3542.7.1.30
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Conway, A. M., Tugade, M. M., Catalino, L. I., & Fredrickson, B. L. (2013). The broaden-and-build theory of positive emotions: Form, function, and mechanisms. *The Oxford handbook of happiness* içinde (s. 17–34). Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/OXFORDHDB/9780199557257.013.0003.
- Cooper, A. B., Sherman, R. A., Rauthmann, J. F., Serfass, D. G. ve Brown, N. A. (2018). Feeling good and authentic: Experienced authenticity in daily life is predicted by positive feelings and situation characteristics, not trait-state consistency. *Journal of Research in Personality*, 77, 57–69. https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.09.005

- Diamond, L. M. ve Aspinwall, L. G. (2003). Emotion regulation across the life span: An integrative perspective emphasizing self-regulation, positive affect, and dyadic processes. *Motivation and Emotion*, 27(2), 125–156. doi: 10.1023/A:1024521920068
- English, T. ve John, O. P. (2013). Understanding the Social Effects of Emotion Regulation: The Mediating Role of Authenticity for Individual Differences in Suppression, *Emotion*, 13(2), 314–329. doi: 10.1037/A0029847
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218. doi: 10.1037//0003-066x.56.3.218
- Fredrickson, B. L. (2003). The value of positive emotions: The emerging science of positive psychology is coming to understand why it's good to feel good. *American Scientist*, 91(4), 330–335. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218>
- Gençöz, T. (2000). Positive and Negative Affect Schedule: A study of validity and reliability. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15, 19–28.
- Gratz, K. L. ve Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factorstructure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41–54. doi: 10.1007/s10862-008-9102-4
- Gross, J. J. (2015). Emotion regulation: Current status and future prospects. *Psychological Inquiry*, 26(1), 1–26. doi: 10.1080/1047840X.2014.940781
- Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348. doi: 1037/0022-3514.85.2.
- Hallion, L. S., Steinman, S. A., Tolin, D. F. ve Diefenbach, G. J. (2018). Psychometric properties of the difficulties in emotion regulation scale (DERS) and its short forms in adults with emotional disorders. *Frontiers in Psychology*, 9, 539. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00539>
- Hamilton, J. L., Burke, T. A., Stange, J. P., Kleiman, E. M., Rubenstein, M., Scopelliti, K. A., ...ve Alloy, L. B. (2017). Trait affect, emotion regulation, and the generation of negative and positive interpersonal events. *Behavior Therapy*, 48(4), 435–447. doi: 10.1016/j.beth.2017.01.006
- Harter, S. (2002). Authenticity. C. R. Snyder ve S. J. Lopez (Ed.). *Handbook of Positive Psychology* içinde (s. 382–394). New York: Oxford University Press.
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York, NY: Guilford Publications.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations* (2. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- İlhan, T. ve Özdemir, Y. (2013). Otantiklik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 142–153.
- İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu-Aygün Z. (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 277–306. doi: 10.3200/MONO.130.4.277-306
- Kernis, M. H. ve Goldman, B. (2006). A Multicomponent Conceptualization of Authenticity: Theory and Research, *Advances in Experimental Social Psychology*, 38, 283–357. doi: 10.1016/s0065-2601(06)38006-9
- Kitayama, S., Markus, H. R. and Kurokawa, M. (2000). Culture, Emotion, and Well-being: Good Feelings in Japan and the United States, *Cognition & Emotion*, 14(1), 93–124. doi: 10.1080/026999300379003
- Knoll, M. ve Van Dick, R. (2013). Authenticity, employee silence, prohibitive effect of organizational identification. *Journal of Positive Psychology*, 8(4), 346–360. doi: 10.1080/17439760.2013.804113

- Lenton, A. P., Slabu, L., Sedikides, C. ve Power, K. (2013). I feel good, therefore I am real: Testing the causal influence of mood on state authenticity. *Cognition & Emotion*, 27(7), 1202–1224. doi: 10.1080/02699931.2013.778818
- Lopez, S. J. (2011). *The encyclopedia of positive psychology*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (2010). Culture and selves: A cycle of mutual constitution. *Perspectives on Psychological Sciences*, 5, 420–430. doi:10.1177/1745691610375557
- Mesquita, B. (2001). Emotions in collectivist and individualist contexts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 68–74. doi: 10.1037/0022-3514.80.1.68
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. ve Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion*, 27(2), 77–102. doi: 10.1023/A:1024515519160
- Moneta, G. B., Vulpe, A. ve Rogaten, J. (2012). Can positive affect “undo” negative affect? A longitudinal study of affect in studying. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 448–452. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.04.011>
- Ochsner, K. N. ve Gross, J. J. (2005). The cognitive control of emotion. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(5), 242–249. doi: 10.1016/j.tics.2005.03.010
- Pinto, D. G., Maltby, J., Wood, A. M. ve Day, L. (2012). A behavioral test of Horney’s linkage between authenticity and aggression: People living authentically are less-likely to respond aggressively in unfair situations. *Personality and Individual Differences*, 52(1), 41–44. doi: 10.1016/j.tics.2005.03.010
- Preece, D. A., Becerra, R., Robinson, K., Dandy, J. ve Allan, A. (2018). Measuring emotion regulation ability across negative and positive emotions: The Perth Emotion Regulation Competency Inventory (PERCI). *Personality and Individual Differences*, 135, 229–241. doi: 10.1016/j.paid.2018.07.025
- Quirin, M., Pruessner, J. C. ve Kuhl, J. (2008). HPA system regulation and adult attachment anxiety: individual differences in reactive and awakening cortisol. *Psychoneuroendocrinology*, 33(5), 581–590. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2008.01.013>
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879–891. <https://doi.org/10.3758/BRM.40.3.879>
- Rugancı, N. R. (2008). *The relationship among attachment style, affect regulation, psychological stress and mental construct of the relational world*. (Yayımlanmamış doktora tezi). ODTÜ, Ankara.
- Salmela, M. (2005). What is emotional authenticity? *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 35(3), 209–230. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.2005.00273.x>
- Sarıçam, H. (2015). Life satisfaction: Testing a structural equation model based on authenticity and subjective happiness. *Polish Psychological Bulletin*, 46 (2), 278–284. doi: 10.1515/ppb-2015-0034
- Satıcı, S. A., Kayış, A. R. ve Akın, A. (2013). Investigating the predictive role of social self-efficacy on authenticity in Turkish university students. *Europe’s Journal of Psychology*, 9(3), 572–580. <http://dx.doi.org/10.2466/02.07.pr0.112.2.519-528>
- Scharf, M. ve Mayseless, O. (2010). Finding the authentic self in a communal culture: developmental goals in emerging adulthood. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 130, 83–95. doi: 10.1002/cd.283
- Sheldon, K. M. ve Ryan, R. M. (2011). Positive psychology and self-determination theory: A natural interface. *Human autonomy in Cross-Cultural Context* içinde (s. 33–44). Springer, Dordrecht.

- Seto, E. ve Schlegel, R. J. (2017). Becoming your true self: Perceptions of authenticity across the lifespan. *Self and Identity*, 17(3), 310v326. doi: 10.1080/15298868.2017.1322530
- Slabu, L. Lenton, A. P., Sedikides, C. ve Bruder, M. (2014). Trait and state authenticity across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(9), 1347–1373. <https://doi.org/10.1177/0022022114543520>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Taşcıoğlu, C. ve Tosun, L. P. (2018). Facebook'taki benlik sunumları, otantiklik ve psikolojik iyi oluş. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(12), 103–125. doi: 10.7816/nesne-06-12-06
- Tamir, M. ve Mauss, I. B. (2011). Social cognitive factors in emotion regulation: Implications for well-being. *Emotion Regulation and Well-being* içinde (s. 3 1–47). Springer, New York, NY.
- Tortella-Feliu, M., Balle, M. ve Sese, A. (2010). Relationship between negative affectivity, emotion regulation anxiety and depressive symptoms in adolescents examined through structural equation modeling. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(7), 686–683. doi:10.1016/j.janxdis.2010.04.012
- Tugade, M. M. ve Fredrickson, B. L. (2007). Regulation of positive emotions: Emotion regulation strategies that promote resilience. *Journal of Happiness Studies*, 8(3), 311–333. doi: 10.1007/s10902-006-9015-4
- Turliuc, M. N. ve Bujor, L. (2013). Emotion regulation between determinants and consequences. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 76, 848–852. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.218>
- Vess, M., Leal, S. A., Hoeldtke, R. T., Schlegel, R. J. ve Hicks, J. A. (2016). True self-alienation positively predicts reports of mindwandering. *Consciousness and Cognition*, 45, 89–99. doi:10.1016/j.concog.2016.08.018
- Wang, Y. ve Li, Z. (2018). Authenticity as a mediator of the relationship between power contingent self-esteem and subjective well-being. *Frontiers in Psychology*, 9, 1066. doi: 10.3389/fpsyg.2018.01066. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01066>
- Watson, D. (2005). Positive affectivity: The disposition to experience pleasurable emotional states. *Handbook of Positive Psychology* (Ed. C. R. Snyder ve Shane J. Lopez) içinde (s. 106-119). Oxford: Oxford University Press, doi:10.1093/oxfordhb/9780199396511.001.0001
- Watson, D., Clark, L. A. ve Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063–1070. doi: 10.1037//0022-3514.54.6.1063
- Watson, D. ve Pennebaker, J. W. (1989). Health complaints, stress, and distress: exploring the central role of negative affectivity. *Psychological Review*, 96(2), 234–254. doi: 10.1037/0033-295x.96.2.234
- Wenzel, A. J. ve Lucas-Thompson, R. G. (2012). Authenticity in college-aged males and females, how close others are perceived, and mental health outcomes. *Sex Roles*, 67(5-6), 334–350. doi: 10.1007/s11199-012-0182-y
- White, N. J. ve Tracey, T. J. G. (2011). An examination of career indecision and application to dispositional authenticity. *Journal of Vocational Behavior*, 78(2), 219–224. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.09.015>
- Wickham, R. E., Williamson, R. E., Beard, C. L., Kobayashi, C. L. ve Hirst, T. W. (2016). Authenticity attenuates the negative effects of interpersonal conflict on daily well-being. *Journal of Research in Personality*, 60, 56–62. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2015.11.006>
- Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliouis, M. ve Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of authenticity scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55(3), 385–399. doi: 10.1037/0022-0167.55.3.385
- Yöntem, M. K. ve İlhan, T. (2013). Benlik kurguları ve otantikliğin özgeçicilik üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(8), 2291–2302. doi: 10.7827/TurkishStudies.5477

Identity Positionings in Squatters' Framings of Don Quijote Social Centre

Don Kişot Sosyal Merkezi İşgalcilerinin Mekan Çerçevesindeki Kimlik Konumlandırmaları

İdil Atabinen¹ , Göklem Tekdemir²

¹Social Psychology MA, Istanbul, Turkey

²Asst. Prof. Dr., Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Psychology, Istanbul, Turkey

ORCID: İ.A. 0000-0002-5725-6352;
G.T. 0000-0002-5988-4176

Corresponding author/Sorumlu yazar:

İdil Atabinen,
Social Psychology MA, Istanbul, Turkey
E-mail/E-posta: i_atabinen@yahoo.com

Submitted/Başvuru: 30.03.2020

Revision Requested/Revizyon Talebi:
11.05.2020

Last Revision Received/Son Revizyon:
05.07.2020

Accepted/Kabul: 08.07.2020

Published Online/Online Yayın: 14.12.2020

Citation/Atf: Atabinen, İ., & Tekdemir, G. (2020). Identity positionings in squatters' framings of Don Quijote Social Centre. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 40(2): 625-654.
<https://doi.org/10.26650/SP2020-0040>

ABSTRACT

Studies on how to frame a political place render a broad perspective over identity making processes. Frames construct alternative realities based on the ideological culture (*idioculture*) of a movement and political place, and they position opposing and/or alternative identities within that place while setting the subject position of the narrator. This study deals with identity making within critical discursive psychology through the place frame of squatters who participated in Turkey's most famous and recent (open between 2013-2015) urban political squatting incident at the Don Quijote Social Centre in Kadıköy, Istanbul. An analysis of 13 semi-structured in-depth interviews with the actual participants of the squat yields results which illuminate opposite identity positionings (between opposing positions of organized and unorganized/anti-political individuals) and contradicting place frames. Categorized under three argumentative repertoires (squat as an alternative, an orderly place, and a space with limited ideology), the findings reveal how political action and place are politicized by focusing on different place frames which the participants rhetorically make based on their subject positions. While people make use of the same repertoire and are part of the same movement, they make framings in an opposing way in order to position themselves and others into certain subject positions. In conclusion, the present study focuses on in-group relations and identity making in this commoning incident. In the conclusion, arguments like the novelty of these kinds of movement that fall under the category of New Social Movements, their genuine alternativeness, the topics they introduce to the political arena and other ways of collective identity formation are debated upon.

Keywords: Place frames, discourse analysis, identity positioning, squatting

Öz

Politik mekanın nasıl çerçvelendiğine dair yapılan çalışmalar kimlik inşa sürecine geniş bir perspektif sağlar. Çerçevesel hareketin ve hareketin yürütüldüğü mekanın ideolojik kültürüne yönelik olarak alternatif gerçeklikler barındırır, mekandaki farklı ve/veya alternatif kimlikleri konumlandırır ve anlatıcının özne pozisyonunu görüntür kılar. Bu çalışmada, Türkiye'nin son zamanlardaki en meşhur politik işgal örneği sayılan İstanbul Kadıköy'deki Don Kışot Sosyal Merkezi'ndeki (mekan 2013-2015 yılları arasında açık kalmıştır) işgalcilerin yaptığı mekan çerçevelerindeki farklı kimlik inşaları çalışılmıştır. İşgal evinde aktif olarak bulunmuş 13 kişiyle yarı-yapılandırılmış ve derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Görüşmeler eleştirel söylemsel psikoloji tekniğiyle analiz edilmiştir. Mekan içindeki farklı grupların birbirine zıt kimlik konumlandırmaları (örgütlüler ve örgütlü olmayanlar/anti-politikler arasında) ve farklı mekan çerçvelendirmeleri yaptıkları görülmüştür. Alıntılar Don Kışot Sosyal Merkez'e dair ortak üç açıklayıcı repertuvar (bir alternatif olarak işgal evi, düzenli bir yer, ideolojinin sınırlandığı alan) altında kategorize edilmiştir. Bu alıntılar politik eylemin kişiselliğini ve mekanın politikliğini aydınlatırken, katılımcıların kendi kimlik konumları ekseninde retorik olarak inşa ettikleri alternatif mekan çerçevelerini de göstermektedir. Ana sonuçlardan biri katılımcıların, aynı hareketin bir katılımcısı halindeyken ve aynı repertuvardan konuşuyorlarken bile kendilerini ve ötekileri belli özne pozisyonlarına konumlandırma adına birbirine zıt çerçvelendirmeler inşa ettiğidir. Özetle bu çalışmada bir müşterekleştirme eylemindeki iç-grup ilişkileri ve dilsel kimlik inşa taktikleri ele alınmaktadır. Sonuç olarak, Yeni Sosyal Hareketler kategorisine giren bu tür hareketlerin yeniliğini tartışmak üzere ve bu hareketlerin hakiki alternatifleri, politik arenada gündeme getirdikleri konular ve diğer kolektif kimlik oluşturma başka yolları hakkında sorular sorulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekan çerçeveleri, söylem analizi, kimlik konumlandırma, işgal

In social psychology notions like identity and subjectivity are so intertwined that they are almost impossible to separate while conducting a research on political action. Especially under social constructionist paradigm, studying those concepts through narratives, rich micro fields that clarify how self and identity are performed and constructed through talk (Benwell & Stokoe, 2006; Sarbin, 1986), provides detailed proof to how closely and contextually constructed they are.

In daily conversations references of places are always visible; as places are settings to events (Sarbin, 2005). However, places may also operate as rhetorical tools for communicating relationships and different identities (Dixon & Durrheim, 2000). Taylor (2010, p.15) shows the mutual interaction between places and individuals; that is, while people construct places, place positions its inhabitants. When people talk about a place, they concurrently negotiate who should and should not belong to that place politically. When a random space becomes a distinctive place for its inhabitants, whom to cast out of that place becomes a valid point (Hopkins & Dixon, 2006; p.174-175). Because group identity is revealed within place talk, it would not be wrong to claim that studying place talk tells something both about the subject (based on her/his one-on-one relationship with place), group relations (because places imply communal ties), and politics (claiming and defining a place socio-politically).

In the present study, *squats* are specifically selected as the political place that harbour a certain type of collective action. *Squatting* as a collective action can be mainly defined as occupying an empty dwelling and politicizing it via certain values by the people opposing the system (Prujit, 2013); and *squats* are the objects of this action. This study takes an urban political squat to its centre because it is assumed that this is the perfect ground in which to catch both individual aspects and group relations at the same time. The main point of curiosity is to understand how individual aspects (such as subject's political position) intervenes in collective identity that is formed within the collective action itself (Taylor & Whittier, 1995).

This study grounds itself around a common space that is constructed by ideological, cultural and political determinants. It does this purposefully, to (1) prove how a place synchronizes with the action itself as in norms, values and idioculture, and (2) to understand how place framings might be useful to show how unsynchronized the group relations can get. Thus, the main assumption is that a squat (a place that is both a symbol of

the collective action and a canvas which immediately shows the repercussions of every individual intervention) would be the variable that enables the study of both the personal and the collective through place belongingness/identity.

Being the first successful example of urban political squatting within the new social movements paradigm in Turkey, the Don Quijote Social Centre in Kadiköy has attracted a lot of attention as a research topic (Doğanay, 2016; Kıcı, 2015; Kühnert & Patschneider, 2015; Özçelik, 2019; Özdeniz, 2016; Rittersberger-Tılıç, 2015; Sağlam, Öztürk, & Kaçar, 2019). These articles on the Don Quijote Social Centre usually express how much of a breakthrough it is both in the local and global political arena, and summarize its key elements like organizing an alternative culture, maintaining autonomy, changing neighbourhood relations etc. Thus, they serve as introductory while also focusing on the fields of political science and urban studies (Özçelik, 2019; Özdeniz, 2016). Although the present study shares the background and inside knowledge that led other studies, it claims -as far as is known- to be the first social psychological academic publication on this topic that studies identity positioning and place framing through the accounts of actual participants. Doğanay's (2016) study, for example, more or less adapts the same data gathering method (through observations and interviews) and emphasizes how the individual intersects with the public within the new social movements paradigm; however, the main focus is still introducing Don Quijote to the world's new alternative political arena and highlighting its achievements.¹ Not only in Turkey but in the global arena too, studies on squatter movements predominantly focus on the incident's front stage; how squatters successfully claim an urban space and negotiate (with authorities). One has to dig really deep to find studies that focus on internal relations, paradoxes, and contradictory needs within a squat (see De Moor, 2016; Kadir, 2016).

This study on the other hand, aims at a more critical perspective and tries to see the relation between identity, place, group relations and political action through a discursive social psychological lens. It focuses on in-group relations among squatters in order to highlight the heterogeneity of voices. Although the findings are discussed on a political

1 Gülen's (2016) study on a different squat example in Turkey (Caferağa, Kadikoy) perfectly presents both the successful and problematic sides of this commoning experience. (For additional knowledge on squatting within Turkish literature; see Gürlür and Gürlür's book (2016): *Karşı-işgal: İşgal hareketleri ve özyönetimler üzerine bir derleme*). Gülen (2016) refers alignments and conflicts inside the squat and exemplifies them with extracts. Although both study have substantially similar findings, this present study specifically focuses on identity and group relations.

level, such as what the political outcomes of heterogeneity might be, the main aim is to show this heterogeneity in accounts of actual participants of the squat, in rhetorical agency. Moreover, this study depicts a very specific summary of the potential problems of experiences of commoning (for literature on commons, see Walljasper, 2010); thus, it aims to initiate a debate for future studies.

Overall, the main curiosity is whether the people who built the Don Quijote Social Centre as a collective place formed a collective identity despite their conflicting (political) positions. The results of this study clearly showed that place is politicized through its subjectification and through pre-existing social identities.

Collective Action Accounts

Identity making is a common process in collective actions since they involve, produce and change social identities, and political actions are grounds for intersections of different identities (Kelly, 1993; Reicher, 1984; Taylor & Whittier, 1995). When pursued through a discursive approach, the study of collective action participation involves the rhetorical and linguistic tools used for legitimating the action. As an example of discursive research on identity and collective action, Reicher and Potter's (1985) study sheds light on how differently an uprising can be explained by the members of different groups. Potter and Reicher (1987) found that the same action was narrated differently by opposing groups and the same word ("community") was used in different contexts implicating different meanings.

Social identities can be used as legitimization tools for political actions (Reicher, 1984), thus tactical usage of identities in accounts of collective action participants is another field of research. Poletta and Jasper (2001) show that participants in a movement can include identities within their accounts in both a highly strategic and context-appropriate way, depending on how they want to be represented. Although *idiosyncrasies of everyone* is commonly presupposed in contemporary collective movements, Bernstein (1997) proves that activists highlight this notion very conditionally. Many times, convergence rather than divergence with majority is, strategically, underlined. In other words, despite their non-mutual aspects with the majority (be it the rest of the neighbourhood, or other citizens, or lay people) activists purposefully try to de-marginalize themselves and point out how similar they are to the rest of the people. In this paper, these strategic accounts of squatters are not highlighted (although they prove Bern-

stein's point) because the main interest is to investigate the in-group relations of squatters; for example, how participants of the same action talk about each other.

Fine (1995) suggests that every collective movement evolves around its participants' interactions and that these create the movement culture and vice versa. This phenomenon is best studied in relation to *collective action frames* (Benford, 1987; Benford & Snow, 2000; Snow, 2004). When utilizing collective action frames, actions are positioned within a frame and transmitted as such to the listener. Idioculture of the movement equips its participants with specific communicative and behavioural practices as well as with a moral ground (including rights and responsibilities). Collective action frames also reveal a constructed reality; this reality narration involves the voice of protagonists as well as antagonists and the sociopolitical background of the movement (Snow, 2004).

This present study aims to investigate whether and how the individuals under the roof of the same collective action, come up with alternative narratives about the same debate topics. Herein, *rhetorical agency* is introduced as an analytic unit. Individuals are rhetorical agents when they present tactical accounts based on how they want to represent things, produce alternative narratives contrary to preponderant discourses, and organize their talk in favour of desired result, a perlocutionary act. It is that kind of agency, a speech act, which underlies collective action frames. Relating things to each other purposefully, positioning subjects, and making use of cultural and ideological backgrounds in every action frame creates an alternative reality (Benford & Snow, 2000), and this phenomenon is studied under the notion of rhetorical agency.

As squats are the objects of squatting action, they carry the same idioculture of the movement. The place of the movement works as a micro field where all different kinds of people meet and interact. Thus, spatialized politics permit the study of Benford and Snow's (2000) concept of frames through analyzing how actors talk about the place that is embedded in the movement. This being the case, it now becomes important to discuss the notion of place identity.

Place Identity

Identity positions the individual within a social context (Howard, 2000, p.371). As for places, they not only serve as stages for events but they also become a part of self (Dixon & Durrheim, 2004).

“Place fosters a common identity, based on common experiences, interests, and values (...) place provides an important mobilizing discourse and identity for collective action, one that can obviate diverse facets of social identity in order to define a neighbourhood-based polity” (Martin, 2003, p.730). According to Dixon and Durrheim (2000) identifying with a place brings forth social identities since all places are basically composed of two groups: inhabitants and outcasts. Thus, place identification can be described as being part of a certain group that is defined by values attached to a place. Basically, place identification is a political process.

Social psychological studies on place identity usually focus on belongingness of home, neighbourhood, or city (Cuba & Humon, 1993; Lindstrom, 1997; Mason, 2004; Taylor, 2010). When there is a shift from private to public places social psychological inquiry gets involved with politics. Neighbourhood based organizations are a good example to see how actions and collective identity practices are positioned with reference to a specific place. Martin (2003) studies neighbourhood-based organizations’ collective action frames and discovers how actors frame the place in order to justify their actions and themselves. “Place frames conceptually identify this relationship between place and activism by situating activism in place (...) Studying place frames provides the conceptual framework for understanding how community organizations create a discursive place-identity to situate and legitimate their activism.” (Martin, 2003; p.733).

Although a squat is a dwelling with borders it can be said that it is not a private place. The aim for it is to be both public and *owned by everyone, yet by no one*. Squatting a place involves spatialized identity politics as well as initiating an identity struggle that is directly connected to the place itself. That is the reason why squatters’ accounts are full of place framings; actors try to define the squat and its scope. This means that the squat has to be defended primarily before anything else because all that is advocated is ascribed to that place.

Because the main interest of this study is the encounters of subjective and collective within collective action, new social movements are an excellent ground to ask how individual differences merge with group identification in this era of postmodern politics.

Squatting as a New Social Movement

The tag *postmodern politics* follows the 1980’s when gender, ethnicity, race and subject positions-based movements gained weight. Marginal groups and individuals found

support in postmodern theory to underline the specificity of their positions and the differences that exist between them and other groups or individuals. Basically, what is meant by postmodern politics is “identity politics” and also “politics of difference” (Best & Kellner, 1991; p.205).

At the beginning of twentieth century the Marxist labour movement was at its peak. European theoreticians who believed that the course of collective movements took a turn in the late 1960's, during the beginning of post-industrialism and the information age, created a new sociological research paradigm called “*new social movements*” (Touraine, 2002). In the mainstream Marxist labour movement the “plural nature of social groups were subsumed to a *class alliance* (Lenin) or a *historical bloc* (Gramsci) that is governed by the working class” (Best & Kellner, 1991; p.194). On the other hand, new social movements created new forms of resistance and antagonisms and “new political identities that are irreducible to class positions and productivist logic.” (Best & Kellner, 1991; p.194). From then on, it went beyond the problem of uneven redistribution of resources and extended its borders to problems about quality of life, the right to choose, freedom for different lifestyles, a democratic decision-making process allowing for citizen participation, and places of collective solidarity above bureaucracy and relations of production (Pichardo, 1997). Autonomy and lifestyle are cherished in these types of movements and for that matter every corner of daily life is open for politics, be they politics of identity, culture or public.

“The postmodern celebration of plurality and multiplicity facilitates a more diverse, open, and contextual politics that refuses to privilege any general recipes for social change or any particular group” (Best & Kellner, 1991; p. 286). However, as might be expected, the more idiosyncrasy and plurality are emphasized the more unlikely a chance of collective will and action occurs (Burr, 1998, p.17). Yet, although identity and difference are two seemingly irreconcilable concepts, an identity politics still might emphasize the effects of them and how important it is to recognize the numerous, different and specific political groups that actually forms one's political identity (Best & Kellner, 1991; p.207).

This emphasis on plurality and difference makes postmodern politics a target of criticism because it might be mistaken for liberalism from time to time. Moreover, it becomes legitimate to ask whether we are “to accept all voices as espousing equally valid claims? If not, then how do we discriminate between them?” (Best & Kellner, 1991;

p.289). Similarly, Touraine (2002) asks himself how “new” those new social movements are, as he recognizes their failure in overcoming the old, Marxist, Leninist ideologies. Touraine (2002) points out that neither anti-capitalist nor anti-globalization movements can be social enough as long as they keep lacking the capacity to lift the predominance of political over social conflicts; and keep falling into trap of “*liberation theology*” (p. 93). For Touraine fighting against top decision makers or economic networks will not mean anything unless a civil society is empowered through agent social actors.

In the light of these points, the present study deals with a proper example of new social movements. Squatting is accepted among new social movements based on its informal model of organization, horizontal decision-making process, primarily middle-class participants, and cultural and political embedding (Prujit, 2013). As a sub-branch of the Occupy! Movement, it can be described as occupying buildings/dwellings which are abandoned, desolate or empty for a long duration of time, by a group of people who have no legal right over that residence. Squatting a dwelling generally establishes a political response to all kinds of social and economic irregularities. Squatters might want to draw attention to an unfair distribution of economic resources, problems in attaining a decent dwelling, corrupt urban planning, a better society, or maybe just to their opposing political and cultural stances (Prujit, 2013). The Occupy! movement adopts a DIY (do it yourself) culture and disregards the present state and its institutions. Aiming for total independence, these local movements try to liberate everyday life practices from the grip of capitalism and build a so-called desired future, starting from today.

Repeating the slogan *Reject-Reclaim-Reconstruct*, squatting actions originate both from a felt discomfort against the regime and a need for better housing. Squats are ideal social spaces for alternative lifestyles, activities of co-production and commune living. Another important characteristic of these spaces is their openness to differences, new ideas and alternatives. Squat behaviour is both regulated and lawless, and its keywords are anarchism and autonomy (Martinez, 2007; Squatting Europe Kollektive, 2013).

Turkey’s Most Prominent Squat: The Don Quijote Social Centre

The act of squatting by the poor and by migrants due to the need for housing and accommodation is a well-known topic in Turkey as the concept of *gecekondu* has existed since the 1950’s. Aside from shanty-towns, there are also examples of political commune experiences (village communes in Viranşehir, Fatsa, Hakkari, Dumanlıdağ) and occupa-

tions of mines, factories, lands, soil, universities and a movie theatre, all of which took place long before the Gezi Park Occupation. However, as a means of collective uprising, the occupation of Gezi Park in June 2013 has most certainly brought forth a shift towards a place-based resistance. Moreover, the Gezi movement introduced a non-hierarchical organizational system among its participants which was an attempt to embrace the heterogeneity of people involved in Turkish politics, and with that the concept of new social movements entered Turkey (Eskinat, 2013; Gambetti, 2014; Göle, 2013; Yıldırım, 2014). Another important impact of the Gezi movement is the localization of solidarity. After police forces closed off access to Gezi Park, people continued to gather in neighbourhood forums (mainly in parks) to discuss issues such as local democracy and citizen engagement. The Rasimpasha (Windmill) Neighbourhood in Kadikoy district formed its own neighbourhood organization called the Windmill Solidarity. On 29 August 2013, with autumn approaching at the door, Windmill Solidarity came up with the idea of squatting in a four-storey building that had been vacant for more than twenty years at Duatepe Street, and thus Turkey saw its first collective squat since the occupation of Gezi Park.

Until its evacuation², Don Quijote was a place for meetings and events for various groups of people, and the people who were responsible for the place passed the duty on to incoming groups as time went by. These transitions were not sharp. Different social and political groups cohabited in the squat, like the people from Windmill Solidarity, inhabitants of Windmill neighbourhood, independent artists, Erasmus students, anarchists, large and small components of the Gezi movement, supporters of dissident parties like the Republican People's Party (CHP) and the People's Democratic Party (HDP). They all took part in the squat simultaneously. When the number of members of the involved groups decreased, remaining groups took over the responsibilities. The running of the squat and its needs was handled through organization. The decision-making was carried out at forums that were held at intervals and planned publicly via Don Quijote's Facebook page. Putting a decision into practice needed nothing but the majority of votes.

Because Don Quijote had been planned to be used as a social centre at the very beginning, the topic of sheltering remained the main subject of debate at forums until it was unanimously decided on May 2015 that the accommodation of up to two people

2 At the beginning of November 2015, the Don Quijote Social Center was cleared out by municipal police forces after the legal owner of the deed intervened. Until now it still remains the only squat that has been sustained for the longest duration.

was permissible on the condition that the duration of stay should be no longer than three months. The only required qualification expected from the inhabitants was to follow Don Quijote's basic principles. These were independence, equality, fraternity, freedom, non-ownership, a spirit of sharing, cultural, scientific, artistic productivity and creativity, love of nature and all living creatures, opposition to all sorts of violence and exploitation, opposition to discrimination based on class, race, species, breed, nation and gender. Although squats typically stand for non-ownership (Prujit, 2013), collective ownership as a transition experience to non-ownership is also acceptable to worldwide examples of squatting (Squatting Europe Kollektive, 2013). Collective ownership was also practised at Don Quijote as the key to the dwelling was owned and shared by certain people. Other than that, anybody was welcomed until midnight.³

Based on this, the analysis follows the following three main research questions:

- 1) What are squatters' common arguments on the Don Quijote Social Centre?
- 2) Despite common arguments, do place frames differ based on different subject positions of squatters? If they do, how does this show itself in talk?
- 3) Through which discursive acts do squatters position themselves and other squatters?

METHOD

Participants

Individuals who witnessed different periods of the Don Quijote squat and who were responsible for the place for some time were contacted via Facebook and selected using snowball sampling. Those who agreed to participate were interviewed after Don Quijote was shut down.

With an average age of 34, 13 individuals (three females, ten males) were interviewed for an average of 60 minutes using in-depth, semi-structured interviews. These individuals came from different professions (visual arts, private tutoring, construction, advertisement, digital marketing, income management), educational levels (undergraduate to graduate degree), and political views (anti-political⁴/unorganized, socialist, com-

3 This information is based on the field study that was held pre-analysis. Data were analyzed after needed information (key rules, event organization process, key people in charge) about the squat was gained.

4 This term was asserted by the researcher to define participants who were unwilling and against to describe themselves under a political view or party. Except this term, all political views and identities were raised by participants themselves.

munist, Marxist, anarchist, leftist, anarcho-communist) In order for the data and study to be rich and valid, variation among participants, based on their political views, was taken into consideration. Here, the extracts are separated into two main conflicting groups between organized and unorganized/anti-political individuals.

Instruments

The data consist of nine online sources (public announcements⁵, news sources⁶, a mini documentary⁷, and studio interviews⁸ that introduce Don Quijote to the public), a month of field study in and around Don Quijote, and transcripts of 13 face-to-face interviews with actual initiators of Don Quijote.

The interviews consisted of six main questions, in addition to questions about demographics (sex, age, education level, political view, relation to any political organization, the place of birth, duration of Istanbul residence, religiosity level), and participant's relationship with the Windmill Solidarity, duration of participation in the action (When did they decide to take part in the action? When did they become less involved with the place?), and main responsibilities within Don Quijote. The main questions about Don Quijote were as follows:

- 1) How would you describe Don Quijote?
- 2) How would you describe the people who visit Don Quijote?
- 3) How would you describe the political action that is related to Don Quijote?
- 4) When and how did you decide to become a part of the place? Could you explain the process?
- 5) What is the meaning of this place for you?
- 6) Why do you think Don Quijote was shut down?

5 <https://www.facebook.com/YeldegirmeniDayanisma/posts/528081233951679>
<https://www.facebook.com/YeldegirmeniDayanisma/posts/564442290315573>
https://www.facebook.com/groups/donkisotatolyeler/?post_id=1416201388661685

6 <https://www.haberturk.com/gundem/haber/896453-don-kisot-kadikoyu-iscal-etti>
<http://www.bantmag.com/magazine/issue/post/25/144>

7 <https://www.youtube.com/watch?v=mSdYVoKfYI8&index=5&list=LLqHPGgfyFyeUQqmS-bCRg0g>

8 https://www.youtube.com/watch?v=ojYHM_Rk7XQ&index=7&list=LLqHPGgfyFyeUQqmS-bCRg0g
<https://www.youtube.com/watch?v=A5zONRZyJHw&feature=youtu.be>
<https://www.youtube.com/watch?v=FpXvyqlw9sg>

All interviews were semi-structured, hence each one of them had its idiosyncratic contextual ongoing. There were six main questions but additional ones (on some incidents inside Don Quijote, characteristics of different groups inside the squat, the problems within the squat, and the right solutions to those problems) were added based on the participant's answers.

Procedure

The data were collected chronologically based on three different time periods of the Don Quijote centre. Online sources belonged to the active phase of Don Quijote, basically between 2013 and 2014. Field study was carried out in April 2015. The interviews were conducted between November 2015 and September 2016, just after Don Quijote was shut down by municipal forces.

The first two data groups (online sources and field study) served as a pilot study in that they were introductory to the place; its physical construction, its familiar faces, how it is organized, its rules, main debate topics, incidents and problems within the squat. The third data group (the interviews) aimed to elaborate the in-group relations inside the Don Quijote centre and how problems were approached by alternating groups.

After the main interview questions were settled, people who had volunteered to become a part of this study were reached through Facebook. The field study had greatly helped to make acquaintance with the main actors and event organizers within the squat. Participants were separated into two groups (organized Leftists and anti-politicals), and members and non-members of the Windmill Solidarity were both counted in. Therefore, the people suggested by the main actors of both groups were taken into consideration and those people were reached through Facebook.

Semi-structured interviews with 13 volunteers began in November 2015 and lasted until September 2016. Right after each interview, transcription and first level analysis followed, and every bit of the results were used as directive during the interviews. After the interviews were completed, all transcriptions were analysed under the light of critical discursive psychology and the analysis process carried on until all results were refined.

Data Analysis

The analytical framework of this study is basically discourse analysis. By focusing on iterations, common argumentations, references, cause and effect relations, what is

shown in the analysis is the fact that people make use of the same discursive repertoires when they perform a speech act (Taylor & Wetherell, 1999). This study also adopts analytical units from critical discursive psychology and Positioning Theory.

Critical discursive psychology is useful in understanding why certain explanations are present at certain points during talk (Wetherell, 1998). Within this approach there are some key analytical tools, like *argumentative repertoires*. Simply described as the most frequent explanations shared by a group of people about a certain topic, argumentative repertoires are the linguistic manifestation of common-sensical knowledge (Edley, 2001).

During the analysis of argumentative repertoires, locating different explanations of people despite their usage of the same repertoire, is also important. Searching the reasons for similar and different explanations, the analyst looks for the rhetorical organization of speech (why is that talk organized that way), linguistic devices (word selection, metaphor, repair), and how participants make their actions and explanations accountable (Potter & Wetherell, 1994). This study puts the notion of place in the centre, and studies which repertoires are drawn upon, while representing and accounting for Don Quijote.

Every repertoire involves social identities that are claimed, negotiated, or rejected. This phenomenon takes us to the notion of *subject positions*, another key concept in critical discursive psychology. Which repertoire indicates which position and how that position is represented are marked during analysis (Edley, 2001, p.211). Locating and understanding subject positions in relation to social identities is clarified by Positioning Theory. Positioning Theory (Harré, Moghaddam, Cairnie, Rothbart, & Sabat, 2009) is a post-structuralist social psychological theory on identity which enables us to see how rights and responsibilities are distributed to different subject positions.

RESULTS

The headings used throughout the rest of this chapter represent the most common argumentative repertoires used while discussing Don Quijote. The extracts were selected to show two opposite poles within the same repertoire and two confronting frame structures.

Squat as a Symbol/an Alternative

The participants framed Don Quijote by pointing out certain place norms and values. Without exception, Don Quijote was always represented as an alternative to the state of

affairs. Participants strictly marked that the place could never be the ultimate aim, rather it was a path to develop this alternative world which the participants dreamed of. Through this repertoire, the squatters made sure that the place per se was not the main thing that they stood for, rather the alternatives produced inside were. At this point accounts took different shapes because every participant defined what this alternative entailed in a different way, but Don Quijote was always framed as an alternative to neoliberal/capitalist system and centralized power. However, the subject position of the participant defined what was meant by the “alternative”. In other words, place identity construction went hand in hand with subject position and the identity of the group which that subject claimed to be a member of.

I tell this all the time, if there is a place to have a gig, it is Don Quijote. If we are a band to show up at bars that has 15 Liras entrance fee or beer is for 20, we better not do this job. I said “Let’s have a gig here once in a month.” We made arrangements with Food Not Bombs organization. Here, that is the main deal of all this. This had to be the case at Don Quijote... Some will cook, some will make music and share with everyone... To me, that was the main purpose, I participated because I felt this way (...) The main purpose shouldn’t be overthrowing the government, changing the governance; if it gets there, you stray away. The purpose should be doing good stuff, different stuff... Beautifying what you touch and see... That was our motto: “This place was horrible, we touched and beautified it.” And we demand nothing from no one. (Extract 1, Participant #9, anti-political, unorganized)

For participants similar to number 9 who did not position himself within any political party or identity, Don Quijote was an *alternative social space* where you can meet, produce and share together. Shared production and getting together without having to pay for things were framed as the main function of the place. Here, the analyst is introduced to oppositional groups and possible other identities that were present within Don Quijote when the participant defines a different way of defiance and politics of action, as when he proposes another possible way of creating an alternative to “*overthrowing the government*”. That way he frames the place far from mainstream politics, simply as an independent and alternative space. Concurrently he constructs the corresponding group and place identity.

In opposition to the frame above, Participant 12 argued for a more disruptive way of politics in which Don Quijote symbolizes a way of living in line with communism that

might downgrade and alarm the state. Through this place frame Don Quijote serves a more macro function than it can create as, merely, a social space.

I think the main thing is subversion and I want to be a part of a subversive political stance. An alternative opposing the government, disrupting the government...Umm I'm a Leninist you get it? (he laughs) Constructing social spaces is not my only concern, as is getting together with people. Among my concerns there is disrupting the government, there is organizing the alternative...Those social spaces don't serve these purposes unfortunately (...) We handled Don Quijote as Gezi's (Movement) continuation. I never handled it as something different. These were one whole; efforts to generate the good and the right. I am a communist and to me communism is the effort to build alternative alternative relations of production. Don Quijote was part of this. That's why we were there, to organize ourselves and communism as an alternative. (Extract 2, Participant #12, member of Windmill Solidarity, communist/organized)

Unlike the first extract, this account represents the place and movement as a disruptive political act and positions Don Quijote in opposition to the state. The participant frames the place based totally on his political identity and draws a line between himself/his group and other inhabitants of the squat who would define the place as a space for social gathering. Accounts like “*we handled...*,” “*we were there...*” show that there was a certain group which he was a part of, and this group was in conflict with the other group's unpolitical framing of the same place.

In order to understand why being a Leninist was emphasized as such, one should remember the importance of a *leading party* in Leninist theory. The most decisive feature of Leninist theory is the importance and impact put on the communist party for organizing the solidarity of proletariat⁹. Party discipline mentality in Leninist thought is what gives birth to democratic centralism which contradicts anarchism and social democracy. In this example, the participant positions himself in opposition to other squatters who would define themselves as anarchists or anti-political. In this context the same usage of the word “*alternative*” now means organizing communism. The most interesting part is the resemblance of word selections by both participants, despite contrary place frames. In Extract 1, the actor puts “*doing good stuff*” as an opposition to disrupting the government. Meanwhile in Extract 2 disrupting the government is represented as “*generating*

9 See Lenin, 1918.

the good'. This shows how similar word usage might, rhetorically, serve different aims and meanings based on the narrator's subject position.

An Orderly Place

Another common account was that a squat necessitated "some" norms and order. All participants agreed on a basic structure within Don Quijote; a structure that worked as a mechanism that enabled running the place and keeping everything in order. The most underlined sources of problems were (1) the mobility and diversity of people within the squat, and (2) participation of people with different political stances. Participants present different solutions to the so-called problems that were both tested in reality and which should have been tested for a better outcome.

Along with the "orderly place" repertoire, the participants synchronously agreed on this already existing, a "should have" property of squats which is basically having endless freedom with no control, surveillance and hierarchy. This discourse of freedom contains a dilemma in itself: How is it possible to organize such a place where everyone is free to do whatever they want? Where, when and how to draw the line if control and surveillance is unacceptable? In point of fact, topics like clearance for entry, alcohol-to-bacco intake, accommodation, and declaring ideologies within the squat had been debated for a long time at forums where different groups of squatters had difficulties achieving a consensus.

The interviews revealed that everyone supported the need of some kind of limit and structural frame to exist inside Don Quijote; yet the definition for the "red lines" and method of limits vary based on the subject position of the participant. On the "non-organized/anti-political" and "political/organized" scale, the participants who were closer to the latter pole seemed to be the ones who were the most *pro-rules*.

There was this debate on how to organize things. Let's make a black board; so that whoever is available can write their names on it. If programs overlap please communicate with one another because I don't want to be a moderator. Why would I be? If I have to be a moderator, this means hierarchy and I don't want it. When you say "This place has this kind of rules" I believe we build sets in front of people. If anyone acts contradictory, we could sit and chat and try to convince them. Let's not make rules because it would diminish our relations to people. For the time we were there we thought we could solve anything by communicating with people in a certain manner and style (...) There

was a group who wanted to move along with some rules. What I observed was whenever they weren't in the place - This place lives... This place lives by itself and you ask "Why did this happen when I was away?" You were gone for 8 hours and you also know this place has to live. Things evolved to "How did you decide this event to happen here without our knowledge?" Well, we didn't decide. There is this principle; "everyone can do what they want, no one has to ask for permission" People might have acted based on this principle(...). (Extract 3, Participant #2, unorganized)

It is not a coincidence that this participant also framed Don Quijote as an alternative social space where people get together and enjoy and create things for free the way they like. Just like Participant number 12 did, he also made clear that there was a certain group which he belonged to (*"For the time we were there..."*), and he separated his group from the ones who were *pro-rules*. He argues where and how to limit freedom based on the type of place frame he finds suitable for Don Quijote. In fact, while he opposes the presence of rules, he also criticizes a *certain* group for enforcing these rules. He positions them as "hierarchy invokers" who put obstacles for a better communication with the future participants, and finally, to the worst position ever: "owners of the squat".

In the idioculture of squatting, one of the most repeated out-of-norm behaviours a squatter could employ is acting like you are the owner of the place. The reason why this participant uses the *living being* metaphor (*"This place lives by itself"*) for Don Quijote is to underline the non-ownership rule and by this, dismissing the 'pro-rules'. This metaphor indicates an important rhetorical act as well. The participant talks as if the squat itself is alive and constructs the independence of the place as a fact, thus positioning the pro-rules team as contradictory to the place's nature. In this way, the opposite group is positioned as violating the rights of inhabitants to act however they like.

Although he discards the rules, he still does not present a limitless freedom. There is an ongoing debate on *solving* possible contradiction through a less rigid style of organization in which people can organize things without anyone's surveillance by simply communicating with each other or using a simple object like, a black board.

Walla Don Quijote made me say "Such a nice thing, this Leninism!" Really! I thought Leninism is our salvation. Because it is such that you make something and it is gone after one week. Why? Because "Everything is by itself" ... This "by itself" method is not that successful most of the time. We couldn't make them understand that here is a social cen-

tre; someone from the neighbourhood should feel comfortable here. If we wish to sustain it, Don Quijote has to have a user guide. We avoid saying “rules” but it has to have rules too. Rules are not so bad, they keep the place sustainable...Freedom, autonomy don't work like this. There's got to be a rule. That was the biggest issue and we couldn't convince them... Kit-kin we love them as friends but politically (laughs) no please! It exhausted me. When you don't lock the place, it turns out to be a property of some group. To prevent this, to make it stay as commons; that rule, that key, that order was necessary. (Extract 4, Participant #6, member of Windmill Solidarity, radical leftist/organized)

Unlike the previous participant, Participant 6 tried to prove the legitimacy of having rules inside the squat, and he based his account upon commonality and sustainability of Don Quijote. As a radical leftist who had been in other organizations (like Participant 12) he positions himself as Leninist (like Participant 12) to embrace the rule of some group as necessity (like Participant 12 does). This is a great example of how the political action is subjectified while the place is being politicized. Farro and Thaler (2014, p.4) propose that people, more likely, tend to participate in political action if there is a web of relations to certify their prior beliefs and stances. As above, through the place itself, the participant proves to himself how politically impractical the other group and their anti-political stances are, and secures his position as a Leninist.

This account hints at how the participants who were closer to Windmill Solidarity (Participant 6) tend to position their own group. For example, here, the group of libertarians, anarchists, or simply anti-political participants are positioned as less informed, less visionary, and politically inapt, and their method of organizing things “*by itself*” was coined as unsuccessful. The interesting part is, again, how members from different groups construct diverse realities on the same subject using the same argumentative repertoires. The last two participants, despite their different subject positions, defended their stand by using the same *owning the place* repertoire. While the former, accused the *pro-rule group* of acting like they owned the place, this participant stood up for rules because they prevent others from owning the place.

Another important result is how the participant aims at *conversational repair*¹⁰. Trying to legitimize the presence of rules creates a dilemma that squatters face: proving a

10 If there is an incompatibility between the practice and the idioculture of the movement people tend to legitimize this discrepancy through speech acts (Snow, 2004; p. 398-99).

negatively connotated thing (*rules*, for this context) as beneficial in reality. In other words, within the idioculture of such a movement as squatting that is based on autonomy, standing up for rules needs extra explanation for legitimization. That is why Participant 6 organizes his speech in such a way; as “*We avoid saying “rules” but...*”.¹¹

A Space with Limited Ideology

The third repertoire about place is the importance of having an ideology-free environment. Framing Don Quijote as self-directed serves the grand narrative of “a place (squat) owned by everyone; yet by no one”. Without the inclusion of any certain ideology, Don Quijote can be a place where everyone from different backgrounds can gather and organize under common ideals.

Although participants fell under consensus on this issue, analysis reveals how participants from different backgrounds used this repertoire (1) to assert for a group’s –so called- patronizing behaviour, and (2) to come clean from accusations of acting out of the interests of an organization.

Imposing an organization’s politics and not being open to learning new things while claiming that place (squat) made things unfruitful. What we supposed to do there, in the first place, was not to create a discussion platform for the sake of a party or union. The main thing we worked for and dreamt for, -what was supposed to happen- was to lead to an ordinary citizen, someone who has no interest in politics, owning a public space as such. (...) You shut your doors; which is the main problematique in Turkish leftism... Trying to shape his people and society, based on the rigid centric ideals... They are (talking about the other group) related to a headquarter, this is where the trouble begins. They are linked to Ankara, let’s say, and they tried to carry their politics here, to the neighbourhood. There are lots of commune attempts in our history but all of them get stuck at the point where some people impose rules and want the power for themselves. Carrying onto the phase of a collective mind becomes hard because we all have too much prejudice and too many beliefs and we impose them on each other. (Extract 5, Participant #7, unorganized, anti-political)

This example goes beyond the criticism of a certain group and becomes a wholesome condemnation of leftists in Turkey. The participant, being an independent, aligned himself against *pro-rulers*; but he made it even more general and blamed the whole left ideology

11 “*I am not...but...*” types of speech acts are quite common when people talk about disapproved or politically incorrect things (Van Dijk, 1984, p.120).

for it. While positioning the Turkish leftists as non-progressive and ambitious for power he, concurrently, draws a subject position for himself. Through picking a master narrative on Turkish leftist politics and generalizing the criticism to a “*Turkish left*” he makes the trouble look, seemingly, less personal and renders the problem more historical, fundamental and factual. While leftist people are categorized as being unable to break free from group identity and incapable of acting without the direction of a higher organization, they are also represented as the main barrier before the possibility of a “*collective mind*”.

Framing the place as independent of any ideology and grounding this independence as a normative principle of squats is a rhetorical tactic; first, to dismiss the pro-ruler group as being incompatible with the squatter identity, and secondly to organize many people from various beliefs around Don Quijote. Needless to say, the participant’s subject position matches up with his place frame. He subjectifies political action and the place while also politicizing it. Don Quijote becomes a tool to certify his prior beliefs and stance, this time, against radical leftism.

(...) *They were telling us “You are trying to look cute to neighbours”; whereas we were doing something more revolutionary, in fact. We were standing out, right at the core of the system. Right from the beginning I am just opposing their method. Dialectics, right? Something was wrong with their method. Not that we are more revolutionist than they are, not that we are in a pissing contest. But- when do you evolve into a revolutionist? It takes years, right?! They tried to impose the knowledge straight away. This isn’t the right way to organize. That’s not how we (talking about his personal Marxist organization) got organized. The leader first built a humane interaction with me; then, he made sense. You don’t persuade me when you go “Marxism is this and that.” We need a long process to discuss first. (...) And within the solidarity (Windmill) there were all kinds of people, but they could be opposed altogether to a common problem, not because they were getting along perfectly. We, too, were opposed to a party propaganda when they were imposing decisions on the forum. They are the same, whether a party or a single person. Let’s come up with something collectively.* (**Extract 6, Participant #13, member of Windmill Solidarity, Marxist/organized**)

This extract summarizes the group categorization. By using the comparison between the *us* and *them* it clearly puts how more organized leftists (mostly the members of the Windmill Solidarity) and anti-political and/or unorganized participants construct oppos-

ing accounts. Although the comparison part was repaired by “*not that we are in a pissing contest*” line, the participant still positioned himself and his group as the more revolutionist ones, since they knew the proper method to organize people; moreover, they had the courage to build communism as an alternative right at the centre of a neighbourhood. These two reasons also are stated to negotiate the first-order positioning (“*You are trying to look cute to neighbours*”) made by the other group.

By way of an answer to what had been said in Extract 5 (participant 7), Participant 13 sends the first-order positioning held against him and his group (that they are imposing their own politics) back to anti-political and unorganized persons. He counter-positions those people as the ones who were trying to impose an ideology, but with a wrong style; and he makes a second-order positioning for himself and his group as he stands by something more collective.

Rhetorical agency that is visible in the construction of alternative accounts, peaks especially when opposing participants counter-position each other, using each other’s words. When he points at the importance of humane interaction as a way of organizing people who have no political build-up like the inhabitants of the neighbourhood, he uses Participant 2’s words (See Extract 3). The first-order positioning that is made in Extract 3 towards the people in Windmill Solidarity (being unable to communicate with people, not knowing the proper manner and style to use in communication) is dismissed and sent back. He repositions himself and the organized persons as the ones who actually knew the way with things and who were trying to build a relationship with the neighbourhood. Stating that Windmill Solidarity was also against any party propaganda and claiming that one person’s tyranny is also within the realms of possibility as likely as a tyranny of the majority (“*the same; whether a party or a single person*”) are other examples of second-order and counter positioning.

DISCUSSION

Showing how people narrate different realities while talking through the same repertoire is the main purpose of the present study. The squatters’ accounts reveal that although they talk out of the same repertoire they might still frame the place and action differently. These differences were basically linked to group identities and subject position (political identity mostly) of the actor. The findings revealed how place identity and place framing are constructed based on the narrator’s identity.

Actors not only talk through the guidance of idioculture of the movement, they also discuss and compare different political ideologies (Snow, 2004, p.399). Like Steinberg (1999) mentions, these accounts are not only a confrontation with the ideology of power but also a re-production of common-sensical knowledge and power discourse. This reproduction of customary social representations is intriguing considering this premise of a squat as a commoning place and squatting as a new social movement. Both written sources and accounts of squatters on squatting and squats present a picture of an alternative, a never-before ground; in such, old or mainstream ways of politics are long gone. Limiting ideology inside Don Quijote serves this narrative as well; the repertoire constructs a political space where ideology or political positions are no longer debated but people can still be activists. However, the emergence of political positions as social representations all over again within the accounts of squatters show us that while place is politicized it is done so through subject positions regardless of the idioculture of movement. Moreover, through a critical perspective against new social movements, the circulation of communist/Leninist discourses and the acts of legitimating these appear to affirm Touraine's (2002) concern that new social movements are bound to fail because they are still dominated "*by an old ideology, a Marxist ideology, or even a Leninist ideology*" (p. 92).

Positioning analysis is mainly used in daily, reciprocal interaction between two or more people. In every turn taking it is possible to see different stages of positionings. First-order positioning is when the speaker sets the ground for herself and others. This precedes second-order positioning which is the response and alternative positioning that the opposing speaker makes. While speakers negotiate their positions (deemed by opposing speakers) counter positionings carry on in every turn take, until the ground for conversation is settled (Harré et al., 2009). In this study participants talk back at the things that might have been said during the previous interviews with other participants. Thus, it is harder to see the positioning sequence. However, an interesting finding of this research is how interactive and polyphonic the accounts are. Although participants are solely interviewed there seems to be a dialogue held with a non-existent audience, especially in the recordings of actors from conflicting groups. Although participants are not talking to each other but to the interviewer alone, the results show that everyone makes a second-order positioning based on the assumed first-order positionings deemed by opposing group.

The radical leftists and anti-political participants talk as if someone from the opposite group is listening or answering back. Both groups construct their accounts to negotiate the positions the other group has placed them in. Billig (1989, p.206) introduces the term *argumentative discourse* and proposes that all critical and justifying accounts are automatically argumentative. Actors not only frame the place; they also justify their political stance and legitimize their actions inside Don Quijote. That is the reason why conflicting realities appear even when they speak from the same repertoire.

The (Im)Possibility of Constructing a Collective Identity

The extracts show how impossible it is for participants to leave their defining social/political identities behind while taking part in a collective action. However, the idioculture of squatting puts forth a collective identity: the identity of a *squatter*. The main reason for the conflict between accounts is because the definition of this collective identity is not settled. Members of the two confronting groups accuse each other of not being the “ideal” squatter. While leftists/organized ones/members of the Windmill Solidarity are positioned as destroyers of autonomy and creativity inside Don Quijote, the unorganized/anti-political actors are accused of behaving in a self-interested manner and not being in line with the majority. In short participants, based on subject positions, criticize the out-group members' compatibility with the –supposedly- uniting collective identity. In the meantime, they come up with conflicting accounts on place framing.

As has been shown, the confrontation is not only upon place framing or the definition of an ideal squatter, but also on different political identities. How different group members position each other is also a representation of group categories within Turkey's socio-political discursive arena. Moscovici (2001) defines social representations as “specific phenomena which are related to a particular mode of understanding and communicating – a mode which creates both reality and common sense” (p.33). Counter positions, like *anarchists* or *leftists* that arise in accounts as accusations, are in fact social representations because they do not reflect the reality but construct it at the actor's will. For example, although “*there were all kinds of people* within the solidarity” (See Extract 6), people in Windmill Solidarity are generalized and represented as leftists altogether because once in a while, a couple of people from the solidarity took sides with applying more rules inside the squat. Thus, the implication of the *leftists* is used to generalize people that are pro-rules. Likewise, the marker of the *anarchists* might not truly reflect whom the actor is positioning himself against, rather it reflects the social representations of anarchists within Turkey's socio-political discursive arena.

Taylor and Whittier (1995) differentiate pre-existing social identities from collective identities that arise only from participation in collective action. All in all, the findings make us question the possibility of a new-born collective identity that unites all participants. It turns out there is more of a plurality and polyphony rather than a unitary *us* or *we*. For a uniting collective identity to occur, Reicher (1984) emphasizes the necessity of protesting *against* one unitary out group (like police forces). When there is a strict line between *us* and *them*, formation of collective identity is inevitable (Goodwin, 2001; as cited in Eyerman, 2007, p.50). In the present study although the neo-liberal system is set as the head evil, “system” per se is too intangible to be named as an out group. In that case it is not wrong to say that a tangible *other* is missing in this collective action. Being *one* under a unitary identity is uttered repeatedly; like a utopia or an ideal that could not get accomplished. On the other hand, there is certainly a formation of *us* versus *them* within the group of actors that shared the same place.

Moreover, the *squatter* identity is not a post-action construction; but rather an *ideal* frame to judge people accordingly, and based on the conflicting accounts, it is obvious that what is ideal has different definitions. The presumptions about who the *ideal squatter* is, are determined by the idioculture of the movement, global examples and within the place itself, through interaction and within context. Subject positions like political identities affect the definition of how an ideal squatter should act. Also, discrepancies on the ideal most certainly invite the formation of *us* versus *them* within in-group relations.

Considering the general motto which defines the place (*owned by everyone yet no one*) there occurs a discrepancy between the ideal and practice. Despite the norm of plurality and diversity that are common in new social movements, it is not wrong to say there is an ongoing argument on who should be let in and whom should be excluded from Don Quijote. Another discrepancy lies at the heart of horizontality which is, again, the very norm of alter-globalization movements (Maeckelbergh, 2012, p. 211), like squatting. Anti-hierarchical decision making via forums is the most popular practice of horizontality, yet in this example, diversity is the main reason for the impossibility of a consensus and therefore, the feeling of disappointment (Nunes, 2005). Participants who were experienced in organized politics and who were closer to leftism particularly tended to relate such problems to horizontality.

Within new social movement studies, problems like the impossibility of forming a collective identity or discrepancies between the ideal and practice are always debated. To open a gateway for solution, Nunes (2005) warns about the fetishized horizontality that is worshipped as a model and applied whatever the circumstance is. However, for greater outcome, horizontality should be accepted as nothing but a practice that is open to discussion and alteration. The same thing applies to the celebration of plurality and multiplicity. One should not valorise micro-politics, plurality and multiplicity *per se*, without a critical standpoint to what is actually implied (Best & Kellner, 1991; p. 299).

For the lack of a unitary identity to gather under, Fominaya (2015, p. 66-68) proposes another form of identity that is indigenous to new social movements: *autonomous collective identity*. In this way of thought, the idea of a unitary group tag that includes everyone is criticized. McDonald (2002) argues how everyone is so accustomed to thinking inside the orthodox paradigm of collective identity in which solidarity is cheered by everyone as a norm. Yet, modern collective movements are full of shared oppositions of different individuals and this diversity gives way to *fluidarity* instead of solidarity. When such conflicts are blocked out there is a probability of an authoritarian tune in which different perspectives are left unnoticed (Bishop, 2004; p. 66). Thus, letting the diversity speak for itself is what keeps these political outbursts as experiences and ways to learn from mistakes.

Overall, the results show that the norms of squatting and squats are yet to be debated; also, in Turkey. The analysis discussed reveals (1) common-sensical knowledge in Turkey based on different political identities, (2) place identity that is imposed by actors, and (3) the relation between the imposed and subjective identity. It is clear that the actors frame place based on their subject positions, and different positions result in alternative reality constructions. Leaning especially on two different group accounts, the study reveals what subjective political action entails and how place is politicized.

From a critical perspective the analysis puts forth two things : (1) Rhetorical agency creates the ground for individuals to make politics, and (2) to what extent it is all right to talk about an alternative social movement here. While participants are opposing and arguing against the capitalist discourse of neoliberalism, they act in line with the idioculture of the movement. However, they simultaneously struggle to elude themselves from reproducing same old social representations that should belong to mainstream ways of

politics. This of course should not be understood as a detraction of neither the movement nor the actors in it. What is aimed here is to bring up the possibility of maintaining collectivity while not withholding the heterogeneity of voices, for discussion.

The research observes a place-based political action right from within, by focusing on accounts about the so-called problems going on inside the place. New social movements or local autonomous attempts in Turkey (Doğanay, 2016; Gambetti, 2014; Kühnert & Patscheider, 2015; Rittersberger-Tılıç, 2015; Yıldırım, 2014) are generally studied as rare and successful examples; usually their inner problems are not thoroughly examined with a critical manner. This study on the other hand, focuses on the conflictual side of the movement while also showing its similarities with worldwide alter-globalization movements. Critical discursive analysis helps to see the broader aspect, like how different political stances like anarchism or leftism are positioned in this geography's common-sensical knowledge.

Last, but not least, these results reflect a local attempt of a movement that has been experienced and challenged at various times in the global realm. First of all, they make claims neither about the whole movement nor about the Don Quijote Social Centre as a whole. Rather, they depict main argumentations on the problems within a squat; problems that were manifesting themselves more frequently as the time of the evacuation of the building approached. Secondly, although the main focus is on conflicting ideas in order to understand the intervention of in-group conflicts into the possibility of collective identity formation, those observations are not to denigrate the whole experience and the lessons it withholds. Considering the heterogeneous nature of horizontal movements such as this, the results are not to present this squat example as *unsuccessful* but rather to maintain a critical eye.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References/Kaynakça

- Benford, R. D. (1987). Framing Activity, Meaning, and Social-movement Participation: The Nuclear-disarmament Movement. Doctorate Thesis. Texas University, Austin (USA).
- Benford, R. D., & Snow, D. A. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology*, 611-639.
- Benwell, B., & Stokoe, E. (2006). *Discourse and identity*. Edinburgh University Press.
- Bernstein, M. (1997). Celebration and suppression: The strategic uses of identity by the lesbian and gay movement. *American Journal of Sociology*, 103(3), 531-565.
- Best, S., & Kellner, D. (1991). *Post-modern theory: Critical interrogations*. New York: Guilford Press.
- Billig, M. (1989). The argumentative nature of holding strong views: A case study. *European Journal of Social Psychology*, 19(3), 203-223.
- Bishop, C. (2004). Antagonism and relational aesthetics. *CUNY Academic Works*, 51-79.
- Burr, V. (1998). Overview: Realism, relativism, social constructionism and discourse. In I. Parker (Ed.), *Social constructionism, discourse and realism* (pp.13-26). London: Sage Publications.
- Cuba L., & Hummon D. (1993). Constructing a sense of home: Place affiliation and migration across the life cycle. *Sociol. Forum*, 8, 547-72.
- De Moor, J. (2016). Practicing openness: Investigating the role of everyday decision making in the production of squatted space. *International Journal of Urban and Regional Research*, 40(2), 410-424.
- Dixon, J., & Durrheim, K. (2000). Displacing place-identity: a discursive approach to locating self and other. *British Journal of Social Psychology*, 39(1), 27-44.
- Dixon, J., & Durrheim, K. (2004). Dislocating identity: Desegregation and the transformation of place. *Journal of Environmental Psychology*, 24(4), 455-473.
- Doğanay, G. (2016). The Scope of the Occupy Movements in Europe and the Case of Turkey: Don Quixote Squat Avrupa'da işgal hareketlerinin kapsamı ve Türkiye örneği: Don Kişot Sosyal Merkezi. *Siyasal Bilimler Dergisi*, 4(2), 91-112.
- Edley, N. (2001). Analysing masculinity: Interpretive repertoires, ideological dilemmas and subject positions. In M. Wetherell, S. Taylor & S. J. Yates (Eds.), *Discourse as data: A guide for analysis* (pp. 189-228). London: Sage Publications.
- Eskinat, D. (2013). Gezi Park: Negotiating a new left identity. *Insight Turkey*, 15(3), 45.
- Eyerman, R. (2007). How social movements move. In H. Flam & D. King (Eds.), *Emotions and social movements* (pp. 41- 57). Routledge.
- Farro, A.L., & Thaler H. (2014). Subjectivity and collective action. In A.L. Farro, H. Lustiger-Thaler, & E. Toscano (Eds.), *Reimagining social movements: From collectives to individuals* (pp. 1-15). Ashgate Publishing, Ltd.
- Fine, G.A. (1995). Public narration and group culture: Discerning discourse in social movements. In H. Johnston & B. Klandermans (Eds.), *Social movements and culture* (pp.127-144). University of Minnesota Press.
- Fominaya, C.F. (2015). Autonomous social movements and the paradox of anti-identitarian collective identity. In A. McGarry & J. Jasper (Eds.), *The identity dilemma: Social movements and collective identity* (pp. 65-84). Temple University Press.
- Gambetti, Z. (2014). Occupy Gezi as politics of the body. In U. Ozkirimli (Ed.), *The making of a protest movement in Turkey: #occupygezi* (pp. 89-102). Palgrave Macmillan: UK.
- Göle, N. (2013). Gezi-anatomy of a public square movement. *Insight Turkey*, 15(3), 7-14.

- Gülen, H. (2016). Mahalle ve aktivizm: Caferaga Dayanışması ve Mahalle Evi deneyimi. In D. Gürler & A. S. Gürler (Eds), *Karşı-işgal: İşgal hareketleri ve özyönetimler üzerine bir derleme* (pp. 57-98). Siyah Beyaz Kitap.
- Harré, R., Moghaddam, F. M., Cairnie, T. P., Rothbart, D., & Sabat, S. R. (2009). Recent advances in Positioning Theory. *Theory & Psychology, 19*(1), 5-31.
- Hopkins, N., & Dixon, J. (2006). Space, place, and identity: Issues for political psychology. *Political Psychology, 27*(2), 173-185.
- Howard, J. A. (2000). Social psychology of identities. *Annual Review of Sociology, 26*, 367-393.
- Kadir, N. (2016). *The autonomous life?: Paradoxes of hierarchy and authority in the squatters movement in Amsterdam*. Manchester University Press.
- Kelly, C. (1993). Group identification, intergroup perceptions and collective action. *European Review of Social Psychology, 4*(1), 59-83.
- Kııcı, S. (2015). *Türkiye’de işgal evleri: Don Kişot Sosyal Merkezi örneği*. Squatted Houses in Turkey: Example of Don Quixote Occupied Social Center. (Unpublished Bachelor’s Thesis). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi .
- Kühnert, N., & Patscheider, A. (2015). Gregor Samsa and Don Kişot fighting against windmills– Squatting in Istanbul as an attempt to resist neo-liberal urban politics. Retrieved from: <http://www.kaee.uni-goettingen.de/mapping-istanbul/wp-content/uploads/2015/06/SQUATTING.pdf>
- Lenin, V. (1918). *The State and Revolution*. Lawrence & Wishart, UK.
- Lindstrom, B. (1997). A sense of place: housing selection on Chicago’s North Shore. *Sociological Quarterly, 38*, 19-39.
- Maeckelbergh, M. (2012). Horizontal democracy now: From alterglobalization to occupation. *Interface, 4*(1), 207-234.
- Martin, D. G. (2003). “Place-framing” as place-making: Constituting a neighborhood for organizing and activism. *Annals of the Association of American Geographers, 93*(3), 730-750.
- Martinez, M. (2007). The squatters’ movement: Urban counter-culture and alter-globalization dynamics. *South European Society and Politics, 12*(3), 379-398.
- Mason, J. (2004). Personal narratives, relational selves: Residential histories in the living and telling. *The Sociological Review, 52*(2), 162-179.
- McDonald, K. (2002). From solidarity to fluidarity: Social movements beyond ‘collective identity’--the case of globalization conflicts. *Social Movement Studies, 1*(2), 109-128.
- Moscovici, S. (2001). *Social representations: Essays in social psychology*. NYU Press.
- Nunes, N. (2005). Nothing is what democracy looks like. In D. Harvie (Ed.), *Shut them down!: The G8, Gleneagles 2005 and the movement of movements* (pp. 299-319). Autonomedia, New York.
- Özçelik, D. (2019). *Yeldeğirmeni’ndeki soylulaştırma sürecinin bir etnografisi*. [An Ehnography of the Gentrification Process in Yeldeğirmeni Neighborhood]. (Unpublished Master’s Thesis). Kadir Has University.
- Özdeniz, D. (2016). *Kentsel toplumsal hareketlerin kentlerin dönüşümüne etkilerinin değerlendirilmesi*. [The Evaluation of the Effects of Urban Social Movements on Urban Transformations]. (Unpublished Doctoral Dissertation). Istanbul Technical University.
- Pichardo, N. A. (1997). New social movements: A critical review. *Annual Review of Sociology, 23*(1), 411-430.
- Poletta, F., & Jasper, J. M. (2001). Collective identity and social movements. *Annual Review of Sociology, 27*, 283-305.

- Potter, J., & Reicher, S. (1987). Discourses of community and conflict: The organization of social categories in accounts of a 'riot'. *British Journal of Social Psychology*, 26(1), 25-40.
- Potter, J., & Wetherell, M. (1994). Analyzing discourse. In A. Bryman & R.G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (pp. 47-67). Routledge.
- Prujit, H. (2013). The logic of urban squatting. *International Journal of Urban and Regional Research*, 37(1), 19-45.
- Reicher, S. D. (1984). The St. Pauls' riot: An explanation of the limits of crowd action in terms of a social identity model. *European Journal of Social Psychology*, 14(1), 1-21.
- Reicher, S., & Potter, J. (1985). Psychological theory as intergroup perspective: A comparative analysis of "scientific" and "lay" accounts of crowd events. *Human Relations*, 38(2), 167-189.
- Rittersberger-Tılıç, H. (2015). Squatting (in Turkey). In N. Konak & R. Ö. Dönmez (Eds), *Waves of social movement mobilizations in the twenty-first century: Challenges to the neo-liberal world order and democracy*, (p. 83-100). Lexington Books: London.
- Sağlam, A. İ., Öztürk, A. Ç., & Kaçar, A. D. (2019). Türkiye'de kamusal mekânın gelişimi. Development of the public space in Turkey. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Sarbin, T. (1986). *Narrative psychology: The storied nature of human conduct*. New York: Praeger.
- Sarbin, T.R. (2005). If these walls could talk: Places as stages for human drama. *Journal of Constructivist Psychology*, 18, 203-214.
- Snow, D. A. (2004). Framing Processes, ideology, and discursive fields. In D.A. Snow, S. A. Soule & H. Kriesi (Eds.), *The Blackwell companion to social movements* (pp.380-412). Blackwell: UK.
- Squatting Europe Collective (2013). *Squatting in Europe: Radical spaces, urban struggles*. Brooklyn, Autonomedia.
- Steinberg, M. W. (1999). The talk and back talk of collective action: A dialogic analysis of repertoires of discourse among nineteenth-century English cotton spinners. *American Journal of Sociology*, 105, 736-80.
- Taylor, S. (2010). *Narratives of identity and place*. Routledge.
- Taylor, S., & Wetherell, M. (1999). A suitable time and place: Speakers' use of time to do discursive work in narratives of nation and personal life. *Time & Society*, 8(1), 39-58.
- Taylor, V., & Whittier, N. (1995). Analytical approaches to social movement culture: The culture of the women's movement. In H. Johnston & B. Klandermans (Eds.), *Social movements and culture* (pp.163-187). University of Minnesota Press.
- Touraine, A. (2002). The importance of social movements. *Social Movement Studies*, 1(1), 89-95.
- Van Dijk, T. A. (1984). *Prejudice in discourse: An analysis of ethnic prejudice in cognition and conversation*. Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Co.
- Walljasper, J. (2010). *All that we share, a field guide to the commons*. The New Press, New York, USA.
- Wetherell, M. (1998). Positioning and interpretative repertoires: Conversation analysis and post-structuralism in dialogue. *Discourse and Society*, 9(3), 387-412.
- Yıldırım, Y. (2014). The differences of Gezi Parki resistance in Turkish social movements. *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(5), 177-185.

TANIM

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Pscyhology, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü tarafından 1956 yılından beri yayınlanan, açık erişimli, hakemli ve uluslararası bilimsel bir dergidir. Yılda iki kere, Haziran ve Aralık aylarında yayınlanır. Dergi Türkçe ve İngilizce makalelere açıktır.

AMAÇ VE KAPSAM

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Pscyhology, temel ve uygulamalı alanların ürettiği bilgilerin birbirini beslemesine izin veren bir yayın platformu olma amacını taşımaktadır. Bu çerçevede gerek psikolojinin bütün alt alanlarındaki araştırmalara; gerekse Bilişsel Bilimler, Sinir Bilim, Genetik, Psikiyatri, Geriatri, Eğitim Bilimleri, İletişim Bilimleri, Antropoloji gibi alanları kapsayan disiplinler arası çalışmalara açıktır.

Derginin hedef kitesini akademisyenler, araştırmacılar, profesyoneller, öğrenciler ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşları oluşturur.

EDİTORYAL POLİTİKALAR VE HAKEM SÜRECİ

Yayın Politikası

Dergi niceliksel ya da niteliksel yöntem kullanan görgül araştırmalara öncelik verir. Bunun yanında derleme makaleler ile kitap değerlendirmelerine de yer verir. Yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin içeriği, derginin amaç ve kapsamı ile uyumlu olmalıdır.

YAYIN DİLİ

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Pscyhology'nin yayın dili Türkçe ve İngiliz İngilizcesidir.

Genel İlkeler

- 1- Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere değerlendirme sürecinde olmayan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir. Ön değerlendirmeyi geçen yazılar iThenticate intihal tarama programından geçirilir. İntihal incelemesinden sonra, uygun makaleler Editör tarafından orijinaliteleri, metodolojileri, makalede ele alınan konunun önemi ve derginin kapsamına uygunluğu açısından değerlendirilir.
- 2- Ön değerlendirmeyi geçen yazılar iThenticate intihal tarama programından geçirilir. İntihal incelemesinden sonra, uygun makaleler Editör tarafından orijinaliteleri, metodolojileri, makalede ele alınan konunun önemi ve derginin kapsamına uygunluğu açısından değerlendirilir.
- 3- Makale Dergiye gönderildikten sonra tüm yazarların yazılı izni olmaksızın yazarlardan hiçbirinin ismi yazar listesinden silinemez; yeni bir isim yazar olarak eklenemez; yazar sırası değiştirilemez.

- 4- Gönderilen makale genel olarak bilimsel standartlara ve biçimsel esaslara uygun ise hakem değerlendirmesine gönderilir. Uygun görülmeyen çalışmalar yazar(lar)a geri gönderilerek yeniden düzenlenmesi istenir ve yazar(lar)ın makaleyi yeniden göndermesi durumunda eğer gerekli düzenlemeler yapılmışsa hakem değerlendirme süreci başlatılır. Bu konularda karar hakkı editör(ler)e veya editör tarafından gerekli görülen durumlarda yayın kuruluna aittir.
- 5- Hakem süreçlerinde çift taraflı kör değerlendirme sistemi kullanılır.
- 6- Yayına kabul edilmeyen makale, resim ve fotoğraflar yazarlara geri gönderilmez.
- 7- Eğer gönderilen çalışma, daha önce bir kongrede sunulmuş ya da yüksek lisans veya doktora tezinden üretilmiş ise yazar tarafından dipnot olarak bildirilmelidir. Makalede kullanılan veriler daha önce yayınlanan başka bir makalede kullanılmışsa bu bilgi de belirtilmelidir.
- 8- Derginin tüm giderleri İstanbul Üniversitesi tarafından karşılanmaktadır. Dergide makale yayını ve makale süreçlerinin yürütülmesi ücrete tabi değildir. Dergiye gönderilen ya da yayın için kabul edilen makaleler için işleme ücreti ya da gönderim ücreti alınmaz.
- 9- Yazarlar Psikoloji Çalışmaları dergisinde yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) olarak lisanslıdır. Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı, eserin ticari kullanım dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına, kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir.

Yazar(ların) Sorumlulukları

Makalelerin bilimsel ve etik kurallara uygunluğu yazar(ların) sorumluluğundadır. Yazar(lar) makaleyi gönderdikleri zaman orijinal olduğu; daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı; başka bir yer veya bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirme sürecinde olmadığı konusunda teminat vermiş sayılırlar.

Telif gerektiren materyaller (örneğin tablolar, şekiller veya büyük alıntılar) gerekli izin ve teşekkürle kullanılmalıdır. Gerekli izinlerin alınıp alınmadığından yazar(lar) sorumludur. Uygulamadaki telif kanunları ve anlaşmaları gözetilmelidir.

“Yazar” yayınlanan bir araştırmanın fikri çerçevesini ortaya koyan, çalışmayı planlayan, verilerin elde edilmesine, analizine ya da yorumlanmasına belirgin katkı yapan; yazının yazılması ya da bunun içerik açısından eleştirel biçimde gözden geçirilmesinde görev yapan kimse(ler)dir. Gönderilen makalede tüm yazarların akademik ve bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır. Yazar olarak gösterilen tüm bireyler sayılan tüm ölçütleri karşılamalıdır veya yukarıdaki ölçütleri karşılayan her birey yazar olarak gösterilebilir.

Fon sağlanması, veri toplanması ya da araştırma grubunun yöneticiliği tek başına yazarlık hakkı kazandırmaz. Yazarlık için yeterli ölçütleri karşılamayan ancak çalışmaya katkısı olan kişilere (teknik destek, materyal veya finansman sağlama, genel rehberlik vb.) istenirse dipnotta yer alacak şekilde teşekkür edilir.

Yazarların isim sıralaması ortak verilen bir karar olmalıdır. Tüm yazarlar yazar sıralamasını temliknamede imzalı olarak belirtmek zorundadırlar. Belirtilmediği durumda soyadına göre alfabetik sıra kullanılır. Bütün yazarlar araştırma sonucunu ya da bilimsel kararı etkileyebilecek finansal ilişkileri ve çıkar çatışmasını açıklamalıdır.

Yazar(lar) editör tarafından gönderilen hakem raporları doğrultusunda gereken düzenlemeleri incelemek ve dikkate almak ile yükümlüdür. Yeniden düzenlenmiş makaleyi ve yapılan/yapılmayan düzenlemeleri gerekçelerini de yazarak bir liste halinde editöre göndermelidir.

Bir yazar kendi yayınlanmış yazısında belirgin bir hata ya da yanlışlık tespit ederse, bu yanlışlıklara ilişkin düzeltme ya da geri çekme için editör ile hemen temasa geçme ve işbirliği yapma sorumluluğunu taşır.

Hakem Süreci

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir. Gönderilen ve ön kontrolü geçen makaleler iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal kontrolünden sonra, uygun olan makaleler baş editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir. Editör, makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, cinsel yöneliminden, uyuğundan, dini inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar.

Seçilen makaleler en az iki ulusal/uluslararası hakeme değerlendirmeye gönderilir; yayın kararı, hakemlerin talepleri doğrultusunda yazarların gerçekleştirdiği düzenlemelerin ve hakem sürecinin sonrasında baş editör tarafından verilir.

Hakemlerin değerlendirmeleri objektif olmalıdır. Hakem süreci sırasında hakemlerin aşağıdaki hususları dikkate alarak değerlendirmelerini yapmaları beklenir.

- Makale yeni ve önemli bir bilgi içeriyor mu?
- Öz, makalenin içeriğini net ve düzgün bir şekilde tanımlıyor mu?
- Yöntem bütünlüklü ve anlaşılır şekilde tanımlanmış mı?
- Yapılan yorum ve varılan sonuçlar bulgularla kanıtlanıyor mu?
- Alandaki diğer çalışmalara yeterli referans verilmiş mi?
- Dil kalitesi yeterli mi?

Hakemler, gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdır. Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında

geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin, yazarların özel mülkü olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir.

AÇIK ERİŞİM İLKESİ

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Pscyhology, tüm içeriği okura ya da okurun dahil olduğu kuruma ücretsiz olarak sunulur. Okurlar, ticari amaç haricinde, yayıncı ya da yazardan izin almadan dergi makalelerinin tam metnini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, arayabilir ve link sağlayabilir.

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Pscyhology makaleleri açık erişimlidir ve Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>) olarak lisanslıdır.

ETİK

Yayın Etiği

Psikoloji Çalışmaları - Studies in Pscyhology, yayın etiğinde en yüksek standartlara bağlıdır ve Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan etik yayıncılık ilkelerini benimser; Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing başlığı altında ifade edilen ilkeler için adres: <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

Gönderilen tüm makaleler orijinal, yayınlanmamış ve başka bir dergide değerlendirme sürecinde olmamalıdır. Her bir makale editörlerden biri ve en az iki hakem tarafından çift kör değerlendirmeden geçirilir. İntihal, duplikasyon, sahte yazarlık/inkar edilen yazarlık, araştırma/veri fabrikasyonu, makale dilimleme, dilimleyerek yayın, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi, etik dışı davranışlar olarak kabul edilir.

Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dahildir.

Ayrıca Türk Psikologlar Derneği Etik Yönetmeliği de dikkate alınır. Türk Psikologlar Derneği üyesi olan yazarlar aynı zamanda Türk Psikologlar Derneği Etik Kuruluna karşı da sorumludur.

Araştırma Etiği

Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology araştırma etiğinde en yüksek standartları gözetir ve aşağıda tanımlanan uluslararası araştırma etiği ilkelerini benimser. Makalelerin etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

- Araştırmanın tasarlanması, tasarımın gözden geçirilmesi ve araştırmanın yürütülmesinde, bütünlük, kalite ve şeffaflık ilkeleri sağlanmalıdır.
- Araştırma ekibi ve katılımcılar, araştırmanın amacı, yöntemleri ve öngörülen olası kullanımları; araştırmaya katılımın gerektirdikleri ve varsa riskleri hakkında tam olarak bilgilendirilmelidir.
- Araştırma katılımcılarının sağladığı bilgilerin gizliliği ve yanıt verenlerin gizliliği sağlanmalıdır.
- Araştırma katılımcıların özerkliğini ve saygınlığını koruyacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Araştırma katılımcıları gönüllü olarak araştırmada yer almalı, herhangi bir zorlama altında olmamalıdır.
- Katılımcıların zarar görmesinden kaçınılmalıdır. Araştırma, katılımcıları riske sokmayacak şekilde planlanmalıdır.
- Araştırma bağımsızlığıyla ilgili açık ve net olunmalı; çıkar çatışması varsa belirtilmelidir.
- İnsan denekler ile yapılan deneysel çalışmalarda, araştırmaya katılmaya karar veren katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onayı alınmalıdır. Çocukların ve vesayet altındakilerin veya tasdiklenmiş akıl hastalığı bulunanların yasal vasisinin onayı alınmalıdır.
- Çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluştan gerçekleştirilecekse bu kurum ya da kuruluştan çalışma yapılacağına dair onay alınmalıdır.
- İnsan ögesi bulunan çalışmalarda, "yöntem" bölümünde katılımcılardan "bilgilendirilmiş onam" alındığının ve çalışmanın yapıldığı kurumdan etik kurul onayı alındığının belirtilmesi gerekir.

YAZILARIN HAZIRLANMASI

Makale gönderimi online olarak ve <http://sp.istanbul.edu.tr> üzerinden yapılmalıdır. Gönderilen yazılar, yazının yayınlanmak üzere gönderildiğini ifade eden, makale türünü belirten ve makaleyle ilgili bilgileri içeren (bkz: Son Kontrol Listesi) bir mektup; yazının elektronik formunu içeren Microsoft Word 2003 ve üzerindeki versiyonları ile yazılmış elektronik dosya ve tüm yazarların imzaladığı [Telif Hakkı Anlaşması Formu](#) eklenerek gönderilmelidir.

1. Web sayfası üzerinden başvuruyu gerçekleştiren yazar, değerlendirme ve yayın süreci boyunca iletişim kurulacak kişidir.
2. Makale taslağının hazırlanışı için MS Office Word programı ve .doc ya da .docx dosya formatı kullanılmalıdır. Tüm taslak; A4 sayfa boyutlarında, kenar boşlukları 3'er cm, yazı tipi 12 punto büyüklüğünde Times New Roman ve çift satır aralığı olacak şekilde düzenlenmelidir.
3. Makale taslağı -yazar(lar)a dair hiçbir kişisel bilgi bulunmamasına özen gösterilerek- şu sırayla hazırlanmalıdır:
 - 3.1. İlk sayfada en fazla 200-300 kelimelik bir makale özeti ve özeti altında 3-6 adet anahtar kelime olmalıdır.
 - 3.2. İkinci sayfada İngilizce özet ve anahtar kelimeler yer almalıdır.

- 3.3. Üçüncü sayfada 650-850 kelimelik İngilizce genişletilmiş özet yer almalıdır. İngilizce genişletilmiş özet Türkçe makaleler için zorunludur. İngilizce makaleler için genişletilmiş özet istenmez.
- 3.4. Geniş özeti takiben yeni sayfadan itibaren makalenin ana metni, makalenin başlığıyla başlamalıdır. Başlığın altına parantez içinde kısa başlık yazılmalıdır.
- 3.5. Araştırma makaleleri giriş, yöntem, bulgular ve tartışma bölümlerini içermelidir. Giriş bölümüne ayrıca giriş başlığı yazılmasına gerek bulunmamaktadır.
- 3.6. Derleme makalelerde konunun çerçevesini çizen bir giriş bölümü (giriş başlığı yazılmaksızın) ve bir tartışma bölümü yer almalıdır.
- 3.7. Bunların dışında yazar(lar), metnin akışında uygun gördükleri gibi başlık ve alt başlıklar oluşturabilir. Başlıklandırmada numara ya da harf sistemi kullanılmamalı, bunun yerine APA 6 versiyonundaki başlıklandırma sisteminden yararlanılmalıdır.
- 3.8. Ana metin içinde şekil ve tabloların yer alması gereken yerler, şekil ve tablo numaraları belirtilerek işaretlenmelidir (“Şekil 3. Buraya Yerleştirilmelidir” gibi). Tablolar APA 6 formatına göre hazırlanmalıdır.
- 3.9. Ana metinden sonra kaynakça kısmı ayrı bir sayfada başlamalıdır. Kaynakça, APA 6 formatı uyarınca düzenlenmeli ve dikkatlice kontrol edilmelidir. Kaynaklar, yazar soy ismine göre alfabetik sırayla sıralanmalıdır. Kaynakçada geçen her kaynak ana metinde, ana metinde geçen her atıf kaynakçada yer almalıdır.
- 3.10. Kaynakçadan sonra her biri ayrı bir sayfada olmak üzere sırasıyla şekil ve tablolar -başlıkları ve varsa açıklamalarıyla birlikte- yer almalıdır.
4. Makale taslağında Word programının “yazım denetimi” dışında -özellikle otomatik numaralandırma gibi- hiçbir otomatik metin düzenleme özelliği kullanılmamalıdır.
5. Makalelerin hakem sürecinden geçtikten sonraki nihai hali yayınlanmak üzere yukarıda açıklandığı gibi düzenlenmelidir. Özetten önce, bir kapak sayfasına makalenin başlığı, yazar(lar) ın ismi(isimleri), unvanları, kurum bilgileri, telefon, faks numaraları, e-mail adresleri eklenmelidir. Yazarların var ise teşekkür gibi notları dipnot olarak eklenerek Word belgesi şeklinde doğrudan baş editöre gönderilmelidir.
6. Yayın evinden gelen yayın öncesi onay kopyası, iletilen yazarla paylaşılr ve belirtilen süre içinde kontrol edilip dizgi hataları varsa rapor edilmesi istenir. Yazar(lar)ın kontrol ettiği bu kopya, dizgi hataları varsa düzeltildikten sonra editoryal ekibin son onayından geçerek yayınlanır.
7. Psikolojide ya da yakın alanlarda akademik çalışmalar yapmış tüm öğretim üyeleri Psikoloji Çalışmaları'nın hakemi olabilir. Hakemlik başvurusu için akademik özgeçmişinizi, baş editöre (sp@istanbul.edu.tr) gönderebilirsiniz.

Referans Stili ve Formatı

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Pscyhology, metin içi alıntılama ve kaynak gösterme için APA (American Psychological Association) kaynak stilinin 6. edisyonunu benimser. APA 6. Edisyon hakkında bilgi için:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.
- <http://www.apastyle.org/>

Kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Tüm kaynaklar metinde belirtilmelidir. Kaynaklar aşağıdaki örneklerdeki gibi gösterilmelidir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Örnekler:

Birden fazla kaynak;

(Esin ve ark., 2002; Karasar 1995)

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambriune ve Welch 2000, s. 12–13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Türkçe Kitap

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Türkçeye Çevrilmiş Kitap

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Editörlü Kitap

Ören, T., Üney, T. ve Çölkesen, R. (Ed.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

d) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme*. Ankara: Total Bilişim.

e) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi kitabı* içinde (s. 233–263). Bursa: Dora Basım Yayın.

h) Yayıncının ve Yazarın Kurum Olduğu Yayın

Türk Standartları Enstitüsü. (1974). *Adlandırma ilkeleri*. Ankara: Yazar.

Makale

a) Türkçe Makale

Mutlu, B. ve Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 15(60), 179–182.

b) İngilizce Makale

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) DOI'si Olmayan Online Edinilmiş Makale

Al, U. ve Doğan, G. (2012). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü tezlerinin atf analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26, 349–369. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/>

e) DOI'si Olan Makale

Turner, S. J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Olarak Yayımlanmış Makale

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Popüler Dergi Makalesi

Semerçioğlu, C. (2015, Haziran). Sıradanlığın rayihası. *Sabit Fikir*, 52, 38–39.

Tez, Sunum, Bildiri**a) Türkçe Tezler**

Sarı, E. (2008). *Kültür kimlik ve politika: Mardin'de kültürlerarasılık*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

b) Ticari Veritabanında Yer Alan Yüksek Lisans Ya da Doktora Tezi

Van Brunt, D. (1997). *Networked consumer health information systems* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 9943436)

c) Kurumsal Veritabanında Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Yaylalı-Yıldız, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: Exploring the political, social and cultural practices in Ege University* (Doctoral dissertation). Retrieved from: Retrieved from <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

d) Web'de Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Tonta, Y. A. (1992). *An analysis of search failures in online library catalogs* (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

e) Dissertations Abstracts International'da Yer Alan Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

f) Sempozyum Katkısı

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B., & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), *Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome*. Symposium conducted at American Psychological Association meeting, Orlando, FL.

g) Online Olarak Erişilen Konferans Bildiri Özeti

Çınar, M., Doğan, D. ve Seferoğlu, S. S. (2015, Şubat). *Eğitimde dijital araçlar: Google sınıf uygulaması üzerine bir değerlendirme* [Öz]. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. Erişim adresi: [http://ab2015.anadolu.edu.tr /index.php?menu=5&submenu=27](http://ab2015.anadolu.edu.tr/index.php?menu=5&submenu=27)

h) Düzenli Olarak Online Yayınlanan Bildiriler

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593-12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

i) Kitap Şeklinde Yayınlanan Bildiriler

Schneider, R. (2013). Research data literacy. S. Kurbanoğlu ve ark. (Ed.), *Communications in Computer and Information Science: Vol. 397. Worldwide Communalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice* içinde (s. 134-140). Cham, İsviçre: Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-03919-0>

j) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Diğer Kaynaklar

a) Gazete Yazısı

Toker, Ç. (2015, 26 Haziran). 'Unutma' notları. *Cumhuriyet*, s. 13.

b) Online Gazete Yazısı

Tamer, M. (2015, 26 Haziran). E-ticaret hamle yapmak için tüketiciyi bekliyor. *Milliyet*. Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr>

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepf: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Ansiklopedi/Sözlük

Bilgi mimarisi. (2014, 20 Aralık). Wikipeidi içinde. Erişim adresi: http://tr.wikipedia.org/wiki/Bilgi_mimarisi
Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Radyo ODTÜ (Yapımcı). (2015, 13 Nisan). *Modern sabahlar* [Podcast]. Erişim adresi: <http://www.radyoodtu.com.tr/>

f) Bir Televizyon Dizisinden Tek Bir Bölüm

Shore, D. (Senarist), Jackson, M. (Senarist) ve Bookstaver, S. (Yönetmen). (2012). Runaways [Televizyon dizisi bölümü]. D. Shore (Baş yapımcı), *House M.D.* içinde. New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Müzik Kaydı

Say, F. (2009). Galata Kulesi. *İstanbul senfonisi* [CD] içinde. İstanbul: Ak Müzik.

SON KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki listede eksik olmadığından emin olun:

- Editöre mektup
 - Makalenin türü
 - Başka bir dergiye gönderilmemiş olduğu bilgisi
 - Sponsor veya ticari bir firma ile ilişkisi (varsa belirtiniz)
 - İstatistik kontrolünün yapıldığı (araştırma makaleleri için)
 - İngilizce yönünden kontrolünün yapıldığı
 - Yazarlara Bilgide detaylı olarak anlatılan dergi politikalarının gözden geçirildiği
 - Kaynakların APA6'ya göre belirtildiği

YAZARLARA BİLGİ

- Telif Hakkı Devir Formu
- Daha önce basılmış materyal (yazı-resim-tablo) kullanılmış ise izin belgesi
- Makale kapak sayfası:
 - Makalenin kategorisi
 - Makalenin Türkçe ve İngilizce başlığı
 - Yazarların ismi soyadı, unvanları ve bağlı oldukları kurumlar (üniversite ve fakülte bilgisinden sonra şehir ve ülke bilgisi de yer almalıdır), e-posta adresleri
 - Sorumlu yazarın e-posta adresi, açık yazışma adresi, iş telefonu, GSM, faks nosu
 - Tüm yazarların ORCID'leri
- Makale ana metni dosyasında olması gerekenler:
 - Makalenin Türkçe ve İngilizce başlığı
 - Özetler 200-300 kelime Türkçe ve 200-300 kelime İngilizce
 - Anahtar Kelimeler: 3-6 adet Türkçe ve 3-6 adet İngilizce
 - Makale Türkçe ise, İngilizce genişletilmiş Özet (Extended Abstract) 650-850 kelime
 - Makale ana metin bölümleri
 - Finansal Destek (varsa belirtiniz)
 - Çıkar Çatışması (varsa belirtiniz)
 - Teşekkür (varsa belirtiniz)
 - Kaynaklar
 - Tablolar-Resimler, Şekiller (başlık, tanım ve alt yazılıyla)

İLETİŞİM İÇİN:

Baş Editör : Doç. Dr. İlknur Özalp Türetgen
ilknuroz@istanbul.edu.tr
sp@istanbul.edu.tr

Yönetici Editörler : Esin Temeloğlu Şen
esin.sen@istanbul.edu.tr
Gül Deniz Derin
gul.derin@istanbul.edu.tr

Tel : + 90 212 455 57 00
Adres : İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü
İstanbul Üniversitesi
Ordu Cad. No. 196,
34459 Laleli
İstanbul - Türkiye

DESCRIPTION

Studies in Pscyhology-Psikoloji Çalışmaları is an open access, peer-reviewed, scholarly, international journal published biannually in June and December. It has been an official publication of by Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Pscyhology since 1956. The manuscripts submitted for publication in the journal must be scientific and original work in Turkish or English.

AIM AND SCOPE

Studies in Pscyhology-Psikoloji Çalışmaları aims to be a platform that enables knowledge generated within the fundamental and applied fields of psychology support each other. Within this frame, it welcomes both research articles from all sub fields of psychology and inter disciplinary studies covering fields such as cognitive sciences, neurology, genetics, psychiatry, geriatry, educationinal sciences, communication sciences and antropology.

The target group of the journal consists of academicians, researchers, professionals, students, related professional and academic bodies and institutions.

EDITORIAL POLICIES AND PEER REVIEW PROCESS

Publication Policy

The journal gives priority to empirical research articles using quantitative or qualitative methods. Besides, it includes review articles and book reviews. The subjects covered in the manuscripts submitted to the Journal for publication must be in accordance with the aim and scope of the journal.

LANGUAGE

The language of the journal is both Turkish and British English.

General Principles

- 1- Only those manuscripts that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation. Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by editor-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope.
- 2- Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by editor-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope.

INFORMATION FOR AUTHORS

- 3- Changing the name of an author (omission, addition or order) in manuscript submitted to the Journal requires written permission of all declared authors.
- 4- Submitted manuscript which is conformed with the scientific standards and principles of formatting is sent to peer review. Manuscript considered non-conforming is returned to the author(s) and revision is requested. In case that the author(s) resubmits the manuscript having done all the required revisions, peer review process starts once again. Decision regarding all these editorial processes belong to the editor(s) or editorial board when regarded necessary.
- 5- Double blind peer review is used.
- 6- Rejected manuscripts, pictures and photos are not returned to author(s).
- 7- In case that the submitted manuscript was presented as a conference proceeding or produced from a master thesis or doctoral dissertation, it should be indicated in the footnote by the author. If the data in the manuscript was used in a previously published article, it must be indicated as well.
- 8- All expenses of the journal are covered by the Istanbul University. Processing and publication are free of charge with the journal. There is no article processing charges or submission fees for any submitted or accepted articles.
- 9- Authors publishing with Studies in Psychology retain the copyright to their work, licensing it under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license that gives permission to copy and redistribute the material in any medium or format other than commercial purposes as well as remix, transform and build upon the material by providing appropriate credit to the original work.

Author Responsibilities

It is authors' responsibility to ensure that the manuscript is in accordance with scientific and ethical standards and rules. Submitting their manuscripts, authors are deemed to ensure that submitted work is original and certify that the manuscript has not previously been published elsewhere or is not currently being considered for publication elsewhere, in any language.

Copyright material (e.g. tables, figures or extensive quotations) must be reproduced only with appropriate permission and acknowledgement. It is authors' responsibility to get necessary permissions. Applicable copyright laws and conventions must be followed.

The author(s) of the original research articles is defined as a person who is significantly involved in "conceptualization and design of the study", "collecting the data", "analyzing the data", "writing the manuscript", "reviewing the manuscript with a critical perspective" and "planning/conducting the study of the manuscript and/or revising it". All the authors of a submitted manuscript must have direct scientific and academic contribution to the manuscript. The author(s) must meet all these criteria described above.

INFORMATION FOR AUTHORS

Fund raising, data collection or supervision of the research group are not sufficient roles to be accepted as an author. The individuals who do not meet the authorship criteria but contributed to the study must take place in the acknowledgement section. Individuals providing technical support, assisting writing, providing a general support, providing material or financial support are examples to be indicated in acknowledgement section.

The order of names in the author list of an article must be a co-decision and it must be indicated in the signed [Copyright Agreement Form](#). If not indicated, alphabetical order according to surnames is used. All authors must disclose all issues concerning financial relationship and conflict of interest that may potentially influence the results of the research or scientific judgment.

Author(s) are to take into consideration the required revisions in accordance with the review reports sent by the editor. Author(s) must send the rearranged article to the editor together with the list of done/undone revisions writing the reasons.

When an author discovers a significant error or inaccuracy in his/her own published paper, it is the author's obligation to promptly cooperate with the Editor-in-Chief to provide retractions or corrections of mistakes.

Peer Review Process

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by editor-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope. Editor-in-chief evaluates manuscripts for their scientific content without regard to ethnic origin, gender, sexual orientation, citizenship, religious belief or political philosophy of the authors and ensures a fair double-blind peer review of the selected manuscripts.

The selected manuscripts are sent to at least two national/international referees for evaluation and publication decision is given by editor-in-chief upon modification by the authors in accordance with the referees' claims.

Editor in chief does not allow any conflicts of interest between the authors, editors and reviewers and is responsible for final decision for publication of the manuscripts in the Journal.

Reviewers' judgments must be objective. Reviewers' comments on the following aspects are expected while conducting the review.

INFORMATION FOR AUTHORS

- Does the manuscript contain new and significant information?
- Does the abstract clearly and accurately describe the content of the manuscript?
- Is the problem significant and concisely stated?
- Are the methods described comprehensively?
- Are the interpretations and conclusions justified by the results?
- Is adequate references made to other Works in the field?
- Is the language acceptable?

Reviewers must ensure that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential and must report to the editor if they are aware of copyright infringement and plagiarism on the author's side.

A reviewer who feels unqualified to review the topic of a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the editor and excuse himself from the review process.

The editor informs the reviewers that the manuscripts are confidential information and that this is a privileged interaction. The reviewers and editorial board cannot discuss the manuscripts with other persons. The anonymity of the referees is important.

OPEN ACCESS STATEMENT

Psikoloji Çalışmaları-Studies in Psychology is an open access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Except for commercial purposes, users are allowed to read, download, copy, print, search, or link to the full texts of the articles in this journal without asking prior permission from the publisher or the author.

The articles in Psikoloji Çalışmaları-Studies in Psychology are open access articles licensed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.en>).

ETHICS

Standards and Principles of Publication Ethics

Studies in Psychology - Psikoloji Çalışmaları is committed to upholding the highest standards of publication ethics and pays regard to Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing published by the Committee on Publication Ethics (COPE), the Directory of Open Access Journals (DOAJ), the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), and the World Association of Medical Editors (WAME) on <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

INFORMATION FOR AUTHORS

All submissions must be original, unpublished (including as full text in conference proceedings), and not under the review of any other publication synchronously. Each manuscript is reviewed by one of the editors and at least two referees under double-blind peer review process. Plagiarism, duplication, fraud authorship/denied authorship, research/data fabrication, salami slicing/salami publication, breaching of copyrights, prevailing conflict of interest are unethical behaviors.

All manuscripts not in accordance with the accepted ethical standards will be removed from the publication. This also contains any possible malpractice discovered after the publication. In accordance with the code of conduct we will report any cases of suspected plagiarism or duplicate publishing.

Additionally, Ethics Codes of Turkish Psychological Association is taken into consideration. Authors who are members of Turkish Psychological Association are accountable to the Ethical Committee of Turkish Psychological Association.

Research Ethics

Studies in Psychology - Psikoloji Çalışmaları adheres to the highest standards in research ethics and follows the principles of international research ethics as defined below. The authors are responsible for the compliance of the manuscripts with the ethical rules.

- Principles of integrity, quality and transparency should be sustained in designing the research, reviewing the design and conducting the research.
- The research team and participants should be fully informed about the aim, methods, possible uses and requirements of the research and risks of participation in research.
- The confidentiality of the information provided by the research participants and the confidentiality of the respondents should be ensured. The research should be designed to protect the autonomy and dignity of the participants.
- Research participants should participate in the research voluntarily, not under any coercion.
- Any possible harm to participants must be avoided. The research should be planned in such a way that the participants are not at risk.
- The independence of research must be clear; and any conflict of interest or must be disclosed.
- In experimental studies with human subjects, written informed consent of the participants who decide to participate in the research must be obtained. In the case of children and those under wardship or with confirmed insanity, legal custodian's assent must be obtained.
- If the study is to be carried out in any institution or organization, approval must be obtained from this institution or organization.
- In studies with human subject, it must be noted in the method's section of the manuscript that the informed consent of the participants and ethics committee approval from the institution where the study has been conducted have been obtained.

MANUSCRIPT ORGANIZATION AND FORMAT

Manuscript is to be submitted online via <http://sp.istanbul.edu.tr> and it must be accompanied by a cover letter indicating that the manuscript is intended for publication, specifying the article category (i.e. research article, review etc.) and including information about the manuscript (see the Submission Checklist). In addition, [Copyright Agreement Form](#) that has to be signed by all authors must be submitted.

1. The author who submitted the manuscript online becomes the corresponding author for the evaluation and publication process.
2. MS Office Word in either .doc or .docx file formats should be used for the manuscript preparation. Entire manuscript should be A4 paper sized with 3 cm page margins, 12 pt. Times New Roman and double spaced.
3. Manuscript that does not include any author information should be prepared as follows:
 - 3.1. The first page should include a summary (200-300 words) and 3-6 keywords beneath it.
 - 3.2. The second page should be composed of the English translation of abstract and keywords.
 - 3.3. The third page should include an extended abstract in English (650-850 words). Extended abstract in English is mandatory for the manuscripts in Turkish. It is not required for the manuscript is in English.
 - 3.4. The main text with title of the manuscript should start on the page following the abstracts/ extended abstract. Running head, in parentheses, should be written under title.
 - 3.5. Research articles should be composed of introduction, method, results and discussion sections. It is not necessary to put "introduction" heading in introduction section.
 - 3.6. Review papers should include an introduction section framing the issue (without an "introduction" heading) and a discussion section.
 - 3.7. The author(s) may create additional sub/headings that they found useful. Letters or numbers must not be used for heading. APA Style 6th edition's heading system should be utilized.
 - 3.8. The placement of tables and figures should be stated in main text with specific mention to its number (For instance, "Figure 3 should be placed here."). Tables should be prepared in line with the APA 6th edition guideline.
 - 3.9. References section must start on a separate page following main text. References must be in line with APA 6th edition guidelines and must be carefully checked. References must be ordered alphabetically by the author last names. Any reference in references section must have been mentioned in main text and any citation in main text must be mentioned in references section.
 - 3.10. Figures and tables, respectively, should be placed on separate pages following references section with any titles and explanations if it exists.
4. Any text editing except MS Word auto-check must not be used throughout the manuscript preparation (especially automatic numbering must not be used).
5. The final edition of the manuscript after peer-review process must be organized for publication as explained above. A cover page having the fully descriptive title of the manuscript and, affiliation,

title, e-mail address, postal address, phone and fax number of the author(s) must be added before abstract section. The note(s) of the author(s), such as acknowledgements, if any, should be added as a footnote as well. The resulting Word document should be directly sent to the editor-in-chief.

6. The pre-publish confirmation copy that was sent from the publisher is shared with the corresponding author. It is requested to be checked by author(s) within the highlighted timespan. Any possible typesetting errors should be reported. This latest copy that was checked by the author(s) is published after the correction of typesetting errors, if any, following the final confirmation of the editorial team.
7. Every academician who has studied in psychology or related fields may be a reviewer of the Studies in Psychology. You may send your academic CV to editor-in-chief (sp@istanbul.edu.tr) to apply to be a reviewer.

Reference Style and Format

Studies in Psychology- Psikoloji Çalışmaları complies with APA (American Psychological Association) style 6th Edition for referencing and quoting. For more information:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.
- <http://www.apastyle.org>

Citations in the Text

Citations must be indicated with the author surname and publication year within the parenthesis.

If more than one citation is made within the same paranthesis, separate them with (;).

Samples:

More than one citation;

(Esin et al., 2002; Karasar, 1995)

Citation with one author;

(Akyolcu, 2007)

Citation with two authors;

(Sayıner & Demirci, 2007)

Citation with three, four, five authors;

First citation in the text: (Ailen, Ciambune, & Welch, 2000) Subsequent citations in the text: (Ailen et al., 2000)

Citations with more than six authors;

(Çavdar et al., 2003)

Citations in the Reference

All the citations done in the text should be listed in the References section in alphabetical order of author surname without numbering. Below given examples should be considered in citing the references.

Basic Reference Types

Book

a) Turkish Book

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8th ed.) [Preparing research reports]. Ankara, Turkey: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Book Translated into Turkish

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* [Mindsets] (A. Kotil, Trans.). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.

c) Edited Book

Ören, T., Üney, T., & Çölkesen, R. (Eds.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi* [Turkish Encyclopedia of Informatics]. İstanbul, Turkey: Papatya Yayıncılık.

d) Turkish Book with Multiple Authors

Tonta, Y., Bitirim, Y., & Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme* [Performance evaluation in Turkish search engines]. Ankara, Turkey: Total Bilişim.

e) Book in English

Kamien R., & Kamien A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) Chapter in an Edited Book

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Chapter in an Edited Book in Turkish

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi [Organization culture: Its functions, elements and importance in leadership and business management]. In M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi* [Organization sociology] (pp. 233–263). Bursa, Turkey: Dora Basım Yayın.

h) Book with the same organization as author and publisher

American Psychological Association. (2009). *Publication manual of the American psychological association* (6th ed.). Washington, DC: Author.

Article

a) Turkish Article

Mutlu, B., & Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri [Source and intervention reduction of stress for parents whose children are in intensive care unit after surgery]. *Istanbul University Florence Nightingale Journal of Nursing*, 15(60), 179–182.

b) English Article

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Journal Article with DOI and More Than Seven Authors

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) Journal Article from Web, without DOI

Sidani, S. (2003). Enhancing the evaluation of nursing care effectiveness. *Canadian Journal of Nursing Research*, 35(3), 26-38. Retrieved from <http://cjr.nmcgill.ca>

e) Journal Article with DOI

Turner, S.J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Publication

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Article in a Magazine

Henry, W. A., III. (1990, April 9). Making the grade in today's schools. *Time*, 135, 28–31.

Doctoral Dissertation, Master's Thesis, Presentation, Proceeding

a) Dissertation/Thesis from a Commercial Database

Van Brunt, D. (1997). *Networked consumer health information systems* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 9943436)

b) Dissertation/Thesis from an Institutional Database

Yaylali-Yildiz, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: Exploring the political, social and cultural practices in Ege University* (Doctoral dissertation). Retrieved from Retrieved from: <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

c) Dissertation/Thesis from Web

Tonta, Y. A. (1992). *An analysis of search failures in online library catalogs* (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

d) Dissertation/Thesis abstracted in Dissertations Abstracts International

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

e) Symposium Contribution

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B., & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), *Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome*. Symposium conducted at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

f) Conference Paper Abstract Retrieved Online

Liu, S. (2005, May). *Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions*. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm

g) Conference Paper - In Regularly Published Proceedings and Retrieved Online

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *105*, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

h) Proceeding in Book Form

Parsons, O. A., Pryzwansky, W. B., Weinstein, D. J., & Wiens, A. N. (1995). Taxonomy for psychology. In J. N. Reich, H. Sands, & A. N. Wiens (Eds.), *Education and training beyond the doctoral degree: Proceedings of the American Psychological Association National Conference on Postdoctoral Education and Training in Psychology* (pp. 45–50). Washington, DC: American Psychological Association.

i) Paper Presentation

Nguyen, C. A. (2012, August). *Humor and deception in advertising: When laughter may not be the best medicine*. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

Other Sources

a) Newspaper Article

Browne, R. (2010, March 21). This brainless patient is no dummy. *Sydney Morning Herald*, *45*.

b) Newspaper Article with no Author

New drug appears to sharply cut risk of death from heart failure. (1993, July 15). *The Washington Post*, p. A12.

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Encyclopedia/Dictionary

Ignition. (1989). In *Oxford English online dictionary* (2nd ed.). Retrieved from <http://dictionary.oed.com>

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.). *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Dunning, B. (Producer). (2011, January 12). *inFact: Conspiracy theories* [Video podcast]. Retrieved from <http://itunes.apple.com/>

f) Single Episode in a Television Series

Egan, D. (Writer), & Alexander, J. (Director). (2005). Failure to communicate. [Television series episode]. In D. Shore (Executive producer), *House*; New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Music

Fuchs, G. (2004). Light the menorah. On *Eight nights of Hanukkah* [CD]. Brick, NJ: Kid Kosher.

SUBMISSION CHECKLIST

Ensure that the following items are present:

- Cover letter to the editor
 - The category of the manuscript
 - Confirming that “the paper is not under consideration for publication in another journal”.
 - Including disclosure of any commercial or financial involvement.
 - Confirming that the statistical design of the research article is reviewed.
 - Confirming that last control for fluent English was done.
 - Confirming that journal policies detailed in Information for Authors have been reviewed.
 - Confirming that the references cited in the text and listed in the references section are in line with APA 6.
- Copyright Agreement Form
- Permission of previous published material if used in the present manuscript
- Title page
 - The category of the manuscript
 - The title of the manuscript both in Turkish and in English
 - All authors’ names and affiliations (institution, faculty/department, city, country), e-mail addresses
 - Corresponding author’s email address, full postal address, telephone and fax number
 - ORCIDs of all authors.
- Main Manuscript Document:
 - The title of the manuscript both in Turkish and in English
 - Abstracts (200-300 words) both in Turkish and in English
 - Key words: 3 to 6 words both in Turkish and in English
 - Extended Abstract (650-850 words) in English (only for Turkish articles)
 - Main article sections
 - Grant support (if exists)
 - Conflict of interest (if exists)
 - Acknowledgement (if exists)
 - References
 - All tables, illustrations (figures) (including title, description, footnotes)

CONTACT INFO

Editor : Assoc. Prof. Dr. İlknur Özalp Türetgen
ilknuroz@istanbul.edu.tr
sp@istanbul.edu.tr

Managing Editors: Esin Temeloğlu Şen
esin.sen@istanbul.edu.tr
Gül Deniz Derin
gul.derin@istanbul.edu.tr

Phone : + 90 212 455 57 00
Address : Istanbul University
Faculty of Letters
Department of Psychology
Ordu Cad. No. 196,
34459 Laleli
Istanbul - Turkey

COPYRIGHT AGREEMENT FORM / TELİF HAKKI ANLAŞMASI FORMU

Istanbul University
İstanbul Üniversitesi

Journal name: Studies in Psychology
Dergi Adı: Litera: Psikoloji Çalışmaları

Copyright Agreement Form
Telif Hakkı Anlaşması Formu

Responsible/Corresponding Author Sorumlu Yazar	
Title of Manuscript Makalenin Başlığı	
Acceptance date Kabul Tarihi	
List of authors Yazarların Listesi	

Sıra No	Name - Surname Adı-Soyadı	E-mail E-Posta	Signature İmza	Date Tarih
1				
2				
3				
4				
5				

Manuscript Type (Research Article, Review, Short communication, etc.) Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme, Kısa bildiri, v.b.)	
--	--

Responsible/Corresponding Author:
Sorumlu Yazar:

University/company/institution	Çalıştığı kurum	
Address	Posta adresi	
E-mail	E-posta	
Phone; mobile phone	Telefon no; GSM no	

The author(s) agrees that:

The manuscript submitted is his/her/their own original work, and has not been plagiarized from any prior work, all authors participated in the work in a substantive way, and are prepared to take public responsibility for the work, all authors have seen and approved the manuscript as submitted, the manuscript has not been published and is not being submitted or considered for publication elsewhere, the text, illustrations, and any other materials included in the manuscript do not infringe upon any existing copyright or other rights of anyone. İSTANBUL UNIVERSITY will publish the content under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license that gives permission to copy and redistribute the material in any medium or format other than commercial purposes as well as remix, transform and build upon the material by providing appropriate credit to the original work. The Contributor(s) or, if applicable the Contributor's Employer, retain(s) all proprietary rights in addition to copyright, patent rights; to use, free of charge, all parts of this article for the author's future works in books, lectures, classroom teaching or oral presentations, the right to reproduce the article for their own purposes provided the copies are not offered for sale. All materials related to manuscripts, accepted or rejected, including photographs, original figures etc., will be kept by İSTANBUL UNIVERSITY for one year following the editor's decision. These materials will then be destroyed. I/We indemnify İSTANBUL UNIVERSITY and the Editors of the Journals, and hold them harmless from any loss, expense or damage occasioned by a claim or suit by a third party for copyright infringement, or any suit arising out of any breach of the foregoing warranties as a result of publication of my/our article. I/We also warrant that the article contains no libelous or unlawful statements, and does not contain material or instructions that might cause harm or injury. This Copyright Agreement Form must be signed/ratified by all authors. Separate copies of the form (completed in full) may be submitted by authors located at different institutions; however, all signatures must be original and authenticated.

Yazar(lar) aşağıdaki hususları kabul eder

Sunulan makalenin yazar(lar)ın orijinal çalışması olduğunu ve intihal yapmadıklarını, Tüm yazarların bu çalışmaya aslı olarak katılmış olduklarını ve bu çalışma için her türlü sorumluluğu aldıklarını, Tüm yazarların sunulan makalenin son halini gördüklerini ve onayladıklarını, Makalenin başka bir yerde basılmadığını veya basılmak için sunulmadığını, Makalede bulunan metnin, şekillerin ve dokümanların diğer şahıslara ait olan Telif Haklarını ihlal etmediğini kabul ve taahhüt ederler. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'nin bu fikri eseri, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile yayınlamasına izin verirler. Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı, eserin ticari kullanım dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına, kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfı bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir. Yazar(lar)ın veya varsa yazar(lar)ın işyerininin telif dâhil patent hakları, yazar(lar)ın gelecekte kitaplarında veya diğer çalışmalarında makalenin tümünü ücret ödemeksizin kullanma hakkı makaleyi satmamak koşuluyla kendi amaçları için çoğaltma hakkı gibi fikri mülkiyet hakları saklıdır. Yayımlanan veya yayıma kabul edilmeden makalelerle ilgili dokümanlar (fotoğraf, orijinal şekil vb.) karar tarihinden başlamak üzere bir yıl süreyle İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'ni ne saklanır ve bu sürenin sonunda imha edilir. Ben/Biz, telif hakkı ihlali nedeniyle içtenci şahıslarca vuku bulacak hak talebi veya açılacak davalarda İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ve Dergi Editörlerinin hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun yazarlara ait olduğunu taahhüt ederim/ederiz. Ayrıca Ben/Biz makalede hiçbir suç unsuru veya kanuna aykırı ifade bulunmadığını, araştırma yapılrken kanuna aykırı herhangi bir malzeme ve yöntem kullanılmadığını taahhüt ederim/ederiz. Bu Telif Hakkı Anlaşması Formu tüm yazarlar tarafından imzalanmalıdır/onaylanmalıdır. Form farklı kurumlarda bulunan yazarlar tarafından ayrı kopyalar halinde doldurularak sunulabilir. Ancak, tüm imzaların orijinal veya kantlanabilir şekilde onaylı olması gerekir..

Responsible/Corresponding Author: Sorumlu Yazar:	Signature / İmza	Date / Tarih
	/...../.....

